

Městská knihovna v Praze

QUO VADIS

Henryk Sienkiewicz

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Quo vadis

Henryk Sienkiewicz

Přeložil Václav Kredba

Znění tohoto textu vychází z díla [Quo vadis](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Kvasnička a Hampl v Praze v roce 1940. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Henryk Sienkiewicz: Quo vadis), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 4. 4. 2019.

OBSAH

I.....	8
II.....	27
III.....	49
IV.....	53
V.....	61
VI.....	65
VII.....	70
VIII.....	99
XI.....	106
X.....	114
XI.....	120
XII.....	133
XIII.....	142
XIV.....	152
XV.....	164
XVI.....	169
XVII.....	176
XVIII.....	185
XIX.....	191
XX.....	202
XXI.....	215
XXII.....	225
XXIII.....	235
XXIV.....	243
XXV.....	253
XXVI.....	260
XXVII.....	271
XXVIII.....	280
XXIX.....	289
XXX.....	301

XXXI.....	308
XXXII.....	316
XXXIII.....	327
XXXIV.....	334
XXXV.....	338
XXXVI.....	347
XXXVII.....	359
XXXVIII.....	362
XXXIX.....	365
XL.....	373
XLI.....	381
XLII.....	388
XLIII.....	397
XLIV.....	409
XLV.....	414
XLVI.....	424
XLVII.....	428
XLVIII.....	437
XLIX.....	444
L.....	455
LI.....	461
LII.....	476
LIII.....	481
LIV.....	490
LV.....	497
LVI.....	501
LVII.....	529
LVIII.....	545
LIX.....	553
LX.....	558
LXI.....	565
LXII.....	569

LXIII.....	579
LXIV.....	585
LXV	589
LXVI.....	594
LXVII.....	606
LXVIII	609
LXIX.....	613
LXX.....	619
LXXI.....	623
LXXII	629
LXXIII	631
LXXIV	638
Doslov.....	645

I

Petronius¹ se probudil teprve až kolem poledne a jako obyčejně velice unaven. Předešlého dne byl u Nerona na hostině, která se protáhla do pozdní noci. Od které si doby se jeho zdraví začalo kaziti. Sám říkal, že se probouzí ráno jako ztuhlý a že není s to, aby soustředil myšlenky. Ale ranní koupel a pečlivé hnětení těla otroky, kteří byli v tom vycvičení, postupně zrychlovalo oběh jeho líné krve, probouzelo jej, křísilo, vracelo mu síly, takže z oleotekia, totiž z posledního oddělení v lázni, vycházel již jako obrozen, s očima lesknoucíma se jarostí a veselím, omlazen, pln života, lepší a tak nedostižný, že sám Otho² se mu nemohl rovnati – a pravý „arbiter elegantiarum“³, jak mu říkali.

Ve veřejných lázních býval zřídka; leda že by se objevil nějaký obdiv vzbuzující rétor, o němž se mluvilo ve městě, nebo když se v ephebiích⁴ výjimečně konaly zápasy. Ostatně měl na své „insuli“⁵ vlastní lázně, které mu proslulý vrstevník Severův⁶ Celer rozšířil, přestavěl a zařídil se vkusem tak neobyčejným, že sám Nero přiznával jim větší dokonalost nad caesarskými, ačkoliv caesarské byly prostrannější a zařízeny s přepychem nesrovnatelně větším.

1 Historická osoba z Neronovy doby, satirický básník.

2 Římský císař z 1. st. n. l., první manžel Poppaey Sabiny, provdané za Nerona, původně jeho přítel, později odpůrce. Roku 69 n. l. spáchal sebevraždu kvůli nezdařenému povstání.

3 Rozhodčí (soudce) ve věcech vkusu.

4 Síň ve starověkých ústavech, na nichž se vzdělávali jinoši; byla určena jejich tělesnému výcviku.

5 O samotě stojící budova nebo komplex budov.

6 Jméno několika římských císařů.

Tedy po oné hostině, u které, unaven bláznovstvím Vatinia⁷, účastnil se společně s Neronem, Lucanem⁸ a Senekou diatriby⁹: má-li žena duši – vystav pozdě, užil koupele jako obyčejně. Dva obrovští balneatoři¹⁰ položili jej právě na cypřišovou „mensu“¹¹, pokrytou sněhobílým egyptským bysem¹² – a rukama smáčenýma ve vonném oleji začali natíratí jeho lepší tělo – on pak čekal se zavřenýma očima, až teplo lakonika¹³ a teplo jejich rukou přejde do něho a vyžene z něho únavu.

Ale po nějaké době promluvil – a otevřev oči, jal se vyptávati na počasí a pak na šperky, které mu klenotník Idomen slíbil poslati dnešního dne, aby si je prohlédl... Ukázalo se, že počasí je krásné, provázené lehkými vánky od Albských hor, a že šperky nepřišly. Petronius opět zamhouřil oči a vydal rozkaz, aby byl přenesen do tepidaria¹⁴, když vtom za závěsem se vynořil „nomenclátor“¹⁵, ohlašuje, že mladý Markus Vinitius, právě zavítavší z Malé Asie, přišel jej navštívit.

Petronius rozkázal, aby host byl uveden do tepidaria, kam se odebral sám. Vinitius byl synem jeho starší sestry, která se před lety vdala za Marka Vinitia, konsulárního úředníka z dob Tiberiových¹⁶.

7 Historická osoba, stvůra Neronova domu.

8 Starořímský básník z 1. st. n. l.

9 Učený rozhovor.

10 Lazebníci.

11 Stůl.

12 Jemný druh hedvábí.

13 Místnost v lázních, kde se udržovala vyšší teplota.

14 Ovlažovna v starořímských lázních.

15 Otrok, který pánovi doma ohlašoval jména přicházejících hostů, na ulici jména občanů, které potkávali.

16 (Claudius Nero) – druhý římský císař z konce 1. st. př. n. l. a začátku 1. st. n. l.

Mladík nyní sloužil pod Corbulonem¹⁷ proti Parthům¹⁸ a po skončené válce vracel se do města. Petronius choval k němu jakousi příchyllost, která hraničila na oddanost, jelikož Markus byl krásný a atletický jinoch a přitom dovedl zachovávat určitou estetickou míru ve zkaženosti, čehož si Petronius nade všecko vážil.

„Pozdrav Petroniovi!“ řekl mladý člověk, vcházeje pružným krokem do tepidaria. „Kéž všichni bohové tě daří přízní a zvláště Asklepios¹⁹ a Kypris, neboť pod jejich dvojí záštitou nemůže tě potkati nic zlého!“

„Bud' vítán v Římě a kéž ti kyne sladký odpočinek po válce!“ odvětil Petronius, vytahuje ruku ze záhybů měkké carbasové²⁰ tkaniny, do níž byl zahalen. „Co je nového v Arménii a nezavadil jsi o Bithýnii²¹, meškaje v Asii?“

Petronius byl kdysi správcem Bithýnie, a což je důležitější, spravoval ji energicky a spravedlivě. Bylo to ve zvláštním rozporu s povahou člověka, pověstného svou zženštilostí a zálibou v rozkoších – a proto rád vzpomínal na ty doby, jelikož byly důkazem, čím by mohl a dovedl býti, kdyby se mu bylo zachtělo.

„Osud tomu chtěl, že jsem se dostal do Herakleie²²,“ odvětil Vinitius. „Vyslal mne tam Corbulo s rozkazem, abych přivedl posily.“

„Ach, Herakleia! Znal jsem tam jednu dívku z Kolchidy, za kterou bych byl dal všechny zdejší rozvedené ženy, nevyjímaje ani Poppaeu²³. Ale to jsou dávné děje! Mluv raději, co je slyšeti směrem od parthské

17 Slavný starořímský vojevůdce z 1. st. n. l.

18 Starověký asijský národ, proslulý obratnými jezdci a lukostřelci.

19 Bůh lékařství.

20 Z jemného plátna.

21 Římská provincie na severovýchodě Malé Asie.

22 Starověké město na pobřeží Bithýnie.

23 Poppaea Sabina – historická osoba, choť Neronova, zemřela r. 65 n. l. poté, co ji Nero v těhotenství surově nakopl.

zdi. Nudí mne sice všichni ti Vologesové²⁴, Tiridatové²⁵, Tigranové²⁶ a všechno to barbarstvo, které, jak tvrdí mladý Arulanus, chodí doma ještě po čtyřech a jen před námi se tváří jako lidé. Ale teď se o nich mluví mnoho v Římě, byť i proto, že je nebezpečno mluvit o něčem jiném.“

„S tou válkou je to zlé, a kdyby nebylo Corbula, mohla by se změnit v porážku.“

„Corbulo! U Bakcha²⁷, pravý to bůžek války, hotový Mars²⁸, veliký vůdce, ale přitom ohnivý, řádný a hloupý! Mám ho rád, byť i jen proto, že se ho Nero bojí.“

„Corbulo není hloupý člověk.“

„Snad máš pravdu, ale konečně je to jedno! Hloupost, jak říká Pyrrho²⁹, není v ničem horší nežli moudrost a ničím se od ní neliší.“

Vinitius počal vypravovati o válce, ale když Petronius přimhouřil víčka, mladý člověk, vida jeho unavenou a přepadlou tvář, změnil předmět hovoru a jal se ho vyptávati s jakousi starostlivostí na zdraví.

Petronius opět otevřel oči.

Zdraví...! Nikoli, necítil se zdrav. Nedospěl sice ještě tam, kam dospěl mladý Sissena³⁰, který do té míry ztratil cit, že když byl ráno přenesen do lázní, ptal se: „Sedím?“ – Ale nebyl zdrav. Vinitius jej svěřil přízni Asklepiově a Kypridině³¹. Nebylo ani známo, čím synem

24 Jméno starých parthských králů.

25 Zakladatel staré parthské říše z 3. st. př. n. l.

26 Tigranes – arménský král z 2. st. př. n. l.

27 Bůh vína a bujného veselí.

28 Bůh války.

29 Starořecký filozof z 4. stol. př. n. l.

30 Starořímský dějepisec z 1. st. př. n. l.

31 Básnické pojmenování bohyně Afrodity.

byl ten Asklepios, zda Arsinoe³², či Koronidy³³, a je-li matka neurčitá, jak teprve mluvit o otci! Kdo nyní může ručiti za svého vlastního otce!

Tu se Petroinius dal do smíchu, načež pokračoval:

„Poslal jsem sice přede dvěma lety do Epidaura³⁴ tři tucty živých brávníků³⁵ a kalich zlata, ale víš proč? Řekl jsem si: Pomůže-li to, dobrá, ale neuškodí. Dávají-li lidé na světě ještě bohům oběti, přece jen si myslím, že všichni rozumují tak jako já. Všichni, vyjímaje snad mezkaře, kteří se nechávají najmouti od pocestných u přístavu Capena. Kromě Asklepie měl jsem co činiti také s Asklepiovci³⁶, když jsem loni trochu postonával na měchýř. Prováděli se mnou inkubací³⁷. Věděl jsem, že jsou to podvodníci, ale říkal jsem si také: Co mi to škodí! Svět stojí na lži a život je přeludem. Je však nutno míti tolik rozumu, abychom rozeznali přeludy rozkošné od bolestných. Ve svém hypokaustu³⁸ poručím topiti cedrovým dřívím posypaným ambrou, protože jsou mi za života milejší vůně nežli zápachy. Co se týče Kypridy, kterou jsi mi rovněž doporučil, poznal jsem její přízeň potud, že mám píchání v pravé noze. Ale jinak je to dobrá bohyně! Mám za to, že i ty poneseš nyní dříve či později bílé holuby na její oltář.“

„Tak jest,“ řekl Vinitius. „Nedostihly mne šípy Parthů, ale zasáhl mne šíp Amorův – zcela neočekávaně, několik stadií³⁹ od bran města.“

32 Jedna ze starověkých egyptských královen.

33 Dcera thesalského vládce Flegia.

34 Starořecké město s Asklepiovým chrámem.

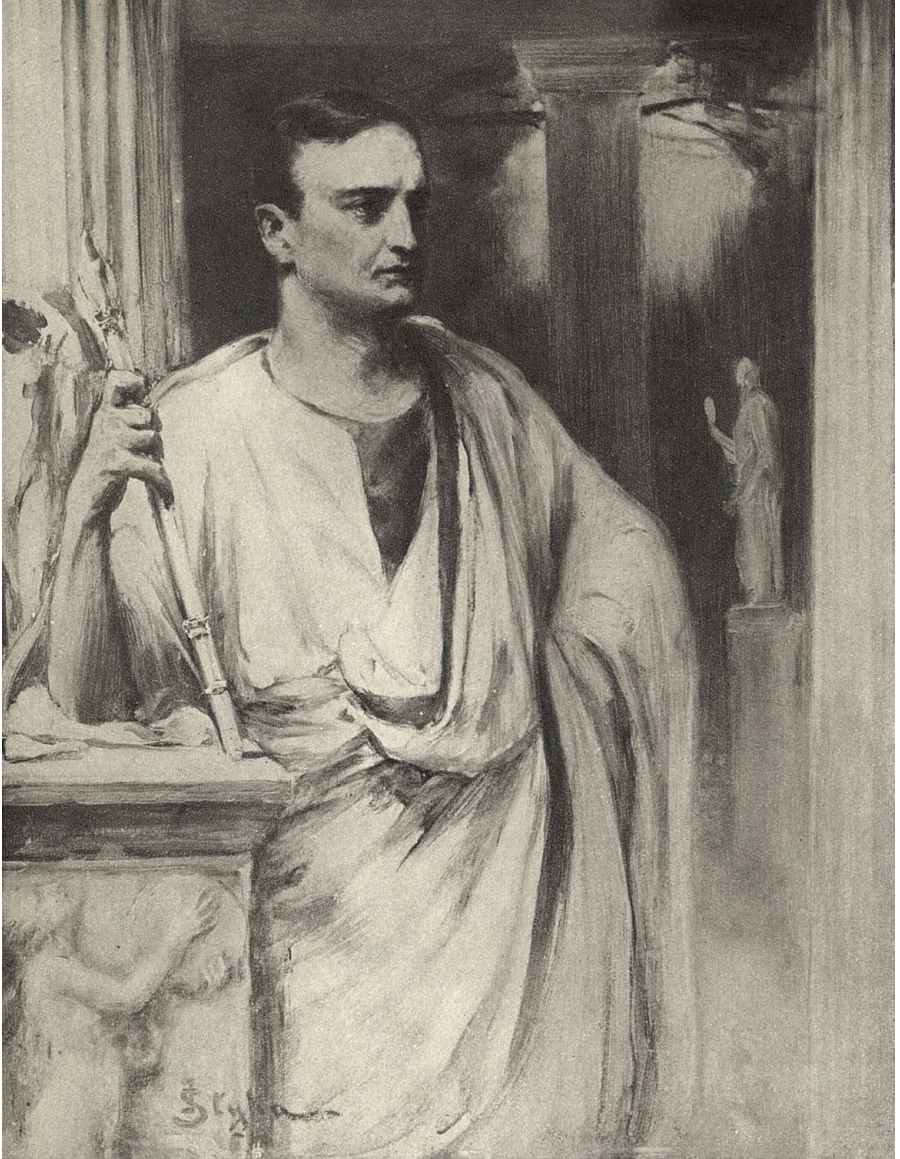
35 Druh drozda.

36 Kněží v Asklepiových chrámech, kteří také léčili nemocné.

37 Způsob věštění ze snů, jemuž se podrobovali zejména nemocní, aby zjistili, jaký léčivý prostředek jim pomůže.

38 Parní lázeň.

39 Starověká dálková míra, asi 200 m.

Petronius

„U bílých kolenou Charitek⁴⁰, povíš mi o tom, až bude volná chvíle!“ řekl Petronius.

„Přišel jsem právě, abych si na tobě vyžádal rady,“ odpověděl Markus.

Ale v té chvíli vešli epilatorové⁴¹, kteří se věnovali Petroniovi, Markus pak, odhodiv tuniku, vstoupil do vany s teplou vodou, poněvadž jej Petronius pozval do lázně.

„Ach, ani se neptám, je-li tvá láska opětována!“ odvětil Petronius, dívaje se na mladé, jako z mramoru vytesané tělo Vinitiovo. „Kdyby tě byl viděl Lysippos, zdobil bys nyní bránu vedoucí do Palatina⁴², jako Herkulova socha v mladém věku.“

Mladý člověk se spokojeně usmál a začal se hrouziti do vany, vychrstuje přitom hojně teplé vody na mosaiku, představující Héru ve chvíli, kdy prosí Sen, aby uspal Dia. Petronius díval se na něho spokojeným zrakem umělce.

Ale když byl hotov a svěřil se postupně epilatorům, vešel „lector“⁴³ s bronzovou krabicí na břicho a papyrovými svitky v krabici.

„Chceš poslouchati?“ ptal se Petronius.

„Tvé-li to dílo, milerád!“ odpověděl Vinitius. „Pakli ne, milejší bude mi rozhovor. Básníci dnes chytají lidi na všech rozích ulic.“

„Ba, věru! Nepřejdeš mimo žádnou basiliku, mimo thermy⁴⁴, mimo knihovnu nebo knihkupectví, abys nespatrił básníka, gestikulujícího jako opice. Agrippa⁴⁵, když sem přijel z východu, pokládal je za pomatence. Ale takové jsou nyní časy. Caesar básní, a proto všichni krácejí v jeho šlépějích. Nesmí jen nikdo psáti lepší

40 Bohyně půvabu a krásy.

41 Otroci odstraňující svému pánovi vlasy a chlupy na nežádoucích místech.

42 Palác římských císařů na stejnojmenném pahorku nad Římem.

43 Předčítatel.

44 Lázně.

45 Státník a římský vojevůdce z 1. st. př. n. l.

verše, nežli jsou Caesarovy, a z toho důvodu se poněkud strachuji o Lucana... Ale já píši prosou, kterou však nečastuji ani sama sebe, ani jiných. To, co lector měl čísti, jsou, ‚codicilli‘⁴⁶ toho ubohého Fabritia Veienta.“

„Proč ‚ubohého‘?“

„Protože mu bylo řečeno, aby si zahrál na Odyssea a nevracel se do domácího pelechu, dokud nebude nově rozhodnuto. Ta Odyssea bude mu o to lehčí než Odysseovi, že jeho žena není Penelopou. Ostatně, nepotřebuji ti říkati, že tu bylo jednáno hloupě. Ale zde nikdo nebéře věci jinak nežli povrchně. Je to dosti chatrná a nudná kniha, která byla začata vášnivě čtena teprve potom, když autor byl poslán do vyhnanství. Ted' je slyšeti ze všech stran: ‚Scandala! Scandala!‘ – a možná, že si některé věci Veientus vymyslí, ale já, který znám město, znám naše patres⁴⁷ i naše ženy, ujišťuji tě, že je to všechno bledší než skutečnost. Bud' jak bud', každý tam hledá sebe s obavou a známé s potěšením. V knihkupectví Avirunově sto scribů⁴⁸ přepisuje knihu podle diktanda – a její úspěch je zabezpečen.“

„O tvých spádech tam není?“

„Jest, ale autor chybil, poněvadž jsem horší a přitom i méně mělký, nežli mne vylíčil. Hled', my jsme tu dávno ztratili vědomí toho, co jest čestné a co nečestné, a mně samému připadá, jako by opravdu nebylo toho rozdílu, ačkoliv Seneka, Musonius a Thrasea se tváří, jako by ho neviděli. Mně je všechno jedno! U Herkula, mluvím, jak myslím! Ale zachoval jsem onu povýšenost, že vím, co jest ošklivé a co krásné, kdežto náš Rudobradý, vozataj, zpěvák, tanečník a histrio⁴⁹ – toho nechápe.“

46 Dopisy, listy, žádosti.

47 Členové starořímského senátu.

48 Písaři, obvykle vzdělaní otroci nebo osvobození.

49 Herec.

„Je mi však líto Fabritia! Je to řádný druh!“

„Zničila jej sebeláska. Každý jej měl v podezření, ale nikdo jasně nevěděl, a on sám nemohl vydržeti a na všechny strany se rozpovídal potají. Slyšel jsi historii Ruffinovu?“

„Ne.“

„Nuže, přejdeme do frigidaria⁵⁰, kde se ochladíme a kde ti ji povím.“

Přešli do frigidaria, v jehož středu tryskala fontána, zbarvená do světlerůžova a šířící vůni fialek. Tam, usednuvše do výklenků, vycpaných hedvábím, začali se ochlazovati. Chvilí panovalo mlčení. Vinitus díval se nějakou dobu v zamyšlení na bronzového fauna⁵¹, který přehnuv si nymfu přes ruku, chtivě hledal ústy její rty, načež řekl:

„Ten má pravdu. Hle, co je v životě nejlepších!“

„Více méně, ale ty kromě toho miluješ válku, které já nemám rád, protože pod stany praskají nehty a přestávají býti růžové. Ostatně, každý má své choutky. Rudobradý má rád zpěv, zejména svůj vlastní, a starý Scaurus svoji korintskou vázu, která v noci stojí u jeho lože a kterou líbá, nemůže-li spát. Vylíbal jí už okraje. Pověz mi, nepíšeš básní?“

„Ne, nikdy jsem nesložil celého hexametru.“

„A nehraješ na loutnu, nezpíváš?“

„Ne.“

„A nejsi vozatajem?“

„Závodil jsem svého času při dostizích v Antiochii⁵², ale bez úspěchu.“

„Nuže, jsem o tebe kliden. A k jaké straně patříš v hipodromu⁵³?“

„K zeleným.“

50 Lázeňská místnost se studenou vodou.

51 Průvodce Dionýsův, zobrazovaný jako člověk s kozími rohy, kozím ocasem, kozíma nohama a s dlouhými ušima.

52 Jméno několika starořeckých měst v Asii.

53 Starověké závodistiště pro koňské dostihy.

„Pak jsem úplně kliden, zvláště když vládneš sice značným jměním, ale nejsi bohat jako Pallas⁵⁴ nebo Seneka. Nu, hled', u nás se teď vyplatí psát básně, zpívat při loutně, deklamovat a závodit při dostizích v cirku⁵⁵, ale ještě lépe a zejména bezpečněji jest nepsat básní, nehrát, nezpívat a nezávodit v cirku při dostizích. Nejlépe jest umět obdivovat se, činí-li tak Rudobradý. Jsi krásný hoch, a proto může ti hrozit leda to, že se Poppaea do tebe zamiluje. Ale na to jest příliš zkušená. Lásky užila dosyta s prvními dvěma manžely a u třetího jí běží o něco jiného. Víš-li pak, že ten hloupý Otho ji dosud miluje až k šílenství...? Chodí někde po skalách Španělska a vzdychá, mimo to tak pozbyl dávných návyků a tak přestal dbát o sebe, že na úpravu účesu mu teď stačí tři hodiny denně. Kdo by se toho byl nadál, zvláště do Otha!“

„Já mu nerozumím,“ odvětil Vinitius. „Ale na jeho místě bych dělal něco jiného.“

„Co totiž?“

„Sestavoval bych legie⁵⁶ sobě věrné z tamějších horalů. To jsou statní vojáci, ti Iberové⁵⁷.“

„Vinitie! Vinitie! Skoro bych měl chuť říci, že bys toho nebyl schopen. A víš proč? Takové věci se totiž provádějí, ale nemluví se o nich ani podmienečně. Co mne se týče, smál bych se na jeho místě Poppaei, smál bych se Rudobradému a sestavoval bych si legie nikoli z Iberů, nýbrž z Iberek. Nanejvýše bych psal epigramy, kterých ostatně bych nikomu nepředčítal jako ten ubohý Ruffinus.“

„Měl jsi mi vyprávěti jeho historii.“

54 Svobodou obdařený otrok matky císaře Claudia, vedl státní finance a adoptoval Nerona, který ho kvůli jeho velkému majetku nechal r. 62 n. l. otrávit.

55 Široké, obdélné, na obou koncích zaokrouhlené závodíště.

56 Oddíl starořímského vojska, čítající 4200–6000 pěšáků a 300 jezdců.

57 Starověký národ záhadného původu, sídlící kdysi v celé Hispanii a částečně i v Galii.

„Povím ti ji v unctuariu⁵⁸.“

Ale v unctuariu se Vinitiova pozornost obrátila k něčemu jinému, totiž k rozkošným otrokyním, které tam čekaly na koupající se. Dvě z nich, černošky, podobající se nádherným sochám z ebenu, začaly natíratí jejich těla jemnými voňavkami z Arábie, jiné, v česání zručné Frygijky⁵⁹, držely v měkkých jako hadi ohebných rukou hlazená ocelová zrcadla a hřebeny, kdežto dvě řecké dívky z Cossu, podobající se přímo božstvu, čekaly jako „vestiplicae“⁶⁰, až se dostaví chvíle k úpravě záhybů na tógách pánů jako u soch.

„U Dia Mračnotvůrce!“ řekl Markus Vinitius. „Jaký to máš výkvět služebných lidí!“

„Mám raději výkvět nežli počet,“ odpověděl Petronius. „Celá moje ,familia“⁶¹ v Římě nepřevyšuje čtyřicet hlav a mám za to, že k osobní posluze snad jen zbohatlíci potřebují většího množství lidí.“

„Krásnějších těl nemá u sebe ani Rudobradý,“ pravil Vinitius, nadýmaje nozdry.

Nato odvětil Petronius s jakousi přátelskou nenuceností:

„Jsi můj příbuzný a já nejsem ani tak nevlídný jako Bassus⁶², ani takový pedant jako Aulus Plautius.“

Ale Vinitius, uslyšev to jméno, zapomněl na chvíli na dívky z Cossu, a živě zvednuv hlavu, ptal se:

„Odkud ti přišel na mysl Aulus Plautius? Víš-li pak, že já, pohmoždivši ruku u města, strávil jsem několik dní v jejich domě? Stalo se, že Plautius přijel v okamžiku nehody, a vida, že velice trpím, vzal mne k sobě, a tam jeho otrok lékař Merion vrátil mi zase zdraví. Právě o tom jsem chtěl s tebou promluvit.“

58 Lázeňská místnost, kde zvláštní otroci natírali svého pána olejem.

59 Příslušnice starověkého národa z Malé Asie.

60 Otrokyně zaměstnané v šatně pána.

61 Otrokům v domácnosti se říkalo „familia“.

62 Satirický římský básník z 1. st. n. l.

„Proč? Snad ses náhodou nezamíloval do Pomponie? Pak bych tě litoval: je nemladá a ctnostná! Nedovedu si představit horšího spojení nad ono. Brrr!“

„Nikoli do Pomponie – eheu!“ řekl Vinitius.

„Nuže, do koho?“

„Kdybych to sám věděl, do koho! Já však ani dobře nevím, jak se jmenuje: zda Lygie, či Callina. Doma jí říkají Lygie, protože pochází z národa Lygů⁶³, ale má své barbarské jméno Callina. Je to zvláštní dům těch Plautiů! Hemží se to tam lidmi, ale je ticho jako v Subiaku⁶⁴. Nevěděl jsem několik dní, že v něm bydlí božství. Až jednou na úsvitě jsem ji spatřil, jak se umývá v zahradní fontáně. A přísahám ti při pění, ze které se zrodila Afrodita, že paprsky ranních červánků procházely jejím tělem naveskrz. Myslil jsem, že až vzejde slunce, dívka se mi rozplyne ve světle, jako se rozplývá jitřenka. Od té doby jsem ji viděl dvakrát a od té doby také nevím, co je to klid, nevím, co jsou jiné touhy, nechci vědět, co mně může dáti město, nechci žen, nechci zlata, nechci korintské mědi ani jantaru ani perláku ani vína ani hostin, chci jen Lygii. Říkám ti upřímně, Petronie, že po ní toužím, jako toužil onen sen, vyobrazený na mosaice ve tvém tepidariu, po Paisithei⁶⁵, toužím celé dny i noci.“

„Je-li otrokyní, kup si ji.“

„Není otrokyní.“

„Čím tedy jest? Osvobozenkyně Plautiova?“

„Nejsouc nikdy otrokyní, nemohla býti obdařena svobodou.“

„Nuže?“

63 Starodávny kmen, připomínaný starými dějepisci v krajích u horní a střední Odry až k pramenům Visly.

64 Starověké město severně od Říma, kde měl Nero svůj letohrádek.

65 Správně Pasithea, dle řeckého bájesloví manželka boha spánku Hypna, jedna z Charitek.

„Nevím; buď dcerou královskou, nebo čímsi podobným.“

„Vzbuzuješ ve mně zvědavost, Vinitie.“

„Je-li ti libo vyslechnouti mne, ukojím tvoji zvědavost ihned. Historie není příliš dlouhá. Snad jsi osobně znal Vannia, krále Suevů⁶⁶, jenž vyhnán z vlasti, dlouhý čas posedával zde v Římě, a dokonce se tu proslavil šťastnou hrou v kostky a tím, že obratně řídil koňské spřežení. Caesar Drusus uvedl jej opět na trůn. Vannius, který byl opravdu statný člověk, vládl z počátku dobře a vedl šťastné války, později však začal dříti kůži nejen sousedům, nýbrž i vlastním Suevům. Tehdy Vangio a Sido, jeho dva synovci, a synové Vibilia, krále Hermandurů⁶⁷, rozhodli se, že jej donutí, aby jel opět do Říma – pokusit se o štěstí v kostkách.“

„Pamatuji se, jsou to nedávné časy Claudiovy.“

„Ano. Vypukla válka. Vannius vyzval ku pomoci Jazygy⁶⁸, jeho milí synovci pak Lygy, kteří uslyševše o bohatství Vanniově a přívábeni nadějí na kořist, dostavili se v takovém počtu, že sám Caesar Claudius⁶⁹ počal se obávati o mír na hranicích.

Claudius nechtěl se vměšovati do válek barbarů, dopsal však Ateliovi Histerovi, který velel podunajské legii, aby měl bdělé oko na průběh války a nedovolil, aby porušen byl náš klid. Hister tedy požádal Lygy, aby slíbili, že nepřekročí hranic, s čímž ti nejen souhlasili, nýbrž i dali rukojmí, mezi nimiž byla manželka, i dcera jejich vůdce... Je ti známo, že barbari táhnou do války s ženami i dětmi... Nuže, má Lygie je dcerou onoho vůdce!“

„Odkud to všecko víš?“

„Řekl mi to sám Aulus Plautius. Lygové nepřekročili tenkrát opravdu hranic, ale barbarové se ženou jako bouře a prchají jako

66 Starověký germánský kmen žijící mezi Dunajem a Mohanem.

67 Starověký germánský kmen z Polabí.

68 Starověký sarmatský kmen.

69 Římský císař z 1. st. n. l.

bouře. Tak zmizeli i Lygové se svými tuřími rohy na hlavách. Pobili i Vanniovy Suevy a Jazygy, ale jejich král padl, načež odešli s kořistí, kdežto ženy jako rukojmí zůstaly v rukou Histerových. Matka záhy zemřela, kdežto dítě poslal Hister, nevěda, co s ním počítí, ke správci celé Germánie, Pomponiovi. Ten, ukončiv válku s Catty, vrátil se do Říma, kde Claudius, jak víš, dovolil mu, aby slavil triumf. Dívka se tehdy ubírala za vozem vítězovým, ale po skončené slavnosti, poněvadž nebylo možno považovati dívku, danou jako rukojmí, za zajatkyni, nevěděl zase Pomponius, co s ní počítí, a konečně ji odevzdal své sestře Pomponii Grecině, ženě Plautiově. V tom domě, kde všechno, počínaje pány až po drůbež v kurníku, je samá ctnost, vyrostla na dívku pohříchu tak ctnostnou jako sama Grecina a tak krásnou, že by sama Poppaea proti ní vypadala jako podzimní fík proti jablku Hesperidek⁷⁰.“

„Nu, a?“

„Opakuji ti, že od té chvíle, co jsem viděl, jak paprsky procházely u fontány jejím tělem, zamiloval jsem se do ní na smrt.“

„Je tudíž průhledná jako lucernička nebo jako mladá sardinka?“

„Nežertuj, Petronie, a jestliže tě klame nenucenost, s jakou mluvím o své touze, věř, že pestré roucho často zahaluje hluboké rány. Také ti musím říci, že vracuje se z Asie, přespal jsem jednu noc ve chrámě Mopsově⁷¹, abych měl věštecký sen. A hle, ve snu se mi zjevil sám Mopsus a zvěstoval mi, že v mém životě dojde k veliké změně vlivem lásky.“

„Slyšel jsem, jak Plinius⁷² říkal, že nevěří v bohy, ale že věří ve sny, a je možná, že má pravdu. Mé žerty také mi někdy nepřekázejí, abych si myslel, že jest opravdu jen jedno božství, odvěké, vševládne,

70 Řecké bájně nymfy, které hlídaly zlatá jablka v zázračné zahradě.

71 Starověký věstec.

72 Slavný starořímský dějepisec z 1. stol. n. l.

tvůrčí, Venus Genetrix⁷³. Ta spojuje duše, spojuje těla i věci. Eros vytvořil svět z chaosu. Učinil-li dobře, toť jiná, ale když je tomu tak, musíme uznati jeho moc, byť i smíme jí ne zrovna žehnatí...”

„Ach, Petronie, ve světě je snazší filosofovati nežli dáti dobrou radu!“

„Rci mi, co vlastně chceš?“

„Chci míti Lygii, chci, aby tyto mé paže, jež objímají nyní pouze vzduch, mohly obejmouti ji a přitisknouti na prsa. Chci dýchatí jejím dechem. Kdyby byla otrokyní, dal bych za ní Aulovi sto dívek s nohama, obílenými vápnem na znamení, že byly po prvé vystaveny na prodej. Chci ji míti ve svém domě tak dlouho, dokud má hlava nezbělí jako vrchol Soracte⁷⁴ v zimě.“

„Jest otrokyní, ale koneckonců náleží k rodině Plautiově, a protože jest opuštěné dítě, může býti pokládána za „alumnu“⁷⁵. Plautius by ti ji mohl přenechat, kdyby chtěl.“

„Pak tedy snad neznáš Pomponie Greciny. Ostatně, oba k ní přilnuli jako ke vlastnímu dítěti.“

„Pomponii znám. Je to hotový cypřiš. Kdyby nebyla ženou Aulovou, bylo by možno objednávatí si ji jako plačku. Od smrti Juliiny nesňala se sebe tmavé stoly a vůbec vypadá, jako by ještě za života chodila po louce, porostlé asfodely⁷⁶. Jest kromě toho „univira“⁷⁷, a proto mezi našimi ženami, rozvedenými čtyřikrát až i pětkrát, je zároveň fénixem⁷⁸... Než slyšel jsi, že fénix jako by se opravdu

73 Venuše Roditelka. Starořímská Venuše byla ctěna jako pramáti římského národa a celého lidstva.

74 Příkrá hora severně od Říma na pravém břehu Tibery.

75 Dcera zámožných římských rodičů, kterou dali na vychování k cizím lidem.

76 Liliovitá rostlina zasvěcená bohyni Persefoně; rostla na louce v podsvětí, na které prý pobývaly duše zemřelých.

77 Manželka věrná svému choti.

78 Staroegyptský bájný pták podobný orlovi, vždy po 500 letech se sám ve vém hnízdě spálil, aby pak zase omlazen vzlétl z popela.

byl nyní vylíhl v hořejším Egyptě, což se mu stává ne častěji nežli jednou za pět set let?“

„Petronie! Petronie! O fénixu si povíme až někdy jindy!“

„Povím ti tedy něco, milý Marku. Znáám Aula Plautia, který přesto, že odsuzuje můj způsob života, přece jen ke mně lne, a snad i dokonce má ke mně větší úctu nežli k jiným, poněvadž ví, že jsem nikdy nebyl udavačem jako na příklad Domitius Afer⁷⁹, Tigellinus⁸⁰ a celá smečka přátel Ahenobarbových. Netváře se kromě toho jako stoik⁸¹, nejednou jsem se ušklíbal při chování Neronově, na které se Seneka i Burrhus dívali spatra. Domníváš-li se, že mohu pro tebe u Aula něco vymoci – jsem ti k službám.“

„Soudím, že můžeš. Máš na něho vliv a kromě toho tvůj duch se honosí nevyčerpatelnými prostředky. Kdyby ses rozhlédl po situaci a promluvil s Plautiem...“

„Máš příliš veliký pojem o mém vlivu a důmyslu, ale jde-li pouze o to, promluví s Plautiem, jakmile se přestěhuješ do města.“

„Vrátili se přede dvěma dny.“

„Pak tedy pojďme do triclinia⁸², kde na nás čeká snídaně, a potom, posilnice se, dáme se zanésti k Plautiovi.“

„Byl jsi ke mně vždycky milý,“ odvětil na to s živostí Vinitius, „ale teď dám postavit mezi vavříny tvoji sochu – ó, tak krásnou jako tato zde a budu jí přinášeti oběti.“

To praviv, otočil se směrem k sochám, které zdobily celou jednu stěnu vonné komnaty, a rukou ukázal na sochu Petroniovu, představující jej jako Herma s kyjem v ruce.

79 Starořímský řečník, prétor (vyšší úředník se soudní pravomocí) a konzul z 1. st. n. l., člověk nečestné povahy.

80 Historická osoba, Neronův milec, jenž po pádu tohoto tyrana zemřel vlastní rukou.

81 Přívrženec filozofické školy starořeckého mudrce Zenona, který hlásal nutnost úplné mravnosti u člověka, jež přináší nerušený duševní klid.

82 Starořímská jídelna.

Pak dodal:

„U světla Heliova, byl-li ti ,božský‘ Alexander podoben, nelze se diviti Heleně!“

A v tom zvolání bylo tolik upřímnosti, kolik zalichocení, neboť Petronius, ač starší a méně atletický, byl dokonce i krásnější nežli Vinitius. Ženy v Římě se obdivovaly nejen jeho pružné mysli a vkusu, který mu zjednal názvu „arbitra elegantiarum“, nýbrž i – tělu. Ten obdiv bylo přímo znáti na tvářích oněch dívek z Kosu, které nyní skládaly záhyby jeho tógy a z nichž jedna, jménem Eunike, potají ho milující, hleděla mu do očí s pokorou a roztoužením.

Ale on tomu nevěnoval ani pozornosti, nýbrž usmáv se na Vinitia, začal mu citovati jako odpověď Senekův úsudek o ženách:

„Animal impudens...“⁸³

A pak, rukou objev jeho ramena, vyprovodil jej do triclinia.

V unctuariu dvě řecké dívky, Frygijky, a dvě černošky začaly odklizovati epilichnia⁸⁴ s voňavkami. Leč v témž okamžiku za poodhrnutým závěsem od frigidaria ukázaly se hlavy balneatorů a ozvalo se tiché „Psst!“ – a na to vyzvání jedna z Řekyň, Frygijky a dvě Ethiopky, živě; přiskočivše, ve mžiku, zmizely za závěsem. Ve thermách se začínala chvíle bujnosti a rozpustilosti, které inspektor⁸⁵ nepřekážel, protože sám často se účastnil podobných dovádivých kousků. Domyslí se jich ostatně i Petronius, ale jako člověk rozvážný a nemilující trestů nedíval se na ně spatra.

V unctuariu zůstala jen Eunike. Nějakou dobu naslouchala hlasům, vzdalujícím se ve směru lakonika, jakož i smíchu, až konečně, zvednuvši jantarem a sloní kostí vykládanou stolicí, na které před chvílí seděl Petronius, opatrně ji přistrčila k jeho soše.

83 Nestoudný tvor.

84 Krabice.

85 Dozorce, správce.

Unctuarium bylo plno sluneční záře a barev, odrážejících se od pestrých mramorů, jimiž byly obloženy stěny.

Eunike vystoupila na stoličce – a octnuvši se ve výši sochy, pojednou vrhla se jí rukama kolem krku – a pak, odhodivši nazad své zlaté vlasy a tulíc růžové tělo k bílému mramoru, začala v roztoužení tisknouti ústa na studené rty Petroniovy.

... a tulíc tělo k bílému mramoru...

II

Po posilnění, které se zvalo snídání a ke kterému oba druhové si zasedli tehdy, když obyčejní smrtelníci byli již dávno po poledním prandiu⁸⁶, Petronius navrhl malé zdřímnutí. Podle něho byla ještě příliš časná doba na návštěvy. Jsou sice lidé, kteří začínají navštěvovati známé o východu slunce, pokládajíce ke všemu ten zvyk za starořímský. Ale on, Petronius, považuje jej za barbarský. Odpolední hodiny jsou nejvhodnější, ne však dříve, dokud slunce nepřejde směrem ke chrámu Joviše kapitolského a nezačne shlížeti šikmo na Forum⁸⁷. Na podzim bývá ještě horko a lidé si rádi po jídle pospí. Zatím je milo naslouchati šumu fontány v atriu⁸⁸ a po povinných tisících krocích zdřímnouti si v rudé záři, tlumené nachovým, napolo staženým velariem⁸⁹.

Vinitius uznal oprávněnost jeho slov i začali se procházeti, rozprávějíce ledabylým způsobem o tom, co je nového na Palatině⁹⁰ i ve městě, a tak trochu filosofujíce o životě. Pak se Petronius odebral do cubicula, ale nespál dlouho. Po půl hodině vyšel, a poručiv, aby mu byla přinesena vervena⁹¹, začal k ní přičichávati a natírati si jí ruce i spánky.

„Nevěřil bys,“ pravil, „jak to občerstvuje a osvěžuje. Teď jsem hotov.“

86 Starořímská druhá snídane, pojídána v 11. hod.

87 Náměstí.

88 Jedna ze tří hlavních částí starořímského domu, a to část přímo za vchodem.

89 Plachta stínící před nepohodou a žářem.

90 Jeden ze sedmi římských pahorků se stejnojmenným palácem římských císařů.

91 Vonná bylina i voňavka z ní vyrobená.

Lektika⁹² čekala již dávno, a proto vsedli a dali se odnésti na Vicus Patricius, do domu Aulova. „Insula“ Petroniova ležela na jižním svahu Palatina u tak zvaných Carin⁹³, pročez nejbližší cesta vedla je níže Fora, ale poněvadž Petronius chtěl se zároveň zastaviti u zlatníka Idomena, dal pokyn, aby nesení byli po Vicus Apollonis a Forum směrem k Vicus Sceleratus, na jehož nároží bylo plno tabern⁹⁴ všeho druhu.

Obrovští černoši vyzvedli lektiku a dali se na pochod; před nimi kráčeli otroci, zvaní pedisequi⁹⁵. Petronius nějakou dobu zvedal mlčky své ruce, páchnoucí vervenou, k nozdram a zdálo se, že o něčem přemýšlí, za chvíli pak pravil:

„Napadá mne, že není-li tvá lesní rusalka otrokyní, mohla by opustiti Plautiův dům a přestěhovati se do tvého. Zahrnul bys ji láskou a zasypal bohatstvím jako já svoji zbožňovanou Chrisothemidu, které mám, mezi námi řečeno, aspoň do té míry dosti, co ona mne.“

Markus zavrtěl hlavou.

„Ne?“ ptal se Petronius. „Kdyby bylo nejhůř, hledali bychom podporu u Caesara a můžeš býti jist, že třebas i díky jen mému vlivu, náš Rudobrabradý byl by na tvé straně.“

„Neznáš Lygie!“ odvětil Vinitius.

„Pak dovol, abych se tě optal, znáš-li ji ty jinak nežli jen podle tváře! Mluvil jsi s ní snad? Vyznal jsi jí svou lásku?“

„Viděl jsem ji napřed u fontány a pak jsem ji dvakrát potkal. Pamatuješ se, že za pobytu v domě Aulů bydlil jsem ve vedlejším letohrádku, určeném pro hosty – a maje pohmožděnou ruku, nemohl jsem účastnit se společné tabule. Teprve v předvečer

92 Krytá, závěsy opatřená, uvnitř koberci a poduškami vystlaná nosítka.

93 Část starého Říma obývaná boháči.

94 Krám, dílna.

95 Otroci provázející svého pána, aby mu byli k ruce, když bude třeba (např. nést věci).

onoho dne, na který jsem ohlásil svůj odjezd, setkal jsem se s Lygií u večere – ale nemohl jsem slova k ní promluvit. Musil jsem naslouchati Aulovi a jeho vypravování o vítězstvích, jakých dobyl v Británii, a pak o úpadku malých hospodářství v Itálii, jemuž se ještě Licinius Stolo⁹⁶ snažil zabrániti. Vůbec nevím, dovede-li Aulus mluvit o něčem jiném, a nedomnívej se, že budeme s to, abychom se z toho vymanili, leč bys chtěl naslouchati o zženštilosti dnešních dob. Oni tam mají bažanty v kurnících, ale nejedí jich, vycházejíce ze zásady, že každým snědeným bažantem blíží se konec moci římské. Po druhé jsem Lygii potkal u zahradní cisterny s čerstvě utrženou třtinou v ruce, kterou chocholem nořila do vody a kropila kolem rostoucí kosatce. Pohled' na má kolena! U štítu Heraklova, pravím ti, že se netřásla, když proti našim manipulům⁹⁷ táhla mračna Parthů za řevu, ale třásla se u oné cisterny. A zmaten jako jinoch, jenž nosí ještě bullu⁹⁸ na krku, jen jsem žebрал očima o soucit, dlouho nejsem schopen promluvit slovo.“

Petronius podíval se na něho skoro s jakousi závistí.

„Šťastný!“ řekl. „Byť svět i život byly nejhorší, jedno blaho zůstane v nich věčné – mládí!“

Za chvíli pak se tázal:

„A nepromluvil jsi na ni?“

„Zajisté. Vzpamatovav se poněkud, řekl jsem, že se vracím z Asie, že jsem si u města pohmoždil ruku a krutě trpěl, ale ve chvíli, kdy mi nastává povinnost, abych opustil ten hostiný dům, že utrpení v něm větší má cenu nežli rozkoš kdekoli jinde – nemoc větší cenu nežli zdraví kdekoli jinde. Poslouchala má slova rovněž zmatena

96 Starořímský tribun lidu ze 4. st. př. n. l., původce agrárního zákona ve prospěch lidu.

97 Starořímské ozbrojené čety vojska (cca 300 mužů).

98 Zlaté pouzdro s amuletem (proti uřknutím a čárům), které nosily děti svobodných rodičů (chlapci do dosažení mužského věku, děvčata do provdání).

a se sklopenou hlavou, kreslíc cosi třtinou na šafránovitém písku. Pak zvedla oči, ještě jednou se podívala na ony vykreslené obrazce, ještě jednou na mne, jako by se chtěla na něco ptáti – a pojednou prchla jako hamadryáda⁹⁹ před přihlouplým Faunem.“

„Má asi krásné oči.“

„Jako moře – a já jsem v nich také utonul jako v moři. Věř mi, že Archipelag¹⁰⁰ je méně modrý. Za chvíli přiběhl malý Plautius a začal se na něco vyptávat. Ale nerozuměl jsem, oč mu běží.“

„Ó, Athéno!“ zvolal Petronius. „Sejmi tomu hochu pásku s očí, kterou mu přivázal Eros, neboť jinak si roztrhne hlavu o sloup ve chrámě Venušině!“

Pak se obrátil k Vinitiovi:

„Ó, ty jarní pupenci na stromě života, ty první zelená větvička na vinici! Měl bych tě místo k Plautiovi dát zanést do domu Gelotiova, kde je škola pro chlapce, kteří ještě nechápou života.“

„Co vlastně chceš?“

„A co kreslila v písku? Ne-li jméno Amorovo, ne-li srdce proklané jeho šípem nebo cosi takového, z čeho bys mohl poznati, že satyrové již našeptávali té nymfě do ucha všelijaká tajemství života? Kterak bylo možno nepodívat se na ty obrazce!“

„Viděl jsem tógu dříve, nežli si myslíš,“ řekl Vinitius, „a než přiběhl malý Aulus, pozorně jsem si prohlížel ty obrazce v písku. Vždyť vím, že i v Řecku i v Římě kreslí dívky nejednou do písku projevy, kterých nechtějí vysloviti jejich ústa... Ale hádej, co nakreslila?“

„Jestliže něco jiného, nežli jsem se domníval, pak neuhodnu.“

„Rybu.“

„Cože pravíš?“

„Pravím: rybu. Mělo to snad znamenati, že v jejích žilách koluje až dosud studená krev? Nevím! Ale ty, kterýž jsi mne pojmenoval

99 Lesní nymfa.

100 Skupina ostrovů v Egejském moři.

jarním pupencem na stromě života, zajisté lépe porozumíš tomu obrazci.“

„Carissime, na takovou věc se optej Plinia! Ten se zná v rybách. Kdyby ještě žil starý Apitius¹⁰¹, snad by ti také dovedl povědět o tom něco, protože snědl za života více ryb, nežli jich může najednou pojmouti neapolský záliv.“

Ale další rozmluva byla přerušena, neboť byli vyneseni do rušných ulic, na nichž překážel jim lidský hluk. Po Vicus Apollonis zabočili na Forum Romanum¹⁰², kde se za příznivých dnů před západem slunceshromažďovaly zástupy zahálčivého obyvatelstva, aby se procházely mezi sloupy, vypravovaly si novinky a naslouchaly jim, aby viděly přenášené lektiky s vynikajícími lidmi a konečně aby si prohlížely zlatnické krámy, knihkupectví, obchody, ve kterých byly vyměňovány mince, a aby viděly všeliké jiné závody, jichž bylo plno v domech, obklopujících část náměstí, položenou proti Kapitolu. Polovice Fora, ležící přímo pod skalními výběžky zámků, byla již pohroužena ve stín, kdežto sloupové chrámů výše položených zlatě se lesklo v záři a v modru. Sloupy, jež ležely níže, vrhaly prodloužené stíny na mramorové desky – všude pak bylo jich tak plno, že se oči mezi nimi ztrácely jako v lese. Zdálo se, že těm budovám a sloupům jest až těsno, jak byly blízko sebe. Kupily se jedny na druhé, běžely vpravo i vlevo, stoupaly na návrší, tiskly se k zámecké zdi nebo jedny ke druhým jako větší i menší, silnější a tenčí, zlatisté i bílé kmeny, tu rozkvetlé pod architrávy¹⁰³ květem akantu¹⁰⁴, tu spletené do jónských hlavic, tu opět zakončené jedno-

101 Pověstný starořímský labužník z dob císaře Tiberia.

102 Hlavní náměstí ve starém Římě.

103 Příčné břevno, položené nahoře od středu jednoho sloupu ke středu druhého sloupu.

104 Rostlina podobná bodláku, tvar jejího listu byl oblíbeným vzorem vyšívaným na roucha.

duchým dórským čtvercem. Nad oním lesem leskly se barevné triglify¹⁰⁵, z tympanonů¹⁰⁶ vynořovaly se tesané postavy bohů, ze štítů okřídlené zlaté kvadrigy¹⁰⁷ zdály se chtít odletět do vzduchu, do onoho modra, které se klidně snášelo nad oním hustým městem chrámů. Uprostřed náměstí i po krajích proudila lidská řeka: davy se procházely pod oblouky basiliky Julia Caesara, davy seděly na schodišti chrámu Kastora a Polluxe¹⁰⁸ a províjely se u chrámečku Vestina¹⁰⁹, podobající se na tom velikém mramorovém pozadí různobarevným rojům motýlů nebo brouků. Shora po ohromném schodišti směrem od chrámu, posvěceného „Jovi optimo, maximo“¹¹⁰, připlývaly nové vlny; u roster¹¹¹ bylo nasloucháno jakýmsi nahodilým řečníkům; tu i tam bylo slyšeti vyvolávání překupníků, prodávajících ovoce, víno nebo vodu, smíchanou s fíkovou šťávou; podvodníky, nabízející zázračné léky, věštce, ty, co uhadovali místa ukrytých pokladů, vykladače snů. Tu i tam shlukem hovorů a vyvolávání splývaly v jedno zvuky sistra¹¹², egyptské sambuky¹¹³ nebo řeckých fléten. Tu i tam nemocní, nábožní nebo trpící lidé přinášeli do chrámů oběti. Mezi lidmi na kamenných deskách slétala se hejna holubů, žádostivá obětních zrn a podobající se pohyblivým, pestrým a tmavým skvrnám, tu se na chvíli vysoko rozletující s hlasitým

105 Dekorativní prvky na dórských sloupech.

106 Římsou vroubené prohloubené pole nad oknem nebo dveřmi, obvykle trojúhelníkovitého nebo polokruhovitého tvaru.

107 Čtyřspřeží, vůz se čtyřspřežím.

108 Bájní řeční hrdinové, zprvu bohové, později lidé, oddaní si čistou bratrskou láskou; ochránci přátelství.

109 Vesta, bohyně domácího krbu.

110 Joviši (Jupiterovi) nejlepšímu, největšímu.

111 Řečníště.

112 Staroegyptský hudební nástroj s řinčivým zvukem.

113 Starověký trojhranný strunný nástroj.

šumem křídel, tu se opět snášejíce na místa, uprázdněná od davů. Občas rozestupovaly se lidské zástupy před lektikami, v nichž bylo viděti elegantní tváře ženské nebo hlavy senátorů a rytířů, majících tahy jako ztuhlé a životem ztrhané. Různojazyčné obyvatelstvo hlasitě opakovalo jejich jména s dodatkem přezdívek, posměšků nebo pochval. Mezi nespořádanými hloučky protlačovaly se někdy, ubírajíce se odměřeným krokem, oddíly vojáků nebo vigilů¹¹⁴, dohlížejících na pořádek v ulicích. Řečtinu bylo slyšeti kolem právě tak často jako latinu.

Vinitius, který dávno nebyl ve městě, díval se s jakousi zvědavostí na ono lidské mraveniště a na ono „Forum Romanum“, vévodící vlně světa a přitom i tak jí zalité, že Petronius, který uhodl myšlenku druhovu, nazval je „hnízdem Quiritů¹¹⁵ – bez Quiritů“. Opravdu, místní živel se skoro ztrácel v tom davu, skládajícím se ze všech kmenů a národů. Bylo tu viděti Ethiopy, obrovské, světlovlasé lidi z dalekého severu, Britany, Gally a Germány, šikmooké obyvatele Serika¹¹⁶, lidi od břehů Eufratu i lidi z povodí Indu, s bradami obarvenými do nádechu cihly, obyvatele Sýrie od břehů Orontu¹¹⁷ s černýma a sladkýma očima; obyvatele arabských pouští, vychrtlé na kost, Židy se vpadlými prsy, Egyptany s věčně lhostejným úsměvem ve tvářích, a Numidy i Afry, Řeky z Helady, kteří společně s Římany vládli městu, ale vládli vědou, uměním, rozumem i prohnáním, Řeky z ostrovů a z Malé Asie i z Egypta i z Itálie i z narbonské Gallie¹¹⁸. V zástupu otroků s propíchnutýma ušima nechybělo ani svobodné, zahálčivé obyvatelstvo, které Caesar bavit, živil, ano

114 Starořímská policejní stráž.

115 Starořímsští občané, Římané.

116 Starověký název Číny.

117 Starověký název řeky Nahr-al-Ásí v Sýrii.

118 Starořímská provincie mezi Alpami a Pyrenejemi, obývaná keltským kmenem Tektoságů.

i šatil – ani svobodní příchozí, které do obrovského města přivábila lehkost života a naděje na Štěstěnu; nechyběli ani překupníci a kněží Serapidovi¹¹⁹ s palmovými větvemi v rukou a kněží Isidy, na jejíž oltáře bylo přinášeno více obětí nežli do chrámu kapitolského Joviše, ani kněží Kybelinini¹²⁰, nosící v rukou zlaté chocholky rýže, ani kněží potulných božstev, ani východní tanečnice s pestrými mitrami¹²¹, ani prodavači amuletů, ani krotitelé hadů, ani chaldejští mágové, konečně ani lidé bez jakéhokoliv zaměstnání, kteří se každého týdne hlásili u zatiberských sýpkařů o obilí, rvali se o loterní lístky do cirků, trávili noci po domech, které byly v zatiberské čtvrti městské stále na spadnutí, slunné a teplé dny pak ve kryptoportycích¹²², ve špinavých veřejných kuchyních Subury, na mostě Milviově nebo před „insulami“ boháčů, kde jim občas byly vyhazovány zbytky se stolu otroků.

Petronius byl těmto davům dobře znám. O sluch Vinitiův bez ustání se odráželo: „Hic est!“ – „Tot’ on!“ – Byl v oblibě pro štědrost, zvláště pak vzrostla jeho popularita od té doby, kdy se lid dověděl, že se u Caesara přimlouval za zrušení rozsudku smrti, vydaného na celou „familií“, to jest proti všem otrokům praefekta Pedania Secunda bez ohledu na věk a pohlaví za to, že jeden z nich zabil toho ukrutníka v okamžiku zoufalství. Petronius opakoval sice nahlas, že bylo mu všechno jedno a že promlouval k Caesarovi jen soukromě jako arbiter elegantiarum, jehož jemnocit byl pobouřen onou barbarskou řezí, hodnou nějakých Skythů¹²³, nikoli Římanů. Nicméně lid, který se vzbouřil za příčinou té řeže, miloval od té chvíle Petronia.

119 Egyptský bůh podsvětí.

120 Bohyně, zvaná „velká matka“, ochránkyně všeho tvorstva.

121 Čepice s cípem přehozeným dopředu a se stužkami na uvázání pod bradou.

122 Loubí.

123 Starověké označení pro všechny národy sídlící v rovinách severně od Černého a Kaspického moře a Aralského jezera.

On však o to nestál. Měl na paměti, že ten lid miloval také Britanika¹²⁴, kterého Nero otrávil, i Agrippinu¹²⁵, kterou rozkázal zavraždit – i Oktavii¹²⁶, která byla na Pandatarii¹²⁷ zardoušena, když jí předtím byly podřezány žíly v horké páře – i Rubelia Plauta, který byl vypovězen, i Thraseu¹²⁸, jemuž každý zítřek mohl přinést rozsudek smrti. Láska lidu mohla býti pokládána spíše za špatnou předzvěst, a skeptický Petronius byl kromě toho ještě pověřiv. Davem zhrdal dvojnásob: jako aristokrat i jako estét. Lidé, zapáchající praženým bobem, jež nosívali v záňadří, přitom věčně ochraptělí a zpocení hrou v moru¹²⁹ na nárožích ulic a v peristylech¹³⁰, nezasluhovali v jeho očích jména lidu. Neodpovídaje nijak ani na potlesk, ani na polibky, posílané tu i tam od úst, vypravoval Markovi o případu Pedaniově, tropě si přitom posměch z vrtkavosti chátry, která druhý den po vzpouře tleskala Neronovi, přijíždějícímu do chrámu Joviše Statora¹³¹. Ale před knihkupectvím Avernovým dal zastavit, a vystoupiv, zakoupil ozdobný rukopis, který odevzdal Vinitiovi.

„To je dar pro tebe!“ řekl.

„Díky!“ odvětil Vinitius. Pak, pohlédnuv na titul, ptal se:

„Satirikon? Toť něco nového. Od koho je to?“

124 Syn římského císaře Claudia, Neronův nevlastní bratr.

125 Žena římského císaře Claudia a Neronova matka.

126 První Neronova žena, která byla zavražděna na popud druhé Neronovy ženy.

127 Ostrůvek v Tyrhénském moři, západně od Neapole, kam byli za doby římských císařů vypovídaní členové panujícího rodu.

128 Historická osobnost, ctihodný Říman, konzul.

129 Hra, při níž měl hráč uhodnout počet prstů, které mu spoluhráč náhle vystrčil ze zaťaté pěsti.

130 Starověká dvorana s krytými, na sloupech spočívajícími chodbami po obvodu.

131 Jupiter Zastavitel, jenž svůj přídomek získal jako upomínku na to, že zastavil Římany na útěku před Sabiny (staroitalský kmen, usídlený mezi řekami Narem, Tibrem a Anienem).

„Ode mne. Ale nechci jít ve stopách Ruffina, jehož historii jsem ti měl vyprávět, ani ve stopách Fabritia Veienta, a proto o tom nikdo neví; ty pak nikomu to neříkej!“

„Vždyť jsi tvrdil, že básní nepíšeš,“ řekl Vinitius, nahlížeje dovnitř, „zde však vidím prosu, hustě propletenou básněmi.“

„Až budeš čisti, věnuj pozornost hostině Trimalchionově¹³². Co se týče básní, zošklivily se mi od té doby, co Nero píše epos. Hleď, Vitelius, chce-li dávit, užívá paličky ze sloní kosti, kterou vsouvá do hrdla; jiní používají k tomu per plameňáků, která namáčejí do oleje nebo odvaru mateřídoušky – kdežto já si čtu poesii Neronovu – a účinek jest okamžitý. Mohu ji potom chváliti, ne-li s čistým svědomím, tedy s čistým žaludkem.“

To praviv, dal opět zastaviti lektiku před zlatníkem Idomenem, a vyřídiv záležitost šperků, poručil, aby lektika byla nesena přímo k domu Aulovu.

„Cestou ti povím na důkaz, co jest autorská sebeláska, historii Ruffinovu,“ řekl.

Ale dříve, nežli ji začal, zabočili na Vicus Patricius a záhy se octli před obydlím Aulovým. Mladý a statný „ianitor“¹³³ otevřel jim dveře, vedoucí do ostia¹³⁴, nad nimiž straka, zavřená do klece, vítala je vřeštivě slovem „Salve!“¹³⁵

Cestou z druhé síně, zvané ostium, do vlastního atria řekl Vinitius:

„Všiml sis, že vrátný je tu bez řetězů?“

„To je podivný dům,“ odpověděl Petronius polohlasně. „Jistě je ti známo, že Pomponie Grecina byla podezírána, že vyznává východní pověrečnou víru, spočívající v uctívání jakéhosi ‚Chresta‘. Zdá se, že jí prokázala službu Crispinilla, která nemůže Pomponii odpustiti,

132 Hrdina z Petroniova satirického díla.

133 Vrátný.

134 Chodba mezi vestibulem a atriem.

135 Bud' zdrav!

že jí stačil pro celý život jediný muž. – Univira...! Je snazší dostat talířek ryzců z Norika¹³⁶. Byla souzena domácím soudem...”

„Máš pravdu, je to podivný dům. Později ti povím, co jsem tu slyšel a viděl.“

Zatím se octli v atriu. Otrok, jenž měl u něho hlídku, zvaný atriensis, vyslal nomenclatora, aby ohlásil hosty, současně pak služebnictvo jim přistrčilo stolice a pod nohy stoličky. Petronius, který v domnění, že v tom přísném domě vládne věčný smutek, nikdy do něho nevstoupiv, nyní se rozhlížel s jakýmsi překvapením a jako s pocitem zklamání, neboť atrium činilo spíše dojem veselý. Skrze veliký otvor padal shora pruh jasného světla, lámajícího se v tisíce jiskry na vodotrysku. Čtvercová nádrž vody s fontánou uprostřed, určená k zachycování deště, padajícího za nepohody hořením otvorem, a nazvaná impluvium, byla obklopena sasan-kami a liliemi. Zejména jevila se v domě zjevná záliba v liliích, protože těch byly celé trsy, dále v bílých i červených, jakož i konečně safírových kosatcích, jejichž jemné plátky byly jako postrříbřeny vodním popraškem. Mezi mokkými mechy, v nichž byly ukryty kořenáče s liliemi, a ve shluku listů bylo viděti bronzové sošky, představující děti a vodní ptactvo. V jednom koutě rovněž z bronzu odlitá laň nahýbala svou nazelenalou, od vlhka měděnou rží potaženou hlavu k vodě, jako by se chtěla napít. Podlaha atria byla z mosaiky; stěny částečně vykládané červeným mramorem, částečně omalované obrazy stromů, ryb, ptáků a gryfů, vábily zrak hrou barev. Veřeje pobočných komnat byly vyzdobeny želvovinou, nebo dokonce sloní kostí; u zdí mezi dveřmi stály sochy Aulových předků. Všude bylo znáti klidný, přepychu daleký, ale ušlechtilý a sebevědomý blahobyt.

Petronius, který bydlil nepoměrně okázaleji a elegantněji, nemohl tu přece jen nalézt žádné věci, která by urážela jeho vkus –

136 Starořímská provincie na jih od Dunaje.

a právě se obrátil s tou poznámkou k Vinitiovi, když vtom otrok „velarius“ odhrnul závěs, oddělující atrium od tablina¹³⁷, a v pozadí domu se ukázal spěšně přicházející jim vstříc Aulus Plautius.

Byl to člověk, schylující se k večerním dnům života, s hlavou zbělou šedinami, ale čilý, energického obličeje, poněkud krátkého, ale také poněkud se podobajícího hlavě orlí. Tentokrát se na obličeji zračilo jakési překvapení, ba i nepokoj vzhledem k nenadálému příchodu Neronova přítele, společníka a udavače.

Ale Petronius byl příliš veliký znalec světa a nadto i bystrý člověk, aby toho nezpozoroval, a proto po prvním uvítání prohlásil s veškerou výmluvností a nenuceností, jaké jen byl schopen, že přichází poděkovat za péči, jaké se v tomto domě dostalo synu jeho sestry, a že pouze vděčnost je příčinou jeho návštěvy, ke které jej osmělila dávná známost s Aulem.

Aulus jej ubezpečil se své strany, že je hostem vítaným, a co se týče vděčnosti, prohlásil, že sám se k ní cítí zavázán, ačkoli jistě Petronius netuší jejich důvodů.

A vskutku, Petronius netušil jich opravdu. Marně se trdil, zvednuv své ořechové oči, aby si připamatoval sebemenší službu, prokázanou Aulovi nebo komukoliv. Nepřipamatoval si žádné, leda té, kterou chtěl prokázati Vinitiovi. Mimoděk mohlo se sice něco podobného státi, ale jen mimoděk.

„Miluji a vysoce si vážím Vespasiana¹³⁸,“ odvětil Aulus, „jemuž jsi zachránil život, když ho jednou potkalo to neštěstí, že usnul při naslouchání veršům Caesarovým.“

„Potkalo jej štěstí,“ odvětil Petronius, „protože jich neslyšel, nepopírám však, že to mohlo dopadnouti nešťastně. Rudobradý chtěl

137 Krytá, na dvou stranách otevřená síň.

138 Zprvu vojevůdce Neronových vojsk, po jeho smrti římský císař.

mu stůj co stůj poslati centuriona¹³⁹ s přátelským pokynem, aby si podřezal žíly.“

„A ty, Petronie, ses mu vysmál.“

„Tak jest, či vlastně naopak: řekl jsem mu, že dovedl-li Orfeus uspati písni divoké šelmy, jest jeho triumf stejně veliký, protože se mu podařilo uspati Vespasiana. Ahenobarbovi¹⁴⁰ jest možno činiti výtku s podmínkou, že se v malé výtce skrývá veliké zalichocení. Naše nejmilostivější Augusta Poppaea rozumí tomu znamenitě.“

„Bohužel, takové jsou časy!“ odvětil Aulus. „Chybějí mi dva přední zuby, které mně byly vyraženy kamenem, hozeným rukou Britanovou, a tím se má řeč stala šeplová, a přece nejšťastnější chvíle jsem strávil v Británii...“

„Protože byly vítězné!“ prohodil Vinitius.

Ale Petronius, uleknuv se, aby starý vůdce nezačal vypravovati o svých dřívějších válkách, změnil předmět rozmluvy. V okolí Preneste našli totiž vesničané zdechlé vlčí štěně o dvou hlavách, za onehdejší bouře pak strhl blesk nárožní sloup ve chrámě Luny, což bylo událostí neslýchanou vzhledem k opožděnému podzimu. Jakýs Cotta, který mu to vypravoval, dodal k tomu také, že kněží téhož chrámu předpovídají z toho důvodu zkázu, nebo aspoň zřícení velikého domu, které jen mimořádnými oběti lze odvrátiti.

Aulus vyslechnuv vypravování, projevil názor, že takových příznaků nelze bráti na lehkou váhu. Že bohové mohou býti pohněváni neobyčejným počtem zločinů, na tom není nic divného – a v té případnosti jsou prosebné oběti zcela na místě.

Na to řekl Petronius:

„Tvůj dům, Plautie, není veliký, ačkoli v něm bydlí veliký člověk; můj dům zase je příliš veliký na tak nepatrného majitele, ale rovněž malý. Jestliže pak jde o zřícení nějakého domu, tak velikého jako

139 Starořímský setník.

140 Rudobradý.

na příklad ,domus transitoria'¹⁴¹, zdaž se nám vyplatí, abychom přinášeli obětní dary, chtějíce to zřízení odvrátiti?"

Plautius neodpověděl na tu otázku, kterážto opatrnost dokonce poněkud se i dotkla Petronia, neboť přes všechny svůj nedostatek vědomí o rozdílu mezi dobrem a zlem nikdy nebyl udavačem a bylo možno hovořiti s ním v naprosté bezpečnosti. A proto opět změnil hovor a začal vychvalovati Plautiův byt, jakož i dobrý vkus, vládnoucí v domě.

„Staré to sídlo,“ odvětil Plautius, „ve kterém ničeho jsem nezměnil od té doby, co jsem je zdědil.“

Po rozhrnutí závěsu oddělujícího atrium od tablina byl dům otevřen dokořán, takže tablinem, následujícím peristylem a ležícím za ním sálem, zvaným oecus, běžel zrak až do zahrady, kterou bylo viděti zdaleka jako jasný obraz vsazený do tmavého rámu. Veselý dětský smích dolétal tam odtud do atria.

„Ach, vůdce,“ pravil Petronius, „dovol nám, abychom zblízka naslouchali tomu upřímnému smíchu, o který dnes je taková nouze!“

„Milerád!“ odvětil Plautius, vstávaje. „To můj malý Aulus a Lygie si hrají míči. Ale co se týká smíchu, mám za to, Petronie, že ti v něm ubíhá celý život.“

„Život je k smíchu, a proto se směji,“ odpověděl Petronius, „zde však zní smích jinak.“

„Petronius,“ dodal Vinitius, „nesměje se ostatně po celé dny, nýbrž spíše po celé noci.“

Takto rozmlouvající, přešli po délce domu a octli se v zahradě, kde si Lygie a malý Aulus hráli míči, které otroci, určení výhradně pro tuto zábavu, zvaní spheristae, sbírali se země a podávali jim do rukou. Petronius hodil rychlým, letmým pohledem po Lygii, malý Aulus pak, spatřiv Vinitia, přiběhl uvítat se s ním; ten pak,

141 „Přechodní dům“, část Neronova paláce, která tvořila přechod z Palatina na Esquilin.

přecházejí, sklonil hlavu před krásnou dívkou, která stála s míčem v ruce, majíc vlasy poněkud zčuchány, trochu udýchaná a uzardělá.

Ale v zahradním tricliniu, zastíněném břechtany, vinnou révou a zimolezem, seděla Pomponie Grecina; šli tudíž, aby se s ní uví-
tali. Petronius, jakkoli nenavštěvoval domu Plautiova, ji znal, po-
něvadž ji vídával u Antistie, dcery Rubelia Plauta, a pak v domě
Seneků a u Poliona. Nemohl také potlačit jakýsi obdiv, jakým jej
naplňovala její smutná, ale klidná tvář, ušlechtilost její postavy,
pohybů, slov. Pomponie do té míry křižovala jeho pojmy o ženách,
že tento člověk, zkažený do morku v kostech a sebevědomý jako
nikdo v celém Římě, nejen k ní cítil jakýsi druh úcty, nýbrž dokonce
i poněkud ztrácel jistotu sebe. A hle, právě nyní, děkuje jí za péči
o Vinitia, jako mimoděk vplétal do řeči výraz „domina“¹⁴², který
mu nikdy nepřicházel na mysl, rozmlouval-li na příklad s Calviou,
Crispinillou, se Scribonií, s Valerií, Solinou a jinými ženami velikého
světa. – Po přivítání a projevu díků začal si také ihned naříkati, že
Pomponie je tak zřídka vídána, že nelze setkat se s ní ani v cirku,
ani v amfiteatru, načež mu klidně odpověděla, vloživši ruku do
ruky mužovy:

„Stárneme a oba máme stále více rádi domácí zátiší.“

Petronius chtěl odporovati, leč Aulus Plautius dodal šeplavým
hlasem:

„A je nám stále cizeji mezi lidmi, kteří dokonce i naše římské
bohy označují názvy řeckými.“

„Bohové stali se od nějaké doby pouze řečnickými figurami,“ od-
větil spatra Petronius, „a protože v řečnictví jsme se učili od Řeků,
je mně samému snazší říci na příklad Héra nežli Juno.“

To praviv, obrátil oči k Pomponii jako na znamení, že v její přítom-
nosti žádné jiné božství nemohlo mu přijíti na mysl, a potom jal se
odporovati tomu, co řekla o stáří: „Lidé stárnou sice rychle, ale jen

142 Paní, velitelka.

tačí, kdo žije životem zcela jiným, a kromě toho jsou tváře, na které Saturn¹⁴³, jak se zdá, zapomíná.“ – Petronius řekl to dokonce i s jakousi upřímností, neboť Pomponie Grecina, jakkoliv měla poledne života za sebou, zachovala si neobyčejnou svěžest pleti, a poněvadž měla malou hlavu a drobnou tvář, činila chvílemi dojem ženy úplně mladé, přestože byla ve tmavém rouše, jsouc vážná a smutná.

Zatím malý Aulus, který za pobytu Vinitia v domě neobyčejně se s ním spřátelil, přistoupiv k němu, začal jej vybízeti ke hře míčem. Za chlapcem vešla do triclinia i Lygie. Pod clonou břečtanů, s odlesky, chvějícími se jí na tváři, připadala nyní Petroniovi hezčí nežli na první pohled, opravdu se podobajíc nymfě. A protože dosud na ni nepromluvil, sklonil před ní hlavu a místo obvyklých slov na uvítanou, začal citovati slova, jimiž Odysseus uvítal Nausikau¹⁴⁴:

„Pro bohy, prosím tě, ženo! Jsi božstvo, či smrtelný člověk?

Jsi-li však některá z lidí, co mají na zemi sídlo,
třikrát blaženi jsou tvůj otec i velebná matka,
třikrát blaženi bratři...“¹⁴⁵

Pomponii se líbila uhlazená zdvořilost tohoto muže, znajícího svět. Co se týče Lygie, ta naslouchala zmatena a zapálena, neodvažujíc se pozvednouti očí. Leč postupně začal se v koutcích jejích úst zachvívat úsměv, na tváři byl zjevný boj mezi dívčí ostýchavostí a touhou po odpovědi – a dle všeho ta touha zvítězila, neboť dívka, podivavši se náhle na Petronia, odpověděla mu slovy též Nausikay, citujíc je jedním dechem a trochu jako naučenou úlohu:

143 Bůh času, setby, polního hospodářství a sklizně.

144 V řeckém bájesloví dcera krále Fajaků Alkinoia, která pomohla Odysseovi poté, co se zachránil na jejích ostrově.

145 Vyňato z Homérový Odysseje, překl. Otmar Vaňorný.

„Cizinče, ježto se nezdá, že zlý jsi neb nemoudrý
člověk...“¹⁴⁶

Potom, otočivši se na místě, prchla, jako prchá vyplašený pták.

Ted' zase došlo na Petronia, že byl překvapen, neboť se nenadál, že uslyší homérskou báseň z úst dívky, na jejíž barbarský původ byl Vinitiem předem upozorněn. Pohlédl tudíž tázavým zrakem na Pomponii, leč ta nemohla mu dáti odpověď, ježto se dívala v té chvíli, usmívajíc se, na hrdost, jaká se zračila v obličeji starého Aula.

A ten nedovedl hrdosti té utajiti. Předně přilnul k Lygii jako k vlastnímu dítěti, a za druhé, přes své starořímské předsudky, které mu ukládaly, aby horlil proti řečtině a jejímu rozšíření, pokládal ji za vrchol společenské uhlazenosti. Sám se jí nemohl nikdy dobře naučiti, což mu v skrytu bylo bolestno, a proto byl nyní rád, že tomuto vytríbenému pánovi a přitom i spisovateli, který byl hotov považovati jeho dům za barbarský, dostalo se v něm odpovědi jazykem a veršem Homérovým.

„Jest u mne v domě paedagogus Řek,“ pravil, obraceje se k Petroniovi, „který učí našeho hochu, dívka pak naslouchá při vyučovacích hodinách. Je to cácorka ještě, ale cácorka milá, které jsme oba přivykli.“

Petronius díval se ted' skrze změti břechtanů a zimolezu na zahradu a na hrající si trojici. Vinitius odhodil tógu a jen v tunice do výše vyhazoval míč, který Lygie, stojící naproti se vztaženýma rukama, snažila se zachytiti. Dívka neučinila na první pohled velikého dojmu na Petronia. Připadala mu příliš štíhlá. Ale od té chvíle, co v tricliniu pohlédl na ni zblízka, napadlo jej, že takto by přece jen mohla vypadati jitřenka, a jako znalec pochopil, že má do sebe cosi neobyčejného. Všeho si všiml a všecko ocenil, tedy i růžovou a průhlednou tvář i svěží ústa, složená jako k polibku, i oči modré jako lazur moří,

146 Vyňato z Homérový Odysseje, překl. Otmar Vaňorný.

i alabastrovou bělost čela, i bujnost tmavých vlasů, lesknoucích se na záhybech odleskem jantaru nebo korintské mědi, i lehkou šíji i „božskou“ spádnost ramenou i všecku pružnou, štíhlou postavu, mladou mladostí máje a čerstvě rozkvetlých květů. Probudil se v něm umělec a ctitel krásy, který vycítil, že pod sochu té dívky bylo by lze napsati: „Jaro“. – Pojednou si připomenul Chrisothemidu a popadal jej pustý smích. Připadala mu i se svým zlatým pudrem ve vlasech i načerněným obočím nesmírně zvadlou, čímsi jako zežloutlá růže, z níž opadávají lístky. A přece mu té Chrisothemidy záviděl celý Řím. Pak si vzpomněl na Poppaeu – a ta přeslavná Poppaea rovněž mu připadala jako bezduchá, vosková figura. Ta dívka tanagerských¹⁴⁷ tvarů byla nejen jarem – byla i zářivou „Psyche“¹⁴⁸, která prosvítala jejím růžovým tělem, jako paprsek prosvítá lampou.

„Vinitius má pravdu,“ napadlo jej, „má Chrisothemis je stará, stará jako – Troja!“

Pak se obrátil k Pomponii Grecině – a ukázav na zahradu, řekl:

„Nyní rozumím, domina, že při takovéto dvojici je vám domov milejší nežli hostiny na Palatině a cirk.“

„Ano,“ odpověděla, otáčeje oči směrem k malému Aulovi a Lygii.

A starý vůdce začal vyprávěti historii dívky i to, co slyšel před lety od Atelia Histera o národě Lygů, usedlém v severních soumravných krajích.

Onino pak skončili hru míčem a nějakou dobu chodili po zahradním písku, odrážejíce se na černém pozadí myrt a cypřišů jako tři bílé sochy. Lygie držela malého Aula za ruku. Naprocházevše se poněkud, sedli si na lavičku u „pisciny“¹⁴⁹, zaujímající střed zahrady.

147 Tanagra – starořecké město v Boeotii (území ve středním Řecku)

148 Lidská duše, představovaná starověkými umělci a básníky jako malá okřídlená bytost, u Římanů nyla znázorňována jako krásná, útlá dívka s motýlími křídly.

149 Vodní nádrž pro chov ryb.

Ale za chvíli se Aulus rychle zvedl, aby plašil ryby v průhledné vodě, Vinitius pak vedl dále hovor, zahájený při procházce:

„Tak jest,“ pravil nízkým, zachvívajícím se hlasem. „Sotva jsem odložil praetextu¹⁵⁰, byl jsem vyslán do asijských legií. Města jsem neznal ani života ani lásky. Umím tak trochu zpaměti Anakreonta¹⁵¹ a Horáce¹⁵², ale nedovedl bych jako Petronius mluvit veršem tehdy, kdy rozum oněmuje obdivem a není s to, aby našel vlastní slova. Jako hoch jsem chodíval do školy Musonia¹⁵³, který nám říkával, že štěstí záleží v tom, abychom chtěli to, co chtějí bohové – a tudíž prý záleží to na naší vůli. Nicméně mám za to, že jest jiné, větší a dražší štěstí, které nezáleží na vůli, protože je může dáti pouze láska. Hledají ono štěstí sami bohové, a protož, Lygie, i já, jenž dosud jsem lásky nepoznal, hledám taktéž, následuje jejich příkladu, tu, která by mi chtěla dáti štěstí...“

Odmlčel se – a nějakou dobu bylo jen slyšení lehké šplounání vody, do které malý Aulus házel kaménky, plaše jimi ryby. – Za chvíli však Vinitius opět začal mluvit hlasem ještě měkčím a tišším:

„Znáš zajisté Vespasianova syna Tita? Prý se tak zamiloval do Bereniky¹⁵⁴, sotva vyspěv z chlapeckého věku, že div mu touha nevysála života... Tak bych i já dovedl milovati, ó, Lygie...! Bohatství, sláva, moc – pouhý dým a marnost! Boháč najde bohatšího nad sebe, slavného zastíní větší sláva cizí, mocného přemůže mocnější... Leč může-li sám Caesar, může-liž i některý bůh sám zakoušeti větší rozkoše nebo býti šťastnější nežli prostý smrtelník ve chvíli, kdy mu na prsou dýše drahá hrud' nebo když smrtelník líbá milovaná ústa...? Nuže, láska nás činí stejnými s bohy, Lygie...!“

150 Tóga lemovaná nacheť, kterou nosívali vyšší úředníci, někteří kněží a děti ze svobodných rodů (hoši do 17 let, dívky do provdání).

151 Slavný starořecký básník z 6. stol. př. n. l.

152 Slavný starořímský básník z 1. století př. n. l.

153 Starořímský filozof z 1. stol. n. l.

154 Sestra judského krále Heroda, proslulá neobyčejnou krásou.

A ona poslouchala v nepokoji, překvapena, a přitom i jako by naslouchala zvuku řecké flétny nebo kytary. Zdálo se jí chvílemi, že Vinitius pěje nějakou divnou píseň, která vtéká do jejich uší, zjařuje v ní krev a přitom naplňuje srdce mdlobou, strachem a jakousi nepochopitelnou radostí... Také se jí zdálo, že mluví o čemsi takovém, co v ní bylo již dříve, ale čeho si nebyla jasně vědoma. Cítila, že se v ní cosi probouzí, co dosud dřímalo, a že v této chvíli mění se mlhou opředený sen v podobu stále výraznější, zálibnější a rozkošnější.

Zatím slunce dávno překročilo za Tiberu a nízce stanulo nad janiculským návrším¹⁵⁵. Na nehybné cypřiše padalo rudé světlo – a všecek vzduch byl jím prosycen. Lygie zvedla své modré, jako ze sna probuzené oči na Vinitia a náhle on ve večerních lescích, skláněje se nad ní, s prosbou zachvívající se v očích, připadal jí krásnější nežli všichni lidé, nežli všichni řečtí a římsští bohové, jejichž sochy vídala na průčelích chrámů. Zlehka objal svými prsty její ruku u zápěstí a ptal se:

„Což netušíš, Lygie, proč ti to říkám?...“

„Ne!“ zašeptala tak tiše, že Vinitius stěží to zaslechl.

Ale neuvěřil jí a stále silněji přitahuje její ruku, byl by ji přitáhl k srdci, bušícímu jako kladivo, vlivem vášně, probuzené rozkošnou dívkou – a byl by přímo k ní obrátil žhoucí slova, nebýti toho, že na stezce, vsazené do rámu myrt, ukázal se starý Aulus, jenž přiblížil se, řekl:

„Slunce zapadá, mějte se tudíž na pozoru před večerním chladem a nežertujte s Libitinou¹⁵⁶...!“

„Nikoli,“ odvětil Vinitius, „nevzal jsem dosud na sebe tógy a nepocítil chladu.“

„Však, hle, již sotva jen polovina sluneční koule vyhlédá za návrším!“ odpověděl starý bojovník. „Věru, toť jako jemné podnebí

155 Janiculum – jeden ze sedmi římských pahorků.

156 Bohyně pohřbívání.

Sicílie, kde se za večerů schází lid na náměstích, aby sborovým zpěvem se loučil se zapadajícím Phoebem¹⁵⁷“.

A zapomenuv, že před chvílí sám varoval před Libitinou, začal vyprávěti o Sicílii, kde měl své pozemky a veliké polní hospodářství, v němž měl zálibu. Také podotkl, že mu nejednou přicházelo na mysl, aby se přestěhoval na Sicílii a tam v klidu dokončil život. Dost má zimní jinovatky ten, jemuž zimy již zbělely hlavu. Ještě nepadá list se stromů, nad městem se nebe přívětivě usmívá, ale až vinice zežloutne, až napadne sníh v Albských horách¹⁵⁸ a bohové navštíví citelným větrem Campanii¹⁵⁹, potom kdož ví, nepřestěhuje-li se on s celou domácností do svého venkovského sídla v zátiší.

„Měl bys touhu opustiti Řím, Plautie?“ tázal se s náhlým nepokojem Vinitius.

„Tu touhu mám dávno,“ odpověděl Aulus, „neboť tam je pokojněji a bezpečněji.“

A opět se jal vychvalovati své sady, stáda, dům ukrytý v zeleni i pahorky porostlé tymiánem a mateřídouškou, mezi nimiž bzučí roje včel. Ale Vinitius nevšímal si onoho bukolického¹⁶⁰ nápěvu – a mysle pouze na to, že může ztratiti Lygii, pohlížel směrem k Petroniovi, jako by jedině od něho očekával spásu.

Zatím Petronius, sedě u Pomponie, kochal se pohledem na zapadající slunce, na zahradu a lidi, stojící u vodní nádrže. Jejich bílá roucha na tmavém pozadí myrt zářila zlatem od večerních lesků. Na nebi se začaly červánky zbarvovati nachem, fialovým nádechem a měniti barvu jako opál. Nebes báně se stala fialovou. Černé siluety

157 Příjmení Apollonovo jako boha slunce.

158 Hory severozápadně od města Albanum (Campanie), které se ve starověku honosilo četnými letohrádky vznešených Římanů.

159 Krajina ve střední Itálii.

160 Pastýřský.

cypřiší nabyly výraznějších tvarů nežli za bílého dne, kdežto mezi lidmi, mezi stromy a v celé zahradě zavládl večerní klid.

Petronia překvapil ten klid a zejména jej překvapil klid u lidí. Ve tváři Pomponie, starého Aula, jejich chlapce i Lygie – bylo cosi, čeho nevidal na tvářích, které jej obklopovaly každého dne či vlastně každé noci; bylo to jakési světlo, jakési zkonejšení a jakýsi půvab, linoucí se přímo z takového života, jakým tu všichni žili. A s jakýmsi údivem přemýšlel o tom, že přece jen mohla existovati krása a slast, jichž on, věčně se honící za krásou a slastí, nepoznal. Té myšlenky nemohl v sobě utajiti, a obrátiv se k Pomponii, řekl:

„Uvažuji v duši o tom, jak rozdílný jest váš svět od onoho, jemuž vládne náš Nero.“

Ona pak zvedla svoji drobnou tvář k večerním červánkům a odvětila prostě:

„Nad světem nevládne Nero, nýbrž – Bůh!“

Nastala chvíle mlčení. Poblíž triclinia daly se v aleji slyšeti kroky starého vůdce, Vinitia, Lygie a malého Aula – avšak nežli přišli, Petronius ještě se otázel:

„Ty tedy věříš v bohy, Pomponie?“

„Věřím v Boha, jenž jest jediný, spravedlivý a všemocný!“ odpověděla choť Aula Plautia.

III

„Věří v Boha, jenž jest jediný, spravedlivý a všemocný,“ opakoval Petronius ve chvíli, kdy se opět octl o samotě s Vinitiem. „Jestliže jest její Bůh všemocný, pak rozhoduje o životě a smrti; je-li spravedlivý, oprávněně sesílá smrt. Proč tedy Pomponie nosí smutek po Julii? Teskníc po Julii, činí tím výtku svému Bohu. Musím to rozumování sdělit naším rudobradým opicím, neboť mám za to, že v dialektice se vyrovnám Sokratovi. Co se týká žen, shoduji se v tom, že každá má tři nebo čtyři duše, ale žádná nemá duše rozumné. Ať si jen Pomponie přemýšlí se Senekou nebo s Cornutem o tom, čím jest jejich veliké Logos¹⁶¹... Ať si společně vyvolávají stíny Xenophana, Parmenida, Zenona a Platona, které se tam nudí v kimmerských krajích¹⁶² jako čížkové v kleci. Chtěl jsem mluvit s ní a s Plautiem o něčem jiném. Při svatém břichu egyptské Isidy! Kdybych jim byl prostě řekl, proč jsme přišli, mám za to, že jejich ctnost by zazvučela jako měděná deska, do které uhodí někdo palicí. Ale neodvažoval jsem se! Dáš-li tomu víru, Vinitie, že jsem se neodvažoval? Pávi jsou krásní ptáci, ale křičí příliš pronikavě. Zalekl jsem se křiku. Nicméně musím pochválit tvoji volbu. Pravá, růžoprstá Jitřenka'...! A víš, co mi také připomenula...? Jaro...! A to ne naše v Itálii, kde se jabloň stěží pokryje tu a tam květem a olivy šednou, jako šedly, nýbrž to jaro, které jsem kdysi viděl v Helvetii, mladé, svěží, jasně zelené jaro...! Při té bledé Seleně¹⁶³, nedivím se ti, Marku, věz však,

161 „Slovo“ neboli „rozum boží“. Kristus jako vtělené „Slovo“ byl prvními křesťany pokládán za prostředníka mezi bohem a hmotným světem.

162 Kimmerové – bájný národ, usídlený na nejzazším západě u Okeanu (moře, které podle představy starověkých národů oblévalo celou zemi).

163 Bohyně měsíce.

že máš rád Dianu¹⁶⁴ a že Aulus i Pomponie jsou hotovi tě rozsápati, jako kdysi psi rozsápali Aktéona¹⁶⁵.“

Vinitius, nezvedaje hlavy, chvíli mlčel, pak jal se mluvit hlasem, přerušovaným vášní:

„Toužil jsem po ní dříve, ale nyní toužím ještě více. Když jsem objal její ruku, zachvátil mne oheň... Musím ji mít. Kdybych byl Diem, zahalil bych ji oblakem, jako kdysi on zahalil Io¹⁶⁶, nebo bych se na ni snesl v podobě deště, jako se snesl on na Danae¹⁶⁷. Chtěl bych líbat její ústa až k bolesti! Chtěl bych slyšeti její výkřiky ve svém objetí. Chtěl bych zabít Aula i Pomponii, zmocnit se jí a odnésti v náručí do svého domu. Nebudu dnes spát. Dám zmrskati některého z otroků a budu naslouchati jeho bolestnému řevu...”

„Upokoj se!“ řekl Petronius. „Máš choutky tesaře ze Subury¹⁶⁸.“

„Všecko je mi jedno. Musím ji mít. Přišel jsem k tobě o radu; jestliže však ty jí nenajdeš, najdu si ji sám... Aulus považuje Lygii za dceru – proč bych já se měl na ni dívat jako na otrokyni? Nuže, není-li jiné cesty, ať ověncí dveře mého domu, ať je pomaže vlčím sádlem a ať sedí jako choť u mého krbu!”

„Upokoj se, ztřeštěný potomku konsulů¹⁶⁹! Nepřivádíme si barbarů na provazech za svými vozy proto, abychom zasnubovali si

164 Bohyně měsíce, lovu a nočních kouzel.

165 V řeckém bájesloví náruživý lovec, který zahlédl bohyni Dianu v koupeli a byl za to proměněn v jelena a pak rozsápán vlastními psy.

166 V řeckém bájesloví dcera argejského krále Inacha, milenka Diova, proměněná žárliví Hérou v běloskvoucí krávu, k níž se pak přibližoval Zeus v podobě býka.

167 Krásná královská dcera, s níž chtěl Zeus splodit syna. Její otec se ale bál mít vnuka, protože podle věštby měl být zabit synem své dcery. Uvěznil proto Danae hluboko pod zemí, ale Zeus k ní pronikl v podobě zlatého deště a splodil s ní syna Persea.

168 Špinavá, chudinou obývaná a neřestným životem proslulá čtvrt' starého Říma.

169 Jedni z nejvyšších starořímských úředníků v republice; za dob císařství byl konzulát čestný úřad s jen nepatrnou pravomocí.

jejich dcery. Střež se té zpozdilosti! Spokoj se prostými, čestnými způsoby a ponech sobě i mně čas na rozmyšlenou! Mně se také Chrisothemis zdála dcerou Jovišovou, a přece jsem jí nepojal za choť – právě jako Nero nepojal za choť Akté¹⁷⁰, ačkoli ji povyšovali na dceru krále Attala¹⁷¹... Upokoj se...! Považ, bude-li Lygie chtít opustit Auly kvůli tobě, že nemají práva, aby ji zadrželi. A věz, že hoříš nejen ty, protože i v ní zažehl Eros plamen... Viděl jsem to a mně bys měl věřit... Bud' trpěliv! Na všechno je prostředek, ale dnes beztak již dlouho jsem myslel a to mne nudí. Zato ti však slibuji, že ještě zítra budu přemýšlet o tvé lásce, a Petronius by nebyl Petroniem, kdyby nenašel nějakého prostředku!"

Odmlčeli se a opět oba – konečně po nějaké době pravil Vinitius již klidněji:

„Děkuji ti a kéž je k tobě Štěstěna štedrou!“

„Bud' trpěliv!“

„Kam jsi poručil, aby tě zanesli?“

„Ke Chrisothemidě...“

„Jsi šťasten, že máš pro sebe tu, kterou miluješ!“

„Já? Víš, co mne ještě baví u Chrisothemidy? Nuže, to, že mne zrazuje s mým vlastním otrokem, jemuž jsem dal svobodu, s loutnis-tou Theoklem, a domnívá se, že to nevidím. Kdysi jsem ji miloval, nyní však mne baví její podvádění a hloupost. Pojd' se mnou k ní! Začne-li tě svádět a kreslit ti písmena na stole prstem, smo-čeným ve víně, věz, že nebudu žárliv!“

A dali se společně zanést ke Chrisothemidě.

Ale v malém předpokoji položil Petronius ruku na rámě Vinitiovo a řekl:

„Počkej, zdá se mi, že jsem připadl na prostředek!“

„Kéž tě odmění všichni bohové...!“

170 Neronova otrokyně, historická osoba.

171 Jeden ze starověkých pergamských (trojských) králů.

„Tak jest! Mám za to, že prostředek jest neomylný... Víš-li co, Marku?“

„Poslouchám tě, má Athéno...“

„Nuže, za několik dní bude božská Lygie požívat ve tvém domě zrno Demetřino¹⁷²!“

„Jsi mocnější nežli Caesar!“ zvolal Vinitius se zápallem.

172 V řeckém bájesloví zosobnění matky země; byla také ochránitelkou spořádaného lidského života.

IV

Petronius slibu opravdu dostál.

Nazítří, po návštěvě u Chrisothemidy, spal sice po celý den, ale k večeru dal se zanést na Palatin a měl s Neronem důvěrný rozhovor, jehož výsledkem bylo, že třetí den objevil se před domem Plautiovým centurio v čele hloučku praetoriánských¹⁷³ vojáků.

Časy byly nejisté a strašlivé. Poslové tohoto druhu byli nejčastěji také zvěstovateli smrti. Proto v okamžiku, ve kterém centurio udeřil kladívkem na dveře Aulovy a kdy správce atria ohlásil, že v síni jsou vojáci, zavládlo zděšení po celém domě. Rodina ihned obklopila starého vůdce, jelikož nikdo nepochyboval, že nebezpečí sneslo se především na něho. Pomponie, objevši rukama jeho krk, přitiskla se k němu všemi silami a její zsinalá ústa rychle se pohybovala, vyslovující nějaká tichá slova; Lygie s tváří bledou jako plátno líbala mu ruku; malý Aulus chytal se tógy – z chodeb, z pokojů, ležících v patře a určených pro služebné ženy, z čeledníku, z lázní, z klenutých dolejších příbytků, z celého domu začaly se hrnouti hloučky otroků a otrokyň. Daly se slyšeti výkřiky: „*Heu, heu, me miserum!*“¹⁷⁴ – ženy propukly ve veliký pláč; některé si již začaly drásati tváře nebo hlavy pokrývati šátky.

Pouze sám starý vůdce, uvyklý po celá léta dívati se smrti přímo ve tvář, zůstal kliden a jen jeho krátký orlí obličej jako by pojednou byl vytesán z kamene. Za chvíli, ztišiv pokřiky a poničiv služebným lidem, aby se rozešli, řekl:

„Pusť mne, Pomponie! Nadešla-li mi doba poslední, budeme mít ještě kdy, abychom se rozloučili.“

173 Pretoriáni – osobní stráž římských císařů.

174 Běda, běda mně ubohému!

A zlehka ji odstrčil – ona pak řekla:

„Kéž by tvůj osud byl zároveň i mým – ó, Aule!“

Potom, padnuvši na kolena, začala se modlit s onou silou, jakou může dodati jediné strach o drahou bytost.

Aulus přešel do atria, kde na něho čekal centurio. Byl to starý Caius Hasta, jeho bývalý podřízený a druh z britanských válek.

„Bud' vítán, vůdce!“ řekl. „Přináším ti Caesarův rozkaz a pozdrav! Hle, zde jsou tabulky a odznak, že přicházím v jeho jméně!“

„Jsem vděčen Caesarovi za jeho pozdrav a rozkaz vykonám,“ odvětil Aulus. „Bud' vítán, Hasto, a mluv, s jakým pokynem přicházíš!“

„Aule Plautie!“ začal Hasta. „Caesar zvěděl, že ve tvém domě mešká dcera krále Lygů, kterou onen král ještě za života božského Claudia odevzdal do rukou Římanů jako rukojmí, že hranice impéria nikdy nebudou porušena Lygy. Božský Nero je ti vděčen, vůdce, za to, že jsi jí tolik let dopřával u sebe pohostinství, nechtěje však déle zatěžovati tvého domu, jakož i maje na paměti, že dívka jako rukojmí má býti pod ochranou samého Caesara a senátu – rozkazuje ti, abys ji vydal do mých rukou.“

Aulus byl příliš vojákem a nadto i otužilým mužem, aby vzhledem k rozkazu dovolil si dáti najevo lítost, řekl zbytečné slovo nebo si postěžoval. Nicméně vráska náhlého hněvu i bolesti objevila se mu na čele. Před takovým svraštěním obočí trásly se kdysi britanské legie – a dokonce i v tomto okamžiku ještě zračil se na tváři Hastově strach. Ale nyní před rozkazem cítil se Aulus Plautius bezbranným. Nějakou dobu se díval na tabulky, na odznak, načež, zvednuv oči na starého centuriona, řekl již klidně:

„Sečkej, Hasto, v atriu, nežli ti žena rukojmí bude vydána.“

A po těch slovech přešel na druhý konec domu do sálu zvaného oecus, kde Pomponie Grecina, Lygie a malý Aulus čekali na něho v nepokoji a úzkostech.

„Nikomu nehrozí smrt ani vyhnanství na daleké ostrovy,“ řekl, „ale přece jen Caesarův posel je zvěstovatelem neštěstí. O tebe jde, Lygie!“

„O Lygii?“ zvolala s údivem Pomponie.

„Tak jest!“ odvětil Aulus.

A obrátiv se k dívce, jal se mluvit:

„Lygie, byla jsi vychována v našem domě jako naše vlastní dítě a my oba, já i Pomponie, máme tě rádi jako dceru. Ale ty víš, že nejsi naší dcerou. Jsi rukojmí, dána zárukou tvým národem Římu, a péče o tebe náleží Caesarovi. Nuže, Caesar vezme tě k sobě z našeho domu!“

Vůdce mluvil klidně, ale nějak podivným, nezvyklým hlasem. Lygie naslouchala jeho slovům, pomžikávajíc očima, jako by nerozuměla, oč běží. Tváře Pomponie se pokryly bledostí; ve dveřích, vedoucích z chodby do oecu, začaly se opět ukazovati ulekané obličeje otrokyň.

„Vůle Caesarova musí býti splněna!“ řekl Aulus.

„Aule!“ zvolala Pomponie, rukama objímajíc dívku, jako by ji chtěla brániti. „Lépe by pro ni bylo, aby zemřela.“

Lygie, tulíc se k její hrudi, opakovala: „Matko! Matko!“ – nemohouc vypravit ze sebe kromě lkání jiná slova.

„Kdybych byl na světě sám,“ řekl chmurně, „nevydal bych jí živé – a příbuzní ještě dnes by mohli přinést za nás obětní dary ‚Jovi Liberatori‘¹⁷⁵ ... Nicméně nemám práva ničiti tebe a naše dítě, které se může dožít šťastnějších dob... Odeberu se ještě dnes k Caesarovi a budu ho snažně prositi, aby rozkaz změnil. Vyslyší-li mne, nevím. Zatím buď zdráva, Lygie, a věz, že já i Pomponie vždy jsme blahorečili dnu, ve kterém jsi zasedla u našeho domácího krbu.“

To praviv, položil jí ruku na hlavu, ale ač se snažil zachovati klid, přece jen ve chvíli, když k němu otočila oči, zalité slzami, a pak,

175 Jupiter Osvoboditel.

chopivši se jeho ruky, začala ji tisknouti ke rtům, v jeho hlase zachvěl se hluboký, otcovský žal.

„S bohem, radosti naše a světlo očí našich!“ řekl.

A rychle odešel zpět do atria, aby zabránil tomu, že by podlehl pohnutí, nedůstojnému Římana a vůdce.

Zatím Pomponie, odvedši Lygii do cubicula¹⁷⁶, začala ji konejšiti, těšiti, dodávati jí útěchy a mluvit slova, divně znějící v domě, ve kterém hned vedle, v sousedním pokoji, stálo ještě „lararium“¹⁷⁷ a krb, na němž Aulus Plautius, věren dávnému obyčeji, kladl obětní dary domácím bohům. Nuže, doba zkoušek nadešla! Kdysi Virginius¹⁷⁸ proklál prsa vlastní dcery, aby ji vysvobodil z rukou Appiových¹⁷⁹; ještě dávněji dobrovolně zaplatila Lukrecie¹⁸⁰ svoji hanbu životem. Caesarův dům jest pelechem hanby, zla, zločinu. – „My však, Lygie, víme, proč nemáme práva vztáhnouti ruku na sebe...!“ Tak jest...! Ten zákon, pod nímž obě žijí, jest jiný, větší, posvátnější. Dovoluje však brániti se proti zlu i hanbě, byť bylo nutno zaplatiti onu obranu životem mukami. Kdo vychází čist z příbytku zkázy, tím větší jest jeho zásluha. Země je takovým příbytkem, ale na štěstí život jest jediným mžikem oka a my vstáváme z mrtvých jen z hrobu, za nímž nevládne již Nero, nýbrž Milosrdenství – a místo bolesti je tam radost, místo slz veselí.

176 Ložnice.

177 Kaplička nebo výklenek v peristylu, kde byly uloženy sošky domácích bůžků.

178 Římský setník, původce vzbouření lidu proti vysokému hodnostáři Appiovi v 5. st. př. n. l., jeho dceru přiřkl Appius jednomu ze svých klientů.

179 Slavný starořímský cenzor (vysoký státní finanční hodnostář) z konce 4. a počátku 3. st. př. n. l., který nechal zbudovat známou silnici nazvanou po něm Via Appia.

180 Dle starořímské pověsti choť mocného Římana, kterou znásilnil syn krále Tarquinia a která se poté sama usmrtila.

Pak jala se mluvit o sobě. Ano, jest klidná – ale ani v jejích prsou nechybí bolestné rány. Na očích jejího Aula leží zajisté ještě bělmo, ještě se na něho nesnesl zdroj světla. Není jí rovněž dovoleno, aby vychovávala syna v Pravdě. – A když si tedy pomyslí, že může tomu tak býti do konce života a že může nadejítí okamžik rozloučení s nimi, rozloučení stokrát vážnějšího a hroznějšího, nežli je to dočasné – nedovede ani pochopiti, jakým způsobem bude s to, aby žila bez nich šťastna, a to i v nebi. A mnoho nocí již proplakala, mnohý čas strávila na modlitbách, žebrajíc o slitování a milost. Ale obětuje svoji bolest Bohu – a čeká, důvěřuje. A když nyní nová ji potkává rána, když ukrutníkův rozkaz jí odnímá drahou hlavu – tu, kterou Aulus nazval světlem očí, ještě důvěřuje, věří, že je větší síla nežli Neronova – a Milosrdenství že jest mocnější než jeho zloba.

A ještě pevněji přitiskla na prsa hlavu dívky, ta pak se za chvíli svezla k jejím kolenům, a ukryvši oči v záhybech jejího pepla¹⁸¹, zůstala takto po dlouhou dobu v mlčení, ale když se konečně zvedla, bylo na její tváři viděti již trochu uklidnění.

„Je mi tě líto, matko, je líto otce i bratra, ale vím, že odpor by nebyl nic platen a zahubil by nás všechny. Zato však ti slibuji, že tvých slov nikdy nezapomenu v domě Caesarově.“

Ještě jednou se jí vrhla kolem krku a pak, když obě vyšly do oecu, začala se loučiti s malým Plautiem – se starouškem Řekem, který byl jejich učitelem, se svou dozorkyní obleků, která byla kdysi její chůvou, i se všemi otroky.

Jeden z nich, vysoký a ramenatý Lyg, jemuž v domě říkali Ursus a jenž svého času společně s matkou Lygliinou i s ní přibyl s ostatními služebnými lidmi do tábora Římanů, padl nyní k jejím nohám a pak se uklonil až k nohám Pomponie, řka:

„Ó, domina, dovol mi, abych následoval svou velitelku, abych jí sloužil a bděl nad ní v domě Caesarově!“

181 Dlouhé svrchní ženské roucho.

„Nejsi naším služebníkem, nýbrž Lygiiným,“ odvětila Pomponie Grecina, „ale zdaž budeš připuštěn ke dveřím Caesarovým? A jakým způsobem budeš s to, abys nad ní bděl?“

„Nevím, domina, vím jen, že drtím železo ve svých rukou jako dřevo...“

Aulus Plautius, který přišel v tom okamžiku, zvěděv, oč běží, nejen se nestavěl proti úmyslu Ursově, nýbrž prohlásil, že ani nemá jí práva, aby jej zadržovali. Posílají odtud Lygii jako ženu rukojmí, které se domáhá Caesar – tudíž jsou povinni odeslati její družinu, která přechází i s ní pod ochranu Caesarovu. Tu zašeptal Pomponii, že pod záminkou družiny může jí přikázati tolik otrokyň, kolik uzná za vhodné – neboť centurio nemůže odmítnouti jejich přivzetí.

Pro Lygii byla v tom jakási útěcha, Pomponie pak byla rovněž tomu ráda, že ji může obklopiti služebnými lidmi svého výběru. A tak tedy kromě Ursa přikázala jí starou dozorkyni oblekárny, dvě kyperské ženy, zběhlé v česání, a dvě lázeňské dívky germánské. Její volba padla výhradně na vyznavače nového učení, a jelikož i Ursus je vyznával již několik let, mohla Pomponie spolehnouti na věrnost onoho služebného hloučku a přitom těšiti se myšlenkou, že v domě Caesarově budou zaseta zrnka pravdy.

Také napsala několik slov, doporučujíc Lygii ochraně Neronovy otrokyně Akté, obdařené svobodou. Pomponie sice jí nevidala na schůzích vyznavačů nového učení, nicméně slyšela od nich, že Akté jim nikdy neodpírá služeb a že dychtivě čte listy Pavla z Tarsu. Ostatně bylo jí známo, že mladá osvobozenkyně žije v neustálém zármutku, že jest bytostí, lišící se ode všech domácích žen Neronových, a že vůbec je dobrým duchem paláce.

Hasta se uvolil, že sám doručí list Akté. Považuje také za přirozeno, že dcera královská musí míti družinu svého služebnictva, nečinil nejmenších nesnází proti tomu, aby vzato bylo do paláce, a spíše se divil jeho malému počtu. Nicméně prosil o spěch, maje obavu, aby nebyl v podezření, že mu chybí horlivost v plnění rozkazů. Hodina rozlou-

čení nadešla. Oči Pomponie i Lygie opět se zalily slzami; Aulus ještě jednou vložil ruku na její hlavu a za chvíli vojáci, přivoláni křikem malého Aula, který v obraně sestry vyhrožoval centurionovi svými malými pěstmi – odváděli Lygii do domu Caesarova.

Ale starý vůdce rozkázal, aby mu byla připravena lektika, zatím pak, uzamknuv se s Pomponií do pinakotéky¹⁸², sousedící s ocem, řekl k ní:

„Slyš mne, Pomponie! Odeberu se k Caesarovi, ač mám za to, že marně, a přesto, že slovo Senekovo u něho již nic neznamena, zajdu i k Senekovi. Dnes mají větší význam Sofonius, Tigellinus, Petronius nebo Vatinius... Co se týče Caesara, snad ani neslyšel v životě o národě Lygů, a vyžádal-li si vydání Lygie jako rukojmí, pak proto, že jej k tomu někdo přemluvil, a je snadno uhodnouti, kdo to mohl býti.“

A ona pojednou zvedla k němu oči:

„Petronius...?“

„Tak jest.“

Nastala chvíle mlčení, načež vůdce pokračoval: „Hle, co to jest, vpustíme-li přes práh některého z těch lidí, nemajících cti a svědomí! Prokleta budiž chvíle, ve které Vinitius vešel do našeho domu! On to byl, jenž přivedl k nám Petronia. Běda Lygii, neboť nikoli o rukojmí jim běží, nýbrž o souložnici!“

A jeho řeč stala se ještě šeplavější než jindy hněvem, bezmocným vztekem a lítostí nad děckem, jež přijali za své. Nějakou dobu vedl zápas sám se sebou a pouze zaťaté pěsti svědčily o tom, jak těžký je ten vnitřní boj.

„Ctil jsem až dosud bohy,“ řekl, „ale v tomto okamžiku se domnívám, že není jich nad světem a že jest jen jeden, zlý, sveřepý a ohavný, jehož jméno jest Nero.“

„Aule!“ pravila Pomponie, „Nero jest jen hrstkou ztuchlého prachu proti Bohu!“

182 Obrazárna.

On pak začal choditi širokými kroky po mosaice pinakotéky. V jeho životě byly jen veliké činy, ale nebylo velikých pohrom, a proto nebyl jim uvyklý. Starý voják přilnul k Lygii více, nežli sám věděl, a nyní se nedovedl smířiti s myšlenkou, že ji ztratí. Kromě toho cítil, že jest potupen. Těžce nad ním spočinula ruka, kterou zhrdal, a zároveň cítil, že proti té moci jest jeho moc ničím.

Ale když konečně potlačil v sobě hněv, který mu kalil smysly, řekl:

„Mám za to, že Petronius neodňal nám jí pro Caesara, poněvadž by se nechtěl vydati zlobě Poppaeině. Nuže, buďto pro sebe, nebo pro Vinitia... Ještě dnes to zvím.“

A za chvíli jej odnášela lektika směrem k Palatinu, Pomponie pak, osaměvši, odešla k malému Aulovi, který nepřestával plakati pro sestru a hroziti Caesarovi.

V

Aulus nicméně právem tušil, že nebude předpuštěn před tvář Neronovu. Bylo mu odpověděno, že Caesar je zaneprázdněn zpěvem s loutnistou Terpnem a že vůbec nepřijímá těch, kterých si neobeslal sám. Jinými slovy znamenalo to, aby se Aulus ani napříště nepokoušel sejít se s ním.

Naproti tomu Seneka, jakkoliv postonával horečkou, přijal starého vůdce s úctou, jaká mu náležela, ale když vyslechl, oč mu běží, hořce se usmál a pravil:

„Jednu jen službu ti mohu prokázati, šlechetný Plautie, totiž: abys nikdy nedal Caesarovi najevo, že mé srdce cítí tvoji bolest a že bych ti chtěl pomoci; neboť kdyby Caesar byl v tom směru jat podezřením sebemenším, věz, že by ti nevrátil Lygie, byť neměl k tomu žádných jiných důvodů nežli pouze ten, aby mi to udělal na zlost.“

Neradil mu dále, aby se odebral k Tigellinovi ani k Vatiniovi ani k Viteliovi. Snad penězi bylo by u nich možno něco pořídit, snad by také chtěli něco udělati, aby pozlobili Petronia, jehož vliv snažili se podkopati, než pravděpodobně by prozradili před Caesarem, do jaké míry jest Lygie Plautiům drahá, a pak by ji Caesar tím méně vydal. Tu začal starý mudřec mluvit s trpkou ironií, kterou se obracel proti sobě samému: „Mlčel jsi, Plautie, mlčel jsi celá léta, ale Caesar nemá rád těch, kdo mlčí! Kterak jsi jen mohl nebyti uchvácen jeho krásou, ctností, zpěvem, jeho deklamací, vozatajstvím a básněmi! Kterak jen jsi mohl neoslavovati smrti Britanikovy, nepromluvit pochvalné řeči ku poctě matčina vraha a neprojevit blahopřání nad zardoušením Oktavie! Chybí ti prozíravost, Aule, které my, co šťastně žijeme u dvora, máme v přiměřeném stupni.“

Takto praviv, uchopil nádobku, kterou nosil za pasem, nabral vody z fontány impluvia, osvěžil zprahlé rty a pokračoval:

„Ach, Nero má vděčné srdce! Miluje tě, protože jsi sloužil Římu a proslavil jeho jméno na pomezí světa, miluje mne, protože byl jsem mu mistrem v mládí. Proto vím, hled', že ta voda zde není otrávena, a proto ji piji s klidem. Víno v mém domě bylo by méně bezpečno, ale jsi-li žízniv, směle se napij této vody! Vodovody ji přivádějí až z albanských hor, a kdo by ji chtěl otrávit, musil by otrávit všechny fontány v Římě. Jak vidíš, jest možno býti ještě bezpečen na tomto světě a míti klidné stáří. Jsem sice nemocen, ale to spíše duše stůně nežli tělo.“

Byla to pravda. Senekovi chyběla duševní síla, jako měl na příklad Cornutus nebo Thrasea, a proto jeho život byl řadou ústupků, činěných zločinu. Sám to cítil, sám chápal, že vyznavač zásad Zenona z Cythia měl by kráčet jinou cestou, a z té příčiny trpěl více nežli strachem ze samé smrti.

Ale vůdce přerušil mu nyní jeho zatrpklé úvahy.

„Šlechetný Annae¹⁸³,“ řekl, „vím, jak se ti Caesar odměnil za péči, kterou jsi zahrnul jeho mladá léta. Ale původcem toho, že nám dítě bylo odňato, jest Petronius. Ukaž mi prostředky proti němu, ukaž mi vlivy, jimž podléhá, a sám konečně užij před ním veškeré své výmluvnosti, k jaké tě staré přátelství ke mně je s to nadchnouti.“

„Petronius a já,“ odpověděl Seneka, „jsme lidé dvou opačných táborů. Prostředků, jak na něho vyzrát, neznám, vlivům nepodléhá ničím. Je možno, že přes všecku svou zkaženost má snad větší cenu nežli lotři, jimiž se Nero dnes obklopuje. Ale dokazovati mu, že se dopustil zlého činu, znamená jen plýtvati časem. Petronius již dávno pozbyl onoho smyslu, který rozeznává zlé od dobrého. Dokaž mu, že jeho jednání jest podlé, pak se zastydí. Až se s ním uvidím, řeknu mu: ‚Tvůj čin je hoden otroka, jemuž se dostalo svobody.‘ Nepomůže-li to, nepomůže nic.“

„Díky i za to!“ odvětil vůdce.

183 Rodné jméno Senekovo.

Pak se dal odnésti k Vinitiovi, jež zastal při šermu s domácím lanistou¹⁸⁴. Aula při pohledu na mladého člověka, klidně se oddávajícího cvičení ve chvíli, kdy byl proveden útok proti Lygii, zachvátil hrozný hněv, který také, jakmile závěs za lanistou zapadl, propukl u něho proudem výčitek a urážek. Ale Vinitius, dovědév se, že Lygie byla odvečena, zbledl tak strašlivě, že ani Aulus nemohl ho podezírat ani na chvíli z účastenství v únosu. Mladíkovo čelo se pokrylo krupějemí potu; krev, která na chvíli se sběhla k srdci, vehnala se opět horkou vlnou do tváře, oči začaly sršeti jiskry, ústa chrliti nespořádané otázky. Žárlivost i vztek zmítaly jím střídavě jako vichřice. Zdálo se mu, že Lygie, překročivši jednou práh Caesarův, jest pro něho navždy ztracena. A když Aulus uvedl jméno Petroniovo, myslí mladého vojína proletělo podezření jako blesk, že si Petronius ztropil z něho smích, a že buďto chtěl darováním Lygie získati si nové přízně Caesarovy, nebo ji chtěl podržeti pro sebe. To, že by někdo, spatřiv Lygii, nezatoužil ihned po ní, nemohl srovnati ve své hlavě.

Prchlivost, v jeho rodě dědičná, uchvátila jej nyní jako zběsilý kůň a zbavovala ho jasného vědomí.

„Vůdce,“ řekl trhaným hlasem, „vrať se domů a čekej na mne...! Věz, že kdyby Petronius byl mým otcem, přec jen bych se na něm pomstil za to, že Lygii bylo ublíženo! Vrať se domů a čekej na mne! Ani Petronius, ani Caesar nebudou ji mítí!“

Pak obrátil zaťaté pěsti k voskovým oblečeným poprsím, stojícím v atriu, a propukl:

„Při těchto smrtelných poprsích spíše zabiji sebe i ji!“

To praviv, prudce sebou trhl, a ještě jednou vmetnuv Aulovi slovo: „Čekej na mne!“ – vyběhl z atria jako šílený a letěl k Petroniovi, rozrážeje cestou chodce.

184 Šermířský mistr, který také přijímal do služeb nebo prodával vycvičené gladiátory k veřejným hrám.

Aulus vrátil se domů s jakousi útěchou. Domníval se, že přemluvil-li Petronius Caesara, aby Lygie byla odvečena za tím účelem, aby odevzdána byla Vinitiovi, zavede ji Vinitius do jejich domu. Konečně byla mu nemalou útěchou myšlenka, že Lygie, nedostane-li se jí pomoci, bude pomstěna a smrtí uchráněna hanby. Věřil, že Vinitius provede vše, co slíbil. Viděl jeho vztek a znal ohnivost, vrozenou celému tomu rodu. On sám, ačkoliv měl Lygii rád jako vlastní otec, byl by ji raději zabil, nežli vydal Caesarovi, a kdyby nebylo ohledu k synovi, poslednímu potomku rodu, byl by tak jistě učinil. Aulus byl voják, o stoicích sotva slyšel, ale povahou nebyl jich dalek, a podle jeho pojmů, podle jeho hrdosti připadala mu smrt lehčí a lepší nežli hanba.

Vrátiv se domů, upokojil Pomponii, sdělil se s ní o svoji útěchu a oba začali očekávat zprávy od Vinitia. Chvillemi, když se v atriu ozývaly kroky některého z otroků, soudili, že to snad Vinitius přivádí jim zpět milované dítě, a byli hotovi z hloubi duše požehnati oběma. Ale čas ubíhal a žádná zvěst nepřicházela. Teprve k večeru ozvalo se kladívko na vrata.

Za chvíli vstoupil otrok a odevzdal Aulovi list. Starý vůdce, jakoliv rád dával najevo svoji sebevládu, přece jen vzal jej rukou poněkud se třesoucí a začal čísti s takovým chvatem, jako by šlo o celý jeho dům.

Pojednou se mu tvář zasmušila, jako by na ni padl stín od přeletujícího mraku.

„Čti!“ řekl, obrátiv se k Pomponii.

Pomponie vzala list a četla, co následuje:

– Markus Vinitius pozdrav Aulu Plautiovi! Co se stalo, stalo se z vůle Caesarovy, před kterou skloňte hlavy, jako skláníme i my, já s Petroniem. –

Pak nastalo dlouhé mlčení.

VI

Petronius byl doma. Vrátný se neodvažoval zadržeti Vinitia, který vpadl do atria jako bouře, a dovědév se, že domácího pána musí vyhledati v knihovně, týmž během přihnal se do knihovny, a zastav Petronia, an píše, vytrhl mu třtinu z ruky, zlomil ji, mrštil jí k zemi, potom se prsty zabořil do jeho ramenou, a přibližuje tvář k jeho tváři, začal se ptáti sípavým hlasem:

„Co jsi s ní učinil? Kde jest?“

Ale pojednou stalo se cosi podivuhodného. Onen štíhlý a zženštilý Petronius uchopil totiž dlaň mladého básníka, jež se mu zabořovala do ramene, pak uchopil druhou, a drže je obě ve své jedné ruce silou železných kleští, řekl:

„Jsem jen z rána chabý muž, večer však nabývám dřívější pružnosti. Zkus to, aby ses mi vytrhl! Tělocviku tě dle všeho učil tkadlec a mravům kovář.“

Na jeho tváři nebylo znáti hněvu, pouze v očích kmitl se mu jakýsi matný odlesk odvahy a energie. Za chvíli pustil ruce Vinitia, který stál před ním pokořen, zahanben a vzteklý.

„Máš ocelovou ruku,“ řekl, „ale při všech pekelných bozích ti přísahám, že zradil-li jsi mne, vrazím ti nůž do hrdla, třebaš i v pokojích Caesarových!“

„Porozprávějme si v klidu!“ odpověděl Petronius. „Ocel jest, jak vidíš, silnější nežli železo, pročez byt' i možno bylo z jednoho tvého ramene udělati má dvě, nepotřebuji se tě báti. Naproti tomu bolestně se mne dotýká tvé hrubství, a kdyby mne lidská nevděčnost mohla ještě přiváděti v údiv, byl bych překvapen tvou nevděčností.“

„Kde jest Lygie?“

„V lunapariu, to jest v domě Caesarově.“

„Petronie!“

„Upokoj se a sedni si! Prosil jsem Caesara o dvě věci, které mně slíbil: předně o to, aby se Lygie dostala z domu Aulů, a za druhé, aby odevzdána byla tobě. Nemáš někde tam v záhybech tógy dýku? Snad mne probodneš! Ale jsem ti tou radou, abys počkal několik dní, protože bys byl vsazen do vězení, a zatím by se Lygie ve tvém domě nudila.“

Nastalo mlčení. Vinitius hleděl nějakou dobu udivenýma očima na Petronia, načež řekl:

„Odpusť mi! Mám ji rád a láska mi kalí smysly.“

„Obdivuj se mi, Marku! Onehdy jsem řekl k Caesarovi takto: ‚Můj synovec Vinitius tolik se zamiloval do jedné hubeňoučké dívky, která jest vychovávána u Aulů, že se jeho dům proměnil v parní lázeň vzdechů.‘ Ty, Caesare (pravím), ani já, kteří víme, co jest pravá krása, nedali bychom za ni ani tisíc sestercií¹⁸⁵, ale to byl vždycky hloupý hoch jako pařež a teď zhloupl nadobro.“

„Petronie!“

„Nechápeš-li, že jsem to řekl, chtěje zabezpečiti Lygii, jsem hotov uvěřiti, že jsem řekl pravdu. Namluvil jsem Rudobradému, že takový ctitel krasochuti jako on nemůže pokládati takovou dívku za krasavici, a Nero, který se dosud neodvažuje dívati se jinak nežli mýma očima, nedbaje u ní krásy a nenalezna, nebude po ní toužiti. Bylo nutno zajistiti se před opicí a vzíti ji na provaz. Lygii ocení teď nikoli on, nýbrž Poppaea, a jistě se postará, aby co nejdříve byla vyhoštěna z paláce. Já pak jsem pokračoval nenuceně před Rudou bradou: ‚Vezmi Lygii a dej ji Vinitiovi! Máš právo tak učiniti, protože je dána jako rukojmí; zachováš-li se takto, potýráš Aula!‘ A souhlasil. Neměl nejmenší příčiny, aby souhlas odepřel, tím méně, že poskytl jsem mu příležitost, aby potýral řádné lidi. Udělají z tebe úředního strážce ženy rukojmí, odevzdají ti do rukou ten lygijský poklad, ty pak jako spojenec bojovných Lygů nejen ničeho z pokla-

185 Starořímská stříbrná mince.

du nepromarníš, nýbrž se vynasnažíš, aby byl rozmnožen. Caesar, aby zachoval navenek zdání, podrží si ji několik dní v domě a pak ti ji pošle na tvoji insulu, šťastný člověče!“

„Je to pravda? Nic jí tam nehrozí v domě Caesarově?“

„Kdyby se tam měla ubytovati trvale, Poppaea by si o ní promluvila s Lokustou¹⁸⁶, ale několik dní jí nehrozí pranic. V paláci Caesarově je deset tisíc lidí. Možná, že jí Nero vůbec nespátří, tím méně, když mi všechno svěřil do té míry, že před chvílí byl u mě centurio se zprávou, že doprovodil dívku do paláce a odevzdal ji do rukou Akté. Je to dobrá duše, ta Akté, proto jsem rozkázal, aby odevzdána byla Lygie jí. Pomponie Grecina jest patrně téhož mínění, protože jí psala. Zítra jest hostina u Nerona. Zamluvil jsem ti místo vedle Lygie.“

„Odpust' mi, Caie, moji prchlivost!“ řekl Vinitius. „Domníval jsem se, že jsi ji dal odvéstí buď pro sebe, nebo pro Caesara.“

„Prchlivost mohu ti odpustiti, ale nesnadněji mi jest odpustiti neomalená gesta, obhroublé výkřiky a hlas, který připomíná hráče v moru. Nemám to rád, Marku, a střež se toho! Věz, že Caesarovým kuplířem jest Tigellinus, věz také, že kdybych se chtěl zmocnit dívky pro sebe, řekl bych ti nyní toto, hledě ti přímo do očí: Vinitie, odnímám ti Lygii a podržím si ji u sebe tak dlouho, pokud mne neomrzí!“

Takto mluvě, začal se dívati svými ořechovými zraky Vinitiovi přímo do očí s výrazem chladným a vyzývavým, mladý člověk pak upadl do svrchovaných rozpaků.

„Vina jest na mé straně,“ řekl. „Jsi dobrý, šlechetný a já ti z té duše děkuji! Dovol mi jen, abych ti dal ještě jednu otázku: Proč jsi nerozkázal, aby Lygie byla dopravena přímo do mého domu?“

„Poněvadž Caesar chce zachovati navenek zdání, že tak býti musí. Bude se o tom vypravovati mezi lidem v Římě, a protože Lygii bereme k sobě jako rukojmí, zůstane v paláci Caesarově tak dlouho, dokud se o tom bude mluvit. Pak bude dívka dopravena potichu

186 Pověstná travička v Neronových službách.

k tobě a bude po všem. Rudobradý je zbabělý pes. Ví, že jeho moc je neomezená, a přece jen se snaží, aby každému činu dodal zdánlivé oprávněnosti. Vzpamatoval ses již do té míry, abys mohl trochu filosofovat? Mně samému nejednou přišlo na mysl, proč zločin, byť i byl silný jako Caesar, a beztrestností bezpečný jako on, snaží se ještě o zevní zdání oprávněnosti, spravedlnosti a ctnosti... K čemu se potřebuje tak namáhati? Mám za to, že zavražditi bratra, matku a ženu jest činem hodným nějakého asijského panovníčka, ne však římského Caesara! Ale kdyby se to přihodilo mně, nepsal bych omluvných listů na senát... Nero však píše – Nero hledá záminku, protože Nero je zbabělec. Ale takový Tiberius nebyl zbabělcem, a přece ospravedlňoval každý svůj čin. Proč tomu tak jest? Jaký to zvláštní, bezděčný hold, přinášený zlem ctnosti! A víš, co se mi zdá? Že se totiž děje tak proto, že zločin je hanebný a ctnost krásná. Ergo, pravý estet je již tím ctnostný člověk. Ergo, jsem ctnostný člověk. Musím dnes vylítí trochu vína stínům Protagorovým, Prodikovým a Gorgiovým¹⁸⁷. Ukazuje se, že i sofisté mohou se k něčemu hoditi. Slyš, neboť pokračuji! Odvedl jsem Lygii od Aulů, abych ti ji odevzdal. Dobrá! Ale Lisippos utvořil by z vás rozkošnou skupinu. Oba jste krásní, a proto i mé jednání je krásné, a je-li krásné, nemůže býti špatné. Hleď, Marku, sedí před tebou ctnost, vtělená do Petronia! Kdyby byl naživu Aristides¹⁸⁸, musil by přijíti ke mně a věnovati mi sto min¹⁸⁹ za krátký výklad o ctnosti.“

Ale Vinitius jako člověk, jež více zajímala skutečnost nežli výklady o ctnosti, řekl:

„Zítřa spatřím Lygii a pak ji budu míti doma každý den, stále, až do smrti!“

187 Starořeční filozofové.

188 Znameníť starořecký státník z konce 6. a začátku 5. st. n. l., proslulý spravedlností a nezištností.

189 Starořecký peníz.

„Budeš míti Lygii a já zase budu míti na starosti Aula. Přivolá na mne pomstu všech podzemních bohů. Kdyby aspoň ta bestie vzala si předtím lekci o řádné deklamaci...! Ale ten bude spílat, jako spílal mým klientům¹⁹⁰ bývalý můj vrátný, kterého jsem ostatně poslal za to na venek do ergastula¹⁹¹.“

„Aulus byl u mne. Slíbil jsem mu, že mu pošlu zprávu o Lygii.“

„Napiš mu, že vůle ‚božského‘ Caesara je svrchovaným zákonem a že tvůj první syn dostane jméno Aulus. Je třeba, aby stařec měl nějakou útěchu.“

Jsem hotov požádati Rudobradého, aby jej zítra pozval na hostinu. Ať tě spatří v tricliniu vedle Lygie!“

„Nečiň to!“ řekl Vinitius. „Jest mi jich přece jen líto, zvláště Pomponie.“

A sedl si, aby napsal onen list, který starého vůdce připravil o zbytek naděje.

190 Svěřenci, chráněnci, příslušníci starořímského patricijského rodu, jinak svobodní, ale v právních věcech podrobení svému patronovi; byli povinni ho ráno navštěvovat a doprovázet na veřejných místech.

191 Káznice.

VII

Před Akté, bývalou Neronovou milenkou, skláněly se kdysi nejvyšší hlavy Říma. Ale ani tenkrát se nechtěla vměšovati do veřejných záležitostí, a využívala-li někdy svého vlivu na mladého vládce, tedy jen proto, aby si vyprosila pro někoho milost. Tichá a pokorná, získala si vděčnosti mnohých, nikoho pak neučinila svým nepřitelem. Nedovedla jí nenáviděti ani Oktavie. Žárlivým připadala příliš málo nebezpečna. Vědělo se o ní, že stále miluje Nerona láskou smutnou a bolestnou, která žije nikoli již nadějí, nýbrž pouze vzpomínkami na chvíle, ve kterých Nero byl nejen mladší a milující, nýbrž i lepší. Vědělo se, že nemůže od těch vzpomínek odtrhnouti duši a mysl, ale že ničeho již nečeká. Protože pak nebylo opravdu obavy, že by se k ní Caesar vrátil, hledělo se na ni jako na bytost úplně bezbrannou, a z té příčiny byla ponechávána na pokoji. Poppaea pokládala ji pouze za tichou služebnici, tak dalece neškodnou, že se ani nedožadovala toho, aby byla z paláce odstraněna.

Protože však Caesar kdysi ji miloval a opustil ji, neponíživ ji, klidným, ano i poněkud vlídným způsobem, chovali se k ní poněkud šetrně. Nero, obdařiv jí svobodou, vykázal jí v paláci byt a v něm zvláštní cubiculum a hlouček lidí ze služebnictva. A když svého času Pallas a Narcis, ač to byli Claudiovi osvobodenci, nejen zasedali s Claudiem k hostinám, nýbrž i jako význační činitelé zaujíмали čestná místa, byla i ona zvána někdy k tabuli Caesarově. Dělalo se to snad proto, že její lepá postava byla skutečnou ozdobou hostiny. Ostatně, Caesar ve výběru společnosti přestal již dávno míti na zření jakékoli ohledy. K jeho stolu zasedala nejrozmanitější směs lidí všelikých stavů a povolání. Byli mezi nimi senátoři, ale převážně tací, kteří souhlasili s tím, aby zároveň byli šašky. Byli tu

staří i mladí patriciové¹⁹², lačnící po rozkoši, přepychu a požitcích. Bývaly tu ženy honosící se velikými jmény, ale nerozpakující se vkládati si večer plavé paruky a hledati pro zábavu dobrodružství na tmavých ulicích. Bývali tu i vysocí úředníci a kněží, kteří při plných pohárech rádi si tropili posměch z vlastních bohů, vedle nich pak směs všelikého druhu, skládající se ze zpěváků, mimů, hudebníků, tanečníků a tanečnic, z básníků, kteří přednášejíce verše, mysli na sestercie, které jim za pochvalu básní Caesarových mohou padnouti do klína; z filosofů-hladomorů, žádostivýma očima sledujících podávaná jídla, konečně z proslulých vozatajů, umělců, divotvorců, mluvků, šašků, konečně ze všelijakých, pro hloupost nebo módu na jednodenní znamenitosti pasovaných pobudů, mezi nimiž nechyběli ani tací, kteří dlouhými vlasy si zakrývali uši, propíchané na znamení otroctví.

Ti slavnější uléhali přímo ke stolům, ti menší sloužili k vyrazení mezitím, co se jedlo, čekajíce na chvíli, až jim služebnictvo dovolí, aby se vrhli na zbytky jídel a nápojů. Hosty toho druhu dodávali Tigellinus, Vatinius a Vitelius, hostům pak musili nejednou vypomoci šatstvem, přiměřeným pokojům Caesara, který ostatně míval rád takovou společnost, cítě se v ní nejvolnějším. Přepych dvora zdobil všecko a všecko pokrýval leskem. Velicí malí potomci vznešených rodů i lůzy z městské dlažby, vynikající umělci i chatrné paběrky z talentů hrnuli se do paláce, aby nasýtili oči nádherou, která převyšovala lidské představy, a přiblížili se ke štědrému dárci všeliké milosti, bohatství a dobra, dárci, jehož jediný rozmar mohl sice strhnouti do prachu, ale také povznést do závratné výše.

Toho dne i Lygie měla se účastniti podobné hostiny. Strach, nejistota a zmámenost, jež nijak nepřekvapovala po náhlé události,

192 Starořímský plnoprávní občané; patriciové tvořili původně sami národ římský, ale za císařské doby jejich počet poklesl, a byly proto mezi ně přibírány nové rody.

bojovaly v ní s touhou po odporu. Bála se Caesara, bála se lidí, bála se paláce, jehož hlučný šum ji zbavoval jasného vědomí, bála se hostin, o jejich neřestech slyšela od Aula, od Pomponie Greciny a jejich přátel. Jako mladé dívce nebylo jí to naprosto neznámo, poněvadž pojem zlého za oněch dob záhy se dostával až ke sluchu panenskému. Věděla proto, že v tomto paláci jí hrozí zkáza, před kterou ji ostatně varovala ve chvíli rozloučení i Pomponie. Majíc však mladou, se zkažeností neobeznámenou duši a horlivě vyznávající učení, vštípené jí od nevlastní matky, slíbila, že se bude bránit proti oné zkáze: matce, sobě a zároveň i tomu božskému učiteli, v nějž nejen věřila, nýbrž kterého milovala svým zpola dětským srdcem za slast učení, za hořkost smrti a za slávu zmrtvýchvstání.

Byla také jista, že nyní již ani Aulus, ani Pomponie Grecina nebudou odpovědni za její činy, a proto se zamýšlela, nebude-li lépe, když se vzepře a na hostinu nepůjde. Z jedné strany strach a nepokoj hovořily v její duši hlasitě, z druhé rodila se v ní touha, aby ukázala odvalu, vytrvalost, odhodlání proti mukám i smrti. Vždyť božský učitel tak ukládal. Vždyť sám dal příklad. Vždyť jí Pomponie vypravovala, že horlivější jednotlivci mezi vyznavači přejí si z té duše takové zkoušky a modlí se za ni. Také Lygii, když ještě byla v domě Aulů, zmocňovala se chvílemi taková touha. Viděla se jako mučednice, s ranami na rukou i na nohou, bílá jako sníh, krásná nadpozemskou spanilostí, nesená do oblak anděly právě tak bílými; a podobnými vidinami kochala se její obraznost. Bylo v tom hodně dětských přeludů, ale bylo také trochu záliby v sobě samé a tu zálibu tlumila Pomponie. Nyní pak, kdy vzdor proti vůli Caesarově mohl mítí vzápětí krutý trest, a když v blouznivém zamyšlení vídaná muka mohla se stát skutečností, připojila se ke krásným vidinám a zálibám ještě jakási zvědavost, jež splynula vjedno se strachem, jak bude potrestána a jaký druh mučení bude pro ni vymyšlen.

A tak její zpola ještě dětská duše kolísala na dvě strany. Leč Akté, zvěděvši o tom kolísání, pohlédla na ni s takovým údivem, jako by

dívka mluvila v horečce. Projeviti vzdor proti vůli Caesarově? Vydati se v nebezpečí jeho hněvu? Na to je třeba býti snad dítětem, které neví, co mluví. Z vlastních slov Lygiiných totiž vychází najevo, že vlastně není rukojmím, nýbrž dívkou zapomenutou svým národem. Nechrání ji žádný zákon národa, a kdyby i nakrásně chránil, Caesar jest dosti mocný, aby ve chvíli hněvu jej rozšlapal. Caesarovi se zalíbilo vzíti ji k sobě a od toho okamžiku rozhoduje o ní on. Od toho okamžiku jest podrobena jeho vůli, nad kterou není jiné v světě.

„Tak jest,“ pokračovala, „i já jsem čítala listy Pavla z Tarsu, i já vím, že nad zemí jest Bůh a že je Syn boží, který vstal z mrtvých, ale na zemi jest jen Caesar. Měj to na paměti, Lygie! Víím také, že tvé učení ti nedovoluje, abys byla tím, čím jsem byla já, a že nastane-li vám jako stoikům, o nichž mi vypravoval Epiktét¹⁹³, nutnost, abyste volili mezi zneuctěním a smrtí, smíte voliti pouze smrt. Ale zdaž můžeš tušiti, že na tě čeká smrt, a ne zneuctění? Což jsi neslyšela o dceři Sejanově¹⁹⁴, která byla ještě malé děvčátko a jež z rozkazu Tiberiova, aby zadost bylo učiněno zákonu, který zakazuje trestati dívky smrtí, musila se podrobiti hanbě nežli skonu? Lygie, Lygie, nedráždi Caesara! Až přijde rozhodná chvíle, kdy budeš musit voliti mezi zneuctěním a smrtí, zachováš se tak, jak ti ukládá tvá Pravda, ale nevyhledávej zkázy dobrovolně a nedráždi z malicherné příčiny pozemského, přitom však ukrutného boha!“

Akté mluvila s velikou lítostí, ano i se zápalem, a jsouc po přirozenosti poněkud krátkozraká, přisunula svoji něžnou tvář blíže ke tváři Lygie, jako by se chtěla přesvědčiti, jakým dojmem působí její slova.

Lygie pak, vrhnuvši se jí rukama kolem krku s důvěřivostí dítěte, řekla:

„Jsi dobrá, Akté!“

193 Starořecký filozof z 1. st. n. l.

194 Proslulý milenec římského císaře Tiberia v 1. st. n. l.

Akté, dojata pochvalou i důvěřivostí, přitiskla dívku k srdci a pak, vyprostivši se z jejího objetí, odpověděla:

„Mé štěstí minulo i radost minula, ale nejsem zlá.“

Potom jala se choditi rychlými kroky po jizbě a mluvit se zoufalstvím jako k sobě:

„Ne, ani on nebyl zlý! Také on se tehdy domníval, že je dobrý, a chtěl býti dobrým. Vím o tom nejlépe. To všechno přišlo později... když přestal milovati... To jiní jej učinili takovým – to jiní – a Poppaea!“

Tu se její řasy pokryly slzami. Lygie těkala za ní nějakou dobu svýma modrýma očima, až konečně řekla:

„Ty ho lituješ, Akté?“

„Lituji!“ dutě odpověděla Řekyně.

A opět začala choditi, majíc bezradnou tvář a ruce sevřeny jako bolestí.

A Lygie ptala se nesměle dále:

„Ty jej dosud miluješ, Akté?“

„Miluji...“

Za chvíli pak dodala:

„Jeho nemiluje nikdo kromě mne...“

Nastalo mlčení, za kterého se Akté snažila nabýti opět klidu, porušeného vzpomínkami, a když konečně její tvář vzala na se opětně obvyklý výraz tichého smutku, Akté řekla:

„Mluvme o tobě, Lygie! Ani nemysli na to, že se Caesarovi postavíš na odpor! To by bylo šílenství. Upokoj se konečně! Znáám dobře tento dům a mám za to, že se strany Caesarovy nic ti nehrozí. Kdyby Nero byl rozkázal, abys byla unesena pro něho, nebyli by tě přivedli na Palatin. Zde vládne Poppaea, kdežto Nero od té chvíle, co mu povila dceru, jest ještě více pod její vládou... Ne! Nero sice poručil, abys byla u hostiny, ale dosud tě neviděl, neptal se po tobě, a proto mu na tobě nezáleží. Snad tě odňal Aulovi a Pomponii jen ze zlosti proti nim... Mně Petronius psal, abych o tebe pečovala,

a protože psala, jak víš, i Pomponie, snad se spolu dohodli. Snad učinil tak na její prosbu. Je-li tomu tak, bude-li on pečovat o tebe na její prosbu, nic ti nehrozí, a kdož dokonce i ví, nepošle-li tě Nero na jeho domluvy k Aulům. Nevím, zda Nero jej má ve veliké lásce, ale vím, že zřídka kdy se odvažuje býti jiného mínění nežli on.“

„Ach, Akté!“ odpověděla Lygie. „Petronius byl u nás dříve, nežli mne odvěkli, a moje matka byla přesvědčena, že Nero požádal na jeho naléhání, abych byla vydána.“

„To by bylo zlé!“ řekla Akté.

Ale zamyslivši se na chvíli, pokračovala:

„Možná však, že se Petronius jen podřekl před Neronem u nějaké večeře, že viděl u Aulů ženu rukojmí Lygů, a Nero, který je žárliv na svoji moc, zatoužil po tobě pouze proto, že všichni rukojmí náležejí Caesarovi. Ostatně, nemá rád ani Aula, ani Pomponie... Nikoli, nezdá se mi, že by Petronius, kdyby tě chtěl odnítí Aulovi, použil takového prostředku... Nevím, je-li Petronius lepší nežli ti, kteří obklopují Caesara, ale jest jiný... Konečně možná, že mimo něj najdeš ještě někoho, kdo by se tě chtěl ujmouti. Nepoznala jsi u Aulů někoho z blízkých Caesarových?“

„Vídala jsem Vespasiana a Tita.“

„Caesar jich nemá rád.“

„A Seneku.“

„Stačí, aby Seneka poradil, a Nero se zachová jinak.“

Jasná tvář Lygiina začala se pokrývatí ruměncem. „A Vinitia...“

„Neznám ho.“

„Je to Petroniův příbuzný, který se nedávno vrátil z Arménie...“

„Myslíš, že Nero jej vidí rád?“

„Vinitia mají rádi všichni.“

„A chtěl by se tě ujmouti?“

„Ano.“

Akté se tesklivě usmála a řekla:

„Pak jej spatříš u hostiny určitě. Dostaviti se k ní musíš, předně proto, že musíš... Jen dítě, jako jsi ty, mohlo by pomyslit na něco jiného. Za druhé, chceš-li se vrátiti do domu Aulů, najdeš příležitost, abys požádala Petronia i Vinitia, aby svým vlivem vyjednali pro tebe oprávnění k návratu. Kdyby tu byli, řekli by ti totéž, co já: že by bylo šílenstvím a zkázou pokusiti se o vzdor. Caesar sice by si nemusil všimnouti tvé nepřítomnosti, ale kdyby si povšiml a pomyslí si, že ses opovážila vzepřít se jeho vůli, nebylo by pro tebe spásy... Pojd', Lygie...! Slyšíš ten hluk v domě? Slunce zapadá a hosté se začnou již brzy scházeti.“

„Máš pravdu, Akté,“ odpověděla Lygie, „poslechnu tvé rady.“

Kolik v tom rozhodnutí bylo touhy, aby spatřila Vinitia a Petronia, kolik ženské zvědavosti, aby jednou v životě užřela takovou hostinu a u ní Caesara, dvůr, proslavenou Poppaeu a jiné krásy a všechen ten neslýchaný přepych, o němž byly v Římě vypravovány divy, Lygie sama jistě nebyla si ani vědoma. Ale Akté měla svým způsobem pravdu a dívka to dobře cítila. Jíti musila, a když tedy nezbytl a prostý rozum podepřely tajné pokušení, přestala váhati.

Akté zavedla ji potom do vlastního unctuaria, aby ji natřela mastmi a oblékla, a přesto, že v domě Caesarově nebyl nedostatek otrokyň a Akté měla jich mnoho pro osobní služby, přece jen ze soucitu k dívce, jejíž nevinnost a krása dojaly její srdce, umínila si, že ji oblékne sama. A hned se ukázalo, že v mladé Řekyni přes její smutek a přes to, že čítala listy Pavla z Tarsu, zůstalo ještě mnoho z bývalé duše helénské, ke které krása těla promlouvala důrazněji nežli všecko ostatní na světě. Svléknuvši Lygii do naha, při pohledu na její vnady, hebké a přitom plné, utvořené jako z perlové hmoty a růží, nemohla zadržeti v sobě výkřik údivu, a poodstoupivši na několik kroků, hleděla u vytržení na tuto jarní postavu neskonale krásy.

„Lygie!“ zvolala konečně. „Jsi stokrát spanilejší nežli Poppaea!“

Ale dívka, vychovávaná v přísném domě Pomponie, kde cudnosti bylo šetřeno i tehdy, když bývaly ženy samy mezi sebou, stála tu rozkošná jako čarokrásný sen, harmonická jako dílo Praxitelovo¹⁹⁵ nebo jako píseň, ale zmatená, růžová studem, s koleny k sobě sraženými, s řasami svěšenými na oči. Konečně, zvednuvši náhlým pohybem ruce, vytáhla jehlice, jež poutaly vlasy, a v jediné chvíli, jediným trhnutím hlavy, zahalila se jimi jako pláštěm.

Akté, přistoupivši k ní a dotýkajíc se tmavých proudů vlasů, pravila:

„Ó, jaké ty máš vlasy...! Neposypu jich zlatým pudrem, ony samy se lesknou na záhybech leckde jako zlato... Nanejvýše snad přidám tu a tam zlatého poprašku, ale jen lehce, lehce, jako by měl zjasnití paprsek... Jest asi zázračná vaše lygijská země, kde se rodí takové dívky!“

„Nepamatuji se na ni,“ odvětila Lygie. „Ursus mi pouze říkal, že jsou u nás lesy a lesy a jen lesy.“

„A v lesích kvetou květy,“ mluvila Akté, smáčeje ruce ve váze, plné verveny, a navlhčujíc jí Lygiiny vlasy.

Ukončivši tuto práci, začala potíratí celé její tělo vonnými oleji z Arábie a potom ji oblékla do měkké tuniky zlaté barvy bez rukávů, přes kterou mělo přijít sněhobílé peplum. Protože však dříve bylo nutno učesatí vlasy, zahalila ji prozatím do jakéhosi volného roucha, zvaného *synthesis*¹⁹⁶, a posadivši ji na křeslo, odevzdala ji na chvíli do rukou otrokyň, aby zpovzdálí dohlédla na česání. Dvě otrokyně současně začaly natahovati na Lygiiny nožky bílé, nacheť prošívané střevíčky, přivazující je zlatými stužkami k úbělovým kotníkům křížem. Když konečně bylo česání skončeno, bylo na ni složeno peplum do rozkošných, lehkých záhybů, načež Akté, připnuvši jí perly na šíji a dotknuvši se vlasů na zvlněných místech

195 Slavný starořecký sochař a kovolijec ze 4. st. př. n. l.

196 Mužské roucho, užívané při hostinách.

zlatým popraškem, poručila, aby otrokyně oblékly nyní ji samu, těkajíc po celou dobu horoucíma očima po Lygii.

Ale záhy byla hotova, a když před hlavní branou začaly se ukazovati teprve první lektiky, vešly obě do postranního kryptoportyka, ze kterého bylo viděti na hlavní bránu, vnitřní galerie a nádvoří, obklopené sloupovím z numidského mramoru.

Postupně přicházelo stále více lidí pod vzosnou klenbou brány, nad kterou skvělá kvadriga Lisippova¹⁹⁷ zdála se unášeti vysoko do vzduchu Apollona a Dianu. Lygiiny oči byly uchváceny nádherným výhledem, o němž ji skromný dům Aulův nemohl dáti nejmenší představy. Byla to chvíle západu slunce a jeho poslední paprsky padaly na žlutý, numidský mramor sloupů, který v těch lescích zářil jako zlato a zároveň přecházel do růžova. Mezi sloupy, vedle bílých soch Danaid¹⁹⁸ a jiných, které představovaly bohy nebo hrdiny, proudily davy lidí, mužů i žen, podobajících se rovněž sochám, majícím totiž na sobě tógy, pepla a stoly, splývající s půvabem k zemi v měkkých záhybech, na nichž dohasínaly lesky zapadajícího slunce. Obrovský Herkules s hlavou ještě ve světle, kdežto od prsou pohroužený do stínu, jež vrhal sloup, díval se shora na ony davy. Akté ukazovala Lygii senátory v tógách se širokým lemováním, v barevných tunikách a s půlměsíci na obuvi, rytíře a slavné umělce i římské dámy, oděné tu po způsobu římském, tu zase řeckém, tu ve fantastické východní kroje, s vlasy upravenými jako věže, jako pyramidy nebo očesanými po vzoru bohyň nízko na hlavě a zdobenými květy. Mnoho mužů a mnoho žen uváděla Akté jmény, připojujíc k nim stručné a někdy i hrozné historie, jež Lygii naplňovaly strachem, obdivem, úžasem. Byl to pro ni zvláštní svět, jehož krásou se opájely její oči, ale jehož rozporů nedovedl chápati její dívčí rozum. V těch červácích na nebi, v těch řadách nehybných

197 Slavný starořecký sochař a kovolijec ze 4. st. př. n. l.

198 Nymfy.

sloupů, jež se ztrácely v dáli, i v těch lidech, podobajících se sochám, byl jakýsi veliký klid; zdálo se, že mezi těmi přímočarými mramory měli by žítí jacísi polobohové, zbavení starostí, zkonejšení a šťastní, a zatím tichý hlas Akté odhaloval rychle za sebou stále jiná strašlivá tajemství i tohoto paláce i těchto lidí. Hle, tam zpovzdálí je viděti kryptoportyk, na jehož sloupoví a podlaze červenají se ještě rudé skvrny krve, jíž zbrotil bílé mramory Kaligula¹⁹⁹, když padl pod dýkou Cassia Chaerey²⁰⁰; tam byla zavražděna jeho žena; tam dítě bylo utlučeno o kameny; tam pod křídlem jest podzemí, ve kterém si hladý okusoval ruce mladší Drusus; tam byl otráven Drusus starší, tam se svíjel strachy Gemellus, tam v křečích Claudius, tam Germanikus²⁰¹ – všude ty zdi slyšely sténání a chroptění umírajících; a ti lidé, kteří nyní pospíchají k hostině v tógách, v barevných tunikách, ve květech a špercích, to jsou snad zítřejší odsouzení; snad na nejedné tváři zakrývá úsměv úzkost, nepokoj, nejistotu zítřka; snad horečka, hrabivost, žárlivost zažírají se v té chvíli do srdcí těch zdánlivě bezstarostných, ověčených polobohů. Poplašené myšlenky Lygiiny nemohly ani stačiti slovům Akté, a když onen rozkošný svět vábil její oči silou stále větší, srdce se v ní sevřelo úzkostí a v duši náhle vyvstal nevýslovný a neskonaleý stesk po milované Pomponii Grecině a po klidném domu Aulů, ve kterém vládla láska, ne však zločin.

Zatím od Vicus Apollonis připlývaly stále nové vlny hostů. Od brány dolétal hluk a jásot klientů, vyprovázejících své patrony²⁰². Nádvoří a sloupoví zahemžila se množstvím Caesarových otroků,

199 Třetí římský císař z 1. st. n. l., pověstný svou krutostí a neřestným životem. Byl zavražděn spiklenci v roce 41 n. l.

200 Tribun pretoriánů, který se podílel na vraždě římského císaře Kaliguly.

201 Slavný starořímský vojevůdce, vítěz nad Germány z 1. st. n. l.

202 Ochránci a zástupci jednak klientů (svobodní patriciové, avšak v právních věcech podrobení patronovi), jednak osvobozených otroků.

otrokyň, malých pacholat a praetoriánských vojáků, opatřujících v paláci strážní službu. Tu a tam, mezi bílými a osmahlými tvářemi, začernala se tvář Numidova v peřité helmici a s velikými pozlacenými kroužky v uších. Byly přinášeny loutny, kytary, trsy květin, které přes pozdní podzim byly uměle vypěstěny, ruční lampy stříbrné, zlaté a měděné. Stále hlasitější šum hlasů splýval vjedno se šplounáním fontány, jejíž výtrysky, růžové od večerních lesků, s vysoka dopadající na mramor, tříštily se o něj jako se vzlykotem.

Akté přestala vypravovati, leč Lygie dívala se bez ustání, jako by někoho v zástupu vyhlížela. A pojednou se její tvář zalila ruměncem. Mezi sloupy se vynořili Vinitius a Petronius a ubírali se k velikému tricliniu, krásní, klidní, podobající se ve svých tógách bílým bohům. Lygii, když uprostřed cizích lidí spatřila ty dvě známé a přívětivé tváře, když spatřila Vinitia, zdálo se jí, že jí spadl veliký kámen se srdce. Ucítila se méně opuštěna. Ten nesmírný stesk po Pomponii a domě Aulů, stesk, jenž v ní vyvstal před chvílí, přestal pojednou býti citelný. Pokušení, že se s Vinitiem shledá a pohovoří si s ním, přehlušilo jiné hlasy. Marně se rozpomínala na všechno zlé, o němž slyšela, že je v domě Caesarově, na slova Akté i na výstrahy Pomponie. Přes ta slova i výstrahy ucítila pojednou, že u té hostiny nejen býti musí, nýbrž že chce; při myšlence, že za chvíli uslyší ten milý, příjemný hlas, který jí mluvil o lásce i štěstí, hodném bohů, a který dosud zněl jí v uších jako píseň, zachvátila ji přímo radost.

Ale náhle se té radosti zalekla. Připadalo jí, že v tomto okamžiku zrazuje i to čisté učení, v jakém byla vychována, i Pomponii i sebe samu. Něco jiného jest jíti z donucení, něco jiného pak radovati se takovou nezbytností. Ucítila, že jest vinna, nehodna a ztracena. Zmocnilo se jí zoufalství a bylo jí do pláče. Kdyby byla sama, klekla by a začala se bít v prsa, opakujíc: Má to vina, má to vina! – Akté, uchopivši ji nyní za ruku, odváděla ji skrze vnitřní pokoje do velkého triclinia, ve kterém se měla konati hostina, ale jí se dělaly mžitky před očima, hučelo jí vnitřním rozechvěním v uších a tlukot srdce

dusil jí dech. Jako ve snách spatřila tisíce lamp, míhajících se na stolech i na zdech, jako ve snách uslyšela jásot, kterým byl vítán Caesar, jako v mlhách užřela jej samého. Jásot ji ohlušil, záře oslnila, vůně omámily, a pozbyvši zbytek jasného vědomí, stěží mohla rozeznati Akté, která vykázavši jí místo za stolem, sama zaujala místo vedle ní.

Ale za chvíli nízký, známý hlas ozval se z druhé strany:

„Budiž pozdravena, nejkrásnější z dívek na zemi a ze hvězd na nebi! Budiž pozdravena, božská Callino!“

Lygie, vzpomínávavši se poněkud, pohlédla: vedle ní ležel Vinitius.

Byl bez tógy, poněvadž pohodlí a zvyk přikazovaly, aby tógy byly u hostiny odkládány. Tělo mu zahalovala pouze nachová tunika bez rukávů, s vyšívanými stříbrnými palmami. Paže měl obnažené, zdobené po východním obyčeji dvěma širokými, zlatými nárameníky, zapjatými nad lokty – nad nimi pak pečlivě chloupků zbavené, hladké, ale příliš svalovité, pravé paže vojínovy, stvořené pro meč a štít. Na hlavě měl věnec z růží. Se svým obočím, nad nosem srostlým, s nádhernýma očima a osmahlou pletí byl jakýmsi zosobněním mládí a síly. Lygii připadal tak rozkošným, že ačkoliv její první zmámenost již minula, byla sotva s to, aby odpověděla:

„Bud' pozdraven, Marku...!“

On pak řekl:

„Blažené oči mé, které tě vidí; šťastné uši, které slyšely tvůj hlas, milejší mi nad zvuk fléten a kytar! Kdyby mně bylo uloženo, abych si zvolil, kdo má vedle mne ležeti při hostině, zdali ty, Lygie, nebo Venuše, zvolil bych tebe, ó, božská!“

A začal se na ni dívat, jako by se chtěl nasytiti pohledem na ni a zžíhal ji očima. Jeho zrak klouzal z její tváře na šíji a obnažená ramena, láskyplně objímal očima její půvabné tvary, kochal se jí, obšťastňoval, hltal ji, ale vedle vášně zářilo v něm blaho i roztoužení a neskonalý obdiv.

„Věděl jsem, že tě spatřím v domě Caesarově,“ pokračoval, „a přece, když jsem tě uzřel, veškerou duší mou prochvěla taková radost, jako by mne potkalo štěstí zcela neočekávané.“

Lygie, vzpomínajíc se a cítíc, že v tom davu v tomto domě jest on jedinou její blízkou bytostí, začala s ním hovořiti a vyptávati se ho na vše, co bylo jí nepochopitelným a co ji naplňovalo strachem. Odkud věděl, že ji najde v domě Caesarově a proč ona zde jest? Proč ji Caesar odňal Pomponii? Ona se tu bojí a ráda by se k ní vrátila. Zemřela by steskem a nepokojem, kdyby nebylo naděje, že Petronius i on přimluví se za ni u Caesara.

Vinitius jí vysvětloval, že o jejím únose dověděl se od samého Aula. Proč ona zde jest, neví. Caesar nikomu nepodává vysvětlení o svých pokynech a rozkazech. Nicméně ať se nebojí! On, Vinitius, je zajisté u ní a zůstane u ní. Raději by přišel o oči, nežli aby jí neviděl, raději by přišel o život, nežli by ji opustil. Ona jest jeho duší, a proto jí bude stříci jako duše vlastní. Postaví jí ve svém domě oltář jako svému božstvu a na něm bude obětovati myrhu a aloe, na jaře pak sasanky a květ jabloně... Ale strachuje-li se domu Caesarova, slibuje jí, že v tom domě nezůstane.

A přesto, že mluvil vyhýbavě a chvílemi i uváděl vymyšlené věci, v jeho hlase bylo cítiti pravdu, protože jeho city byly pravdivy. Také jímal jej upřímný soucit a její slova mu vnikala do duše tak, že když mu začala děkovati a ujišťovati jej, že si jej Pomponie oblíbila pro jeho dobrotu, ona sama pak že bude mu po celý život vděčna, nemohl potlačiti v sobě pohnutí, i zdálo se mu, že nikdy v životě se mu nepodaří, aby odolal její prosbě. Srdce v něm začalo táti, její krása opájela jeho smysly i zatoužil po ní, ale zároveň cítil, že je mu velice drahá a že by ji opravdu mohl zbožňovati jako božství; cítil také nepřemožitelnou nutnost, aby mluvil o její kráse a o svém zbožňování vůči ní, a protože se hluk při hostině rozmáhal, začal jí Vinitius, přisunuv se blíže, šeptati vlídná, něžná slova, vycházející z hloubi duše, zvukná jako hudba a opojná jako víno.

A opájel ji. Mezi těmi cizími lidmi, kteří ji obklopovali, připadal jí stále bližším, stále milejším, zcela spolehlivým a z té duše oddaným. Upokojil ji, slíbil, že ji vysvobodí z domu Caesarova; slíbil, že jí neopustí a že jí bude sloužiti. Kromě toho dříve, u Aulů, hovořival s ní pouze všeobecně o lásce a štěstí, jakého ona může poskytnouti, kdežto nyní mluvil již přímo, že ji miluje, že jest mu nejmilejší a nejdražší. Lygie slyšela po prvé taková slova z mužských úst a dle toho, jak naslouchala, zdálo se jí, že se v ní cosi probouzí jako ze sna, že ji zachvacuje jakési štěstí, ve kterém nesmírná radost splývá vjedno s nesmírným nepokojem. Její líce začala hořeti, srdce bít, ústa se rozchýlila jako v údivu. Jímal ji strach, že naslouchala takovým věcem, a nechtěla by za nic na světě utrousiti jediné slovo. Chvillemi klopila oči, tu zase zvedala na Vinitia zářivý, bojácný a přitom i tázavý zrak, jako by si přála odpověděti mu: „Pokračuj!“ Hluk, hudba, vůně květů a zápach arabských kadidel začaly ji znovu omamovati. V Římě bylo při hostinách obyčejem ležeti, ale doma zaujímal Lygie místo mezi Pomponií a malým Aulem, kdežto nyní ležel vedle ní Vinitius, mladý, láskou rozničený, žhoucí, ona pak, cítíc žár, který od něho sálal, zakoušela studu a současně i rozkoše. Zachvacovala ji jakási slabost, jakási zmalátnělost a zapomenutí, jako by ji mořil sen.

Ale její blízkost počala účinkovati i na něho. Tvář mu zbledla, nozdry se mu rozšířily jako u východního hřebce. Patrně i jeho srdce bušilo pod šarlatovou tunikou neobvyklým tlukotem, protože jeho dech se krátil a slova se mu trhala v ústech. Také on byl po prvé tak těsně u ní. Myšlenky se mu začaly kaliti, v žilách cítil plamen, který marně chtěl uhasiti vínem. Nikoli víno již, nýbrž její rozkošná tvář, její obnažené ruce, její dívčí hrud', dmoucí se pod zlatou tunikou, i její postava, skrytá v bílých záhybech pepla, opájely jej stále více. Konečně objal její ruku nad zápěstím, jako to již jednou učinil v domě Aulů, a přitahuje ji k sobě, začal šeptati třesoucími se rty:

„Miluji tě, Callino... mé božství...!“

„Marku, pust' mne!“ řekla Lygie.

Pokračoval, maje oči opředeny mlhou:

„Mé božství...! Miluj mne...!“

Ale v tom okamžiku ozval se hlas Akté, která ležela po druhé straně Lygiině:

„Caesar se na vás dívá.“

Vinitia uchvátil náhlý hněv i na Caesara i na Akté. Její slova rozprášila kouzlo opojení. Mladému člověku by se byl v takové chvíli zdál i vlídný hlas protivným, i domníval se, že si Akté zúmýslně přeje překážeti jeho rozhovoru s Lygií.

Zvednuv tedy hlavu a pohlédnuv na mladou osvobozenkyni přes ramena Lygiina, řekl zlostně: „Minula doba, Akté, kdy jsi při hostinách léhala po boku Caesarově, a říká se, že ti hrozí oslepnutí. Kterak tedy můžeš na něho viděti?“

A ona odpověděla jako se smutkem:

„A přece jej vidím... Také on je krátkozraký, ale dívá se na vás skrze smaragd.“

Vše, co dělával Nero, vzbuzovalo bdělost i u jeho nejbližších, a proto byl Vinitius jat nepokojem a vzpamatoval se – i začal nenápadně se dívati směrem k Caesarovi. Lygie, která na začátku hostiny viděla jej, jsouc zmatena, jako v mlhách, a pak všecka zaujata přítomností a hovorem Vinitiovým, nehleděla na něho vůbec, teď také obrátila k němu zvědavé stejně jako polekané oči.

Akté měla pravdu. Caesar, nachýlen nad stolem, přimhouřiv jedno oko, a přidržuje si u druhého kulatý, vyhlazený smaragd, kterého stále používal, díval se na ně. Na chvíli se jeho zrak setkal s očima Lygiinýma a dívčino srdce sevřelo se úzkostí. Když ještě jako dítě dlela na venkovském, sicilském statku Aulů, stará egyptská otrokyně jí vypravovala o dracích, obývajících horské rokle, a hle, nyní se jí zdálo, že se na ni pojednou zahledělo zelené oko takového draka. Uchopila Vinitia za ruku jako dítě, které se bojí, a do hlavy se jí začaly hrnouti nespořádané a rychlé dojmy. Nuže, to byl on, ten hrozný a všemocný? Neviděla ho dosud nikdy, ale

myslila, že vypadá jinak. Představovala si jakýsi strašlivý obličej, stažený zlobou, v tazích zkamenělou; zatím spatřila velikou hlavu, vsazenou na tlustém krku, sice hroznou, ale skoro směšnou, protože se zpovzdálí podobala hlavě dítěte. Tunika amestystové barvy, jaká byla obyčejným smrtelníkům zakázána, vrhala namodralý odlesk na jeho širokou a krátkou tvář. Vlasy měl tmavé, upravené podle módy, jakou zavedl Otho: do čtyř řad kadeří. Plnovousu nenosil, protože před nedávným časem obětoval jej Jovišovi, za což mu celý Řím projevoval díkučinění, jakkoliv si lidé potichu šeptali, že jej obětoval proto, že zarůstal do ryšava jako všichni z jeho rodiny. V jeho čele, silně vystupujícím nad obočí, bylo však cosi olympského. Ve stažených brvách bylo znáti vědomí všemohoucnosti; ale pod tímto čelem poloboha tajila se tvář opice, pijáka a komedianta, ješitná, plná měnlivých náruživostí, zalitá tukem, ač byl Nero věku mladého, ale přesto chorobná a ohyzdná. Lygii připadal jako zlomyslný, ale především odporný člověk.

Za chvíli odložil smaragd a přestal se na ni dívat. Tehdy zahlédla jeho vypouklé, modré oči, pomžikávající přemírou světla, skleněné, bezduché, podobající se očím nebožtíků.

On pak, obrátiv se k Petroniovi, řekl:

„Je to ona žena rukojmí, do které je zamilován Vinitius?“

„Toť ona!“ odvětil Petronius.

„Jak se nazývá její národ?“

„Lygové.“

„Vinitius ji považuje za krásnou?“

„Obleč do ženského pepla ztrouchlivělý kmen olivy a Vinitius jej uzná za krásný. Ale na tvém obličej, nevyrovnatelný znateli, čtu již úsudek o ní! Nepotřebuješ jej prohlašovati! Tak jest! Je příliš suchá, hubená, hotová makovička na tenkém stvolu, kdežto ty, božský estéte, vážíš si u ženy stvolu a máš třikrát, čtyřikrát pravdu! Tvář sama nic neznamená. Mnoho jsem již získal u tebe, ale tak jistého mžiku oka ještě nemám... A jsem hotov založiti se s Tulliem Senetiem o jeho

milenu, že byt' i při hostině, kdy všichni leží, je nesnadno souditi o celé postavě, tys již sobě řekl: „Je příliš úzká v kyčlích.““

„Je příliš úzká v kyčlích!“ odvětil Nero, přimykaje oči.

Na ústech Petroniových objevil se sotva postižitelný úsměv, kdežto Tullius Senetio, který byl až do té chvíle zabrán do hovoru s Vestinem či vlastně do posměšků nade sny, ve které Vestinus věřil, obrátil se k Petroniovi, a třebas neměl nejmenšího tušení o tom, o čem běží, řekl:

„Mýlíš se! Jsem zajedno s Caesarem.“

„Dobrá!“ odvětil Petronius. „Dokázal jsem právě, že máš špetku rozumu, kdežto Caesar tvrdí, že jsi korunovaný osel.“

„Habet!“ řekl Nero, směje se a obraceje palec u ruky dolů, jak se to dělávalo v cirku na znamení, že gladiátor dostal ránu a má býti doražen.

Ale Vestinus, domnívaje se, že stále je řeč o snech, zvolal:

„Já však věřím ve sny a Seneka mi kdysi řekl, že věří rovněž.“

„Poslední noci se mi zdálo, že jsem se stala vestálkou²⁰³,“ pravila Calvia Crispinilla.

Nato začal Nero tleskati rukama, jiní následovali jeho příkladu a chvíli se rozléhal kolem potlesk, neboť Crispinilla, několikrát rozvedená žena, byla po celém Římě známa svou neobyčejnou prostopášností.

Leč ta, neupadši do sebemenších rozpaků, řekla:

„Nu, což! Jsou všechny staré a ošklivé. Jediná Rubrie je podobna lidem, a tak bychom byly my dvě, ačkoli i Rubrie dostává v létě pihy.“

„Dovol však, přecistá Calvie,“ řekl Petronius, „abych ti řekl, že ses vestálkou mohla státí jen ve snách.“

„A kdyby Caesar poručil?“

„Pak bych uvěřil, že se splňují i ty nejroztodivnější sny.“

203 Panenské kněžky bohyně Vesty, jejichž povinností bylo udržovat a ochraňovat oheň v jejím chrámě, stejně jako žít v úplné mravní bezúhonnosti.

„Však se vyplňují!“ řekl Vestinus. „Chápu lidi, kteří nevěří v bohy, ale kterak jest možno nevěřit ve sny?“

„A což věštby?“ tázal se Nero. „Bylo mi kdysi prorokováno, že Řím vezme za své, já však že budu panovati nad celým východem.“

„Věštby a sny – ty jdou k sobě dohromady,“ pravil Vestinus. „Jednou kterýsi prokonsul²⁰⁴, veliký nevěrec, poslal do chrámu Mopsova otroka se zapečetěným listem, jež nedovolil otevřít, aby se přesvědčil, dovede-li bůžek odpovědět na otázku, obsaženou v listě. Otrok přespál noc ve chrámě, aby měl věštecký sen, pak se vrátil a řekl takto: ‚Zdalo se mi o jinochovi, jasném jako slunce, který mi řekl pouze jediné slovo: ‚černého‘. Prokonsul, uslyšev to, zbledl, a obraceje se ke svým hostům, stejně nedůvěřivým jako on, pověděl: ‚Víte-liž, co bylo v listě?‘“

Tu se Vestinus odmlčel, a zvednuv pohár s vínem, začal pít.

„Co bylo v listě?“ ptal se Senetio.

„V listě byla otázka: ‚Jakého býka mám obětovati, bílého nebo černého?‘“

Ale zájem, vyvolaný vypravováním, přerušil Vitelius, který zavítav k hostině již podnapilý, propukl pojednou bez jakékoliv příčiny v pustý smích.

„Čemu se ten sud loje směje?“ ptal se Nero.

„Smíchem se lidé liší od zvířat,“ řekl Petronius, „ale ten nemá jiného důkazu, že není vepřem.“

Vitelius ustal vpolou smíchu, a pomlaskáváje rty, lesknoucími se od omáček a omastků, začal se rozhlížeti po přítomných s takovým údivem, jako by jich nebyl nikdy předtím viděl.

Potom zvedl svoji dlaň, podobající se polštáři, a pravil ochrapělým hlasem:

„Spadl mi s prstu rytířský prsten po otci.“

204 Bývalý konzul, který byl po roce svého úřadování správcem některé ze starořímských provincií.

„Který byl ševcem,“ dodal Nero.

Ale Vitelius propukl opět z čista jasna v chechtot a začal hledati prsten v peplu Calvie Crispinilly.

Nato jal se Vatinius napodobiti křik polekané ženy, Nigidie pak, přítelkyně Calviina, mladá vdova s tváří dítěte a s očima nevěstky, řekla hlasitě:

„Hledá, čeho neztratil.“

„A co by mu nebylo nic platno, i kdyby to našel,“ dokončil básník Lucanus.

Hostina se stávala veselejší. Hloučky otroků roznášely stále nové chody jídel; z velikých váz, naplněných sněhem a opředěných břečtanem, byly přes tu chvíli vytahovány menší cratery s četnými druhy vín. Všichni pili hojně. Se stropu padaly na stůl a na besedníky růže rychle za sebou.

Petronius však začal prositi Nerona, aby nežli se hosté zpijí, zušlechtil hostinu svým zpěvem. Sbor hlasů podepřel jeho slova, ale Nero se začal zpěčovati. Nejde o samu odvahu, ačkoliv mu pokaždé chybí... Boží vědí, co ho stojí jakákoli vychloubavost...! Nevyhýbá se jí arci, protože musí přece učiniti něco pro umění, a ostatně, obdařil-li jej Apollo nějakým hlasem, nesluší se, aby nechal dary boží ležeti ladem. Chápe dokonce, že je to jeho povinnost ke vzácné společnosti. Ale dnes opravdu chraptí. V noci si položil olověná těžítka na prsa, ale ani to nepomohlo... Zamýšlí dokonce jeti do Antia²⁰⁵, aby si oddychl na mořském vzduchu.

Leč Lucanus začal jej zapřísahati ve jménu umění i lidstva. Všichni vědí, že božský básník a pěvec složil nový hymnus na Venuši, proti kterému je ten Lukretiův²⁰⁶ kňučením ročního vlčete. Ať ta hostina jest hostinou opravdovou! Vládce tak dobrý neměl by působiti taková muka svým poddaným. „Nebud' krutým, Caesare!“

205 Starořímské přímořské město na západ od Říma.

206 Starořímský básník z 1. st. př. n. l.

„Nebud' krutým!“ opakovali všichni, co seděli blíže.

Nero rozpřáhl ruce na znamení, že se musí podrobiti. Tehdy vzaly na sebe všechny tváře výraz vděčnosti a všechny oči se otočily k němu. Ale on dal ještě dříve vzkázati Poppaei, že bude zpívat, přítomným pak prohlásil, že Poppaea nepřišla na hostinu, jelikož se necítila zdráva. Poněvadž však žádný lék nepřináší jí takové úlevy jako jeho zpěv, líto by mu bylo, aby ji připravil o příležitost.

A vskutku, Poppaea dostavila se zakrátko. Vládla dosud Neronem jako poddaným, věděla však, že když běželo o jeho sebelásku jako pěvce, vozataje nebo básníka, bylo nebezpečno jej dráždit. A proto vešla, krásná jako bohyně, oděná stejně jako Nero v roucho ametystové barvy, zdobena náhrdelníkem z ohromných perel, uloupených kdysi Masinissovi²⁰⁷, zlatovlasá, něžná, a jakkoli byla rozvedenou ženou dvou mužů, s tváří a pohledem panny.

Byla vítána jásotem a jménem „božské Augusty“.

Lygie nikdy v životě neviděla ničeho tak krásného a nechtěla věřit vlastními očím, že Poppaea Sabina jest jednou z nejpodlejších žen na světě. Věděla od Pomponie, že ona přiměla Caesara, aby zavraždil matku a manželku, znala ji z vypravování Aulových hostů a služebnictva; slyšela, že právě její sochy byly za nocí káceny ve městě; slyšela o nápisích, jejichž původcové byli odsuzováni k nejpřísnějším trestům, ale které se přesto objevovaly každého rána na zdech města. A zatím nyní při pohledu na tu oslavovanou Poppaeu, pokládanou vyznavači Krista za ztělesnění špatnosti a zločinu, připadalo jí, že takto mohli vypadati andělé nebo jacísi duchové nebeští. Nemohla prostě od ní odtrhnouti oči a z úst bezděčně jí uklouzla otázka:

„Ach, Marku, je-li možná...?“

On pak rozjařen vínem a jako roztrpčen, že tolik věcí rozptylovalo její pozornost a odpoutávalo ji od něho i od jeho slov, pravil:

207 Král starověkého kmene Massylů z Numidie v severní Africe z přelomu 3. a 2. st. př. n. l.

„Ano, je krásná, ale ty jsi stokrát krásnější! Ty neznáš samu sebe, jinak by ses zamilovala do sebe jako Narcis... Ta se koupe vmléce oslic, ale tebe snad Venuše vykoupala ve vlastním. Ty se neznáš, *ocelle mi*²⁰⁸ ...! Nehleď na ni! Obrat' oči ke mně, *ocelle mi*...! Dotkni se ústy této číše vína a já pak přilnu svými na tomtéž místě...!“

A přisouval se stále blíže, ona však začala táhnouti se zpět k Akté. Než v tom okamžiku bylo nařízeno ticho, protože povstal Caesar. Zpěvák Diodoros podal mu loutnu z druhů nazvaných delta, druhý, Terpnos, který jej měl provázeti při hraní, přistoupil s nástrojem zvaným nablium²⁰⁹. Nero, opřev deltu o stůl, zvedl oči a na chvíli zavládlo v tricliniu ticho, přerušované pouze šelestem, jaký vydávaly růže, bez ustání padající se stropu.

Pak jal se zpívati či vlastně zpěvně a rytmicky deklamovati za doprovodu dvou louten svůj hymnus na Venuši. Ani hlas, ačkoliv byl poněkud zastřen, ani báseň nebyly tak špatné, takže ubohou Lygii nanovo opanovaly výčitky svědomí, neboť hymnus, jakkoliv oslavující neřestnou pohanskou Venuši, připadal jí až příliš krásný a i sám Caesar se svým vavřínovým věncem na čele a zvednutýma očima vznešenějším, daleko méně strašným a méně ohyzdným nežli na začátku hostiny.

Ale besedníci ozvali se bouřlivým potleskem. Volání: „Ó, hlase nebeský!“ rozlehlo se kolem dokola; některé z žen, vysoko vztyčivše ruce, setrvaly takto na znamení obdivu, a to i po skončení zpěvu; jiné si otíraly uslzené oči; v celém sále to zahučelo jako v úle. Poppaea, nachýlivši svoji zlatovlasou hlavinku, zvedla k ústům ruku Neronovu a dlouho ji podržela v odmlčení, kdežto mladý Pythagoras, Řek čarokrásného půvabu, týž, s nímž později Nero,

208 Můj poklade.

209 Starověký strunný nástroj.

napolo již nepřičetný, dal se oddati od flaminů²¹⁰, při čemž zachová-
ny všechny obřadnosti, poklekl nyní u jeho nohou.

Leč Nero bedlivě zíral na Petronia, jehož pochvaly byly mu vždy
žádoucí, onen pak řekl:

„Jde-li o hudbu, jistě jest Orfeus v této chvíli tak žlutý závistí jako
přítomný zde Lucanus, a co se týče veršů, lituji, že nejsou horší,
protože potom bych snad našel slova pochvaly jim přiměřená.“

Lucanus však neměl mu za zlé tu zmínku o závistí, naopak, pohlédl
na něho s vděčností, a tváře se, že je špatně naladěný, začal bručeti:

„Prokleté fatum²¹¹, které mi uložilo, abych žil současně s takovým
básníkem! Člověk by měl zajištěno místo v lidské paměti a na
Parnase²¹², kdežto takto zhasne, jako zhasíná kahanec před sluncem.“

Nicméně Petronius, který měl obdivuhodnou paměť, začal opa-
kovati úryvky z hymnu, citovati jednotlivé verše, vyzvedati a roz-
bírati vzletnější způsoby vyjádření. Lucanus, jako by pozapomenul
na závist ke kouzlu poesie, připojil k jeho slovům svůj obdiv. Na
Neronově tváři se zračila rozkoš a bezedná ješitnost, nejen hrani-
čící na hloupost, nýbrž úplně se jí rovnající. Sám jim podstrkoval
verše, které považoval za nejkrásnější, a konečně jal se těšiti Lucana
a mluvit k němu, aby neztrácel odvahy, poněvadž prý přesto, že
každý je tím, čím se narodil, přece jen pocta, jakou lidé prokazují
Jovišovi, nevylučuje poctu bohům jiným.

Potom vstal, aby odvedl Poppaeu, která opravdu nejsouc zdra-
vou, přála si odejít. Nicméně besedníkům, kteří zůstali, uložil, aby
opětne zaujali místa, a prohlásil, že se vrátí. A vskutku, vrátil se za
chvíli, aby se nechal omámiti kouřem z kadidel a díval se na další
radovánky, jaké on sám, Petronius nebo Tigellinus připravili pro
hostinu.

210 Starořímský kněz.

211 Osud.

212 Hora u Korintského zálivu, zasvěcená Apollonovi a Múzám.

Zase byly předčítány básně nebo nasloucháno dialogům, při nichž podivínství nahrazovalo důvtip. Potom slavný mim Paris předváděl příhody Iony, dcery Inachovy. Hostům a zvláště Lygii, nezvyklé takovým podívaným, připadalo, že vidí zázraky a kouzla. Paris dovedl pohyby rukou a těla předváděti věci, které se při tanci na oko zdály nemožny. Jeho dlaně zkalily vzduch, tvoříce zářivý, živý, potrhování plný, smyslně působící oblak, zpola zahalující dívčí zjev, jenž se otřásal křečmi rozkoše. Byl to obraz, ne tanec, obraz jasný, odhalující taje lásky, čarokrásný i nestoudný, a když po jeho ukončení vešli korybanti²¹³ a zahájili se syrskými dívkami za zvuků kytar, fléten, cimbálů a bubínků bakchantický tanec, plný divokého vrískání a ještě divočejší prostopášnosti, Lygii se zdálo, že ji sežehne divý oheň, že musí blesk uhoditi do tohoto domu nebo strop se zřítiti na hlavy besedníků.

Ale ze zlatých sítí, zavěšených pod stropem, padaly stále růže a Vinitius, napolo již opilý, mluvil k ní:

„Viděl jsem tě v domě Aulů u fontány a zahořel k tobě láskou. Byl úsvit a ty ses domnívala, že se nikdo nedívá, já však jsem tě viděl... A vidím tě takovou dosud, ačkoliv mi tě halí to peplum. Odhod' peplum jako Crispinilla! Hleď, bohové i lidé vyhledávají lásku! Není kromě ní nic na světě. Opři se hlavou o má prsa a zamhouři oči!“

A její tepny prudce bušily ve skráních i na rukou. Zachvacoval ji dojem, jako by letěla do nějaké propasti, a ten Vinitius, který se jí dříve zdál býti tak blízký a spolehlivý, místo aby ji zachránil, přitahuje ji k ní. I pocítila lítost nad jeho jednáním. Opět se začala báti i této hostiny i jeho i sebe samy. Jakýsi hlas, podobající se hlasu Pomponie, volal v její duši: „Lygie! Zachraň se!“ – ale také jí cosi říkalo, že jest již pozdě, a koho zachvátil takový plamen, kdo vše to, co na této hostině se dělo, viděl, v kom srdce tak bušilo, jako bušilo

213 Kněží starořecké bohyně Kybely, kteří o jejích slavnostech divoce křepčili a zápasili zbraněmi za ohlušující hudby.

v ní, když naslouchala slovům Vinitiovým, a kým prochvíval takový třas, jaký prochvíval jí, když se on přibližoval, ten že je ztracen již neodvratně. Zachvacovala ji slabost. Chvílemi se jí zdálo, že omdlí, ale pak se stane cosi strašlivého. Věděla, že pod hrozbou Caesarova hněvu nikdo nesměl povstati, dokud nepovstane on, ale i kdyby tomu tak nebylo, neměla by k tomu již sil.

Zatím však do konce hostiny bylo daleko. Otroci přinášeli ještě nová jídla a bez ustání naplňovali číše vínem, před stolem pak, který postaven v podobě podkovy s přístupem na jedné straně, objevili se dva atleti, aby hostům předvedli podívanou na zápasy.

A hned se dali do pŕtky. Mohutná, olejem se lesknoucí tĕla utvořila jeden celek, jejich kosti harařily v železných pažích, ze zatátných dásní vydíralo se příšerné skřípění. Chvílemi bylo slyšet rychlé, duté nárazy jejich nohou o podlahu, šafránem posypanou, tu se opět stavĕli nehnuté, tichli, a divákům se zdálo, že mají před sebou skupinu vytesanou z kamene. Oči Římanů s rozkoří sledovaly hru strařlivĕ napjatých hřbetů, lýtek i rukou. Ale boj netrval příliš dlouho, ponĕvadř Kroto, mistr a představený školy gladiátorů, nebyl marnĕ pokládán za nejsilnějšiho človĕka v říři. Jeho sok začal oddychovati stále rychleji, potom chrĕti, pak mu tvář zesinala a konečně vychrlil krev ústy a sklesl.

Bouřlivý potlesk uvítal konec zápasu. Kroto pak, spoĕinuv nohou na zádech sokových, zkřížil obrovské paže na prsou a tĕkal očima triumfátora po sále.

Veřli konečně napodobitelĕ zvířat a jejich hlasů, kejklři a řařkové, ale na ty se přítomní dívali málo, protože víno obestíralo oči diváků již tmou. Hostina se postupně mĕnila v pijáckou a neřestnou orgii. Syrské dĕvky, které předtím tanĕily bakchantický tanec, přidruřily se k hostům. Hudba se zmĕnila v nespořádanou a divokou vřavu kytar, louten, armĕnských cimbálů, egyptských sistrů, trub a rohů, a protože někteří z besedníků radĕji zase rozprávĕli, začalo se křičeti na hudebníky, aby se vzdálili. Vzduch, přesycený vůní kvĕtin,

olejů, které voněly a jimiž za hostiny sliční jinoši skrápěli nohy besedníků, vzduch, přesycený šafránem a lidskými výpary, stal se dusným; lampy hořely mdlým plamenem, nakřivily se věnce na čelech, tváře pobledly a pokryly se krůpějemi potu.

Vitellius se skácel pod stůl. Nigidie, obnaživši se dopolou těla, opřela svou zpitou dětskou hlavu o prsa Lucanova a ten, rovněž zpitý, začal s jejích vlasů odfukovati zlatý poprašek, zvedaje oči s neskonalou slastí. Vestinus po desáté opakoval s tvrdošíjností pijáka odpověď Mopsovu na zapečetěný list prokonsulův, kdežto Tullius, který si tropil smích z bohů, mluvil rozvleklým, škytavkou rušeným hlasem:

„Jestliže Sferos²¹⁴ Xenofanův²¹⁵ je kulatý, pak můžeš, jářku, válet před sebou takového boha jako sud.“

Ale Domitius Afer, starý zloděj a donašeč, dopálil se tou rozmluvou a dopálen polil si falernem²¹⁶ celou tuniku. Vždycky věřil v bohy. Lidé říkají, že Řím vezme za své, a jsou i tací, kteří tvrdí, že již hyne. Nu, toť se ví...! Ale dojde-li k tomu, tedy proto, že mládež je nevěrecká, a bez víry nemůže býti ctnosti. Byly také opuštěny dávné přísné mravy a nikoho ani nenapadne, že epikurejci²¹⁷ se nevzeprou barbarům. A to je marné! Co se jeho týká, lituje, že se dožil takových časů a že v rozkoších musí hledati ochranu proti zármutku, který by s ním brzy udělal konec.

To praviv, přivinul k sobě syrskou tanečnici a bezzubými ústy začal líbat její krk i záda, což vida konsul Memmius Regulus, dal se do smíchu, a zvednuv svoji lysou hlavu, zdobenou šikmo pošinutým věncem, řekl:

214 Svět.

215 Starořecký filozof ze 6. stol. př. n. l.

216 Falernské víno – jedno z nejvýzračnějších vín, pocházející z Falerna, území na hranicích Campanie.

217 Přívrženci Epikurovy školy (starořecký filozof ze 4. st. př. n. l.) hlásající jako jediný cíl lidského života užívání pozemských rozkoší.

„Kdo to povídá, že Řím hyne...? Hlouposti...! Já, konsul, vím to nejlépe... *Videant consules...*!²¹⁸ Třiceti legiemi je střežena naše *pax romana*²¹⁹!...“

Tu přiložil pěsti na skráně a začal křičeti na celou dvoranu:

„Třiceti legiemi...! Třiceti legiemi...! Od Británie ke hranicím Parthů!“

Ale pojednou se zarazil, a položiv prst na čelo, pravil:

„A věru, dokonce i třiceti dvěmi...!“

A svalil se pod stůl, kde za chvíli začal zvracet jazyky plameňáků, pečené ryzce, mražené houby, kobylky na medu, ryby, masná jídla a všecko, co snědl nebo vypil.

Domitia však neuspokojil počet legií, střehoucích římského míru. „Ne, ne, Řím musí zahynout, protože zahynula víra v bohy, zahynul přísný mrav! Řím musí zahynout a je to škoda, protože je život jinak hezký, Caesar milostiv a víno dobré! Ach, jaká škoda!“

A ukryv hlavu mezi lopatky syrské tanečnice, dal se do pláče.

„Jakýpak je ten budoucí život...! Achilles měl pravdu, řka, že je lépe býti podruhem v podslunečním světě nežli kralovati v kimmer-ské říši. A pak také jest otázka, jsou-li vůbec nějakí bohové, třebas nevěra hubí mládež.“

Lucanus mezitím sfoukl všechen zlatý pudr s vlasů Nigidie, která opivši se, usnula. Potom sňal spleti břečtanu se stojící před ním vázy a zaobalil do nich spící ženu, vykonav pak toto dílo, jal se rozhlížeti po přítomných rozradostněným a tázavým zrakem.

Pak se i sám zahalil do břečtanu, opakuje tónem hlubokého přesvědčení:

„Nejsem ani za mák člověkem, nýbrž faunem.“

218 Počáteční slova formule, která v překladu zní: Konzulové ať hledí, aby obec nevzala škody! Touto formulí dával starořímský senát za dob vnitřního nebezpečí konzulům neomezenou moc ke zjednávání pořádku.

219 Římský mír.

Petronius nebyl opilý, ale Nero, který z počátku pil z ohledu na svůj „nebeský“ hlas málo, prázdnil nakonec číši po číši a zpil se. Chtěl dokonce zpívat dále své básně, tentokrát řecké, ale zapomněl je a omylem zazpíval písničku Anakreontovu. Provázeli jej zpěvem Pythagoras, Diodoros a Terpnos, ale protože se nedařilo nikomu, nechali toho. Nero však začal býti u vytržení jako znalec a estét nad sličností Pythagorovou a z roztoužení líbal jej na ruce. Tak rozkošné ruce viděl pouze jednou – u koho...?

A přiloživ dlaň na mokré čelo, začal se rozpomínati. Za chvíli se na jeho tváři zračil strach.

„Ach, ano, u matky! U Agrippiny!“

A náhle se mu zjevily hrozné přízraky.

„Říká se,“ pravil, „že za nocí chodí matka při měsíci po moři kolem Bají²²⁰ a Baulí²²¹... Nic, jen chodí, chodí, jako by něco hledala. Ale jak se přiblíží ke člunu, podívá se a zase odejde; rybář však, na nějž se podívala, je nebožtíkem.“

„Není to špatné thema,“ řekl Petronius.

Vestinus pak, natáhnuv krk jako jeřáb, tajemně zašeptal:

„Nevěřím v bohy, ale věřím v duchy, ó!“

Ale Nero nedbal jejich slov a pokračoval:

„Vždyť jsem konal lemuralia²²²! Nechci jí viděti! Je to již pátý rok! Musil jsem, musil ji odsouditi, poněvadž na mne poslala vraha, a kdybych ji nebyl předešel, neslyšeli byste dnes mého zpěvu.“

„Díky, Caesare, ve jménu města i světa!“ zvolal Domitius Afer.

„Víno! A ať se udeří do tympanů!“

Vřava se strhla nanovo. Lucanus, všecek v břečtanu, chtěje ji překřičeti, vstal a začal volati:

„Nejsem člověk, nýbrž faun, a zdržuji se v lese! E... chó... oooo!“

220 Starořímské přímořské lázně ve střední Itálii.

221 Starořímské město ve střední Itálii.

222 Slavnosti na usmíření duší nebožtíků; konaly se 9., 11. a 13. května.

Konečně se zpil i Caesar, zpili se muži i ženy. Vinitius nebyl méně opilý nežli ostatní a ke všemu ještě vedle vášně probouzela se v něm touha po hádce, což se mu stávalo pokaždé, kdykoli překročil míru. Jeho ztemnělá tvář zbledla ještě více a jazyk se mu již pletl, když řekl hlasem již povýšeným a velitelským:

„Nastav mi ústa! Dnes nebo zítra, to je jedno...! Dosti toho...! Caesar tě odňal Aulům, aby tě daroval mně, rozumíš! Zítra za soumraku si pro tebe pošlu, rozumíš...! Caesar mi tě slíbil, nežli tě odňal... Musíš býti mou! Nastav mi ústa! Nechci čekati na zítřek... rychle nastav ústa!“

A objal Lygii, ale Akté začala ji brániti a také ona sama se bránila posledními silami, neboť cítila, že hyne. Marně však se snažila strhnouti rukama se sebe jeho paži, prostou chloupků; marně hlasem, v němž se zachvívala lítost i strach, snažně ho prosila, aby nebyl takovým, jakým jest, a aby měl s ní slitování. Jeho dech, vínem prosycený, zaléval ji stále blíže a jeho tvář se již octla těsně u její tváře. Nebyl to již ten dřívější, dobrý a duši téměř drahý Vinitius, nýbrž zpitý, zlý satyr, který ji naplnil zděšením a odporem.

Nicméně síly ji opouštěly čím dále tím více. Marně odvracela tvář, překlónivši se nazad, aby se vyhnula jeho polibkům. Nadzvedl se, uchopil ji do obou rukou, a přitáhnuv její hlavu na prsa, prudce oddychuje, začal rozmačkávat ústy její zbledlé rty.

Ale v téže chvíli jakási strašlivá síla odpoutala jeho paže s její šíje s takovou lehkostí, jako by to byly ruce dítěte, jeho pak odstrčila stranou jako suchou větvičku nebo zvadlý list. Co se stalo? Vinitius protřel si udivené oči a náhle spatřil nad sebou obrovskou postavu Lyga, zvaného Ursem, jež poznal v domě Aulů.

Lyg stál kliden a jen se díval na Vinitia modrýma očima tak podivně, že mladému člověku ztuhla krev v žilách, pak vzal do náručí svoji královnu a rovným, tichým krokem vyšel z triclinia.

Akté v tom okamžiku vyšla za ním.

Vinitius okamžik seděl jako zkamenělý, pak se rychle vzchopil a začal běžeti k východu.

„Lygie! Lygie...!“

Leč vášeň, úžas, vztek a víno mu podťaly nohy. Zapotácel se jednou, po druhé, a pak vzal za nahé rameno jednu z Bakchantek a začal se ptáti, pomžikávaje očima:

„Co se stalo?“

A ona, uchopivši pohár s vínem, podala mu jej s úsměvem v zamlžených očích.

„Pij!“ řekla.

Vinitius vypil a svalil se na nohy.

Většina hostů ležela již pod stolem; jiní chodili vrávoravým krokem po tricliniu, jiní spali na stolních lehátkách, chrápajíce nebo zvracejíce ve spaní zbytek vína, a na zpité konsuly a senátory, na zpité rytíře, básníky, filosofy, na zpité tanečnice a patricijky, na celý ten svět ještě vševládný, ale již bezduchý, ověnčený a zhýralý, již hasnoucí, stále jen padaly růže ze zlatých sítí, napjatých pod stropem.

Venku se začalo rozednívati.

VIII

Ursa nikdo nezadržel ani se ho neptal, co dělá. Ti z hostů, kteří neleželi pod stolem, nehlídali již svých míst, a proto služebnictvo, vidouc obra, odnášejícího na rukou soustolovnici, domnívalo se, že to nějaký otrok vynáší svoji opilou velitelku. Ostatně, Akté šla s nimi a její přítomnost vylučovala jakékoli podezření.

Tím způsobem dostali se z triclinia do přilehlé komnaty a tamodtud na galerii, vedoucí do příbytku Akté.

Lygii opustily síly tak dalece, že spočívala v náruči Ursově jako nebožka. Ale když ji zalil studený a čistý ranní vzduch, otevřela oči. Venku se jasnilo stále více. Za chvíli, krácejíce sloupovím, zabočili do postranního portyku, vedoucího nikoli na nádvoří, nýbrž do palácových zahrad, ve kterých vrcholky pinií a cypřišů rděly se již ranními červánky. V této části budovy bylo prázdno a ohlasy hudby a besední povyk dolétaly k nim stále tlumeněji. Lygii se zdálo, že byla vyrvána peklu a vynesena do zářivého světa božího. Bylo tedy přece jen něco za tímto hnusným tricliniem! Bylo nebe, červánky, světlo a ticho! Dívku zachvátil náhlý pláč i tulíc se k rameni obra, začala opakovati se vzlykotem:

„Domů, Urse! Domů, k Aulům...!“

„Půjdem!“ odvětil Ursus.

Zatím však se octli v malém atriu, náležejícím ku příbytku Akté. Tam posadil Ursus Lygii na mramorovou lávku opodál fontány. Akté pak začala ji konejšiti a vybízeti k odpočinku, ubezpečujíc, že té chvíle jí nic nehrozí, protože zpití besedníci budou po hostině spáti až do večera. Leč Lygie dlouhou dobu se nechtěla upokojiti, a stisknuvši rukama skráně, opakovala jen jako dítě:

„Domů, k Aulům...!“

Ursus byl odhodlán. U bran sice stojí praetoriáni, ale on přece jen projde. Vojáci nezadržují těch, co vycházejí. Před obloukem se to hemží lektikami. Lidé začnou vycházeti v celých hloučcích. Nikdo jich nezadrží. Vyjdou společně s davem a půjdou rovnou domů. Ostatně, jaké okolky! Když velí královna, musí tak býti! K tomu zde jest.

A Lygie opakovala:

„Ano, Urse, vyjdeme!“

Ale Akté musila míti rozum za oba. Vyjdou! Ano! Nikdo jich nezastaví. Ale z domu Caesara prchnouti se nesmí, a kdo tak činí, uráží jeho majestát. Vyjdou, ale večer přinese centurio v čele vojáků rozsudek smrti Aulovi i Pomponii Grecině, Lygii pak zase odvede nazpět do paláce a pak již pro ni nebude spásy. Přijmou-li ji Aulové pod svoji střechu, určitě na ně čeká smrt.

Lygii sklesly ruce. Nebylo pomoci. Musila voliti mezi zkázou Plautiů nebo vlastní. Ubírajíc se k hostině, měla naději, že Vinitius a Petronius vyprosí jí na Caesarovi svobodu a odevzdají ji Pomponii, kdežto nyní věděla, že právě oni navedli Caesara, aby ji Aulům odňal. Nebylo pomoci. Jen zázrak ji mohl vyrvati z té propasti, zázrak a moc boží!

„Akté,“ pravila se zoufalstvím, „slyšela jsi, co řekl Vinitius, že mne Caesar jemu daroval, že dnes večer pošle pro mne otroky a dopraví mne k sobě do svého domu?“

„Slyšela,“ pravila Akté.

A rozpráhnuvši ruce, odmlčela se. Zoufalství, s jakým hovořila Lygie, nenalézalo u ní ozvěny. Ona sama byla přece milenkou Neronovou. Její srdce, jakkoliv dobré, nedovedlo sdostatek vycítiti nestoudnost takového poměru. Jako bývalá otrokyně spřátelila se mimo to se zákonem otroctví a kromě toho Nerona dosud milovala. Kdyby se k ní chtěl vrátiti, vztáhla by po něm ruce jako po štěstí. Chápajíc nyní jasně, že Lygie se musí buďto státi milenkou mladého a krásného Vinitia, nebo vydati sebe i Auly v nebezpečí zkázy, nerozuměla prostě, jak mohla dívka býti na vahách.

„V domě Caesarově,“ řekla za chvíli, „nebylo by ti bezpečněji nežli v domě Vinitiově.“

A nepřišlo jí na mysl, ačkoliv měla pravdu, že její slova znamenala: „Smiř se s osudem a staň se souložnicí Vinitiovou!“ Leč Lygii, která cítila na rtech ještě jeho polibky, plné zvířecí vášně a žhoucí jako řehavý uhel, krev se vhrnula do tváří při pouhé vzpomínce na ně.

„Nikdy!“ zvolala s výbuchem. „Nezůstanu ani zde, ani u Vinitia, nikdy!“

Akté byla překvapena tím výbuchem.

„Což tolik nenávidíš Vinitia?“ tázala se.

Leč Lygie nemohla odpovědět, protože ji znovu strhl pláč. Akté ji přivinula na prsa a začala chlácholiti. Ursus těžce oddychoval a zatínal ohromné pěsti, poněvadž miluje svoji královnu věrností psa, nemohl snést její slzy. V jeho lygijském, polodivokém srdci rodila se touha, aby se vrátil do sálu, zardousil Vinitia, a bude-li třeba, i Caesara, bál se však nabídnouti to své velitelce, nejsa jist, byl-li by takový čin, který se mu z počátku zdál zcela jednoduchý, hoden vyznavačů ukřižovaného Beránka.

A Akté, zkonejšivši Lygii, začala se opět ptáti:

„Což ho tolik nenávidíš?“

„Nikoli,“ pravila Lygie, „nesmím ho nenávidět, poněvadž jsem křesťanka.“

„Vím, Lygie. Vím také z listů Pavla z Tarsu, že ani nesmíte nechat se zneuctíti aniž báti se smrti více nežli hříchu; než rci mi, dovoluje tvé učení způsobiti smrt?“

„Nikoli.“

„Nuže, kterak můžeš přivolávat pomstu Caesarovu na dům Aulův?“

Nastala chvíle mlčení. Bezedná propast otevřela se před Lygií nanovo.

Mladá osvobozenkyně pak pokračovala:

„Ptám se, protože je mi tě líto, líto jest mi i dobré Pomponie i Aula i jejich dítěte. Dávno žiji v tomto domě a vím, čím hrozí hněv Caesarův. Ne, odtud nemůžete prchnouti! Zbývá ti jediná cesta: snažně požádati Vinitia, aby tě vrátil Pomponii.“

Lygie však se svezla na kolena, aby prosila někoho jiného. Také Ursus poklekl za chvíli a oba se začali modlit v domě Caesarově za ranních červánků.

Akté viděla po prvé takovou modlitbu a nemohla odtrhnouti očí od Lygie, která obrácená k ní profilem, se zdviženou hlavou a rukama, hleděla do nebe, jako by tamodtud čekala spásu. Úsvit opředl světlem její tmavé vlasy a bílé peplum, obličej se ve zracích a ona sama, všecka v záři, vypadala jako světlo. V její pobledlé tváři, v pootevřených ústech, ve vztyčených rukou a pozvednutých očích bylo zřejmo jakési nadpozemské nadšení. A Akté nyní pochopila, proč se Lygie nemůže státi ničí souložnicí. Před bývalou milenkou Neronovou poodhalil se jakýs cípek závoje, zakrývajícího zcela jiný svět, než byl ten, jemuž přivykla. Byla v údivu nad onou modlitbou v tomto domě zločinu a neřesti. Před chvílí se jí zdálo, že není pro Lygii spásy, nyní však začala věřit, že se může státi cosi neobyčejného, že přijde jakási pomoc tak mocná, že ani sám Caesar nebude s to, aby jí odolal, že s nebe se snesou nějaká okřídlená vojska, aby dívka přispěla ku pomoci, nebo že slunce nahromadí pod ní paprsky a přitáhne ji k sobě. Slyšela již o mnohých zázracích mezi křesťany a domnívala se teď, že patrně všechno to je pravda, když se Lygie takto modlí.

Lygie se konečně zvedla s tváří zjasněnou nadějí, Ursus zvedl se taktéž, a příkrčiv se vedle lavice, díval se na svoji velitelku, čekaje na její slova.

Ale její oči opředly se mlhou a za chvíli veliké dvě slzy začaly zvolna kanouti po jejích tvářích.

„Kéž Bůh žehná Pomponii a Aulovi!“ řekla. „Nesmím přivolati na ně zkázu, a proto jich nespatriím již nikdy!“

Pak, obrátivši se k Ursovi, začala k němu mluvit, že on jediný zůstává jí nyní na světě, že musí nyní býti jejím otcem i ochráncem. Nemohou hledati útočiště u Aulů, jelikož by na ně přivolali hněv Caesarův. Ale ona nemůže setrvati ani v domě Caesarově, ani Vinitiově. Ať tedy ji Ursus odvede, ať ji vyprovodí z města, ať ji někde skryje, kde jí nenajde ani Vinitius, ani jeho služební lidé. Všude za ním půjde, třebas i za moře, třebas i za hory, k barbarům, kde nebylo slyšeti římského jména a kam nesahá moc Caesarova. Ať ji odtud odvede a zachrání, protože on jediný jí zůstal!

Lyg byl odhodlán a na znamení poslušnosti svezl se jí k nohám a objal je. Ale na tváři Akté, která očekávala zázrak, zračilo se zklamání. Jen takový tedy účinek měla ta modlitba? Prchnouti z domu Caesarova – toť spáchat zločin urážky majestátu a ten musí býti pomstěn, i kdyby se Lygii podařilo ukrýti se; a Caesar se na Aulech pomstí. Chce-li prchnouti, ať uprchne z domu Vinitiova! Caesar, jenž se nerad zabývá cizími záležitostmi, snad nebude pak ani nakloněn tomu, aby Vinitiovi pomáhal při pronásledování, ale buď jak buď, nebude tu zločinu urážky majestátu.

Lygie však smýšlela právě takto. Aulovi nebudou ani věděti, kde jest, ba ani Pomponie. Prchne však, ne arci z domu Vinitiova, nýbrž cestou. Vinitius jí prohlásil, jsa podnapilý, že večer pošle pro ni své otroky. Jistě mluvil pravdu, které nebyl by vyznal, kdyby byl střízliv. Patrně on sám nebo oni oba, on a Petronius, viděli před hostinou Caesara a vymohli si na něm slib, že nazítří večer ji vydá. A kdyby i dnes zapomněli, pošlou pro ni zítra. Ale Ursus ji zachrání. Přijde, vynese ji z lektiky, jako ji vynesl z triclinia, a oba půjdou do světa. Ursa přemoci nepodaří se nikomu. Jeho by nepřemohl ani onen hrozný zápasník, který včera zápolil v tricliniu. Ale protože Vinitius může poslati velmi mnoho otroků, Ursus půjde ihned k biskupovi Linovi o radu a pomoc. Biskup se nad ní slituje, nenechá ji v rukou Vinitiových a uloží křesťanům, aby přispěli jí s Ursem ku pomoci.

Vysvobodí ji a odvedou a pak se Ursovi podaří vyvést ji z města a ukrýti někde před římskou mocí.

A její tvář se začala obestírat ruměncem a smáti. Útěcha vstoupila do ní nanovo, jako by se naděje na záchranu proměnila již ve skutečnost. Pojednou vrhla se kolem šije Akté, a přitisknuvši svá rozkošná ústa na její líce, začala šeptati:

„Ty nás nezradíš, Akté, není-liž pravda?“

„Při stínu své matky,“ odpověděla osvobozenkyně, „nezradím vás a jen pros svého Boha, aby se Ursovi podařilo tě unést.“

Ale modré, dětské oči obrovsky zářily štěstím. Nebyl s to, hle, aby na něco připadl, ač namáhal svoji ubohou hlavu, ale něco takového, to on dovede! Ať ve dne, či v noci, vše je mu jedno! Půjde k biskupovi, protože biskup čte s nebe, čeho třeba, čeho netřeba. Ale křesťany shromáždit dovede beztak. Což má málo známých i otroků i gladiátorů i svobodných lidí, na Subuře i za mosty! Shromáždil by jich na tisíc a i na dva. A proto Ursus vyprostí svoji velitelku, podaří se mu vyprovodit ji z města a také se mu podaří, aby šel s ní. Půjdou třebas i na konec světa, byť i tam, odkud jsou, kde také nikdo neslyšel o Římě.

Tu se začal dívat před sebe, jako by chtěl spatřit nějaké minulé a nesmírně vzdálené věci, a pak se jal mluvit:

„Do lesa? Hej, jaký to les, jaký les...!“

Ale za chvíli strásl vidiny se sebe.

Půjde ihned k biskupovi, ale večer bude již nějakých sto hlav číhati na lektiku. A i kdyby ji provázeli nejen otroci, nýbrž i praetoriáni!! Však bude lépe, nedostane-li se nikdo pod jeho pěsti, třebas i v železné zbroji...! Což je to železo tak silné? Až důkladně uhodí do železa, ani hlava pod ním nevydrží!

Lygie však s velikou a přitom i dětskou vážností zvedla prst.

„Urse! ,Nezabiješ!“

Lyg položil svoji ruku, podobající se palici, do týla hlavy a začal si třít krk ve velikých rozpacích, pobroukávaje. Musí ji přece unést...

„své světlo...“ Sama prohlásila, že teď dochází na něho... Přičiní se, seč bude moci. Ale což kdyby k tomu došlo proti jeho vůli...? Vždyť ji musí osvoboditi! Nu, kdyby k tomu došlo, on bude již za to pykati, poprosí Nevinného Beránka, aby mu odpustil, že se nad ním bídným Ukřižovaný Beránek slituje... Nechtěl by přece Beránka uraziti, jenže má ruce takové těžké...

A veliké pohnutí zračilo se na jeho tváři, ale snaže se je zatajiti, uklonil se a řekl:

„Nuže, jdu ke svatému biskupovi!“

Akté, objevši Lygii kolem krku, dala se do pláče...

Ještě jednou pochopila, že jest jakýsi svět, v němž i utrpení jest větším štěstím nežli všecken přepych a rozkoše domu Caesarova; ještě jednou pootevřely se před ní jakési dveře ke světlu, ale zároveň ucítla, že není hodna, aby těmi dveřmi prošla.

XI

Lygii bylo líto Pomponie Greciny, kterou milovala z té duše, bylo jí líto celého domu Aulova, nicméně její zoufalství přešlo. Cítila dokonce jakousi slast při myšlence, že právě pro svoji Pravdu obětuje blahobyť, pohodlí a že se ubírá do potulného a neznámého života. Snad bylo v tom i trochu dětské zvědavosti, jakým bude ten život tam kdesi v odlehlých zemích, mezi barbary a divokými zvířaty; bylo však v tom ještě více hluboké a pevné víry, že jednajíc tímto způsobem, počíná si tak, jak přikázal „božský Mistr“, a že od té chvíle On sám bude nad ní bdíti jako nad poslušným a věrným dítětem. A v té případnosti co zlého ji mohlo potkati? Dostaví-li se nějaké utrpení, snese je ve jménu Jeho. Dostaví-li se neočekávaná smrt, vezme si ji, Lygii, k sobě On a jednou, až zemře Pomponie, zůstanou spolu po celou věčnost. Nejednou ještě v domě Aulů soužila svoji dětskou hlavinku tím, že ona, křesťanka, nemůže ničeho učiniti pro toho Ukřižovaného, na něhož s takovou vroucností vzpomínal Ursus. Nyní však nadešel okamžik. Lygie se cítila skoro šťastna i začala mluvit o svém štěstí k Akté, která jí však nemohla pochopiti. Opustiti vše, opustiti dům, blahobyť, město, zahrady, chrámy, portyky, vše, co jest krásné, opustiti slunný kraj a blízké lidi – proč? Proto, aby se skryla před láskou mladého a sličného rytíře...? V hlavě Akté se ty věci nechtěly srovnati. Chvillemi cítila, že se to děje právem, že může dokonce býti nějaké ohromné, tajemné štěstí, ale jasně si toho nedovedla uvědomiti, zvláště když na Lygii čekala ještě událost, která mohla zle skončiti a při níž mohla přijíti téměř o život. Akté byla povahou bojácná a s úzkostí myslela na to, co může onen večer přinést. Nechtěla však o svých obavách mluvit s Lygií; protože však se toho dne vyjasnilo a slunce nahlédlo do atria, začala jí domlouvati, aby si odpočinula, ježto potřebuje toho po bezesné noci. Lygie se nevzpírala a obě vešly do cubicula, které

bylo prostranné a zařízeno s nádherou vzhledem k bývalým stykům Akté s Caesarem. Tam si lehly jedna vedle druhé, ale Akté přes únavu nemohla usnouti. Byla odedávna smutna a nešťastna, nyní však se jí začal zmocňovati jakýs nepokoj, jehož nepocitovala nikdy předtím. Až dosud jí život připadal čímsi jen těžkým a zbaveným zítřka, teď jí najednou připadal nečestným.

V její hlavě vyvstával zmatek stále větší. Dveře ke světlu začaly se opět brzy pootvírati, brzy zavírat. Ale ve chvíli, když se otvíraly, to světlo ji oslňovalo tak, že ničeho jasně neviděla. Spíše jen uha-
dovala, že v té záři tkví jakési prostě neskonale štěstí, proti němuž jest jakékoliv jiné tak dalece ničím, že kdyby na příklad Caesar zapudil od sebe Poppaeu a opět se zamiloval do ní, bylo by to i ono malicherností. Pojednou ji napadla myšlenka, že ten Caesar, jež milovala a kterého bezděčně pokládala za jakéhosi poloboha, jest něčím tak nepatrným jako každý otrok a onen palác se sloupovým z numidského mramoru čímsi ne lepším nežli hromada kamení. Ale nakonec pocity, kterých si nedovedla vysvětliti, začaly ji unavovati. Toužila po tom, aby usnula, ale zmítána nepokojem, nemohla.

Konečně, majíc za to, že Lygie, nad níž spočinulo tolik hrozeb a nejistoty, rovněž nespí, otočila se k ní, aby si pohovořila o jejím večerním útěku.

Lygie však spala klidně. Do tmavého cubicula skrze závěs, nedosti přiléhavě spuštěný, vpadlo několik jasných paprsků, v nichž vířil zlatý poprašek. Při jejich záři postřehla Akté jemnou dívčinu tvář, opírající se o obnaženou ruku, spatřila zavřené oči a poněkud rozchýlená ústa. Lygie dýchala stejnoměrně, ale tak, jako se oddychuje ve spánku.

„Spí a může spáti!“ napadlo Akté. „Je to ještě dítě!“

Nicméně za chvíli přišlo jí na mysl, že to dítě raději prchne, než by se stalo milenkou Vinitiovou, raději bude tříti bídu, nežli aby bylo zneuctěno, raději chce potulný život nežli skvělý dům u Carin, nežli bohatá roucha, šperky, nežli hostiny, zvuky louten a kytar.

„Proč?“

A začala se dívati na Lygii, jako by chtěla nalézt odpověď v její spící tváři. Hleděla na její přechysté tělo, na klidný oblouk brv, na tmavé řasy, na rozchýlená ústa, na panenskou hrud', vlnící se pokojným oddychováním, a pak si opět pomyslíla:

„Kterak jest jiná proti mně!“

A Lygie jí připadala jako zázrak, jako božský přelud, jako milovaná bytost bohů, stokrát krásnější nade všechny květy v zahradě Caesarově a nade všechny sochy v jeho paláci. Ale v srdci Řekyně nebylo závidění. Naopak, při myšlence na všechna nebezpečí, jaká dívka hrozila, jala ji veliká lítost. Probudilo se v ní cosi jako matčin cit; Lygie připadala jí nejen krásnou jako luzný sen, nýbrž zároveň i z míry milovanou, a přitisknuvši ústa na její tmavé vlasy, začala je líbat.

A Lygie spala klidně jako doma, pod ochranou Pomponie Greciny. A spala dosti dlouho. Poledne již přešlo, když otevřela své modré oči a jala se rozhlížeti po cubiculu s velikým údivem.

Patrně byla překvapena tím, že není v domě Aulů.

„To jsi ty, Akté?“ pravila konečně, zahlédnuvši v přítmí tvář Řekyně.

„Já, Lygie.“

„Je to již večer?“

„Ne, dítě, ale poledne již minulo.“

„A Ursus se nevrátil?“

„Ursus neříkal, že se vrátí, pouze že večer bude s křesťany číhati na lektiku.“

„Pravda!“

Potom opustily cubilicium a odebraly se do lázní, kde Akté, vykoupaná Lygii, zavedla ji ke snídani a pak do palácových zahrad, ve kterých nebylo třeba obávat se žádného nebezpečí, že se s někým setkají, poněvadž Caesar a jeho přední dvořané ještě spali. Lygie po prvé v životě spatřila ony nádherné zahrady, plné cypřišů, pi-

nií, dubů, oliv a myrt, mezi nimiž se bělel celý sbor soch, leskly se klidné hladiny vodních nádrží, rozkvétaly celé háje růží, zrosených popraškem fontán, kde vchody do čarokrásných slují byly obrostlé břečťanem nebo vinnou révou, kde na vodách pluly stříbrné labuti a mezi sochami a stromy procházely se ochočené gazely z afrických pouští a poletovalo barevné ptactvo, dopravené sem ze všech známých zemí světa.

Zahrady byly prázdné; jen tu a tam pracovali s rýčí v rukou otroci, zpívající polohlasně písně; jiní, jimž byla dopřána chvíle odpočinku, seděli nad vodními nádržemi nebo ve stínu dubů v tetelivých svitech, utvořených slunečními paprsky a prodírajících se listím, jiní konečně skrápěli růže nebo bledě liliové květy šafránu. Akté s Lygií chodily dosti dlouho, prohlížeje si všelike divy zahrad, a jakkoli Lygie neměla volnosti myšlenek, byla přece jen ještě příliš dítětem, aby mohla odolati zájmu, zvědavosti a obdivu. Přicházelo jí dokonce na mysl, že kdyby Caesar byl dobrý, mohl by v takovém paláci a v takových zahradách býti velice šťasten.

Než konečně usedly poněkud unaveny na lavici, skrytou skoro úplně v houští cypřišů, a začaly hovořiti o tom, co nejvíce jim leželo na srdci, totiž o večerním útěku Lygiině. Akté byla daleko méně klidná proti Lygii co do zdaru toho útěku. Chvillemi jí dokonce připadalo, že je to podnik šílený, který se zdařiti nemůže. Cítila s Lygií stále větší soucit. Přicházelo jí také na mysl, že stokrát bezpečnější bylo by pokusiti se o to, aby získaly Vinitia. Za chvíli jala se jí vyptávali, jak dávno zná Vinitia, nemyslí-li, že by se dal uprositi a vrátil ji Pomponii.

Lygie však smutně zavrtěla svou tmavou hlavinkou.

„Ne. V domě Aulů byl Vinitius jiný, velice hodný, ale od včerejší hostiny se ho bojím a raději prchnu k Lygům.“

Akté ptala se dále:

„Nicméně v domě Aulů byl ti milým?“

„Ano,“ odpověděla Lygie, klopíc hlavu.

„Nejsi přece otrokyní, jako jsem byla já,“ řekla po chvíli rozmyšlení Akté. „Tebe mohl by Vinitius vzít si za choť. Jsi zástavou a dcerou krále Lygů. Aulové tě mají rádi jako vlastní dítě a jsem jista, že jsou odhodláni přijmouti tě za dceru. Vinitius mohl by si tě vzít za choť.“

Ale ona odpověděla tiše a ještě smutněji: „Raději prchnu k Lygům.“

„Lygie, přeješ si, abych zašla k Vinitiovi ihned, probudila jej, spí-li, a řekla mu to, co říkám v této chvíli tobě? Ano, má drahá, půjdu k němu a povím mu: Vinitie, to je dcera královská a drahé dítě slavného Aula; miluješ-li ji, vrať ji Aulům a pak si ji odveď jako choť z jejich domu.“

Ale dívka odpověděla hlasem již tak tichým, že Akté mohla sotva doslechnouti:

„Raději k Lygům...“

A dvě slzy se zachytily o její svěšené řasy.

Ale další hovor byl přerušen šramotem blížících se kroků, a nežli Akté měla kdy, aby spatřila, kdo přichází, ukázala se Sabina Poppaea s malým průvodem otrokyň. Dvě z nich držely jí nad hlavou svazky pštosích per, vsazené na zlaté tyče, a těmi ji lehce ovívaly a zároveň i stínily před horkým ještě podzimním sluncem, před ní pak Ethiopka, černá jako eben, s bujnými, jako mlékem překypujícími prsy nesla na rukou dítě, zavinuté do nachu se zlatými třásněmi. Akté a Lygie povstaly, domnívajíce se, že Poppaea přejde mimo lavičku, nevěnujíc jim pozornosti, ona však se před nimi zastavila a řekla: „Akté, zvonky, které jsi přišila na icunculi (loutku), byly špatně přišity; dítě jeden utrhlo a zvedalo k ústům; štěstí, že Lilith zahlédla to ještě včas.“

„Odpusť, božská!“ odpověděla Akté, skládajíc ruce na prsou křížmo a sklánějíc hlavu.

Ale Poppaea začala se dívat na Lygii.

„Kdo je ta otrokyně?“ ptala se za chvíli.

„To není otrokyně, božská Augusto, nýbrž odchovanka Pomponie Greciny a dcera krále Lygů, dána od něho jako rukojmí Římu.“

„A přišla tě navštívit?“

„Ne, Augusto. Od nedávna bydlí v paláci.“

„Byla včera u hostiny?“

„Byla, Augusto.“

„Z rozkazu koho?“

„Z rozkazu Caesara...“

Poppaea začala ještě pozorněji hledět na Lygii, která před ní stála se skloněnou hlavou, brzy zvedajíc ze zvědavosti své zářivé oči, brzy opět je zastiňujíc víčky. Pojednou se objevila vráska mezi obočím Augusty. Žárlivá na vlastní půvab i na moc, žila ve stálých obavách, aby jednou některá šťastná sokyně nezničila jí tak, jako zničila ona sama Oktavii. Proto každá krásná tvář v paláci budila v ní podezření. Okem znatelky obhlédla rázem všechny půvaby Lygie, ocenila každou podrobnost její tváře a zalekla se. „To je prostě nymfa,“ řekla k sobě. „Tu zrodila Venuše.“ A náhle jí přišlo na mysl to, co jí nepřicházelo dosud nikdy při pohledu na jakoukoli krásku: že sama je daleko starší! Zachvěla se v ní sebeláska, zmocnil se jí nepokoj a všelijaké obavy začaly rychle táhnouti její hlavou. „Snad jí Nero neviděl anebo, dívaje se skrze smaragd, neocenil jí. Co však se může státi, potká-li ji ve dne, při slunci, takovou rozkošnou...? Ke všemu ještě není otrokyní, je dcerou královskou, sice z barbarů, ale přece jen královskou dcerou...! Nesmrtelní bohové! Je stejně krásná jako já, ale mladší!“ – A vráska mezi obočím se ještě zvětšila a oči pod zlatými řasami začaly se lesknouti chladným svitem.

Ale obrátivši se k Lygii, začala se ptát s líčeným klidem:

„Mluvila jsi s Caesarem?“

„Ne, Augusto.“

„Proč jsi raději zde nežli u Aulů?“

„Nejsem tu raději, velitelko. Petronius přemluvil Caesara, aby mne odňal Pomponii; ale jsem tu proti své vůli, velitelko...!“

„A chtěla by ses vrátiti k Pomponii?“

Poslední otázku dala hlasem vlídnějšími a měkčím, a proto do srdce Lygiina vstoupila pojednou naděje.

„Paní,“ pravila, vztahujíc k ní ruce, „Caesar slíbil, že mne vydá jako otrokyni Vinitiovi, ale ty se za mne přimluv a vrať mne Pomponii!“

„Petronius tedy přemluvil Caesara, aby tě odňal Aulovi a vydal Vinitiovi?“

„Ano, paní! Vinitius prý ještě dnes pošle pro mne, ty však, dobrá, slituj se nade mnou!“

To pravivši, schýlila se, a uchopivši roucho Poppaeino za okraj, začala vyčkávati s tlukoucím srdcem její slovo. Poppea dívala se na ni chvíli s tváří zjasněnou zlomyslným úsměvem, načež řekla:

„Nuže, slibuji ti, že se ještě dnes staneš otrokyní Vinitiovou!“

A odešla jako přelud krásný, ale zlý. Ke sluchu Lygie i Akté dolétl jen křik dítěte, které se dalo do pláče, neznámo proč.

Také Lygii vedraly se slzy do očí, ale za chvíli ujala Akté za ruku a pravila:

„Vraťme se! Pomoc sluší čekati pouze tam odtud, odkud může přijíti!“

A vrátily se do atria, kterého do večera již neopustily. Když se setmělo a když otroci přinesli dovnitř čtyřdílné kahance s velikými plameny, obě byly velice bledé. Jejich rozmluva trhala se přes tu chvíli. Obě stále naslouchaly, blížili-li se někdo. Lygie bez ustání opakovala, že ačkoliv jí je líto, aby opustila Akté, přece jen, poněvadž Ursus jistě tam již čeká ve tmě, byla by raději, kdyby se všecko provedlo dnes. Nicméně její dech rozčilením se zrychlil a stal se hlasitější. Akté zimničně shledávala šperky, jaké jen mohla sehnati, a zavazujíc je do cípu u pepla, zapřísahala Lygii, aby neodmítala toho daru a toho prostředku k útěku. Chvílemi se snášelo hluboké ticho, plné sluchových přeludů. Oběma se zdálo, že slyší brzy nějaký šepot za závěsem, brzy vzdálený pláč dítěte, brzy štěkot psů.

Pojednou se clona od předsíně pohnula bez šelestu a vysoký, začernalý člověk s tváří zohyzděnou neštovicemi, objevil se v atriu jako duch. Lygie v jediném okamžiku poznala Atacina, Vinitiova osvobozence, který přicházel do domu Aulů.

Akté vzkřikla, ale Atacinus nízce se uklonil a řekl:

„Pozdrav božské Lygii od Marka Vinitia, který čeká na ni s hostinou v domě, vyzdobeném zelení!“

Dívčina ústa úplně zbledla.

„Jdu!“ řekla.

A vrhla se rukama na šíji Akté, aby se rozloučila.

X

A Vinitiův dům byl opravdu vyzdoben myrtovou zelení a břečtanem, jímž ověšeny stěny i plocha nade dveřmi. Sloupy byly ovinuty spleť vinné révy. V atriu, nad jehož otvorem byla na ochranu proti nočnímu chladu roztažena nachová vlněná plachta, bylo jasno jako ve dne. Hořely osmi- a dvanáctiplamenné kahance, mající podobu nádob, stromů, zvířat, ptáků nebo soch, držících svítilny, naplněné vonným olejem, a vytesaných z úběle, mramoru, ze zlacené mědi korintské, ale ne tak čarokrásných jako onen proslavený svícník ze chrámu Apollonova, jehož používal Nero, ale krásných a proslulými mistry vytesaných. Některé byly zastíněny alexandrijským sklem nebo průsvitnými tkaninami od Indu barvy červené, modré, žluté, fialové, takže celé atrium bylo plno různobarevných paprsků. Všude se šířila vůně nardu, které Vinitius přivykl a kterou si oblíbil na východě. Vnitřek domu, kde čile pobíhaly ženské i mužské postavy otroků, rovněž zářil světlem. V tricliniu byl připraven stůl pro čtyři osoby, poněvadž hostiny měli kromě Vinitia a Lygie účastníci se Petronius a Chrisothemis. Vinitius následoval ve všem slov Petronia, který mu radil, aby nešel pro Lygii, nýbrž aby poslal Atacina s dovolením Caesarovým, on sám pak, aby ji uvítal doma, a to přívětivě, ano, i s projevy pocty.

„Včera jsi byl opilý,“ pravil k němu. „Viděl jsem tě: choval ses k ní jako kameník od hor albanských. Nebuď příliš dotěravý a pamatuj si, že dobré víno se musí pít zvolna. Věz také, že je sladko toužiti, ale ještě sladší býti předmětem touhy.“

Chrisothemis měla o tom vlastní, poněkud odchylný názor, Petronius však, nazýváje ji svou vestálkou a holubičkou, začal jí vysvětlovati rozdíl, jaký musí býti mezi obratným vozatajem z cirku a jinochem, který po prvé vstupuje do kvadrigy. Pak, obrátiv se k Vinitiovi, pokračoval:

„Získej si její důvěry, buď k ní jemnocitný. Nerad bych viděl smutnou hostinu. Přísahvej jí třebaš i při Hádu, že ji vrátíš Pomponii, a pak bude již tvou starostí, aby raději chtěla zůstat i nazítří nežli se vrátiti.“

Potom ukazuje na Chrisothemidu, dodal:

„Počínám si od pěti let více méně tímto způsobem s touto plachou hrdličkou a nemohu si stěžovati na její upjatost.“

Chrisothemis jej za to udeřila vějířem z pavích per a řekla:

„Což jsem se nevzpírala, satyre?“

„Ze soucitu k mému předchůdci...“

„Či nebyl jsi snad u mých nohou?“

„Abych navlékl prsteny na jejich prsty.“

Chrisothemis bezděčně pohlédla na svá chodidla, na jejichž prstech opravdu se třpytily jiskry od šperků, oba pak, on i Petronius, dali se do smíchu. Ale Vinitius nenaslouchal jejich sporu. Srdce mu neklidně tlouklo pod pestrým rouchem syrského kněze, do něhož se oblékl na uvítanou Lygii.

„Již by měli vyjít z paláce,“ pravil, jako by mluvil sám k sobě.

„Měli by,“ odpověděl Petronius. „Snad abych ti zatím vypravoval o věštbách Apollonia z Tyany²²³ nebo onu historii o Ruffinovi, které jsem nedopověděl, nevím proč.“

Ale Vinitia málo zajímal Apollonius z Tyany právě tak jako historie Ruffinova. V duchu dlel u Lygie, a byť i cítil, že bylo krásnější uvítati ji v domě nežli jíti v úloze pochopa do paláce, přece jen chvílemi litoval, že nešel, jen proto, že by mohl spatřili Lygii dříve a seděti v lektice vedle ní potmě.

Zatím vnesli otroci trojnožky, zdobené hlavami beraních samic, bronzové podnosy s rozžhaveným uhlím, na které začali sypati malá stébka myrhy a nardu.

„Již se zatáčejí ke Carinám,“ řekl opět Vinitius.

223 Starověký filozof a náboženský reformátor z 1. st. n. l.

„Ten nevydrží, vyběhne jim naproti a je s to, aby se s nimi minul!“ zvolala Chrisothemis.

Vinitius bezmyšlenkovitě se usmál a řekl:

„Naopak, vydržím!“

Ale začal pohybovat nozdrami a supěti, což vida Petronius, pokrčil rameny.

„Není v něm ani za jedinou sestercii filosofa,“ řekl, „a nikdy neudělám člověka z toho Marsova syna.“

Vinitius dokonce ani nezaslechl:

„Již jsou na Carinách...!“

Oni opravdu již zabočovali ke Carinám. Otroci, zvaní lampadarii²²⁴, kráčeli napřed, jiní, zvaní pedisequi, po obou stranách lektiky. Atacinus pak hned za ní, dávaje pozor na průvod.

Ale postupovali zvolna, protože lucerny špatně svítily na cestu ve městě, které vůbec nebylo osvětleno. Kromě toho ulice nablízku paláce byly prázdné, jen tu a tam některý člověk mihl se s lucerničkou, kdežto dále byly ulice neobyčejně oživeny. Z každého téměř kouta vycházeli lidé po třech, po čtyřech, všichni bez pochodní, všichni ve tmavých pláštích. Někteří kráčeli společně s průvodem, mísíce se s otroky, jiní jim přicházeli vstříc z protějších stran ve větších hloučcích. Někteří se potáceli jako opilí. Chvilími se průvod dostával kupředu tak obtížně, že „lampadarii“ začali volati:

„Místo pro šlechetného tribuna Marka Vinitia!“

Lygie viděla, rozhrnuvši závěsy, na ty tmavé zástupy a začala se chvěti rozčilením. Zmítala jí střídavě brzy naděje, brzy úzkost. „Tot' on! Tot' Ursus a křesťané! Stane se tak již co nevidět!“ mluvila třesoucími se ústy. „Ó, Kriste, přispěj ku pomoci! Ó, Kriste, zachraň!“

Ale také Atacinus, který si z počátku nevšímal onoho nezvyklého oživení ulice, začal se konečně znepokojovali. Bylo při tom cosi zvláštního. Lampadarii musili stále častěji volati: „Místo pro lektiku

224 Nosiči pochodní.

šlechetného tribuna!“ Ze stran se neznámí lidé tísnilí na lektiku tak, že Atacinus rozkázal otrokům, aby je odháněli kyji.

Pojednou se strhl v čele průvodu křik a v jediném okamžiku zhasla všechna světla. Kolem lektiky nastala tlačence, zmatek a boj.

Atacinus porozuměl: byli prostě přepadeni.

A porozuměl, strnul. Bylo všem známo, že Caesar často pro zábavu pořádá krvavé srážky pomocí davu Augustianů²²⁵ na Subuře i v jiných čtvrtích města. Bylo známo, že někdy si dokonce přinášel z těch nočních výpadů otekliny a modřiny; ale kdo se bránil, šel na smrt, byť i byl senátorem. Dům vigilů, jejichž povinností bylo bdít nad městem, nebyl příliš odlehlý, ale stráž se tvářila v podobných případech, že je hluchá a slepá. Zatím kolem lektiky se utvořil vír; lidé začali mezi sebou zápasit, druh druhá povalovat, šlapat po sobě. Atacinovi probleskla myšlenka, že především jest nutno zachránit Lygii a sebe, ostatní pak ponechat osudu. A vskutku, vytáhnul Lygii z lektiky, strhl ji k sobě, vzal do náruči a snažil se prokrásti se ve tmě.

Lygie však začala volati:

„Urse! Urse!“

Byla oděna bíle, a proto bylo snadno na ni vidět. Atacinus začal druhou volnou rukou rychle na ni přehazovat vlastní plášť, když tu pojednou strašlivé spáry popadly jeho krk a na hlavu mu jako kámen dopadl obrovský, drtivý předmět.

V jediném okamžiku sklesl jako býk, udeřený palicí před oltářem Jovišovým.

Otroci leželi většinou na zemi nebo se zachraňovali, zraňující si těla v husté tmě o hrany zdí. Na místě zůstala jen lektika, roztráštěná v poplachu.

Ursus unášel Lygii k Subuře, jeho společníci pospíchali za ním, postupně se cestou rozptylující.

225 Neronovi milci, mladí římsí rytíři, jím vybraní, kteří mu tleskali při jeho uměleckých výkonech.

Ale otroci se začali shromažďovati před domem Vinitiovým a raditi se. Neodvažovali se vstoupiti. Po krátké poradě vrátili se na místo srážky, na němž našli několik mrtvých těl, mezi nimi i tělo Atacinovo. Ten sebou ještě trhal, ale po chvilkových, silnějších křečích natáhl se a zůstal bez hnutí.

Tehdy jej vzali s sebou, a vrátivše se, opět se zastavili před vchodem. Nicméně bylo nutno oznámiti pánovi, co se stalo.

„Ať to oznámí Gulo!“ začalo šeptati několik hlasů. „Krev mu crčí jako nám z obličeje a pán jej má rád. Gulovi se spíše nic nestane nežli ostatním.“

A Germán Gulo, starý otrok, který kdysi choval Vinitia na rukou a dostal se mu dědictvím po matce, sestře Petroniově, řekl:

„Oznámím to, ale půjdeme všichni. Ať na mne jediného nepadne jeho hněv!“

Vinitius začal již býti svrchovaně netrpěliv. Petronius a Chrisothemis se mu posmívali, ale on chodil rychlým krokem po atriu, opakuje:

„Měli by tu již býti...! Měli by tu již býti...!“

A chtěl odejíti, ale ti druzí jej zadržovali.

Leč pojednou v předsíně daly se slyšeti kroky a do atria se o překot vhrnuli otroci, a postavivše se rychle u zdi, zvedli ruce a začali opakovati úpěnlivými hlasy:

„Aaaa...! Aa!“

Vinitius k nim přiskočil.

„Kde jest Lygie?“ zvolal strašným, změněným hlasem.

„Aaaa...“

Vtom Gulo vykročil se svou zkrvácenou tváří kupředu, chvatně a žalostně volaje:

„Hle, tu je krev, pane! Bránili jsme dívku! Hle, tu je krev, pane! Hle, tu je krev...!“

Nebyl však s to, aby dokončil, poněvadž Vinitius uchopil bronzový svícník a jednou ranou roztrástil otrokovi hlavu, potom popadnuv se oběma rukama za hlavu, zabořil si prsty do vlasů, sípavě opakuje:

„Me miserum! Me miserum...!“

Tvář mu zesinala, oči se stáhly pod čelo, na ústa vyrazila pěna.

„Důtky!!!“ zařval konečně nelidským hlasem.

„Pane! Aaaa...! Slituj se!“ bědovali otroci.

Ale Petronius se zvedl s výrazem odporu ve tváři.

„Pojď, Chrisothemido!“ pravil. „Chceš-li se dívat na jatky, dám vypáčiti řezníkův krám na Carinách.“

A odešel z atria, v celém domě pak, vyzdobeném zelení břečtanu a připraveném k hostině, rozlehlo se za chvíli bědování otroků a svištění důtek, a to trvalo skoro až do rána.

XI

Té noci Vinitius vůbec neulehl. Nějakou dobu po odchodu Petroniově, kdy nářky mrskaných otroků nemohly zkonejšiti ani jeho bolesti, ani vzteku, sebral hlouček jiných služebníků a v jejich čele, za pozdní již noci, vyrazil ven, aby hledal Lygii. Prohlédl čtvrt esquilinskou, potom Suburu, Vicus Sceleratus a všechny postranní uličky. Pak obešel Kapitol, dostal se přes most Fabriciův na ostrov, načež proběhl zatiberskou částí města. Ale to byl hon bez cíle, protože sám neměl naděje, že Lygii opět nalezne, a hledal-li, tedy hlavně proto, aby čímkoli vyplnil hroznou noc. Vrátil se také domů až na úsvitě, když ve městě se již začaly objevovati vozy a mezci překupníků zeleniny a když pekaři otvírali již krámy. Vrátiv se, dal odstraniti mrtvolu Gulovu, které se nikdo dosud nesměl dotknouti, a ony otroky, jimž byla Lygie vyrvána, dal dopravit do venkovských ergastulů, což bylo skoro hroznějším trestem nežli smrt; konečně, vrhnuv se na vycpanou lavici v atriu, začal nespořádaně uvažovati o tom, jakým způsobem vypátrá a domů přivede Lygii.

Odříci se jí, ztratiti ji, nespasiti jí nikdy připadalo mu nemožností a při pouhé myšlence na to zachvacovala jej zuřivost. Rázná povaha mladého vojína narazila po prvé v životě na odpor, na jinou nezlomnou vůli, a nemohla prostě pochopiti, jak jest možno, aby se někdo opovážil postaviti se v cestu jeho choutkám. Vinitius byl by raději, aby se svět i město rozpadly v sutiny, nežli by on neměl dosíci toho, čeho si přál. Byl mu odtržen pohár rozkoše takřka od úst, a proto se mu zdálo, že se přihodilo cosi neslýchaného, co volá o pomstu k zákonům božským i lidským.

Avšak především nechtěl a nemohl se smířiti s osudem, protože nikdy po ničem nezatoužil v životě tak jako po Lygii. Zdálo se mu, že nedovede bez ní žíti. Neuměl si odpovéděti na to, co by bez ní dělal

zítra, jak by mohl přečkati následující dny. Chvílemi jej strhoval proti ní hněv, jenž byl blízek pomatenosti. Chtěl by dívku míti proto, aby ji zbil, vlácel za vlasy do cubicula a kochal se jejími mukami, tu opět jímal jej neskonaleý stesk po jejím hlasu, postavě, očích a cítil, že by byl hotov položit se jí k nohám. Volal na ni, hryzl si prsty, hlavu objímal rukama. Nutil se ze všech sil, aby klidně myslil, jak by ji opět nabyl, ale nemohl. Hlavou mu proletovalo na tisíce prostředků a způsobů, ale jedny ztřeštěnější druhých. Konečně mu probleskla myšlenka, že nikdo jiný jí neodvlekl nežli Aulus, že bude-li nejhůř, Aulus jistě ví, kde se dívka skrývá.

A prudce se vzchopil, aby odkvapil do domu Aulů. Nevydají-li mu jí, nezaleknou-li se hrozeb, půjde k Caesarovi, obviní starého vůdce z neposlušnosti a vymůže si proti němu rozsudek smrti, ale dříve vynutí si na nich doznání, kde jest Lygie. Jestliže ji vydají, byť i dobrovolně, pomstí se i tak. Přijali jej sice do domu a starali se o něho, ale to nic neznamená. Tím jediným zločinem ho zprostiti jakékoli vděčnosti. Tu se jeho mstivá a zavilá duše začala zálibně obírat myšlenkou na zoufalství Pomponie Greciny, až starému Aulovi přinese centurio rozsudek smrti. Byl si pak téměř jist, že si jej vymůže. Přispěje mu k tomu Petronius. Ostatně, ani sám Caesar neodepře ničeho svým společníkům Augustianům, leč by mu velela osobní nevraživost nebo choutka, aby něco odepřel.

A pojednou div srdce v něm nezemřelo pod dojmem strašlivé myšlenky:

Což jestli sám Caesar dal odvléci Lygii?

Všichni věděli, že Caesar často vyhledával v nočních srážkách zábavu, když se nudil. Dokonce i Petronius účastníval se těch zábav. Hlavním jejich účelem bylo sice, aby schytávali ženy a vyhazovali je na vojenském plášti, až omdlévaly. Nicméně Nero sám nazýval někdy ony výpravy „lovem perel“, neboť se stávalo, že uvnitř čtvrtí, osídlených přechetným chudým obyvatelstvem, byla vylovena skutečná perla půvabu a mládí. Tehdy „sagatio“, jak se říkávalo tomu

vyhazování žen na vojenské houni, měnilo se na skutečný únos a „perla“ bývala odeslána buďto na Palatin, nebo do některého z nespočetných letohrádků Caesarových, nebo ji konečně Nero přenechával některému ze svých společníků. Tak se mohlo státi i s Lygií. Caesar si ji prohlížel při hostině a Vinitius nepochyboval ani na chvíli, že se mu jistě zdála nejkrásnější z žen, jaké dosud viděl. Kterak také jinak mohlo býti! Nero ji sice měl u sebe na Palatině a mohl ji zjevně zadržeti, nicméně, jak správně řekl Petronius, Caesar neměl odvahy ke zločinům, a ač mohl jednati zpříma, vždycky raději jednal potají. Tentokrát jej k tomu mohl přiměti také strach z Poppaey. Vinitiovi nyní přišlo na mysl, že Aulové by se snad neodvážili zmocnit se násilím dívky, kterou mu daroval Caesar. Kdo by se ostatně toho odvážil? Či snad onen obrovský Lyg s modrýma očima, který se přece jen opovážil vejíti do triclinia a vynésti ji od hostiny na rukou? Ale kam by se s ní utekl, kam by ji mohl odvésti? Ne, otrok by toho nebyl schopen! A proto neučinil toho nikdo jiný nežli Caesar!

Při té myšlence se Vinitiovi zatmělo před očima a krůpěje potu pokryly mu čelo. V té případnosti by byla Lygie ztracena navždy. Bylo možno ji vyrvati z každých jiných rukou, ne však z takových. Nyní mohl opakovati s větším ještě oprávněním nežli dříve: *Vae misero mihi!*²²⁶ Obraznost mu představovala Lygii v náruči Nero nově a po prvé v životě pochopil, že jsou myšlenky, kterých člověk nemůže prostě snést. Teprve nyní poznal, kterak dívku miloval! Jako se tonoucím vybavuje rychlostí blesku v paměti celý jeho život, tak i jemu začala se vybavovati Lygie. Viděl ji, slyšel každé její slovo. Viděl ji u fontány, viděl u Aulů i při hostině. Cítil ji zase blízko sebe, cítil vůni jejích vlasů, teplo jejího těla, rozkoš polibků, jimiž u hostiny hnětl její nevinné rty. Připadala mu stokrát krásnější, vytouženější, sladší, stokrát více jedinou vyvolenou mezi všemi smrtelníky a všemi bohy nežli kdykoliv jindy. A když si pomyslí, že

226 Běda mně ubohému!

to všecko, co mu tak vniklo do srdce, co se stalo krví i životem, mohl míti ve své moci Nero, zachvátila jej bolest zcela fysická, tak hrozná, že se mu chtělo tlouci hlavou o zeď atria, dokud jí neroztříští. Cítil, že může zešílet i že by jistě zešílel, kdyby mu ještě nezůstávala pomsta. Ale jako se mu dříve zdálo, že nebude s to, aby žil, nenajde-li opětne Lygie, tak zase nyní mu připadalo, že nebude moci zemřít, dokud ji nepomstí. Ta jediná myšlenka mu přinášela úlevu. „Budu tvým Cassiem Chaereou!“ – opakoval si, mysle na Nerona. Za chvíli, vzav do rukou prst ze květinových váz, obklopujících impluvium, vykonal strašlivou přísahu Erebovi²²⁷, Hekaté²²⁸ a vlastním domácím lárům²²⁹, že pomstu vykoná.

A opravdu došel úlevy. Měl aspoň pro co žít i čím vyplnit dny i noci. Pak vzdav se úmyslu odebrati se k Aulům, rozkázal, aby byl odnesen na Palatin. Cestou uvažoval, že nebude-li připuštěn k Caesarovi nebo budou-li se chtít přesvědčiti, že nemá u sebe zbraně, bude to důkazem, že Lygii odvěkl Caesar. Nicméně zbraně s sebou nevzal. Vůbec pozbyl jasné rozvahy, ale jako obyčejní lidé, plně zaujatí jedinou myšlenkou, zachoval si jasnou rozvahu v tom, co se týkalo pomsty. Nechtěl, aby předčasně přišla nazmar. Kromě toho toužil spatřiti především Akté, neboť měl za to, že se od ní může dovědět pravdu. Chvílemi mu hlavou probleskovala naděje, že snad spatří i Lygii a při myšlence na to začínal se trásti. Což jestli ji Caesar odvěkl, nevěda, koho uchvacuje, a dnes mu ji vrátí? Ale za chvíli zapudil od sebe tu domněnku. Kdyby mu ji chtěli poslati, byli by ji poslali včera. Akté jediná mohla všecko vysvětliti a především s ní bylo nezbytně nutno se sejít.

227 Bůh temnoty, podsvětí.

228 Bohyně měsíce a kouzel; byla zobrazována se třemi tvářemi: s levou – přibývající měsíc; s pravou – ubývající; prostřední – úplněk.

229 Domácí bůžci, ochránci domova.

Utvrdiv se v tom, poručil otrokům, aby zrychlili krok, cestou pak nespořádaně uvažoval brzy o Lygii, brzy o pomstě. Slyšel, že kněží egyptské bohyně Pacht dovedou přivolávat nemoci, na koho jim libo, i rozhodl se, že od nich vyzví prostředek na to. Na východě mu také říkali, že židé mají jakási zaklínací slova, jejichž pomocí pokrývají těla nepřátel vředy. Mezi otroky v domě choval několik židů, a proto si předsevzal, že až se vrátí, rozkáže je trýzniti tak dlouho, dokud mu nevyzradí onoho tajemství. S největší však rozkoší myslel na krátký římský meč, který působí potoky krve, právě takové, jaké vytryskly z Gaia Kaliguly a zbrotily sloupový portyku nesmazatelnými skvrnami. Byl nyní odhodlán povraždit celý Řím, a kdyby mu nějací mstiví bohové byli slíbili, že vymrou všichni lidé, vyjímaje jeho Lygii, byl by s tím souhlasil.

Před vchodem sebral všecku duchapřítomnost a při pohledu na praetoriánskou stráž napadlo jej, že budou-li mu při vstupu činiti sebemenší potíže, bude to důkaz, že Lygie jest v paláci z vůle Caesarovy. Ale hlavní centurio vlídně se na něho usmál, a postoupiv k němu na několik kroků, řekl:

„Vítej, šlechetný tribune! Přeješ-li si učiniti poklonu Caesarovi, nevhodnou sis volil chvíli; nevím, budeš-li jej moci spatřiti.“

„Co se stalo?“ ptal se Vinitius.

„Božská malá Augusta včerejšího dne náhle onemocněla. Caesar i Augusta Poppaea jsou u ní i s lékaři, kteří byli zavoláni z celého města.“

Byla to vážná událost. Caesar, když se mu narodila ta dcerka, přímo šlel štěstím a uvítal ji *extra humanum gaudium*²³⁰. Ještě předtím doporučoval co nejslavnostněji bohům lůno Poppaeino. Činěna vota²³¹ a v Antiu, kde následovalo slehnutí, uspořádány velkolepé hry a kromě toho vystavěn chrám dvěma Štěstěnám. Nero, jenž v ni-

230 S neobyčejnou radostí člověka.

231 Slavné sliby.

čem nedovedl zachovati míry, miloval nezměrně i to dítě; Poppaei pak bylo rovněž drahým, byť i jen proto, že posilovalo její postavení a činilo její vliv neobsáhlým.

Na zdraví a životě malé Augusty mohly záležeti osudy celého impéria, ale Vinitius byl sebou, vlastní záležitostí a sebeláskou tak zaujat, že nevěnovav skoro pozornosti zprávě centurionově, odvětil:

„Rád bych se sešel jen s Akté.“

A prošel.

Akté však byla rovněž zaměstnána dítětem a Vinitius musil na ni dlouho čekat. Přišla teprve k poledni s tváří unavenou a bledou, která při pohledu na Vinitia zbledla ještě více.

„Akté!“ zvolal Vinitius, bera ji za ruce a táhna do středu atria.
„Kde jest Lygie?“

„Chtěla jsem se na to zeptati tebe,“ odvětila, hledíc mu s výčitkou do očí.

A on, jakkoliv si umínil, že bude ji vyslyšati klidně, opět sevřel hlavu rukama a začal opakovati s tváří, staženou bolem i hněvem:

„Je pryč! Byla mi odvečena cestou!“

Za chvíli však se vzpamatoval. a přiblíživ svoji tvář ke tváři Akté, začal mluvití skrze zaťaté zuby:

„Akté...! Je-li ti život milý, nechceš-li se státi příčinou neštěstí, jichž si ani nedovedeš představití, rci mi pravdu: Neuchvátil jí Caesar?“

„Caesar včera nevyšel z paláce.“

„Při stínu tvé matky, při všech bozích, což není Lygie v paláci?“

„Při stínu mé matky, Marku, Lygie není v paláci a Caesar ji nedal odvléci. Od včerejška onemocněla malá Augusta a Nero se nevzdaluje od její kolébky.“

Vinitius si oddychl. To, co mu připadalo nejstrašlivějším, přestalo mu hroziti.

„Nuže,“ pravil, usedaje na lávku a zatínaje pěsti, „odvlekli ji Aulové! Ale pak běda jim!“

„Aulus Plautius byl tu dnes ráno. Nemohl se se mnou setkat, protože jsem byla zaneprázdněna dítětem, ale vyptával se na Lygii Epafrodita a jiných z Caesarova služebnictva a pak jim prohlásil, že ještě přijde, aby se se mnou sešel.“

„Chtěl odvrátit od sebe podezření. Kdyby nebyl věděl, co se stalo s Lygií, byl by býval přišel hledat ji do mého domu.“

„Nechal mi několik slov na tabulce, z nichž uvidíš, že když byl jist, že Lygie byla odvečena z jeho domu Caesarem na přání tvé a Petroniovo, doufal, že bude ti poslána. Dnes ráno však byl pryč ve tvém domě, kde mu bylo řečeno, co se stalo.“

To pravivši, odešla do cubicula, za chvíli pak se vrátila s tabulkou, kterou jí zanechal Aulus.

Vinitius ji přečetl a odmlčel se, Akté pak, jak se zdálo, četla myšlenky v jeho zachmuřené tváři, jelikož za chvíli řekla:

„Nikoli, Marku! Stalo se to, čemu chtěla sama Lygie.“

„Tys věděla, že chce uprchnouti!“ vybuchlo to z Vinitia.

Ale ona se na něho zadívala svýma zamlženými očima téměř přísně.

„Věděla jsem, že se nechce stát tvou souložnicí.“

„A čím jsi byla ty po celý život?“

„Byla jsem dříve otrokyní.“

Ale Vinitius nepřestal býti pobouřen. Caesar mu daroval Lygii, nepotřebuje se tudíž tázati, čím byla dříve. Najde ji opět a třebaš i v podzemí a učiní s ní vše, co se mu zlíbí. Tak jest! Bude jeho souložnicí. Dá ji mrskati, kdykoliv se mu zlíbí. Až jej omrzí, daruje ji poslednímu ze svých otroků nebo rozkáže jí, aby otáčela žernovy na jeho statcích v Africe. Vyhledá ji nyní a nalezne ji pouze proto, aby ji potupil, pošlapal a pokořil.

A dávaje se unášeti stále více vášní, pozbýval jakékoli mírnosti do toho stupně, že i sama Akté poznala, že předem prohlašuje více, nežli by byl s to, aby učinil podle slibu, a že mluví z něho hněv

a utrpení. S utrpením by měla soucit, ale překročená míra vyčerpala její trpělivost tak, že se ho konečně otázala, proč k ní přišel.

Vinitius nenašel z počátku odpovědi. Přišel k ní, protože tomu chtěl, protože se domníval, že mu sdělí nějaké zprávy, ale vlastně přišel pouze k Caesarovi; nemoha však se s ním sejít, vstoupil k ní. Lygie svým útekem vzepřela se vůli Caesarově, a proto bude on na něho snažně naléhati, aby vydal rozkaz, by hledána byla po celém městě a říši, byť nutno bylo užítí k tomu všech legií a prohledati po řadě každý dům v impériu. Petronius podepře jeho prosbu a pátrání bude zahájeno dnešním dnem.

Nato řekla Akté:

„Měj se na pozoru, abys jí neztratil navždy teprve pak, až bude znovu nalezena z rozkazu Caesarova!“

Vinitius svažtil obočí.

„Co to znamená?“ ptal se.

„Slyš mne, Marku! Včera jsem byla s Lygií ve zdejších zahradách; potkaly jsme Poppaeu a s ní malou Augustu, kterou nesla na rukou černoška Lilith. Večer se děcko roznemohlo a Lilith tvrdí, že bylo uhranuto a že ji uhranula ta cizinka, se kterou se potkaly v zahradách. Uzdraví-li se dítě, zapomenou na to; pakli ne, bude Poppaea první, která obviní Lygii z kouzel, a pak ať ji najdou kdekoliv, nebude pro ni spásy!“

Nastala chvíle mlčení, načež se ozval Vinitius:

„Snad ji uhranula; a uhranula také mne!“

„Lilith opakuje, že se dítě hned dalo do pláče, když je přenášela mimo nás. A je to pravda, zaplakalo! Jistě bylo vyneseno do zahrad již nemocné. Marku, hledej ji sám, kde chceš, ale dokud se malá Augusta neuzdraví, nemluv o Lygii s Caesarem, protože na ni přivoláš pomstu Poppaeinu. Dosti se již její oči naplakaly pro tebe a kéž všichni bohové střežou nyní její hlavy!“

„Miluješ ji, Akté?“ chmurně se tázal Vinitius.

Ale v očích osvobozenkyně zaleskly se slzy.

„Ano, milovala jsem ji!“

„Protože ti nesplatila nenávisť jako mně.“

Akté se na něho chvíli zadívala, jako by váhala nebo jako by si přála vyzkoumat, mluvil-li upřímně, načež odvětila:

„Člověče prchlivý a zaslepený, ona tě milovala!“

Vinitius trhl sebou účinkem těch slov jako smyslů zbavený. „Není to pravda!“ Nenáviděla ho. Odkud Akté to může vědět?! Což po jednom dni známosti se jí Lygie vyznala? Jaká je to láska, která má raději tuláctví, hanbu chudoby, nejistotu zítřka a snad i bídnou smrt nežli ověčený dům, ve kterém čeká milovaný s hostinou? Lépe pro něho, neslyší-li takových slov, jinak je s to zešileti. Vždyť by nedal té dívky za všechny poklady tohoto paláce, a ona prchla! Jaká že je to láska, která se bojí rozkoše a plodí bolest? Kdo to pochopí? Kdo může tomu rozumět? Kdyby nebylo naděje, že ji opět nalezne, vhroutil by do sebe meč! Láska se dává sama, nezmocňujeme se jí. Byly chvíle u Aulů, že sám věřil v blízké štěstí, ale teď ví, že ho nenáviděla, nenávidí a zemře s nenávisť v srdci.

Nyní však Akté, obyčejně bázlivá a mírná, propukla pobouřeně: Kterak že se snažil získati si Lygie? Místo aby se o ní ucházel u Aula a Pomponie s poklonou, lstivě uchvátil dítě rodičům. Chtěl ji učiniti nikoli chotí, nýbrž souložnicí, ji, odchovanku vznešeného domu, ji, dceru královskou! A přivedl ji do tohoto domu zločinu a zhýralosti, poskvrnil její nevinné oči pohledem na prostopášnou hostinu; choval se k ní jako k nevěstce. Což zapomněl, čím je dům Aulů a kým Pomponie Grecina, která Lygii vychovala? Zdaž nemá dosti rozumu, aby uhodl, že to jsou jiné ženy nežli Nigidie, nežli Calvie Crispinilla, nežli Poppaea a nežli všechny ty, s nimiž setkává se v domě Caesarově? Nepochopil ihned, spatřiv Lygii, že je to dívka čistá, které je milejší smrt nežli zneuctění? Odkud ví, jaké bohy ona vyznává, ne-li čistší, ne-li lepší nežli neřestná Venuše nebo nežli Isis, kterou uctívají prostopášné Římanky? Ne! Lygie nevyznala se jí z ničeho, ale pravila k ní, že očekává pomoci od něho, od Vinitia;

doufala, že on vyprosí pro ni u Caesara, aby se vrátila domů, a že ji vrátí Pomponii. A mluvíc o tom, zardívala se jako dívka, která miluje a důvěřuje. I její srdce tlouklo pro něho, ale on sám ji polekal, zapudil od sebe, naplnil rozhořčením, a proto ať ji nyní hledá za přispění Caesarových vojáků! Ale necht' ví, že zemře-li dítě Poppaeino, padne podezření na ni, a její zkáza bude neodvratna!

Hněvem a bolestí Vinitiovou začalo vynořovati se hluboké po-
hnutí. Zpráva, že jej Lygie milovala, zachvěla jím do hloubi duše. Rozpomenul se na ni, když v zahradě u Aulů naslouchala jeho slovům s ruměnci ve tváři a s očima plnýma záře. Připadalo mu, že tehdy jej opravdu začínala milovati, a pojednou se ho při té myšlence zmocnil pocit jakéhosi štěstí, stokrát ještě většího nežli ono, po němž toužil. Napadlo jej, že mohl ji míti opravdu povolnou, ano, i milující. Vždyť byla by ověncila jeho dveře, pomazala je vlčím sádlem a pak by si byla usedla na ovčí rouno jako jeho choť u jeho krbu. Vždyť byl by býval uslyšel z jejích úst posvátná slova: „Kde ty jsi, Caie, tam jsem i já, Caia,“ – a byla by navždy jeho. Proč se tak nezachoval? Byl přece k tomu odhodlán! Ale teď ji ztratil a možná, že jí nenalezne, a i kdyby našel, může ji zničit, a i kdyby nezničil, nechtějí se k němu znáti ani Aulové, ani ona. Tu nanovo začaly se mu hněvem ježiti vlasy na hlavě, nyní však se obrátil ne již k Aulům nebo k Lygii, nýbrž proti Petroniovi. Ten všechno zavinil. Kdyby jeho nebylo, Lygie by nemusila jíti potulkou, byla by jeho nevěsta a žádné nebezpečí nevznášelo by se nad její drahou hlavou. Ale teď se již stalo a je pozdě odčiniti zlo, které se ani odčiniti nedá.

„Je pozdě!“

I zdálo se mu, že se před jeho nohama otevřela propast. Nevěděl, co podniknouti, jak se zachovati, kam se obrátiti. Akté opakovala jako ozvěna slova: „Je pozdě!“ – která mu v cizích ústech zněla jako rozsudek smrti. Rozuměl pouze jednomu: že musí opět najíti Lygii, protože jinak se s ním stane něco zlého.

A zahaliv se mechanicky do tógy, chtěl odejít, ani se nerozloučiv s Akté, když vtom závěs, dělící předsíňku od atrie, se poodhrnul a pojednou spatřil Vinitius před sebou smutnou postavu Pomponie Greciny.

Patrně také již ona zvéděla o tom, že Lygie zmizela, a majíc za to, že jí bude snadnější, aby se sešla s Akté, nežli Aulovi, přicházela k ní pro zprávy.

Ale zahlédnuvši Vinitia, obrátila k němu svoji drobnou, bledou tvář a za chvíli řekla:

„Marku, Bůh ti odpust' nešlechtnost, jaké ses dopustil na nás i na Lygii!“

A on stál se svěšeným čelem, s vědomím neštěstí i viny, nechá-paje, jaký Bůh měl a mohl mu odpustiti, aniž proč Pomponie mluvila o odpuštění, když vlastně mluvití měla o pomstě.

A konečně vyšel s hlavou bezradnou, plnou těžkých myšlenek, nesmírných starostí a údivu.

Na nádvoří a pod galerií stály nepokojné hloučky lidí. Mezi palácovými otroky bylo viděti rytíře a senátory, kteří se dostavili, aby se dověděli zpráv o zdraví malé Augusty, a zároveň aby se ukázali v paláci, a podali tak důkaz své starostlivosti, byť i jen před Caesarovými otroky. Zvěst o nemoci „bohyně“ rozšířila se dle všeho rychle, neboť ve bráně se ukazovaly stále nové postavy a obloukem brány bylo viděti celé zástupy. Někteří z přibylých vidouce, že Vinitius vychází z paláce, zastavovali jej, dožadující se novin, ale on, neodpovídaje na otázky, kráčel rovnou před sebe, dokud Petronius, který se rovněž dostavil pro zprávy, div o něho nezavadil hrudí a nezastavil ho.

Vinitius byl by určitě se rozzuřil při pohledu na něho, byl by se dopustil nějakého zlého činu v paláci Caesarově, nebýti toho, že vyšel od Akté jako zdrcen, v takovém zhroucení a sklíčenosti, že jej dokonce na chvíli opustila i jeho vrozená prchlivost. Odstrčil však Petronia a chtěl přejít mimo, ale ten jej zadržel téměř násilím.

„Jak se vede božské?“ ptal se.

Ale to násilné zakročení opětně popudilo Vinitia a vzbourilo v něm hněv jediným okamžikem.

„Ať ji pohltí peklo i celý tento dům!“ odpověděl, zatínaje zuby.

„Mlč, nešťastníče!“ řekl Petronius, a rozhlédnuv se kolem, dodal chvatně:

„Chceš něco vědět o Lygii? Nuže, pojd' se mnou! Ne, zde neřeknu ničeho. Pojd' se mnou, povím ti v lektice o svých domyslech!“

A objev paží mladého člověka, vyprovodil jej z paláce co nejrychleji.

Ale o to mu právě běželo, poněvadž novin žádných neměl. Naproti tomu, jsa člověkem rozvážným a máje přes včerejší nevráživost mnoho soucitu s Vinitiem, konečně také pocituje tak trochu odpovědnosti za vše, co se stalo, byl již cosi podnikl, a když vsedli do lektiky, řekl:

„Rozkázal jsem všem otrokům, aby dávali pozor u všech bran, dav jim podrobný popis dívky a toho obra, který ji u Caesara odnesl od hostiny, neboť není pochybností o tom, že ten obr ji odvedl. Poslyš mne! Jest možno, že Aulové ji chtějí ukrýti na některém ze svých venkovských sídel, ale pak zvíme, kterým směrem bude odváděna. Nebude-li však dívka zpozorována u bran, bude to důkazem, že zůstala v městě, a ještě dnes zahájíme v městě pátrání.“

„Aulové nevědí, kde jest,“ odvětil Vinitius.

„Jseš si tím jist, že je tomu tak?“

„Viděl jsem Pomponii. Oni ji rovněž hledají.“

„Včera nemohla z města vyjít, protože v noci jsou brány zavřeny. Dva z mých lidí bez ustání obcházejí kolem každé brány. Jeden má jít Lygii a obrovi v patách, druhý se neprodleně vrátí, aby podal zprávu. Je-li Lygie v městě, vypátráme ji, poněvadž onoho Lyga lze snadno poznati, byť po vzrůstu a zádech. Jsi šťasten, že jí neodvedl Caesar, a mohu tě ubezpečiti, že opravdu ne, protože na Palatině není pro mne tajností.“

Ale Vinitius propukl v lítosti ještě více nežli ve hněvu a začal hlasem, jenž se trhal rozčilením, vypravovati Petroniovi, co slyšel od Akté a jaká nová nebezpečí spočinula nad hlavou Lygie, tak hrozná, že budou-li uprchlíci nalezeni, bude nutno, aby Lygie byla těch nebezpečí uchráněna, skrývána před Poppaeou co nejúzkostlivěji. Pak jal se Petroniovi hořce vyčítati jeho radu. Kdyby nebylo bývalo jeho, všecko bylo by dopadlo jinak. Lygie byla by u Aulů a on, Vinitius, mohl by se s ní vídati každého dne a byl by dnes šťastnější nežli Caesar. A rozpaluje se dle toho, jak vypravoval, stále více podléhal vzrušení, až konečně slzy žalu i vzteku začaly mu kanouti z očí.

Petronius, jenž nijak netušil, že by mladý člověk mohl do té míry milovati a vášnivě toužiti, řekl si v duchu s jakýmsi podivením, vida ony slzy zoufalství:

„Ó, mocná vládkyně Kypru, ty jediná kraluješ bohům i lidem!“

XII

Ale když vystoupili před domem Petroniovým, představený atria jim ohlásil, že nikdo z otroků, vyslaných ku branám, ještě se nevrátil. „Atriensis“ rozkázal, aby jim byla dopravena strava, a vydal nový rozkaz, aby pod hrozbou důtek dávali bedlivý pozor na všechny, kdož vycházejí z města.

„Vidíš,“ řekl Petronius, „jsou dosud určitě v městě, a tudíž je najdeme. Poruč však i svým lidem, aby měli pozor u bran, a to těm, kteří byli posláni pro Lygii, protože ti ji snadno poznají.“

„Rozkázal jsem, aby byli posláni do venkovských ergastulů,“ řekl Vinitius, „ale ihned rozkaz odvolám. Ať jdou ku branám!“

A načrtнув několik slov na tabulce, povlečené voskem, odevzdal ji Petroniovi, který uložil, aby okamžitě byla poslána do domu Vinitiova.

Pak přešli do vnitřku portyku a tam, usednuvše na mramorovou lavičku, začali rozmlouvat.

Zlatovlasá Eunike a Iras podstrčily jim pod nohy bronzové stoličky a pak, přistavivše k lavičce stolek, začaly jim nalévati víno do číší z nádherných úzkohrdlých konvic, které byly dopraveny z Volaterr²³² a Caeciny.

„Máš mezi svými lidmi někoho, jenž by znal toho obrovského Lyga?“ ptal se Petronius.

„Znal jej Atacinus a Gulo. Ale Atacinus padl včera v boji u lektiky, Gula jsem pak zabil já.“

„Je to pro mne škoda!“ řekl Petronius. „Nosil na rukou nejen tebe, nýbrž i mne.“

„Chtěl jsem jej dokonce obdařiti svobodou,“ odvětil Vinitius, „ale to je vedlejší. Mluvme o Lygii! Řím, toť moře...“

232 Staroitalské město poblíž Pisy.

„Perly se objevují právě v moři... Zajisté, nenajdeme jí dnes nebo zítra, nicméně najdeme ji zcela určitě. Obviňuješ mne nyní, že jsem ti poradil tento prostředek, ale prostředek sám o sobě byl dobrý, špatným se stal teprve tehdy, kdy se obrátil ve zlé. Vždyť jsi slyšel od samého Aula, že má v úmyslu přestěhovati se na Sicílii s celou rodinou. V té případnosti byla by dívka beztak daleko od tebe.“

„Byl bych jel za ní,“ odvětil Vinitius, „a byla by v bezpečí, ať bylo by se stalo cokoliv, kdežto nyní, zemře-li ono dítě tam, Poppaea sama uvěří a vemluví Caesarovi, že tím je vinna Lygie.“

„Tak jest. To mne rovněž znepokojilo. Ale ta malá holčička může se ještě uzdraviti. Kdyby však měla zemřít, i pak nalezneme nějaký prostředek.“

Tu se Petronius na chvíli zamyslí, načež řekl:

„Poppaea vyznává jakési židovské náboženství a věří ve zlé duchy. Caesar jest pověřčiv... Rozšíříme-li pověst, že Lygii unesli zlí duchové, pověst dojde víry, zvláště proto, že když se Lygie nezmocnil ani Caesar, ani Aulus Plautius, zmizela způsobem opravdu tajemným. Lyg samotný nebyl by toho dokázal. Musilo by se mu dostat pomoci a odkud by otrok za jediný den mohl sebrati tolik lidí?“

„Otroci se vzájemně podporují v celém Římě.“

„A ten za to někdy krvavě zaplatí! Ano, podporují se, ale ne druh proti druhu; zde však bylo známo, že na tvé lidi padne odpovědnost i trest. Vnukneš-li svým lidem myšlenku o zlých duchách, okamžitě potvrdí, že je viděli na vlastní oči, protože to je před tebou ihned ospravedlní... Zeptej se některého z nich na zkoušku, neviděli-li, jak odnášeli Lygii ve vzduchu, a okamžitě odpřísáhne při Diově štítu, že tomu tak bylo.“

Vinitius, jenž byl taktéž pověřčiv, pohlédl na Petronia s náhlým, nesmírným nepokojem.

„Jestliže Ursus nemohl míti lidi ku pomoci, sám jediný pak ji nemohl odvléci, kdo tedy ji odvlékl?“

Ale Petronius dal se do smíchu.

„Uvidíš,“ pravil, „oni uvěří, protože ty sám věříš již napolo. Takový jest náš svět, který se posmívá bohům. Všichni uvěří a nebudou jí hledati, my pak mezitím usadíme ji někam daleko od města, do nějakého bud' mého, nebo tvého letohrádku.“

„Nicméně, kdo jí mohl pomoci?“

„Její spoluvyznavači!“ odpověděl Petronius.

„Jací? Jaké ona ctí božství? Měl bych o tom vědět lépe nežli ty.“

„Skoro každá žena v Římě ctí jiné božství. Jest nepochybně, že Pomponie ji vychovala v úctě k božství, které sama vyznává; ale jaké vyznává, nevím. Jedno je jisto: že nikdo jí neviděl, že by ve kterémkoliv našem chrámě byla obětovala našim bohům. Byla dokonce obviňována, že jest křesťankou, ale to není možno. Domácí soud ji očistil z té výtky. O křesťanech se říká, že nejen uctívají oslí hlavu, nýbrž jsou i nepřáteli lidského pokolení a dopouštějí se nejhanebnějších zločinů. A proto Pomponie nemůže býti křesťankou, poněvadž její ctnost je známa; a pak by nepřítelkyně lidského pokolení nezacházela s otroky tak, jako zachází ona.“

„V žádném domě se s nimi nezachází tak jako u Aulů,“ přerušil jej Vinitius.

„Nu, tedy vidíš! Pomponie se mi zmínila o jakémsi bohu, který má býti jediný, všemocný a milosrdný. Kam uschovala všechny ostatní, jest její věcí; dosti na tom, že ten její Logos nebyl by ani snad tak zvláště všemocným, naopak, jistě by byl velice ubohým bohem, kdyby měl pouze dvě ctitelky, totiž Pomponii a Lygii a jako dodatek k nim: jejich Ursa. Jest asi více těch vyznavačů a ti přispěli Lygii ku pomoci.“

„Ta víra velí odpouštět,“ řekl Vinitius. „Setkal jsem se u Akté s Pomponii, která mi řekla: ‚Bůh ti odpusť nešlechtnost, jaké ses dopustil na nás i Lygii!‘“

„Patrně jejich bůh jest nějaký hodně velikomyslný, curator²³³. Nuže, ať ti odpustí a na znamení odpuštění ať ti vrátí dívku!“

233 Opatrovník, správce, dozorce.

„Obětoval bych mu zítra hekatombu²³⁴. Nepřeji si jídla ani lázně ani spánku. Vezmu tmavou lacernu a půjdu pátrat po městě. Snad ji v přestrojení najdu. Jsem nemocen!“

Petronius pohlédl na něho s jakýmsi soucitem. Opravdu, Vinitius měl pod očima modré kruhy, zraky se horečně leskly; porost, ráno neoholený, povlékl jeho tvrdě vystávající čelisti tmavým pruhem, vlasy měl rozčuchány a vskutku vypadal jako nemocný. Iras a zlatovlasá Eunike dívaly se na něho rovněž s účastí, ale on, jak se zdálo, jich neviděl a oba, on i Petronius, pranic si nevšímalí přítomnosti otrokyň, jako by si nevšímalí psů, vrtících se kolem nich.

„Sžírá tě horečka,“ řekl Petronius.

„Tak jest.“

„Nuže, slyš mne...! Nevím, co by ti předepsal lékař, ale vím, jak bych si počíнал na tvém místě. Nežli totiž bude Lygie opět nalezena, vyhledával bych u jiné to, co mi uniklo s onou. Viděl jsem ve tvém letohrádku rozkošná těla. Nezapírej...! Víím, co je láska, víím, že když zatoužíme po jedné ženě, ta druhá nám jí nemůže nahraditi. Ale u krásné otrokyně lze pokaždé najíti potěšení aspoň na chvílku...“

„Nechci!“ odpověděl Vinitius.

Ale Petronius, který byl mu opravdu vřele oddán a který vskutku si přál, aby zmírnil jeho strádání, začal uvažovati o tom, jak by možno bylo to provésti.

„Snad ty tvé nemají pro tebe půvabu novosti,“ řekl za chvíli, „nuže (a tu jal se střídavě hleděti na Iras i Eunike a konečně položil ruku na kyčli zlatovlasé Řekyně), popatři na tuto Charitku! Před několika dny Fonteius Capito dával mi za ni tři roztomilé jinochy z Klasomene²³⁵, neboť krásnějšího těla snad ani Skopas²³⁶ nevytvo-

234 Starověká slavná veřejná oběť, při které bylo bohům obětováno sto kusů dobytka nebo skotu.

235 Starořímské město v zátocě u města Izmir.

236 Slavný starořecký sochař ze 4. stol. př. n. l.

řil. Sám nechápu, proč jsem zůstal k ní až dosud lhostejný – vždyť mi přece nezbraňovala myšlenka na Chrisothemidu! Nuže, daruji ti ji, vezmi si ji!“

Ale zlatovlasá Eunike, uslyševši to, zbledla v jediném okamžiku jako plátno, a hledíc ulekanýma očima na Vinitia, čekala na jeho odpověď, jak se zdálo, bez dechu v prsou.

Ale on se pojednou rychle vzchopil a rukama stisknuv skráně, začal chvatně mluvit jako člověk, který šířán nemocí, nechce slyšet o ničem.

„Ne, ne...! Nic mi na ní nezáleží! Nic mi nezáleží na jiných...! Děkuji ti, ale nechci! Jdu hledat onu druhou po městě. Rozkaž, aby mi dali galskou lacernu²³⁷ s kápí. Půjdu za Tiber... Kdybych aspoň Ursa mohl spatřit...!“

A vyšel se spěchem. Petronius, vida, že opravdu nemůže posedět na místě, nepokoušel se, aby jej zadržel. Přijímaje však odmítnutí Vinitiovo jako přechodný odpor ke každé ženě, která nebyla Lygií, a nechtěje, aby jeho vlastní velikomyslnost nevyzněla naprázdno, obrátiv se k otrokyni, pravil:

„Eunike, vykoupeš se, potřeš tělo mastmi, oblékneš se a pak půjdeš do domu Vinitiova!“

Leč ona padla před ním na kolena a sepjatýma rukama začala ho snažně prositi, aby jí nevyháněl z domu. Nepůjde prý k Vinitiovi, raději bude tu nositi polena do hypokausta nežli býti tam první ze služebných dívek. Nechce, nemůže a snažně ho prosí, aby se nad ní smíloval. Ať ji dá mrskati každého dne, jen když jí nepošle z domu!

A třesouc se jako list, z bázně a roztoužení vztahovala k němu ruce, on pak jí naslouchal s údivem. Otrokyně, která se odvažuje žádati, aby nemusila vykonati rozkaz, která říká: „Nechci a nemohu!“ – byla něčím tak neslýchaným v Římě, že Petronius nechtěl zprvu věřit sluchu. Konečně sraštil obočí. Byl příliš uhlazený, aby byl krutý.

237 Plášť zapínaný přeskou na prsou.

Jeho otrokům, zejména v době hýřivosti, bylo více dovoleno nežli ostatním, v předpokladu, že budou vzorně konati službu a ctíti vůli pánovu stejně jako božskou. Byly-li porušeny tyto dvě povinnosti, uměl přece jen nelitovati trestů, jakým podle všeobecného zvyku otroci propadali. A poněvadž kromě toho nestrpěl ani jakéhokoliv odporu, aniž čeho, co mu kalilo klid, řekl, pohlédnuv na chvíli na klečící dívku:

„Zavolej mi Teiresia a vrať se sem s ním!“

Eunike vstala, třesouc se, se slzami v očích, a odešla, za chvíli pak se vrátila s představeným atria, Krétanem Teiresiem.

„Vezmeš s sebou Eunike,“ řekl k němu Petronius, „a vysázíš jí dvacet šlehů důtkami, ale tak, aby neutrpěla kůže!“

To praviv, odešel do knihovny, a zasednuv ke stolu z růžového mramoru, začal pracovati o své „Hostině Trimalchionově“.

Ale útěk Lygiin a nemoc malé Augusty příliš mu rozptylovaly mysl, takže dlouho nemohl pracovati. Zvláště ta nemoc byla vážnou událostí. Petronia napadlo, že uvěří-li Caesar, že Lygie použila kouzla u malé Augusty, může odpovědnost padnouti i na něho, poněvadž dívka byla přivedena do paláce na jeho žádost. Doufal však, že při prvním setkání s Caesarem podaří se mu jakýmkoliv způsobem vysvětliti všecku pošetilost podobné domněnky, a poněkud i spoléhal na jakousi náklonnost, jakou k němu chovala Poppaea, tajíc se jí arci pečlivě, ne však zase tak pečlivě, aby jí neměl vytušiti. Za chvíli také pokrčil rameny nad svými obavami a rozhodl se, že půjde do triclinia, aby se posilnil, a potom že se dá ještě jednou zanásti do paláce, pak na pole Martovo²³⁸ a potom ke Chrisothemidě.

Ale cestou do triclinia při vstupu na chodbu, určenou pro služebnictvo, spatřil pojednou štíhlou postavu Eunike, stojící u zdi mezi ostatními otroky, a zapomenuv, že nevydal Teiresiovi jiného

238 Rozlehlá rovina ve starém Římě u řeky Tibery, kde se konaly volby státních úředníků, lidová shromáždění a vojenské přehlídky.

rozkazu, nežli aby ji zmrskal, opět svažtil obočí a začal se po něm ohlížeti.

Nezahlédnuv ho však mezi služebnými lidmi, obrátil se k Eunike: „Byla jsi již zmrskána?“

A ona po druhé vrhla se k jeho nohám, přitiskla na chvíli k ústům okraj jeho tógy, načež odvětila:

„Ó, ano, pane! Byla jsem zmrskána! Ó, ano pane...!“

V jejím hlase znělo cosi jako radost a vděčnost. Bylo patrné, že se domnívala, že důtky měly jí zprostiti povinnosti, aby byla odvedena z domu, a že teď může již zůstat. Petronius, jenž tomu porozuměl, byl v údivu nad oním vášnivým vzdorem otrokyně, ale kromě toho byl zkušeným znalcem lidské povahy, aby neuhodl, že snad jediné láska mohla býti důvodem takového vzdoru.

„Máš milence v tomto domě?“ ptal se.

A ona zvedla k němu své modré, uslzené oči a odvětila tak tiše, že sotva bylo lze ji zaslechnouti:

„Ano, pane...!“

A s těma očima, se zlatým, nazad odhozeným vlasem, s obavou i nadějí ve tváři byla tak krásná, hleděla na něho tak prosebně, že Petronius, který jako filosof sám hlásal sílu lásky a jako estét ctil všelikou krásu, pocítil s ní cosi jako soucit.

„Kdo z nich je tvým milencem?“ ptal se, hlavou ukazuje na služebné lidi.

Nato však nedostalo se mu odpovědi. Eunike pouze svezla se tváří k zemi až k jeho nohám a zůstala bez hnutí.

Petronius rozhlédl se po otrocích, mezi nimiž byli krásní a ztepilí mladíci, ale ze žádného obličejů nemohl ničeho vyčísti; dokonce měly všechny tváře jakýsi podivný úsměv; a proto se ještě na chvíli zadíval na Eunike, ležící u jeho nohou, a mlčky odešel do triclinia.

Posilniv se, rozkázal, aby byl zanesen do paláce a pak ke Chrysothemidě, u níž zůstal do pozdní noci. Vrátiv se, dal si oblesati Teiresia.

„Byla Eunike zmrskána?“ ptal se.

„Ano, pane. Nedovolil jsi však, aby kůže byla prošlehnuta.“

„Nevydal jsem o ní jiného rozkazu?“

„Ne, pane!“ s nepokojem odpověděl „atriensis“.

„Nu, dobrá! Kdo z otroků jest jejím milencem?“

„Nikdo, pane.“

„Co o ní víš?“

Teiresias počal mluvit hlasem poněkud nejistým:

„Eunike nikdy neopouští v noci cubicula, ve kterém spává se starou Acrisionou a Ifidou. Nikdy po tvé koupeli, pane, nezůstává v lázni... Ostatní otrokyně se jí posmívají a říkají jí ‚Diana‘.“

„Dosti!“ řekl Petronius. „Můj příbuzný Vinitius, jemuž jsem dnes ráno daroval Eunike, nepřijal jí, zůstane tedy dívka v domě. Můžeš jít!“

„Smím ještě něco říci o Eunike, pane?“

„Poručil jsem ti, abys řekl vše, co víš.“

„Celá ‚familia‘ mluví, pane, o útěku dívky, jež prý bydlila v domě šlechtěného Vinitia. Po tvém odchodu přišla Eunike ke mně a řekla mi, že zná člověka, jenž dovede tu dívku zase najít.“

„Aj!“ řekl Petronius. „Kdo je ten člověk?“

„Neznám ho, pane, měl jsem však za to, že jsem povinen ti to oznámit.“

„Dobrá! Ať ten člověk čeká zítra v mém domě na příchod tribuna, jehož zítra požádáš mým jménem, aby mne ráno navštívil.“

„Atriensis“ se uklonil a odešel.

Petronius pak začal mimovolně přemýšlet o Eunike. Z počátku se mu zdálo jasno, že si mladá otrokyně přeje, aby Vinitius nabyl opět Lygie, jen proto, aby nebyla nucena nahraditi ji v jeho domě. Ale potom ho napadlo, že onen člověk, o němž se Eunike zmínila, může být jejím milencem, a ta myšlenka mu pojednou připadala trapnou. Byl tu sice jednoduchý způsob, kterak zvědět pravdu, neboť stačilo dáti si zavolat Eunike; byla pozdní hodina a Petronius

cítil, že jest unaven po dlouhé návštěvě u Chrisothemidy, a toužil po spánku. Nicméně kráčeje do cubicula, rozpomenul se neznámo proč, že v koutcích očí Chrisothemidiných zahlédl dnes vrásky. Také si pomyslí, že její krása byla po celém Římě spíše pověstná, nežli byla opravdová, a že Fonteius Capito, který mu nabídl tři jinochy z Klasomene za Eunike, chtěl ji přece jen koupiti příliš lacino.

XIII

Nazítří, sotva byl Petronius hotov s oblékáním v unctuariu, již dostavil se Vinitius, obeslaný Teiresiem. Věděl již, že od bran nepřišly žádné zprávy, a ta zvěst, místo aby jej potěšila jako důkaz, že Lygie jest v městě, sklíčila jej ještě více, poněvadž se začal domnívati, že Ursus ji mohl vyvésti z města hned po odvlečení, tedy dříve, nežli otroci Petroniovi začali hlídati u bran. Ovšem na podzim, kdy se dni krátily, byly brány zavírány dosti brzy, ale byly také otvírány těm, kdož vyjížděli a jejichž počet býval značný. Za hradby bylo také lze dostat se i jinými způsoby, o nichž na příklad otroci, kteří chtěli prchnouti z města, dobře věděli. Vinitius vyslal sice své lidi také na všechny cesty, vedoucí do provincie²³⁹, i k vigilům v menších městech se zprávou o uprchlé dvojici otrockých příslušníků a s přesným popisem Ursa i Lygie, jakož i s naznačením odměny za jejich dopadení. Bylo však pochybno, může-li to pronásledování je postihnouti, a kdyby i postihlo, budou-li se místní úřady cítiti oprávněny, aby je zadržely na soukromou žádost Vinitiovu, nepotvrzenou praetorem²⁴⁰. Nuže, na takové potvrzení nebylo kdy. SZ své strany hledal Vinitius po celý včerejší den Lygii, jsa přestrojen za otroka, po všech odlehlých uličkách města, nepodařilo se mu však najíti sebemenší stopu ani známku. Viděl sice Aulovy lidi, ale ti také, jak se zdálo, po něčem pátrali, a to jej pouze utvrdilo v domněnce, že dívky neuchvátili Aulové a že ani ti nevědí, co se s ní stalo.

239 Mimoitalská země, podrobená Římanům a spravovaná římským hodnostářem.

240 Starořímský vyšší úředník se soudní pravomocí, volený z patriciů.

Když mu tedy Teiresias prohlásil, že je tu člověk, který se uvolí ji vyhledati, spěchal, seč dech byl, do domu Petroniova, a sotva se s druhem uvítal, začal se dotazovati po onom člověku.

„Hned jej spatříme,“ pravil Petronius. „Je to známý Eunike, která každé chvíle se dostaví, aby mně složila záhyby u tógy, a která nám o něm podá bližší zprávu.“

„Ta, kterou jsi mi včera chtěl darovati?“

„Ta, kterou jsi včera odmítl, za což jsem ti ostatně vděčen, protože je to nejlepší *vestiplica* v celém městě.“

A vskutku, *vestiplica* vstoupila právě, když chtěl domluviti, a vzavši tógu, složenou na křesle, vykládaném sloní kostí, rozložila ji, aby ji přehodila Petroniovi přes ramena. Tvář měla jasnou, tichou, a v jejíh očích zářila radost.

Petronius podíval se na ni a připadala mu velice krásnou. Za chvíli, když zahalivši jej do tógy, začala ji urovnávati, shýbajíc se chvílemi, aby záhyby prodloužila, zpozoroval, že její ramena mají čarokrásnou barvu bledé růže a prsa i kyčle průsvitné odlesky perlovce nebo úběle.

„Eunike,“ pravil, „je zde onen člověk, o němž ses včera zmínila před Teiresiem?“

„Jest, pane.“

„Jak se jmenuje?“

„Chilon Chilonides.“

„Kdo je to?“

„Lékař, mudřec a věstec, který dovede čísti v lidských osudech a předpovídati budoucnost.“

„Předpověděl budoucnost i tobě?“

Eunike se zalila ruměncem, který do růžova zbarvil i její uši a krk.

„Ano, pane.“

„Co ti věštil?“

„Že mne potká bolest i štěstí.“

„Bolest tě potkala včera z rukou Teiresiových, nuže, musí přijíti i štěstí!“

„Již přišlo, pane.“

„Jaké?“

A ona zašeptala:

„Zůstala jsem.“

Petronius položil ruku na její zlatou hlavu.

„Dobře jsi mi dnes urovnala záhyby, mám z tebe radost, Eunike.“

Jí pak pod oním dotykem opředly se v jediné chvíli oči mlhou blaha a ňadra se začala rychle dmouti.

Ale Petronius přešel s Vinitiem do atria, kde na ně čekal Chilon Chilonides, který spatřiv je, hluboce se jim uklonil. Petroniovi při vzpomínce na domněnku, jaká jej napadla včera, že totiž může to býti milenec Eunike, úsměv se vloudil na ústa. Člověk, jenž stál před ním, nemohl býti milencem žádné ženy. V té podivné postavě bylo cosi ošklivého i směšného. Nebyl stár; v jeho nepěstěném plnovousu a kučeravých vlasech prosvítal sotva tu a tam šedivý vlas. Břicho měl vpadlé, záda přihrblá, takže na první dohled činil dojem hrbáče; nad oním hrbem pak zvedala se veliká hlava s tváří opičí a přitom i prohnanou a s pronikavým pohledem. Jeho nažloutlá plet' byla zohyzděna vyrážkou a tou byl pokryt i nos, jenž mohl poukazovati na přílišnou zálibu v láhvi. Zanedbaný šat, skládající se ze tmavé tuniky, utkané z kozí vlny, a takového též děravého pláště, dokazoval buď skutečnou, nebo předstíranou bídu. Petroniovi při pohledu na něho přišel na mysl homérský Thersites²⁴¹, a proto odpověděl kynem ruky na jeho poklonu, řekl:

„Bud' vítán, božský Thersite! Jak se daří tvým oteklinám, které ti způsobil Ulixes²⁴² u Troje, a co dělá on sám na polích elysejských?“

„Šlechtný pane,“ odpověděl Chilon Chilonides, „nejmoudřejší z nebožtíků Ulixes posílá mým prostřednictvím nejмoudřejšímu

241 V řeckém bájesloví trojský hrdina, nejоšklivější, nejdrzejší a nejžvanivější ze všech Řeků bojujících před Trojou.

242 Odysseus.

z žijících Petroniovi pozdrav a prosbu, aby tyto mé otekliny přikryl novým pláštěm.“

„Při Hekaté Triformis!“ zvolal Petronius. „Odpověď zasluhuje, abys dostal plášť...“

Ale další hovor byl přerušen netrpělivým Vinitiem, který se rychle ptal:

„Víš dobře, k čemu se uvoluješ?“

„Když dvě ‚familie‘ ve dvou vznešených domech nemluví o ničem jiném a po nich opakuje tu pověst polovice Říma, není těžko vědět o tom,“ odvětil Chilon. „Včerejší noci byla odvečena dívka, vychovávaná v domě Aula Plautia, jménem Lygie neboli vlastně Callina, kterou tvoji otroci, pane, odváděli z paláce Caesarova na tvoji ‚insulu‘, já pak se uvoluji vyhledat ji v městě anebo, což jest málo pravděpodobno, opustila-li město, ukázat ti, šlechtitý tribun, kam prchla a kde se skryla.“

„Dobrá,“ řekl Vinitius, jemuž se líbila přesnost odpovědi, „jaké prostředky k tomu máš?“

Chilon se zchytrale usmál.

„Ty prostředky máš, pane, ty – já mám jen rozum.“

Petronius rovněž se usmál, poněvadž byl plně spokojen svým hostem.

„Ten člověk může dívku vypátrati,“ napadlo jej.

Zatím Vinitius sraštil své srostlé obočí a pravil:

„Nuzáku, svádíš-li mne pro zisk, dám tě utlouci kyji.“

„Jsem filosof, pane, a filosof nemůže bažit po zisku, zvláště po takovém, jaký velikomyslně slibuješ.“

„Ach, ty že jsi filosof?“ ptal se Petronius. „Eunike mi říkala, že jsi lékař a věstec. Odkud znáš Eunike?“

„Přicházela ke mně o radu, neboť má sláva zavadila o její sluch.“

„Jakou to chtěla radu?“

„Proti lásce, pane. Chtěla se vyléčit z lásky, která není opětována.“

„A vyléčil jsi ji?“

„Udělal jsem více, pane, neboť jsem jí dal amulet, který zajišťuje opětování milostných citů. V Pafu²⁴³ na Kypru jest chrám, ó, pane, v němž jest chována páska Venušina. Dal jsem jí dvě nitky z té pásky, uzamčené do skořápky mandle.“

„A dal sis dobře zaplatiti?“

„Za opětování lásky nelze nikdy dost zaplatit, já pak, nemaje dvou prstů u pravé ruky, sbírám na otroka, scribu, který by psal mé myšlenky a zachoval mé učení pro svět.“

„K jaké škole patříš, božský mudrci?“

„Jsem cynik, pane, protože mám dřavý plášť; jsem stoik, protože trpělivě snáším bídu, a jsem peripatetik²⁴⁴, protože, jsa bez lektiky, chodím pěšky od vinárníka k vinárníkovi a cestou vyučuji ty, kteří slíbí, že zaplatí za korbel.“

„U korbele pak se stáváš rétorem?“

„Heraclitus pravil: ‚Všecko teče,‘ a můžeš popřít, pane, že víno je tekutinou?“

„A hlásal, že oheň jest božství, a to božství hoří na tvém nose!“

„A božský Diogenes²⁴⁵ z Apollonie²⁴⁶ hlásal, že podstatou věcí je vzduch, a čím je vzduch teplejší, tím dokonalejší tvoří bytosti, a z nejteplejšího povstávají duše mudrců, a protože na podzim se dostavují chladna, ergo, pravý mudřec musí si duši zahřívát vínem... Neboť rovněž tak nemůžeš popřít, pane, že korbel, třebas jen s patoky od Capuy²⁴⁷ nebo Telesie²⁴⁸, nešířil by tepla po všech kostech pomíjejícího lidského těla.“

„Chilone Chilonide, kde je tvá vlast?“

243 Město na Kypru se slavným Afroditiným chrámem.

244 Stoupenec školy řeckého filozofa Aristotela.

245 Slavný starořecký filozof z 5. stol. př. n. l.

246 Město na severním pobřeží Kréty.

247 Hlavní město starořímské Campanie.

248 Starořímské město jižně od Říma.

„Nad Pontem Euxinem²⁴⁹. Pocházím z Mesembrie²⁵⁰.“

„Chilone, jsi veliký!“

„Ale zneuznán!“ dodal melancholicky mudřec.

Nicméně byl Vinitius opět všecek netrpěliv. Vzhledem k naději, jaká se mu kmitla, přál by si, aby se Chilon okamžitě vydal na výpravu, a všechna ta rozmluva mu připadala jen zbytečným plýtváním času, pro které se horšil na Petronia.

„Kdy zahájíš pátrání?“ řekl, obraceje se k Řekovi.

„Již jsem je zahájil,“ odpověděl Chilon. „A když jsem tu, když odpovídám na tvé vlídné otázky, taktéž pátrám. Měj pouze důvěru, ctný tribune, a věz, že kdyby se ti ztratil řemének od obuvi, dovedl bych najít řemének nebo toho, kdo jej zvedl na ulici.“

„Byl jsi již použit k takovým službám?“ tázal se Petronius.

Řek pozvedl oči.

„Příliš nízko je dnes oceňována ctnost i moudrost, aby ani filosof nebyl nucen vyhledávat jiných prostředků k živobytí.“

„Jaké jsou ty tvé?“

„Všecko vědět a posloužit novinami těm, kdož po nich touží.“

„A kteří za ně platí?“

„Ach, pane, potřebuji si koupit písaře! Jinak moje moudrost vezme za své i se mnou.“

„Nesebral-lis dosud ani na celý plášť, tvé zásluhy jistě nejsou vynikající.“

„Skromnost mi brání, abych se jimi chlubil. Uvaž však, pane, že dnes není dobrodinců, jakých bylo dříve plno a jimž bylo přijemností zahrnout zlatem zásluhu, jako spolknout ústřici z Puteolí²⁵¹. Nejsou malé mé zásluhy, ale lidská vděčnost je malá. Někdy, prchne-li znamenitý otrok, kdo jej vypátrá, ne-li jediný syn mého

249 Starořecký název Černého moře.

250 Starobylé thrácké město u Černého moře.

251 Starořímské město ve střední Itálii u Neapole.

otce? Objeví-li se na zdech nápisy na božskou Poppaeu, kdo zjistí pachatele? Kdo vyšťárá báseň na Caesara u knihkupců? Kdo udá, co se mluví po domech senátorů a rytířů? Kdo nosí listy, jaké nemají být svěřeny otrokům; kdo naslouchá novinám u dveří lazebníků; před kým nemají tajností vinárníci a pekařští tovaryši; komu důvěřují otroci; kdo umí prohledat každý dům křížem krážem od atria až do zahrady? Kdo zná všechny ulice, zákoutí, tajné skrýše; kdo ví, co se mluví v thermách, v cirku, na trzích, ve školách lanistů, v kůlnách u obchodníků s otroky, ano i v arenariích²⁵²?”

„U bohů! Dosti již, šlechetný mudrci!“ zvolal Petronius. „Utopíme se ve tvých zásluhách, ctnosti, moudrosti a výmluvnosti! Dosti již! Chtěli jsme věděti, kdo jsi, a nyní to víme!“

Ale Vinitius byl tomu rád, neboť jej napadlo, že ten člověk právě tak jako honící pes, jakmile je jednou puštěn, aby větřil, nepřestane, dokud nenajde tajné skrýše.

„Dobrá!“ řekl. „Potřebuješ pokynů?“

„Potřebuji zbraně.“

„Jaké?“ ptal se s údivem Vinitius.

Řek nastavil jednu dlaň, druhou pak provedl pohyb, jako by na ní počítal peníze.

„Takové jsou dnes časy, pane!“ řekl s povzdechem.

„Budeš tedy oslem,“ řekl Petronius, „který dobývá pevnosti pomocí měšců zlata.“

„Jsem jen chudý filosof, pane!“ odpověděl s pokorou Chilon. „Zlato máte vy.“

Vinitius mu hodil měšec, který Řek chytil ve vzduchu přesto, že neměl dvou prstů u pravé ruky.

Pak zvedl hlavu a řekl:

„Pane, vím již více, nežli bys tušil! Nepřišel jsem k vám s prázdnýma rukama. Víím, že dívka nebyla odvečena Auly, protože jsem již

252 Pískové doly.

mluvil s jejich služebníky. Víím, že dívka není na Palatině, kde všichni jsou zaměstnáni nemocnou malou Augustou, a tuším také tak trochu, proč chcete hledat dívku raději za mého přispění nežli za přispění vigilů a vojáků Caesarových. Víím, že její útěk byl umožněn služebníkem, pocházejícím z téže země, ze které pochází i ona. Nemohl najít pomoci u otroků, protože otroci, kteří všichni drží za jeden provaz, nebyli by mu pomohli proti tvým otrokům. Mohli mu pomoci jen spoluvyznavači...”

„Poslyš, Vinitie,“ přerušil jej Petronius, „neříkal jsem ti totéž, slovo od slova?“

„To je mi ke cti,“ řekl Chilon. „Dívka, pane,“ pravil, obraceje se opět k Vinitiovi, „určitě se klaní jednomu a témuž božstvu jako ta nejctnostnější z Římanek, ta pravá, cudná matrona Pomponie. Slyšel jsem i to, že Pomponie byla doma souzena pro vyznávání jakýchsi cizích božstev, nemohl jsem se však dovědět od jejich služebníků, jaké jest ono božství a jak se jmenují jeho vyznavači. Kdybych to mohl vědět, odebral bych se k nim, stal bych se nejzbožnějším z nich a získal si jejich důvěry. Ale ty, pane, který, jak rovněž víím, strávil jsi několik dní v domě šlechtného Aula, můžeš mi o tom podat nějakou zprávu?“

„Nemohu,“ řekl Vinitius.

„Ptali jste se mne dlouho na různé věci, šlechtní pánové, a já jsem odpovídal na otázky – dovolte, abych je nyní dával já. Neviděl jsi, ctný tribune, žádných sošek, žádných obětí, žádných odznaků, žádných amuletů u Pomponie nebo u své božské Lygie? Neviděl jsi, že by kreslily mezi sebou nějaké obrazce, srozumitelné pouze jim?“

„Obrazce...? Počkej...! Ano! Viděl jsem jednu, jak Lygie nakreslila do písku rybu.“

„Rybu? Aaa! Ó, ó, ó! Udělala to jednou, nebo několikrát?“

„Jen jednou.“

„A jsi tím jist, pane, že nakreslila – rybu? Ó, ó, ó...!“

„Tak jest!“ odvětil rozdychtěný Vinitius. „Tušíš, co to znamená?“

„Tuším-li!“ zvolal Chilon.

A ukloniv se na znamení, že se loučí, dodal:

„Kéž na vás Štěstěna sype všechny dary stejnou měrou, vzácní pánové!“

„Rozkaž, aby ti byl dán plášť!“ řekl mu na cestu Petronius.

„Ulixes ti vzdává díky za Thersita,“ odpověděl Řek.

A ukloniv se opět, odešel.

„Co soudíš o tomto šlechtěném mudrci?“ ptal se Petronius Vinitia.

„Soudím, že Lygii vypátrá!“ zvolal radostně Vinitius. „Ale také soudím, že kdyby existovala říše lotrů, mohl by ten býti králem v té říši.“

„O tom není pochybnosti. Musím s tím stoikem uzavřít bližší známost, ale prozatím dám po něm vykouřiti atrium.“

A Chilon Chilonides, zahaliv se do nového pláště, pohazoval si na dlani pod jeho záhyby měšcem, jež dostal od Vinitia, a kochal se jeho tíhou právě tak jako cinkotem. Kráčeje zvolna a ohlížeje se, nedívají-li se za ním z domu Petroniova, minul portyk Livii²⁵³, a doraziv k nároží Clivus²⁵⁴ Virbius, zabočil na Suburu.

„Musím zajít ke Sporovi,“ mluvil k sobě, „a ulít trochu vína Štěstěně. Konečně jsem našel, co jsem dávno již hledal. Jest mlád, ohnivý, štědrý jako doly na Kypru a za tu lygijskou třasořitku byl by hotov dát polovinu jmění. Ano, právě takového jsem hledal již dávno! Musím však se k němu mít opatrně, neboť jeho svaštění obočí nevěští nic dobrého. Ach, vlčí štěňata panují dnes nad světem...! Méně bych se bál toho Petronia. Ó, bohové, dnes je kuplířství lépe placeno než ctnost! Hm, nakreslila rybu do písku! Vím-li, co to znamená, ať se udávím kouskem kozího sýra! Ale budu to vědět! Protože však ryby žijí pod vodou a hledání pod vodou jest obtížnější nežli na souši, ergo: zaplatí mi za tu rybu zvlášť. Ještě jeden takový měšec a mohl bych

253 Třetí manželka římského císaře Augusta z přelomu starého a nového věku.

254 Cesta, silnice, ulice.

zahodit žebráckou mošnu a koupit si otroka... Ale co bys tomu řekl, Chilone, kdybych ti byl tou radou, aby sis nekupoval otroka, nýbrž otrokyni...? Já tě znám! Víím, že budeš souhlasit...! Kdyby byla hezká, jako na příklad Eunike, sám bys při ní omládl a mimo to bys měl z ní poctivý a zajištěný příjem. Prodal jsem té ubohé Eunike dvě nitky ze svého vlastního starého pláště... Je hloupá, ale kdyby mi ji Petronius daroval, vzal bych ji... Ano, ano, Chilone, synu Chilonův...! Ztratil jsi otce i matku...! Jsi sirotek! Nuže, kup si pro potěšení aspoň otrokyni! Musí přece někde bydlet, a proto jí Vinitius pronajme byt, do kterého i ty se přitulíš; musí se obléci, a proto Vinitius zaplatí za její šat, a musí jíst, a proto ji bude živit. Ach, jak těžký je život! Kde jsou ty časy, kdy za obolus²⁵⁵ bylo možno dostat tolik bobu se špekem, kolik bylo lze nabrat si toho do obou rukou, nebo kus kozích střev, nacpaných krví, dlouhý jako ruka dvanáctiletého pacholety...! Však hle, tu je ten zloděj Sporus! Ve vinárně se člověk nejsnáze něčeho doví!“

Takto mluvě, vešel do vinárny a dal si přinést korbek „tmavého“, vida však nedůvěřivý pohled domácího pána, vyšťáral zlatý peníz z měšce, a položiv jej na stůl, řekl:

„Spore, pracoval jsem dnes se Senekou od úsvitu až do poledne a hle, čím mne obdařil můj přítel na cestu!“

Kulaté oči Sporovy zakulatily se při pohledu na to ještě více a hned se před Chilonem octlo víno; ten pak, namočiv do něho prst, nakreslil na stůl rybu a řekl:

„Víš, co to znamená?“

„To je ryba? Nu, ryba je ryba!“

„Jsi hloupý, ačkoli doléváš tolik vody do vína, že by se mohla v něm najít i ryba. To je symbol, který v řeči filosofů znamená: úsměv Štěstěny. Kdybys jej byl uhodl, byl bys i ty snad udělal štěstí. Měj v úctě filosofii, povídám ti, jinak si najdu jinou vinárnu, k čemuž mi můj osobní přítel Petronius už dávno radil.“

255 Starořecká drobná mince.

XIV

Několik následujících dní Chilon nikde se neukazoval. Vinitius, který od té doby, co zvěděl od Akté, že jej Lygie milovala, stokrát více toužil po tom, aby ji vypátral, započal hledání na vlastní vrub, nechtěje a přitom ani nemoha odebrati se k Caesarovi, pohrouženému v obavy o zdraví malé Augusty.

Nepomohly ani oběti, dávané ve chrámech, modlitby a zbožné sliby stejně jako lékařské umění a všeliké kouzelnické prostředky, jakých se v krajnosti chytávali. Za týden dítě zemřelo. Smutek se snesl na dvůr i Řím. Caesar, který při narození dítěte šílel radostí, teď šílel zoufalstvím, a zavřev se do svého pokoje, dva dny nepřijal pokrmu, a přesto, že se to v paláci hemžilo senátory a Augustiany, kteří spěchali s projevy lítosti a soucitu, nechtěl viděti nikoho. Senát sešel se k mimořádné schůzi, na které bylo zesnulé dítě prohlášeno za bohyni; usneseno, že jí bude vystavěn chrám a zřízen zvláštní kněz pro něj. Také přinášeny v jiných chrámech nové oběti k poctě zemřelé, odlévány její sochy z drahých kovů a pohřeb byl jedinou velikolepou slavností, na které se lid obdivoval nemírným projevům žalu, jaké vycházely od Caesara, plakal spolu s ním, natahoval ruce po darech a především baval se nezvyklou podívanou.

Petronius byl znepokojen tou smrtí. Bylo již známo po celém Římě, že Poppaea ji přičítá kouzlům. Opakovali to po ní i lékaři, kteří tím způsobem mohli omluviti zbytečnost svého úsilí, i kněží, jejichž oběti ukázaly se marnými, i zaříkávači, kteří se třásli o svůj život, i lid. Petronius byl nyní rád, že Lygie prchla; poněvadž však nepřál Aulům zlého a přál dobrého i sobě i Vinitiovi, odebral se, když byl odstraněn cypřiš, vetknutý na znamení smutku před Palatin, ku přijetí, přichystanému senátorům a Augustianům, aby se přesvěd-

čil, pokud Nero popřál sluchu zprávám o kouzlech, a aby zabránil následkům, které by z toho mohly vzejít.

Tušil také, znaje Nerona, že ten, byť i v kouzla nevěřil, bude se tvářiti, že věří, a to z té příčiny, aby oklamal vlastní bolest, i proto, aby se pomstil na komkoliv, a konečně, aby předešel domněnkám, že bohové jej začínají trestati za zločiny. Petronius nebyl toho mínění, že by Caesar mohl dokonce dítě milovati opravdově a hluboce, ačkoliv je miloval ohnivě; byl si však jist, že bude bolest přepínati. A vskutku, nemýlil se. Nero naslouchal útěchám senátorů a rytířů s tváří kamennou, s očima upřenýma na jeden bod, i bylo patrné, že trpí-li opravdu, myslí zároveň i na to, jaký dojem činí jeho bolest na přítomné, a přitom dělá ze sebe Niobe²⁵⁶ a pořádá představení otcovského žalu, jak by je pořádal komediant na divadle. Ani nedovedl kromě toho setrvati v zamlklé a jako zkamenělé bolesti, neboť chvílemi činil posunky, jako by si hlavu posypával prachem země, chvílemi hlasitě bědoval; spatřiv pak Petronia, trhl sebou a počal volati tragickým hlasem tak, aby jej mohli všichni slyšeti:

„Eheu...! I tys vinen její smrtí! Na tvoji právě radu vstoupil do těchto zdí zloduch, který jediným pohledem vysál život z jejích prsou... Běda mi! Kéž by raději oči mé nehleděly na světlo Heliovo...! Běda mi! Eheu, eheu...!“

A stále stupňuje hlas, přešel v zoufalý skřek, ale Petronius v téže chvíli byl odhodlán vsaditi všecko na jeden vrh kostek, a proto, natáhnuv ruku, rychle strhl hedvábný šátek, který stále nosil Nero na krku, a vložil mu jej na ústa.

„Pane,“ řekl s vážností. „Sežehni ohněm Řím i svět z bolesti, ale zachovej nám svůj hlas!“

Užasli přítomní, užasl na okamžik sám Nero, jediný jen Petronius zůstal nevzrušen. Věděl příliš dobře, co dělá. Pamatoval se přece, že

256 V řeckém bájesloví choť thébského krále Amfióna, jejíž všechny děti byly povražděny a Nioba se hořem proměnila v kámen.

Terpnos a Diodoros měli prostě rozkaz, aby Caesarovi ucpávali ústa, kdyby příliš zvyšuje svůj hlas, vydával jej v nebezpečí jakékoliv.

„Caesare,“ pokračoval s touž vážností a smutkem, „byli jsme postiženi nezměrnou ztrátou. Ať nám zůstane aspoň tento poklad útechy!“

Tvář Neronova se zachvěla a za chvíli mu z očí vytryskly slzy; pojednou opřel ruce o ramena Petroniova, a položiv hlavu na jeho prsa, jal se opakovati se vzlykotem:

„Ty jediný jsi toho byl pamětliv, ty jediný, Petronie, ty jediný!“

Tigellinus zežloutl závistí – Petronius pak řekl:

„Jed' do Antia! Tam přišla ona na svět, tam se na tebe snesla radost, tam se snese i zkonejšení! Kéž mořský vzduch osvěží tvé božské hrdlo, kéž tvá hrud' si oddychne slanou vlhkostí! My věrní všude budeme tebe následovati, a až tvoji bolest budeme mírniti přátelstvím, ty nás zkonejšíš písní.“

„Ano!“ žalostně odvětil Nero. „Napíšeš hymnus na její počest a složím k němu hudbu.“

„A pak vyhledáš teplé slunce v Bajích.“

„A pak zapomenutí v Řecku.“

„Ve vlasti poesie a písně!“

A kamenná, chmurná nálada postupně se ztrácela, jako se ztrácejí mračna, zahalující slunce, zato však započala rozmluva, ještě plná smutku, jak se zdálo, ale také plná plánů do budoucnosti, které se týkaly cest, uměleckých produkcí, a dokonce i slavností, jakých vyžadoval ohlášený příchod Tiridata, krále Arménie. Tigellinus pokoušel se ještě sice zmíniti se o kouzlech, ale Petronius, bezpečen již, že má vyhráno, uchytil se výzvy.

„Tigelline,“ pravil, „máš za to, že kouzla mohou škoditi bohům?“

„Sám Caesar o nich mluvil!“ odpověděl dvořan.

„Bolest mluvila, ne Caesar! Leč co soudíš o tom ty?“

„Bohové jsou příliš silni, aby mohli podléhati čarám.“

„Chtěl bys snad popíráti božskost Caesarovi a jeho rodině?“

„Peractum est!“ zabručel vedle stojící Eprius Marcellus, opakuje křik, jaký vydával lid, když v aréně byl gladiátor ihned tak zraněn, že nepotřeboval, aby byl doražen.

Tigellinus potlačil v sobě hněv. Mezi ním a Petroniem odedávna trvala řevnivost vůči Neronovi a Tigellinus měl tu převahu, že se Nero méně, či vlastně nic před ním neostýchal, kdežto Petronius až dosud, kdykoliv se setkali, podmaňoval si jej rozumem a bystrozrakem.

Tak se stalo i nyní. Tigellinus zmlkl a jen si do paměti zapisoval senátory a rytíře, kteří ve chvíli, kdy Petronius ustoupil do pozadí sálu, hned jej obklopili, domnívajíce se, že po tom, co se stalo, bude najisto prvním milcem Caesarovým.

Petronius pak, vyšed z paláce, odebral se k Vinitiovi, a pověděl mu o příhodě s Caesarem a Tigellinem, řekl:

„Nejen jsem odvrátil nebezpečí od Aula Plautia i Pomponie a zároveň i od nás obou, nýbrž i od Lygie, po které nebude pátráno, byť i jen proto, že jsem domluvil té rudobradé opici, aby odjela do Antia a tamodtud buď do Neapole, nebo do Bají. A pojedje, poněvadž se v Římě až dosud neodvážil veřejně vystoupiti v divadle, a já vím, že má odedávna v úmyslu vystoupiti v Neapoli. Potom blouzní o Řecku, kde by rád zpíval ve všech významnějších městech, a pak se všemi věnci, které mu věnují ‚Graeculi‘²⁵⁷, chce uspořádati vítězoslavný vjezd do Říma. Po tu dobu budeme moci Lygii volně hledati a bezpečně ji ukrýti. Nu, což? Nebyl zde dosud náš šlechtný filosof?“

„Tvůj šlechtný filosof je podvodník. Nikoli, nebyl zde, neukázal se a již se neukáže!“

„Já však mám lepší mínění ne-li o jeho poctivosti, tedy o jeho rozumu. Pustil již jednou žilou tvému měšci a přijde, třebas i jen proto, aby mu pustil žilou po druhé.“

257 Zdrobnělé jméno Graeci, tedy Řekové.

„Ať se má na pozoru, abych mu nepustil žilou já!“

„Nečiň toho! Měj s ním trpělivost, dokud se důvodně nepřesvědčíš o jeho podvodnictví. Nedávej mu již peněz, zato však mu slib štědrnou odměnu, přinese-li ti spolehlivou zprávu. Podnikáš také něco na vlastní vrub?“

„Dva moji osvobození Nimfidius a Demas pátrají po ní v čele šedesáti lidí. Ten z otroků, kdo ji vypátrá, má slíbenou svobodu. Rozeslal jsem kromě toho zvláštní posly na všechny cesty vedoucí z Říma, aby se vyptávali v hospodách po Lygovi a dívce. Sám probíhám městem dnem nocí, spoléhaje na šťastnou náhodu.“

„Ať zviš cokoliv, dej mi vědět, protože musím jeti do Antia.“

„Dobrá!“

„A řekneš-li si kteréhokoliv rána, probudiv se, že jedna dívka nestojí za to, aby ses mučil a vynakládal kvůli ní tolik úsilí, přijeď do Antia. Tam nebude nouze ani o ženy, ani o rozkoše.“

Vinitius počal se procházeti rychlými kroky, Petronius díval se nějakou dobu za ním, až konečně řekl:

„Rci mi upřímně, ne jako horkokrevný člověk, jenž si cosi ve mlouvá a sám sebe štvě, ale jako rozvážlivec, jenž odpovídá příteli: Jde-li přece jen stále o tu Lygii?“

Vinitius na chvíli se zastavil a pohlédl na Petronia tak, jako by ho dříve nebyl viděl, pak opět začal chodit. Bylo patrné, že potlačuje v sobě výbuch. Konečně z očí, u vědomí vlastní bezmocnosti, žalem, hněvem a nepřekonatelným steskem vytryskly mu dvě slzy, které přesvědčivěji promluvily k Petroniovi nežli nejvýmluvnější slova.

Zamysliv se tedy na chvíli, Petronius řekl:

„Svět spočívá na ramenou nikoli Atlanta, nýbrž ženy a ta si jím někdy pohrává jako míčem.“

„Ano!“ řekl Vinitius.

A začali se loučit. Ale v tom okamžiku ohlašoval otrok, že Chilon Chilonides čeká v předsínce a prosí, aby mohl býti předpuštěn před pánovu tvář.

Vinitius dal jej předpustiti ihned, Petronius pak pravil:

„Nuže, neříkal jsem ti? U Herkula, zachovej pouze klid! Jinak ovládne on tebe, ne ty jej!“

„Pozdrav a čest šlechtěnému tribunovi vojska a tobě, pane!“ řekl Chilon vcházeje. „Kéž vaše štěstí se vyrovná vaší slávě a ta sláva kéž proběhne celým světem od sloupů Herkulových až po hranice Arsakovců²⁵⁸!“

„Bud' vítán, zákonodárce ctnosti a moudrosti!“ odpověděl Petronius.

Ale Vinitius ptal se s líčeným klidem:

„Co přinášíš?“

„Při prvním setkání jsem ti přinesl naději, pane, tentokrát přináším jistotu, že dívka bude opět nalezena.“

„To znamená, že jsi ji dosud nenalezl?“

„Ne, pane, zato však jsem našel, co znamená obrazec, který ti nakreslila. Víím, kdo jsou ti lidé, kteří ji odvěkli, a víím, u kterých vyznavačů božství a jakého božství sluší ji hledat.“

Vinitius chtěl rychle vstáti z křesla, na němž seděl, ale Petronius mu položil ruku na rameno, a obraceje se k Chilonovi, řekl:

„Pokračuj!“

„Jsi tím naprosto jist, pane, že ti dívka nakreslila rybu do píska?“

„Tak jest!“ vybuchlo to z Vinitia.

„Nuže, pak je křesťanka a odvěkli ji křesťané!“

Nastala chvíle mlčení.

„Slyš, Chilone!“ řekl konečně Petronius. „Můj příbuzný ti určil za vypátrání dívky značné množství peněz, ale neméně značné množství ran důtkami, máš-li v úmyslu jej podváděti. V prvé případnosti koupíš si ne jednoho, nýbrž tři scriby, ve druhé nestačí na hojivou mast ani filosofie všech sedmi mudrců i s tvou vlastní dohromady!“

„Dívka je křesťanka, pane!“ zvolal Řek.

258 Potomci starobylého parthského krále Arsaka ze 3. st. př. n. l.

„Rozvaž si to, Chilone! Nejsi hloupý člověk! Víme, že Junie Silana společně s Calvií Crispinillou obvinily Pomponii Grecinu, že vyznává křesťanskou pověru, ale víme také, že domácí soud ji zprostil toho obvinění. Chtěl bys je nyní vznésti ty? Chtěl bys nám namluviti, že Pomponie a s ní i Lygie mohou náležeti k nepřátelům lidského rodu, ke travičům studní a fontán, ke ctitelům oslí hlavy, k lidem, kteří vraždí děti a oddávají se nejohavnějším neřestem? Uvaž, Chilone, zdali ta these, kterou nám prohlašuješ, neodrazí se jako antithese na tvém hřbetě!“

Chilon rozpráhl ruce na znamení, že není to jeho vinou, načež řekl:

„Pane, vyslov řecky tuto větu: Ježíš Kristus, Syn Boha, Spasitel!“

„Dobrá! Nuže vyslovím... Co z toho?“

„A nyní vezmi první písmeno každého z těchto slov a dej je k sobě, aby utvořila jedno slovo!“

„Ryba!“ pravil s údivem Petronius.

„Hle, proč se ryba stala heslem křesťanů!“ odpověděl Chilon s hrdoostí.

Nastala chvíle mlčení. Ve vývodech Řekových bylo však cosi tak překvapujícího, že nikdo z přátel nemohl odolati úžasu.

„Vinitie,“ ptal se Petronius, „nemýlíš se a nakreslila ti Lygie opravdu rybu?“

„U všech pozemských bohů, člověk by se z toho zbláznil!“ zvolal podrážděně mladý člověk. „Kdyby mně byla nakreslila ptáka, řekl bych, že ptáka!“

„Je tedy křesťanka!“ opakoval Chilon.

„To znamená,“ řekl Petronius, „že Pomponie a Lygie otravují studně, vraždí děti, schytané na ulici, a oddávají se neřestem! Hlouposti!! Ty, Vinitie, byl jsi déle v jejich domě, já jen krátce, ale dosti znám Aula i Pomponii, dokonce znám dosti Lygii, abych prohlásil: je to padoušství a hloupost!! Je-li ryba heslem křesťanů, což

konečně bylo by těžké popírat, a jsou-li obě ženy křesťankami, nuže, u Proserpiny²⁵⁹, nejsou křesťané tím, za co je pokládáme!“

„Mluvíš jako Sokrates, pane!“ odpověděl Chilon. „Kdo kdy zkoumal křesťany? Kdo poznal jejich učení? Když jsem před třemi lety putoval z Neapole sem do Říma (ó, proč jsem tam nezůstal!), připojil se ke mně člověk, lékař jménem Glaukos, o němž se říkalo, že byl křesťan, ale přesto jsem se přesvědčil, že to byl dobrý a počestný člověk.“

„Nedověděl ses teď od onoho počestného člověka, co znamená ryba?“

„Bohužel nikoli, pane! Na cestě v jedné hospodě bodl kdosi šlechetného starce nožem a jeho žena i dítě byly odvečeny obchodníky s otroky, já pak jsem při jejich obraně přišel o tyto dva prsty zde. Ale u křesťanů není, jak se tvrdí, nouze o zázraky, a tak doufám, že mi zase narostou.“

„Jakže? Ty ses stal křesťanem?“

„Od včerejška, pane, od včerejška! Udělala mne jím ta ryba. Hleď, jaká je v ní síla! A za několik dní budu nejhorlivějším z horlivých, aby mne připustili ke všem svým tajemstvím, a až mne připustí ke všem tajemstvím, zvím, kde se skrývá dívka. Pak snad se mně mé křesťanství lépe vyplatí nežli má filosofie. Také jsem učinil Merkurovi²⁶⁰ slib, že pomůže-li mi při hledání dívky, obětuji mu dvě jalovičky stejných let a stejné míry, a těm dám ozlatit rohy.“

„Nuže, tvé včerejší křesťanství a tvá dřívější filosofie ti dovoluje, abys věřil v Merkura?“

„Věřím vždycky v to, v co věřit je mi nutno; to jest má filosofie, která zvláště Merkurovi půjde k duhu. Na neštěstí, vy víte, ctihodní pánové, jaký je to podezíravý bůh. Nedůvěruje ani slibům

259 Bohyně podsvětí.

260 Bůh obchodu, posel bohů, patron poutníků a zlodějů, průvodce duší zemřelých po podsvětí.

neposkvrněných filosofů a snad by raději chtěl dostat napřed jalovičky, ale prozatím je to obrovské vydání. Není každý Senekou a já nejsem s to. Kdyby však šlechetný Vinitius na účet onoho obnosu, který mi slíbil... chtěl nějakou maličkost..."

„Ani obolus, Chilone!“ řekl Petronius. „Ani obolus! Štědrost Vinitiova překoná tvé naděje, ale teprve pak, až bude Lygie vypátrána, to jest, až nám zjistíš její úkryt. Merkur ti musí poshověti s těmi dvěma jalovičkami, ačkoliv se mu nedivím, že k tomu nemá chuti, a poznávám v tom jeho rozum.“

„Poslyšte mne, ctihodní pánové! Odhalení, jaké jsem učinil, jest veliké, neboť přesto, že jsem dosud dívky nevypátral, našel jsem cestu, na které je nutno ji hledat. Hle, rozeslali jste osvobozence a otroky po celém městě i na provincii, ale zdaž některý dal vám nějakou zprávu? Ne! Já jediný jsem dal. A řeknu vám více. Mezi vašimi otroky mohou být křesťané, o kterých nevíte, protože se ta pověrečná víra rozšířila již všude, a ti, místo aby vám pomáhali, vás zradí. Dokonce je zle, že mne otroci tuto vidí, a proto, šlechetný Petronie, ulož Eunike mlčení, a ty, stejně šlechetný Vinitie, rozhlas, že ti prodávám mast, která zaručuje vítězství koním, co jsou jí namazáni... Já jediný budu pátrat, já jediný opět najdu uprchlíky, vy pak mně důvěřujte a vězte, že ať již bych dostal cokoli předem, bude mi to jen povzbuzením, jelikož se vždycky naději větší odměny a tím větší budu mít jistotu, že ta slíbená odměna mne nemine. Ach, ano! Jako filosof zhrdám penězi, ačkoliv jimi nezhrdá ani Seneka, ani dokonce Musonius nebo Cornutus, kteří přece jen nepřišli o prsty při obraně nikoho a kteří sami mohou psát a odkázat svá jména potomstvu. Ale kromě otroka, jež si hodlám koupit, a kromě Merkura, jemuž jsem slíbil jalovičky (a vy víte, jak dobytek podražil!) – samo pátrání má vzápětí mnoho výdejů. Jen slyšte trpělivě! Nuže, za těch několik dní udělaly se mi na nohou boláky od samého chození. Zašel jsem si nejednou do vinárny, abych si popovídal s lidmi, k pekařům, k řezníkům, ku prodavačům oleje a k rybářům. Proběhal jsem všude,

ulice a zákoutí; byl jsem ve skrýších uprchlých otroků; prohrál jsem ke stu asům²⁶¹ ve hře mora; byl jsem v prádelnách, sušárnách a veřejných kuchyních, viděl jsem mezkaře a sochaře; viděl jsem lidi, kteří léčí nemoci měchýře a trhají zuby, dal jsem se do rozprávky s překupníky fíků, byl jsem na hřbitovech – víte k čemu? Abych všude kreslil rybu, díval se lidem do očí a naslouchal, co řeknou tomu obrazci. Dlouhou dobu jsem nemohl vyzkoumat ničeho, až jsem jednou zahlédl starého otroka u fontány, který čerpal vodu do věder a plakal. Přiblíživ se k němu, ptal jsem se ho po příčině slzí. Na to, když jsme si sedli na stupně fontány, odvětil mi, že celý život strádal sestercii k sestercii, aby vykoupil milovaného syna, ale jeho pán, jakýsi Pansa, když spatřil peníze, odňal mu je a syna si podržel v otroctví nadále. ‚A tak tedy pláči,‘ – mluvil stařec – ‚protože, třebas si opakuji: Děj se vůle boží! – nemohu se, bídný hříšník, zdržeti slz.‘ Tehdy, jako bych byl ponuknut předtuchou, namočil jsem prst do vědra a nakreslil mu rybu, on pak odvětil: ‚Také já chovám naději v Krista.‘ A já jsem se ptal: ‚Poznal jsi mne po obrazci?‘ On pak řekl: ‚Tak jest, a pokoj budiž s tebou!‘ A tu jsem mu sáhl na kobyliku a ten poctivec vyklopil všechno. Jeho pán, onen Pansa, sám je osvobozenec velikého Pansy a dodává kámen po Tiberu do Říma, kterýžto kámen otroci a námezdní lidé vykládají z vorů a nosí k domům, které se stavějí, v noci, aby ve dne nepřekáželi ruchu na ulicích. Pracuje mezi nimi mnoho křesťanů i jeho syn, ale poněvadž je to práce nad lidské síly, chtěl jej vykoupit. Ale Pansa si raději nechal peníze i otroka. Takto vypravuje, dal se opět do pláče, já pak jsem s jeho slzami spojil své, což mi přicházelo snadným, jelikož mám dobré srdce a píchání v nohou, které jsem si uhnal přílišnou chůzí. Začal jsem také přitom naříkat, že přišed před několika dny z Neapole, neznám nikoho z bratrů, nevím, kde se scházejí, abych se modlil s nimi společně. Byl překvapen, že mi křesťané z Neapole

261 As – starořímský peníz.

nedali listů na římské bratry, ale já jsem mu řekl, že cestou byly mi ukradeny. Tehdy mi pravil, abych přišel v noci k řece, on že mne s bratry seznámí, ti pak že mne dovedou do modlitebny a ke starším, kteří spravují obec křesťanskou. Uslyšev to, zaradoval jsem se tak, že jsem mu dal obnos, potřebný k vykoupení synovu, v té naději, že velikomyslný Vinitius mi jej vrátí dvojnásob...”

„Chilone,“ přerušil jej Petronius, „ve tvém vypravování pluje lež na povrchu pravdy jako olej na vodě. Přinesl jsi zprávy důležité, nepopírám toho. Tvrdím dokonce, že na cestě k vypátrání Lygie byl učiněn veliký krok, ale neomastuj svých novin lží. Jak se jmenuje onen stařec, od něhož ses dověděl, že se křesťané poznávají prostřednictvím zobrazené ryby?“

„Euritius, pane. Ubohý, nešťastný stařec! Připomenul mi Glauka lékaře, kterého jsem bránil proti zbojníkům, a tím hlavně mne dojal.“

„Věřím, že jsi ho poznal a že dovedeš využití té známosti, ale peněz jsi mu nedal. Nedal jsi mu ani asa, rozumíš! Nedal jsi ničeho!“

„Ale pomohl jsem mu nosit vědra a o jeho synovi jsem mluvil s nejživějším soucitem. Ano, pane, co se může utajit před pronikavým zrakem Petroniovým? Nuže, nedal jsem mu peněz či vlastně dal jsem mu je, ale jen v duchu, obrazně, a to, kdyby byl opravdovým filosofem, mělo by mu stačit... Dal jsem je proto, že jsem pokládal takové jednání za nezbytné a užitečné, neboť uvaž jen, pane, jak by mi rázem naklonil všechny křesťany, jak zjednal by k nim přístupu a jakou by vzbudil v nich důvěru!“

„Pravda,“ řekl Petronius, „a měl jsi tak udělati.“

„Právě proto sem přicházím, abych to mohl udělat.“

Petronius obrátil se k Vinitiovi:

„Dej mu odpočítati pět tisíc sestercií, ale v duchu, obrazně...”

Ale Vinitius pravil:

„Dám ti služebníka, jenž ponese nutnou sumu, ty pak řekneš Euritiovi, že služebník je tvým otrokem, a vysázíš starci peníze před

ním. Poněvadž jsi však přinesl důležitou zprávu, dostaneš zrovna tolik pro sebe. Přijď si pro služebníka i pro peníze dnes večer!“

„Hle, pravý Caesar!“ řekl Chilon. „Dovolíš, pane, abych ti věnoval své dílo, ale dovolíš také, že dnes večer přijdu jen pro peníze, neboť Euritius mi řekl, že byly vyloženy již všechny vory a že nové připlují z Ostie²⁶² teprve za několik dní. Pokoj budiž s vámi! Tak se loučí křesťané mezi sebou... Koupím si otrokyni, totiž chtěl jsem říci: otroka. Ryby se chytnou na udici a křesťané na rybu. *Pax vobiscum!*²⁶³ *Pax...! Pax...! Pax...!*“

262 Starořímský přístav nedaleko Říma.

263 Pokoj s vámi.

XV

Petronius Vinitiovi:

– Po spolehlivém otrokovi posílám ti z Antia tento list, na nějž, jakkoliv tvá ruka uvykla spíše meči a kopí nežli peru, mám za to, že odpíšeš bez přílišného průtahu po témž poslovi. Zanechal jsem tě na dobré stopě a při plné naději, doufám tudíž, že jsi sladké vášně již ukojil v objetí Lygiině nebo že je ukojíš, nežli pravá studená vichřice zaduje na Campanii se štítů Soracte. Ó, milý Vinitie, kéž ti mistryní bude zlatá bohyně Kypru, ty pak budiž mistrem oné lygijské jitřence, která prchá před sluncem lásky! A měj vždy na paměti, že mramor sám o sobě, byť i nejdražší, jest ničím, skutečné ceny že nabývá teprve tehdy, až jej ruka sochařova přemění v opravdové arcidílo. Bud' takovým sochařem ty, *carissime*! Nestačí milovati, je nutno uměti milovat a je nutno naučiti lásce. Vždyť rozkoš pocituje i plebs, ano i zvířata, ale pravý člověk se od nich liší právě tím, že ji mění tak trochu v ušlechtilé umění, a kochaje se jí, ví o tom, uvědomuje si všecku její božskou hodnotu a tím nasycuje nejen tělo, nýbrž i duši. Nejednou, když tu myslím na prázdnotu, nejistotu a nudu našeho života, přichází mi na mysl, že jsi snad lépe volil, a že nikoli dvůr Caesarův, nýbrž válka a láska jsou jedinými dvěma věcmi, které stojí za to, aby se člověk narodil a žil.

Ve válce jsi byl šťasten, budiž jím i v lásce, a jsi-li zvědav, co se děje na dvoře Caesarově, podám ti o tom občas zprávu. Sedíme tedy v Antiu a pěstujeme svůj nebeský hlas, cítíme však stále nenávisť k Římu, na zimu pak máme v úmyslu odebrati se do Bají, abychom vystoupili veřejně v Neapoli, jehož obyvatelé, jelikož jsou Řekové, lépe si nás dovedou vážit nežli vlčí plémě obývající na březích Tiberu. Sběhnou se lidé z Bají, Pompejí, Puteolí, z Cum, ze Stabií²⁶⁴,

264 Město u neapolského zálivu, zasypané soptícím vesuvem v roce 79 n. l.

nebude nouze o potlesk ani o věnce, a to bude pobídkou pro chystanou výpravu do Achaie²⁶⁵.

A vzpomínka na malou Augustu? Ano! Ještě ji oplakáváme. Zpíváme hymny vlastní skladby tak čarokrásně, že Sirény²⁶⁶ závistí se poschovaly do nejhlubších jeskyní Amfitrité²⁶⁷. Naslouchali by nám naproti tomu delfíni, kdyby jim nevadil hukot moře. Naše bolest až dosud se neztišila, a proto ji ukazujeme lidem ve všelikých podobách, jakým učí sochařství, bedlivě přitom dbajíce, sluší-li nám a dovedou-li lidé pochopiti onu krásu. Ach, můj drahý, pomřeme jako šašci a komedianti!

Jsou zde všichni Augustiani a Augustianky, nepočítaje v to pět set oslic, v jejichž mléce se Poppaea koupá, a deset tisíc služebného lidu. Někdy bývá také veselo. Calvie Crispinilla stárne; uprosila prý Poppaeu, aby jí bylo dovoleno vykoupat se hned po ní. Lucanus vyťal Nigidii políček, maje ji v podezření ze styků s gladiátorem. Sporus prohrál ve hře v kostky se Senetiem. Torquatus Silanus nabídl mi za Eunike čtyři kaštanáky, kteří letos určitě zvítězí při dostizích. Nechtěl jsem a také tobě bud'tež díky, že jsi jí nepřijal. Co se týče Torquata Silana, nemá, ubožák, ani tušení, že je spíše stínem nežli člověkem. Jeho smrt je neodvratna. A víš, čím se provinil? Nuže, jest pravnukem božského Augusta! Není mu pomoci. Takový je náš svět!

Očekávali jsme tu, jak ti známo, Tiridata a zatím Vologesus napsal urážlivý list. Protože podmanil Arménii, prosí, aby mu byla ponechána pro Tiridata, neboť ne-li, beztak jí nevydá. Toť hotový výsměch. A proto jsme se rozhodli pro válku. Corbulo bude vybaven takovou mocí, jaké za války s mořskými lupiči neměl veliký

265 Krajina v Řecku u Korintského zálivu.

266 Bájně děvy, vábící k sobě na moři sladkým zpěvem plavce na svá skaliska.

267 V řeckém bájesloví vládkyně moří, choť boha Neptuna.

Pompeius²⁶⁸. Byla však chvíle, kdy Nero váhal. Patrně se bojí slávy, jaké může Corbulo dosáhnouti, zvítězí-li. Bylo dokonce uvažováno o tom, nemělo-li by vrchní velitelství býti svěřeno našemu Aulovi. Vzepřela se tomu Poppaea, které je dle všeho Pomponiina ctnost solí v očích.

Vatinius nám ohlásil jakési mimořádné zápasy gladiátorů, které prý uspořádá v Beneventu²⁶⁹. Hled', kam to až přivedou ševci za našich dob, ač je to v rozporu s průpovědí: *Ne sutor supra crepidam!*²⁷⁰ Vitelius, potomek ševce, a Vatinius vlastní syn! Snad ještě sám smolí dratev! Histrio Aliturus včera výtečně představoval Oidipa. Také jsem se ho ptal jako žida, jsou-li židé a křesťané totéž. Odpověděl mi, že židé měli náboženství od věků, kdežto křesťané jsou prý novou sektou, která nedávno povstala v Judei. Byl tam za dob Tiberiových ukřižován jakýsi člověk, jehož vyznavači se množí každým dnem, pokládajíce jej za boha. Zdá se, že nechtějí znáti žádných jiných bohů a zvláště našich. Nerozumím, proč by jim to mohlo býti na škodu.

Tigellinus mi již zřejmě dává nepřátelství najevo. Dosud si neví se mnou rady, má však proti mně jednu přednost. Hledí si totiž více života a přitom jest větší lotr nežli já, což jej sblížuje s Ahenobarbem. Ti dva se dohodnou dříve či později a pak dojde na mne. Kdy to bude, nevím, ale že jednou beztak to bude, nesejde na tom, kdy. Je nutno se zatím bavit. Život sám o sobě by nebyl zlý, kdyby nebylo Rudobradého. Díky jemu, člověk někdy cítí ošklivost sám proti sobě. Je marno považovati boj o jeho přízeň za nějaké dostihy v cirku, za jakousi hru, jakési zápasy, při nichž vítězství lichotí sebelásce. Vysvětluji si to sice často tímto způsobem, ale přece jen mi časem připadá, jako bych byl takovým Chilonem

268 Slavný starořímský vojevůdce z 1. stol. př. n. l.

269 Starořímské město ležící jižně od Říma.

270 Ševče, drž se svého kopyta.

a ničím lepším nad něho. Až ho již přestaneš potřebovati, pošli mi jej! Zalíbil jsem si jeho vzdělávací řeči. Pozdravuj ode mne svoji božskou křesťanku či vlastně ji požádej mým jménem, aby k tobě nebyla rybou. Napiš mi o svém zdraví, napiš o lásce, uměj milovati, nauč milovati a buď zdrav! –

M. C. Vinitius Petroniovi:

– Po Lygii není dosud památky! Kdyby nebylo naděje, že ji záhy opět nalezu, nedostal bys odpovědi, neboť omrzí-li život, ani psát není chuti. Chtěl jsem zjistiti, nepodvádí-li mne Chiilon, a té noci, kdy si přišel pro peníze pro Euritia, zahalil jsem se do vojenského pláště a nepozorovaně jsem šel za ním i za hochem, kterého jsem mu určil. Když přišli na místo, sledoval jsem je zpozzdálí, ukryt za přístavním sloupem, a přesvědčil jsem se, že Euritius nebyl postavou smyšlenou. Dole u řeky vynášelo několik desítek lidí při pochodních kvádry z veliké nákladní lodi a skládalo je na břehu. Viděl jsem, jak se Chilon k nim přiblížil a dal se do hovoru s některým starcem, který mu za chvíli padl k nohám. Ostatní je obstoupili v kruhu, vydávající výkřiky obdivu. Před mýma očima odevzdal hoch měšec Euritiovi, který uchopiv jej, jal se modliti, maje ruce k nebi vztaženy, a u něho poklekl kdosi druhý, patrně jeho syn. Chilon ještě cosi mluvil, co jsem nemohl doslechnouti, a zároveň žehnal těm dvěma klečícím, jakož i ostatním, čině ve vzduchu znamení na způsob kříže, jež oni dle všeho uctívají, protože všichni ohýbali kolena. Jímala mne touha sestoupiti k nim a slíbiti tři takové měšce tomu, kdo by mně vydal Lygii, nicméně bál jsem se, abych nepokazil Chilonovi práci, a za chvíli, rozmysliv se, vzdálil jsem se.

Přihodilo se to nejméně dvanáctý den po tvém odjezdu. Od té doby byl u mne několikrát. Sám mi řekl, že dosáhl u křesťanů velikého významu. Říká, že nenašel-li až dosud Lygie, tedy proto, že jest křesťanů již nespočetné množství v samém Římě, a proto prý ne všichni se znají a ne všechno mohou věděti, co se mezi nimi děje.

Jsou také opatrní a vůbec málomluvní, on však zaručuje, že jen co se protře ke starším, kterým se říká presbyteři, dovede z nich vylákati všechny tajnosti. Poznal jich již několik a pokusil se vyptati se jich, ale opatrně, aby spěchem nevzbudil podezření a neztížil podniku. A ačkoliv jest obtížno čekati, ačkoliv chybí mi dostatek trpělivosti, cítím, že má pravdu, a čekám.

Dověděl se také, že k modlitbám scházejí se na společných místech, často za branami města, v prázdných domech, ano, i v arenariích. Tam uctívají Krista, zpívají a hodují. Takových míst je mnoho. Chilon se domnívá, že Lygie úmyslně chodí mezi jiné nežli Pomponie proto, aby ta, kdyby došlo k soudu a výslechu, mohla směle odpřisáhnouti, že o jejím útočišti ničeho neví. Jest možno, že presbyteři jí poradili tuto opatrnost. Až jednou pozná Chilon ta místa, budu choditi s ním a, dovolí-li mně bohové, abych spatřil Lygii, přísahám ti při Jovišovi, že pak neunikne mým rukám.

Stále myslím na ty modlitebny. Chilon nechce, abych s ním chodil. Bojí se, ale já nemohu poseděti doma. Poznám ji rázem, byť i byla přestrojena nebo pod závojem. Scházejí se tam v noci, ale já ji poznám i v noci. Všude bych poznal její hlas i pohyby. Sám půjdu přestrojen a budu si dávatí pozor na každého, kdo vchází a vychází. Bez ustání myslím na ni, a proto ji poznám. Chilon má přijíti zítra a pak půjdeme. Vezmu s sebou zbraň. Několik mých otroků, vyslaných do provincie, vrátilo se s nepořízenou. Nyní však jsem jist, že ona je zde, v městě, snad i nedaleko. Sám jsem prohlédl několik domů pod záminkou nájmu. U mne jí bude stokrát lépe, protože tam žije celé mraveniště chudiny. Nebudu přece ničeho litovati kvůli ní. Píšeš, že jsem dobře volil. Nuže, vyvolil jsem si strádání a hořkost. Půjdeme napřed do oněch domů, které jsou v městě, a pak za brány. Je zde naděje, že každý zítřek může cosi přinést, jinak by nebylo možno žíti. Říkáš, že je nutno umět milovat – také já jsem uměl hovořiti s Lygií o lásce, ale nyní jen toužím a jen vyčkávám Chilona; doma je nesnesitelně. Bud' zdrav! –

XVI

Nicméně Chilon se dosti dlouho neukazoval, takže Vinitius nakonec nevěděl, co o tom souditi. Marně si opakoval, že pátrání, má-li vésti k výsledku příznivému a spolehlivému, musí býti pozvolné. Jeho krev stejně jako ohnivá povaha bouřily se proti hlasu rozvahy. Nic nedělati, čekati, seděti se založenýma rukama bylo čímsi tak odporujícím jeho náladě, že žádnou měrou nedovedl se s tím smířiti. Probíhání po zákoutích města ve tmavém plášti otroka již tím, že bylo marno, připadalo mu jen obelháváním vlastní nečinnosti a nemohlo ho upokojiti. Jeho osvobození, lidé zkušeni, kterým uložil, aby podnikli pátrání na vlastní vrub, osvědčili se stokrát méně obratnými proti Chilonovi. Zatím vedle lásky, jakou cítil k Lygii, rodila se v něm ještě vášeň hráče, který chce vyhráti. Vinitius byl vždycky takový. Od nejmladších let prováděl to, co chtěl, s naruživostí člověka, který nechápe, že se také může něco nezdařiti a že je nutno něčeho se vzdáti. Vojenská kázeň sice sevřela na čas jeho zvůli do pout, ale zároveň vštípila mu přesvědčení, že každý rozkaz, jež vydával lidem nižším, nežli byl sám, musí býti vykonán, kdežto delší pobyt na východě mezi lidmi poddajnými a otrocké poslušnosti uvyklými jen jej utvrdil ve víře, že pro jeho „chci“ není mezí. Nyní tedy těžce krvácela i jeho sebeláska. Kromě toho bylo v těchto rozporech, v tom vzdoru a v samém útěku Lygiině cosi jemu nepochopitelného, jakási záhada, nad jejímž rozluštěním si mučil hlavu až k smrti. Cítil, že Akté řekla pravdu a že Lygii nebyl lhostejný. Jestliže však je tomu tak, proč dala přednost tuláctví a bídě před jeho láskou, před jeho něžnostmi a před pobytem v jeho rozkošném domě? Na tu otázku nedovedl najíti odpověď; naproti tomu však dospíval jen k jakémusi neurčitému vědomí, že mezi ním a Lygií a mezi jejich pojmy, mezi světem jeho a Petroniovým

a světem Lygiiným i Pomponie Greciny jest jakýsi rozdíl a jakési nedorozumění, hluboké jako propast, které nic není s to překlenouti a vyrovnati. Tehdy se mu zdálo, že Lygii musí ztratiti, a při té myšlence přicházel o zbytek rovnováhy, kterou v něm chtěl udržeti Petronius. Byly okamžiky, kdy sám nevěděl, miluje-li Lygii, či nenávidí-li jí; chápal jen, že ji musí nalézti a že by mu bylo milejší, kdyby jej pohltila země, nežli aby Lygii neměl spatřiti a míti u sebe. Silou obraznosti vídal ji někdy tak jasně, jako by stála před ním; rozpomínal se na každé slovo, které k ní mluvil a které uslyšel od ní. Cítil ji blízko, cítil ji na prsou, v objetí, a tu jej zachvacovala vášně jako plamen. Miloval ji a vzýval ji. A když si pomyslí, že byl jí milován a že mohla dobrovolně vyhověti mu ve všem, čeho od ní žádal, jímalá jej hluboká a neskonálá lítost, a jakási veliká tklivost zalévala mu srdce jako nesmírná vlna. Ale míval také okamžiky, ve kterých bledl vztekem a kochal se myšlenkami na potupu a muka, jaká připraví Lygii, až ji najde. Chtěl ji nejen míti, nýbrž chtěl míti z ní pošlapanou otrokyni; ale přitom cítil, kdyby mu bylo zůstaveno na vůli: býti jejím otrokem nebo již nikdy v životě jí neviděti, že by raději chtěl býti jejím otrokem. Bývaly dny, ve kterých myslil na stopy, jaké by na jejím růžovém těle zanechaly důtky, a přitom byl by zase býval chtěl líbat ty sledy²⁷¹. Také mu přicházelo na mysl, že byl by šťasten, kdyby ji mohl zabít.

V té rozervanosti, v únavě, nejistotě a hořkosti ztrácel zdraví, ano i krásu. Stal se proto také bezohledným a krutým pánem. Otroci, ano i osvobození přistupovali k němu, třesouce se, a když na ně dopadaly tresty bez jakékoli příčiny, stejně nemilosrdné jako nespravedlivé, začali ho potají nenáviděti. On pak, cítě to a cítě svoji opuštěnost, mstil se na nich tím více. Krotil svoji zvlí pouze vůči jedinému Chilonovi z obavy, aby nepřestal pátrati, ten pak, vystihnuv to, začal jej ovládati a stále stupňovati své požadavky. Z počátku při

271 Stopy.

každé návštěvě ujišťoval Vinitia, že záležitost půjde lehce a rychle, kdežto nyní sám začal vynalézati obtíže, a neustáváje sice ručiti za neomylný výsledek pátrání, přece jen se netajil tím, že budou trvati asi ještě dlouho.

Konečně přišel po dlouhých dnech čekání s tváří tak zachmuřenou, že mladý člověk zbledl při pohledu na něho, a přiskočiv k němu, sotva měl sílu, aby se optal:

„Není již dívka mezi křesťany?“

„Zajisté, jest, pane,“ odpověděl Chilon, „ale našel jsem mezi nimi Glauka lékaře.“

„O čem to mluvíš a kdo je to vlastně?“

„Zapomněl jsi tedy na starce, pane, s nímž jsem cestoval z Neapole do Říma a při jehož obraně jsem přišel o tyto dva prsty zde, jejichž ztráta mi znemožňuje, abych udržel pero v ruce. Lupiči, kteří odvěkli jeho ženu a děti, bodli jej dýkou. Zanechal jsem jej umírajícího v hospodě u Minturn²⁷² a dlouho jsem jej oplakával! Bohužel, přesvědčil jsem se, že žije dosud a náleží křesťanské obci v Římě.“

Vinitus, který nemohl pochopiti, oč běží, vystihl pouze, že onen Glaukos znamená jakousi překážku v pátrání po Lygii, a proto potlačil v sobě hněv, který v něm bouřil, a řekl:

„Jestliže jsi ho bránil, musí ti býti vděčen a pomáhati.“

„Ach, ctihodný tribune, ani bohové nebývají vždy vděční, neřku-li lidé! Ano, měl by mi být vděčen! Na neštěstí však je to stařec chabého ducha, zatemnělého věkem a zármutkem, ze kteréžto příčiny nejen mi není vděčen, nýbrž dokoce, jak jsem zvěděl právě od jeho spoluvyznavačů, obviňuje mne, že jsem se dorozuměl s lupiči a že já jsem původcem jeho pohrom. Hle, toť má odměna za dva prsty!“

„Jsem jist, lotře, že bylo tomu tak, jak tvrdí on!“ řekl Vinitius.

272 Starořímské město ve střední Itálii.

„Pak tedy víš více nežli on sám,“ odpověděl důstojně Chilon. „On se totiž domnívá, že tomu tak bylo, což by mu však nebylo závadou, aby vyzval křesťany a krutě se na mně pomstil. Udělal by to zcela určitě, ostatní pak by mu rovněž zcela určitě pomohli. Na štěstí nezná mého jména a v modlitebně, ve které jsme se setkali, mne nezahlédl. Já však jsem ho poznal ihned a v prvním okamžiku jsem se mu chtěl vrhnout kolem krku. Zadržela mne pouze rozvaha a zvyk, abych uvažoval o každém kroku, který hodlám podniknout. Začal jsem se tedy po odchodu z modlitebny na něho vyptávat a ti, kdož jej znají, řekli mně, že je to člověk, jež zradil společník s cesty z Neapole... Jinak bych přece nevěděl, že tak vypravuje.“

„Co mi na tom záleží! Mluv, co jsi viděl v modlitebně!“

„Tobě na tom nezáleží, pane, ale mně na tom záleží jako na vlastní kůži. A poněvadž chci, aby mne mé učení přečkalo, chci se raději vzdát odměny, jakou jsi mi slíbil, nežli vydávat v nebezpečí život z čirého mamonářství, bez kterého jako pravý filosof dovedu žít a hledat božskou pravdu.“

Ale Vinitius přistoupil k němu se zlověstnou tváří a začal mluvití tlumeným hlasem:

„A kdo ti řekl, že tě z Glaukovy ruky potká smrt spíše nežli z mé? Odkud víš, pse, že nebudeš ihned zakopán v mé zahradě?“

Chilon, jenž byl zbabělec, pohlédl na Vinitia a ve mžiku porozuměl, že ještě jedno neprozřetelné slovo a bude po něm neodvratně veta.

„Budu ji hledat, pane, a najdu ji!“ zvolal chvatně.

Nastalo mlčení, za něhož bylo jen slyšeti rychlé oddychování Vinitiovo a vzdálený zpěv otroků, kteří pracovali v zahradě.

Teprve za chvíli Řek, zpozorovav, že se mladý patricius již poněkud uklidnil, jal se mluvit:

„Smrt přešla mimo mne, ale já jsem se na ni díval s takovým klidem jako Sokrates. Ne, pane, neřekl jsem, že se vzdávám pátrání po dívce, chtěl jsem ti jen říci, že pátrání po ní je spojeno pro mne

s velikým nebezpečím. Pochyboval jsi svého času, je-li na světě jakýsi Euritius, a třebaš i na vlastní oči ses přesvědčil, že syn mého otce ti řekl pravdu, máš mne v podezření, že jsem si Glauka pro tebe jen vymyslel. Pohříchu, kéž by to byl jen výmysl, kéž bych mohl v plném bezpečí chodit mezi křesťany, jako jsem chodíval dříve! Přenechal bych mu za to tu ubohou, starou otrokyni, kterou jsem si koupil před třemi dny, aby pečovala o můj věk a chatrné zdraví. Než Glaukos žije, pane, a kdyby mne spatřil, nespátřil bys mne již ty, ale kdo by ti potom vyhledal dívku?”

Tu se opět odmlčel a začal si stírat slzy, načež pokračoval:

„Dokud však je Glaukos naživu, kterak ji mám hledat, když každým okamžikem se s ním mohu setkat, a až se s ním setkám, je veta po mně a se mnou vezme za své i mé pátrání.“

„Kam míříš? Jaká je tvá rada? A co chceš podniknouti?” ptal se Vinitius.

„Aristoteles nás učí, pane, že musíme obětovat menší věci velkým, a král Priamus²⁷³ často říkával, že stáří je těžkým břemenem. Nuže, břemenem stáří a pohrom hroutí se Glaukos odedávna, a to tak těžce, že smrt byla by mu dobrodiním. Čím zajisté podle Seneky je smrt, ne-li vykoupením...?”

„Dělej si šašky z Petronia, ne ze mne, a mluv, co chceš!”

„Je-li šlechtnost šaškovstvím, ať mi bohové dovolí, abych se stal šaškem navždy! Chci, pane, odstranit Glauka, neboť, pokud je naživu on, i můj život i pátrání jsou ve stálém nebezpečí.“

„Nuže, najmi lidi, kteří jej utlukou kyji, já jim zaplatím!”

„Oderou tě, pane, a budou vytloukat později z toho tajemství pro sebe. Lotru v Římě je tolik, co pískových zrněk v aréně, ale neuvěříš, jak draze si dají zaplatit, když poctivý člověk potřebuje jejich lotroviny. Nikoli, ctihodný tribune! A což, kdyby vigilové dopadli vrahy při činu? Ti by jistě se přiznali, kdo je najal, a měl bys z toho

273 V řeckém bájesloví trojský král.

jen nesnáze. Na mne však viny nesvalí, protože jim neřeknu svého jména. Zle činiš, že mi nedůvěřuješ, neboť i když necháváš stranou moji počestnost, měj na paměti, že tu běží o dvě jiné věci: o mou vlastní kůži a o odměnu, jakou jsi mi slíbil.“

„Kolik potřebuješ?“

„Potřebuji tisíc sestercií, neboť měj na paměti, pane, že musím najít poctivé lotry, takové, kteří vezmou-li si závdavek, nezmizí i s ním beze stopy. Za pořádnou práci pořádný plat! Také by se mi nějaká ta maličkost hodila k tomu, abych si utřel slzy, které prolíji ze žalu nad Glaukem. Volám bohy za svědky, že jsem ho měl rád! Dostanu-li dnes tisíc sestercií, bude jeho duše za dva dni v hádu a teprve tam, uchovají-li si duše paměť a dar myšlení, pozná, jak jsem ho měl rád. Lidi vynajdu ještě dnes a prohlásím jim, že od zítřejšího večera za každý den Glaukova života přicházím o sto sestercií. Mám také určitý nápad, který se mi zdá neomylným.“

Vinitius mu ještě jednou slíbil žádanou sumu, ale zakázal mu, aby déle mluvil o Glaukovi, zato však se tázal, jaké jiné přináší noviny, kde za tu dobu byl, co viděl a co objevil. Ale Chilon mu nemohl povědět mnoho nového. Byl ještě ve dvou modlitebnách a dával pozor na všechny shromážděné, zvláště na ženy, ale nezahlédl žádné, která by se podobala Lygii. Křesťané však jej považují prý za svého a od té doby, co dal peníze, aby mohl býti vykoupen syn Euritiův, mají jej v úctě jako člověka, jenž vstupuje ve šlépěje „Chresta“. Také prý se od nich dověděl, že jeden veliký zákonodárce, jakýsi Pavel z Tarsu, mešká v Římě, že byl uvězněn, poněvadž na něho židé podali stížnost, i rozhodl se, že se s ním seznámí. Ale nejvíce prý jej potěšila jiná zpráva, že totiž nejvyšší kněz celé sekty, který byl učedníkem Kristovým a jemuž onen svěřil správu křesťanství celého světa, rovněž má každým okamžikem přijeti do Říma. Všichni křesťané přejí si ovšem jej spatřiti a naslouchati jeho učení. Dojde prý k nějakým velikým schůzím, jimž bude i on, Chilon, přítomen, ba co více: protože je snadno skryti se v davu, přivede na ně i Vinitia.

Pak najdou Lygii určitě. Až bude Glaukos jednou odstraněn, nebude to nikterak spojeno s velikým nebezpečím. Kdyby došlo k pomstě, pomstili by se arci i křesťané, ale v celku jsou to lidé klidní.

Tu začal Chilon vypravovati s jakýmsi údivem, že nikdy nezpokořoval, že by se oddávali prostopášnostem, otravovali studně a fontány, že by byli nepřáteli lidského pokolení, uctívali osla nebo pojídali maso dětí. Ne, to neviděl! Najde zajisté mezi i nimi takové, kteří za peníze odpraví Glauka, ale jejich učení, pokud mu je známo, k žádným zločinům nevybízí, naopak, přikazuje zlé skutky odpouštět.

Vinitius pak si vzpomněl, co mu řekla u Akté Pomponie Grecina, a vůbec naslouchal slovům Chilonovým s radostí. Jakkoliv jeho city k Lygii nabývaly zdání nenávisti, zakoušel úlevy, slyše, že učení, které ona i Pomponie vyznávaly, nebylo ani zločinné, ani ohavné. Vyvstávalo však v něm jakési nejasné vědomí, že právě proto, že to jemu neznámé a tajemné uctívání Krista způsobilo rozkol mezi ním a Lygií, začal se toho učení báti a přitom i nenávidět.

XVII

Chilonovi opravdu šlo o to, aby odstranil Glauka, který přesto, že byl již letitý, nebyl nikterak starcem neduživým. V tom, co Chilon vypravoval Vinitiovi, byla značná část pravdy. Znal svého času Glauka, zradil jej, zaprodal lupičům, zbavil ho rodiny, jmění a vydal vraždě. Vzpomínku na ty události však nosil u sebe lehce, poněvadž jej opustil umírajícího nikoli v hospodě, nýbrž v poli u Minturn, ale nenadál se jedné jen věci, že se Glaukos z ran vyléčí a přibude do Říma. Proto také, když jej spatřil v modlitebně, byl opravdu polekán a v prvním okamžiku chtěl se skutečně vzdáti pátrání po Lygii. Ale z druhé strany Vinitius poděsil jej ještě více. Chilon pochopil, že musí voliti mezi strachem z Glauka a mezi pronásledováním, jakož i pomstou mocného patricia, kterému by jistě přispěchal na pomoc druhý, ještě větší, Petronius. Vzhledem k tomu přestal Chilon váhati. Pomyslel si, že jest lépe míti nepřátele malé nežli veliké, a jakkoliv se jeho zbabělá povaha poněkud vzpírala krvavým prostředkům, uznal přece jen za nezbytné zavraždit Glauka za přispění cizích rukou.

Zatím šlo mu jen o výběr lidí a právě k nim se nesl jeho úmysl, o němž se zmínil Vinitiovi. Trávě noci nejčastěji ve vinárnách a přenocuje v nich mezi lidmi bez přístřeší, beze cti a víry, snadno mohl nalézti takové, kteří zvětřivše u něho peníze, začali by práci od něho nebo, vzavše si závdavek, vynutili by z něho celý obnos pohrůžkou, že jej vydají do rukou vigilů. Ostatně od které si doby cítil Chilon odpor k chátře, ke hnusným a přitom i strašlivým postavám, které se utábořily v podezřelých domech na Subuře nebo na Zatibří. Odměňuje všechno vlastním měřítkem a nevyzkoumav sdostatek křesťanů ani jejich učení, domníval se, že i mezi nimi najde povolné nástroje; protože pak mu připadali řádnější nežli ostatní, rozhodl

se, že se k nim odebere a vyličí jim podnik tím způsobem, aby se k němu uvolili nejen pro peníze, nýbrž i z horlivosti.

Za tím účelem zašel na večer k Euritiovi, o němž věděl, že jest mu oddán z té duše a že učiní všecko, aby mu pomohl. Jsa však povahou opatrný, neměl zdaleka v úmyslu svěřiti se mu se svými pravými záměry, které ostatně byly by ve zjevném rozporu s věrou starcovou v jeho šlechtnost a bohabojnost. Chtěl míti lidi ke všemu odhodlané a teprve s nimi se dohodnouti o věci tím způsobem, aby z ohledu na sebe uchovali ji ve věčné tajnosti.

Stařec Euritius, vykoupiv syna, pronajal si jeden z malých krámečků, jimiž se to jen hemžilo u Círku Maximu²⁷⁴, aby divákům, dostavujícím se na dostihy, prodával v něm olivy, bob, nekvašené těsto a vodu, medem slazenou. Chilon zastal jej doma, kterak si zařizuje krámeček, a uvítav se s ním jménem Kristovým, začal rozprávěti o věci, která jej k němu přivedla. Prokázav jim službu, spoléhal prý, že mu bude splaceno vděkem. Potřebuje dvou nebo tří lidí, silných a odvážných, aby odvrátil nebezpečí, hrozící nejen jemu, nýbrž i všem křesťanům. Je sice chud, neboť všecko, co měl, dal Euritiovi, nicméně takovým lidem by zaplatil za jejich služby, s podmínkou, že mu budou důvěřovati a věrně vykonají, co jim vykonati rozkáže.

Euritius a jeho syn Quartus naslouchali mu jako svému dobrodinci téměř na kolenou. Oba také prohlásili, že sami jsou odhodláni vykonati vše, čeho si od nich vyžádá, věříce, že muž tak svatý nemůže žádati činů, které by nebyly ve shodě s učením Kristovým.

Chilon je ubezpečil, že tomu tak jest, a zvednuv oči, modlil se, jak se zdálo, ve skutečnosti však přemýšlel o tom, nebude-li vhodno přijmouti jejich nabídku, kterou by mohl ušetřiti tisíc sestercií. Ale za chvíli rozmyšlení ji zamítl. Euritius byl stařec, snad ne tak věkem

274 Obrovské závodíště ve starém Římě pro 150 000 diváků, obklopené po obvodu malými krámkami.

chabý, jako vysílený starostmi a nemocí; Quartovi bylo šestnáct let, kdežto Chilon potřeboval lidí obratných, ale především statných. Co se týče tisíce sestercií, doufal, že díky nápadu, na který připadl, podaří se mu značnou jejich část ušetřit, děj se co děj.

Naléhali nějakou dobu, ale když rozhodně odmítl, podrobili se. Tehdy řekl Quartus:

„Znám pekaře Demasa, pane, u něhož jsou zaměstnání u žernovů otroci a lidé námezdní. Jeden z těch námezdníků je tak silný, že by nahradil ne dva, ale čtyři, neboť sám jsem viděl, jak zvedl kameny, jimiž ani čtyři lidé nemohli hnouti z místa.“

„Je-li člověk bohabojný a schopen obětovati se za bratry, seznam mne s ním.“

„Jest křesťan, pane,“ odpověděl Quartus, „poněvadž u Demasa pracují většinou křesťané. Jsou tam dělníci noční i denní, ten pak náleží k nočním. Kdybychom tam šli nyní, zastihli bychom je právě u večere a mohl by ses s ním dáti volně do hovoru. Demas bydlí u Emporia²⁷⁵.“

Chilon souhlasil co nejochotněji. Emporium leželo na úpatí aven-tinského návrší, a tudíž nepříliš daleko od Velikého cirkusu²⁷⁶. Bylo by možno dostat se tam podél řeky skrze Porticus Aemiliův²⁷⁷, aniž bylo nutno obejít návrší, což ještě podstatně zkracovalo cestu.

„Jsem stár,“ pravil Chilon, když vešli pod sloupoví, „a někdy se mi kalí paměť. Ano, vždyť i náš Kristus byl vydán jedním ze svých učedníků! Ale na jméno zrádcovo se nemohu v tomto okamžiku rozpomenout...“

„Jidáš, pane, jenž se oběsil,“ odpověděl Quartus, divě se poněkud v duchu, jak bylo možno nezapamatovati si toho jména.

„Ach, ano, Jidáš! Děkuji ti!“ odvětil Chilon.

275 Tržiště.

276 Circus Maximus, obrovské závodíště v Římě.

277 Aemilius – jméno starobylého a slavného patricijského rodu v Římě.

A šli nějakou dobu mlčky. Dorazivše do Emporia, které bylo již zavřeno, minuli je, a obešedše sýpky, v nichž bylo vydáváno lidu obilí, zabočili nalevo k domům, které se táhly podél Via Ostiensis až k pahorku Testatius a Forum Pistorium. Tam se zastavili u dřevěného staveníčka, z jehož vnitřku zaznívalo hučení žernovů. Quartus vešel dovnitř, Chilon pak, jenž se nerad ukazoval velikému počtu lidí a který byl ve stálých obavách, že nějaké fatum jej může svést s Glaukem lékařem, zůstal venku.

„Jsem zvědav na toho Herkula, který slouží jako mlynářský chasník,“ řekl si, dívaje se na jasně svítící měsíc. „Je-li lotrem a moudrým člověkem, bude mne trochu mnoho stát; je-li však to šlechetný křesťan a hlupák, udělá zadarmo všechno, čeho budu na něm žádat.“

Další úvahy přerušil mu návrat Quarta, jenž vyšel ze stavení s druhým člověkem, oblečeným jen do tuniky, zvané exomis, sestřižené tím způsobem, že pravá ruka a pravá část prsou zůstávaly obnaženy. Takového šatu, poněvadž připouštěl naprostou volnost pohybů, užívali zejména dělníci. Chilon, pohlédnuv na příchozího, oddychl si spokojeně, neboť neviděl až dosud v životě takové ruky a takových prsou.

„Zde jest, pane, bratr,“ řekl Quartus, „kterého sis přál viděti!“

„Pokoj Kristův budiž s tebou!“ ozval se Chilon. „Ty pak, Quarte, pověz tomuto bratrovi, zasloužím-li si víry a důvěry, a potom se vrať ve jménu božím, poněvadž není třeba, abys šedivého otce nechával o samotě!“

„Je to svatý člověk,“ řekl Quartus, „který věnoval všechno jmění, aby mne neznámého vykoupil z otroctví. Ať mu za to Pán náš, Spasitel, připraví odměnu nebeskou!“

Obrovský pracovník, uslyšev to, sklonil se a políbil Chilonovi ruku.

„Jak se jmenuješ, bratře?“ ptal se Řek.

„Při křtu svatém bylo mi dáno jméno Urban, otče.“

„Urbane, bratře milý, máš-li kdy, abys mohl svobodně se mnou si pohovořit?“

„Naše práce se začíná o půlnoci a teď nám teprve chystají večeři.“

„Nuže, je dosti pokdy – půjdeme k řece a tam vyslechněš má slova!“

Odešli a usedli na kamenitý břeh v tichu, přerušovaném pouze vzdáleným hučením žernovů a bubláním vlny, tekoucí dole. Tam se Chilon zadíval na pracovníkovu tvář, která přes hrozný poněkud a smutný výraz, jaký obyčejně mívaly tváře barbarů, obývajících v Římě, připadala mu přece jen dobráčkou a upřímnou.

„Tak jest!“ řekl si v duchu. „To je člověk dobrý a hloupý, který Glauka usmrtí zadarmo!“

Načež se ptal:

„Urbane, miluješ Krista?“

„Miluji z duše i srdce!“ odpověděl pracovník.

„A své bratry a sestry i ty, kteří tě naučili pravdě a víře v Krista?“

„Miluji rovněž i je, otče!“

„Budiž tedy pokoj s tebou!“

„I s tebou, otče!“

Nastalo opět ticho – pouze zpovzdálí hučely žernovy, dole pak šuměla řeka.

Chilon se zadíval do jasné měsíční záře a pomalým, tlumeným hlasem začal mluvit o smrti Kristově. Mluvil ne jako k Urbanovi, nýbrž jako sám k sobě, připomínal si onu smrt nebo zase jako by svěřoval její tajemství tomuto spícímu městu. Bylo v tom cosi hluboce jímavého a zároveň velebného. Pracovník plakal, a když začal Chilon bédovati a naříkati nad tím, že v okamžiku smrti Spasitelovy nebylo nikoho, kdo by ho bránil ne-li od ukřižování, tedy aspoň od tupení vojáků a židů, obrovské pěsti barbarovy začaly se zatínati lítostí a potlačovaným vztekem. Jen smrt jej vzrušila, ale při myšlence na luzu, která se posmívala Beránkovi na kříži přibitému, bouřila se v něm prostá duše a zachvacovala jej divoká touha po pomště.

A Chilon pojednou se ho ptal:

„Urbane, víš, kdo byl Jidáš?“

„Vím, vím, ale ten se oběsil!“ zvolal chasník.

A v jeho hlase jako by se tajila lítost, že zrádce sám si již vyměřil trest a že nemůže mu padnouti do rukou.

A Chilon pokračoval:

„Kdyby však se nebyl oběsil a kdyby jej některý z křesťanů byl potkal na souši nebo na moři, zdaž nebyl by povinnen pomstít se za muka, krev i smrt Spasitelovu?“

„Kdo by se nepomstil, otče?“

„Pokoj s tebou, věrný služebníče Beránkův! Je dovoleno odpouštět zločiny, páchané na nás, ale kdo má právo odpustit zločin, spáchaný proti Bohu? Ale jako had plodí hada, jako zloba plodí zlobu a zrada zradu, tak se z jedu Jidášova zrodil druhý zrádce, a jako onen vydal židům a římským vojákům Spasitele, tak zase ten, jenž žije mezi námi, chce vydat vlkům jeho ovečky; a nezabrání-li nikdo zradě, nepotře-li nikdo včas hlavy hadovy, na nás všechny čeká zkáza a s námi zahyne i čest Beránkova.“

Chasník se na něho díval s nesmírným nepokojem, jako by si jasně neuvědomoval, co slyšel. Řek, pokrýv si hlavu cípem pláště, začal opakovati hlasem, vycházejícím jako ze země:

„Běda vám, služebníci pravého Boha! Běda vám, křesťané a křesťanky.“

A opět nastalo mlčení, opět bylo slyšeti jen hučení žernovů, nejasný zpěv mlynářských chasníků a šum řeky.

„Otče,“ ptal se konečně chasník, „kdo je ten zrádce?“

Chilon svěsil hlavu. „Kdo je ten zrádce? Jidášův syn, syn z jeho jedu, syn, jenž se tváří jako křesťan a chodí do modliteben jen proto, aby obviňoval bratry před Caesarem, že nechtějí Caesara uznávaní za Boha, že otravují fontány, vraždí děti a chtějí zničit město tak, aby nezůstal kámen na kameni. V několika dnech bude vydán rozkaz praetoriánům, aby uvěznili starce, ženy a děti a odvedli je

k utracení, jako byli posláni na smrt otroci Pedania Secunda. A to vše způsobil onen druhý Jidáš. Jestliže však prvního nikdo neztrestal, jestliže se na něm nikdo nepomstil, jestliže nikdo nebránil Krista v hodině muk, kdo chce ztrestati toho, kdo potře hada, nežli jej vyslechne Caesar, kdo jej odpraví, kdo uchrání zkázy bratrů a víry v Krista?“

A Urban, jenž seděl až dosud na kamenném roubení, náhle vstal a řekl:

„Já to učiním, otče!“

Chilon rovněž vstal, chvíli se díval na tvář chasníkovu, osvětlenou měsíční září, načež vztáhnuv paži, zvolna vložil ruku na jeho hlavu.

„Jdi mezi křesťany,“ řekl velebně, „jdi do modliteben a ptej se bratří po Glaukovi lékaři, a až ti jej ukáží, zabij jej ve jménu Kristově...!“

„Po Glaukovi?...“ opakoval chasník, jako by si chtěl v paměti utvrditi ono jméno.

„Znáš jej?“

„Ne, neznám. Křesťanů jsou v celém Římě tisíce a ne všichni se znají. Ale zítra v Ostrianu se sejdou v noci bratři a sestry do jednoho, neboť se dostavil veliký apoštol Kristův, který tam bude učit, a tam bratři mně ukáží Glauka.“

„V Ostrianu?“ ptal se Chilon. „Vždyť je to za branami města. Bratři a všechny sestry? V noci? Za branami v Ostrianu?“

„Ano, otče. To je náš hřbitov, mezi Via Salaria²⁷⁸ a Nomentana²⁷⁹. Což ti není známo, že tam bude učit velký apoštol?“

„Nebyl jsem dva dni doma, a proto jsem nedostal jeho listu, aniž jsem věděl, kde jest Ostrianum, protože jsem nedávno přibyl sem z Korinta, kde zařizuji křesťanskou obec... Ale je tomu tak! A když ti Kristus dal takové vnuknutí, půjdeš v noci, milý synu, do Ostriana,

278 Solní silnice, starověká obchodní cesta, počínající od Říma přes sabinské území (hory nedaleko Říma) až po apeninské hory, po níž byla dopravována sůl.

279 Město na severovýchod od Říma.

tam vynajdeš mezi bratry Glauka a zabiješ jej na zpáteční cestě do města, za což ti budou odpuštěny všechny hříchy. A teď pokoj budiž s tebou...!“

„Otče...!“

„Poslouchám tě, služebníče Beránkův.“

Na tváři chasníkově se zračily rozpaky. Nedávno prý zabil člověka, snad i dva, učení Kristovo však zakazuje zabíjet. Nezabil jich však ve své obraně, protože ani to není dovoleno! Nezabil jich pro zisk, chraň toho Kristus...! Sám biskup mu dal bratry ku pomoci, ale zabít nedovolil; on prý zabil proti své vůli, protože jej bůh obdařil silou příliš velikou... A nyní krutě za to pyká... Jiní si u žernovů zpívají, kdežto on, nešťastník, myslí na svůj hřích, na obraz Beránkův... Co se již namodlil a naplakal, co se Beránka naprosil, aby mu odpustil! A dosud cítí, že neodpykal ještě dosti... A teď opět slíbil, že zabije zrádce... Nu, dobrá! Jen zločiny, proti nám spáchané, smíme sami odpouštět, a proto jej zabije, třebaš i před očima všech bratrů a sester, kteří budou zítra v Ostrianu. Ale ať je Glaukos dříve odsouzen staršími v bratrstvu, biskupem nebo apoštolem. Zabít není nesnadno a zabít zrádce, to je dokonce příjemno, jako zabít vlka nebo medvěda – ale což kdyby Glaukos přišel o život nevinně? Kterak brát si na svědomí novou vraždu, nový hřích a novou potupu Beránkovu?

„Na soud není kdy, milý synu,“ odvětil Chilon, „poněvadž zrádce pospíší z Ostria rovnou k Caesarovi do Antia nebo se ukryje v domě některého patricia, v jehož je službách. Ale dám ti odznak, a ukážeš-li jej po Glaukově zabití biskupovi a velikému apoštolovi, budou ti oba žehnat za tvůj čin.“ To praviv, vyňal malý peníz, pak jal se hledati za pasem nůž, a naleznuv jej, vyryl špičkou nože na sestercii znamení kříže a podal ji chasníkovi.

„Zde jest rozsudek proti Glaukovi a odznak pro tebe! Až jej po Glaukově utracení ukážeš biskupovi, odpustí tobě i onu první vraždu, které ses dopustil proti své vůli.“

Chasník bezděčně natáhl ruku po penízi, ale maje právě dosud v čerstvé paměti vraždu předešlou, doznal jakéhosi pocitu úzkosti.

„Otče,“ řekl hlasem skoro prosebným, „běřeš si na svědomí ten čin a slyšel jsi sám Glauka, zaprodávajícího bratry?“

Chilon pochopil, že je nutno podati nějaké důkazy, uvést nějaká jména, jinak že se může do obrova srdce vlouditi pochybnost. A po jednou proletěla mu hlavou šťastná myšlenka.

„Poslyš, Urbane!“ pravil. „Bydlím v Korintě, ale pocházím z Kosu, a zde v Římě učím nauce Kristově kterousi služebnou dívku ze svého kraje a jméno její jest Eunike. Slouží jako ‚vestiplica‘ v domě přítele Caesarova, jakéhosi Petronia. Nuže, v tomto domě jsem slyšel, jak se Glaukos uvolil vydat všechny křesťany a kromě toho slíbil jinému udavači Caesarovu, Vinitiovi, že mu najde mezi křesťany dívku...“

Zde ustal a s údivem pohlédl na chasníka, jehož oči náhle zasvítily jako oči zvířete a tvář nabyla výrazu divokého hněvu a hrozby.

„Co je ti?“ ptal se téměř se strachem.

„Nic, otče. Zítra zabiji Glauka...!“

Ale Řek se odmlčel; za chvíli, chopiv chasníka za rameno, otočil jej tak, aby měsíční záře dopadala přímo na jeho tvář, a začal si jej pozorně prohlížeti. Bylo patrné, že v duchu váhal, má-li se ho vyptávatí dále a všechno jasně vypátrati, či má-li přestati zatím na tom, čeho se dověděl nebo co tušil.

Nakonec však vrozená jemu opatrnost zvítězila. Zhluboka si oddychl jednou, dvakrát, načež, položiv opět ruku na hlavu chasníkovu, ptal se velebným, povýšeným hlasem:

„Při křtu svatém bylo ti přece dáno jméno Urban?“

„Tak jest, otče.“

„Budiž tedy pokoj s tebou, Urbane!“

XVIII

Petronius Vinitiovi:

– Je s tebou zle, carissime! Dle všeho ti Venuše pomátla smysly, zbavila rozumu, paměti i daru mysliti na cokoliv jiného nežli na lásku. Přečti si někdy, co jsi mi odpověděl na můj list, a poznáš, jak tvůj duch nyní zhostejněl ke všemu, co není Lygie, jak pouze jí se zabývá, k ní se ustavičně vrací a nad ní víří jako jestřáb nad vyhlédnutou kořistí. U Polluxe, vypátrej ji přece! Jinak se změníš, pokud tě oheň nepromění v popel, v egyptského netvora, jenž zamilovav se, jak se tvrdí, do bledé Isidy, pro všechno ohluchl, zhostejněl a čeká pouze na noc, aby se mohl dívat na milenku kamennýma očima.

Problíhej si za večerů město přestrojen, dokonce navštěvuj křesťanské modlitebny se svým filosofem. Všecko, co budí naději a ubíjí čas, hodno jest chvály. Ale pro mé přátelství udělej jedno: onen Ursus, totiž Lygiin otrok, je dle všeho člověk neobyčejné síly; nuže, najmi si Krotona a podnikněte výpravu ve třech. Tak to bude bezpečnější a rozumnější. Křesťané, jelikož k nim náleží Pomponie Grecina i Lygie, dojista nejsou takovými lotry, za jaké všeobecně jsou pokládáni; nicméně podali při únosu Lygie důkaz, že jakmile jde o nějakou ovečku z jejich stáda, neznají žertů. Až spatříš Lygii, vím, že nebudeš s to, aby ses udržel, a budeš chtít odvésti si ji okamžitě. Ale kterak to provedeš se samým Chilonidem? Kroto na-proti tomu si již pomůže, byť bránilo Lygii deset takových chlapíků, jako jest Ursus. Nenechej se vykořistiti Chilonem, ale na Krotona peněz nelituj. Ze všech rad, jaké ti mohu poslati, tato jest nejlepší.

Zde se již přestalo mluvit o malé Augustě i o tom, že zemřela působením kouzel. Ještě se někdy Poppaea o nich zmíní, ale mysl Caesarova jest všecka zaujata čímsi jiným; ostatně, pravda-li, že *diva* Augusta jest opět v požehnaném stavu, rozptýlí se i v ní vzpomínka

na ono dítě beze sledu. Jsme již několik dní v Neapoli či vlastně v Bajích. Kdybys byl schopen mysliti na cokoliv, ozvěny našeho pobytu jistě by narazily o tvůj sluch, neboť celý Řím zajisté nemluví o ničem jiném. Přijeli jsme tedy rovnou do Bají, kde na nás padly především vzpomínky na matku a výčitky svědomí. Ale víš, kam až dospěl Ahenobarbus? Nuže, tam, že i zavraždění matky jest mu pouze námětem k básním a podnětem, aby sehrával šaškovsko-tragické výjevy. Dříve cítil skutečné výčitky svědomí pouze potud, pokud je zbabělcem. Nyní, když se přesvědčil, že svět mu leží u nohou jako jindy a že se žádný bůh na něm nepomstil, pouze předstírá výčitky, aby dojal lidi svým osudem. Někdy se za nocí prudce zvedá, tvrdě, že jej pronásledují Furie, budí nás, ohlídá se, bere na se vzezření komedianta, hrajícího úlohu Orestovu²⁸⁰, a to ubohého komedianta, deklamuje řecké verše a rozhlídá se, obdivujeme-li se mu. A my, to se rozumí, se obdivujeme! A místo, abychom mu řekli: Jdi spát, šašku! – vpravujeme se rovněž do tragického tónu a chráníme velkého umělce proti Furiím. U Kastora, jistě jsi byl zpraven aspoň o tom, že vystoupí veřejně v Neapoli! Byli sehnáni všichni pobudové z Neapole a okolních měst, kteří naplnili arénu tak nepříjemným zápachem po česneku a potu, že jsem děkoval bohům, že jsem byl s Ahenobarbem za jevištěm, místo abych seděl v prvních řadách mezi Augustiany. A věříš, že se bál? Bál se opravdu! Bral mne za ruku a přikládal si ji na srdce, které skutečně bušilo zrychleným tlukotem. Měl krátký dech a v okamžiku, kdy bylo třeba vystoupiti, zbledl jako pergamen a čelo se mu pokrylo krůpějemi potu. A přece věděl, že ve všech řadách sedí připravení praetoriáni, opatření kyji, jimiž měli podněcovati nadšení, kdyby toho bylo třeba. Ale nebylo toho třeba. Žádná smečka opic z okolí Kartága²⁸¹ nedovede tak vrískat, jako vrískala ta holo-

280 Bájný hrdina, jenž pomstil násilnou otcovu smrt tím, že zavraždil jeho bratra a svou matku, za což byl stíhán Furiemi.

281 Starobylé město v severní Africe, centrum obchodu, zbořeno 146 př. n. l.

ta. Povídám ti, že zápach po česneku šířil se až na jeviště. Nero se ukláněl, tiskl si ruce na srdce, posílal vzdušné polibky a plakal. Pak se přihnul mezi nás, kteří jsme čekali za jevištěm, jako zpitý, volaje: „Čím jsou všechny triumfy proti tomuto mému!“ A tam ona holota stále ještě řvala a tleskala, vědouc, že vytleskává si tím přízeň, dary, besedu, loterní lístky a novou podívanou na Caesara šaška. Pranic se jim nedivím, že tleskali, protože to nebylo dosud viděno. On pak opakoval přes tu chvíli: „Hle, co jsou Řekové! Hle, co jsou Řekové!“ A zdá se mi, že se od té chvíle jeho nenávist k Římu ještě rozmohla. Je pravda, do Říma byli vysláni zvláštní rychlí poslové se zprávou o triumfu a my očekáváme v těchto dnech díky senátu. Hned po prvním vystoupení Neronově došlo tu ke zvláštní příhodě. Divadlo se totiž zřítilo, ale tehdy, když lidé byli již venku. Byl jsem na místě neštěstí a neviděl jsem, že by byla vytažena jediná jen mrtvola ze sutin. Mnoho lidí, a to i mezi Řeky, pohlíží na to jako na hněv bohů za zneuctívání císařské moci; on však tvrdí naproti tomu, že je to milost bohů, kteří chovají zřejmou péči o jeho zpěv a o ty, kteří jej poslouchají. Odtud obětování po všech chrámech a veliká díků činní, pro něho pak nový podnět k cestě do Achaie. Před několika dny však mi řekl, že se bojí, co tomu řekne římský lid a nevzbouří-li se jak z lásky k němu, tak i z obavy o rozdávání obilí a o hry, které by mohly při delší nepřítomnosti Caesarově odpadnouti.

Nicméně pojedeme do Beneventa, abychom shlédli ševcovskou nádheru, jakou se holedbá Vatinius, a tamodtud pod ochranou božských bratří Heleniných do Řecka. Co se mne týče, zpozoroval jsem jedno: že, je-li člověk mezi šílenci, stává se z něho také šílenec, ba co více, nalézá i jakýsi půvab v šílenství. Řecko a cestování za zvuků tisíce kytar, nějaký triumfální pochod Bakchův mezi nymfami a bakchantkami, ověnčenými myrtovou zelení; pak vozy, do nichž jsou zapřažení tygři, květy, thyrsy²⁸², věnce, jásot: *Evoe!* – hudba,

282 Třtinová hůl, ovinutá břečťanem a révovím a ověšená posvátnými stuhami.

poesie i klasická Helada, to všechno je hezké, ale my zde chováme záměry ještě smělejší. Rádi bychom utvořili jakési východní, pohádkové impérium, říši palem, slunce, poesie a skutečnosti změněné v sen i života změněného v jedinou rozkoš. Rádi bychom zapomněli na Řím a váhy světa umístili někde mezi Řecko, Asii a Aegypt, žili životem ne lidí, nýbrž bohů, neznali, co je to všednost, projížděli se na zlatých galejích²⁸³ ve stínu nachových plachet po Archipelagu, byli Apollonem, Osirem²⁸⁴ a Baalem²⁸⁵ v jedné osobě, růžověli s červánky, zlatili se spolu se sluncem, stříbřili se s měsícem, vládli, zpívali, snili... A uvěříš, že já, který mám rozumu ještě za sestercii a soudnosti za as, přece jen se nechávám strhovatí oněmi fantasiemi a nenechávám se strhovatí proto, že jsou-li nemožné, jsou aspoň veliké a neobyčejné...? Takové pohádkové impérium bylo by však něčím, co by se jednou, jednou, po dlouhých staletích, zdálo lidem jako sen. Pokud Venuše nevezme na sebe postavu takové Lygie, nebo aspoň takové otrokyně jako Eunike, a pokud života nevyzdobím uměním, život sám je prázdný a často mívá vzezření opice. Ale Rudobradý neuskuteční svých záměrů, byť i proto, že v onom pohádkovém království poesie a východu nesmí býti místo pro zrady, hanebnosti a smrt; v něm však pod zevnějškem básníka sedí ubohý komediant, přihlouplý kočí a duchaprázdný tyran. A tak zatím odpravujeme lidi, když nám překáží, jakýmkoliv způsobem. Ubohý Torquatus Silanus je již stínem. Podřezal si žíly před několika dny. Lecanius a Licinius přijímají konsulat se strachem, starý Thracea neujde smrti, protože se odvažuje býti poctivým. Tigellinus nemůže dosud vyhotoviti proti mně rozkaz, abych si podřezal žíly. Ještě jsem tu nezbytný nejen jako *elegantiae arbiter*, nýbrž i jako člověk, bez jehož rady a vkusu by se mohlo stát, že se výprava do

283 Veslové válečné lodi.

284 Staroegyptský bůh slunce a řeky Nilu.

285 Nejvyšší bůh starověkých židů.

Achaie nezdaří. Nicméně myslím si nejednou, že dříve či později čeká na mne takový konec, a víš, oč mi pak běží? Aby Rudobradý nedostal toho mého poháru myrrenského²⁸⁶, který znáš a jemuž se obdivuješ. Budeš-li v okamžiku mé smrti u mne, věnuji ti jej; budeš-li daleko, roztrhám jej. Ale zatím máme před sebou ještě ševcovské Beneventum, olympské Řecko a Fatum, které každému vytyčuje cestu neznámou a nepředvídanou. Bud' zdrav a najmi Krotona, jinak ti odveleku Lygii po druhé. Chilonida, až ho nebudeš potřebovat, mně pošli, ať budu kdekoliv! Snad z něho udělám druhého Vatinia a snad konsulové a senátoři budou se ještě před ním třásti, jako se třesou před oním rytířem Dratvičkou. Stálo by za to dočkati se té podívané. Až zase nabudeš Lygie, dej mi věděti, abych za vás obětoval pár labutí a párek holubů ve zdejším kulatém chrámečku Venušině. Viděl jsem kdysi Lygii ve snách, na tvém klíně, jak hledá tvé polibky. Přičiň se, aby to byl sen věštecký! Ať na tvém nebi není mraků, a budou-li, ať mají barvu i vůni růží! Bud' zdrav a na shledanou!

286 Správně: mirrový, tedy zhotovený z polodrahokamu mirra (druh živce); ve starověku měly předměty z něj vyrobené obrovskou cenu.

Nero pozoruje v Bajích soptící Vesuv

XIX

Sotva Vinitius dočetl, vklouzl tiše do knihovny Chilon, neohlášen a nikým nepozorován, poněvadž služebnictvo mělo rozkázáno, aby jej vpustilo ve kteroukoli hodinu, dnem i nocí.

„Kéž božská matka tvého velkodušného předka Aenea,“ řekl, „zachová se k tobě tak milostivě, pane, jako se ke mně choval božský syn Maie²⁸⁷!“

„To znamená...?“ tázal se Vinitius, rychle vstávaje od stolu, u něhož seděl.

A Chilon zvedl hlavu a řekl:

„Heureka!“

Mladý patricius byl tak rozčilen, že po delší dobu nemohl promluvit slova.

„Viděl jsi ji?“ ptal se konečně.

„Viděl jsem Ursa, pane, a mluvil jsem s ním.“

„A víš, kam se skryli?“

„Ne, pane. Jiný by byl ze samé sebelásky dal najevo Lygovi, že uhodl, kdo jest, jiný by se snažil vyslechnout jej, kde se zdržuje, a byl by buďto dostal pěstí ránu, po které by se mu všechny věci pozemské staly lhostejny, nebo by vzbudil obrovu nedůvěru a zavinil, že by ještě téže noci byla pro dívku vyhledána jiná skrýš. Já jsem to neudělal, pane. Stačí mi, vím-li, že Ursus pracuje blízko Emporia u mlynáře, který se jmenuje Demas, zrovna jako tvůj osvobozenec, a stačí mi to proto, že teď může každý tvůj otrok, jaký se ti namane, jít mu zítra v patách a vystopovat jejich skrýši. Přináším ti jen jistotu, pane, že když Ursus je zde, jest i božská Lygie v Římě, a pak druhou zprávu, že dnešní noci půjdu najisto do Ostria...“

287 Bájná řecká Plejáda, která Diovi porodila syna Herma.

„Do Ostriana? Kde to jest?“ přerušil jej Vinitius, chtěje patrně rozběhnouti se hned na zmíněné místo.

„Staré hypogeum mezi Via Salaria a Nomentana. Onen pontifex maximus²⁸⁸ u křesťanů, o němž jsem se ti zmínil, pane, a jenž byl očekáván mnohem později, již přijel a dnes v noci bude křtít a učit na tom hřbitově. Se svým učením se skrývají, neboť přesto, že není dosud žádných ediktů, které by je zakazovaly, obyvatelstvo jich nenávidí, a proto musí býti opatrní. Sám Ursus mi říkal, že všichni do jednoho shromáždí se dnes v Ostrianu, neboť každý chce vidět a slyšet toho, jenž byl prvním učedníkem Kristovým a jež oni nazývají Seslaným. A jelikož u nich ženy naslouchají nauce stejně jako muži, nebude tam z žen snad jediná Pomponie, poněvadž ta by se nemohla ospravedlnit před Aulem, ctitelem dávných bohů, proč opouští dům za noci, kdežto Lygie, ó, pane, která zůstává pod ochranou Ursa a starších v obci, půjde určitě pohromadě s jinými ženami.“

Vinitius, který dosud žil jako v horečce, udržován pouze nadějí, nyní, když ta naděje docházela uskutečnění, jak se zdálo, ucítil pojednou takovou zmalátnělost, jakou pociťuje člověk po cestě, která byla nad jeho síly, když jest u cíle. Chilon to zpozoroval a umínil si, že toho využije.

„Brány jsou sice střeženy tvými lidmi, pane, a křesťané jistě o tom vědí. Ale oni bran nepotřebují. Tiber jich rovněž nepotřebuje, a ačkoliv je do oněch cest od řeky daleko, stojí za to, aby vážili cestu a spatřili ‚velikého apoštola‘. Ostatně, mohou mít tisíce způsoby, jak se dostat za hradby, a já vím, že je mají. V Ostrianu najdeš, pane, Lygii; a kdyby dokonce, čehož však se nedomnívám, jí tam nebylo, bude tam Ursus, protože ten mi slíbil, že zabije Glauka. Sám mně řekl, že se dostaví a tam že jej zavraždí – slyšíš, ctihodný tribune? Nuže, buďto půjdeš mu v patách a dovíš se, kde se Lygie zdržuje, nebo jej

288 Nejvyšší starořímský kněz.

dáš chytit svými lidmi jako vraha, a máje ho v rukou, vynutíš z něho doznání, kam Lygii ukryl. Udělal jsem své! Jiný by ti vypravoval, pane, že vypil s Ursem deset cantharů²⁸⁹ nejznamenitějšího vína, nežli z něho vylákal tajemství; jiný by ti řekl, že prohrál u něho tisíc sestercií ve hře *scriptae duodecim*²⁹⁰ nebo že odkoupil zprávu za dva tisíce... Víím, že bys mi to vrátil dvojnásob, ale přesto přese vše jednou v životě... totiž chtěl jsem říci: jako vždycky v životě budu poctivcem, neboť doufám, že jakož řekl velkodušný Petronius, všeliká moje vydání i naděje převýší tvá velkomyslnost.“

Ale Vinitius, který byl voják a obyčejně si nejen věděl rady v každé případnosti, nýbrž i jednal, ihned překonal okamžitou slabost a pravil:

„Nezklameš se v mé velkomyslnosti, nicméně dříve půjdeš se mnou do Ostriaana.“

„Já do Ostriaana?“ ptal se Chilon, který neměl ani za mák chuti tam jíti. „Slíbil jsem ti, šlechetný tribune, že ti ukáži Lygii, ale neslíbil, že se jí zmocním... Uvaž, pane, co by se se mnou stalo, kdyby ten lygijský medvěd, až by roztrhal Glauka, hned nato se přesvědčil, že nebyl v právu, rozsápav jej! Nepokládal by mne (jistě nespravedlivě) za původce spáchané vraždy? Měj na paměti, pane, že čím větší je kdo filosof, tím nesnadněji pro něho jest, aby odpovídal na hloupé otázky prostáčků. A co bych mu tedy odpověděl, kdyby se mne zeptal, proč jsem obvinil Glauka lékaře? Máš-li mne však v podezření, že tě podvádím, zaplať mi teprve pak, až ti ukáži dům, v němž bydlí Lygie; dnes mi ukaž aspoň špetku své štědrosti, abych nezůstal bez odměny, kdybys i ty, ó, pane (což však všichni bohové odvráťtež!), měl se stát obětí nějaké náhody. Tvé srdce by toho nikdy nesneslo.“

289 Konvice se dvěma dlouhými obloukovitými uchy, z níž se nalévalo víno do menších pohárů.

290 Hra s 15 bílými a 15 černými kaménky na 24 polích.

Vinitius odešel ke schránce, stojící na mramorovém podnoží, zvané ‚arca‘, a vyňav z ní měšec, hodil jej Chilonovi.

„To jsou ‚scrupula‘,“ pravil. „Až bude Lygie mém domě, dostaneš stejný měšec, naplněný aurey.“²⁹¹

„Joviši!!“ zvolal Chilon.

Ale Vinitius svraštil obočí.

„Zde dostaneš jídlo, pak si můžeš odpočinouti. Do večera se odtud nehneš, a až se snese noc, budeš mne provázeti do Ostriana.“

Na Řekově tváři se na chvíli zračil strach a rozpaky, načež přece jen se upokojil a řekl:

„Kdo ti, pane, odolá? Přijmi ta slova za šťastnou věštbu, jako přijal podobná slova veliký náš hrdina ve chrámu Ammonově²⁹². Co se mne týče, tyto ‚scrupuly‘ (tu potrásl měšcem) převážily ty mé, nemluvě již ani o tvé společnosti, která jest pro mne blahem a rozkoší...“

Ale Vinitius jej nevrle přerušil a začal se vyptávat na podrobnosti z rozmluvy s Ursem. Jedno z nich jasně vyplývalo: že totiž buďto bude ještě této noci Lygiin úkryt vypátrán, nebo ji samu že bude možno unést na zpáteční cestě z Ostriana. A při myšlence na to zmocnila se Vinitia šílená radost. Nyní, když měl téměř jistotu, že Lygie bude zase jeho, zmizel hněv proti ní i pocit nenávisti, jakou k ní choval. Právě za tuto radost odpustil jí všechny viny. Myslíl pouze na ni jako na drahou a toužebně očekávanou bytost i bylo mu, jako by se měla vrátiti po dlouhé cestě. Jímala jej touha svolati otroky a rozkázati jim, aby ozdobili dům girlandami. Nechoval v tom okamžiku záští ani k Ursovi. Byl hotov odpustiti všecko všem. Chilon, k němuž dosud přes jeho služby cítil jakýsi odpor, připadal mu po prvé člověkem zábavným a přitom nevšedním. Zjasnilo se

291 Scipulum neboli scrupulum, malá zlatá mince, rovnající se třetině zlatého denáru neboli aurea.

292 Staroegyptský bůh pastýřů.

v domě Vinitiově, zjasnily se oči Vinitiovy, zjasnila se jeho tvář. Opět začal pocítovati mládí a rozkoš ze života. Dřívější chmurné utrpení neposkytovalo mu dostatečného měřítko na to, jak Lygii miloval. Pochopil to až nyní, kdy doufal, že ji opět má. Budila se v něm touha po ní, jako se na jaře budí země, prohřátá sluncem, ale jeho roztoužení bylo teď jaksi méně slepé a divoké, spíše radostné a tklivé. Také v sobě cítil nesmírnou energii a byl přesvědčen, že až jen spatří Lygii vlastníma očima, neodejmu mu jí ani křesťané celého světa, dokonce ani sám Caesar.

Nicméně Chilon, osmělen jeho radostí, začal mluvit a jal se dávat rady. Po jeho mínění slušelo se nemít ještě za to, že je vyhráno, nýbrž zachovati opatrnost pokud možno největší, bez které každá práce může se setkat s nezdarem. Proto také zapřísahal Vinitia, aby Lygie z Ostria neunesl. Musí tam jít oba v kápích na hlavách, se zahalenými obličejí a spokojiti se pouze pozorováním všech přítomných z nějakého setmělého kouta. Teprve až spatří Lygii, bude naprosté bezpečí, půjdou-li za ní zpovzdálí a zjistí-li, do kterého domu vchází, nazítří pak, na úsvitě, obstoupí-li jej velikým množstvím otroků a zmocní-li se jí za bílého dne. Protože je dívka rukojmím a tím vlastně náleží Caesarovi, možno to provést bez obavy ze zákona. Kdyby ji v Ostrianu nenašli, půjdou za Ursem a výsledek bude týž. Na hřbitov se odebrati s velikým počtem lidí jest nemožno, protože by snadno obrátili na sebe pozornost a pak by křesťané potřebovali pouze zhasiti všechna světla, jako to udělali při prvním únosu, a rozptýliti se nebo poschovávati ve tmě do skrýší, jež pouze jim jsou známy. Naproti tomu je nutno se ozbrojiti a ještě lépe vzít s sebou asi dva spolehlivé a statné lidi, aby v nich měli ochranu, bude-li toho třeba.

Vinitius mu přiznával, že má plně pravdu, a vzpomenuv si zároveň na rady Petroniovy, vydal otrokům rozkaz, aby k němu přivedli Krotona. Chilon, který znal v Římě všechny, značně se upokojil, slyše jméno známého atleta, jehož nadlidské síle se nejednou obdivoval

v aréně, i prohlásil, že do Ostriana půjde. Měsíc, naplněný velikými aurey, připadal mu snadněji dosažitelný za přispění Krotonova.

Zasedl tedy v dobré mysli ke stolu, k němuž jej po nějaké době vybídl představený atria, a mezi jídlem vypravoval otrokům, jak dodal jejich pánovi zázračnou mast, která stačí, aby se jí natřela kopyta nejchatrnějších koní, a ti pak daleko předstihnou všechny ostatní. Naučil prý jej připravovati tu mast jakýsi křesťan, poněvadž starší křesťané mnohem lépe se znají v kouzlech a zázracích nežli dokonce Thesalové, ačkoliv Thesálie²⁹³ je proslulá svými kouzelníci. Křesťané prý chovají k němu nesmírnou důvěru, a proč ji mají, snadno uhodne každý, kdo ví, co znamená ryba. Takto rozprávěje, pozorně se díval do tváří otroků, doufaje, že snad mezi nimi vypátrá křesťana a zpraví o něm Vinitia. Když nicméně ta naděje ho zklamala, začal jíst a pít neobyčejně důkladně, neskrble pochvalami vůči kuchaři a ujišťuje, že se přičiní, aby jej koupil od Vinitia. Jeho veselost byla kalena jedině myšlenkou, že bude nutno jíti do Ostriana v noci, utěšoval se však, že to bude v přestrojení, potmě a ve společnosti dvou lidí, z nichž jeden jako silák jest modlou celého Říma, druhý patriciem a vysokým vojenským hodnostářem. „I kdyby Vinitiovi odhalili tvář,“ mluvil k sobě, „neodváží se nikdo vztáhnout na něho ruku; co se pak mne týče, všichni zmoudří, uvidí-li aspoň konec mého nosu.“

Pak jal se rozpomínati na rozmluvu s chasníkem a ta vzpomínka naplnila jej novou útěchou. Neměl nejmenší pochybnosti, že oním chasníkem byl Ursus. Věděl z vypravování Vinitiova i těch, kteří odváděli Lygii z paláce Caesarova, o neobyčejné síle toho člověka. Nebylo tudíž nic divného, že byl odkázán na Ursa, poněvadž se u Euritia vyptával na lidi výjimečně silné. Mimo to chasníkovy rozpaky a rozčilení při zmínce o Vinitiovi a Lygii nedovolovaly mu, aby pochyboval, že na těch osobách mu valně záleží; chasník také

293 Východní část Řecka.

se zmínil o pokání za zabití člověka, Ursus pak zabil Atacina; konečně popis chasníkův úplně souhlasil s tím, co vypravoval Vinitius o Lygovi. Jediné jen jméno mohlo buditi pochybnost, ale Chilon již věděl, že křesťané často přijímají u křtu nová jména.

„Zabije-li Ursus Glauka,“ mluvil k sobě Chilon, „bude ještě lépe; pakli nezabije, bude to rovněž dobré znamení, neboť se ukáže, jak obtížným přichází křesťanům, aby zabíjeli. Vylíčil jsem přece toho Glauka jako vlastního syna Jidášova a zrádce všech křesťanů; byl jsem tak výmluvný, že by se kámen dal pohnout a slíbil by, že padne na hlavu Glaukovu – a přece jen jsem jen tak tak přiměl toho lygijského medvěda, aby mi slíbil, že položí na něho svoji tlapu... Váhal, nechtěl, vypravoval o své lítosti a pokání. Patrně se to u nich neodpouští... Je nutno promíjet hanebnosti, páchané proti nám, za cizí hanebnosti se mstít je zakázáno – ergo, uvaž, Chilone, co ti může hrozit. Glaukos na tobě se pomstít nesmí... Ursus, nezabije-li Glauka za tak velikou vinu, jako je zrada na všech křesťanech, zabije tím méně tebe pro tak malou věc, jakou je zrada jednoho křesťana. Ostatně, jakmile jednou ukáži tomu vilnému hřivnáči hnízdo oné hrdličky, myji si ruce nade vším a přestěhuji se do Neapole zpět. Křesťané mluvívají také o jakémisi umývání rukou – je to dle všeho způsob, kterým lze věc skoncovati, má-li s nimi člověk co jednat. Jací jsou to dobří lidé, ti křesťané, a tak zle se o nich mluví! Ó, bohové, taková je spravedlnost na světě! Nicméně mám rád ono učení proto, že zakazuje zabíjet. Zakazuje-li však zabíjet, pak nedovoluje ani krást, ani podvádět, ani křivě svědčit, a proto bych neřekl, že je snadné. Patrně učí, aby se nejen čestně umíralo, jak tomu učí i stoikové, nýbrž také čestně žilo. Domohu-li se jednou jmění a budu mít takový dům jako tento a mnoho otroků, stanu se snad křesťanem na tak dlouho, dokud mi to půjde k duhu. Neboť boháč si může dovolit všechno, třebaš i počestnost... Ano, to je náboženství pro boháče!! A proto nechápu, z jaké příčiny je mezi nimi tolik chudášů. Co z toho budou mít a proč dovolují poctivosti, aby jim vázala ruce?

Musím někdy o tom uvažovat. Zatím budiž ti chvála, Herme, že jsi mi pomohl najít onoho jezevce...! Ale udělal-lis to pro dvě jalovičky, bílé jednorožky s pozlacenými rohy, pak tě nepoznávám. Styď se, Argobijče²⁹⁴! Takový moudrý bůh a ten že by napřed nevěděl, že nic nedostane! Nabízím ti za to svoji vděčnost, a jsou-li ti dvě hovádka milejší nežli má vděčnost, jsi sám tím třetím a v nejlepším případě bys měl být pastuchou, a ne bohem. Měj se také na pozoru, abych jako filosof nedokázal lidem, že vůbec neexistuješ, protože pak by ti všichni přestali přinášet oběti. S filozofy je lépe být zadobře.“

Takto rozmlouvaje sám s sebou a s Hermem²⁹⁵, natáhl se na lavici, podložil si pod hlavu plášť, a když otroci odklidili příbory, usnul. Probudil se teprve či vlastně byl probuzen, když přišel Kroto.

Tehdy se odebral do atria a s potěšením začal si prohlížeti statnou postavu lanisty, ex-gladiátora, která svou mohutností vyplňovala, jak se zdálo, celé atrium. Kroto byl se již dohodl o ceně za výpravu a právě řekl Vinitiovi:

„U Herkula, dobře, pane, že ses u mne dnes přihlásil, poněvadž zítra se odeberu do Beneventa, kam mne obeslal šlechtitý Vatinius, abych se tam před tváří Caesarovou pokusil o zápas s jakýmsi Sifaxem, nejsilnějším černochem, jakého kdy vydala Afrika. Dovedeš si představit, pane, jak to v jeho páteřní kosti chrupne pod mýma rukama? Ale kromě toho mu roztrhám pěsti jeho černou dáseň.“

„U Polluxe!“ odpověděl Vinitius. „Jsem jist, že tak učiníš, Krotone!“

„A znamenitě to provedeš!“ dodal Chilon. „Ano...! Roztrháš mu kromě toho dáseň! To je dobrý nápad a čin tebe důstojný! Jsem hotov se založit, že mu roztrháš dáseň. Nicméně si zatím natři údy olejem, milý Herkule, a přepásej se, neboť věz, že můžeš mít co

294 Přívlastek boha Herma. Argus byl bájný obr, netvor s jedním nebo dvěma nebo i s velkým počtem očí, jimiž prý bylo poseto celé tělo.

295 Starořecký bůh větrů, posel a hlasatel ostatních bohů, ochránce kupců a stád, ve starořímském bájesloví „Merkur“.

dělat s pravým Kakem²⁹⁶. Člověk, jenž hlídá onu dívku, o niž běží ctihodnému Vinitiovi, honosí se výjimečnou silou.“

Chilon takto mluvil jen proto, aby podnítil ctižádost Krotonovu, ale Vinitius řekl:

„Tak jest. Neviděl jsem ho, ale řeklo se mi o něm, že popadne-li býka za rohy, může jej zavléci, kam chce.“

„Aj!“ zvolal Chilon, který si nepředstavoval, že by Ursus byl takový silák.

Ale Kroto se pohrdlivě usmál.

„Uvoluji se, ctihodný pane,“ pravil, „uchopit touto rukou zde, koho mi poručíš, a touto druhou ubránit se takovým sedmi Lygům a přinést ti dívku do domu, kdyby mne třebaš všichni křesťané z Říma pronásledovali jako kalabrijsí vlci. Nedokáží-li to, nechám se zmrskat důtkami na tomto impluviu.“

„Nedovoluj mu to, pane!“ zvolal Chilon. „Začnou nás kamenovat, a co bude pak platna jeho síla? Není-liž lépe odvléci dívku z domu a nevydávat ani ji, ani sebe v záhubu?“

„Tak to má býti, Krotone!“ pravil Vinitius.

„Tvé jsou peníze, tvá i vůle! Pamatuj pouze, pane, že zítra odjízím do Beneventa!“

„Mám pět set otroků v samém městě,“ odpověděl Vinitius.

Pak jim dal znamení, aby odešli, sám pak se odebral do knihovny, a usednuv, napsal Petroniovi tato slova:

– Chilon vypátral Lygii. Dnes večer odeberu se s ním a s Krotonem do Ostriana a unesu ji buď ihned, nebo zítra z domu. Kéž bohové tě zahrnou všelikým dobrem! Bud' zdrav, carissime, protože radost mi nedovoluje, abych psal více!

A odloživ třtinu, začal se procházeti rychlým krokem, poněvadž kromě radosti, která mu zalévala duši, šířila jej horečka. Mluvil k sobě, že nazítří bude Lygie v tomto domě. Nevěděl, jak se k ní

296 Kakus – syn boha Vulkána, loupežný rytíř, kterého zabil Herkules.

zachová, cítil však, že bude-li ona chtít jej milovat, bude jejím otrokem. Vzpomněl si, jak Akté ujišťovala, že byl milován, a byl hluboce dojat. Půjde tudíž pouze o to, aby byl překonán jakýsi panenský stud a nějaké sliby, které patrně ukládá křesťanské učení. Jestliže však je tomu tak, až bude jednou Lygie v jeho domě a podlehne domluvě nebo nátlaku, musí sobě říci: „Stalo se!“ – a potom již bude povolná a milující.

Ale příchod Chilonův přerušil mu běh těch blažených myšlenek. „Pane,“ pravil Řek, „co mne ještě napadlo! Křesťané mají nějaké odznaky, jakési ‚tessery‘²⁹⁷, bez kterých nebude nikdo vpuštěn do Ostria. Víím, že v modlitebnách tak bývá a že jsem takovou tesseru dostal od Euritia; dovol mi tedy, pane, abych k němu došel a důkladně se ho vyptal a opatřil ony odznaky, bude-li jich nezbytně třeba.“

„Dobrá, šlechetný mudrče!“ vesele odpověděl Vinitius. „Mluvíš jako prozíravý člověk a náleží ti za to chvála. Nuže, zajdeš k Euritiovi nebo kam ti libo, ale pro všechnu jistotu necháš zde na stole měsíc, jež jsi dostal!“

Chilon, který se vždycky nerad loučil s penězi, ušklíbl se, nicméně vyhověl rozkazu a odešel. Z Carin k cirku, u něhož byl krámeček Euritiův, nebylo příliš daleko, a proto se vrátil hodně brzy ještě před večerem.

„Zde jsou odznaky, pane! Bez nich nebyli bychom vpuštěni. Také jsem se podrobně vyptal na cestu a zároveň řekl Euritiovi, že potřebuji odznaků pouze pro své přátele, sám že nepůjdu, protože pro mne starého je to příliš daleko, a konečně zítra že uvidím velikého apoštola, který mi zopakuje nejkrásnější odstavec ze svého proslovu.“

„Jakže, ty nepůjdeš? Musíš jít!“ řekl Vinitius.

297 Destičky, které byly odznakem nebo vstupenkou do starořímského divadla.

„Vím, že musím, ale půjdu důkladně zahalen do kápě a vám jsem tou radou, abyste učinili totéž, jinak můžeme ptáky vyplašit.“

Vskutku také zanedlouho začali se chystati, poněvadž venku se stmívalo. Vzali si galské pláště s kápěmi, vzali i lucerničky; Vinitius kromě toho vyzbrojil sebe i své společníky krátkými zakřivenými noži. Chilon pak si nasadil paruku, kterou si opatřil na cestě k Euritiovi, a pak odešli, pospíchající, aby k odlehlé bráně nomentské dorazili ještě před jejím uzavřením.

XX

Kráčeli přes Vicus Patricius podél Viminálu²⁹⁸ k bývalé bráně viminalské mimo pláň, na které Dioklecián²⁹⁹ vybudoval později nádherné lázně. Minuli zbytky hradeb Servia Tullia a přes prázdnější již místa došli k cestě nomenenské, pak zabočivše nalevo, k Salarii, octli se uprostřed pahorků, plných písčitých vykopávek, tu a tam i mezi hřbitovy. Zatím se již úplně setmělo, a protože měsíc ještě nevyšel, bylo by jim dosti nesnadno najít cestu, nebýti toho, jak předpovídal Chilon, že ukazovali jim ji sami křesťané. Napravo, nalevo i vpředu bylo vidět tmavé postavy, opatrně chvátající k písčitým jámám. Někteří z oněch lidí nesli lucerny, zahalující je podle možnosti do plášťů, jiní, kdo lépe znali cestu, šli potmě. Bystré vojenské oči Vinitiovy rozeznávaly po pohybech mladší muže od starců, vlekcoucích se o holích, i od žen, pečlivě zaobalených do dlouhých stol. Řídcí chodci a venkované, odjíždějící z města, pokládali patrně ty noční chodce za dělníky, pospíchající k arenariím, nebo za pohřební bratrstva, jejichž členové pořádali někdy obřadní agapy³⁰⁰ v noci. Dle toho však, jak mladý patricius a jeho společníci postupovali kupředu, kolem dokola míhalo se stále více luceren a množil se počet osob. Něktelé z nich zpívaly tlumenými hlasy písně, jako na příklad: „Vstaň, který spíš!“ nebo: „Vstaň z mrtvých!“ – někdy opět opakovalo se jméno Kristovo na rtech mužů i žen. Ale Vinitius málo si všímal slov, neboť hlavou mu prolétalo, že snad některá z těch tmavých postav jest Lygie. Něktelé, přicházejíce blízko, říkaly: „Pokoj s vámi!“ nebo „Sláva Kristovi!“ – jako pak se zmocňoval

298 Jeden ze sedmi římských pahorků.

299 Římský císař z konce 3. st. a poč. 4. st. n. l.

300 Hody křesťanského sbratření, při nichž bohatí i chudí společně stolovali.

neklid a srdce mu začalo živěji tlouci, neboť se mu zdálo, že slyší Lygiin hlas. Podobné postavy nebo podobné pohyby klamaly jej ve tmě přes tu chvíli a teprve, když několikrát zjistil svůj omyl, začal nedůvěřovati očím.

Nicméně cesta mu připadala dlouhou. Okolí znal dobře, ale potmě se nedovedl obeznámiti. Přes tu chvíli dospěli brzy k nějakým úzkým přechodům, brzy ke zbytkům hradeb, brzy k nějakým stavením, na něž se u města nerozpomínal. Konečně se okraj měsíce ukázal za nakupenými mraky a osvětlil okolí lépe nežli mdlé lucerny. Konečně začalo cosi zdaleka zářiti jako ohniště nebo plamen pochodně. Vinitius naklonil se k Chilonovi a ptal se, zdali je to Ostrianum.

Chilon, na něhož noc, vzdálenost od města i ty postavy, podobající se přízrakům, patrně působily mocným dojmem, odvětil poněkud nejistým hlasem: „Nevím, pane, nikdy jsem v Ostrianu nebyl. Ale mohli by oslavovat Krista někde blíže města!“

Za chvíli pak, pocituje potřebu rozmluvy a vzpružení odvahy, dodal:

„Scházejí se jako lupiči, a přece je jim zakázáno zabíjet, leč by mne byl ten Lyg hanebně podvedl.“

Ale také Vinitia, který myslel na Lygii, překvapila ta opatrnost i tajemnost, s jakou se její spoluvyznavači shromažďovali, aby vyslechli svého nejvyššího kněze, pročez řekl:

„Jako všechna náboženství, tak i toto má mezi námi své přívržence, ale křesťané, to je sekta židovská. Proto se scházejí zde, poněvadž na Zatibří stojí židovské chrámy, kamž za bílého dne přinášejí židé své oběti.“

„Ne, pane. Právě židé jsou jejich nejúhlavnějšími nepřáteli. Bylo mi řečeno, že již před dnešním Caesarem bezmála došlo k boji mezi židy a jimi. Caesara Claudia tak pobouřily ty půtky, že vyhnal všechny židy, ale dnes je ten edikt zrušen. Nicméně křesťané se skrývají před židy a před obyvatelstvem, které, jak ti známo, je viní ze zločinů a nenávidí jich.“

Šli nějakou dobu mlčky, načež Chilon, jehož strach se stupňoval podle toho, jak se vzdalovali od bran, řekl:

„Vraceje se od Euritia, vypůjčil jsem si od jednoho lazebníka paruku a do nozder jsem si vstrčil dvě zrnka bobu. Snad mne nepoznají. Ale i kdyby mne poznali, nezabijí mne. To nejsou zlí lidé! Jsou to dokonce lidé velice hodní, které mám rád a jichž si vážím!“

„Nenakloňuj si jich pochvalami předčasně!“ odpověděl Vinitius.

Vstoupili nyní do úzkého úvozu, uzavřeného ze stran jako dvěma náspy, nad nimiž se klenul na jednom místě vodovod. Měsíc tou dobou se vynořil z mraků a na konci úvozu spatřili zeď, hojně pokrytou břečtany, stříbrně se lesknoucími ve svitu měsíce. Bylo to Ostrianum.

Vinitiovi začalo srdce živěji tlouci.

U brány dva fossorové³⁰¹ odebírali odznaky. Za chvíli Vinitius a jeho společníci octli se na místě dosti prostranném, uzavřeném ze všech stran zdí. Tu a tam stály zde zvláštní pomníky, uprostřed pak bylo viděti vlastní hypogeum neboli kryptu, ležící ve své nižší části pod úrovní země, a v té byly náhrobky; před vchodem do krypty šuměla fontána. Bylo však patrné, že příliš veliký počet lidí by se nemohl vejít do samého hypogea, a Vinitius tudíž snadno se domyslí, že obřad se bude konati pod širým nebem na nádvoří, na němž brzy se shromáždil zástup velice četný. Kam oko dohlédlo, lucerna se míhala u lucerny, mnozí z příchozích pak neměli vůbec světla. Vyjímaje několik hlav, které se obnažily, všichni zůstali s kápěmi na hlavách buď ze strachu před zrádci, nebo také pro chlad; mladý patricius pak pomyslí si v úzkostech, že setrvají-li takto do konce, nebude mu lze v tomto davu při mdlém osvětlení, aby Lygii našel.

Leč pojednou bylo u krypty zapáleno několik smolných pochodní, které byly složeny do malé hranice. Zjasnilo se. Zástup začal za chvíli zpívat jakýsi podivný hymnus, z počátku tiše, potom stále hlasitěji.

301 Kopáči na poli nebo na vinici.

Vinitius nikdy v životě neslyšel podobné písně. Táž touha, která jej překvapila již při zpěvech, jež si polohlasně popěvovali jednotlivci cestou na hřbitov, ozvala se i nyní v tom hymnu, jenže daleko výrazněji a silněji, až se nakonec stala tak jímavou a nesmírnou, jako by spolu s lidmi začal toužiti celý ten hřbitov, pahorky, úvozy i okolí. Mohlo se přitom zdáti, že je v tom jakési volání za noci, jakási pokorná prosba o záchranu v bloudění a tmách. Vztyčené hlavy viděly kohosi tam vysoko, jak se zdálo, a ruce jako by se spínaly, aby sestoupil. Když píseň tichla, nadcházela téměř chvíle čekání tak hluboce dojemná, že i Vinitius i jeho společníci mimovolně vzhlíželi ke hvězdám jako v obavě, že se stane cosi neobyčejného a že kdosi opravdu sestoupí. Vinitius viděl v Malé Asii, v Egyptě a v samém Římě mnoho nejrozmanitějších chrámů, poznal mnoho náboženských vyznání a slyšel mnoho písní, zde však po prvé spatřil lidi, vzývající své božství ne proto, že chtěli vyhověti jakési ustálené obřadnosti, nýbrž z pohnutí srdce, z takové skutečné touhy po něm, jakou mohou mít děti po otci nebo po matce. Bylo třeba býti slepým, aby člověk nepostřehl, že ti lidé svého Boha nejen ctili, nýbrž jej i milovali z té duše. A Vinitius neviděl toho dosud v žádné zemi, při žádných obřadech, v žádném chrámě, neboť v Římě i v Řecku ti, kteří ještě vzdávali poctu bohům, činili tak proto, aby se dožádali jejich pomoci, nebo ze strachu, ale nikoho ani nenapadlo, aby je miloval.

Jakkoliv tudíž Vinitius měl mysl zaujatu Lygií a pozornost pátráním po ní v zástupech, přece jen nemohl neviděti oněch podivných a neobyčejných zjevů, které se děly kolem něho. Zatím bylo vrženo několik pochodní na ohniště, které rudou září zalilo hřbitov a zatemnilo svit luceren, v téže chvíli pak z hypogea vyšel stařec, zahalený do pláště s kápí, ale s obnaženou hlavou, i vystoupil na kámen, ležící blíže hranice.

Dav se zakolébal, spatřiv jej. Hlasy vedle Vinitia začaly šeptati: „Petrus! Petrus...!“ Někteří poklekli, jiní k němu vztahovali ruce. Nastalo ticho tak hluboké, že bylo slyšeti každý oharek, padající

s pochodní, vzdálené hrčení kol na nomenstké cestě a šum větru v několika piních, rostoucích podél hřbitova.

Chilon se naklonil k Vinitiovi a zašeptal:

„Tot' on, první učedník Chrestův, rybář!“

Stařec zdvihl ruku a znamením kříže požehnal přítomným, kteří tentokrát padli na kolena. Společníci Vinitiovi a on sám, nechtějící se prozraditi, následovali příkladu ostatních. Mladý člověk nedovedl zprvu zachytiti svých dojmů, neboť mu připadalo, že ta postava, kterou viděl před sebou, je dosti prostou i neobyčejnou, ba co více, že ta neobyčejnost vzniká právě z té prostoty. Stařec neměl ani mitry na hlavě, ani dubového věnce na skráních, ani palmy v ruce, ani zlaté tabulky na prsou, ani roucha, bílého nebo hvězdami posetého, zkrátka, žádných takových odznaků, jaké nosili kněží východní, egyptští, řečtí nebo římské flaminové. A opět překvapil Vinitia též rozdíl, který vycítil, naslouchaje křesťanským písním, neboť i tento „rybář“ připadal mu ne jako nějaký velekněz, zběhlý v obřadnostech, nýbrž jako nějaký prostý, letitý a nesmírně úctyhodný svědek, jenž přichází zdaleka, aby pověděl jakousi pravdu, kterou viděl, které se dotkl, ve kterou věřil, jako se věří ve zřejmost, a kterou miloval právě proto, že uvěřil. Byla také v jeho tváři taková síla přesvědčení, jakou má v sobě pravda sama. A Vinitius, který jako skeptik nechtěl se poddati jeho kouzlu, přece jen se poddal jakési horečné zvědavosti, co asi vyplyne z úst toho druhu tajemného „Chresta“ a jaké je to učení, které vyznávají Lygie i Pomponie Grecina.

Zatím Petr začal mluvit a z počátku mluvil jako otec, jenž napomíná děti a učí je, kterak mají žíti. Prikazoval jim, aby se zřekli přepychu a rozkoše, měli rádi chudobu, ryzost obyčejů, pravdu, aby trpělivě snášeli křivdy a pronásledování, byli poslušní představených a úřadů, vystříhali se zrady, pokrytectví a pomluv, nakonec pak aby dávali příklad druh druhu mezi sebou, ano i pohanům. Vinitia, jemuž bylo dobrým pouze to, co mu mohlo vrátiti Lygii,

zlem pak všechno, co stálo mezi nimi jako překážka, nemile se dotkly a rozhněvaly jej některé z těchto rad, neboť připadalo mu, že doporučuje čistotu a boj proti vášním, ten stařec nejen se opovazuje zatracovati tím jeho lásku, nýbrž i odvrací Lygii od něho a utvrzuje ji ve vzdoru. Pochopil, že je-li Lygie mezi shromážděnými a naslouchá těm slovům a připouští si je k srdci, musí v tom okamžiku mysliti na něho jako na nepřítele onoho učení a nešlechtníka. Při myšlence na to jej zachvátila zlost. „Co nového jsem slyšel?“ řekl si. „To tedy má býti ono neznámé učení? Každý to ví, každý to slyšel. Vždyť chudobu a uskrovnování potřeb doporučuji i cynikové; vždyť ctnost doporučoval i Sokrates jako starou, ale dobrou věc; vždyť kterýkoli stoik, byť i takový Seneka, jenž má pět set citrových³⁰² stolů, oslavuje zdrželivost, doporučuje pravdu, trpělivost v protivenstvích, vytrvalost v neštěstí; to všechno je jako přeleželé obilí, které užírají myši, lidé pak obilí to jísti nechtějí, protože stářím ztuchlo.“ – A vedle hněvu pociťoval cosi jako zklamání, poněvadž doufal, že odhalí nějaká neznámá, kouzelnická tajemství; přinejmenším se domníval, že uslyší rétora, a zatím slyšel jen slova nesmírně prostá, zbavená všelikých příkras. Divil se pouze tomu tichu a té soustředěnosti, s jakou dav naslouchal. Ale stařec pokračoval v řeči k těm horlivě poslouchajícím lidem, že mají býti dobří, tiší, spravedliví, chudí a čistí, ne proto, aby měli klid za života, nýbrž aby po smrti věčně žili v Kristu, v takovém veselí, v takové slávě, v rozkvětu a radosti, jakých na zemi nikdo nikdy nedosáhl. A tu Vinitius, ačkoli byl před chvílí nevraživě zaujat proti učení, nemohl nepozorovati, že přece jen jest rozdíl mezi tímto učením starcovým a tím, co hlásali cynikové, stoikové nebo jiní filosofové, poněvadž ti doporučovali dobro a ctnost jako něco rozumného a pouze v životě praktického, kdežto onen sliboval za to nesmrtelnost, a to nikoli nějakou ubohou nesmrtelnost v podzemí, v nudě, prázdnotě, bezobsažnosti,

302 Citrus – strom, z jehož dřeva se vyráběl přepychový nábytek.

nýbrž nesmrtelnost skvělou, rovnající se téměř životu bohů. Kromě toho mluvil o ní jako o věci naprosto jisté, a tudíž při takové víře nabývala ctnost ceny prostě nesmírné, kdežto životní pohromy se stávaly čímsi neslýchaně malicherným, neboť trpěti na chvíli pro nevyčerpatelné štěstí je cosi zcela jiného nežli trpěti pouze proto, že takový je řád přírody. Stařec však pokračoval, že ctnost i pravdu slušno milovati pro ně samy, jelikož nejvyšším dobrem i předvěčnou ctností jest Bůh; kdo tedy je miluje, ten miluje Boha a tím také se stává jeho drahým dítětem. Vinitius tomu dobře nerozuměl, nicméně věděl již dávno ze slov, která Pomponie Grecina řekla Petroniovi, že ten Bůh jest podle náhledu křesťanů jediný a všemocný; když tedy nyní ještě uslyšel, že Bůh je všedobrem a všepравdou, bezděky jej napadlo, že proti takovému demiurgovi³⁰³ Joviš, Saturn, Apollo, Juno, Vesta a Venuše vypadali by jako nicotná a rámusivá cháska, ve které páchají škody všichni dohromady a každý na svůj vrub. Nicméně největší údiv zmocnil se mladého člověka, když stařec začal poučovati, že Bůh jest rovněž i všeláskou; kdo tedy miluje lidi, ten plní nejvyšší jeho příkázání. Ale nestačí milovati lidi ze svého národa, jelikož Bůh-člověk prolil krev ze všechny a mezi pohany již našel své vyvolence, jako jest Cornelius centurio, a nestačí milovati ty, kteří nám dobře činí, neboť Kristus odpustil i židům, kteří jej vydali na smrt, i římským vojákům, kteří jej přibili na kříž; náleží proto, abychom těm, kteří nám ubližují, nejen odpouštěli, nýbrž je i milovali a spláceli jim zlé dobrým; a nestačí milovati lidi dobré, nýbrž je třeba milovati zlé, poněvadž jen láskou lze z nich vymýtiti zlobu. Chilon si při těch slovech pomyslí, že jeho práce byla marna, že Ursus nikdy na světě se neodvážil zabítí Glauka ani v této noci, ani v žádné jiné. Nicméně se potěšil hned zase druhým závěrem, jaký učinil ze starcova učení: a to tím, že ani Glaukos nezabije jeho, byť jej i vypátral a poznal.

303 Stvořitel světa i jeho řádu.

Stařec zdvihl ruku a znamením kříže požehnal přítomným.

Vinitius však již nemyslel na to, že ve starcových slovech není nic nového, nicméně s údivem si dával otázky: Jaký je to Bůh? Jaké je to učení? Jaký je to lid? Ničeho z toho všeho, co slyšel, nedovedl prostě srovnati ve své hlavě. Byla to pro něho jakási neslýchaná novota v pojmech. Cítil, že kdyby na příklad chtěl následovati toho učení, musil by položit na hranici své úvahy, obyčeje, povahu, všecku posavadní přirozenost, a to všecko spáliti na popel, vyplniti nitro nějakým naprosto jiným životem a zcela jinou duší. Učení, které mu přikazovalo, aby miloval Parthy, Syřany, Řeky, Egyptany, Gally a Britany, aby odpouštěl nepřátelům, splácel jim zlé dobrým a miloval je, připadalo mu bláznovským, ale přitom také měl pocit, že přece jen v samém bláznovství učení je cosi mohutnějšího nežli ve všech dosavadních filosofiích. Měl za to, že pro to své bláznovství jest ono neproveditelné a tou neproveditelností božské. Odmítal je v duchu, ale cítil, že se od něho šíří jako od louky, plné květů, jakási opojná vůně, a jestliže někdo jednou k němu přivoněl, musí zapomenouti jako v zemi Lotofagů³⁰⁴ na všecko ostatní a toužiti jen po něm. Zdálo se mu, že není v něm nic skutečného, ale současně že skutečnost proti tomu učení jest čímsi tak nepatrným, že nestojí za to, abychom se nad ní pozastavovali. Obklopile jej jakési prostory, kterých ani netušil, jakési nesmírné dálavy, jakási oblaka. Ten hřbitov začal na něho působiti dojmem shromaždiště šílenců, ale přitom také místa tajemného a strašlivého, na němž se jako na nějakém mystickém loži rodí cosi, čeho dosud nebylo na světě. Uvědomil si vše, co stařec mluvil od první chvíle o životě, pravdě, lásce, Bohu, a jeho myšlenky byly oslněny září, jako bývají oči oslněny blesky, následujícími bez ustání po sobě. Jak tomu bývá obyčejně u lidí, jimž se život změnil v jedinou vášň, myslil na to vše ve své lásce k Lygii a při svitu onoho blýskání jasně uzřel jedno: že je-li

304 Bájeslovný mírumilovný národ živící se plodem lotosu, přinášejícím zapomnění.

Lygie na hřbitově, vyznává-li ono učení, naslouchá-li a cítí, nestane se jeho milenkou nikdy.

Poprvé také od té doby, co ji poznal u Aulů, Vinitius ucítil, že kdyby jí nyní opět i nabyt, takto jí nenabude nikdy. Nic podobného dosud ho nenapadlo a ani teď nedovedl si ujasnit té věci, poněvadž to bylo ne tak zřetelné pochopení, jako spíše neurčitá předtucha jakési neodvratné ztráty a jakéhosi neštěstí. Vyvstal v něm nepokoj, který se ihned změnil v bouři hněvu proti křesťanům vůbec a proti starci zvláště. Ten rybář, jež na první pohled pokládal za prostáčka, nyní budil u něho téměř strach a zdál se mu býti jakýmsi tajemným fatem, rozhodujícím o jeho osudu neúprosně, ale přitom i tragicky.

Fossor přiložil opětně několik polen nepozorovaně do ohně, vítr přestal v piniích šuměti, plamen stoupal rovně se štíhlým zaostřením ke hvězdám, které se třpytily na zjasněném nebi, stařec pak, připomenuv smrt Kristovu, začal mluvit již jen o Ném. Všichni zatajili dech v prsou i nastalo ticho ještě větší nežli dříve, takové, že bylo možno slyšeti takřka tlukot srdcí. Ten člověk viděl a vypravoval jako onen, jemuž se každý okamžik vryl do paměti tak, že když zavře oči, ještě vidí. Sděloval tedy, kterak vrátivše se od kříže, přiseděli oba, on a Jan, dva dny a dvě noci ve večeradle, nespíce, nejíce, držíce si hlavy rukama, v trýzni žalu, úzkostech, v zoufalství, a přemýšlejíce o tom, že On je mrtev. Ó, kterak jim bylo těžko, kterak těžko! Již vstal třetí den a úsvit zbělil zdi, oni oba pak seděli takto u stěny bez rady a naděje. Sotva je přemohl spánek (vždyť i noc před mučením trávili beze sna), hned se zase probouzeli a začali bédovati nanovo. Jakmile však vyšlo slunce, přichvátala Marie z Magdaly bez dechu, s vlajícími vlasy a s pokřikem: „Zmocnili se Pána!“ Oni pak, uslyševše to, rychle vstali a začali běžeti na místo. Ale Jan, člověk mladší, doběhl první, spatřil hrob prázdný a neodvažoval se vejíti. Teprve když byli tři u vchodu, on, jenž první jim to řekl, vešel a spatřil na kameni rubáš a zavíjecí stuhy, těla však nenalezl.

Padl tedy na ně strach, neboť měli za to, že Krista odvěkli kněží, oba pak se vrátili domů ve větších ještě mukách. Potom se dostavili ostatní učedníci i počali nářek, tu všichni najednou, aby je spíše uslyšel Pán Zástupů, tu zase druh po druhu. Zemřel v nich duch, neboť doufali, že Mistr vykoupí Izraele; a hle, byl třetí den, co zemřel, nerozuměli tudíž, proč Otec opustil Syna, a byli by raději, aby neuviděli dne a zemřeli – tak těžké bylo to břímě!

Vzpomínka na ty hrozné okamžiky ještě nyní vynutila dvě slzy z očí starcových a ty slzy bylo dobře viděti při záři ohně, kterak mu kanou po šedivém plnovousu. Stará, vlasů prostá hlava začala se mu trásti a hlas mu selhal v hrdle. Vinitius řekl si v duchu: „Ten člověk mluví pravdu a pláče nad ní!“ – a také poslouchače prostých srdcí pojal žal za hrdlo. Slyšeli již nejednou o mukách Kristových a bylo jim známo, že radost nastoupí po smutku, ale že to vyprávěl apoštol, který to viděl, lomili rukama pod tím dojmem nebo se bili v prsa.

Ale zvolna se upokojili, poněvadž zvítězila touha, aby slyšeli dále. Stařec zamhouřil oči, jako by lépe chtěl viděti v duchu věci vzdálené, a pokračoval:

„Když takto strhli nářek, přichvátala opět Marie z Magdaly, volajíc, že viděla Pána. Nemohouc pro velikou záři Ho poznati, domnívala se, že je to zahradník, ale On řekl: ‚Marie!‘ Tehdy vzkřikla: ‚Rabboni!‘³⁰⁵ a padla Mu k nohám. On pak jí poručil, aby šla k učedníkům, načež zmizel. Ale oni, učedníci, nevěřili jí, a když plakala radostí, jedni ji plísnil, druhí měli za to, že z lítosti se pomátla na smyslech, neboť říkala také, že ve hrobě viděla anděly, kdežto oni, přikvapivše po druhé, viděli hrob prázdný. Potom navečer přišel Kleofáš, který chodíval s jiným do Emauz, a vrátili se spěšně, říkajíce: ‚V pravdě vstal Pán zmrtvých.‘ A začali se příti u dveří, zavřených ze strachu před židy. Vtom stanul On mezi nimi, ačkoliv dveře nezaskřípěly, a když v úžasu strnuli, řekl k nim: ‚Pokoj s vámi!‘“

305 Učitel!

„A viděl jsem Jej, jako Jej viděli všichni, i byl On jako světlo a jako blaženost srdcí našich, neboť uvěřili jsme, že vstal zmrtvých a že vyschnou moře, hory se obrátí v prach, ale sláva Jeho nepomine.“

„A po osmi dnech Tomáš Didymus vkládal prsty do ran Jeho a dotýkal se boku Jeho, potom padl Mu k nohám a volal: ‚Pán můj i Bůh můj!‘ Kterýž jemu odpověděl: ‚Že jsi mne uzřel, uvěřil jsi. Blahoslavení, kteří neviděli, a uvěřili.‘ A ta slova jsme uslyšeli a oči naše hleděly na Něho, neboť byl mezi námi.“

Vinitius poslouchal i dalo se s ním cosi zvláštního. Zapomněl na chvíli, kde jest, začal pozbývati vědomí skutečnosti, jasnou mysl a soudnost. Stál mezi dvěma nemožnostmi. Nemohl uvěřiti tomu, co mluvil stařec, ale zase cítil, že by nutno bylo býti slepým a zapřít vlastní rozum, aby mohl se domnívati, že ten člověk, jenž řekl: „Viděl jsem!“ – lhal. Bylo cosi v jeho vzrušení, v jeho slzách, v celé jeho postavě i v podrobnostech, o kterých vypravoval, co vylučovalo jakékoliv podezření. Vinitiovi připadalo chvílemi, že se mu všechno zdá. Ale kolem viděl ztišený dav; čoud luceren dolétal k jeho nozdrám; opodál hořely pochodně a vedle na kameni stál starý, hrobu blízký člověk, jenž vydáváje svědectví, opakoval: „Viděl jsem!“

A vypravoval jim dále o všem, až do Nanebevzetí. Chvílemi odpočíval, protože mluvil velice zevrubně, ale bylo cítiti, že se každá sebemenší podrobnost vryla do jeho paměti jako do kamene. Těch, kdož mu naslouchali, zmocnilo se opojení. Stáhli si kápě s hlav, aby lépe slyšeli a aby jim neušlo ani jedno z těch slov, která měla pro ně cenu nesmírnou. Zdálo se jim, že je přenáší do Galileje jakási nadlidská síla, že sami chodí spolu s učedníky po tamějších hájích i u vod, že ten hřbitov se mění v jezero Tiberiadské³⁰⁶ a na břehu v ranních mlhách že stojí Kristus, jako stál tenkrát, když Jan, dívaje

306 Jezero v severní Palestině (nazýváno také Genezaretské či Galilejské).

se z lodičky, řekl: „Pán je zde!“ – a Petr se pustil po řece jako plavec, aby dříve padl k milovaným nohám. Ve tvářích bylo znáti neskonale nadšení a zapomenutí na život, bylo znáti štěstí a neobsáhlou radost. Bylo patrné, že za dlouhého vypravování Petrova měli někteří vidění, a když začal mluvit o tom, kterak ve chvíli Nanebevzetí začala se oblaka kupiti pod nohama Spasitelovým a zahalovati Jej a zakrývati před očima apoštolů, všechny hlavy bezděčně se zvedly k nebi i nastala chvíle jakéhosi očekávání, jako by ti lidé doufali, že Ho ještě spatří, nebo jako by očekávali, že sestoupí opět s nebeských výšin, aby shlédl, kterak starý apoštol pase ovce jemu svěřené, a aby požehnal jemu i stádu.

Ani pro tyto lidi nebylo v tom okamžiku Říma, nebylo šíleného Caesara, nebylo chrámů, bohů ni pohanů, byl jen Kristus, který vyplnil zemi, moře, nebe, svět.

V odlehlých domech, rozptýlených podél Via Nomentana, začali kokrhati kohouti, oznamující půlnoc. V tom okamžiku zatahal Chilon Vinitia za plášť a zašeptal:

„Pane, tam nedaleko starce vidím Urbana a u něho jakousi dívku!“

Vinitius sebou trhl jako ze sna, a otočiv se směrem, jaký mu naznačil Řek, spatřil Lygii.

XXI

Každá krůpěj krve se zachvěla v mladém patriciovi, když spatřil Lygii. Zapomněl na davy, na starce, na vlastní údiv nad těmi nepochopitelnými věcmi, viděl před sebou jen ji jedinou. Konečně tedy po mnohém úsilí, po dlouhých dnech nepokoje, rozvratu, zármutku opět ji našel! Po prvé v životě se přesvědčil, že se radost může vrhnouti na prsa jako divá zvěř a stlačit je až do ztráty dechu. On, jenž se dosud domníval, že „Štěstěna“ má jaksi za povinnost, aby hověla všem jeho přáním, teď sotva věřil vlastním očím a vlastnímu štěstí. Kdyby nebylo té nedůvěry, jeho vznětlivá povaha bývala by jej mohla strhnouti k nějakému nerozváznému kroku, ale chtěl se dříve přesvědčiti, není-li to pokračování oněch zázraků, jimiž měl hlavu přeplněnu, a není-li to sen. Ale nebylo pochybností: viděl Lygii a dělila jej od ní vzdálenost sotva několika kroků. Stála v plném světle, a tak se tedy mohl opájeti pohledem na ni, pokud sám chtěl. Kápě se jí svezla s hlavy, takže si zcuchala vlasy; ústa měla pootevřena, oči zvednuty k apoštolovi, tvář pohrouženu v poslouchání a plnou nadšení. V plášti ze tmavé vlny byla oblečena jako dívka z lidu, Vinitius však nikdy jí neviděl krásnější a přes všechen zmatek, jaký v něm povstal, překvapila jej, srovnával-li její téměř otrocký šat s ušlechtilostí té rozkošné, patricijské hlavy. Láska jím proletěla jako plamen, nesmírná, promíšená jakýmsi zvláštním pocitem touhy, zbožňování, úcty i vášně. Cítil rozkoš, jakou mu působil pouhý pohled na ni, opájel se jí jako oživující vodou po dlouhé žízni. Stojíc u obrovského Lyga, připadala mu menší, než byla dříve, skoro jako dítě; také upozoroval, že zeštíhlele. Její pleť byla opravdu průsvitná; činila na něho dojem květiny a duše. Ale tím jen více toužil, aby měl u sebe tu bytost, tak rozdílnou od žen, které viděl nebo které míval u sebe na východě a v Římě. Cítil, že by za ni dal ty všecky a s nimi i Řím i svět nádavkem.

Ale nebylo pochybnosti: viděl Lygii...

Byl by se všecek zahleděl a úplně zapomněl na sebe, kdyby nebylo Chilona, který jej tahal za cíp u pláště, ze strachu, aby neprovedl čehosi, co by je mohlo vydati v nebezpečí. Křesťané zatím se začali modlit a zpívat. Za chvíli zahučelo „Maranatha“³⁰⁷ a pak začal veliký apoštol křtíti vodou z fontány ty, které předváděli presbyteři jako připravené ku přijetí křtu. Vinitiovi se zdálo, že ta noc nebude mít nikdy konce. Chtěl nyní co nejrychleji sledovati Lygii a zmocniti se jí cestou nebo v jejím příbytku.

Konečně začali někteří opouštět hřbitov. Tehdy zašeptal Chilon: „Vyjděme, pane, před bránu, protože jsme nesnali kápí a lidé se na nás dívají.“

Bylo tomu tak opravdu. Mezitím, co všichni za slov apoštolových obnažili hlavy, aby lépe slyšeli, oni nenásledovali jejich příkladu. Proto se Chilonova rada zdála rozumnou. Stojíce u brány, mohli pozorovati všechny vycházející; Ursa pak nebylo těžko rozeznati po vzrůstu a postavě.

„Pojďme za nimi!“ řekl Chilon. „Uvidíme, do jakého domu vcházejí, a zítra či vlastně ještě dnes obstoupíš, pane, všechny vchody do domu otroky a zmocníš se jí.“

„Ne!“ řekl Vinitius.

„Co chceš učiniti, pane?“

„Vejdeme za ní do domu a chopíme se jí okamžitě. Přece ses k tomu uvolil, Krotone?“

„Tak jest!“ řekl lanista. „A podrobím se ti jako otrok, pane, nezlomím-li vaz tomu buvolovi, který ji hlídá.“

Ale Chilon začal je od toho odrazovati a zapřísahati při všech bozích, aby toho nečinili. Kroto měl přece býti přibrán k ochraně pro případ, kdyby byli poznáni, ne však, aby dívku unesl. Zmocní-li se jí pouze ve dvou, sami se vydají v nebezpečí smrti, ba co více: může jim býti vyrvána z rukou a pak se skryje na jiném místě nebo

307 Aramejské slovo znamenající „Pán náš“.

opustí Řím. A co udělají? Proč nejednati najisto, k čemu vydávati sebezkáze a celý podnik nejistému osudu?

Vinitius přesto, že s největším přemáháním se ovládal, aby hned na hřbitově nestrhl Lygii v objetí, přece jen cítil, že Řek má pravdu, a byl by snad popřál sluchu jeho radám, kdyby nebylo Krotona, jemuž běželo o odměnu.

„Rozkaž, pane, tomu starému tulpasovi, aby byl zticha,“ řekl, „anebo mi dovol, abych jej udeřil pěstí do hlavy! Jednou v Buxentu³⁰⁸, kam byl mne přivedl na hry Lucius Saturninus, vrhlo se na mne v hospodě sedm opilých gladiátorů a žádný z nich neodešel s celými žebry. Neříkám, abychom se dívky zmocnili teď, uprostřed davu, protože by nám mohli házet kamení na nohy, ale až bude jednou doma, uchvátím ti ji a odnesu, kam ti bude libo.“

Vinitius měl radost, naslouchaje těm slovům, i odvětil:

„Tak se stane, u Herkula! Zítra bychom třebaš nenašli jí náhodou doma, kdežto kdybychom strhli poplach mezi nimi, zcela jistě by ji odstranili.“

„Ten Lyg mi připadá hrozným silákem!“ zabědoval Chilon.

„Nebudeš ty mít za povinnost, abys mu držel ruce!“ odpověděl Kroto.

Musili však čekati ještě dlouho a kohouti začali kokrhati na úsvit, nežli spatřili Ursa, vycházejícího z brány, a s ním Lygii. Provázelo je několik osob jiných. Chilonovi se zdálo, že rozeznává mezi nimi velikého apoštola, vedle něho krácel druhý stařec, daleko nižší vzrůstem, dvě nemladé ženy a pachole, které svítilo lucernou. Za tím hloučkem ubíral se dav, čítající asi dvě stě osob. Vinitius, Chilon a Kroto vmísili se do toho davu.

„Ano, pane,“ řekl Chilon, „tvá dívka jest pod mocnou ochranou. Je s ní on, veliký apoštol, neboť hled, kterak lidé před ním vpředu klekají!“

308 Starořímské město v jižní Itálii.

Lidé opravdu klekali, ale Vinitius se na ně nedíval. Neztrácejte Lygie z očí ani na chvíli, myslil pouze na její únos, a přivyknuv v bojích úskokům všeho druhu, spřádal si v duchu s vojenskou přesností celý plán únosu. Cítil, že krok, jehož se odvažoval, byl smělý, ale věděl dobře, že smělé výpady se obyčejně potkávají se zdarem.

Nicméně cesta byla dlouhá, a proto chvílemi přemýšlel o propastech, jaké utvořilo mezi ním a Lygií to podivné učení, které vyznávala. Rozuměl nyní všemu, co se stalo v minulosti, a rozuměl, proč se to stalo. Byl na to dosti prozíravým. Neznal až dosud Lygie. Spatřoval v ní dívku nade všecky rozkošnou, ke které zahořely jeho smysly; nyní však poznal, že to učení vytvářelo z ní jakousi bytost, různící se od jiných žen, a že naděje, aby také ji přivábily smysly, vášně, bohatství, rozkoš, jest čirým klamem. Pochopil konečně to, čemu nerozuměli oba, on ani Petronius, že totiž ono nové učení vštěpovalo do duše cosi neznámého tomuto světu, v němž žil, a že Lygie, byť jej i milovala, ničeho neobětuje kvůli němu ze svých křesťanských pravd; že existuje-li pro ni rozkoš, tedy naprosto rozdílná od té, po které bažil on i Petronius i Caesarův dvůr i celý Řím. Každá jiná z žen, které znal, mohla se státi jeho milenkou – tato křesťanka mohla býti pouze obětí.

A myslel na to, zakoušel žhoucí bolest i hněv, cítil však zároveň, že ten hněv jest bezmocný. Unést Lygii připadalo mu věcí možnou, tím si byl skoro jist, ale rovněž byl si jist, že proti tomu učení on sám, jeho statečnost, jeho moc, nejsou ničím a že nebude si s Lygií vědět rady. Ten římský vojenský tribun, přesvědčen, že ta síla meče i pěsti, která ovládla svět, vždy jej bude ovládati, spatřil po prvé v životě, že mimo tu sílu může býti ještě cosi jiného, a proto si s úžasem dával otázku: Co je to?

A nedovedl si jasně odpovědět, hlavou mu proletovaly jen obrazy hřbitova, shromážděného zástupu a Lygie, jež všecka byla pohroužena duší v poslouchání slov starce, vypravujícího o mukách,

smrti a zmrtvýchvstání Boha-člověka, který vykoupil svět a sliboval mu štěstí na druhém břehu Styxu³⁰⁹.

Když pak o tom uvažoval, v jeho hlavě vyvstával zmatek.

Ale z toho víru vyburcovalo jej bédování Chilona, který začal naříkati na svůj osud. Byl přece srozuměn, aby opět byla nalezena Lygie, kterou také s nebezpečím života vyhledal a ukázal na ni. Ale čeho více přejí si od něho? Což se uvolil, že ji unese? A kdo také mohl čehosi podobného žádati na mrzákovi, zbaveném dvou prstů, na člověku starém, oddaném hloubání, nauce a ctnosti? Co se stane, utrpí-li pán tak ctihodný, jako jest Vinitius, při únosu dívky nějakou pohromu? Bohové jsou ovšem povinni bdíti nad vyvolenci, ale což se mnohdy nestávají takové věci, jako by se bohové bavili hrou, místo aby se dívali, co se děje na světě? Štěstěna, jak známo, má zavázané oči, a proto nevidí ani ve dne, neřkuli v noci. Dojde-li k něčemu, hodí-li ten lygijský medvěd po šlechtetném Vinitiovi kamenem od žernovů, sudem vína nebo ještě hůře – sudem vody –, kdo zaručí, že na ubohého Chilona místo odměny nepadne odpovědnost? Také on, ubohý mudřec, připoutal se ke šlechtetnému Vinitiovi jako Aristoteles k Alexandrovi Makedonskému; kdyby mu aspoň šlechtetný Vinitius dal ten měšec, který před jeho očima si vetkl za pás, vycházeje z domu, bylo by za co přivolati okamžitě pomoc nebo nakloniti si samé křesťany, kdyby nastalo nebezpečí. Ó, proč nechtějí poslechnouti rad starcových, které jsou diktovány rozvahou a zkušeností?

Vinitius, uslyšev to, vyňal měšec od pasu a hodil jej Chilonovi mezi prsty.

„Zde máš a mlč!“

Řek ucítil, že měšec byl neobyčejně těžký, a dostal odvahu.

„Všecka má naděje spočívá v tom,“ řekl, „že Herkules nebo Theseus³¹⁰ vykonali práce ještě obtížnější, a čím jest můj osobní, nejbližší přítel

309 V řeckém bájesloví řeka v podsvětí.

310 Po Heraklovi nejznamenitější starořecký hrdina.

Kroto, ne-li Herkulem? Tebe pak, ctihodný pane, nenazvu polobohem, poněvadž jsi celým bohem a nezapomeneš ani nadále na chudého a věrného služebníka, jehož potřeby musíš občas ukájeti, protože on sám, jakmile se jednou zahloubá do knih, nestará se naprosto o nic... Několik těch sáhů zahrady a domek, třebaš i s nejmenším portykem pro ochlazení v létě, bylo by čímśi důstojným takového dárce. Zatím budu se obdivovati zpovzdálí vašim hrdinským činům, vzývat Joviše, aby vám přál zdaru, a strhne-li se něco, způsobím takový povyk, že se probudí půl Říma a přijde vám na pomoc. Jaká to špatná a nerovná cesta! Olej mi v lucerně dohořel, a kdyby Kroto, jenž je šlechetný zrovna tak jako silný, chtěl mne vzít do náručí a donést až ke bráně, přesvědčil by se předem, je-li snadno unést dívku, a za druhé, zachoval by se jako Aeneas³¹¹, a konečně by si naklonil všechny poctivější bohy tou měrou, že bych o výsledek podniku byl úplně kliden.“

„Raději ponesu zdechlinu ovce, scíplé před měsícem na prašivinu,“ odvětil lanista, „ale dáš-li mi onen měšec, který ti hodil ctihodný tribun, ponesu tě až ke bráně.“

„Kéž by sis vymkl prst u nohy!“ odpověděl Řek. „Tedy tolik jsi toho pochytil z učení onoho velebného starce, který uváděl chudobu a soucit jako dvě nejpřednější vlastnosti...? Což ti jasně nepřikázal, abys mne miloval? Pozoruji, že z tebe neudělám ani ledabylého křesťana a že spíše slunce pronikne zdmi mamertinského vězení³¹² nežli pravda tvou hroší hlavou.“

Kroto, jenž měl sílu zvířecí, naproti tomu však byl bez jakýchkoli lidských citů, pravil:

„Neboj se, křesťanem se nestanu! Nechci přijít o kousek chleba!“

„Ano, ale kdybys měl aspoň počáteční vědomosti o filosofii, věděl bys, že zlato je marností!“

311 Syn trojského hrdiny Anchisa a bohyně Afrodity, praotec římského národa.

312 Stálo na severovýchodní straně starořímského Fora.

„Pojď ke mně se svou filosofií a já ti dám jednu ránu hlavou do břicha, a pak uvidíme, kdo to vyhraje!“

„Totéž mohl říci vůl Aristotelovi,“ odvětil Chilon.

Na světě se šelo. Svit obestřel bledou barvou cimbuří hradeb. Stromy u cesty, domy a tu i tam rozptýlené náhrobky začaly se vynořovati ze stínu. Cesta již nebyla úplně prázdná. Překupníci zeleniny spěchali k otevření bran, vedouce osly a mezky, nesoucí náklad se zeleninou; leckde skřípěly vozy, na nichž byla vezena zvěřina. Na cestě i po obou stranách ležela u samé země lehká mlha, ohlašující krásné počasí. Lidé, pozorovaní ze vzdálenosti poněkud větší, vypadali v té mlze jako duchové. Vinitius upřeně se díval na štíhlou postavu Lygyinu, která dle toho, jak se úsvit stupňoval, byla čím dále tím stříbřitější.

„Pane,“ řekl Chilon, „křivdil bych ti, kdybych prorokoval, že tvá štědrost bude jednou u konce, ale teď, když jsi mi zaplatil, nemůžeš mne mít v podezření, že bych mluvil jen ve svůj prospěch. Nuže, radím ti ještě jednou, aby dovědě se, ve kterém domě bydlí božská Lygie, vrátil ses domů pro otroky a lektiku a neposlouchal tohoto sloního rypáku, Krotona, který jen proto se sám uvoluje unést dívku, aby vymačkal tvůj měsíc jako pytlíček s tvarohem.“

„Máš u mne schovanu ránu pěstí mezi lopatky – to znamená, že bude po tobě!“ ozval se Kroto.

„Máš u mne schovanu diotu³¹³ kefalonského vína – to znamená, že budu zdrav!“ odvětil Řek.

Vinitius neodpověděl ničeho, protože se přiblížili ke bráně, u které překvapila jejich oči zvláštní podívaná. Dva vojáci totiž poklekli, když přecházel apoštol mimo, on pak chvilu spočinul rukama na jejich železných přílbách a pak učinil nad nimi znamení kříže. Mladému patriciovi dosud nikdy nepřišlo na mysl, že již i mezi vojáky mohou býti křesťané, a s údivem si pomyslel, že jako v hořícím městě za-

313 Dvouuchá nádoba.

chvacuje požár domy stále nové, tak ono učení každým dnem přibírá patrně stále nové duše a šíří se nad všechny lidské představy. Zamyslí se nad tím též vzhledem k Lygii, neboť se přesvědčil, že kdyby bývala chtěla prchnouti z města, našli by se muži ze stráže, kteří sami by jí byli umožnili tajemný odchod. Proto také blahořečil v tom okamžiku všem bohům, že se tak nestalo.

Dorazivše za nezastavená místa, která se prostírala za hradbami, hloučky křesťanů začaly se rozcházeti. Nyní bylo nutno sledovati Lygii dále a opatrněji, aby nebyla obrácena pozornost na ty, kdož ji sledovali. Chilon proto začal naříkati na rány a píchání v nohou a zůstával stále více pozadu, čemuž se Vinitius nevzpíral, mysle si, že zbabělý a neduživý Řek nebude mu teď již nic platěn. Byl by mu dokonce dovolil, aby šel po svých; nicméně šlechtetného mudrce zdržovala od toho prozíravost, přitom však pudila jej patrně i zvědavost, protože kráčel bez ustání za nimi, chvílemi dokonce se i přibližoval, opakuje své předešlé rady, jakož i připojuje domněnky, že stařec, provázející apoštola, mohl by býti Glaukem, kdyby nebyl příliš nízkého vzrůstu.

Nicméně šli ještě dlouho až na Zatibří a slunce již již mělo vzejíti, když tu hlouček, v němž byla Lygie, se rozdělil. Apoštol, stará žena a pachole dali se podél řeky a proti proudu, kdežto stařec nižšího vzrůstu, Ursus a Lygie vklouzli do úzkého vicus, a popošedše ještě asi sto kroků, vešli do síně domu, ve kterém byly dva krámy, jeden s olivami, druhý ptáčníkův.

Chilon, který se ubíral nějakých padesát kroků za Vinitiem a Krotonem, hned se zastavil jako přikován, a přitisknuv se ke zdi, začal na ně sykati, aby se k němu vrátili.

Oni tak učinili, neboť bylo záhodno, aby se uradili.

„Jdi,“ pravil k němu Vinitius, „a podívej se, nemá-li ten dům východ z druhé strany do jiné ulice!“

Chilon přesto, že si dříve naříkal na rány v nohou, odkvapil tak živě, jako by na kotnících měl křídélka Merkurova, a za chvíli se vrátil.

„Ne,“ pravil, „východ jest jeden.“

Pak sepal ruce.

„U Joviše, Apollona, Vesty, Kybely, Isidy a Osiria, u Mitry, Baala a všech bohů východu i západu, zapřísahám tě, pane, vzdej se toho úmyslu...! Poslechni mne...!“

Leč náhle ustal, jelikož zpozoroval, že tvář Vinitiova zbledla rozčilením, jeho zraky pak se leskly jako oči vlka. Stačilo podívat se na něho, aby možno bylo porozumět, že nic na světě ho neodvrátí od onoho předsevzetí. Kroto začal nabírat dech do svých herkulovských prsou a kolébati svou nevyvinutou hlavou na obě strany, jak to dělávají medvědi v kleci. Ostatně na jeho tváři nebylo znáti nejmenšího nepokoje.

„Vejd první!“ řekl.

„Půjdeš za mnou!“ řekl Vinitius velitelským hlasem.

A za chvíli zmizeli oba ve tmavé síni.

Chilon odskočil k nároží nejbližší uličky a jal se vykukovati ze zákoutí, očekávaje, co se stane.

XXII

Vinitius teprve v síni pochopil všecku obtíž podniku. Dům byl veliký, několikapatrový, jeden z takových, jakých bylo na tisíce vystavěno v Římě v naději na zisk z pronájmu bytů; obyčejně pak bylo stavěno s takovým chvatem a ledabylostí, že nebylo téměř roku, aby několik z nich se nezřítilo na hlavy nájemníků. Byly to hotové úly, příliš vysoké a příliš úzké, plné komůrek a kobek, ve kterých se tísnilo obyvatelstvo chudé, ale přitom i velice četné. V městě, ve kterém neměly mnohé ulice názvů, domy ony byly bez čísel; majitelé svěřovali vybírání nájemného otrokům, ti však, nejsouce donuceni místními úřady, aby sdělovali jména obyvatelů, často jich neznali sami. Poptati se na někoho v takovém domě bývalo nejednou nesmírně obtížno, obzvláště když u vrat nebylo dohlížitele.

Vinitius dostal se s Krotonem po dlouhé, chodbě se podobající předsíni na úzký, ze čtyř stran zastavěný dvoreček, jenž tvořil druh všem domům společného atria s fontánou uprostřed, jejíž proud padal do kamenné nádržky, zazděné do země. U všech zdí vedly nahoru vnější schody, částečně kamenné, částečně dřevěné, spojující pavlače, z nichž se vcházelo do bytů. Dole byly rovněž byty, některé opatřeny dřevěnými dveřmi, jiné odděleny ode dvora pouze vlněnými, většinou roztřepenými a roztrhanými nebo spravovanými závěsy.

Byla časná hodina a na dvorečku nebylo živé duše. Patrně v celém domě ještě všichni spali, vyjímaje ty, kteří se vrátili z Ostria.

„Co uděláme, pane?“ ptal se Kroto, zastavuje se.

„Počkejme zde, snad se někdo objeví!“ odvětil Vinitius. „Není třeba, aby nás na dvoře někdo viděl.“

Ale zároveň myslil na to, že Chilonova rada byla praktická. Kdyby byl měl s sebou větší hlouček otroků, bylo by možno obsa-

diti vrata, která jak se zdálo, byla jediným východem, a prohledati všechny byty, kdežto takto bylo záhodno ihned vniknouti do příbytku Lygiina, neboť jinak mohli křesťané, jichž v tom domě zajisté nebyl nedostatek, ji varovati, že se po ní pátrá. Vzhledem k tomu bylo nebezpečno třeba jen vyptávaní se u cizích osob. Vinitius chvíli se rozmyšlel, nemá-li se vrátiti pro otroky, když vtom od jednoho ze závěsů, uzavírajících příbytky další, vyšel člověk se sítím v ruce a přistoupil k fontáně.

Mladý člověk na první mžik oka poznal Ursa.

„Toť Lyg!“ zašeptal Vinitius.

„Mám mu hned zpřerážet kosti?“

„Počkej!“

Ursus jich nezahlédl, protože stáli v přítmí síně, a začal klidně oplachovati ve vodě zeleniny, které byly v sítu. Bylo zjevno, že po noci, cele strávené na hřbitově, hodlal z nich připravit snídani. Za chvíli, dokončiv svoji práci, vzal mokré síto a zmizel i s ním za závěsem. Kroto a Vinitius vykročili za ním, domnívajíce se, že se dostanou přímo do příbytku Lygiina.

Byl tedy jejich údiv nesmírný, když zpozorovali, že závěs odděloval ode dvora nikoli příbytek, nýbrž druhou tmavou chodbu, na jejímž konci bylo viděti zahrádku, skládající se z několika cypřišů, několika myrtových keřů, a pak malý domek, přilepený na slepou zadní zeď jiné budovy.

Oba okamžitě pochopili, že je to pro ně okolnost příznivá. Na dvoře mohlo dojít ke sběhu všech obyvatelů, kdežto stranou položený domek usnadňoval podnik. Budou brzy hotovi s obránci či vlastně s Ursem, a pak stejně rychle dostanou se s uchvácenou Lygií na ulici a tam si již nějak pomohou. Pravděpodobně jich nikdo nezastaví, a i kdyby byli zastaveni, řeknou, že jde o uprchlou ženu rukojmí Caesarovu; v tom případě pak Vinitius nechá se poznati od vigílů a vyzve je ku pomoci.

Ursus již skoro vcházel do domku, když tu ohlas kroků vzbudil jeho pozornost, a proto se zastavil, a spatřiv dvě lidi, položil síto na zábradlí a obrátil se k nim.

„Co zde hledáte?“ ptal se.

„Tebe!“ odvětil Vinitius.

Pak, otočiv se ke Krotonovi, zvolal rychlým, tichým hlasem:

„Zab jej!“

Kroto se na něho vrhl jako tygr a v jediném okamžiku, nežli Lyg byl s to, aby se vzpamatoval nebo rozeznal nepřátele, popadl jej do svých ocelových paží.

Ale Vinitius byl příliš jist jeho nadlidskou silou, aby vyčkal konec zápasu, a tak ponechav je sobě samým, přiskočil ke dveřím domku, kopl do nich a octl se v jizbě poněkud tmavé, nicméně osvětlené ohněm, jenž hořel v krbu. Záře toho plamene padala, přímo na Lygii. Druhou osobou, sedící u ohniště, byl onen stařec, který provázel dívku a Ursa na cestě z Ostriana.

Vinitius vpadl dovnitř tak náhle, že nežli jej mohla Lygie poznati, uchopil ji kolem pasu, a vyzvednuv ji, hnal se opět ke dveřím. Starci se sice podařilo, že se postavil před ně, ale on, přitisknuv dívku jednou paží na prsa, druhou volnou rukou jej odstrčil. Kápě mu spadla s hlavy a tu při pohledu na tu známou, ale v tomto okamžiku strašlivou tvář ustydla Lygii krev v žilách zděšením a hlas jí zemřel v hrdle. Chtěla volati o pomoc, ale nemohla. Rovněž marně chtěla zachytiti se veřejí, aby se vzepřela. Její prsty svezly se po kameni a byla by pozbyla vědomí, nebýti hrůzného divadla, jaké jí padlo do očí, když se s ní Vinitius vyřítil do zahrady.

Ursus totiž držel v rukou jakéhosi člověka, úplně zvráceného nazad se svěšenou hlavou a s ústy zalitými krví. Spatřiv je, uděřil pěstí ještě jednou do té hlavy a v jediném mžiku přiskočil k Vinitiovi jako rozzuřená zvěř.

„Smrt!“ pomyslí si mladý patricius.

Ursus totiž držel v rukou jakéhosi člověka, úplně zvráceného nazad.

A pak uslyšel jako ve snách výkřik Lygiin: „Nezabíjej!“ – načež ucítil, že cosi jako úder blesku srazilo mu ruce, jimiž ji objímal, konečně se s ním zatočila země a denní světlo zhaslo mu v očích.

Nicméně Chilon, ukrytý v zákoutí za nárožím, čekal, co se stane, poněvadž zvědavost bojovala v něm se strachem. Myslíl také na to, že podaří-li se jim, aby Lygii unesli, bude s výhodou zůstat u Vinitia. Urbana se již nebál, neboť byl také jist, že Kroto jej zabije. Naproti tomu doufal, že kdyby na ulicích až dosud prázdných nastal shon, kdyby křesťané či jacíkoliv lidé chtěli se postavit Vinitiovi na odpor, promluví k nim jako zástupce úřadu, jako vykonavatel vůle Caesarovy a v krajní potřebě vyzve vigily na pomoc mladému patriciovi proti pouliční luze a tím si získá nové přízně. V duchu stále uvažoval, že jednání Vinitiovo jest nerozvážné; máje však na zření strašlivou sílu Krotonovu, připouštěl, že se dílo může zdařiti. „Kdyby s nimi bylo zle, sám tribun ponese dívku a Kroto mu cestu proklestí.“ Avšak čas se mu nějak dloužil; byl znepokojen tichem v síni, na kterou se díval zpovzdálí.

„Nepřípadnou-li na její úkryt a strhnou-li povyk, vyplaší ji.“

A myšlenka na to nebyla mu ostatně trapnou, neboť chápal, že v té případnosti bude ho Vinitius opětně potřebovati a pak se mu zase podaří vylákati z něho slušnou sumu sestercií.

„Ať učiní ti tam cokoli,“ řekl si, „pro mne to učiní, ač nikdo ani toho netuší... Bohové, bohové, jen mi dopřejte...“

Ale pojednou ustal, neboť se mu zdálo, že se cosi ze síně vynořilo, i přitisknuv se ke zdi, začal se dívati, taje dech v prsou.

A nemýlil se, jelikož se ze síně napolo vychýlila jakási hlava a začala se rozhlížeti.

Za chvíli však zmizela.

„To byl Vinitius nebo Kroto,“ napadlo Chilona. „Jestliže však se dívky zmocnili, proč ta nekřičí a k čemu vyhlíží na ulici? S lidmi se

musí beztak potkat, protože nežli dojdou do Carin, rozvíří se ruch ve městě. Co to?! U všech nesmrtelných bohů...!”

A pojednou se mu zbytky vlasů zježily na hlavě.

Ve dveřích se ukázal Ursus, máje Krotonovo tělo přehozeno přes ruku, a rozhlédnuv se ještě jednou, začal s ním běžeti prázdnou ulicí k řece.

Chilon se u zdi zploštil jako kus omítky.

„Je po mně veta, zhlédne-li mne!” napadlo ho.

Ale Ursus rychle přeběhl mimo nároží a zmizel za následujícím domem. Chilon pak, nečekaje déle, dal se na útěk příční uličkou, drkotaje zuby zděšením, se hbitostí, která by mohla překvapiti i u mladíka.

„Spatří-li mne zpovzdálí, až se bude vracet, dožene mne a zabije!” mluvil k sobě. „Zachraň mne, Die, zachraň, Apollone, zachraň, Herme, zachraň, Bože křesťanů! Opustím Řím, vrátím se do Mesembrie, ale vysvobodíte mne z rukou toho démona!”

A ten Lyg, jenž zabil Krotona, připadal mu v té chvíli opravdu jako nějaká nadlidská bytost. Utíkáje, myslil si, že to může býti nějaký bůh, který na sebe vzal podobu barbarovu. V tom okamžiku věřil na všechny bohy světa a ve všechny báje, kterým se svého času posmíval. Také mu proletovalo hlavou, že Krotona mohl zabít Bůh křesťanů, a vlasy opět se mu ježily na hlavě při myšlence, že se střetl s takovou mocností.

Teprve, když proběhl několika postranními uličkami a zahlédl několik dělníků, ubírajících se zdaleka proti němu, poněkud se upokojil. V prsou se mu již tajil dech, pročez usedl na práh domu a začal si cípem pláště utírat čelo, pokryté potem.

„Jsem stár a potřebuji klidu!” řekl.

Lidé, jdoucí proti němu, zabočili do jakési vedlejší uličky a jej opět obklopila prázdnota. Město ještě spalo. Zrána nastával ruch časněji v zámožnějších čtvrtích, kde otroci bohatých domů musili brzy vstávat, kdežto v těch, které byly obývány svobodným obyva-

telstvem, živeným na útraty pánů, tedy povalečským, probouzeli se lidé dosti pozdě, zvláště v zimě. Chilon, prosedév nějakou dobu na prahu, ucítil citelné chladno, proto vstal, a přesvědčiv se, že neztratil měšce, který dostal od Vinitia, volnějším již krokem zamířil k řece.

„Snad uvidím někde Krotonovo tělo,“ řekl si. „Bohové! Ten Lyg, je-li člověkem, mohl by si za jediný rok vydělat miliony sestercií, neboť zardousil-li Krotona jako štěně, kdo ho přemůže? Za každé vystoupení v aréně dali by mu tolik zlata, co sám váží. Tu dívku hlídá lépe nežli Cerberus³¹⁴ peklo. Ale aby ho to peklo také pohltilo! Nechci s ním nic mít! Jest až příliš silných kostí! Než, co si tu počít? Stala se strašlivá věc. Zpřelámal-li takovému Krotonovi kosti, jistě i duše Vinitiova kvílí tam nad tím prokletým domem, čekajíc na pohřeb. U Kastora, to je přece patricius, přítel Caesarův, příbuzný Petroniův, pán známý po celém Římě a vojenský tribun! Jeho smrt jim tak hladce neprojde...! Což kdybych se na příklad odebral do ležení praetoriánů nebo k vigilům...?“

Tu se odmlčel a začal se rozmyšlet, ale za chvíli řekl:

„Běda mi! Kdo jej přivedl do toho domu, ne-li já...? Jeho osvobození i otroci vědí, že jsem k němu chodíval, a někteří vědí, za jakým účelem. Co se stane, až na mne uvalí podezření, že jsem zúmyslně mu ukázal dům, v němž jej potkala smrt? Byť se i potom ukázalo u soudu, že jsem si jí nepřál, jistě řeknou, že jsem její příčinou... Vždyť je to přece patricius, a tudíž mi to neprojde beztrestně, děj se co děj! Ale kdybych potichouнку opustil Řím a přestěhoval se někam daleko, upadl bych v podezření tím větší.“

Bylo zle, ať tak či onak. Šlo pouze o to, aby si vybral zlo menší. Řím byl ohromné město, ale Chilon cítil, že mu v něm může býti příliš těsno. Každý jiný mohl by zajisté jíti rovnou k praefektovi vigilů, vyličiti, co se stalo, a pak, byť i na něho padlo nějaké podezření, vyčkati klidně vyšetřování. Nicméně všechna minulost Chilonova

314 Bájný tříhlavý pes, který hlídal vchod do podsvětí.

byla toho druhu, že jakákoli bližší známost, ať již s praefektem města, nebo s praefektem vigilů, jistě by mu způsobila velmi vážné nesnáze a tím také odůvodnila všeliké podezření, jaké by mohlo napadnouti úředníky.

Z druhé strany zase utéci – to bylo utvrditi Petronia v domněnce, že Vinitius byl zrazen a zavražděn po předchozí úmluvě. Petronius byl přece člověk mocný, který mohl míti ke službám policii po celé říši a který zcela určitě by se vynasnažil vypátrati viníky, byť i na konci světa. Nicméně Chilonovi přišlo na mysl, neměl-li by se odebrati přímo k němu a vylíčiti mu, co se přihodilo. Ano, to byl nejlepší způsob! Petronius byl člověk klidný a Chilon mohl býti jist aspoň tím, že jej vyslechne do konce. Petronius, který znal záležitost od počátku, spíše by uvěřil v nevinu Chilonovu nežli praefekti.

Aby však se mohl k němu odebrati, bylo nutno věděti najisto, co se stalo s Vinitiem. Viděl sice Lyga, plížícího se k řece s tělem Krotonovým, ale nic více. Vinitius mohl býti zabit, ale mohl také býti raněn nebo chycen. Teprve nyní napadlo Chilona, že by se křesťané jistě neodvážili zabít člověka tak mocného, Augustiana a vysokého hodnostáře vojenského, jelikož čin toho druhu mohl by přivoditi jejich všeobecné pronásledování. Bylo pravděpodobnější, že byl zadržen násilně, aby Lygii byl dán čas k novému úkrytu na jiném místě.

Ta myšlenka naplnila Chilona útechou.

„Nerozsápal-li ho ten lygijský drak v prvním záchvatu, pak je naživu, a je-li naživu, vydá sám svědectví, že jsem ho nezradil, a pak nejen mi nic nehrozí, nýbrž (ó, Herme, doufej opět ve dvě jalovičky!) otvírá se přede mnou nové pole... Mohu dát vědět jednomu z osvobozenců, kde má hledat pána, a je pak jeho věcí, odebere-li se ke praefektovi, čili nic, jen když já se k němu nebudu ubírat...! Také mohu jít k Petroniovi a doufat v odměnu... Hledal jsem Lygii, teď budu hledat Vinitia a pak zase Lygii... Je však záhodno vědět především, je-li živ, či zabit.“

Tu mu proletělo hlavou, že by mohl v noci zajít k pekaři Demasovi a zeptati se na to Ursa. Ale toho úmyslu okamžitě se vzdal. Nechtěl raději mít ničeho s tím Ursem. Mohl se právem domnívati, že nezabil-li Ursus Glauka, byl patrně varován někým ze starších u křesťanů, jemuž se vyznal ze svého záměru, protože je to hanebný podnik a že chtěl jej k tomu přemluvit jakýsi zrádce. Ostatně, při pouhé vzpomínce na Ursa probíhal Chilonem mráz po celém těle. Naproti tomu si myslel, že k večeru pošle Euritia pro zprávy do domu, v němž se událost přihodila. Zatím potřeboval se posílnit, vykoupati a odpočinouti si. Probdělá noc, cesta do Ostria a útěk ze Zatibří unavily jej opravdu nad všeliké pomyšlení.

Jedno jej stále těšilo: že měl u sebe dva měšce: ten, jež mu dal Vinitius doma, a pak ten, jež mu hodil na zpáteční cestě ze hřbitova. Vzhledem na tuto šťastnou okolnost, jakož i pro všecko to rozčilování, jaké prožil, umínil si, že pojí bohatě a napije se lepšího vína nežli obyčejně.

A když konečně nadešla hodina otevření vinárny, provedl to v míře tak značné, že zapomněl na lázeň. Chtělo se mu především spát a ospalost ho zbavila sil do té míry, že se vrátil úplně potácivým krokem do svého bytu na Subuře, kde na něho čekala otrokyně, zakoupená za peníze Vinitiovy.

Tam, vstoupiv do cubicula, tmavého jako liščí doupě, vrhl se na lože a okamžitě usnul.

Probudil se až večer či vlastně vzbudila jej otrokyně, vybízejíc jej, aby vstával, protože jej někdo hledá a rád by s ním mluvil v naléhavé věci.

Bdělý Chilon vzpamatoval se okamžitě, přehodil na sebe rychle plášť s kápí, a rozkázav otrokyni, aby odstoupila stranou, vyhlédl napřed opatrně ven.

A strnul, neboť dveřmi cubicula spatřil obrovskou postavu Ursovu!

Při pohledu na něho ucítil, že mu nohy a hlava chladnou jako led, srdce přestává v prsou tlouci a po kříži mu pobíhají roje mravenců...

Nějakou dobu nemohl promluvit, potom však, drkotaje zuby, řekl, či spíše zaúpěl:

„Siro, nejsem doma... neznám... toho... dobrého člověka...“

„Řekla jsem mu, že jsi doma, pane, a spíš,“ odvětila dívka, „on pak žádal, abych tě vzbudila...“

„Ó, bohové...! Dám tě...“

Ale Ursus, jako by jej bylo již omrzelo otálení, přistoupil ke dveřím cubicula, a shýbnuv se, vstrčil hlavu dovnitř.

„Chilone Chilonide!“ řekl.

„*Pax tecum, pax, pax*,³¹⁵“ odpověděl Chilon. „Ó, nejlepší z křesťanů! Ano, jsem Chilon, ale to je omyl... Neznám tě!“

„Chilone Chilonide!“ opakoval Ursus. „Tvůj pán Vinitius tě vybízí, aby ses k němu odebral společně se mnou!“

315 Pokoj s tebou, pokoj, pokoj!

XXIII

Vinitia probudila citelná bolest. V první chvíli nemohl pochopiti, kde jest a co se s ním děje.

V hlavě cítil hučení a jeho oči jako by opředeny byly mlhou. Postupně však se mu vracelo jasné vědomí a konečně skrze tu mlhu zahlédl tři lidi, sklánějící se nad ním. Dva poznal: jeden byl Ursus, druhý – onen stařec, kterého porazil, unášeje Lygii. Třetí, úplně cizí, držel jeho levou ruku, a dotýká se jí podél lokte až k rameni a klíční kosti, působil mu tak hroznou bolest, že Vinitius, domnívaje se, že je to jakýsi druh pomsty, prováděné s ním, řekl skrze zaťaté zuby:

„Zabte mne!“

Leč oni, jak se zdálo, nevšímalí si jeho slov, jako by jich neslyšeli nebo jako by je považovali za obyčejné stenání při bolestech. Ursus, maje ustaranou, ale přitom i hrozivou tvář barbarovu, držel chuchvalce kusů bílé látky, roztrhaných na dlouhé pásy, stařec pak řekl ke člověku, který tiskl paži Vinitiovu:

„Glauku, jsi jist, že ta rána na hlavě není smrtelná?“

„Zajisté, ctný Crispe!“ odpověděl Glaukos. „Slouže jako otrok na lodi a zdržuje se potom v Neapoli, ošetřoval jsem mnoho raněných a z výdělků, jaké mi přinášelo to zaměstnání, konečně jsem vykoupil sebe i své lidi... Rána na hlavě jest lehká. Když tento člověk (tu ukázal hlavou na Ursa) vyrval dívku mladíkovi a srazil jej ke zdi, ten dle všeho chránil se při pádu rukou, kterou si vymkl a zlomil, ale tím si zachránil hlavu a – život.“

„Již nejednoho z bratří měl jsi v ošetřování,“ odpověděl Crispus, „a máš pověst zkušeného lékaře... Proto jsem poslal Ursa pro tebe.“

„A ten se mi na cestě přiznal, že již včera byl odhodlán mne zabít.“

„Ale dříve než tobě přiznal se se svým úmyslem mně – a já, který znám tebe i tvoji lásku ke Kristu, vysvětlil jsem mu, že nejsi zrádce, nýbrž onen neznámý, který jej ke vraždě chtěl přemluvit.“

„To byl zlý duch, ale já jsem jej pokládal za anděla!“ odpověděl Ursus s povzdechem.

„Povíš mi to někdy jindy,“ řekl Glaukos, „ale teď musíme mysliti na raněného.“

A praviv to, začal narovnávat ruku Vinitia, jenž přesto, že mu Crispus vodou skrápěl tvář, stále omdlával bolestí. Byla to pro něho ostatně okolnost šťastná, protože necítil ani narovnávání nohy, ani obvazování zlomené paže, kterou Glaukos sevřel do dvou vyhloubených desek, a pak je rychle a těsně obvázal, aby zůstaly nepohnuty.

Ale po provedené operaci opět se probudil – a spatřil nad sebou Lygii.

Stála zcela blízko u jeho lože, držíc před sebou měděné vědérko s vodou, do které Glaukos občas nořil houbu, a tou navlhčoval jeho hlavu.

Vinitius hleděl a očím nevěřil. Zdálo se mu, že buď sen, nebo horečka kouzlí před ním krásné přeludy – a teprve po dlouhé chvíli byl s to, aby zašeptal:

„Lygie...“

Na jeho hlas vědérko se v jejích rukou zatřásl, ale otočila k Vinitiovi oči, plné smutku.

„Pokoj s tebou!“ řekla zticha.

A stála s rukama před sebe vztaženými, s tváří plnou soucitu a žalu.

On pak se na ni díval, jako by chtěl naplniti jí své zraky tak, aby její obraz, až zavře víčka, zůstal mu pod nimi. Hleděl na její tvář, bledší a štíhlejší nežli jindy, na změti tmavých vlasů, na chudičké pracovní roucho; hleděl tak upřeně, že vlivem jeho zraku její sněžné čelo až začalo růžověti – i pomyslí si předně, že ji stále miluje,

a za druhé, že ta její bledost i ta její chudoba jest jeho dílem, že právě on ji vyhnal z domu, kde byla milována a kde byla obklopena blahobytem i pohodlím, uvrhl ji do té ubohé jizby a oblékl do toho chatrného pláště ze tmavé vlny.

A protože byl by ji rád oděl do nejdražších zlatohlavů a vyzdobil ji všemi šperky světa, byl jat údivem, strachem, lítostí a žalem tak velikým, že by jí byl padl k nohám, kdyby sebou býval mohl hnouti.

„Lygie,“ pravil, „nedopustila jsi, abych byl zabit!“

A ona odpověděla sladce:

„Kéž ti Bůh vrátí zdraví!“

Pro Vinitia, jenž v sobě cítili ony nešlechtnosti, jakých se na ní dříve dopustil, i onu, které se chtěl dopustiti nejnověji, byl v Lygiiných slovech pravý balzám. Zapomněl v té chvíli, že jejími ústy může mluvit křesťanská nauka, a jen cítil, že mluví milovaná žena a že v její odpovědi jest jakási zvláštní tklivost a přímo nadlidská dobrota, která jím otřásá do hloubi duše. Jako dříve bolestí, tak nyní zeslábl pohnutím. Zachvátila jej jakási přenesmírná a zároveň sladká bezmocnost. Zakoušel dojem, jako by se řítíl někam do propasti, ale přitom cítil, že je mu dobře a že je šťasten. Proto také se domníval v té chvíli slabosti, že nad ním stojí božství.

Zatím Glaukos byl s omýváním rány na jeho hlavě hotov a přiložil na ni hojivou mast. Ursus odebral měděnou nádobu z rukou Lygiiných, ona pak, uchopivši číši s vodou, připravenou na stole a smíšenou s vínem, přiblížila ji k ústům raněného. Vinitius vypil obsah chtivě, načež doznal neobyčejné úlevy. Když bylo ošetření skončeno, bolest bezmála pominula. Rány a pohmožděniný začaly se mu hojiti. Vrátilo se mu úplně jasné vědomí.

„Dej mi ještě pít!“ řekl.

Lygie odešla s prázdnou číší do druhé jizby, zato však Crispus přistoupil k loži po krátkých slovech, vyměněných s Glaukem, a řekl:

„Vinitie, Bůh ti nedovolil, abys vykonal zlý skutek, ale zachoval tě při životě, aby ses vzpamatoval v duši. Ten, proti Němuž člověk jest

jen práškem – vydal tě bezbranného do našich rukou, ale Kristus, v něhož věříme, přikázal nám, abychom milovali i nepřátele své. Nuže, ošetřili jsme tvé rány a budeme – jak pravila Lygie – modliti se, aby ti Bůh vrátil zdraví, ale déle nad tebou bdít nemůžeme. Zůstaň tedy v pokoji a uvažuj o tom, slušelo-li by se ti, abys déle pronásledoval Lygii, kterou jsi připravil o ochránce i přístřeší – i nás, kteříž jsme ti zlé splatili dobrým.“

„Chcete mne opustiti?“ ptal se Vinitius.

„Chceme opustiti tento dům, ve kterém nás může dostihnouti stíhání praefekta města. Tvůj společník byl zabit, ty pak, jenž jsi mocný mezi svými, ležíš raněn. Ne naší vinou se to stalo, ale na nás jistě by dopadl hněv zákona...”

„Pronásledování se nebojte!“ řekl Vinitius. „Budu vám záštitou!“

Crispus nechtěl mu odpovědět, že jim jde nejen o praefekta a policii, nýbrž také o to, že chtějí, nemajíce důvěry ani k němu, zabezpečiti Lygii před dalším jeho stíháním.

„Pane,“ pravil, „tvá pravá ruka je zdráva – nuže, zde je tabulka a stilus³¹⁶! Napiš služebníkům, aby přišli k tobě dnes večer s lektikou a odnesli tě do tvého domu, ve kterém budeš míti větší pohodlí nežli uprostřed naší nuzoty. Bydlíme zde u chudé vdovy, která co nevidět přijde se svým synem – a to pachole odnese tvůj list, kdežto my všichni musíme hledati jiné útočiště.“

Vinitius zbledl, neboť pochopil, že jej chtějí odloučiti od Lygie a že, ztratí-li ji opět, snad nikdy v životě jí nespatrií... Rozuměl sice, že se mezi ním a jí udály veliké věci, které jsou příčinou, že musí, chce-li ji míti u sebe, hledati nějaké nové cesty, na které ještě neměl kdy mysliti. Rozuměl rovněž, že ať by řekl těm lidem cokoliv – třeba se i jim zapřísáhl, že Lygii vrátí Pomponii Grecině –, mají právo neuvěřiti mu a oni neuvěří. Vždyť mohl tak učiniti již dříve; vždyť mohl, místo aby pronásledoval Lygii, odebrati se k Pomponii

316 Železné nebo kostěné písátko, se širokým zakončením na uhlazení vosku.

a přísahati jí, že upouští od stíhání, a v té případnosti byla by sama Pomponie dívku opět vypátrala a vzala ji k sobě zpět. Nikoli, cítil, že žádné sliby toho druhu nejsou s to, aby je zadržely, žádná slavnostní přísaha že nebude přijata, tím méně, když nejso křesťan, mohl by jim přísahati leda jen u bohů nesmrtelných, ve které sám nevalně věřil a které oni pokládali za zlé duchy.

Nicméně zoufale si přál, aby usmířil Lygii a ty její ochránce jakýmkoli způsobem, a k tomu potřeboval času. Běželo mu také o to, aby se na ni díval aspoň několik dní. Jako tonoucímu připadá každý úlomek prkna nebo vesla jako spása, tak i jemu připadalo, že v těch několika dnech podaří se mu říci jí něco takového, co jej s ní sblíží, že si cosi vymyslí, že snad se stane něco pro něho příznivého.

Sebrav tudíž myšlenky, pravil:

„Slyšte mne, křesťané! Byl jsem včera s vámi na Ostrianu a naslouchal jsem vaší nauce, ale kdybych jí ani neznal, vaše skutky by mne přesvědčily, že jste lidé poctiví a dobří. Povězte oné vdově, která obývá v tomto domě, aby v něm zůstala, vy zůstaňte taktéž a dovolte, abych zůstal i já. Ať tento člověk (tu obrátil zrak na Glauka), který je lékařem, nebo se aspoň zná v ošetření ran, řekne, je-li možno, abych dnes byl přenesen. Jsem nemocen a mám zlomenou ruku, která musí aspoň několik dní zůstat v klidu – proto vám prohlašuji, že se odtud nehnu, leč byste mne odnesli násilím.“

Zde ustal, protože se mu ve zraněných prsou zatajil dech. Crispus pak řekl:

„Nikdo proti tobě nepoužije násilí, pane, odneseme odtud pouze své hlavy.“

Nato mladý člověk, nezvyklý odporu, svraštil obočí a pravil:

„Dovol, abych si oddychl.“

Za chvíli pak začal opět mluvit:

„Po Krotonovi, kterého zardousil Ursus, nikdo se nezeptá; měl dnes odjeti do Beneventa, kam jej obeslal Vatinius, a proto budou všichni mysliti, že odjel. Když jsme vešli s Krotonem do tohoto domu,

neviděl nás nikdo kromě jednoho Řeka, jenž byl s námi v Ostrianu. Řeknu vám, kde bydlí, přivedete mi jej – já pak mu přikáži, aby byl zticha, jelikož je to člověk mnou placený. Do svého domu napíšeš list, že jsem rovněž odjel do Beneventa. Kdyby Řek byl již oznámil věc praefektovi, prohlásím k němu, že jsem Krotona sám zabil a že to on mi zlomil ruku. Tak učiním při stínu svého otce i matky! – Nuže, zde můžete zůstat bezpečně, protože nikomu vlas nespadne s hlavy! Rychle mi přiveďte Řeka, který se jmenuje Chilon Chilonides!“

„Glaukos tedy zůstane u tebe, pane,“ pravil Crispus, „a bude tě ošetřovati společně se vdovou.“

Vinitius svraštil obočí ještě chmurněji.

„Měj pozor, starý muži, na to, co řeknu!“ pravil. „Jsem ti zavázán vděčností a zdáš se býti dobrým a poctivým člověkem, ale neříkáš mi, co máš na dně duše. Obáváš se, abych nevyzval svých otroků a neporučil jim, aby odvedli Lygii. Není-li tomu tak?“

„Je tomu tak!“ odvětil s jakousi přísností Crispus.

„Nuže, věz, že s Chilonem budu hovořiti před vámi a že před vámi napíšeš list domů, že jsem odjel, a že jiných posluš nežli vás později nevyhledám... Rozvaž to sám a nedráždi mne již!“

Tu se rozezlil a tvář se mu stáhla hněvem, načež jal se mluvit v roznícení:

„Což ses domníval, že zapru, že jsem chtěl zůstat proto, abych ji viděl...? Hlupák by to uhodl, i kdybych to popřel! Ale násilím již se jí nezmocním... Tobě pak povím něco jiného. Nezůstane-li zde ona, touto zdravou rukou strhnu obvazy z ruky, nepřijmu jídla ni nápoje – a má smrt ať padne na tebe i na tvé bratry! K čemu jsi mne ošetřil, proč jsi mne nedal zabít?“

A zbledl hněvem i zeslábnutím. Lygie však, jež z druhé jizby slyšela celou rozmluvu a která byla jista, že Vinitius provede to, co ohlašuje, zalekla se jeho slov. Nepřála si jeho smrti za nic na světě. Raněn a bezbranný budil v ní pouze soucit, ne strach. Od té chvíle, co prchla, žijíc mezi lidmi pohrouženými ve stálé náboženské opo-

jení, přemýšlejícími jen o posvěcení, sebeobětování a milosrdenství, neznajícím mezí, byla sama opojena tím novým dechem do té míry, že jí nahradil domácnost, rodinu, ztracené štěstí a učinil z ní zároveň jednu z oněch křesťanských dívek, které změnily později starou duši světa. Vinitius hrál příliš důležitou úlohu v jejím osudě a příliš sám vstupoval jí do cesty, aby mohla na něho zapomenouti. Myslíla na něho celé dny a nejednou prosila Boha o chvíli, ve které následujíc nauky, mohla mu splatiti zlé dobrým, pronásledování milosrdenstvím, podmaniti si jej, získati ho pro Krista a spasiti jej. A nyní se jí právě zdálo, že taková chvíle nadešla a že její modlitby byly vyslyšeny.

Přistoupila tudíž ke Crispovi s tváří téměř zanícenou a začala mluvit tak, jako by jejím prostřednictvím mluvil nějaký jiný hlas:

„Crispe, ať zůstane mezi námi a my zůstaneme s ním, dokud ho neuzdraví Kristus!“

A starý presbyter, zvyklý hledati ve všem vnuknutí boží, vida její zanícení, hned si pomyslíl, že jejím prostřednictvím mluví vyšší moc, a zaleknuv se v srdci, sklonil svoji hlavu.

„Staniž se, jak pravíš!“ řekl.

Na Vinitia, který po celou dobu jí nespouštěl z očí, učinilo to rychlé poslušensství Crispovo zvláštní a hluboký dojem. Připadalo mu, že Lygie mezi křesťany jest jakousi Sibylou³¹⁷ nebo kněžkou, která je zahrnuta úctou a poslušností. A bezděky sám se poddal té úctě. K lásce, jakou ucítil, připojila se nyní jakási obava, proti které láska sama se stávala čímśi bezmála smělým. Nedovedl se kromě toho spřáteliti s myšlenkou, že jejich poměr se změnil, že teď nikoli ona od něho, nýbrž on jest odvislý od její vůle, že leží zde nemocen, zlomen, že přestal býti útočnou, dobyvačnou silou a že jest jako bezbranné dítě, odevzdané její péči. Pro jeho povahu, hrdou a samostatnou, byl by takový poměr vůči kterékoli jiné bytosti

317 Starořecká věštkyně.

ponížením – tentokrát však nejen nepocítil ponížení, nýbrž byl jí vděčen jako své velitelce. Byly to pocity u něho neslýchané, které by mu den předtím nebyly šly jasně na mysl, a které by jej uvedly v údiv dokonce ještě v této chvíli, kdyby si je byl jasně uvědomil. Ale on se nyní neptal, proč tomu tak jest, jako by to bylo zcela přirozeno, a jen se cítil šťasten, že tu zůstane.

A chtěl jí děkovati – s vděčností a ještě s jakýmsi pocitem, tak dalece mu neznámým, že ho ani pojmenovati nedovedl, protože byl ten pocit prostě pokorou. Ale předchozí vzrušení vyčerpalo jej tak, že nemohl mluvit, i děkoval jí pouze očima, ve kterých zářila radost, že zůstane u ní a že se bude moci dívat na ni zítra, pozítří a snad dlouho. Ta radost byla kalena jen obavou, aby neztratil toho, čeho získal, a to tak velikou, že když mu Lygie opět podala vodu a když jej při tom jala touha, aby objal její ruku – bál se tak učiniti, bál se – on, týž Vinitius, který při hostině u Caesara násilím líbal její rty a po jejím útěku si předsevzal, že ji povleče za vlasy do cubicula nebo ji dá zmrskati.

XXIV

Nicméně začal se rovněž obávati, aby nějaká nevčasná pomoc zvenčí nezkalila mu radosti. Chilon mohl dáti vědět praefektovi města nebo osvobozencům ve městě, že zmizel, a v té případnosti byl vpád vigilů pravděpodobný. Hlavou mu arcí proletěla myšlenka, že by pak mohl rozkázati, aby Lygie byla chycena, a uzavřítí ji do svého domu, ale cítil, že tak učiniti nesmí a nebude ani s to. Byl člověk své vůle, odvážný a dosti zkažený, a bylo-li třeba, neúprosný, nebyl však ani Tigellinus, ani Nero. Vojenský život zůstavil v něm jakýsi pocit spravedlnosti, víry a tolik svědomí, že chápal, že takové jednání bylo by činem hnusně podlým. Byl by snad konečně schopen dopustiti se ho v návalu zlosti a při plných silách, ale v tomto okamžiku byl rozcitlivělý a nemocen, proto běželo mu pouze o to, aby se nikdo nepostavil mezi něho a Lygii.

Zpozoroval pak s údivem, že od té chvíle, co Lygie stanula na jeho straně, ani ona sama, ani Crispus nežádají od něho nižádného ujišťování, jako by si byli jisti, že v nebezpečí budou uchráněni jakousi nadpřirozenou mocí. Vinitius, v jehož hlavě – od té doby, co slyšel v Ostrianu apoštolovo učení a vypravování – začal se ztráceti a stírati rozdíl mezi věcmi možnými a nemožnými, nebyl rovněž dalek domněnky, že tak býti musilo. Nicméně, pojímal-li věc střízlivěji, sám jim připomenul, co pravil o Řekovi, a opět žádal, aby mu přivedli Chilona.

Crispus na to přistoupil i bylo rozhodnuto, aby poslán byl Ursus. Vinitius, který v posledních dnech před Ostrianem často, ač bezvýsledně posílal své otroky k Chilonovi, naznačil Lygovi přesně jeho příbytek, načež napsav několik slov na tabulku, pravil, obrátiv se ke Crispovi:

„Dávám tabulku, protože je to člověk podezřívavý a zchytralý, jenž dal často, byv mnou obeslán, vzkázati po mých lidech, že není doma, a to dělával vždy, když nemaje pro mne příznivých novin, obával se mého hněvu.“

„Jen když ho najdu; pak jej přivedu, ať již bude chtít, čili nic!“ odpověděl Ursus.

Potom, vzav plášť, spěšně odešel.

Vynajítí někoho v Římě nebylo snadno, a to ani při nejlepších pokynech, ale Ursovi byl nápomocen v těch případnostech pud lesního lovce a kromě toho i veliká znalost města, takže se po nějaké době octl v příbytku Chilonově.

Nepoznal ho však. Viděl jej dříve jen jednou v životě a ještě k tomu v noci. Konečně onen vzpřímený a sebevědomý stařec, který jej přemlouval, aby zabil Glauka, byl tak nepodoben tomuto Řekovi strachem dvojnásob zhroucenému, že nikoho nemohlo ani napadnouti, že oba byli jednou a touž osobou. Chilon také, vystihnuv, že se Ursus dívá na něho jako na člověka úplně cizího, vzpomatoval se z prvního leknutí. Pohled na tabulku s písmem Vinitiovým jej upokojil tím více. Aspoň mu nehrozilo nebezpečí, že jest v podezření, že jej zúmyslně zavedl do léčky. Kromě toho si pomyslí, že křesťané nezabili Vinitia patrně proto, že se neodvážili vztáhnouti ruku na osobu tak vznešenou.

„A proto Vinitius bude i mně záštitou v nebezpečí,“ řekl si v duchu, „neboť neobesílá mne přece k sobě za tou příčinou, aby mne dal zabít.“

Vzmuživ se tedy na duchu, ptal se:

„Dobrý člověče, neposlal pro mne můj přítel, šlechtitý Vinitius, lektiku? Mám oteklé nohy a tak daleko jít nemohu.“

„Nikoli,“ odvětil Ursus, „půjdeme pěšky.“

„A odmítnu-li?“

„Nečiň tak, protože jít musíš!“

„Nuže, půjdu, ale z vlastní vůle! Jinak by mne nikdo nedonutil, neboť jsem svobodný člověk a přítel praefekta města. Jako mudréc mám rovněž v rukou prostředky proti násilí a dovedu proměnit lidi ve stromy a zvířata. Ale půjdu – půjdu! Vezmu jen na sebe teplejší plášť a kápi, aby mne nepoznali otroci té čtvrti – neboť jinak by nás bez ustání zastavovali a líbali mně ruce.“

To praviv, přehodil přes sebe jiný plášť, na hlavu pak si spustil galskou, převelikou kápi, obávaje se, aby se Ursus nerozpomenul na jeho tahy, až vyjdou na větší světlo.

„Kam mne povedeš?“ ptal se cestou Ursus.

„Na Zatibří.“

„Jsem nedávno v Římě a nikdy jsem tam nebyl, než i tam zajisté žijí lidé, kteří milují ctnost.“

Ale Ursus, který byl člověk prostoduchý a jenž slyšel Vintitia, kterak pravil, že Řek byl s ním na hřbitově v Ostrianu, a pak jej viděl, kterak vcházel s Krotonem do domu, v němž bydlila Lygie, zastavil se na chvíli a řekl:

„Nelži, starý človče, vždyť jsi byl dnes s Vinitiem na Ostrianu a u našich vrat.“

„Ach,“ řekl Chilon, „tedy váš dům stojí na Zatibří? Jsem nedávno v Římě a nevím dobře, jak se jmenují jednotlivé čtvrti. Tak jest, příteli! Byl jsem u vašich vrat a zapřísahal u nich ve jménu ctnosti Vinitia, aby nevcházel dovnitř. Byl jsem i v Ostrianu a víš, proč? Nuže, pracuji od kteréśi doby o obrácení Vinitiově na naši víru a chtěl jsem, aby si poslechl nejstaršího z apoštolů. Kéž světlo vnikne do jeho duše i do tvé! Vždyť jsi křesťan a také toužíš, aby pravda zvítězila nade lží?“

„Tak jest!“ odvětil Ursus s pokorou.

Chilonovi se vrátila plná odvaha.

„Vinitius je mocný pán,“ řekl, „a Caesarův přítel. Často ještě naslouchává našeptávání zlého ducha, ale kdyby mu třebas jen vlas spadl s hlavy, Caesar by se pomstil na všech křesťanech.“

„Nás chrání vyšší moc!“

„Zajisté, zajisté! Ale co hodláte udělat s Vinitiem?“ ptal se Chilon s novým nepokojem.

„Nevím. Kristus přikazuje milosrdenství.“

„Znamenitě jsi to řekl! Měj to vždycky na paměti, jinak se budeš smažit v pekle jako jaternice na rendlíku.“

Ursus si vzdychl, Chilon pak si pomyslel, že by s tímto člověkem, strašlivým v prvním záchvatu, pokaždé udělal, co by chtěl.

Touže tedy zvěděti, jak se sběhly věci při únosu Lygiině, ptal se dále hlasem přísného soudce:

„Co jste provedli s Krotonem? Mluv a nelži!“

Ursus si vzdychl po druhé.

„Řekne ti to Vinitius.“

„To znamená, že jsi jej probodl nožem nebo zabil kyjem?“

„Byl jsem bezbranný.“

Řek však se nemohl ubrániti obdivu nad nadlidskou silou barbarovou.

„Aby do tebe Pluto³¹⁸ ...! Totiž chtěl jsem říci: kéž ti Kristus odpustí!“

Šli spolu nějakou dobu mlčky, načež Chilon řekl:

„Nezradím tě, ale měj se na pozoru před vigily!“

„Bojím se Krista, ne vigilů.“

„A to právem. Není těžší viny nežli zabití. Budu se za tebe modlit, ale nevím, bude-li má modlitba co platna – leda bys učinil slib, že se nikdy v životě nikoho nedotkneš ani prstem!“

„Nezabil jsem beztak s rozvahou,“ odpověděl Ursus.

Chilon však, jenž by se byl rád zabezpečil pro všechny případnosti, nepřestával buditi ošklivost u Ursa ani nadále nad zabitím a povzbuzovati jej, aby splnil slib. Také se vyptával na Vinitia, avšak Lyg odpovídal na jeho otázky nevrle, opakuje, že uslyší z úst samé-

318 Bůh podsvětí.

ho Vinitia, co uslyšeti má. Rozmlouvající tímto způsobem, urazili konečně dalekou cestu, oddělující Řekův příbytek od Zatibří, a octli se před domem. Chilonovi začalo srdce opět nepokojně tlouci. Ze strachu se mu zdálo, že se Ursus začíná na něho dívati nějakým žádostivým zrakem. „To je mi malou útěchou,“ řekl si, „zabije-li mne nerad! Bud' jak bud', bylo by mně milejší, kdyby jej ranila mrtvice a s ním všechny Lygy – což dej, Die, dovedeš-li to!“ Takto uvažuje, zahalil se do svého gallského pláště ještě těsněji, opakuje, že se bojí chladu. Konečně, když prošedše síní a prvním dvorem, octli se na chodbě, vedoucí do zahrádky u domu, pojednou se zastavil a řekl:

„Dovol, abych nabral dechu, protože jinak bych se nemohl pustit s Vinitiem do hovoru a udělit mu spasitelné rady.“

To praviv, zastavil se – poněvadž přesto, že si opakoval, že mu nehrozí žádné nebezpečí, přece jen při myšlence, že se octne mezi těmi tajemnými lidmi, které viděl v Ostrianu, nohy se pod ním trochu třásly.

Zatím začaly dolétati k jeho sluchu zpěvy z domku.

„Co je to?“ ptal se.

„Říkáš o sobě, že jsi křesťan, a nevíš, že u nás je zvykem po každém posilnění velebiti našeho Spasitele zpěvem,“ odpověděl Ursus. „Miriam se synem se asi již vrátila – snad i apoštol je snimi, neboť navštěvuje vdovu a Crispa každého dne.“

„Doved' mne rovnou k Vinitiovi!“

„Vinitius je v téže jizbě, kde jsou všichni, protože ta jediná je větší, jinak jsou to samá tmavá cubicula, do nichž chodíváme jen spát. Vejděme již – tam si odpočineš!“

A vešli. V jizbě bylo přítmí, večer byl pošmourný, studený, a plamen několika kahanců nerozptyloval šera úplně. Vinitius spíše tušil, nežli rozeznal v člověku, zahaleném kápí, Chilona, ten pak spatřiv lože v koutě jizby a na něm Vinitia, zamířil, nedívaje se na ostatní, přímo k němu – jako by byl přesvědčen, že u něho bude mu nejbezpečněji.

„Ó, pane, proč jsi neposlechl mých rad!“ zvolal, spínaje ruce.

„Mlč,“ pravil Vinitius, „a slyš!“

Tu začal hleděti Chilonovi bystře do očí a mluvit zvolna a důrazně, jako by chtěl, aby každému jeho slovu bylo rozuměno jako rozkazu a ten aby zůstal Chilonovi v paměti jednou provždy:

„Kroto se na mne vrhl, aby mne zavraždil a oloupil – rozumíš! Proto jsem jej zabil, tito lidé zde mi pak ošetřili rány, jaké jsem utržil v zápasu s ním.“

Chilon rázem pochopil, že mluví-li takto Vinitius, činí tak snad podle dohody s křesťany a v tom případě chce, aby se mu věřilo. Také to poznal po jeho tváři, a tudíž v jediné chvíli, neprojeviv ani pochybností, ani překvapení, zvedl oči a zvolal:

„Byl to prokletý lotr, pane! Vždyť jsem tě varoval, abys mu nevěřil! Všecko mé poučování se odráželo o jeho hlavu jako hrách o zeď. V celém hádu není pro něho dosti muk. Kdo nemůže být počestným člověkem, ten musí být do jakési míry lotrem – a komu je větší obtíž stát se počestným člověkem nežli lotroví? Ale že by napadl svého dobrodince a pána tak velikomyslného...! Ó, bohové...!“

Tu si však vzpomněl, že se cestou před Ursem tvářil jako křesťan – i odmlčel se.

Vinitius řekl:

„Kdyby nebylo ,siky‘³¹⁹, kterou jsem měl u sebe, byl by mne zabil.“

„Blahořečím chvíli, ve které jsem ti radil, abys vzal s sebou aspoň nůž.“

Vinitius však obrátil na Řeka zkoumavý zrak a tázal se:

„Co jsi dnes dělal?“

„Jakže? Což jsem ti, pane, neřekl, že jsem činil sliby za tvé zdraví?“

„A nic více?“

„Zrovna jsem se chystal, že tě navštívím, když ten dobrý člověk přišel a vyřídil mi, že mne k sobě obesíláš.“

319 Dýka.

„Zde je tabulka! Půjdeš s ní do mého domu, najdeš mého osvobození a odevzdáš mu ji. Je na ní napsáno, že jsem odjel do Beneventa. Řekneš Demasovi, jen tak, že jsem to učinil dnes ráno, vyzván k tomu naléhavým listem Petroniovým.“

Tu opakoval s důrazem:

„Odjel jsem do Beneventa – rozumíš!“

„Odjel jsi, pane! Vždyť jsem se s tebou ráno loučil u porta Capena – a od chvíle tvého odjezdu mne zachvacuje takový stesk, že neztiší-li ho tvá velkomyslnost, rozpláče se až k smrti jako nešťastná choť Zethova³²⁰ ze žalu nad Itylem.“³²¹ Vinitius, ač byl nemocen a zvykl úhořovitosti Řekově, nemohl se přece jen zdržeti úsměvu. Byl mimo to rád, že Chilon mu okamžitě rozuměl, a proto řekl:

„Pročež připojím, aby ti byly setřeny slzy. Dej mi sem kahanec!“

Chilon, úplně již upokojen, vstal, a učiniv několik kroků směrem ke krbu, sňal jeden z kahanců, hořících na zdi.

Ale když se mu při té práci svezla kápě s hlavy a světlo mu padlo přímo do tváře, Glaukos rychle vstal z lavice, a chvatně přistoupiv, stanul před ním. „Nepoznáváš mne, Kefe?“ ptal se.

A v jeho hlase bylo cosi tak strašlivého, že mráz projel všemi přítomnými.

Chilon nadzvedl kahanec a pustil jej na zemi skoro okamžitě – pak se všecek zhroutil a začal úpěti: „Já tu nejsem... já tu nejsem...! Smilování!“

Glaukos se obrátil k večerícím a řekl:

„Toť jest člověk, jenž mne zaprodal a zničil mne i mou rodinu...!“

Jeho historie byla známa všem křesťanům i Vinitiovi, který jen proto netušil, kdo jest onen Glaukos, že stále omdlévaje bolestmi při ošetření ran, nezaslechl jeho jména. Ale pro Ursa byla ta krátká chvíle ve spojení se slovy Glaukovými bleskem ve tmách. Poznav

320 Thébský král.

321 Myšlena Aedon, která omylem zavraždila svého jediného syna.

Chilona, jedním skokem octl se u něho, popadl jej za ramena, a prohnul jej nazad, zvolal: „Ten mne přemlouval, abych zabil Glauka!“

„Slitování!“ bědoval Chilon. „Vrátím ti všechno... pane!“ zvolal, otáčeje hlavu k Vinitiovi. „Zachraň mne! Tobě jsem důvěřoval, zastaň se mne...! Tvůj list... odnesu... pane... pane...!“

Ale Vinitius, který ze všech nejlhostejněji se díval na to, co se přihodilo, předně proto, že mu všechny Řekovy spády byly známy, a za druhé, že jeho srdce neznalo, co je to slitování, řekl:

„Zakopejte jej v zahradě! List odnese někdo jiný!“

Chilonovi připadalo, jako by ta slova byla konečným rozsudkem. Jeho kosti začaly praštěti v hrozných rukou Ursových, oči byly zality slzami bolesti.

„Při vašem Bohu, smilování!“ volal. „Jsem křesťan, a nevěříte-li mně, pokřtíte mne ještě jednou, ještě dvakrát, ještě desetkrát! Glauku, to je omyl! Dovolte mi, abych promluvil. Udělejte ze mne otroka...! Nezapíjejte mne! Smilování...!“

A jeho hlas, tlumený bolestí, slábl čím dále tím více, když vtom se za stolem zvedl apoštol Petr; chvíli pokyvoval svou bílou hlavou, schyluje ji na prsa, oči měl zavřeny, ale potom je otevřel a řekl za ticha:

„Takto pověděl Spasitel: Zhřešil-li by bratr tvůj proti tobě, pokárej ho; litoval-li by, odpusť mu! A jestliže by sedmkrát za den zhřešil proti tobě a sedmkrát vrátil se k tobě, řka: ‚Líto je mi tě!‘ – odpusť mu!“

Pak se sneslo ticho ještě větší.

Glaukos dlouhou dobu stál, maje tvář zakrytu rukama, až konečně je sňal a pravil:

„Kefe, Bůh ti odpusť nešlechtnosti, jichž ses na mně dopustil, jako ti je odpouštím já ve jménu Kristově!“

A Ursus uvolniv Řekova ramena, dodal ihned:

„Ať Spasitel bude ke mně tak milostiv, jako odpouštím tobě i já!“

Ten padl k zemi, a opíraje se o ni rukama, vrtěl hlavou jako zvíře chycené do pasti, rozhlížeje se kolem a čekaje, odkud přijde smrt. Očím ani sluchu ještě nevěřil a neodvažoval se doufat v odpuštění.

Ale zvolna se mu vracelo jasné vědomí, jen zsinálé rty se mu ještě trásly zděšením. Zatím apoštol pravil:

„Odejdi v pokoji!“

Chilon vstal, ale nemohl ještě promluvit. Bezděky se přiblížil k loži Vinitiovu, jako by u něho ještě hledal ochranu, poněvadž neměl dosud kdy pomyslet, že ten, ačkoliv užíval jeho služeb a byl poněkud jeho společníkem, jej odsoudil, kdežto právě ti, proti nimž sloužil, mu odpustili. Ta myšlenka měla mu přijít pozdě. Té chvíle bylo v jeho zraku vidět jen úžas a nedůvěru. Jakkoliv již vystihl, že mu bylo odpuštěno, chtěl přece jen co nejrychleji zachránit život z kruhu těchto nepochopitelných lidí, jejichž dobrota překvapovala jej zrovna tak, jako by překvapovala krutost. Zdálo se mu, že kdyby zůstal déle, došlo by zase k něčemu neočekávanému, a proto stanuv u Vinitia, začal mluvit trhavým hlasem:

„Dej sem list, pane, dej sem list!“

A popadnuv tabulku, kterou mu podal Vinitius, učinil jednu poklonu křesťanům, druhou nemocnému a skrčen, šouraje se podél samé zdi, vyrazil ze dveří.

V zahrádce, když jej obklopila tma, ježily se mu opět strachem vlasy na hlavě, neboť byl jist, že se Ursus za ním vyřítí a zabije ho za noci. Byl by utíkal, seč síly měl, ale nohy mu vypověděly poslušnost, za chvíli pak staly se úplně bezvládné, protože Ursus opravdu stál u něho.

Chilon padl tvář k zemi a začal vzlykati:

„Urbane... ve jménu Kristově...!“

Urban však řekl:

„Neboj se! Apoštol mi rozkázal, abych tě vyvedl za bránu, abys nezbloodil ve tmě, a nemáš-li dosti sil, vyprovodím tě domů.“

Chilon zvedl tvář.

„Co to povídáš? Cože...? Nezabiješ mne?“

„Ne, nezabiji tě, a popadl-li jsem tě příliš silně a pochroumal ti kosti, odpusť mi!“

„Pomoz mi vstát!“ pravil Řek. „Nezabiješ mne? Co? Vyprovod' mne na ulici, dále půjdu sám.“

Ursus jej zvedl ze země a postavil na nohy, pak jej vedl tmavým přechodem do druhého dvora, z něhož se vyšlo na síň a pak na ulici. Na chodbě opakoval si Chilon opět v duchu: „Už je po mně veta!“ Teprve, když se octli na ulici, vzpamatoval se a řekl:

„Dále půjdu sám.“

„Pokoj budiž s tebou!“

„S tebou také! S tebou také...! Nech mne oddychnout!“

A po odchodu Ursově oddychl z plných plic. Rukama si ohmatal pás a kyčle, jako by se chtěl přesvědčiti, že je živ, a vyrazil chvatným krokem kupředu.

Ale ušed něco přes deset kroků, zastavil se a řekl:

„Proč mne však nezabili?“

A přesto, že již s Euritiem rozmlouval o křesťanském učení, přesto, že mluvil u řeky s Urbanem, přesto přese vše, co slyšel na Ostrianu, neuměl najíti odpověď na tuto otázku.

XXV

Vinitius rovněž si nedovedl vysvětliti, co se přihodilo, a na dně duše byl udiven neméně nežli Chilon. Že ti lidé se k němu samému zachovali tak, jak se zachovali, a místo aby se na něm pomstili za přepadení, pečlivě ošetřili jeho rány, přičítal jednak nauce, kterou vyznávali, ještě více Lygii a tak trochu i svému velikému významu. Ale jejich jednání s Chilonem překonávalo prostě jeho pojmy o lidské schopnosti odpouštět. I jej bezděky napadala otázka, proč nezabili Řeka. Vždyť mohli tak učiniti beztravně. Ursus by jej býval zakopal v zahradě nebo odnesl v noci do Tiberu, který za oněch dob nočního přepadávání, prováděného samým Caesarem, tak často vyvrhoval ráno lidská těla, že nikdo ani nezjistil, odkud se brala. Kromě toho podle Vinitia křesťané nejen mohli, nýbrž dokonce měli zabít Chilona. Slitování nebylo sice naprosto cizí tomu světu, jemuž náležel mladý patricius. Athéňané přece vystavěli soucitu oltář a dlouhou dobu se vzpírali tomu, aby do Athén byl zaveden zápas gladiátorů. Stávalo se, že i v Římě dostávalo se odpuštění těm, kdož byli přemoženi, jako na příklad Kalikratus, král Bretonů, jenž upadnuv za Claudia do zajetí a bohatě jím opatřen, svobodně přebýval ve městě. Ale pomsta za osobní přečin připadala Vinitiovi stejně jako všem oprávněnou a ospravedlněnou.

Upustiti od ní – to se naprosto přičilo jeho duši. Slyšel arcí i on v Ostrianu, že máme milovati i své nepřátele, považoval to však za jakousi theorii, která v životě nemá významu. Ještě nyní napadalo jej, že snad Chilon nebyl zabit jen proto, že byla jakási doba svátků, nebo nějaká čtvrt měsíce, při které se neslušelo křesťanům, aby zabíjeli. Slyšel, že bývají období, ve kterých různým národům je zakázáno dokonce i válku zahajovati. Proč však v takové případnosti nebyl Řek odevzdán do rukou spravedlnosti, proč apoštol řekl, že

kdyby někdo sedmkrát se dopustil viny, náleží se, aby sedmkrát mu bylo odpuštěno, a proč Glaukos pravil k Chilonovi: „Odpustiž tobě Bůh, jako ti odpouštím já“? Vždyť se Chilon proti němu dopustil nejstrašlivějšího bezpráví, jakého se člověk může dopustit proti člověku, a ve Vinitiovi při pouhé myšlence na to, jak by si počínal vůči tomu, jenž by na příklad zabil Lygii, vzkypělo srdce jako vroucí voda: nebylo by muk, jimiž by ji nepomstil! A onen odpustil! Také Ursus odpustil, on, jenž by vskutku zcela beztrestně mohl zabít v Římě, koho by chtěl, neboť by potřeboval jen zabít krále nemorenského³²² háje a zaujmouti jeho místo. Což by člověku, jemuž podlehl Kroto, nepodlehl gladiátor, který zastává hodnost, jaké se dosahovalo pouze vraždou předchozího „krále“? Jedna byla pouze odpověď na tyto otázky. Oni nezabíjeli z dobroty srdce tak veliké, že podobné nebylo dosud na světě, z neskonale lásky k lidem, která prikazovala zapomínati na sebe, na křivdy, proti nim spáchané, na své štěstí i své strasti – a žít pro jiné. Jaké odměny mělo se těm lidem za to dostat, Vinitius slyšel v Ostrianu, ale nemohl to srovnati ve své hlavě. Naopak cítil, že ten pozemský život, spojený s povinnostmi zříkati se všeho, co je dobrem a rozkoší, ve prospěch jiných, jistě by byl ubohý. Proto také v tom, co si v té chvíli myslil o křesťanech, byla vedle svrchovaného údivu i lítost a jakýsi nádech opovržení. Připadalo mu, že jsou to ovce, které dříve či později musí býti sežrány vlky; jeho římská povaha pak nebyla schopna, aby se zmohla k uznání vůči těm, kteří se nechávají sežrati. Nicméně bylo mu nápadno jedno: po odchodu Chilonově totiž zjasnila jakási hluboká radost všechny tváře. Apoštol přistoupil ke Glaukovi, a vloživ mu ruku na hlavu, řekl:

„Kristus v tobě zvítězil!“

322 Nemorensē – Caesarův letohrádek nedaleko Říma s posvátným Dianiným hájem, v němž byl strom, z něhož nikdo nesměl utrhnout větev; proto byl hlídán zvláštním knězem, což býval zpravidla neobyčejný silák. Pokud se ale někomu podařilo jej přemoci, nastupoval na jeho místo.

Ten pak zvedl oči, tak důvěřivé a plné veselosti, jako by se na něho bylo sneslo nějaké veliké, neočekávané štěstí. Vinitius, který by byl pochopil jen radost z vykonané pomsty, hleděl na něho očima, rozšířenýma horečkou, jako by se díval tak trochu na pomatence. Viděl však a viděl nikoli bez vnitřního pobouření, jak potom Lygie přitiskla svá ústa královská na ruku tohoto člověka, který vzezřením činil dojem otroka, i zdálo se mu, že se pořádek tohoto světa úplně zvrací. Potom se dostavil Ursus a jal se vypravovati, jak doprovodil Chilona na ulici a jak ho prosil, aby mu odpustil, že mohl ublížiti jeho kostem, za což blahorečil apoštol i jemu, Crispus pak prohlásil, že je to den velikého vítězství. Zaslechnuv o tomto vítězství, Vinitius nadobro ztratil outek myšlenek.

Ale když mu Lygie za chvíli podala opět ochlazující nápoj, zadržel na okamžik její ruku a tázal se:

„Tedy i ty jsi mi odpustila?“

„Jsme křesťané. My nesmíme chovati v srdci hněv.“

„Lygie,“ řekl tehdy, „ať kdokoli je tvůj Bůh, uctím jej obětí sto volů jen proto, že je tvým!“

Ona pak pravila:

„Uctíš jej v srdci, zahoříš-li k němu láskou.“

„Pouze proto, že je tvým...“, opakoval Vinitius slabším hlasem.

A přivřel víčka, poněvadž jej opět zachvátila slabost.

Lygie odešla, ale za chvíli se vrátila, a stanuvši blízko, sklonila se k němu, aby se přesvědčila, spí-li. Vinitius vytušil její blízkost, a otevřev oči, usmál se; ona pak lehce mu na ně položila ruce, jako by jej chtěla přiměti, aby spal. Tehdy se ho zmocnila veliká slast, zároveň však cítil, že se jeho nemoc zhoršila. A bylo tomu tak opravdu. Nastala již čirá noc a s ní dostavila se i silnější horečka. Z té příčiny nemohl usnouti a těkal po Lygii zrakem, kamkoli sebou hnula. Chvillemi však upadal do jakéhosi polospánku, v němž viděl a slyšel vše, co se dělo kolem něho, ale ve kterém skutečnost splývala vjedno s horečnatými přeludy. A tak se mu zdálo, že na jakémsi

starém, opuštěném hřbitově zvedá se v podobě věže chrám, ve kterém jest Lygie kněžkou. A nespouštěl z ní očí, viděl ji na vrcholu věže s loutnou v rukou, všecku ozářenu, podobající se oněm kněžkám, které za noci prozpěvovaly hymny k poctě měsíce a které vídal na východě. On sám stoupal s velikou námahou po točitých schodech, aby se jí zmocnil, za ním pak se plazil Chilon, drkotaje zuby samým zděšením a opakuje: „Nedělej to pane; vždyť je to kněžka, za kterou se pomstí On...!“ Vinitius nevěděl, kdo byl ten On, nicméně rozuměl, že jde páchat svatokrádež, a cítil rovněž nesmírný strach. Ale když dostoupil až k ochozu, vinoucím se kolem vrcholu věže, pojednou stanul u Lygie apoštol se stříbrným plnovousem a řekl: „Nevztahuj na ni ruky, jelikož ta náleží mně!“ A praviv to, začal i s ní kráčet v proudu měsíčního jasu jako po cestě k nebi; on pak, Vinitius, vztáhnuv k nim ruce, začal jich snažně prositi, aby jej vzali s sebou.

Tu se probudil, vzpamatoval a jal se dívati před sebe. Ohniště na vysokém žárovišti již slabě dohořívalo, ale vrhlo ještě dosti živou záři, oni pak seděli všichni před ohněm, ohřívajíce se, protože noc byla chladná a jizba dosti studená. Vinitius viděl jejich dech, vycházející z úst v podobě páry. Uprostřed seděl apoštol, u jeho nohou na nízkém podnoží Lygie, dále Glaukos, Crispus, Miriam a na kraji z jedné strany Ursus, z druhé Nazarius, Miriamin syn, mladý jinoch sličné tváře a dlouhých černých vlasů, které mu spadaly až na ramena.

Lygie naslouchala, majíc oči zdviženy k apoštolovi, a všechny hlavy byly otočeny k němu, on pak mluvil cosi polohlasně. Vinitius začal se na něho dívati s jakousi pověrečnou bázní, jen nepatrně menší nežli strach, jakého zakoušel v horečnatých přeludech. Proletělo mu hlavou, že cítil v horečce pravdu a že ten šedivý poutník od dálných břehů opravdu mu odnímá Lygii a vede ji kamsi na neznámé cesty. Byl také jist, že stařec mluví o něm a snad i radí, kterak by ji od něho odloučil, neboť se Vinitiovi zdálo nemožno, že by někdo mohl mluvit o něčem jiném, a proto sebrav všecku duchapřítomnost, začal naslouchati slovům Petrovým.

Ale byl svrchovaně zklamán, poněvadž apoštol mluvil opět o Kristu. „Oni žijí pouze tím jménem!“ napadlo Vinitia.

Stařec vypravoval o tom, jak Kristus byl jat. Přišla tlupa a pochopové kněží, aby se ho zmocnili. Když se jich Spasitel ptal, koho hledají, odpověděli: „Ježíše Nazaretského!“ Leč když jim řekl: „Ját jsem!“, padli na zemi a neodvažovali se zvednouti ruku na Něho a teprve, když otázku opakovali, zmocnili se Ho.

Tu apoštol ustal, a natáhnuv ruce k ohni, pravil: „Noc byla chladná jako dnes, ale ve mně vzkypělo srdce i vytrhl jsem meč, abych Ho bránil, i usekl jsem ucho služebníku arciknězovu. A byl bych Ho bránil více nežli vlastního života, kdyby mně nebyl řekl: „Schovej meč svůj do pochvy! Nebudu-liž píti kalich, ježž mi dal Otec...?“ Tehdy jej jali a spoutali...”

To praviv, přiložil dlaně na čelo a odmlčel se, chtěje před dalším vypravováním přemoci sílu vzpomínek. Ale Ursus, nemoha vydržeti, rychle vstal, železnou tyčí rozhrábl žároviště, až se jiskry rozsypaly jako zlatý déšť a plamen živěji vyšlehl, načež si sedl a zvolal:

„Ať by se stalo, co chtělo – hej...!“

Ale pojednou ustal, protože Lygie položila mu prst na ústa. Jen hlasitě oddychoval, i bylo znáti, že se v duši všecek bouří a že, byť hotov byl vždy líbat chodidla apoštolova, přece jen to jediné nemůže v duši uznati, jak se zachoval, neboť kdyby někdo před ním ruku vztáhl na Spasitele, kdyby on s Ním býval té noci – aj, lítaly by cáry i z vojáků i z pochopů kněží i ze služebníků...! A až se mu oči zalily slzami při pouhé myšlence na to lítostí a spolu i duševní rozervaností, protože na jedné straně si pomyslí, že by nejen sám bránil Spasitele, nýbrž i že by mu na pomoc přivolal Lygy, siláky jako skály, na druhé straně pak, že kdyby tak učinil, projevil by vůči Spasiteli neposlušnost a byl by zabránil, aby vykoupen byl svět. Proto tedy nemohl se zdržeti slz.

Za chvíli Petr, sňav dlaně s čela, začal vypravovati dále, ale Vinitia se opět zmocnil horečnatý polospánek. To, co nyní slyšel, popletlo

se mu s tím, co vypravoval apoštol minulé noci v Ostrianu o onom dni, ve kterém se Kristus ukázal na břehu tiberiadského moře. Viděl tudíž široce rozlitou vodní pláň, na ní rybářskou loď a v lodi Petra a Lygii. On sám plul za nimi, seč byly síly, ale bolest ve zlomené ruce byla mu překážkou, aby jich dostihl. Bouře začala mu vmetávat vlny do očí i počal tonouti, volaje prosebným hlasem o pomoc. Tehdy Lygie poklekla před apoštolem, on pak otočil loď a natáhl k němu veslo, za které se on chytil, a tak se dostal jejich přispěním na loď a sklesl na její dno.

Potom však se mu zdálo, že vstav, spatřil mnoho lidí, plujících za lodí. Vlny pokrývaly pěnou jejich hlavy; některým bylo viděti ve víru již jen ruce, ale Petr zachraňoval tonoucí přes tu chvíli a bral je k sobě na loď, která jako zázrakem nabývala větších rozměrů. Brzy ji naplnily celé zástupy, tak veliké jako ty, které se shromáždily v Ostrianu, a pak ještě větší. Vinitius se divil, jak se do ní mohly vejíti, i pojal jej strach, že se všichni potopí na dno. Leč Lygie začala jej chlácholiti a ukazovala mu na jakési světlo na dalekém břehu, k němuž pluli. Tu se blouznivé vidiny Vinitiovy smísily opětně s tím, co slyšel v Ostrianu z úst apoštolových, kterak se Kristus objevil jednou u jezera. Nyní tedy viděl v onom pobřežním světle jakousi postavu, ke které Petr namířil kormidlo. A dle toho, jak se k ní blížili, vlnobití ještě více se zmírnilo, hladina se ustalovala a světlo se zvětšovalo. Zástupy začaly zpívati sladký hymnus, vzduch se naplnil vůní nardu; voda hrála duhovými barvami, jako by ze dna vyhlížely růže a lilie, až konečně loď mírně narazila přídíl na písek. Tehdy jej Lygie ujala za ruku a pravila: „Pojď, povedu tě!“ A vedla jej ke světlu.

Vinitius opět se probudil, ale jeho blouznivé vidiny zvolna se rozptylovaly a najednou nabyl zase vědomí o skutečnosti. Ještě nějakou dobu se mu zdálo, že jest u jezera a že jej obklopují davy, uprostřed nichž, sám nevěda proč, začal hledati Petronia a divil se, že ho nemůže vypátrati. Živé světlo od krbu, u něhož nebylo již nikoho,

přivedlo jej k úplnému vzpamatování. Olivová polínka zvolna hořela nad růžovým popelem, ale zato štěpiny pinií, které patrně byly právě hozeny do žároviště, vyšlehovaly jasným plamenem a v té záři spatřil Vinitius Lygii, sedící opodál jeho lože.

Pohled na ni dojal jej do hloubi duše. Rozpomenul se, že minulou noc strávila v Ostrianu a celý den horlivě jej ošetřovala a nyní, když se všichni odebrali na odpočinek, ona jediná bděla u jeho lože. Snadno bylo lze uhodnouti, že jistě jest unavena, poněvadž sedíc bez hnutí, měla oči zavřeny. Vinitius nevěděl, spí-li, či je-li pohroužena v myšlenky. Hleděl na její profil, na svěšené řasy, na ruce, složené do klína, a v jeho pohanské hlavě začalo namáhavě klíčiti poznání, že vedle nahé, sebevědomé krásy řecké a římské, hrdé svými tvary, jest na světě ještě jakási jiná, nová, neskonale čistá krása, ve které tkví duše.

Nedovedl se vzchopiti k tomu, aby ji nazval křesťanskou, mysle však na Lygii, nemohl již jí odloučiti od nauky, kterou vyznávala. Dokonce i chápal, že odebrali-li se všichni ostatní na odpočinek, kdežto Lygie jediná, ona, které ublížil, bděla nad ním, tedy jistě právě proto, že ta nauka tak velí. Ale ta myšlenka, naplňující jej obdivem k nauce, byla mu zároveň trapnou. Byl by raději chtěl, aby Lygie tak činila z lásky k němu, pro jeho tvář, oči, pro krásné tvary, zkrátka ze všech příčin, pro které se nejednou kolem jeho krku ovíjely sněhobílé ruce řecké i římské.

Náhle však ucítil, že kdyby ona byla taková jako jiné ženy, cosi by mu již u ní chybělo. Tu se podivil a sám nevěděl, co se s ním děje, jelikož zpozoroval, že i v něm začínají vznikat jakési nové pocity a nové záliby, cizí světu, v němž až dosud žil.

Zatím Lygie otevřela oči a vidouc, že se na ni Vinitius dívá, přistoupila k němu a řekla:

„Jsem u tebe.“

A on odpověděl:

„Viděl jsem ve snách tvou duši!“

XXVI

Nazítří ráno procitl zesláblý, ale s hlavou chladnou a bez horečky. Zdálo se mu, že jej probudil šepot rozmluvy, ale když otevřel oči, Lygie u něho nebyla; jen Ursus rozhrabával šedý popel, shýbnut ke krbu, a hledal na něm řeřavinu; našel pak ji, začal rozdmychovati doutnající kusy, jako by to dělal nikoli ústy, nýbrž kovářským měchem. Vinitius, připomenuv si, že ten člověk včera přemohl Krotona, díval se na něho se zájmem, hodným milovníka arény, na jeho obrovská záda, podobající se zádům Kyklopovým³²³, a na stehna, mohutná jako sloupy.

„Díky Merkurovi, že mi nezakroutil krk!“ napadlo jej v duchu. „U Polluxe, jsou-li ostatní Lygové jemu podobní, danubijské³²⁴ legie mohou s nimi jednou mítí pernou práci!“

Nahlas pak se ozval:

„Hej, otroku!“

Ursus vystrčil hlavu od krbu. a usmáv se téměř přívětivě, řekl:

„Bůh ti dej dobrý den a dobré zdraví, pane, ale jsem člověk svobodný, ne otrok!“

Vinitiovi, který by se byl rád vyptal Ursa na otcovskou zemi Lygiinu, způsobila ta slova jakousi radost, neboť rozmluva s člověkem svobodným, byť i prostým, byla jeho římské a patricijské důstojnosti méně na újmu nežli rozmluva s otrokem, v němž ani zákon, ani obyčej neuznávaly lidské bytosti.

„Ty tedy nejsi Aulů?“ ptal se.

„Ne, pane. Jsem ve službách Callinových, jako jsem býval ve službách její matky, ale z dobré vůle.“

323 Obr s jedním okem uprostřed čela, podle řeckého bájesloví byli pomocníky boha Vulkána a kuli v sopce Etně blesky pro boha Joviše.

324 Dunajské.

Tu opět schoval hlavu do krbu, aby zadmýchal do žároviště, na které předtím naházal dříví, pak ji vystrčil a řekl:

„U nás není otroků.“

Ale Vinitius se tázal:

„Kde jest Lygie?“

„Právě odešla a já ti mám připravit snídani, pane. Probděla u tebe celou noc.“

„Proč jsi jí nevystřídal?“

„Protože tomu tak chtěla a mou povinností jest poslouchat.“

Tu se mu oči obestřely chmurou a za chvíli dodal:

„Kdybych jí neposlechl, již bys, pane, nežil.“

„Lituješ snad, žeš mne nezabil?“

„Ne, pane. Kristus přikázal nezabíjet.“

„A což Atacinus? A což Kroto?“

„Nemohl jsem jinak,“ zamumlal Ursus.

A začal se dívati s jakousi lítostí na své ruce, které dle všeho zůstaly pohanské přesto, že duše přijala křest.

Potom postavil na žároviště hrnek, a posadiv se před krb, maje nohy pod sebou zkříženy, upřel zamyšleně oči do plamene.

„Tím jsi ty vinen, pane,“ řekl konečně. „Proč jsi vztáhl ruku na ni, na dceru královskou?“

Ve Vinitiovi vzkypěla v prvním okamžiku hrdost, že prostý člověk a barbar opovazuje se nejen hovořiti s ním tak důvěrně, ale ještě mu činiti výtky. K těm neobyčejným a pravděnepodobným věcem, které jej potkaly od onehdejší noci, přibyla ještě jedna. Jsa však sláb, a nemaje po ruce svých otroků, opanoval se, zvláště, když zvítězila touha, aby se dověděl nějakých podrobností ze života Lygiina.

Upokojiv se tudíž, začal se dotazovati na válku Lygů proti Vanniovi a Suevům. Ursus rád vypravoval, ale nemohl připojiti mnoho nového k tomu, co Vinitiovi svého času vyprávěl Aulus Plautius. Ursus v bitvě nebyl, poněvadž provázel ženy rukojmí do ležení Atelia Histra. Věděl jen, že Lygové porazili Suevy a Jazygy, ale jejich vůdce a král padl ší-

pem Jazygovým. Hned potom dostalo se jim zpráv, že Semnonové³²⁵ zapálili lesy na jejich hranicích, i vrátili se o překot, aby pomstili zločin, a ženy rukojmí zůstaly u Atelia, který z počátku nařídil, aby jim byly prokazovány pocty královské. Později Lygiina matka zemřela. Římský vůdce nevěděl, co dělati s dítětem. Ursus chtěl se s ním vrátiti do vlasti, ale byla to nebezpečná cesta vzhledem ke zvěři a divokým kmenům; když tedy došla zpráva, že nějaké poselstvo Lygů mešká u Pomponia, nabízejíc mu pomoc proti Markomanům³²⁶, Hister je poslal k Pomponiovi. Přibyvše k němu, zvěděli však, že žádní poslové tam nebyli – a tím způsobem zůstali v ležení, odkud je Pomponius přivezl do Říma, a když bylo po triumfu, odevzdal královské dítě Pomponii Grecině.

Vinitius, jakkoliv z toho vypravování byly mu neznámy pouze menší podrobnosti, naslouchal s potěšením, poněvadž jeho nesmírné pýše rodové příjemně lahodilo to, že očitý svědek potvrzoval královský původ Lygiin. Jako královská dcera mohla Lygie u dvora Caesarova zaujmouti postavení, přiměřené dcerám nejpřednějších rodů, a to tím spíše, že národ, jehož vladařem byl její otec, dosud nikdy neválčil proti Římu, a jakkoliv byl barbarský, mohl se ukázati hrozným, poněvadž podle svědectví samého Atelia Histra honosil se „nespočetným množstvím“ bojovníků.

Ursus ostatně plně potvrdil ono svědectví, neboť na otázku Vinitiovu ohledně Lygů odvětil: „Jsme usazeni v lesích, ale půdy jest u nás tolik, že nikdo neví, kde je konec pralesa, a lidu je v něm mnoho. V pralese jsou i dřevěná města, v nichž je veliký blahobyť, protože to, co Semnonové, Markomani, Vandalové³²⁷ a Kvádové³²⁸

325 Starověký germánský kmen, usazený v povodí Sprévy.

326 Starobylý germánský kmen obývající kdysi dnešní Čechy.

327 Starogermánský kmen usazený kdysi mezi řekami Vislou a Odrou, pověstný surovými mravy, loupeživostí a ničením uměleckých výtvorů.

328 Starověký kmen, usídlený svého času v dnešní východní a jižní Moravě.

po světě naloupí, my jim zase vezmeme. Oni pak se neodvažují přijít k nám, a jen když vítr táhne od nich, zapalují nám lesy. Nebojíme se ani jich, ani římského Caesara.“

„Bohové dopřáli Římanům vlády nad zemí,“ řekl přísně Vinitius.

„Bohové jsou zlí duchové,“ odpověděl s prostoduchostí Ursus, „a kde nejsou Římané, tam není ani vlády.“

Tu hrábl do ohně a řekl sám sobě:

„Když si Callinu vzal Caesar ke dvoru a já jsem se domníval, že jí může být ublíženo, chtěl jsem jít až tam daleko do lesů a přivést Lygy královně na pomoc. A Lygové by vytrhli k Dunaji, protože je to dobrý, třebaš pohanský lid. Přinesl bych jim šťastnou novinu! Ale já beztak jednou, až se Callina vrátí k Pomponii, pokloním se jí, aby mně dovolila jít k nim, protože Kristus narodil se daleko a oni o Něm vůbec neslyšeli... Věděl zajisté lépe nežli já, kde se musí narodit, ale kdyby byl tak přišel na svět u nás, v pralese, jistě bychom Ho bývali neumučili, nýbrž vychovávali Děťátko a snažili se, aby Mu nikdy nechyběla zvěřina ani houby ani bobrové kůže ani jantar. A co bychom byli bývali na Suevech nebo Markomanech uloupili, to bychom dali Jemu, aby mělo dostatek a pohodlí.“

Takto mluvě, přistavil na oheň nádobu s polévkou, určenou pro Vinitia, a odmlčel se. Jeho mysl patrně bloudila nějakou dobu po lygijských pralesích, až teprve, když tekutina začala syčeti, vylil ji na mělký talíř a náležitě ji ochladiv, řekl:

„Glaukos radí, abys, pane, co nejméně hýbal rukou, která zůstala zdráva, proto mi Callina rozkázala, abych tě krmil.“

Lygie rozkázala! Na to nebylo odpovědi. Vinitia ani nenapadlo, aby se vzpíral její vůli, jako by byla dcerou Caesarovou nebo samou bohyní, pročež neodpověděl ani slovem, Ursus pak, posadiv se k jeho loži, začal nabírat polévku do malého koflíčku a podávati mu jej k ústům. Dělal to tak starostlivě, s takovým vlídným úsměvem ve svých modrých očích, že Vinitius nevěřil svým zrakům, že by to mohl býti týž strašlivý titán, který včerejšího dne přemohl Krotona,

vrhl se na něho sama jako bouře a byl by jej rozdrtil, kdyby nebylo soucitu Lygiina. Mladý patricius po prvé v životě začal přemýšlet o tom, co všechno se může dít v prsou prostáčka, služebníka a barbara.

Nicméně Ursus ukázal se býti chůvou stejně neobratnou jako starostlivou. Koflíček se v jeho herkulovských prstech úplně ztrácel, takže nezbývalo žádného místa pro ústa Vinitiova. Po několika nezdařených pokusech upadl obr do velikých rozpaků a pravil:

„Ej, snáze by mně bylo vyvést zubra ze hvozdu...”

Vinitia bavily rozpaky Lygovy, ale nicméně jej zaujala jeho poznámka. Vídával v cirku hrozný ,ury', kteří byli tam dopraveni ze severních pralesů a na které ti nejstatečnější *bestiarii*³²⁹ pořádali hony se strachem a kteří jen slonům se nevyrovnali velikostí a silou.

„Pokusil ses popadnouti takovou bestii za rohy?“ ptal se s obdivem.

„Dokud nade mnou nepřešlo dvacet zim, bál jsem se,“ odvětil Ursus, „ale pak se to stávalo!“

A opět se jal krmiti Vinitia ještě neobratněji nežli dříve.

„Musím požádat Miriam nebo Nazaria!“ řekl.

Zatím však vychýlila se za závěsem bledá hlavinka Lygiina.

„Hned pomohu!“ pravila.

I vyšla za chvíli z cubicula, ve kterém se patrně chystala ke spaní, protože byla oblečena pouze do přiléhavé tuniky, zvané ve starověku *capitium*, těsně zahalující prsa, a vlasy měla rozpuštěny. Vinitius, jehož srdce živěji zabušilo při pohledu na ni, začal jí vyčítati, že dosud nepomyslela na spaní, ale ona vesele odvětila:

„Právě jsem tak chtěla učiniti, ale dříve vystrídám Ursa.“

A vzavši koflíček, usedla na pokraj lože a začala krmiti Vinitia, který se cítil pokořen, ale přitom i šťasten. Když se k němu nakláněla, linulo se na něho teplo jejího těla a její rozpuštěné vlasy

329 Zápasníci s divokými zvířaty při veřejných hrách.

mu splývaly na prsa, on pak bledl rozechvěním, ale v návalu vášně a zmatku zároveň pociťoval, že je to hlava nade všecko drahá a nade všecko zbožňovaná, proti které jest ničím celý svět. Dříve po ní toužil, nyní však ji začal milovati z té duše. Dříve, jako vůbec v životě, byl i v citu tak jako všichni tehdejší lidé zaslepený, bezohledný sobec, jemuž běželo pouze o sebe sama, nyní mu začalo jíti také o ni.

Za chvíli také odmítl další posilnění, a přesto, že v pohledu na ni i v její přítomnosti shledával neskonale rozkoš, řekl:

„Dosti! Jdi si odpočinout, božská!“

„Nejmenuj mne tak,“ odpověděla, „nesluší se mi, abych to poslouchala.“

Nicméně usmívala se na něho a pak mu řekla, že sen jí prchl, že necítí únavy a že se neodebere na odpočinek, dokud nepřijde Glaukos. Naslouchal jejím slovům jako hudbě a přitom jeho srdce překypovalo stále hlubším pohnutím, stále větším obdivem, stále větší vděčností, mysl pak se namáhala, kterak jí tu vděčnost projevit.

„Lygie,“ pravil po chvíli mlčení, „neznal jsem tě dříve. Ale nyní vím, že jsem k tobě chtěl dospěti bludnou cestou, a proto ti pravím: Vrať se k Pomponii Grecině a buď jista, že od této chvíle nikdo na tebe ruky nevztáhne.“

Ale její tvář náhle zesmutněla.

„Byla bych šťastna,“ odvětila, „kdybych ji aspoň zpovzdálí mohla spatřiti, ale vrátiti se k ní již nemohu.“

„Proč?“ ptal se Vinitius překvapen.

„My křesťané víme od Akté, co se děje na Palatině. Což jsi neslyšel, že Caesar záhy po mém útěku a před svým odjezdem do Neapole obeslal k sobě Aula i Pomponii a domníváje se, že mi byli nápomocni, vyhrožoval jim svým hněvem? Na štěstí mohl mu Aulus odvětit: ‚Víš, pane, že nikdy mi nepřešla lež přes ústa; nuže, přísahám ti, že jsme jí nepomohli k útěku a stejně jako ty nevíme, co se s ní stalo.‘ A Caesar uvěřil, ale pak zapomněl – já pak na radu starších nikdy jsem nepsala matce, kde jsem, aby vždycky mohla

směle odpřisáhnouti, že ničeho o mně neví. Ty snad toho nepochopíš, Vinitie, ale my lháti nesmíme, byť šlo o život. Taková jest naše nauka, které chceme přizpůsobiti srdce, a proto: neviděla jsem Pomponie od té doby, co jsem opustila její dům, k ní pak jen občas dolétaly vzdálené ozvěny, že jsem živa a v bezpečí.“

Tu se jí zmocnil stesk, neboť se její oči zarosily slzami, ale brzy se upokojila a řekla:

„Vím, že se i Pomponii po mně stýská, my však máme své útěchy, kterých jiní nemají.“

„Ano,“ odvětil Vinitius, „vaší útěchou je Kristus, ale tomu nerozumím.“

„Pohled' na nás: pro nás není rozloučení, není bolesti ani utrpení, a dostaví-li se, mění se v radost. I smrt sama, která jest vám koncem života, nám jest pouze jeho počátkem a změnou horšího štěstí v lepší, méně pokojného v pokojnější a věčné. Uvaž, jaká asi jest nauka, která nám přikazuje milosrdenství i k nepřátelům, zakazuje lež, očišťuje naši duši od zloby a po smrti slibuje neskonale štěstí.“

„Slyšel jsem to v Ostrianu a viděl, jak jste se zachovali ke mně a k Chilonovi; a když na to myslím, zdá se mi dosud, že je to sen a že nemohu věřiti ani sluchu, ani očím. Ty však mi odpověz na jinou otázku: Jsi šťastna?“

„Ano!“ odvětila Lygie. „Vyznávajíc Krista, nemohu býti nešťastna.“

Vinitius pohlédl na ni, jako by to, co mluvila, svrchovaně převyšovalo míru lidského rozumu.

„A nechtěla by ses vrátiti k Pomponii?“

„Chtěla bych z té duše a vrátím se, bude-li to vůle boží!“

„Nuže, pravím ti: Vrať se, a já ti přísahám u svých lárů, že na tebe nevztáhnou ruky!“

Lygie se na chvíli zamyslila a pak odvětila:

„Nikoli. Nemohu svých blízkých vydati v nebezpečí. Caesar nemá v lásce rodu Plautiů. Kdybych se vrátila – ty víš, jak se každá pověst rozšíří po Římě prostřednictvím otroků –, roznesla by se pověst

i o mém návratu a Nero by se o něm určitě dověděl od svých otroků. Tehdy by ztrestal Auly a přinejmenším vzal by mne k sobě nanovo.“

„Ano,“ pravil Vinitius, vraště obočí, „to by se mohlo státi, učinil by tak, byť i proto, aby ukázal, že jeho vůle musí býti splněna. Jest pravda, že na tebe jen zapomněl nebo nechtěl na tebe mysliti, domnívaje se, že nikoli jemu, nýbrž mně bylo ublíženo. Ale snad – vezma tě k Aulům – odevzdal by tě mně a já bych tě vrátil Pomponii.“

Ona však se tázala se smutkem:

„Vinitie, chtěl bys mne opět viděti na Palatině?“

On pak zaťal zuby a odvětil:

„Ne! Máš pravdu. Mluvil jsem k tobě jako pošetilec! Ne!“

A pojednou spatřil před sebou téměř bezednou propast. Byl patriciem, byl vojenským tribunem, byl mocným člověkem, ale nade všemi mocnostmi tohoto světa, jemuž náležel, stál přece šílenec, jehož vůle ani zloby nebylo možno předvídati. Nespoléhati na něho, nebáti se ho mohli nanejvýše tací lidé, jako byli křesťané, jimž celý ten svět, jeho rozluky, utrpení a sama smrt nebyly ničím. Všichni ostatní se musili před ním třásti. Hrůza dob, ve kterých žili, objevila se Vinitiovi ve své plné velikosti. Nemohl tudíž odevzdati Aulům Lygii z obavy, aby si ten netvor na ni nevzpomněl a neobrátil proti ní svého hněvu; z téže příčiny, kdyby ji nyní pojal za choť, mohl vydati v nebezpečí ji, sebe i Auly. Okamžik špatného rozmaru stačil, aby všichni byli zničeni. Vinitius ucítil po prvé v životě, že buďto se musí změnit a přerodit svět, nebo se život stane naprosto nemožným. Pochopil rovněž i to, co ještě před chvílí bylo mu nejasné, že za takových časů jen jediní křesťané mohli býti šťastni.

Ale především byl jat lítostí, poněvadž porozuměl tomu, že on sám to byl, jenž vnesl zmatek do života svého i Lygiina, a že z toho zmatku nebylo téměř východiště. A vlivem té lítosti začal mluvit:

„Což ty víš, jsi-li šťastnější nežli já? Ty jsi měla v chudobě a v této jediné jizbě mezi prostými lidmi svoji nauku a svého Krista, kdežto já mám jen tebe; a když jsem tě postrádal, byl jsem jako chudás,

který nemá ani střechy nad sebou, ani chleba. Ty jsi mi dražší nad celý svět. Hledal jsem tě, protože jsem nemohl žít bez tebe. Nechtěl jsem ni hostin, ni spánku. Kdyby nebylo naděje, že tě opět najdu, byl bych se vrhl na meč. Ale bojím se smrti, protože bych se nemohl dívat na tebe. Říkám ti ryzí pravdu, že nedovedu žít bez tebe a že jsem dosud žil pouze nadějí, že tě opět naleznou a spatřím. Pamatuješ se na naše rozmluvy u Aulů? Jednou jsi mi nakreslila rybu v písku a já jsem nerozuměl, co to znamená. Pamatuješ se, jak jsme si hráli míčem? Již tenkrát jsem tě miloval nad život a i ty začala jsi tušit, že tě miluji... Přišel Aulus, strašil nás Libitinou a naši rozmluvu přerušil. Pomponie řekla Petroniovi na rozloučenou, že Bůh jest jeden, všemocný a milosrdný, ale nás ani nenapadlo, že vaším Bohem jest Kristus. Ať mi tebe svěří a já Jej budu milovati, ačkoli mi připadá jako Bůh otroků, cizinců a chudšů. Ty sedíš u mne a myslíš pouze na Něho. Mysli také na mne, neboť jinak vzplanu k Němu nenávistí. Pro mne ty jediná jsi božstvím. Blahoslavený otec tvůj i matka, blahoslavená země, která tě vydala! Chtěl bych obejmouti tvé nohy a modlit se k tobě, prokazovati tobě poctu, dáti oběti, tobě se klaněti – ty třikrát božská!! Ty nevíš, ty nemůžeš vědět, jak tě miluji...!”

Takto mluvě, přejel si rukou po ubledlém čele a přivřel oči. Jeho přirozená povaha nikdy neznala zkrocení ani ve hněvu, ani v lásce. Mluvil v zápalu jako člověk, jenž přestav sebe ovládati, nechce nižádnou měrou dbáti ani slov, ani úcty. Mluvil však z hloubi duše a upřímně. Bylo znáti, že bolest, roztoužení, vášeň i zbožňování, nahromadivše se v jeho prsou, vyrazily konečně nezadržitelným proudem slov. Lygii se zdála jeho slova rouhavými, a přece její srdce začalo bušiti, jako by chtělo roztrhnouti tuniku, která tísnila hrud'. Nemohla odolati soucitu s ním i s jeho utrpením. Dojala ji úcta, s jakou k ní hovořil. Cítila, že jest neskonale milována a zbožňována, že ten nepoddajný a nebezpečný člověk náleží jí nyní tělem i duší jako otrok; a to vědomí jeho pokory i vlastní moci naplnilo ji štěstím. Její

vzpomínky ožily v jediné chvíli. Byl to pro ni opět onen skvělý a jako pohanský bůh krásný Vinitius, který v domě Aulů mluvil k ní o lásce a probouzel její, tenkrát polodětské, srdce jako ze sna; týž, jehož polibky cítila ještě na rtech a z jehož objetí vyrval ji na Palatině Ursus, jako by ji vyrval plamenům. Jenže nyní všecek pro ni roztoužený, přitom s bolestí ve své orlí tváři, s pobledlým čelem a prosebným výrazem v očích, raněný, láskou změněný, milující, pln zbožňování a pokory, připadal jí takovým, jakého si byla přála tehdy a jakého byla by milovala z té duše, tudíž dražším nežli kdykoli jindy.

A náhle pochopila, že může přijít chvíle, ve které se jí zmocní láska a strhne ji s sebou jako vichřice, a ucítivši to, měla týž dojem, jaký měl před chvílí on: že totiž stojí na okraji propasti. K tomu tedy opustila dům Aulů? K tomu tedy se zachránila útekem? K tomu tedy se skrývala v bídných čtvrtích města? Kdo byl onen Vinitius? Augustian, voják a Neronův dvořan! Vždyť se přece účastníval jeho prostopášností a šílených činů, jak o tom svědčila hostina, na kterou Lygie nemohla zapomenouti; vždyť chodíval s ostatními do chrámu a přinášel oběti nestoudným bohům, v něž snad ani nevěřil, ale prokazoval jim přece jen úřední poctu. Vždyť ji pronásledoval proto, aby si z ní udělal svoji otrokyni a milenku, a tím ji také strhl do onoho strašlivého světa přepychu, rozkoše, zločinu a hanebností, volajících o boží hněv a pomstu. Připadal jí arci změněn, ale vždyť právě nyní jí řekl sám, že bude-li ona mysliti více na Krista než na něho, jest hotov zahořeti k Němu nenávisť. Lygii se zdálo, že pouhá myšlenka na jakoukoli jinou lásku, nežli jest láska ke Kristu, jest již hříchem proti Němu a proti nauce; když tedy zpozorovala, že se na dně její duše mohou probuditi jiné city a touhy, byla jata úzkostí před vlastní budoucností a vlastním srdcem.

V této chvíli vnitřní rozervanosti zastihl ji Glaukos, který přišel ošetřit nemocného a vyzkoumat jeho zdraví. Na tváři Vinitiově se mžikem zjevily hněv a nevrlost. Byl rozezlen, že jeho rozmluva s Lygií byla přerušena, a když mu Glaukos počal dávatí otázky, od-

povídal téměř s pohrdáním. Záhy sice se umírnil, avšak oddávala-li se Lygie jakýmkoli přeludům, že to, co slyšel na Ostrianu, mohlo účinkovati na jeho zatvrzelou povahu, ty přeludy musily se rozprchnouti. Změnil se pouze kvůli ní, ale kromě tohoto jediného citu zůstalo mu v prsou dřívější bezohledné a sobecké, opravdu římské a přitom i vlčí srdce, neschopné nejen pocitu slastné nauky křesťanské, nýbrž i vděčnosti.

Konečně odešla, plna vnitřního strádání a nepokoje. Kdysi při modlitbě obětovala Kristu klidné a opravdu jako slza čisté srdce. Nyní ten klid byl porušen. Do květu vnikl jedovatý hmyz a začal v něm bzučeti. Ani spánek jí nepřinesl zkonejšení přesto, že probděla dvě noci. Zdálo se jí ve snách, že na Ostrianu v čele průvodu Augustianů, bakchantek, korybantů a gladiátorů drtí Nero zástupy křesťanů vozem, ověnceným růžemi, Vinitius pak že jímá ji v náruč, vtahuje na kvadrigu a tiskna ji na prsa, šeptá: „Pojď s námi!“

XXVII

Od onoho okamžiku ukazovala se řidčeji ve společné jizbě a řidčeji také přistupovala k jeho loži. Viděla, že Vinitius těká za ní prosebným zrakem, že čeká na každé její slovo jako na smilování, že trpí a neodvažuje se stěžovati si, aby si jí proti sobě nepopudil, že ona jediná jest mu zdravím i radostí; a tehdy v ní srdce překypovalo soucitem. Brzy také zpozorovala, že čím více se snaží, aby se mu vyhnula, tím větší jí má ji lítost a tím zároveň rodí se v ní ještě tklivější city k němu. Opustil ji klid. Někdy si říkala, že by měla býti u něho bez ustání, předně proto, že božské učení přikazuje spláceti zlé dobrým, a za druhé, že rozmlouvajíc s ním, mohla by jej k tomu učení přivábiti. Ale současně jí svědomí říkalo, že klame samu sebe a že ji k němu nevábí nic jiného nežli jeho láska a jeho půvab. Tímto způsobem žila v ustavičné rozervanosti, která se stupňovala každým dnem. Chvillemi jí připadalo, že jest obestřena nějakou sítí, chtějíc pak jí proniknouti, že se zamotává do ní stále více. Také musila se přiznati sama před sebou, že se jí stává čím dále tím nutnějším, aby jej vídala každý den, že jeho hlas je jí stále milejším a že je třeba, aby všemi silami bojovala s touhou přeseidávati u jeho lože. Když se k němu přiblížila a on všecek zářil, i její srdce zalévala radost. Jednoho dne postřehla stopy slz na jeho řasách a po prvé v životě přišlo jí na mysl, že by je mohla osušiti polibky. Polekána tou myšlenkou a plna pohrdání vůči sobě, proplakala následující noc.

On však byl trpěliv, jako by si byl přísahal, že jím bude. Když mu chvillemi zasvítily oči netrpělivostí, zvůlí a hněvem, hned v sobě tlumil ty záblesky a pak se na ni díval s nepokojem, jako by ji chtěl prositi za odpuštění, a to ji dojímalo ještě více. Nikdy neměla pocitu, že je tolik milována, a když na to myslela, cítila se vinnou a zároveň i šťastnou. Také Vinitius měnil se opravdu. V jeho

rozmluvách s Glaukem bylo méně hrdosti. Často jej napadalo, že i ten chudý lékař otrok i cizinka, stará Miriam, která jej zahrnovala péčí, i Crispus, jež vídával stále pohrouženého v modlitbu, jsou přece jen lidé. Byl překvapen podobnými myšlenkami – nicméně je míval. Ursa si časem oblíbil a hovořival s ním nyní celé dny, protože s ním mohl mluvit o Lygii; obr pak byl nevyčerpatelný ve vypravování, a konaje u nemocného nejjednodušší služby, začal mu rovněž projevovali cosi jako přichylnost. Lygie byla Vinitiovi stále bytostí, náležející jaksi jinému druhu, stokrát povýšenější nad ony, kteří ji obklopovali; neméně však začal pozorovati také lidi prosté a chudé, čehož nedělal nikdy v životě, a začal u nich odhalovati různé stránky, jež zasluhovaly pozornosti a jejichž existence mu dříve nepřišla ani na mysl.

Pouze Nazaria nemohl snést, neboť se mu zdálo, že se mladý hoch opovažuje milovati Lygii. Dlouhou dobu sice v sobě tlumil chuť, aby mu projevili svoji nelibost, ale jednou, když mladík přinesl dívce dvě křepelky, které koupil na trhu za vlastní vydělané peníze, ve Vinitiovi se ozval potomek Quiritů, pro něhož přistěhovalec z cizího národa znamenal méně nežli nejnepatrnější brouček. Slyše Lygiino poděkování, strašlivě zbledl, a když Nazarius odešel pro vodu ptákům, řekl:

„Lygie, což můžeš strpěti, aby ti ten hoch přinášel dary? Nevíš snad, že Řekové nazývají lidi jeho národa židovskými psy?“

„Nevím, jak je nazývají Řekové,“ odpověděla, „ale vím, že Nazarius je křesťan a můj bratr.“

To pravivši, pohlédla na něho překvapena a s lítostí, protože byla již odvyklá podobným jeho výbuchům, on pak zaťal zuby, aby jí neřekl, že takového jejího bratra dal by zmrskati na smrt nebo poslal jej na venkov, aby jako *compeditus*³³⁰ ryl půdu na jeho vinicích... Nicméně se opanoval, potlačil v sobě hněv a teprve za chvíli řekl:

330 Člověk, jenž pracoval s okovy na nohou.

„Odpusť mi, Lygie! Jsi pro mne dcerou královskou a adoptovaným dítětem Plautiů.“

A přemohl se do té míry, že když se Nazarius objevil zase v jizbě, slíbil mu, že po návratu do svého letohrádku daruje mu párek pávů nebo párek plameňáků, jichž měl plné zahrady.

Lygie porozuměla, že jej taková vítězství nad sebou samým stojí mnoho. Avšak čím častěji jich dosáhl, tím více se její srdce připoutávalo k němu. Jeho zásluha však vůči Nazariovi byla menší, nežli tušila. Vinitius mohl se chvíli na něho osopiti, ale nemohl na něho žárliti. Miriamin syn neznamenal zajisté v jeho očích více nežli pes a kromě toho bylo to ještě dítě, které milovalo-li Lygii, milovalo ji nevědomky a přitom i služebně. Větší boje musil s sebou sváděti mladý tribun, aby se podrobil, byť i mlčky, oné úctě, jakou mezi těmi lidmi bylo opředeno jméno Kristovo a Jeho učení. V tom směru se děly ve Vinitiovi podivné věci. Byla to přece jen nauka, ve kterou věřila Lygie, a proto také byl hotov ji uznati. Potom, čím více se pozdravoval, čím lépe si připomínal celou řadu událostí, které se přihodily od oné noci na Ostrianu, a celou řadu představ, které vnikly od té doby do jeho hlavy, tím větší obdiv jímал jej nad nadlidskou silou té nauky, která vyvolávala v lidských duších takový přerod od základů. Chápal, že jest v ní cosi kromobyčejného, cosi, čeho nebylo dosud na světě, i cítil, že kdyby obsáhla celý svět, kdyby do něho zasela svoji lásku a své milosrdenství, nastalo by snad jakési období, které by připomínalo ono, kdy ještě nikoli Joviš, nýbrž Saturn řídil svět. Neodvažoval se dále pochybovati o nadpřirozeném původu Kristově ani Jeho zmrtvýchvstání ani o jiných zázracích. Očití svědkové, kteří o tom hovořili, byli příliš věrohodní a příliš si lež ošklivili, aby mohl připustiti, že vypravují nebývalé věci. Konečně si římský skepticismus dovoloval nevěřiti v bohy, ale věřil v zázraky. Vinitius tu stál před jakousi záhadou, které nedovedl rozřešiti. Z druhé strany však se mu všecka ta nauka zdála býti v takovém rozporu s trvajícím pořádkem věcí, býti tak nemožnou, aby zave-

dena byla do praktického života, a tak ztřeštěnou jako žádná jiná. Podle ní mohli lidé i v Římě i na celém světě býti zlí, ale pořádek věcí byl dobrý. Kdyby na příklad Caesar byl počestný člověk, kdyby senát byl se skládal nikoli z prostopášných zhýralců, nýbrž z lidí, jako byl Thrasea, čeho ještě bylo by možno si přát? Vždyť římský mír a římská vláda byly věcí dobrou, třídění mezi lidmi bylo oprávněno a spravedливо. Zatím však to učení podle chápání Vinitiova jistě by zvrátilo všeliký pořádek, všelikou vládu a odstranilo všeliké rozdíly. A co pak by se stalo, byť i jen s římským panováním a říší? Což mohli Římané přestat vládnout nebo uznati celé stádo podmaněných národů za sobě rovné? To již patricius nemohl srovnati ve své hlavě. A kromě toho bylo to učení zvláště v rozporu se všemi jeho představami, zvyky, rázem života a pojmy o něm. Nemohl sobě naprosto představit, jak by mohl sám existovati, kdyby na příklad je přijal. Obával se ho a obdivoval se mu, ale aby je přijal, proti tomu se přímo vzpírala jeho přirozenost. Rozuměl nakonec, že nic jiného ho nerozloučilo s Lygií nežli to učení, a když o tom přemýšlel, nenáviděl ho všemi silami duše.

Nicméně již si uvědomoval, že právě to učení přiodělo Lygii jakousi výjimečnou, nevýslovnou krásou, která v jeho srdci zrodila kromě lásky hlubokou úctu, kromě vášnivě touhy vroucí zbožňování a ze samé Lygie učinila bytost, jemu na světě nade všecko drahou. A tehdy jej opět jímala chuť milovati Krista. A jasně chápal, že buďto musí k Němu zahořeti láskou, nebo nenávisť, lhostejným však zůstat nemůže. Zatím jej hnaly kupředu jakési dvě opačné vlny; kolísal v myšlenkách, kolísal v citech, nedovedl si zvoliti, nicméně skláněl hlavu a prokazoval mlčky čest onomu sobě nepochopitelnému Bohu pouze proto, že to byl Bůh Lygiin.

Lygie pak viděla, co se v něm dělo, kterak se v něm odehrával převrat, kterak jeho povaha zavrchovala ono učení, a jestliže na jedné straně ji to rmoutilo až k smrti, z druhé strany lítost, soucit i vděčnost za ono mlčící prokazování úcty, jakou choval ke Kristu,

nakloňovaly její srdce nepřekonatelnou silou jemu. Vzpomínala si na Pomponii Grecinu i Aula. Pro Pomponii zdrojem stálého smutku a nikdy nevysychajících slz byla myšlenka, že za hrobem se již s Aulem neshledá. Lygie nyní začala lépe rozuměti tomu hoři i té bolesti. Také ona našla drahou bytost, od které jí hrozilo věčné odloučení. Někdy sice se šálila, že se jeho duše ještě otevře pravdám Kristovým, ale to šálení nemohlo býti trvalým. Zнала jej a rozuměla mu již příliš dobře. Vinitius – křesťanem! Ty dva pojmy ani v její nezkušené hlavě nemohly se směstnati vedle sebe. Jestliže rozvázný a rozšafnosti plný Aulus nestal se jím vlivem moudré a dokonalé Pomponie, kterak se jím mohl stát Vinitius! Na to nebylo odpovědi či vlastně byla jen jedna: že není pro něho ani naděje, ani pomoci.

Lygie však zpozorovala se strachem, že ten rozsudek zkázy, který se nad ním vznáší, místo aby ji od něho odrazoval, pouhým politováním činí ho ještě dražším pro ni. Chvillemi jí měla ji touha, aby s ním pohovořila o jeho tmavé budoucnosti, ale když jednou, usednuvši k němu, řekla mu, že mimo křesťanskou nauku není života, on, jsa již silnější, nadzdvihl se na své zdravé ruce a pojednou jí položil hlavu do klína, řka: „Ty jsi život!“ A tehdy jí dech zemřel v prsou, jasné vědomí ji opustilo a jakýsi záchvěv rozkoše proběhl jí od paty až ke hlavě. Uchopivši dlaněmi jeho skráně, snažila se, aby jej nadzdvihla, ale sama se při tom k němu sklonila, takže se ústy dotkla jeho vlasů a takto chvíli oba zápasili v opojení proti sobě i proti lásce, která pudila jednoho ke druhému.

Lygie se konečně vzchopila a prchla, cítíc plamen v žilách a závat v hlavě. Než to byla kapka, která přetekla z poháru, vrchovatě již naplněného. Vinitius netušil, jak draze bude musit vykoupiti šťastný okamžik, Lygie však porozuměla, že nyní ona sama potřebuje pomoci. Noc po onom večeru strávila beze snu, v slzách a na modlitbě, s pocitem, že není hodna, aby se modlila, a že nemůže býti vyslyšena. Nazítrí vyšla časně z cubicula, a vyvolavši Crispa do zahradní besídky, pokryté břečtanem a uvadlými svlačci, otevřela

mu všecku duši, snažně ho při tom prosíc, aby jí dovolil opustiti Miriamin dům, protože si již nedůvěřuje a není s to, aby potlačila v srdci lásku k Vinitiovi.

Crispus, jenž byl člověk starý, přísný a stále se ztápějící v rozhorlení, souhlasil s úmyslem, aby opustila Miriamin dům, nenalezl však slov odpuštění pro lásku, která podle jeho pojmů byla hříšná. Srdce mu vzkypělo rozhořčením při pouhé myšlence, že Lygie, o kterou pečoval od okamžiku jejího útěku, kterou miloval, utvrdil ve víře a na kterou se dosud díval jako na bílou lilii, vyrostlou na půdě křesťanské nauky a nezkaženou žádným dechem pozemským, mohla v duši najíti místo pro jinou lásku nežli nebeskou. Věřil až dosud, že nikde na celém světě netlouklo čistší srdce ke slávě Kristově. Chtěl Mu ji obětovati jako perlu, jako skvost a drahocenné dílo vlastních rukou, a proto doznané zklamání jej naplnilo podivením i hořkostí.

„Jdi a pros Boha, aby ti odpustil viny!“ řekl jí nevlídně. „Prchni, dokud zloduch, jenž tě posedl, nepřivede tě k úplnému pádu a dokud se neodřekneš Spasitele! Bůh pro tebe zemřel na kříži, aby vlastní krví vykoupil tvoji duši, ty však chceš raději milovati toho, který z tebe chtěl udělati svoji souložnici. Bůh tě zázrakem vysvobodil z jeho rukou, ty však jsi otevřela srdce nečistému chtíči a láskou jsi vzplála k synovi tmy. Kdo že jest on? – Přítel a služebník Antikristův, společník prostopášnosti a zločinu! Kam tě zavede, ne-li k oné propasti a do oné Sodomy, ve které žije sám a kterou zničí Bůh plamenem svého hněvu? Ale já tobě pravím: Kéž bys raději byla zemřela, kéž by se byly zdi tohoto domu zřítily na tvoji hlavu dříve, nežli se vplížil onen muž do tvých prsou a potřísnil je jedem své nepravosti!“

A byl stále více pln rozhorlení, jelikož jej vina Lygiina nejen naplnila hněvem, nýbrž i ošklivostí a pohrdáním k lidské přirozenosti vůbec, k ženské pak zvláště, kteréž neuchránilo ani křesťanské učení od Eviny slabosti. Nebylo pro něho ničím, že dívka zůstala ještě čista, že chtěla prchnouti před onou láskou a že se k ní přiznávala s lítostí

a pokáním. Crispus ji chtěl změnit v anděla a povznést do výšin, ve kterých byla pouze láska ke Kristu, kdežto hle, ona zahořela láskou k Augustianovi! Pouhá myšlenka na to naplnila jeho srdce hrůzou, stupňovanou pocitem rozčarování a zklamání. Nikoli, to nemohl jí odpustit! Slova hrůzy páčila jej na rtech jako hořící dříví; ještě bojoval sám s sebou, aby jich nevyřkl, ale potřásl svými vyhublými rukama nad polekanou dívkou. Lygie cítila svoji vinu, ne však vinu do té míry. Měla dokonce za to, že odchod z domu Miriamina bude jejím vítězstvím nad pokušením, že bude zmírněním viny. Crispus ji srazil do prachu; ukázal jí všecku ubohost a ničemnost její duše, jaké by dosud v sobě nebyla tušila. Domnívala se dokonce, že starý presbyter, který od okamžiku jejího útěku z Palatina byl jí takřka otcem, projeví trochu soucitu, že ji potěší, dodá útěchy a posílí.

„Bohu obětuji svoje zklamání i svoji bolest,“ pravil, „ale ty jsi oklamala i Spasitele, protože jsi sestoupila takřka do bahna, jehož výpary otrávil y tvoji duši. Mohla jsi ji obětovati Kristu jako drahoceennou nádobu a říci Mu: ‚Napln ji, Pane, milostí!‘ – ale tys ji raději obětovala služebníku zloducha. Ať tobě Bůh odpustí a ať se smiluje nad tebou, poněvadž já, dokud nevymýtíš hada... já, kterýž měl jsem tě za vyvolenou...“

Ale pojednou ustal v řeči, neboť upozoroval, že nebyli sami.

Skrze uvadlé svačce a břectan, který se zelenal v létě stejně jako v zimě, spatřil dvě lidí, z nichž jeden byl apoštol Petr. Druhého nemohl zprvu rozeznati, poněvadž plášť ze hrubé vlněné tkaniny, zvané cilicium, zahaloval mu část tváře. Crispovi se na chvíli zdálo, že to byl Chilon.

Oni pak, uslyševše povýšený hlas Crispův, vstoupili do besídky a usedli na kamennou lávku. Petrův společník odhalil tehdy hubenou tvář, hlavu s počínající lysinou na temeni a s kučeravým vlásem po stranách, se zarudlými víčky a se zakřiveným nosem – tvář ošklivou, ale přitom plnou zápalu, ve které Crispus rozpoznal tahy Pavla z Tarsu.

Lygie však, vrhnuvši se na kolena, objala rukama nohy Petrovy téměř v zoufalství, a přitulivši svoji zarmoucenou hlavinku do záhybů jeho pláště, setrvala takto v mlčení.

A Petr řekl:

„Pokoj duším vašim!“

A vida dítě u svých nohou, tázal se, co se stalo. Tehdy Crispus jal se vyprávěti o všem, z čeho se mu vyznala Lygie, o její hříšné lásce, o její touze po útěku z domu Miriamina i o své lítosti, že se duše, kterou chtěl Kristu obětovati čistou jako slza, potřísnila pozemským citem k účastníku všech zločinů, ve kterých se brodil pohanský svět a které volaly o boží pomstu.

Lygie po dobu, co mluvil, objímala stále silněji nohy apoštolovy, jako by chtěla u nich hledati útočiště a vyžebati si aspoň trochu soucitu.

Apoštol, vyslechnuv do konce, sklonil se a položil vetchou ruku na její hlavu, potom zvedl oči na starého kněze a řekl:

„Crispe, což jsi neslyšel, že náš milovaný Mistr byl v Kani galilejské a blahořečil lásce mezi ženou a mužem?“

Crispovi sklesly ruce a s údivem vzhlédl na mluvícího, nejša schopen slova.

A ten, odmlčev se na chvíli, začal znovu: „Crispe, domníváš se, že Kristus, jenž připustil, aby Marie z Magdaly ležela u jeho nohou, a kterýž odpustil zjevné hříšnici, byl by se odvrátil od tohoto dítěte, čistého jako polní lilie?“

Lygie se přitulila se vzlykotem ještě silněji k nohám Petrovým, porozuměvši, že nehledala u nich útočiště nadarmo. Apoštol, nadzvednuv její tvář slzami zalitou, pravil k ní:

„Dokud oči toho, ježž miluješ, neotevrou se ke světlu pravdy, dotud se mu vyhýbej, aby tě nepřivedl do hříchu, ale modli se za něho a věz, že není viny ve tvé lásce. A že se chceš brániti pokušení, bude ti tato zásluha připočtena. Nermuť se a neplač, neboť pravím

tobě, že milost Spasitelova tebe neopustila a že modlitby tvé budou vyslyšeny, po strastech pak začnou dnové radosti.“

To řka, položil obě ruce na její vlasy, a zvednuv oči, žehnal jí. Z tváře mu zářila nadpozemská dobrota.

Avšak pokořený Crispus počal se pokorně omlouvat:

„Zhřešil jsem proti milosrdenství,“ řekl, „ale soudil jsem, že připouštějíc pozemskou lásku do svého srdce, zapřela Krista...“

Petr pak odpověděl:

„Třikrát jsem Jej zapřel, a přece mi odpustil a uložil, abych pásł beránky Jeho.“

„A pak i proto,“ končil Crispus, „že Vinitius jest Augustian...“

„Kristus obměkčil srdce mnohem tvrdší!“ odvětil Petr.

Nato Pavel z Tarsu, který dosud mlčel, vložil prsty na svá prsa, a ukazuje na sebe, pravil:

„Já to jsem, jenž jsem pronásledoval služebníky Kristovy a hnál je na smrt. Já jsem při kamenování Štěpánově pozor dával na roucha těm, kdož jej kamenovali; já jsem chtěl vypleniti pravdu po celé zemi, která jest obývána lidmi – a přece mne ustanovil Pán, abych ji hlásal po celé zemi! I hlásal jsem ji v Judei, v Řecku, na ostrovech i v tomto bezbožném městě, když jsem v něm prodléval po prvé jako vězeň. Ale nyní, když mne vybídl Petr, můj představený, vstoupím do tohoto domu, abych sklonil pyšnou hlavu k nohám Kristovým a vrhl sémě na tuto kamenitou půdu, kterou zúrodní Pán, aby vydala žeň hojnou!“

I povstal – Crispovi pak ten malý, nahrblý člověk připadal v tom okamžiku tím, čím opravdu byl, totiž obrem, který vyvrátí svět ze základů a obsáhne národy i země.

XXVIII

Petronius Vinitiovi:

– Smiluj se, carissime, nenapodobuj ve svých listech ani Lakemoňanů³³¹, ani Julia Caesara. Kdybys aspoň mohl napsati jako on: *Veni, vidi, vici!*³³² – ještě bych rozumněl lakonismu. Než tvůj list znamená koneckonců: *veni, vidi, fugi*³³³ – že však takové skončení záležitosti jest v rozporu s tvou povahou, že jsi byl raněn a že se s tebou děly věci neobyčejné, potřebuje tvůj list vysvětlení. Očím jsem nevěřil, čta, že onen Lyg zardousil Krotona tak lehce, jako kaledonský³³⁴ pes zadává vlka v roklinách hibernských. Ten člověk stojí za tolik zlata, co sám váží, a pouze na něm by záleželo, chce-li se stát milcem Caesarovým. Až se vrátím do města, musím s ním zapřístí bližší známost a dám si jej odlít v bronz. Rudobradý pukne zvědavostí, až mu řeknu, že je to podle přírody. Skutečně atletická těla jsou stále vzácnější i v Itálii i v Řecku; o východu nemůže býti ani řeči a Germáni, jakkoliv jsou vzrostlí, mají svaly pokryté tukem a honosí se spíše obrovskostí nežli silou. Vyzvěd' od Lyga, je-li výjimkou, či lze-li v jeho vlasti naléztí více lidí jemu podobných. Budeš přece ty nebo já nucen jednou pořádati hry z povinnosti úřední a tu by bylo dobře věděti, kde hledat nejlepší těla.

Než chvála bohům východním i západním, vyšel jsi zdrav z takových rukou! Zachránil ses patrně proto, že jsi patricius a syn konsulův, ale všecko, co tě potkalo, uvádí mne v úžas měrou svr-

331 Starověcí obyvatelé Sparty, hlavního města starého Řecka.

332 Přišel jsem, spatřil jsem, zvítězil jsem. Těmito slovy oznámil Julius Caesar své vítězství nad bosporským králem Farnakem roku 47 př. n. l.

333 Přišel jsem, spatřil jsem, utekl jsem.

334 Kaledonie – nynější Švédsko.

chovanou, i ten hřbitov, na němž ses octl mezi křesťany, i oni sami i jejich zacházení s tebou i následující Lygiin útěk a konečně i jakýsi ten smutek a nepokoj, který vane z tvého krátkého listu. Vysvětli mi to, jelikož mnohým věcem nerozumím, a přeješ-li si pravdy, povím ti zpříma, že nerozumím ani křesťanům, ani tobě, ani Lygii. A nediv se, že já, ježž kromě vlastní osoby zajímá málo věcí na světě, dotazuji se tě na to všecko s takovým chvatem. Přičinil jsem se o to vše, co se přihodilo, a je to tedy poněkud i má záležitost. Piš brzy, neboť nemohu přesně určití předem, kdy se uvidíme. Ve hlavě Rudobradého se mění úmysly jako jarní větry. Nyní, prodlévaje v Beneventu, má chuť jeti do Řecka přímo a nevrátiti se do Říma. Tigellinus mu však radí, aby se vrátil aspoň na nějakou dobu, ježto lid, jemuž se příliš stýská po jeho osobě (rozuměj: po hrách a chlebu), může se vzbouřiti. Nevím tudíž, jak bude. Zvítězí-li Achaia, snad se nám zachce Egypta. Naléhal bych co nejdůrazněji, abys sem přijel, protože mám za to, že při takovém duševním stavu byly by cestování a naše radovánky lékem, ale mohlo by se státi, že bys nás nezastal. Uvaž však, neměl-li bys raději v takové případnosti si odpočinouti na svých statcích na Sicílii nežli seděti v Římě. Piš mi obšírně o sobě – a buď zdrav! Prání kromě zdraví tentokrát žádných nepřipojuji, neboť, u Polluxe, nevím, čeho ti přáti. –

Vinitius, obdržev tento list, necítil z počátku žádné chuti, aby odpověděl. Měl jakýsi pocit, že nestojí za to, aby odpovídal, že to nikomu v ničem neposlouží a ničeho nerozřeší. Zmocnila se ho omrzelost a vědomí, že žije zbytečně. Kromě toho se mu zdálo, že Petronius mu nerozumí, buď jak buď, a že se událo cosi takového, co je od sebe navzájem oddálilo. Nemohl přijíti ke shodě ani sám u sebe. Vrátiv se ze Zatibří na svou rozkošnou insuli na Carinách, byl ještě zesláblý, vyčerpán, a v prvních dnech zakoušel jakéhosi uklidnění nad odpočinkem, pohodlím a blahobytem, jaký jej obklopoval. Než to uklidnění trvalo krátce. Záhy pocítil, že žije v zahálčivosti, že to všecko, co dosud bylo pro něho zájmem na životě,

bud'to vůbec pro něho neexistuje, nebo se změnilo do rozměrů sotva postižitelných. Měl pocit, jako by v jeho duši byly přestřiženy struny, které jej dosud spojovaly se životem, a žádné nové že nebyly nataženy. Při myšlence, že by mohl odjet do Beneventa a pak do Achaie a pohroužit se do života rozkoše a ztřeštěných výstředností, doznal pocitu prázdnoty. „K čemu? Co mi z toho pojde?“ – toť byly první otázky, které mu proletěly hlavou. Rovněž jej napadlo po prvé v životě, že kdyby odjel, hovor s Petroniem, jeho důvtip, oslnivost, jeho uhlažené vyjadřování myšlenek a výběr trefných slov pro každou ideu mohly by jej nyní nuditi.

Z druhé strany však začala jej nuditi rovněž tak samota. Všichni jeho známí dleli s Caesarem v Beneventu, a proto musil seděti doma sám, s hlavou plnou myšlenek, se srdcem plným pocitů, kterých si nedovedl vysvětliti. Nicméně míval okamžiky, v nichž se domníval, že kdyby mohl s někým rozprávěti o tom všem, co se v něm děje, snad by se mu podařilo, že by to všecko zachytil, spořádal a lépe pronikal. Působením té naděje po několika dnech váhání přece jen se rozhodl, že Petroniovi odpoví, a ačkoliv nebyl si jist, pošle-li mu onu odpověď, vložil ji nicméně do těchto slov:

– Přeješ si, abych psal obšírněji – nuže, dobrá! Budu-li s to, abych to řekl jasněji, nevím, jelikož sám nedovedu rozvázati mnoho uzlů. Podal jsem ti zprávu o svém pobytu mezi křesťany, o jejich skutcích vůči nepřátelům, k nimž měli právo počítati mne i Chilona, a konečně o láskyplnosti, s jakou jsem byl ošetřován, i o zmizení Lygiině. Nikoli, drahý, nebyl jsem ušetřen proto, že jsem syn konsulův! Takových ohledů pro ně není, poněvadž odpustili přece i Chilonovi, ač jsem je sám vybízel, aby jej zakopali v zahradě. To jsou lidé, jakých svět dosud neviděl, a nauka, o jaké svět dosud neslyšel. Nic jiného ti říci nemohu a kdokoli by chtěl je měřiti naším měřítkem – pochybí. Povím ti naproti tomu, že kdybych ležel se zloženou rukou ve vlastním domě a kdyby mne byli bývali ošetřovali moji lidé, nebo dokonce i má rodina, měl bych arci větší pohodlí, ale

nedostalo by se mi ani z poloviny takové péče, jaké se mi dostalo u nich. Věz také, že Lygie je taková jako jiní. Kdyby byla mou sestrou nebo mou chotí, nemohla by mne ošetřovati něžněji. Nejednou mi radost zalévala srdce, neboť jsem se domníval, že jen láska může překypovati takovou něžností. Nejednou jsem lásku vyčetl v její tváři i pohledu a tehdy (uvěříš-li?) mezi těmi prostými lidmi, v chudé jizbě, která jim sloužila zároveň za kuchyni i triclinium, cítil jsem se šťastnější než kdykoli jindy. Ne, nebyl jsem jí lhostejný a ještě dnes připadá mi nemožností, abych smýšlel jinak. A přece táž Lygie tajemně opustila přede mnou příbytek Miriamin. Prosedávám nyní celé dny, máje hlavu opřenu o ruce a přemýšlím, proč tak učinila. Psal jsem ti, že sám jsem se jí nabídl, že ji vrátím Aulům. Odvětila mi arci, že je to již nemožno, jednak proto, že Aulové odjeli na Sicílii, jednak vzhledem k pověstem, jaké se dostávají na Palatin, kolující dům od domu prostřednictvím otroků.

Caesar by ji mohl Aulům opět odnít! Zajisté! Věděla přece, že déle na ni již naléhati nebude, že se vzdávám násilného prostředku, a nemoha přestat ji milovat ni žítí bez ní, uvedu ji do svého domu ověncenými dveřmi a posadím ji na posvátnou kůži u krbu... A přece prchla! Proč? Nic jí již nehrozilo. Jestliže mne nemilovala, mohla mne odmítnouti. Den předtím jsem poznal zvláštního člověka, jakéhosi Pavla z Tarsu, který se mnou rozmlouval o Kristu a Jeho nauce a hovořil tak důrazně, že mi připadalo, jako by každé jeho slovo mimo jeho vůli obracelo v prach všechny základy našeho světa. Týž člověk mne navštěvoval po jejím útěku a řekl ke mně: „Až Bůh otevře oči tvé ke světlu a strhne s nich bělmo jako s mých, tehdy vycítíš, že jednala správně; a tehdy ji snad opět nalezněš!“ A proto si lámu hlavu nad těmito slovy, jako bych je byl uslyšel z úst Pýthie v Delfách. Chvilími se mi zdává, že něčemu již rozumím. Oni, milující lidi, jsou nepřáteli našeho života, našich bohů a našich zločinů, proto prchla ona ode mne jako od člověka, který patří tomu světu a s nímž by musila sdíleti život, pokládáný od křesťanů za hříšný. Řekneš snad,

že když mne mohla odmítnouti, nepotřebovala se vzdalovati. A což, miluje-li také ona mne? V té případnosti chtěla prchnouti před láskou. Při pouhé myšlence na to napadá mne touha, abych rozeslal otroky do všech koutů Říma a rozkázal jim, aby křičeli po domech: ‚Vrat’ se, Lygie!‘ Ale přestávám rozuměti, proč tak učinila. Já bych jí přece nezbraňoval, aby si věřila ve svého Krista, sám bych mu vystavěl v atriu oltář. Co by mi mohlo škoditi, že bych měl o jednoho boha více, a proč bych neměl v Něho uvěřiti já, který nevěří valně ve staré? Vím s naprostou jistotou, že křesťané nikdy nelhou, a ti tvrdí o Něm, že vstal z mrtvých. Člověk nemohl přece tak udělati. Onen Pavel z Tarsu, který jest římským občanem, ale jako žid zná staré hebrejské knihy, řekl mi, že příchod Kristův byl předpovídan proroky již po celá tisíciletí. To všechno jsou věci kromobyčejné, ale což nejsme obklopeni kromobyčejností ze všech stran? Vždyť se ještě nepřestalo mluvit o Apolloniovi z Tyany! To, co tvrdil Pavel, že není celého sboru bohů, nýbrž že jest jeden, připadá mi rozvázným. Podobně i Seneka je toho názoru a před ním bylo mnoho jiných. Kristus byl, nechal se ukřižovati, aby spasil svět, a vstal z mrtvých. To vše je zcela jisto. Nevidím tudíž příčiny, proč bych se tomu měl vzpírati náhledem opačným nebo proč bych Mu neměl vystavěti oltář, kdybych byl hotov vystavěti jej na příklad Serapidovi? Nepřišlo by mi ani těžko zřící se bohů jiných, protože beztak žádný rozumnější duch v ně nevěří. Ale zdá se, že to všechno křesťanům ještě nepostačuje. Není dosti na tom uctívati Krista, je nutno ještě žíti podle nauky; a tu teprve jako by ses octl na břehu moře, které bylo ti uloženo přebrodití pěšky. Kdybych jim to slíbil, sami by vycítili, že je to prázdný zvuk v mých ústech. Pavel mi to řekl přímo. Ty víš, kterak Lygii miluji, víš, že není nic, čeho bych pro ni neučinil. Ale nemohl bych přece jen ani k její žádosti vyzvednouti na ramena Soracte nebo Vesuv, ani umístiti na dlani Trasimenské jezero³³⁵, ani

335 Největší středoitalské jezero.

proměnit své oči z černých na modré, jaké mají Lygové. Kdyby o to žádala, chtěl bych, ale neleží to v mé moci. Nejsem filosof, ale nejsem ani tak hloupý, jak jsem se ti snad nejednou zdál. Nuže, povím ti tolik: Nevím, kterak si křesťané pomáhají, aby žili, naproti tomu však vím, že kde se začíná jejich nauka, tam se končí římské panování, končí se Řím, končí se život, rozdíl mezi přemoženým a vítězem, bohatým a chudým, pánem a otrokem, končí se úřad, končí se Caesar, zákon i všechny pořádek světa, a místo toho všeho přichází Kristus a jakési milosrdenství, jehož dosud nebývalo, jakási dobrota, nesrovnatelná s lidskými našimi římskými pudy. Mně arci na Lygii záleží více nežli na celém Římě i jeho vládě, a ať se třebas svět propadne, jen když ji budu moci míti ve svém domě! Ale to je zase jiná věc. Jim, křesťanům, nestačí, aby člověk žil ve shodě se svými slovy, je ještě nutno, aby cítil, že tak je to dobře, a aby neměl v duši ničeho jiného. Ale já – bohové jsou mi svědky! – nemohu. Rozumíš, co to znamená? Jest cosi v mé povaze, co se vzpírá tomu učení, a byť má ústa je oslavovala, byť přizpůsobil bych se jeho předpisům, rozum i duše by mi říkaly, že tak činím z lásky pro Lygii, a že kdyby nebylo jí, nic na světě nebylo by mně vzdálenějšího. A podivno, takový Pavel z Tarsu tomu rozumí, rozumí tomu i přes všecku svoji prostotu a nízký původ onen starý theurgos³³⁶, největší mezi nimi, Petr, jenž byl učedníkem Kristovým. A víš, co dělají? Nuže, modlí se za mne všichni, prosí pro mne o cosi, co nazývají milostí, ale na mne se snáší pouze nepokoj a stále větší stesk po Lygii.

Vždyť jsem ti psal, že odešla tajemně; ale odcházejíc, zanechala mi kříž, který sama upletla z větviček zimostroázu. Probudiv se, našel jsem jej u lože. Mám jej nyní v larariu a sám si nedovedu vysvětliti, proč se přece jen k němu přibližuji, jako by v něm bylo cosi božského, totiž s úctou a bázní. Miluji jej, protože jej pletly její

336 Člověk, snažící se pohnout vyšší bytosti (bohy nebo démony), aby lidem buď prospěly, nebo škodily.

ruce, ale přitom i nenávidím, protože nás dělí od sebe. Někdy se mi zdává, že jsou v tom všem jakási kouzla a že theurgos Petr, ačkoli o sobě říká, že je prostý rybář, je větší jak nad Apollonia, tak i nade všechny, kdož byli před ním, a že právě on je tam všechny posedl, Lygii, Pomponii i mne sama.

Píšeš, že v mém předešlém listě je patrný nepokoj a smutek. Smutek je nevyhnutelný, neboť jsem ji opět ztratil, a nepokoj je proto, že se ve mně cosi přece jen změnilo. Pravím ti upřímně, že nic není ve větším rozporu s mou povahou nežli ta nauka, a přece jen od té doby, co jsem se s ní setkal, nemohu se poznati. Jsou to kouzla, či láska...? Kirké³³⁷ dotykem proměňovala lidská těla, mně pak byla proměněna duše. Jediná snad Lygie mohla tak učiniti či vlastně Lygie pomocí té podivné nauky, kterou vyznává. Když jsem se od nich vrátil domů, nikdo se mne nenadál. Byla domněnka, že jsem v Beneventu a že se nevrátím tak záhy; proto jsem doma zastal nepořádek, zpité otroky a hostinu, kterou si vystrojili v mém tricliniu. Spíše smrti by se byli nadáli nežli mne a méně by se jí byli ulekli. Víš, jak silnou rukou držím svůj dům; a tak všechno, co žilo, vrhlo se na kolena a někteří až omdlévali strachem. A víš, jak jsem se zachoval? Nuže, v prvním okamžiku chtěl jsem volati o důtky a žhavé železo, ale hned potom jal mne jakýsi stud, a uvěřil-li bys – jakýsi soucit s těmi otroky; jsou mezi nimi i staří otroci, které ještě můj děd, M. Vinitius, přivedl za dob Augustových od Rýna. Zamkl jsem se sám do knihovny a tam napadly mne myšlenky ještě podivnější, že totiž po tom, co jsem slyšel a viděl mezi křesťany, nesluší se, abych s otroky zacházel tak, jako jsem zacházel dosud, a že to jsou rovněž lidé. Oni po několik dní chodili ve smrtelných úzkostech, majíce za to, že otálím z té příčiny, abych si vymyslel trest tím krutější; já však jsem jich netrestal a nepotrestal, jelikož jsem nemohl! Svolav je k sobě třetího dne, řekl jsem: Odpouštím vám, vy pak hleďte, abyste

337 Starořecká pověstná kouzelnice.

horlivou službou vinu napravili! – Na to padli na kolena, zalévající se slzami, se vzlykotem vztahující ruce a nazývající mne pánem i otcem, já pak – prohlašuji ti to se studem – byl jsem rovněž dojat. Připadalo mi, že v tom okamžiku vidím sladkou tvář Lygiinu a její oči, zalité slzami, děkující mi za ten skutek. *A proh pudor!*³³⁸ Cítil jsem, že i mně zvlhly zraky... Víš, k čemu se ti přiznám? Nuže, bez ní jsem úplně bezradný, mně samotnému je zle, jsem prostě nešťasten a můj smutek je větší, nežli bys tušil... Leč co se týče mých otroků, překvapila mne jedna věc. Odpuštění, jehož se jim dostalo, nejen jich nesvedlo k drzosti, nejen neuvolnilo kázně, nýbrž nikdy jich nenutkal strach ke službě tak spěšné, k jaké je nutkala vděčnost. Nejen mi slouží, nýbrž předstihují se, jak se zdá, v uhadování mých myšlenek; já pak ti to připomínám proto, že když jsem den před odchodem od křesťanů řekl Pavlovi, že by se svět rozpadl jako sud bez obručí, kdyby účinkovalo jeho učení, ten mi odvětil: „Silnější obručí jest láska nežli hrůza!“ A nyní vidím, že v některých případech může ten náhled býti oprávněn. Přesvědčil jsem se o tom rovněž i co do poměru ke klientům, kteří dověděvše se o mém návratu, sběhli se, aby mne přivítali. Víš, že jsem k nim nikdy nebyl příliš skoupý, a ještě můj otec choval se k nim ze zásady s vysoka a přiučil mne podobnému chování. Ale teď, vida ony odřené pláště a vyhladovělé tváře, opět jsem doznal jakéhosi pocitu lítosti. Rozkázal jsem, aby jim bylo dáno najíst, oslovil jsem jich několik jejich rodným jménem, několik jsem se jich vyptal na ženu a děti a opět jsem viděl slzy v očích; kromě toho se mi zase zdálo, že Lygie to vidí, že má radost a chválí mne... Začíná-li se můj duch kaliti či mate-li mně láska smysly, nevím, ale vím zato, že mám bez ustání pocit, jako by se na mne zpovzdálí dívala ona, a bojím se učiniti něco takového, co by ji mohlo zarmoutiti nebo uraziti. Takto mi, Caie, byla přece jen proměněna duše a někdy je mi při tom blaze, někdy opět se soužím tou

338 Ach, jaká hanba!

myšlenkou, neboť se obávám, že jsem pozbyl dřívější statečnosti, dřívější energie, a že nejsem již schopen nejen rady, soudu, hostin, nýbrž dokonce i boje. To jsou určitě kouzla! A změnil jsem se do té míry, že ti povím i to, co mi přicházelo na mysl ještě tehdy, když jsem ležel nemocen: že kdyby Lygie byla podobna Nigidii, Poppaei, Crispinille a jiným našim rozvedeným ženám, kdyby rovněž byla tak mrzkou, rovněž tak nemilosrdnou a rovněž tak povrchní jako ony, nemiloval bych jí tak, jako ji miluji. Ale jestliže ji miluji za to, co nás dělí od sebe, domyslíš se, jaký zmatek rodí se v mé duši, v jakých žiji temnotách, jak před sebou nevidím spolehlivých cest a jak dalece nevím, co mám počítí. Může-li býti život srovnáván s pramenem, v mém prameni teče nepokoj místo vody. Žiji nadějí, že snad Lygii spatřím, a někdy se mi zdává, že k tomu dojítí musí... Ale co se mnou bude za rok nebo za dva, nevím a nemohu tušit. Z Říma neodjedu. Nemohl bych snést společnosti Augustianů a kromě toho jedinou úlevou v mém smutku a nepokoji jest myšlenka, že jsem blízko Lygie, že prostřednictvím Glauka lékaře, který mi slíbil, že mne navštíví, nebo prostřednictvím Pavla z Tarsu snad se o ní časem něčeho dovím. Nikoli, neopustil bych Říma, kdybyste mi slibovali třeba i správu Egypta! Věz také, že jsem uložil sochaři, aby zpracoval náhrobní kámen pro Gula, kterého jsem zabil v hněvu. Pozdě mi přišlo na mysl, že mne přece nosil na rukou a první mne učil, kterak šíp položit na luk. Nevím, proč se ve mně vzbudila na něho vzpomínka, podobající se lítosti a výčitkám... Budeš-li překvapen tím, co píši, odpovím ti, že i mne překvapuje to neméně, ale píši ti ryzí pravdu. Bud' zdrav!

XXIX

Na ten list nedostal již Vinitius odpovědi, poněvadž Petronius neodpísal, doufaje patrně, že Caesar každého dne nařídí návrat do Říma. Zpráva o tom roznesla se také městem a způsobila velikou radost v srdcích láje, toužící po hrách a rozdávání obilí i oleje, jejichž velké zásoby nahromaděny byly v Ostii. Helius, osvobozenec Neronův, ohlásil konečně jeho návrat v senátě. Nero však, vstoupiv i se dvorem na koráby u přístavu v Miseneu³³⁹, zvolna se vracel, vycházeje na pevninu do pobřežních měst, aby si odpočinul nebo aby vystupoval na divadlech.

V Minturnách, kde opět veřejně zpíval, zdržel se několik dní a nanovo se rozmyšlel, nemá-li se vrátiti do Neapole a čekati tam na příchod jara, kteréž ostatně dostavilo se dříve nežli obyčejně a bylo teplé. Po celou tu dobu žil Vinitius uzavřen ve svém domě, mysle na Lygii a na všechny ty nové věci, kterými se obírala duše a jež vnášely do ní pojmy a pocity, až dosud cizí. Vídával jen čas od času Glauka lékaře, jehož každodenní návštěva jej naplňovala vnitřní radostí, poněvadž mohl s ním rozmlouvat o Lygii. Glaukos arcí nevěděl, kde našla Lygie útočiště, nicméně jej ujišťoval, že starší jí věnovali starostlivou péči. Jednou také, dojat zármutkem Vinitiovým, řekl mu, že apoštol Petr vyplísnil Crispa za to, že vyčítal Lygii pozemskou lásku. Mladý patricius uslyšev to, zbledl pohnutím. Také jemu se zdávalo nejednou, že není Lygii lhostejný, ale upadal často v pochybnosti a nejistotu; nyní však uslyšel po prvé potvrzení svých tužeb a nadějí z úst cizích, a k tomu ještě křesťanských. V prvé chvíli vděčnosti se chtěl rozběhnouti k Petrovi, dovědév se však, že není v městě a že učí po okolí, zapřísahal Glauka, aby jej k němu zavedl, slibuje za to,

339 Válečný přístav u Neapole.

že štědře obdaruje chudinu obce. Také se mu zdálo, že miluje-li jej Lygie, jsou tím také odstraněny všechny překážky, poněvadž byl hotov každým okamžikem k uctívání Krista. Leč Glaukos, jakkoliv horlivě mu domlouval, aby přijal křest, neodvažoval se mu zaručiti, získá-li tím ihned Lygie, a pravil k němu, že přáteli si křtu náleží se pro křest sám a z lásky ke Kristu, nikoli však pro jiné účely. „Je nutno míti křesťanskou duši,“ řekl mu, kdežto Vinitius, ačkoli jej každá překážka popuzovala, začínal již chápati, že Glaukos jako křesťan mluví to, co mluvit jest povinen. On sám nebyl si jasně vědom toho, že jednou z hlavních změn v jeho povaze bylo to, že dříve posuzoval lidi i věci pouze dle vlastního sobectví, kdežto nyní se zvolna přiučil myšlence, že jiné oči se mohou dívat jinak, jiné srdce jinak cítiti a právo že neznamená vždy totéž, co osobní prospěch.

Také jej často jímala touha, aby se sešel s Pavlem zTarsu, jehož slova budila u něho zvědavost a znepokojovala jej. Pořádal si v duchu důkazy, jimiž bude porážeti jeho učení, vzpíral se mu v mysli, nicméně chtěl jej viděti a slyšeti. Pavel však odjel do Aricie³⁴⁰, a když návštěvy Glaukovy se stávaly řidšími, Vinitia obklopila úplná samota. Tehdy opět začal probíhati zákoutími, přiléhajícími k Subuře, a úzkými uličkami Zatibří, doufaje, že spatří Lygii aspoň zpozzdálí; když však i ta naděje jej zklamala, v srdci se mu začala bouřiti nuda a netrpělivost. Konečně nastala doba, že dřívější povaha se v něm ozvala ještě jednou takovou silou, s jakou se vrací vlna ve chvíli přílivu na břeh, z něhož ustoupila. Připadalo mu, jako by byl hlupák, jako by si zbytečně popletl hlavu věcmi, které jej přivedly do zármutku, a že by měl bráti ze života to, co se dá. Umínil si, že zapomene na Lygii a bude hledati aspoň rozkoše a radovánky mimo ni. Nicméně cítil, že je to poslední zkouška, a proto se vrhl do víru života s veškerou slepou, jemu vlastní energií a ohnivostí. Život

340 Starobylé město jihovýchodně od Říma s proslaveným Dianiným chrámem a hájem.

sám, jak se zdálo, jej k tomu vábil. Odumřelé a za zimy vylidněné město začalo oživovati nadějí na blízký Caesarův příjezd. Bylo mu chystáno slavnostní uvítání. Kromě toho se blížilo jaro. Sníh mizel pod dechem afrických větrů se štítů Albských hor. Trávníky v zahradách se pokryly fialkami. Fora a Martovo pole se zarojila lidmi, jež zahřívalo stále teplejší slunce. Na Via Appia, která byla obvyklým místem na projížďky za městem, zavládl ruch bohatě vyzdobených vozů. Byly již podnikány vycházky do Albských hor. Mladé ženy pod záminkou uctění Junonina v Lanuviu³⁴¹ a nebe Dianina v Aricii vytrácely se z domů, aby hledaly za městem dojmy, společnosti, setkání a rozkoš. Zde zpozoroval Vinitius mezi nádhernými povozy jednoho dne nádhernou carrucu³⁴² Petroniovy Chrisothemidy; před tou běželi dva Molossové³⁴³ a vůz obklopoval celý hlouček mládeže a starých senátorů, jež zadržel úřad v městě. Chrisothemis, řídící sama čtyři korsické koníčky, rozdávala kolem sebe úsměvy a lehké šlehy zlatým bičíkem, avšak zahlédnuvši Vinitia, zastavila koně a přibrala jej k sobě do carrucy a pak k hostině ve svém domě, která trvala celou noc. Vinitius na oné hostině se zpil tak, že si ani nepamatoval, kdy byl odvezen domů, rozpomenul se však, že když se ho Chrisothemis tázala po Lygii, urazil se a jsa již opilý, vylil jí na hlavu pohár falernského vína. Přemýšleje o tom, když vystřízlivěl, pociťoval ještě hněv. Ale o den později Chrisothemis, patrně zapomenuvši na potupu, navštívila jej v jeho domě a vzala jej opět s sebou na cestu Appiovu, načež byla u něho na večeři, při které se mu vyznala, že nejen Petronius, nýbrž i jeho loutnista dávno již ji omrzeli a že její srdce jest volno. Týden se ukazovali spolu, ale poměr ten nesliboval býti trvalým. Jakkoliv po příhodě

341 Starořímské město se slavným Junoniným chrámem na svahu Albských hor v Itálii.

342 Starořímský ozdobný povoz.

343 Starořecký kmen žijící na východě Řecka.

s falernským nebylo jméno Lygiino nikdy uvedeno, Vinitius přece jen se nemohl zhostiti myšlenky na ni. Měl stále pocit, že se její oči na něho dívají, a ten pocit jej naplňoval jakousi obavou. Horšil se sám na sebe, nicméně nebyl s to, aby se zhostil i myšlenky, že Lygii zarmucuje, i lítosti, která se rodila z té myšlenky. Po prvním výstupu žárlivosti, jaký mu Chrisothemis vyvolala pro dvě syrské dívky, které si opatřil, vyhnal ji sprostým způsobem. Nepřestal sice ihned hroužiti se do rozkoší a prostopášností, naopak, jako by tak činil Lygii na zlost, ale nakonec postřehl, že myšlenka na ni neopouští ho ani na okamžik, že výlučně ona jest původcem jeho jak špatných, tak i dobrých skutků a že opravdu na ničem mu v životě nezáleží mimo ni. Tehdy se ho zmocnila nechuť a únava. Rozkoš se mu zošklivila a zanechala po sobě jen výčitky. Zdálo se mu, že jest ubožákem, a tento pocit jej naplnil nesmírným údivem, neboť již dávno uznával za dobré všechno, co mu bylo vhod. Konečně pozbyl nenucenosti, jistoty sebe a upadl do úplné otupělosti, ze které ho nemohla vytrhnouti ani zpráva o návratu Caesarově. Na ničem nyní mu již nezáleželo, a dokonce ani k Petroniovi se nevydal, dokud mu ten neposlal vyzvání a svou vlastní lektiku.

Spatřiv jej, odpovídal mu, ač byl vítán radostně, na jeho otázky nevrle, ale konečně dlouho potlačované city a myšlenky vyšlehly a řinuly se mu z úst hojným proudem slov. Ještě jednou vyprávěl podrobně historii svého pátrání po Lygii a svého pobytu mezi křesťany, vyprávěl o všem, co tam viděl a slyšel, o všem, co mu procházelo hlavou i srdcem, a konečně začal naříkati, že upadl ve zmatek, ve kterém pozbyl klidu, daru rozeznávati věci a úsudku o nich. Nic ho tudíž nevábí, nic mu není po chuti, neví, čeho se držeti a jak jednati. Jest hotov uctívati Krista i pronásledovati Ho, chápe vznešenost Jeho nauky, ale zároveň k ní pociťuje nepřekonatelný odpor. Chápe, že kdyby třebaš měl ve své moci Lygii, nebude ji míti celou, protože se musí o ni děliti s Kristem. Nakonec žije, jako by nežil – bez naděje, bez zítřka, bez víry ve štěstí, a kolem dokola

jej obklopuje tma, ze které hledá východiště, tápaje, ale nemůže je najít.

Petronius hleděl za jeho vypravování na jeho změněnou tvář, na ruce, které za řeči natahoval zvláštním způsobem před sebe, jako by opravdu hledal cestu ve tmě a uvažoval. Pojednou vstal, a přistoupiv k Vinitiovi, začal rozhrnovati svými prsty jeho vlasy nad uchem.

„Víš-li pak,“ tázal se, „že máš několik šedivých vlasů na skrání?“

„Je to možno,“ odpověděl Vinitius. „Nebude mi s podivením, zšedivějí-li mi brzy všechny.“

Potom nastoupilo mlčení. Petronius byl člověk rozumný a nejednou přemýšlel o lidské duši a životě. Ale ten život, na tomto světě, ve kterém žili oba, mohl býti vůbec zevně buď šťastný, nebo nešťastný, ale uvnitř býval klidný. Jako úder hromu nebo zemětřesení mohly rozbořiti chrám, právě tak neštěstí mohlo zhroustiti život, sám o sobě však skládal se ten život z prostých a harmonických čar, zbavených všelikého zkřivení. Tentokrát bylo cosi jiného ve slovech Vinitiových a Petronius po prvé se octl před řadou duševních záhad, kterých dosud nikdo nerozřešil. Byl potud rozumný, že cítil jejich váhu, ale přese všechnu svoji bystrost nedovedl ničeho odpovědět na dané otázky – až konečně po dlouhé chvíli mlčení řekl:

„To jsou snad kouzla.“

„I já jsem tak soudil,“ odpověděl Vinitius, „a nejednou se mi zdálo, že jsme byli očarováni oba.“

„Což aby ses odebral na příklad ke kněžím Serapidovým?“ řekl Petronius. „Zcela určitě jest mezi nimi jako vůbec mezi kněžími mnoho podvodníků, jsou však i tací, kteří prozkoumali podivná tajemství.“

Řekl to však bez víry a nejistým hlasem, neboť sám cítil, jak ta rada může v jeho ústech připadat malichernou, a dokonce i směšnou.

Vinitius pak začal si mnouti čelo a řekl:

„Kouzla...! Viděl jsem kouzelníky, kteří užívali podzemních, neznámých sil pro zisk, viděl jsem i takové, kteří jich užívali ke škodě

svých nepřátel. Ale křesťané žijí v chudobě, nepřátelům odpouštějí, hlásají pokoru, ctnost a milosrdenství – co by tedy měli z kouzel a proč by jich měli užívat?...?”

Petronia začalo zlobiti, že jeho rozum nemůže nalézt na nic odpovědi, nechtěje se však přiznati k tomu, odpověděl, jen aby dal nějakou odpověď:

„To je nová sekta...”

Za chvíli pak pravil:

„U božské obyvatelky pafijských hájů, kterak to vše kazí život! Ty se obdivuješ dobrotě a šlechetnosti oněch lidí, kdežto já ti tvrdím, že jsou zlí, poněvadž jsou nepřáteli života jako nemoci a jako sama smrt. Máme těch beztak dosti! Nepotřebujeme ještě křesťanů! Jen počítej: nemoci, Caesar, Tigellinus, Caesarovy básně, ševci, kteří vládou potomkům dávných Quiritů, osvobodenci, kteří zasedají v senátě – u Kastora, dosti již toho! To je zhoubná a odporná sekta! Pokoušel ses setrástí se sebe ty smutky a užití trochu života?”

„Pokoušel,” odpověděl Vinitius.

Ale Petronius dal se do smíchu a řekl:

„Ó, ty zrádce! Prostřednictvím otroků rychle se šíří zprávy: svedl jsi mi Chrisothemidu!”

Vinitius nevrle mávl rukou.

„Bud’ tomu jakkoliv, děkuji ti,” pravil Petronius. „Pošlu jí pár střevíčků, prošívaných perlemi; v mé milostné mluvě to znamená: ‚Odejdi!’ Jsem ti zavázán dvojí vděčností: předně za to, že jsi nepřijal Eunike, a za druhé, že jsi mne zbavil Chrisothemidy. Poslyš mne: vidíš před sebou člověka, jenž ráno vstával, koupal se, hodoval, měl pro sebe Chrisothemidu, psával satiry a někdy i proplétal prosu verši, ale který se nudil jako Caesar a často se nedovedl ubrániti chmurným myšlenkám. A víš, proč to bylo...? Nuže, proto, že jsem hledal daleko to, co bylo blízko... Krásná žena vždycky stojí za tolik zlata, mnoho-li váží, ale ženu, která přitom i miluje, nelze prostě zaplatiti. Té si ne-

koupíš ani za všechny poklady Verrovy³⁴⁴. Ted' si říkám to, co následuje: naplňuji život štěstím jako pohár nejznamenitějším vínem, jaké vydala země, a piji, dokud mi neztuhne ruka a nezblednou ústa. Co bude dále, toho nedbám – to jest má nejnovější filosofie.“

„Vyznával jsi ji vždy. Není na ní nic nového!“

„Jest v ní obsah, jenž chyběl.“

To praviv, zavolal Eunike, která vešla, oděna v bílé roucho, zlatovlasá, ne již dřívější otrokyně, nýbrž jako bohyně lásky a štěstí.

On pak jí otevřel náruč a řekl:

„Pojď!“

Nato přiběhla k němu, a posadivši se mu na klín, ovinula mu ruce kol šíje a hlavu položila mu na prsa. Vinitius viděl, jak se její tváře pomalu začaly pokrývati nádechem uzardění, jak se oči postupně ztápěly v mlze. Společně tvořili rozkošnou skupinu, milostnou a šťastnou. Petronius sáhl rukou do mělké vazy, stojící vedle na stole, a vyňav z ní plnou hrst fialek, začal jimi zasypávati hlavu, prsa i stolu³⁴⁵ Eunike, pak stáhl jí tuniku s ramenou a řekl:

„Šťasten, kdo jako já nalezl lásku, zavřenou do takových tvarů...! Někdy se mi zdá, že jsme dvojice bohů... Pohled' sám: vytvořil Praxiteles nebo Myro³⁴⁶ či Skopas nebo Lisias někdy čarokrásnějších linií? Jest na Paru³⁴⁷ nebo na Penteliku³⁴⁸ podobný mramor, teplý, růžový a láskou nyjící? Jsou lidé, kteří vylíbají okraje váz, já však raději hledám rozkoš tam, kde ji opravdu možno nalézt.“

344 Správce starořímské Sicílie z 1. st. př. n. l., pověstný svou lakotou a vyděračstvím.

345 Svrchní roucho starověkých Římanek delší než tělo; proto bývalo pod prsy shrnováno a skládáno do hojných záhybů.

346 Slavný řecký sochař kovolijec z 5. st. př. n. l.

347 Jeden z kykladských ostrovů, proslulý bílým mramorem.

348 Pohoří v Attice (řecký kraj, kde leží např. Athény), proslulé mramorovými doly.

To praviv, začal blouditi rty po ramenou i šíji Eunike, jí pak pronikalo chvění a její oči tu se zavíraly, tu opět otvíraly s výrazem nevýslovné rozkoše. Petronius pozvedl za chvíli svoji sličnou hlavu, a obrátiv se k Vinitiovi, pravil:

„A nyní si pomysli, čím jsou proti tomu tvoji zamračení křesťané! Nechápeš-li rozdíl, jdi si k nim...! Ale ten pohled tě vyléčí.“

Vinitius roztáhl nozdry, jimiž procházela vůně fialek, naplňující celý pokoj, a zbledl, neboť jej napadlo, že kdyby takto mohl blouditi po ramenou Lygie, byla by to jakási svatokrádežná rozkoš, tak veliká, že by se pak třeba mohl rozpadnouti svět. Ale jsa zvyklý rychle si uvědomovati to, co se v něm děje, postřehl, že i v této chvíli myslí na Lygii a pouze na ni.

Petronius pak řekl:

„Eunike, rozkaž, božská, aby nám byly připraveny věnce na hlavu a snídaně!“

Potom, když odešla, obrátil se k Vinitiovi: „Chtěl jsem ji vykoupiti a víš, co mi odpověděla? ‚Chci být raději tvou otrokyní nežli chotí Caesarovou.‘ A nechtěla na to přistoupiti. Nuže, vykoupil jsem ji, aniž o tom věděla. Praetor udělal mi to k vůli, že nežádal její přítomnosti. Ale ona o tom neví, že tento dům a všecky mé šperky, vyjímaje gemmy³⁴⁹, připadnou jí v okamžiku, kdybych zemřel.“ To praviv, vstal, prošel se pokojem a řekl: „Láska mění jedny více, druhé méně, ale změnila i mne. Kdysi míval jsem rád vůni verveny, poněvadž však Eunike má raději fialky, oblíbil jsem si je i já nade všecko, a od té chvíle, co přišlo jaro, vdechujeme pouze fialky.“

Tu se před Vinitiem zastavil a tázal se:

„A co ty? Stále se držíš nardu?“

„Nech mne na pokoji!“ odpověděl mladý člověk.

349 Drahé kameny, jemně zdobené vybroušenou plastikou, používané často jako amulet.

„Chtěl jsem, aby sis prohlédl Eunike; mluvím ti o ní proto, že snad i ty hledáš daleko to, co je nablízku. Snad i pro tebe tluče někde ve tvých otrockých cubiculích věrné a prosté srdce. Přilož si takový balzám na své rány! Říkáš, že Lygie tě miluje! Možná! Ale jaká to láska, jež se zříká rozkoše? Neznamená to, že je cosi silnějšího nad ni? Ne, drahý, Lygie není Eunike!“

Nato odvětil Vinitius:

„Všecko jest jen jedinou trýzní. Viděl jsem tě, když jsi líbal Eunike ramena, a tehdy mne napadlo, že kdyby mně Lygie takto odhalila svá, ať by se potom země pod námi rozevřela! Ale při pouhé myšlence na to zachvátila mne jakási úzkost, jako bych se byl vrhl na vestálku nebo měl v úmyslu potupiti božství... Lygie není Eunike, jenže já rozumím tomu rozdílu jinak nežli ty. Tobě láska změnila nozdry, a proto máš raději fialky nežli vervenu, kdežto mně změnila duši, a proto přes svoji ubohost i vášeň chci raději tomu, aby Lygie byla takovou, jakou jest, nežli aby se podobala jiným.“

Petronius pohnul rameny.

„Pak se ti neděje křivda. Ale já tomu nerozumím.“

Vinitius však odpověděl horečně: „Ano, ano...! My si již nemůžeme rozuměti!“

Opět nastala chvíle mlčení, načež Petronius řekl:

„Ať Hádes pohltí tvé křesťany! Naplnili tě nepokojem a zničili smysl života. Ať je Hádes pohltí! Mýlíš se, máš-li za to, že to je dobročinnou naukou, neboť dobročinným je to, co dává lidem štěstí, to jest krása, láska a moc, kdežto oni to nazývají marností! Mýlíš se, že jsou spravedliví, neboť budeme-li spláceti zlé dobrým, čím budeme spláceti dobro? A kromě toho: je-li stejná odměna za to i ono, k čemu tedy mají lidé býti dobří?“

„Nikoli, odměna není stejná, ta se začíná podle nauky až v životě příštím, který není dočasný.“

„S tím nechci nic mít, poněvadž uvidíme teprve, lze-li co spatřiti – bez očí! Prozatím jsou to prostě slaboši. Ursus zardousil

Krotona, protože má svaly z ocele, ale to jsou pápěry a budoucnost nemůže náležeti pápěram.“

„Pro ně život začíná současně se smrtí.“

„To jako by někdo řekl: Den začíná zároveň s nocí. Máš v úmyslu unést Lygii?“

„Ne. Nemohu jí dobré splatiti zlým a přísahal jsem, že tak ne učiním.“

„Máš v úmyslu přijmouti učení Kristovo?“

„Chci, ale je v rozporu s mou povahou.“

„A dovedeš zapomenouti na Lygii?“

„Ne.“

„Tedy cestuj!“

Otroci ohlásili v tom okamžiku, že snídaně jest připravena, ale Petronius, jemuž se zdálo, že připadl na šťastnou myšlenku, pokračoval na cestě do triclinia:

„Sjezdil jsi kus světa, ale jen jako voják, jenž spěchá na místo určení a cestou se nezastavuje. Vydej se s námi na cestu do Achaie. Caesar se dosud nevzdal úmyslu cestovati. Bude se všude zastavovati cestou, zpívati, sbíratí věnce, okrádati chrámy a konečně se vrátí do Itálie jako triumfátor. Bude to cosi jako pochod Bakchův a Apollonův v jedné osobě. Augustiani, Augustianky, tisíce kytar – u Kastora, stojí za to, abys to viděl, neboť svět až dosud nespátril něčeho podobného!“

Tu se položil na lehátko u stolu vedle Eunike, a když mu otrok na hlavu kladl věnec ze sasanek, pokračoval:

„Co jsi viděl ve službě u Corbula? Nic! Prohlédl sis řádně řecké chrámy jako já, který déle nežli dvě léta šel jsem z rukou jednoho průvodce do rukou druhého? Byl jsi na Rhodu shlédnouti místo, kde stálo Colosseum? Viděl jsi v Panope³⁵⁰ ve Fokidě³⁵¹ hlínu, ze

350 Starověké město.

351 Fokis – krajina ve starém Řecku u Korintského zálivu.

které hnětl Prometheus lidi, nebo ve Spartě vejce, které snesla Leda³⁵², nebo v Athénách slavný sarmatský pancéř, zhotovený z koňských kopyt, nebo na Euboi³⁵³ koráb Agamemnonův³⁵⁴ nebo číši, pro kterou jako forma posloužil levý prs Helenin? Viděl jsi Alexandrii, Memfidu³⁵⁵, pyramidy, Isidin vlas, jež si vytrhla ze žalu nad Osiriem? Slyšel jsi bédování Memnonovo³⁵⁶? Svět je široký a ne všechno se končí na Zatibří! Budu provázeti Caesara, a až se budu vraceti, opustím jej a odjedu na Kypr, poněvadž si ta má zlatovláska bohyně přeje, abychom oba společně obětovali v Pafu holuby Kypridě, a je nutno, abys věděl, že stane se, čeho si přeje ona.“

„Jsem tvou otrokyní!“ pravila Eunike.

On pak opřel ověncenou hlavu o její klín a řekl s úsměvem:

„Nuže, jsem otrokem otrokyně! Obdivuji se ti, božská, od paty až ke hlavě.“

Potom k Vinitiovi:

„Jeď s námi na Kypr! Dříve však měj na paměti, že se musíš sejít s Caesarem! Není dobře, že jsi u něho dosud nebyl; Tigellinus je hotov těžiti z toho ve tvůj neprospěch. Nechová k tobě sice osobní nenávisti, nicméně tě nemůže míti rád, byť proto, že jsi mým synovcem. Řekneme, že jsi byl nemocen. Musíme přemýšleti o tom, co mu máš odpovědět, zeptá-li se tě na Lygii. Nejlépe mávní rukou a řekni mu, že jsi ji měl u sebe, dokud tě neomrzela. On tomu rozumí. Pověz mu také, že tě doma zadržela nemoc, že se horečka zvýšila zármutkem, že jsi nemohl býti v Neapoli a naslouchati Caesarovu

352 Choť spartského krále Tyndarea, která dle starořecké báje porodila Diovi, jež ji oplodnil proměněný v labuť, dvě vejce, z nichž vzešla trojská Helena a Dioskurové.

353 Ostrov při východním pobřeží Řecka.

354 Slavný hrdina z trojské války, vrchní velitel řeckých vojsk.

355 Řecký název pro hlavní město starověkého Egypta v období Staré říše.

356 V řeckém bájesloví král Ethiopů, hrdina trojské války, v níž padl Achillovou rukou.

zpěvu a že ke zdraví ti pomohla jedině naděje, že jej uslyšíš. Nelekej se nadsazovati. Tigellinus ohlašuje, že vymyslí pro Caesara něco nejen velikého, nýbrž i hrubého... Nicméně se bojím, aby mne neočernil. Rovněž se bojím tvé nálady...”

„Víš-li,“ pravil Vinitius, „že jsou lidé, kteří se Caesara nebojí a žijí tak klidně, jako by ho nebylo na světě?“

„Vím, koho uvedeš: křesťany.“

„Ano. Oni jediní... Čím však jest náš život, ne-li ustavičným strachem?“

„Dej mi pokoj se svými křesťany! Nebojí se Caesara, protože snad o nich ani neslyšel, ale ať je tomu jakkoliv, ničeho o nich neví a záleží mu na nich právě tak jako na zvadlém listí. Ale já ti pravím, že to jsou slaboši, že to sám cítíš, a jestliže se tvá povaha zachvívá při jejich učení, tedy právě proto, že cítíš jejich slabost. Ty jsi člověk z jiné hlíny, a dej tudíž s nimi pokoj sobě i mně! Dovedeme žít i zemřít, ale co dovedou oni, není známo.“

Vinitia překvapila ta slova i vrátiv se domů, začal uvažovati, že snad opravdu ta dobrota a milosrdenství křesťanů dokazuje slabost jejich duší. Zdálo se mu, že lidé, mající otužilé a zocelené mysli, nedovedli by takto odpouštět. Přišlo mu na mysl, že opravdu může to být příčinou odporu, jaký chová jeho římská duše k té nauce. „Dovedeme žít i zemřít!“ – pravil Petronius. A oni? Oni dovedou jen odpouštět, ale nerozumějí ani pravé lásce a pravé nenávisti.

XXX

Caesar, vrátiv se do Říma, byl rozezlen, že se vrátil, a za několik dní zahořel již novou touhou po odjezdu do Achaie. Vydal dokonce edikt, v němž prohlásil, že jeho nepřítomnost nepotrvá dlouho a že veřejné záležitosti nebudou tím nikterak vydány jakékoli škodě. A tak ve společnosti Augustianů, mezi nimiž byl i Vinitius, odebral se na Kapitol, aby složil bohům oběti na šťastnou cestu. Leč na druhý den, když navštívil po řadě Vestin chrám, došlo ke příhodě, která způsobila změnu všech úmyslů. Nero nevěřil v bohy, ale bál se jich, zvláště pak tajemná Vesta jej naplňovala takovou bázní, že při pohledu na božství a svatý oheň zjezily se mu pojednou vlasy zděšením, sevřely se zuby, otřes proletěl všemi údy a Nero sklesl do náruči Vinitia, který náhodou stál přímo za ním. Byl okamžitě vyneszen z chrámu a dopraven na Palatin, kde přesto, že záhy přišel zase k sobě, i přece jen neopustil lože po celý den. Také prohlásil k velikému údivu přítomných, že úmysl odjeti odkládá rozhodně na dobu pozdější, poněvadž prý jej božství tajemně varovalo od spěchu. Za hodinu potom bylo již veřejně ohlašováno po celém Římě, že Caesar, vida zarmoucené tváře obyvatelů, hnut láskou k nim jako otec k dětem, zůstane s nimi, aby se s nimi sdílelo veselí i strasti. Lid rozradostněn rozhodnutím a přitom i jist, že nebudou chyběti hry a rozdávání obilí, houfně se shromáždil před branou palatinskou, jásavě hluče ku poctě božského Caesara. Ten pak přerušil hru v kostky, kterou se bavíval s Augustiany, a řekl:

„Ano, musilo to býti odloženo! Egypt a vláda nad východem nemůže mne minouti podle předpovědění, a proto ani Achaia mi neujde. Dám prokopati korintský Isthmus³⁵⁷ a v Egyptě vystavíme

357 Průliv mezi Řeckem a Peloponésem.

takové pomníky, proti nimž se budou pyramidy zdáti dětskou hračkou. Dám vystavěti sfingu, sedmkrát větší té, která se u Memfidy dívá na poušť, ale rozkáži, aby měla moji tvář. Pozdější staletí budou mluvit pouze o tomto pomníku a o mně.“

„Vystavěl sis pomník již svými básněmi, ne sedmkrát, nýbrž třikrát sedmkrát větší nežli pyramida Cheopsova,“ řekl Petronius.

„A co zpěvem?“ tázal se Nero.

„Pohříchu, kéž by ti lidé dovedli vystavěti pomník jako Memnonův, který by se ozýval tvým hlasem za východu slunce! Moře, která sousedí s Egyptem, hemžila by se po věky věků koráby, na nichž by davy ze tří dílů světa pozorně naslouchaly tvé písni.“

„Pohříchu, kdo to dovede?“ pravil Nero.

„Ale můžeš poručiti, aby tvá socha byla vytesána z čediče, kterak řídíš čtyřspřeží.“

„Pravda, učiním tak!“

„Věnuješ dar lidstvu!“

„V Egyptě vezmu si za choť Lunu, která jest vdovou, a budu skutečně bohem.“

„A nám dáš za ženy hvězdy, my pak utvoříme nové souhvězdí, které bude pojmenováno souhvězdím Neronovým. Vitelia však ožeň s Nilem, aby plodil hrochy. Tigellinovi daruj poušť a tím se stane králem šakalů...“

„A co určíš pro mne?“ ptal se Vatinius.

„Kéž ti požehná Apis³⁵⁸! Uspořádal jsi nám tak skvělé hry v Beneventu, že se ti nemohu odvděčiti zlým: zhotov několik párů bot sfinze, které brní nohy při noční rose, a pak budeš zhotovovati obuv pro kološy, tvořící alej před chrámy. Každý tam najde přiměřené zaměstnání. Domitius Afer na příklad stane se pokladníkem, jelikož je znám svou poctivostí. Mám rád, Caesare, když blouzníš o Egyptě, a rmoutí mne, že jsi odložil úmysl odjeti.“

358 Posvátný egyptský býk.

Nero pak řekl:

„Vaše smrtelné oči ničeho neviděly, protože se božství činí neviditelným každému, jak se mu zlíbí. Vězte, že když jsem byl ve chrámu Vestině, ona sama postavila se u mne a řekla mi do samého ucha: ‚Odlož odjezd!‘ Stalo se to tak neočekávaně, že jsem se polekal, ačkoli za takovou zjevnou péčí bohů o mne měl bych jim býti vděčen.“

„Všichni jsme se polekali,“ řekl Tigellinus, „a vestálka Rubrie padla do mdlob.“

„Rubrie!“ řekl Nero. „Jakou má sněhobílou šíji!“

„Ale rdí se při pohledu na tebe, Caesare...“

„Ano, zpozoroval jsem to i já! Je to zvláštní! Vestálka! Jest cosi božského v každé vestálce a Rubrie jest velice krásná.“

Tu se na chvíli zamyslí, načež se tázal:

„Povězte mi, proč se lidé bojí Vesty více nežli jiných bohů? Co je v tom? Hle, mne samého zachvátila úzkost, ač jsem nejvyšším knězem! Pamatuji se jen, že jsem padal naznak a byl bych se skácel k zemi, kdyby mne kdosi nebyl zachytil. Kdo mne zachytil?“

„Já!“ odpověděl Vinitius.

„Ach, ty, krutý Aree! Proč jsi nebyl v Beneventu? Řeklo se mi, že jsi nemocen, a opravdu, jsi ve tváři přepadlý. Ale slyšel jsem, že tě Kroto chtěl zavraždit. Je to pravda?“

„Tak jest, zlomil mi ruku, ale ubránil jsem se.“

„Zlomenou rukou?“

„Pomohl mi jakýsi barbar, který byl silnější nežli Kroto.“

Nero pohlédl na něho s údivem.

„Silnější nežli Kroto? Žertuješ snad? Kroto byl nejsilnější z lidí a teď je Sifax z Ethiopie³⁵⁹.“

„Pravím ti, Caesare, co jsem viděl na vlastní oči.“

„Kde je ta perla? Nestal se králem nemorenským?“

359 Souhrnné starořecké označení zemí s obyvatelstvem tmavé pleti.

„Nevím, Caesare. Ztratil jsem jej s očí.“

„Nevíš ani, z jakého je národa?“

„Měl jsem zlomenou ruku, proto jsem se ho nemohl na nic vyptati.“

„Pátrej po něm a najdi jej!“

Nato řekl Tigellinus:

„Já si to vezmu na starost.“

Nero však pokračoval k Vinitiovi:

„Děkuji ti, že jsi mne zachytil. Mohl jsem si roztržiti hlavu, kdybych byl padl. Býval jsi druhdy dobrým společníkem, ale od té doby, co je válka a co sloužíš pod Corbulem, nějak jsi zdivočel a zřídka tě vídám.“

Načež, odmlčev se na chvíli, pravil:

„Jak se daří oné dívce – té, co je příliš úzká v kyčlích –, do které ses zamiloval a kterou jsem odňal pro tebe Aulům...?“

Vinitius upadl do rozpaků, ale Petronius okamžitě mu přispěl ku pomoci:

„Založím se, pane, že zapomněl,“ řekl. „Vidíš jeho rozpaky? Zeptej se ho, kolik jich měl od té doby, a já ti neručím, dovede-li i nato odpovědět. Vinitiové jsou statní vojáci, ale ještě lepší kohouti. Potřebují hejna. Potrestej ho za to, pane, a nepozvi ho na hostinu, jakou nám slibuje uspořádati Tigellinus na tvoji počest u rybníku Agrippova.“

„Ne, ne, neučiním tak! Doufám v Tigellina, že právě tam nebude chybět hejno.“

„Měly by snad chybět Charitky tam, kde bude Amor?“ odpověděl Tigellinus.

Nero však řekl:

„Nuda mne souží! Zůstal jsem z vůle bohyně v Římě, ale ten je mi protivný. Odjedu do Antia. Dusím se v těch těsných ulicích, mezi těmi padajícími domy, mezi těmi hnusnými zákoutími. Smrdutý vzduch zalétá až sem do mého domu a do mých zahrad. Ach, kéž

by zemětřesení zničilo Řím, kéž by nějaký rozhněvaný bůh srovnal jej se zemí! Pak teprve bych vám ukázal, jak se má stavěti město, které jest hlavou světa a mým sídlem.“

„Caesare,“ odpověděl Tigellinus, „pravíš: ‚Kéž by nějaký rozhněvaný bůh zničil město!‘ – není-liž pravda?“

„Ano! Nu, co?“

„Což nejsi bohem?“

Nero mávl rukou s výrazem nevrlosti, načež řekl:

„Uvidíme, co nám uspořádáš na rybnících Agrippových! Potom odjedu do Antia. Vy všichni jste ještě malí, a proto nechápete, že potřebuji velikých věcí.“

To praviv, zamhouřil oči, dávaje tím najevo, že potřebuje odpočinku. Proto se Augustiani začali rozcházeti. Petronius odešel s Vinitiem a řekl k němu:

„Jsi tedy vybídnut, aby ses zúčastnil zábavy. Rudobradý se vzdal cesty, ale bude zato hýřiti více než kdykoli jindy a uvelebil se v městě jako ve vlastním domě. Hleď i ty, abys v hýření našel vyražení a zapomenutí! U d'asa, podmanili jsme si přece svět a máme právo se baviti! Jsi, Marku, velice hezký hoch a tomu připisuji částečně příchyllost, jakou k tobě chovám. U efeské Diany, kdybys mohl viděti své spojené brvy i svoji tvář, ve které je patrna stará krev Quiritů! Tak jest! Kdyby nebylo té divoké nauky, Lygie byla by dnes ve tvém domě. Pokus se ještě dokázati mi, že to nejsou nepřátelé života a lidí...! Zachovali se k tobě hezky, můžeš jim tedy býti vděčen, ale já bych na tvém místě pojal k té nauce nenávist a hledal rozkoš tam, kde lze ji nalézt. Jsi krásný hoch, opakuji to, a v Římě se to hemží rozvedenými ženami.“

„Divím se jen, že to všechno tě ještě neunavuje!“ odpověděl Vinitius.

„Kdo ti to řekl? Mne to unavuje již odedávna, ale nejsem ve tvých letech. Ostatně, mám jiné záliby, které ti chybějí. Mám rád knihy, jichž ty nemáš rád, mám rád poesii, která tě nudí, mám rád poháry, gemmy a mnoho věcí, na které se ty nedíváš, mám bolesti

v křížích, kterých ty nemíváš, a konečně jsem našel Eunike, kdežto ty jsi ničeho podobného nenašel... Mně je doma dobře mezi arcidíly, kdežto z tebe nikdy neudělám estéta. Víím, že v životě nenajdu již ničeho více nad to, co jsem našel, ty však sám nevíš, že stále ještě doufáš a hledáš. Kdyby na tebe přišla smrt, zemřel bys přes všecku svoji odvalu a všechny smutky údivem, že je nutno již opustiti svět, kdežto já bych ji přijal jako nezbytí, jsa přesvědčen, že není na celém světě jahod, kterých bych nebyl okusil. Nepospíchám, ale nebudu zase otálet, vynasnažím se jen, aby mně bylo do poslední chvíle veselo. Na světě jsou veselí skeptikové. Stoikové jsou pro mne hlupáky, ale stoicismus přinejmenším otužuje, kdežto tvoji křesťané uvádějí do světa smutek, jenž jest v životě tím, čím děst' v přírodě. Víš, co jsem zvěděl? – Nuže, o slavnostech, které uspořádá Tigellinus, budou na březích rybníků zřízeny lupanary³⁶⁰ a v těch budou shromážděny ženy z nejpřednějších domů v Římě. Což by se nenašla aspoň jedna dosti hezká, aby tě mohla potěšiti...? Budou tam i panny, které vstoupí do světa po prvé... jako nymfy. Takové jest naše římské císařství... Je již teplo! Polední vítr zahřeje vody a neobsype nahých těl otoky. Ty pak, Narcise, věz, že se nenajde ani jedna, která by ti odolala, ani jedna – byť byla vestálkou!"

Vinitius počal se tlouci dlaní do hlavy jako člověk, jenž věčně je zaujat jedinou myšlenkou.

„Bylo třeba štěstí, abych se setkal s takovou jedinou..."

„A kdo to způsobil, ne-li křesťané...! Lidé však, jejichž heslem jest kříž, nemohou býti jiní. Slyš mne! Řecko bylo krásné a stvořilo moudrost světa, my však jsme stvořili sílu – ale co myslíš, co může stvořiti tato nauka? Víš-li, nuže, objasni mi to, neboť, u Polluxe, nemohu se toho domysli!"

Vinitius pokrčil rameny.

„Zdalo by se, že se bojíš, abych se nestal křesťanem."

360 Nevěstince.

„Bojím se, aby sis nezkazil život! Nedovedeš-li býti Řeckem, budiž Římem! Vládni a užívej! Naše ztřeštěnosti mají proto jakýsi smysl, že právě v nich vězí taková myšlenka. Rudobradým zhrdám, protože je to šašek-Řek. Kdyby se pokládal za Římana, přiznal bych mu, že je v právu, když si dovoluje ztřeštěnosti. Slib mi, že teď, až se vrátíš domů a zastihneš nějakého křesťana, ukážeš mu jazyk. Bude-li to Glaukos lékař, nebude se tomu ani diviti. Na shledanou na Agrippově rybníku!“

XXXI

Praetoriáni obstoupili háje, rostoucí na březích Agrippova rybníka, aby příliš veliké zástupy diváků nepřekážely Caesarovi a jeho hostům, poněvadž se beztak říkalo, že všechno, co jen se v Římě vyznamenávalo bohatstvím, duchem nebo krásou, dostavilo se na onu hostinu, která neměla sobě rovné v dějinách města. Tigellinus chtěl Caesarovi vynahraditi odloženou cestu do Achaie a zároveň překonati všechny, kteří se kdykoli starali o Nerona, a dokázati mu, že nikdo ho nedovede takto pobaviti. Za tím účelem, ještě meškaje v Neapoli, u Caesara, a pak v Beneventu, konal přípravy a posílal rozkazy, aby z nejvzdálenějších konců světa byla dopravena zvířata, ptáci, vzácné ryby a rostliny, nehledě ke přístrojům a tkaninám, které měly hostině dodati lesku. Příjmy z celých provincií byly věnovány k tomu, aby ukojeny byly ztřeštěné nápady, ale toho nemusil mocný favorit dbáti. Jeho vliv každým dnem vzrůstal. Tigellinus nebyl snad Neronovi dosud milejší nežli jiní, ale stával se čím dále tím nevyhnutelnějším. Petronius vynikal nad něho uhlazeností, duchem, důmyslem a při rozmluvách dovedl Caesara lépe baviti, ale ke svému neštěstí vynikal v tom i nad Caesara a tím vzbuzoval u něho závist. Nedovedl býti rovněž poslušným nástrojem ve všem a Caesar se obával jeho mínění, šlo-li o věci vkusu; naproti tomu při Tigellinovi nikdy se necítil stísněn. Samo pojmenování „*arbiter elegantiarum*“, jaké bylo dáváno Petroniovi, popuzovalo sebelásku Neronovu; kdo zajisté měl by je míti, ne-li on sám? Tigellinus však měl tolik rozumu, že si byl vědom svých nedostatků, a vida, že nemůže závoditi ani s Petroniem, ani s Lucanem, ani s jinými, kteří se vyznamenávali buďto rodovým původem, nebo nadáním, nebo vědou – rozhodl se, že je zastíní vydatností svých služeb a především takovou nádherou, aby i Neronova obraznost byla jimi překonána.

Rozkázal tedy, aby hostina byla uspořádána na ohromných vorech, sestavených z pozlacených klád. Jejich okraje byly vyzdobeny skvělými lasturami, ulovenými v Černém moři a v Indickém oceánu a hrajícími barvami perel a duhy. Boky byly pokryty skupinami palem, hájky lotosů a rozkvetlých růží, mezi nimiž byly ukryty fontány, tryskající vonnými proudy, sochy bohů a zlaté nebo stříbrné klece, naplněné různobarevným ptactvem. Uprostřed se vznášel obrovský stan či vlastně, aby nepřekážel v rozhledu, pouze vrchol stanu ze syrského nachu, spočívající na stříbrných sloupcích, pod ním pak se jako slunce leskly stoly, připravené pro besedníky; byly zatíženy alexandrijským sklem, křišťálem a drahocennými přibory, ukořistěnými v Itálii, Řecku a Malé Asii. Vory, mající za příčinou nahromaděných na nich rostlin podobu ostrova a zahrady, byly spojeny provazy ze zlata a nachu se čluny, jež měly podobu ryb, labutí, racků a plameňáků; v nich u barevných vesel seděli nazí veslaři a veslařky, jež se honosily vděky a tahy rozkošné krásy, vlasy upravenými po východním způsobu nebo spjatými do zlatých sítěk. Když Nero, přibyv s Poppaeou a Augustianou, zavítal na hlavní vory a usedl pod nachový stan, ony čluny sebou hnuly, vesla začala brázdit vodu, zlaté provazy se napjaly a vory i s hostinou a hostmi začaly se pohybovat a opisovat kruhy po rybníce. Obklopily je také jiné čluny a jiné menší vory, plné žen, hrajících na kytary a harfy, a jejich růžová těla v pozadí blankytu nebe a vody a v odlescích zlatých nástrojů vsakovala do sebe, jak se zdálo, ony blankyty a odlesky, měnila se a kvetla jako květy.

Z pobřežních hájů, z roztodivných domků, zúmyslně vystavěných a ukrytých v houštinách, ozvaly se rovněž ohlasy hudby a zpěvu. Zaznělo okolí, zazněly háje, ozvěny roznesly zvuky rohů a trub. Sám Caesar, maje po jedné straně Poppaeu, po druhé Pythagora, byl v údivu, a když zvláště mezi čluny se objevily mladé dívky otrokyně, převlečené za Sirény a pokryté zelenými sítkami, napodobujícími šupiny, nebyl vůči Tigellinovi skoupý na pochvaly. Ze zvyku však dí-

val se na Petronia, chtěje seznati mínění „arbitra“, ale ten se dlouhou dobu choval netečně a teprve, když byl tázán, odvětil bez obalu:

„Mám za to, pane, že deset tisíc nahých dívek činí menší dojem nežli jedna.“

Nicméně Caesarovi se líbila „plovoucí hostina“, poněvadž byla čímśi novým. Ostatně byla jako obyčejně podávána jídla tak vybraná, že by i Apitiova obraznost byla u vytržení při pohledu na ně, a vína v tolika druzích, že Otho, který jich podával osmdesát, byl by se schoval pod vodou studem, kdyby mohl viděti onen přepych. Ke stolu ulehli kromě žen Augustiani, které všechny zastiňoval Vinitius krásou. Jeho postava i tvář kdysi příliš vyznačovaly vojína z povolání; nyní vnitřní bolestí a fysickým utrpením, jež přestál, zjemnily se jeho tahy tak, jako by po nich přešla ruka mistra sochaře. Jeho plet' pozbyla dřívější snědosti, ale zůstaly jí zlatisté odlesky numidského mramoru. Oči se zvětšily a zesmutněly. Pouze jeho poprsí zachovalo dřívější formy, bylo jako stvořeno pro pancéř, ale nad oním poprsím legionáře bylo viděti hlavu řeckého boha, nebo aspoň rafinovaného patricia, jemnou a přitom nádhernou. Petronius, říkáje mu, že žádná z Augustianek ani nedovede, ani nebude chtít se mu vzpírat, mluvil jako zkušený člověk. Dívaly se teď na něho všechny, nevyjímaje Poppaeu ani vestálku Rubrii, kterou si Caesar přál míti u hostiny.

Vína, chlazená sněhem z hor, záhy rozehrála srdce i hlavy besedníků. Z pobřežních houštin vynořovaly se stále nové čluny v podobě polních koníků a vázek. Modravá hladina rybníka vypadala, jako by ji někdo posypal plátky květů nebo jako by ji obsedli motýlové. Nad čluny se vznášeli tu a tam na stříbrných a modrých nitích nebo šňůrkách přivázaní holubi a jiní ptáci z Indie a Afriky. Slunce již urazilo většinu dráhy na nebi, ale den, ačkoli se hostina konala začátkem května, byl teplý, ano i parný. Rybník se čeril pod nárazy vesel, která se hroužila do hlubiny podle taktu hudby, ale ve vzduchu nebylo nejmenšího vánku a háje znehybněly, jakoby byly zaposlouchány nebo zahleděny do toho, co se dělo na vodě. Vory stále kroužily po rybníku, vozíce

čím dále tím opilejší a tím více hulákající besedníky. Hostina ještě nedospěla poloviny, a přece nedbáno již pořádku, v jakém všichni si lehli ke stolu. Sám Caesar dal příklad, neboť povstav, rozkázal, aby Vinitius, který spočíval na lehátku vedle Rubrie, postoupil mu své místo, a zaujav jeho triclinium, začal jí cosi šeptati do ucha. Vinitius octl se u Poppaey, která za chvíli natáhla k němu ruku, žádajíc, aby jí zapnul uvolněný náramek, a když tak učinil rukama poněkud se třesoucíma, vrhla mu zpod svých dlouhých řas jakýsi ostýchavý pohled a zavrtěla svou zlatou hlavou, jako by něčemu odporovala. Zatím se slunce zvětšilo, více zčervenalo a zvolna se stáčelo za vrcholky hájů; hosté byli většinou úplně opilí. Vory nyní kroužily blízko břehů, na nichž mezi skupinami stromů a květin bylo viděti hloučky lidí, přestrojené za fauny nebo satyry, hrající na flétny, moldánky³⁶¹ a bubínky, jakož i hloučky dívek, představujících nymfy, dryády³⁶² a hamadryády. Soumrak se konečně snášel za výkřiků zpitých besedníků ku počtě Luny a ty výkřiky vycházely zpod stanu; tehdy zazářily háje tisícerými lampami. Z lupanarů, umístěných na břehu, vynořily se roje světél; na terasách se ukázaly nové skupiny žen, rovněž nahých, skládajících se z manželek a dcer předních domů římských. Ty začaly hlasem a nestoudnými pohyby vábiti besedníky. Vory přirazily konečně ke břehu. Caesar a Augustiani odkvapili do hájů, rozptýlili se po lupanarech, po stanech ukrytých v houštích, ve slujích, uměle zařízených mezi prameny a fontánami. Bezuzdná vášeň zachvátila všechny; nikdo nevěděl, kam se poděl Caesar, kdo je senátor, kdo rytíř, kdo tanečník či hudebník. Satyrové a fauni začali se s křikem honiti za nymfami. Tlouklo se thyrsy do lamp, aby byly zhašeny. Některé části hájů se zahalily ve tmou. Ale všude bylo slyšeti tu hlasité výkřiky, tu smíchy, tu šepot, onde upachtěný dech lidských prsou. Řím opravdu neviděl dosud ničeho podobného.

361 Primitivní nástroj starověkých pastýřů, skládající se z několika píšťal.

362 Lesní víly.

Nero, přibyv s Poppaeou a Augustiany, zavítal na hlavní vory...

Vinitius nebyl opilý jako na oné hostině v paláci Caesarově, na které byla Lygie, ale i jej oslnil a opojil pohled na všecko, co se dělo, až konečně jej zachvátila horečka rozkoše. Vyběhnuv do lesa, pádil spolu s ostatními, rozhlížeje se, která z dryád se mu bude zdátí nejkrásnější. Přes tu chvíli přebíhaly mimo něho se zpěvem a výskáním stále nové jejich houfy, pronásledované fauny, satyry, senátory, rytíři a zvuky hudby. Konečně zahlédnuv průvod panen, vedený jednou z nich, přestrojenou za Dianu, přiskočil k němu, chtěje zblízka pohlédnouti na bohyni, a pojednou mu srdce zemřelo v prsou. Připadalo mu totiž, že v bohyni s měsícem na hlavě poznává Lygii.

Dívky jej obstoupily v třeštivém chorovodu a za chvíli, chtějíce jej patrně přiměti k tomu, aby je pronásledoval, rozprchly se jako stádo srn. On však zůstal na místě s tlukoucím srdcem, bez dechu, neboť přesto, že poznal, že Diana nebyla Lygií a ani zblízka nebyla jí podobna, příliš mocný dojem zbavil ho sil. Pojednou byl jat tak nesmírným steskem po Lygii, jakého nikdy v životě nezakusil, a láska k ní vrhla se mu novou, obrovskou vlnou do hrudi. Nikdy mu nepřipadala dražší, čistší, milovanější jako v tomto lese třeštivé vášně a divoké prostopášnosti. Před chvílí chtěl sám píti z toho poháru a účastniti se onoho rozpoutání smyslných chtíčů a nestoudnosti, nyní však byl jat odporem a ošklivostí. Ucítil, že jej dusí hnus, že jeho prsa potřebují vzduchu a oči hvězd, nezatemnělých houštinami tohoto strašlivého háje, i rozhodl se, že prchne. Sotva však sebou hnul, stanula před ním jakási postava s hlavou, zahalenou do závoje, a opřevši se rukama o jeho ramena, začala mu šeptati, zalévajíc mu tvář horkým dechem:

„Miluji tě...! Pojd'! Nikdo nás nespatri! Pospěš si!“

Vinitius jako by se probudil ze sna.

„Kdo jsi?“

Ona však se o něho opřela prsy a začala naléhati:

„Pospěš si! Hleď, jak je tu prázdnno, a já tě miluji! Pojd'!“

„Kdo jsi?“ opakoval Vinitius.

„Hádej!“

To řkouc, přitiskla skrze závoj rty na jeho ústa, současně přitahujíc k sobě jeho hlavu, až konečně, když se jí zatajil dech, odtrhla tvář od něho.

„Noc lásky...! Noc zapomenutí!“ mluvila, rychle lapajíc vzduch.
„Dnes je to dovoleno...! Zde mne máš!“

Ale Vinitia pálil onen polibek a naplnil jej novou ošklivostí. Jeho duše a srdce dlely kdesi jinde a na celém světě nebylo pro něho nic kromě Lygie.

Odstrčiv tedy od sebe postavu, zahalenou v závoj, řekl:

„Ať jsi kdokoli, miluji jinou a nechci tě!“

Ale ona sklonila k němu hlavu.

„Odhrň závoj...!“

V té chvíli však zašustilo listí blízko myrt, postava zmizela jako snivý přelud, pouze zpovzdálí rozlehl se její smích nějak divoký a zlověstný.

Petronius stanul před Vinitiem.

„Slyšel jsem a viděl,“ řekl.

Vinitius pak odpověděl:

„Pojďme odtud...!“

A šli. Minuli světlem planoucí lupanary, háj, řetěz jízdných prae-toriánů a našli lektiky.

„Přisednu si k tobě!“ řekl Petronius.

A vsedli společně. Cestou však mlčeli oba. Teprve, když se octli v atriu Vinitiova domu, Petronius řekl:

„Víš, kdo to byl?“

„Rubrie?“ tázal se Vinitius, otrásaje se při pouhé myšlence, že Rubrie byla vestálkou.

„Ne.“

„Nuže, kdo?“

Petronius snížil hlas.

„Vestin oheň byl znesvěcen, protože Rubrie byla s Caesarem. S tebou pak mluvila...”

Tu dokončil ještě tišeji:

„Diva Augusta.”

Nastala chvíle mlčení.

„Caesar,” řekl Petronius, „nedovedl před ní utajiti svou vášeň k Rubrii, a snad proto se chtěla pomstíti; já pak jsem vám v dalším zabránil, protože kdybys poznal Augustu, byl ji odmítl, bylo by neodvratně veta po tobě, po Lygii a snad i po mně!”

Ale Vinitius propukl:

„Mám dosti Říma, Caesara, hostin, Augusty, Tigellina i vás všech! Dusím se! Nemohu takto žít, nemohu! Chápeš mne?”

„Pozbýváš rozumu, soudnosti a umírněnosti...! Vinitie!”

„Miluji pouze ji jedinou na světě!”

„Nu, a co?”

„Nuže, nechci jiné lásky, nechci vašeho života, vašich hostin, vaší nestoudnosti a vašich zločinů!”

„Co se to s tebou děje? Jsi křesťan?”

Ale mladý člověk chytil se rukama za hlavu a jal se opakovati jako v zoufalství:

„Ještě ne! Ještě ne!”

XXXII

Petronius odešel domů, krče rameny a valně nespokojen. Vystihl nyní i on, že si přestali s Vinitiem rozuměti a že jejich duše se úplně rozešly. Kdysi míval Petronius na mladého vojína neobyčejný vliv. Byl mu ve všem vzorem a často postačilo několik ironických slov z jeho strany, aby Vinitia od něčeho odvrátil nebo k něčemu přiměl. Ted' nezůstalo z toho nic do té míry, že se Petronius ani nepokoušel dřívější prostředky, cíť, že jeho důvtip a ironie sesmyknou se bez jakéhokoliv výsledku po nových vrstvách, jaké na Vinitiovu duši nakupila láska a styk s nepochopitelným světem křesťanským. Zkušený skeptik rozuměl, že ztratil klíč k této duši. Proto také naplňovalo jej to nespokojeností, ano i obavou, která byla ještě stupňována událostmi té noci. „Jestliže je to ze strany Augusty nepomíjející choutka a trvalejší vášeň,“ uvažoval Petronius, „stane se buď to, či ono: buďto jí Vinitius neodolá a pak může býti zničen při sebemenší náhodě – nebo, což jemu dnes podobnější, odolá a v té případnosti bude zničen jistě a s ním mohu býti zničen i já, byť proto, že jsem jeho příbuzný a že Augusta, zanevřevši proti celé rodině, přejde s váhou svého vlivu na stranu Tigellinovu...“ Ať tak či onak, bylo zle. Petronius byl člověk odvážný a nebál se smrti, ale neočekáváje od ní ničeho, nechtěl ji přivolávat. Konečně se po dlouhém přemýšlení rozhodl, že bude nejlépe a nejbezpečněji, vypraví-li se Vinitius na cesty z Říma. Ach, kdyby mu tak mohl dáti ke všemu nádavkem Lygii, byl by tak učinil s radostí! Nicméně doufal beztak, že nebude mu příliš nesnadno, aby jej k tomu přemluvil. Pak by rozšířil na Palatině pověst o Vinitiově onemocnění a tím by odvrátil od něho nebezpečí právě tak jako od sebe. Koneckonců, Augusta nevěděla, byla-li Vinitiem poznána; mohla se domnívati, že nikoli, a proto její sebeláska až dosud nebyla příliš zraněna. V budoucnosti

však mohlo býti jinak a bylo záhodno předejít tomu. Petronius chtěl především získati času, neboť rozuměl, že jakmile se jednou Caesar vydá na cestu do Achaie, Tigellinus, který v oboru umění ničemu nerozuměl, ustoupí do pozadí a ztratí svůj vliv. V Řecku byl si Petronius jist vítězstvím nade všemi soky.

Zatím si předsevzal, že bude bdíti nad Vinitiem a povzbuzovati jej, aby odcestoval. Několik dní přemýšlel dokonce o tom, že kdyby vymohl u Caesara edikt, vypovídající křesťany z Říma, Lygie by město opustila spolu s ostatními vyznavači Krista a po ní i Vinitius. Pak by nebylo třeba mu domlouvati. Věc sama byla možná. Vždyť nebylo tomu tak dávno, co Claudius Caesar, když židé vyvolali nepokoje z nenávisťi ke křesťanům, nedoveda rozeznati těchto od oněch, vyhnal židy. Proč by tedy Nero neměl vyhnati křesťany? V Římě bylo by více místa. Petronius po oné „plovoucí hostině“ vídal se každého dne s Neronem na Palatině i v jiných domech. Vnuknouti mu takovou myšlenku bylo snadno, poněvadž se Caesar nikdy nevzpíral domlouvám, jež přinášely někomu zkázu nebo škodu. Po zralém uvážení vymyslel si Petronius celý plán. Nuže, uspořádá ve svém domě hostinu a na té přiměje Caesara, aby edikt vydal. Choval dokonce důvodnou naději, že Caesar jej pověří provedením. Pak by vypravil Lygii s veškerou šetrností, jaká přísluší milence Vinitiově, na příklad do Bají, a pak ať se tam třebas milují a hrají si na křesťany, jak se jim líbí.

Zatím navštěvoval Vinitia často, předně proto, že přes všecko své římské sobectví nemohl se zhostiti náklonnosti k němu, a za druhé, aby jej přemluvil k odcestování. Vinitius se stavěl nemocným a neukazoval se na Palatině, kde den ode dne vznikaly nové záměry. Konečně jednoho dne uslyšel Petronius z vlastních úst Caesarových, že se určitě chystá za tři dny do Antia, a hned nazítří šel o tom zpravit Vinitia.

Ten však mu ukázal seznam osob, pozvaných do Antia, který mu byl ráno přinesen osvobozenec Caesarovým.

„Jest v něm i mé jméno,“ řekl, „jest i tvé. Až se vrátíš, najdeš doma týž seznam.“

„Kdybych nebyl mezi pozvanými,“ odpověděl Petronius, „znamenalo by to, že musím zemřít, já však nedoufám, že by k tomu došlo před cestou do Achaie. Bude mne tam Nero příliš potřebovati.“

Potom, přehlédnuv seznam, pravil:

„Sotva jsme zavítali do Říma, musíme opět opustiti domov a vléci se do Antia. Ale musíme! Neboť to není pouze pozvání, to je zároveň rozkaz!“

„A což kdyby někdo neposlechl?“

„Dostal by vyzvání jiného druhu: aby se chystal na cestu mnohem delší, takovou, ze které se nikdo nevrací. Jaká škoda, že jsi neposlechl mé rady a neodjel, dokud byl čas. Nyní musíš do Antia.“

„Nyní musím do Antia... Podívej se, v jakých dobách to žijeme a jak bídnými jsme otroky!“

„To jsi upozoroval až teprve dnes?“

„Nikoli. Než hled, tys mi dokazoval, že křesťanské učení jest nepřitelem života, protože na něj vkládá pouta. Ale zdaž mohou býti tvrdší nežli ta, která nosíme? Ty jsi řekl: Řecko stvořilo moudrost a krásu, Řím pak moc. Kde že jest naše moc?“

„Zavolej si Chilona! Nemám dnes žádné chuti filosofovat. U Herkula, ne já jsem stvořil ty doby a ne já za ně odpovídám! Mluvme o Antiu! Věz, že tam na tebe čeká veliké nebezpečí a že by snad bylo lépe pro tebe, aby ses změřil s oním Ursem, který zardousil Krotona, nežli abys tam jel; a přece jen nemůžeš nejeti!“

Vinitius nevrle mávl rukou a pravil:

„Nebezpečí! My všichni tápeme ve tmách smrti a přes tu chvíli hrouží se nějaká hlava do těch temnot.“

„Mám ti vypočísti všechny, kteří měli trochu rozumu a dožili se proto přes doby Tiberiovy, Kaligulovy, Claudiovy a Neronovy osmdesáti nebo devadesáti let? Ať jako příklad ti poslouží třebas

jen takový Domitius Afer! Ten zestárl v pokoji, ačkoli celý život byl zlodějem a lotrem!“

„Snad proto, snad právě proto!“ odpověděl Vinitius.

Pak jal se prohlížeti seznam a pravil:

„Tigellinus, Vatinius, Sextus Africanus, Aquillinus, Regulus, Suilius Nerulinus, Eprius Marcellus a tak dále! Jaká to sbírka bídáků a ničemů!... A jen považme, že tohle řídí svět...! Zdaž by nebylo pro ně lépe, kdyby jezdili s nějakým egyptským nebo syrským božstvem po městečkách, potřásali sistry a vydělávali si na chléb hadačstvím nebo skákáním...?“

„Nebo aby ukazovali učené opice, psy, kteří dovedou počítati, nebo osla, který fouká na flétnu?“ dodal Petronius. „To všechno je pravda, ale mluvmе o něčem důležitějším! Měj dobrý pozor a slyš mne! Vypravoval jsem na Palatině, že jsi nemocen a že nemůžeš opustiti dům, a zatím, hle, tvé jméno se přece jen ocitá v seznamu, což dokazuje, že někdo neuvěřil mému vypravování a přičinil se o to zúmyslně. Neronovi na tom nic nezáleželo, poněvadž pro něho jsi voják, se kterým lze nanejvýše mluvit o dostizích v cirku a který o poesii a hudbě nemá zdání. Nuže, o to, aby tam uvedeno bylo tvé jméno, postarala se dle všeho Poppaea, a to znamená, že její touha po tobě nebyla pomíjející choutkou a že prahne po tom, aby si tě dobyla.“

„Je to odvážná Augusta!“

„Odvážná zajisté, protože tě může neodvratně zničiti! Ale kéž by ji Venuše co nejdříve vznítla k jiné lásce! Dokud však si přeje mítí tebe, musíš zachovati svrchovanou opatrnost! Rudobradému začíná zevšedňovati, dnes je mu milejší Rubrie nebo Pythagoras, ale ze sebelásky vykonal by na vás nejhroznější pomstu.“

„V háji jsem nevěděl, že ona ti mluvila ke mně, ale ty jsi přece tajně naslouchal a víš, co jsem jí odpověděl: že miluji jinou a jí že nechci.“

„Ale já tě zapřísahám u všech podzemních bohů, abys neztrácel toho zbytku rozumu, který ti ještě křesťané ponechali! Kterak jen možno váhati, máš-li volbu mezi pravděpodobnou a jistou zkárou? Což jsem ti již neříkal, že kdybys Augustinu sebelásku zranil, nebylo by ti pomoci? U Háda, omrzel-li tě život, podržej si žíly raději hned nebo se vrhni na meč; neboť urazíš-li Poppaeu, může tě potkat smrt méně lehká. Druhdy bývalo příjemnější promluvit si s tebou! Oč ti vlastně běží? Ubude tě? Překáží ti něco, abys miloval svoji Lygii? Měj kromě toho na paměti, že Poppaea ji viděla v Palatině a že nebude těžko pro ni, aby tušila, pro koho odmítáš přízeň tak vznešenou! A pak dostane dívku ve svou moc, byť i z podzemí! Zničíš nejen sebe, nýbrž i Lygii – rozumíš?“

Vinitius naslouchal, jako by myslel na něco jiného, až konečně řekl:

„Musím ji vidět!“

„Koho? Lygii?“

„Lygii.“

„Víš, kde jest?“

„Ne.“

„Nuže, začneš ji opět hledati po starých hřbitovech a na Zatibří?“

„Nevím, ale musím ji vidět.“

„Dobrá! Ač je křesťanka, snad vyjde najevo, že jest rozumnější tebe, a to vyjde najevo určitě, nepřeje-li si tvé zkázy.“

Vinitius pokrčil rameny.

„Zachránila mne z rukou Ursových.“

„Pak si tedy pospěš, protože Rudobradý nebude s odjezdem otálet! Rozsudky smrti může vydávati i z Antia.“

Ale Vinitius neposlouchal. Jej zaměstnávala pouze jedna myšlenka: aby se sešel s Lygií; a proto začal uvažovati o prostředcích k tomu.

Zatím však udála se příhoda, která mohla odstraniti všechny obtíže. Nazítří totiž přišel k němu znenadání Chilon.

Přišel ubohý a rozedraný, se znamením hladu ve tváři a v roztrhaném šatě; nicméně služebnictvo, které již dříve mělo rozkaz, aby jej vpustilo v každou denní či noční dobu, neodvažovalo se zadržeti jej, takže vešel rovnou do atria, a stanuv před Vinitiem, řekl:

„Kéž tě bohové obdaří nesmrtelností a rozdělí se s tebou o vládu nad světem!“

Vinitius měl v první chvíli chuť dáti jej vyhodit ze dveří. Ale napadlo jej, že Řek snad ví něco o Lygii, a zvědavost přemohla odpor k němu.

„To jsi ty?“ ptal se.

„Je zle, synu Jovišův!“ odpověděl Chilon. „Pravá ctnost je zboží, po němž se dnes nikdo neptá, pravý mudřec musí být rád i tím, má-li v pěti dnech jednou, za co by si koupil u řezníka beraní hlavu, kterou okusuje v podstřeší, zapíjeje ji slzami. Ach, pane! Všecko, co jsi mi dal, vydal jsem na knihy u Atracta³⁶³ a pak jsem byl okraden a zničen; otrokyně, která měla sestavit moji nauku, utekla, vzavši s sebou zbytek toho, čím tvá velkomyslnost mne obdařila. Jsem ubožák, ale pomyslíl jsem si: Ke komu se mám uchýlit, ne-li k tobě, Serapide, kterého miluji, zbožňuji a za nějž jsem vydával v nebezpečí svůj život!“

„Proč jsi přišel a co přinášíš?“

„Přicházím pro pomoc, Baale, a přináším ti svoji nouzi, své slzy, svoji lásku a konečně zprávy, kterých jsem se dopídlil z lásky k tobě. Pamatuješ se, pane, co jsem ti svého času říkal, že jsem přenechal otrokyni božského Petronia jednu nitku z pasu Venuše v Pafu...? Vyptával jsem se teď, zdali jí to pomohlo, a ty, synu Slunce, který víš, co se tam v tom domě děje, víš také, čím je tam Eunike. Mám ještě jednu takovou nitku. Schoval jsem ji pro tebe, pane.“

Zde ustal, zpozorovav hněv, chystající se v brvách Vinitiových, a chtěje předejít výbuchu, řekl rychle:

363 Knihkupec ve starém Římě.

„Vím, kde se zdržuje božská Lygie; ukáži ti, pane, dům a uličku.“
Vinitius potlačil rozechvění, jakým jej naplnila ta zpráva, a řekl:
„Kde jest?“

„U Lina, starého kněze křesťanů. Je tam spolu s Ursem a ten dochází jako dříve ke mlynáři, který se jmenuje jako tvůj dispensator³⁶⁴, pane: Demas... Ano! Demas...! Ursus pracuje v noci, a proto bude-li dům v noci obklíčen, nebude již tam... Linus je stár... a v domě jsou mimo něj ještě jen dvě starší ženy.“

„Odkud to všechno víš?“

„Pamatuješ se, pane, že mne křesťané měli ve svých rukou a ušetřili mne. Glaukos arci se mýlí, domnívaje se, že jsem já příčinou jeho neštěstí, ale uvěřil tomu, chudák, a věří dosud – a přece jen mne ušetřili! Nediv se proto, pane, že mé srdce je naplněno vděčností. Jsem člověk ze starých, lepších časů. A tak jsem si myslel: Mám opustit své přátele a dobrodince? Nebylo by zatvrzelostí nezeptat se na ně, nevypátrat, co se s nimi děje, jak jim slouží zdraví a kde se zdržují? U pessinuntské³⁶⁵ Kybely, toho jsem neschopen! Z počátku mne zdržovala obava, aby špatně nerozuměli mým úmyslům. Než láska, jakou jsem k nim choval, ukázala se větší nežli strach a zvláště dodala mi naděje ta lehkost, s jakou oni odpouštějí jakékoli křivdy. Především jsem však myslel na tebe, pane! Naše poslední výprava se skončila nezdarem, ale což se může syn Štěstěny sprátně s takovou myšlenkou? Nuže, připravil jsem ti vítězství! Dům stojí stranou. Můžeš rozkázat otrokům, aby jej obklíčili tak, že ani myš neproklouzne. Ó, pane, pane, jen na tobě záleží, aby ještě dnešní noci octla se ta velkodušná královna ve tvém domě! Stane-li se to však, měj na mysli, že se o to přičinil velice chudý a vyhladovělý syn mého otce!“

Vinitiovi se vehnala krev do hlavy. Ještě jednou otřáslo pokušení veškerou jeho bytostí. Tak jest, to byl prostředek a tentokrát prostře-

364 Správce pokladny.

365 Pessinuntum – město v Malé Asii, hlavní sídlo uctívání bohyně Kybely.

dek spolehlivý! Až jednou bude míti Lygii u sebe, kdo bude s to, aby mu ji odňal? Až jednou učiní Lygii svou milenkou, co jí zbude jiného, nežli zůstatí jí navždy? A ať ďas vezme všeliké nauky! Co budou potom pro něho znamenati všichni křesťané i s jejich milosrdenstvím a chmurnou věrou? Není-li čas, aby strásl se sebe to všecko? Není-liž čas, aby započal život, jakým žijí všichni? Co potom udělá Lygie, jak uvede svůj osud v soulad s naukou, kterou vyznává, je rovněž vedlejší! To jsou věci bez významu! Především bude jeho, a to ještě dnes! A i otázka, obstojí-li v její duši ta nauka proti tomu světu, jí novému, proti rozkoši a slastem, jimž se musí poddati. A to se může státi ještě dnes. Stačí, aby Chilon byl zadržen a vydán rozkaz za soumraku. A pak bude radost bez konce! „Čím byl můj život?“ uvažoval Vinitius. „Utrpením, nezkojenou vášní a stálým dotazováním bez odpovědi.“ Tím způsobem se rozhodne a skončí vše! Připomenul si arcí, že jí slíbil, že na ni nevztáhne ruky. Ale při kom přísahal? Ne při bozích, protože v ně již nevěřil, ne při Kristovi, protože v Něho ještě nevěřil. Ostatně, bude-li míti za to, že jí bylo ublíženo, pojme ji za choť a tím způsobem odčiní bezpráví na ní spáchané. Ano, k tomu se cítí zavázán, vždyť jest jí vděčen za život! Tu se rozpomenul na onen den, kdy s Krotonem vpadl do jejího útulku; rozpomenul se na Ursovu pěst, nad ním vztyčenou, a pak na vše, co následovalo potom. Pak ji opět spatřil, jak se sklání nad jeho ložem, oblečena v roucho otrokyně, krásná jako božství, dobročinná a zbožňovaná. Jeho oči bezděky se přenesly na lararium i na onen křížek, jež mu zanechala, odcházejíc. A za to všecko jí zaplatí novým útokem? Přivleče ji do cubicula za vlasy jako otrokyni? A kterak se mu podaří tak učiniti, když nejen po ní touží, nýbrž ji i miluje, a miluje právě proto, že je taková, jaká jest? A pojednou ucítil, že není dosti pro něho, aby ji u sebe měl, není dosti, aby ji sevřel v objetí, nýbrž že jeho láska chce již něco více, totiž: její souhlas, její milování a její duši. Blahoslavená střecha, vejde-li dívka pod ní dobrovolně, blahoslavená chvíle, blahoslavený den, blahoslavený život! Tehdy štěstí obou bude nevyčerpatelné jako

moře, jako slunce. Ale odvléci ji násilím bylo by zabít na věky takové štěstí a přitom i zničit, zohyzdit a zohaviti to, co jest nejdražší a jediné milované v životě!

Hrůza jím prochvěla při pouhé myšlence na to. Pohlédl na Chilona, který upíraje na něho svůj pohled, zastrčil ruku pod rozedraný šat a nepokojně se podrbával, načež Vinitia opět zachvátil nevypověditelný hnus a chuť, aby toho bývalého pomocníka rozšlapal, jako rozšlapáváme ošklivý hmyz nebo jedovatého hada. Za chvíli již věděl, co má učiniti. Neznaje však v ničem míry a hově přitom hnutí své drsné, římské povahy, obrátil se k Chilonovi a řekl:

„Neučiním, co mi radíš. Abys však neodešel bez odměny, jaké zasluhuješ, dám ti vysázeti tři sta ran v domácím ergastulu.“

Chilon zbledl. V krásné tváři Vinitiově bylo tolik chladného záští, že se nemohl ani na okamžik klamati nadějí, že by slíbená odměna byla pouze krutým žertem.

Vrhl se tedy ihned na kolena, a prohýbaje se, začal bédovati přerývavým hlasem:

„Jakže, perský králi? Za co...? Pyramido milosti! Kolose milosrdenství! Za co...? Jsem stár, hladov, zubožen...! Sloužil jsem ti... A ty se mi takto odvděčuješ...?“

„Jako ty křesťanům!“ odvětil Vinitius.

A zavolal dispensatora.

Leč Chilon přiskočil k jeho nohám a křečovitě je objav, volal nanovo s tváří na smrt bledou: „Pane, pane...? Jsem stár! Jen padesát, ne tři sta...! Padesát je dost...! Sto, ne tři sta...! Smilování! Smilování!“

Vinitius jej odkopl nohou a vydal rozkaz. Ve mžiku vběhlo za dispensatorem dvě silných Kvádů, kteří popadnuvše Chilona za zbytky vlasů, otočili mu kolem hlavy jeho vlastní cár a odvěkli jej do ergastulu.

„Ve jménu Kristově...!“ zvolal Řek ve dveřích k chodbě.

Vinitius osaměl. Vydaný rozkaz jej rozpálil a oživil. Zatím se snažil, aby sebral rozptýlené myšlenky a uvedl je do pořádku. Cítil velikou úlevu a vítězství, jakého dosáhl nad sebou, naplnilo

jej útěchou. Zdálo se mu, že učinil k Lygii jakýsi veliký krok a že by se mu za to mělo dostatí jakési odměny. V první chvíli ani ho nenapadlo, jak těžké nespravedlnosti se dopustil vůči Chilonovi a že jej dal zmrskati za totéž, za co jej dříve odměňoval. Kromě toho byl příliš Římanem, aby jej měla boleti cizí bolest a aby měl upjati svoji pozornost na jednoho ubohého Řeka. Kdyby na to byl dokonce vzpomněl, soudil by, že jednal správně, rozkázav, aby ničemá byl potrestán. Ale on myslel na Lygii a k ní mluvil: Nesplatím ti dobré zlym, a až se jednou dovíš, jak jsem se zachoval k tomu, který mne chtěl přemluvit, abych na tebe vztáhl ruku, budeš mi za to vděčna. Tu se však pozastavil nad tím, zdali by Lygie schválila jeho jednání vůči Chilonovi. Vždyť nauka, kterou ona vyznává, přikazuje odpouštět; vždyť křesťané odpustili tomu ubožákovi, ačkoli měli větší důvody k pomstě. Teprve tehdy ozval se mu v duši výkřik: „Ve jménu Kristově!“ Vzpomněl si, že podobným výkřikem osvobodil se Chilon z rukou Lygových, i rozhodl se, že mu zbytek trestu promine.

Za tím účelem chtěl právě zavolati dispensatora, když ten před ním stanul a řekl:

„Pane, onen stařec omdlel a snad jest i mrtev. Mám dát rozkaz, aby byl dále trýzněn?“

„Vzkříte jej a přived'te sem přede mne!“

Správce atria zmizel za závěsem, ale patrně kříšení nešlo tak snadno, poněvadž Vinitius čekal ještě dlouhou dobu a začal být již netrpěliv, když konečně otroci přivedli Chilona a na daný pokyn sami se okamžitě vzdálili.

Chilon byl bled jako plátno a po jeho nohou stékaly na podlahu atria nitky krve. Byl však při vědomí, a padnuv na kolena, začal mluvit s nataženýma rukama:

„Děkuji ti, pane! Jsi milosrdný a veliký!“

„Pse!“ řekl Vinitius. „Věz, že jsem ti odpustil pro toho Krista, jemuž i já sám vděčím za svůj život!“

„Budu sloužit Jemu i tobě, pane!“

„Mlč a slyš! Vstaň! Půjdeš se mnou a ukážeš mi dům, ve kterém bydlí Lygie!“

Chilon rychle vstal, ale sotva se octl na nohou, zbledl ještě více na smrt a řekl chabnoucím hlasem:

„Pane, jsem opravdu hladov... Půjdu, pane, půjdu, ale nemám sil...! Poruč, aby mně dali aspoň zbytky s mísy tvého psa – a půjdu...!“

Vinitius rozkázal, aby mu dali najíst, pak mu dal hrst zlata a plášť. Ale Chilon, jež zeslabily rány důtek i hlad, nebyl schopen chůze ani po posilnění, ačkoliv se mu strachem ježily vlasy na hlavě, aby Vinitius nepovažoval jeho slabosti za vzdor a neporučil, aby jej mrskali nanovo.

„Jen co mne víno rozhřeje,“ opakoval, drkotaje zuby, „hned budu moci jít, třebaš i do velikého Řecka!“

Opravdu, po nějaké době nabyl trochu sil i vyšli. Cesta byla dlouhá, poněvadž Linus bydlil jako většina křesťanů na Zatibří, nedaleko domu Miramina. Chilon konečně ukázal Vinitiovi o sobě stojící domek, obehnaný zdí, jež cele byla pokryta břectanem, a řekl:

„Zde je to, pane!“

„Dobrá!“ řekl Vinitius. „Ted’ se vzdal, ale dříve slyš, co ti povím! Zapomeň, že jsi mně sloužil; zapomeň, kde bydlí Miriam, Petr a Glaukos; zapomeň rovněž na tento dům a na všechny křesťany! Dostavíš se každého měsíce do mého domu, kde ti osvobozenec Demas vyplatí po dvou kusech zlata. Jestliže však budeš nadále slídit po křesťanech, dám tě zmrskati nebo tě odevzdám do rukou praefekta města!“

Chilon se uklonil a řekl:

„Zapomenu.“

Sotva však Vinitius zmizel na zatáčce uličky, napřáhl za ním ruce a hroze pěstmi, zvolal:

„U Até³⁶⁶ a Furií, nezapomenu!“

Pak opět klesl v bezvědomí.

366 Bohyně zaslepenosti a zločinů.

XXXIII

Vinitius odebral se přímo do domu, ve kterém bydlila Miriam. Před vchodem potkal Nazaria, který při pohledu na něho přišel do rozpaků, ale on jej přívětivě pozdravil a dal se zavést do příbytku matčina.

V příbytku kromě Miriam zastal Petra, Glauka, Crispa a mimo to i Pavla z Tarsu, který se byl právě vrátil z Fregell³⁶⁷. Při pohledu na mladého tribuna zračilo se překvapení na všech tvářích, on pak řekl:

„Pozdravuji vás jménem Krista, ježž uctíváte!“

„Budiž jméno Jeho slaveno na věky!“

„Viděl jsem vaši šlechetnost a přesvědčil se o dobrotě, přicházím tedy jako přítel!“

„A my tě pozdravujeme jako přítele!“ odpověděl Petr. „Posad' se, pane, a rozděl se s námi o posilnění jako náš host!“

„Posadím se, rozdělím o posilnění, ale dříve mne vyslechněte, ty, Petře, i ty, Pavle z Tarsu, abyste poznali moji upřímnost! Víím, kde jest Lygie; vracím se od domu Linova, který stojí blízko tohoto příbytku. Mám na ni právo, dané mi Caesarem, mám ve městě, ve svých domech na pět set otroků; mohl bych obklíčiti její útočiště a zmocniti se jí, ale přece jsem tak neučinil a neučiním.“

„Požehnání Páně bude proto nad tebou a srdce tvé bude očištěno!“ řekl Petr.

„Děkuji ti, ale vyslechněte mne ještě! Neučinil jsem tak, ačkoli žiji v mukách a stesku. Dříve, nežli jsem se setkal s vámi, byl bych ji vzal k sobě najisto a zadržel násilím, ale vaše šlechetnost i vaše nauka, byť jí nevyznávám, změnila cosi v mé duši tak, že se již ne-

367 Město ve střední Itálii.

odvažuji sáhnouti k násilí. Sám nevím, proč se tak stalo, ale je tomu tak! Přicházím tudíž k vám, protože vy jste Lygii otcem i matkou, i pravím vám: Dejte mi ji za což a já vám odpřisáhnou, že nejen nebudu jí brániti, aby vyznávala Krista, nýbrž sám se začnu učití Jeho nauce.“

Mluvil rozhodným hlasem, vztyčiv hlavu, ale byl přece jen rozčilen a nohy se mu třásly pod pruhovaným pláštěm, a když po jeho slovech nastalo mlčení, začal pokračovati, jako by chtěl předejítí nepříznivou odpověď:

„Vím, jaké jsou překážky, ale mám ji rád jako vlastní oči, a byť ještě nejsem křesťanem, nejsem nepřitelem ani vaším, ani Kristovým. Chci před vámi žítí v pravdě, abyste mi mohli důvěřovati. Jde v tomto okamžiku o můj život, a přece k vám mluvím pravdu! Jiný snad by vám řekl: Pokřtěte mne! – Já však pravím: Osvěťte mne! – Věřím, že Kristus vstal zmrtvých, jelikož to tvrdí lidé, žijící pravdou, kteří Jej viděli po smrti. Věřím, jelikož jsem sám viděl, že vaše nauka plodí ctnost, spravedlnost i milosrdenství, ne však zločiny, které se vám předhazují. Nepoznal jsem jí dosud mnoho, jen tolik, co vím od vás, z vašich skutků, jen tolik, co vím od Lygie, jen tolik, co vím z hovorů s vámi. A přece vám opakuji, že i ve mně se cosi změnilo jejím působením. Dříve jsem své služebníky držel železnou rukou, nyní – nemohu. Neznal jsem soucitu, nyní znám. Kochal jsem se v rozkoši, nyní prchám z rybníka Agrippova, neboť dech se mi zatajil ošklivostí. Dříve jsem věřil v nadvládu, dnes jsem se jí zřekl. Vězte, že sám sebe nepoznávám, ale zprotivily se mi hostiny, zošklivilo víno, zpěvy, kytary i věnce, zošklivil se mi dvůr Caesarův i nahá těla i všechny zločiny. A pomyslím-li si, že Lygie jest jako sníh na horách, mám ji rád tím více. A pomyslím-li si, že je taková vlivem vašeho učení, mám rád i ono učení a chci je! Ale poněvadž mu nerozumím, nevím, dovedu-li v něm žítí a snese-li je má povaha, žiji v nejistotě a mukách, jako bych žil ve tmavém žaláři.“

Tu se mu obočí na čele stáhlo v bolestný záhyb a na tváře mu vyrazil ruměnec, načež Vinitius mluvil stále rychleji a s rozechvěním stále větším:

„Hled'te, mučím se láskou i zatemnělostí! Tvrdilo se mi, že ve vaší nauce nemá ceny ani život, ani lidská radost, ani štěstí, ani právo, ani pořádek, ani vrchnost, ani římská vláda. Je tomu tak? Tvrdilo se mi, že jste ztřeštěnci. Rcete, co přinášíte! Jest hříchem milovati? Jest hříchem cítiti radost? Jest hříchem chtít štěstí? Jste nepřáteli života? Je třeba, aby křesťan byl chud'asem? Já že bych se měl vzdáti Lygie? Jaká jest vaše pravda? Vaše skutky i vaše slova jsou jako průhledná voda, ale jaké je dno té vody? Vidíte, že jsem upřímný. Rozptylte tmu! Mně totiž řeklo se ještě toto: Řecko stvořilo moudrost a krásu, Řím pak moc, kdežto co přinášíte vy? Nuže, rcete, co přinášíte! Je-li za vašimi dveřmi jasné světlo, otevřte mi je!“

„Přinášíme lásku!“ řekl Petr.

A Pavel z Tarsu dodal:

„Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však bych neměl, byl bych jako měď' zvučící...“

Leč srdce starého apoštola bylo dojata onou duší, svíjející se v mukách, která jako pták, zavřený do klece, toužila po vzduchu a slunci, a proto vztáhl k Vinitiovi ruce a pravil:

„Kdo klepá, bude mu otevřeno, a milost Páně je nad tebou; proto žehnám tobě, tvé duši i tvé lásce ve jménu Spasitele světa!“

Vinitius, jenž beztak mluvil u vytržení, uslyšev žehnání, přiskočil k Petrovi a tehdy stalo se cosi neobyčejného. Nuže, tento potomek Quiritů, který donedávna neuznával v cizinci člověka, chopil se rukou starého Galilejce a začal je z vděčnosti tisknout i ke rtům.

A Petr se zaradoval, neboť pochopil, že setba opět padla na jednu další úrodnou půdu a že jeho rybářská síť vylovila o jednu duši více.

Přítomní pak, neméně rozradostněni oním zjevným projevem úcty k božímu apoštolovi, zvolali jedním hlasem:

„Chvála na výsostech Pánu!“

Poppaea v rozhovoru s „rabbim“.

Vinitius povstal se zjasněnou tváří a začal mluvit:

„Vidím, že štěstí může mezi vámi býti domovem, neboť se cítím šťasten a domnívám se, že zrovna tak i v jiných věcech mne přesvědčíte. Ale tolik vám ještě povím, že se tak nestane v Římě. Caesar odjíždí do Antia, já pak musím s ním, poněvadž mám rozkaz. Víte, že neposlechnouti znamená smrt. Jestliže však jsem našel milost v očích vašich, jed'te se mnou, abyste mne učili své pravdě. Bude vám tam bezpečněji nežli mně samému, v tom velikém shonu lidí budete moci hlásati svoji pravdu u samého dvora Caesarova. Říká se, že Akté jest křesťankou; i mezi praetoriány jsou křesťané, neboť sám jsem viděl, jak vojáci klekali před tebou, Petře, u brány nomentské. V Antiu mám letohrádek, ve kterém se budeme scházeti, abychom po boku Neronově naslouchali vaší nauce. Říkal mi Glaukos, že jste hotovi pro jednu duši putovati až na konec světa; nuže, učinite tak pro mne, co jste učinili pro ty, kvůli nimž jste přišli až z Judey, učinite tak a neopouštějte duše mé!“

Oni uslyševše to, začali se raditi, s radostí uvažující o vítězství své nauky i o významu, jaký pro pohanský svět bude míti obrácení Augustiana a potomka jednoho z nejstarších rodů římských na pravou víru. Byli opravdu hotovi putovati na konec světa kvůli jedné duši lidské a od smrti Mistrový ničeho jiného přece nedělali; proto jim odmítavá odpověď nepřišla ani na mysl. Ale Petr byl v té chvíli pastýřem celého stáda, a proto odjeti nemohl, kdežto Pavel z Tarsu, který byl nedávno v Aricii a ve Fregellách a chystal se opět na dlouhou cestu na východ, aby navštívil tamější osady křesťanské a oživil je novým duchem horlivosti, souhlasil, aby provázal mladého tribuna do Antia, neboť mu bylo snadno najíti tam koráb, jedoucí na řecká moře.

Vinitius, jakkoliv se zarmoutil, že Petr, jemuž byl tolik zavázán, nebude ho provázeti, poděkoval přece jen vděčně a pak se obrátil na starého apoštola s poslední žádostí.

„Znaje Lygiin příbytek,“ pravil, „mohl bych jít k ní sám a zeptati se, jakož je slušno, chce-li mne za manžela, stane-li se má duše křesťanskou; ale raději chci požádati tebe, apoštole: Dovol, abych ji spatřil, nebo zaved’ mne k ní sám! Nevím, jak dlouho budu nucen zdržeti se v Antiu. A mějte na paměti, že u Caesara nikdo není jist svým zítřkem. Řekl mi již i Petronius, že tam nebudu naprosto v bezpečí. Ať tedy ji spatřím předtím, ať nasytím jí své oči a ať se jí otáží, zapomene-li mi zlé a bude-li se mnou sdíleti dobré!“

A apoštol Petr se dobromyslně usmál a řekl:

„Kdož by ti tu oprávněnou radost měl odepřít, milý synu?“

Vinitius opět se schýlil k jeho rukám, neboť již nikterak nemohl opanovati překypující srdce, apoštol pak vložil ruce na jeho skráně a řekl:

„Ty však se Caesara neboj, neboť to ti prohlašuji, že ani vlas ti s hlavy nespadne!“

Potom poslal Miriam pro Lygi, přikazuje, aby jí neříkala, koho mezi nimi najde, aby dívka tím větší způsobil radost.

Bylo to nedaleko, a tak po krátké době zahlédli ti, co byli shromážděni v jizbě, mezi myrtami v zahrádce Miriam, kterak vede Lygii za ruku.

Vinitius chtěl jí běžeti vstříc, ale při pohledu na tu milovanou postavu odňalo mu štěstí síly – i stál s tlukoucím srdcem, bez dechu, sotva na nohou moha se udržeti, stokrát více rozechvěn nežli tehdy, kdy po prvé v životě uslyšel šípy Parthů, svištící mu mimo hlavu.

Vběhla, netušíc ničeho, a při pohledu na něj stanula rovněž jako přikována. Její tvář se zarděla a hned nato zase velice zbledla a pak jala se Lygie rozhlížeti udivenýma a přitom i polekanýma očima po přítomných.

Kolem však viděla jasné, dobroty plné pohledy, apoštol Petr pak přistoupil k ní a pravil:

„Lygie, miluješ jej stále?“

Nastala chvíle mlčení.

Její ústa se začala třásti jako u dítěte, kterému je do pláče a jež, cítíc se vinno, přece jen vidí, že je nutno k vině se přiznati.

„Odpověz!“ řekl apoštol.

Tehdy s pokorou a úzkostí ve hlase zašeptala, klesajíc Petrovi ke kolenům:

„Tak jest...“

Vinitius však v jediném okamžiku přiklekl k ní, Petr pak vložil ruce na jejich hlavy a řekl:

„Milujte se v Pánu a ke slávě Jeho, neboť není hříchu v lásce vaší!“

XXXIV

Chodě po zahrádce, Vinitius vypravoval Lygii krátkými, z hloubi srdce vytrženými slovy to, z čeho se před chvílí vyznal apoštolům: tedy z neklidu své duše, ze změn, jaké se v něm udály, a konečně z toho nesmírného stesku, který mu zahalil život od té doby, co opustil příbytek Miriamin. Přiznal se Lygii, že chtěl na ni zapomenouti, ale nemohl. Myslil na ni celé dny i noci. Připomínal mu ji onen křížek, upletený z haluzek zimostrázu, jak mu jej zanechala, který umístil v larariu a jež bezděčně uctíval jako cosi božského. A toužil po ní stále horoucněji, neboť láska byla silnější jeho a již u Aulů zachvátila všecku jeho duši... Jiným předou nit života Parky³⁶⁸, kdežto jemu ji předla láska, stesk a smutek. Zlé byly jeho činy, ale vyvěraly z lásky. Miloval ji u Aulů i na Palatině i když ji viděl na Ostrianu, naslouchající slovům Petrovým, i když šel, aby ji s Krotonem unesl, i když bděla u jeho lože i když jej opustila. Přišel Chilon, který vypátral její příbytek a byl tou radou, aby byla odvečena, ale on Chilona raději ztrestal a šel k apoštolům prosit o pravdu i o ni... A budiž blahoslavena chvíle, ve které mu taková myšlenka vstoupila do hlavy, neboť, hle, jest u ní, u Lygie, a ona jistě již nebude prchati před ním jako posledně prchla z příbytku Miriamina.

„Neprchla jsem před tebou,“ řekla Lygie.

„Nuže, proč jsi tak učinila?“

A ona zvedla k němu své oči barvy kosatců, načež sklopivši ostýchavou hlavu, odvětila:

„Ty víš...“

Vinitius na chvíli se odmlčel z přemíry štěstí, pak se jal opět mluvit, jak se mu pomalu otvíraly oči, že ona je zcela jiná proti

368 Bohyně lidského osudu.

Římankám a nanejvýše jediné Pomponii podobna. Nedovedl ostatně dobře jí vypovědět vše, neboť sám si nebyl jasně vědom toho, co cítil, že jí přichází na svět jakási zcela jiná krása, které dosud ve světě nebyvalo a která jest nejen sochou, nýbrž i duší. Řekl jí naproti tomu (což ji naplňovalo radostí), že ji miloval i proto, že prchala před ním, a že mu bude světící u domácího krbu.

Potom uchopiv ji za ruku, nemohl mluvit více, jen se na ni díval s roztoužením jako na znovunabyté štěstí života a opakoval její jméno, jakoby se chtěl ubezpečiti, že ji opět našel a že jest u něho:

„Ó, Lygie! Ó, Lygie...!“

Konečně se jí začal vyptávat, co se dělo v její duši, a ona se mu přiznala, že jej milovala již v domě Aulů, a že kdyby ji byl odvedl k nim z Palatina, byla by se jim vyznala ze své lásky a snažila se odvrátiti jejich hněv proti němu.

„Přísahám ti,“ pravil Vinitius, „že mne ani ve snách nenapadlo, abych tě odňal Aulům. Petronius ti jednou poví, že jsem již tehdy mu říkal, že tě miluji a že toužím po tom, abys byla mou chotí. Pověděl jsem mu: ‚Ať pomaže mé dveře vlčím sádlem a ať zasedne u mého krbu!‘ Ale on se mi vysmál a nadhodil Caesarovi myšlenku, aby tě požadoval jako ženu rukojmí a odevzdal mi tě. Kolikrát jsem jej proklínal ve svém žalu, ale snad vlídný osud to tak zařídil, neboť jinak nebyl bych poznal křesťany a neporozuměl tobě...“

„Věř mi, Marku,“ odvětila Lygie, „že to Kristus úmyslně tě přivedl ke mně.“

Vinitius pozvedl hlavu s jakýmsi překvapením.

„Zajisté,“ odpověděl s živostí, „všecko se utvářelo tak podivně, že hledaje tebe, setkal jsem se s křesťany... V Ostrianu jsem s podivením naslouchal apoštolovi, protože jsem takových věcí nikdy neslyšel. To ty ses modlila za mne.“

„Ano!“ odpověděla Lygie.

Přešli mimo besídku, opředenou hustým břečtanem, a přiblížili se k místu, na němž Ursus, zardousiv Krotona, vrhl se na Vinitia.

„Zde,“ pravil mladý člověk, „kdyby nebylo tebe, býval bych zahynul!“

„Nepřipomínej to,“ odpověděla Lygie, „a neměj toho za zlé Ursovi!“

„Mohl bych se snad na něm mstít za to, že tě bránil? Kdyby byl otrokem, hned bych mu daroval svobodu.“

„Kdyby byl otrokem, Aulové by jej dávno byli osvobodili.“

„Pamatuješ se,“ řekl Vinitius, „že jsem tě chtěl vrátit Aulům? Ale ty jsi mi odpověděla, že by se Caesar mohl o tom dovědět a mstít se na nich. Hleď, nyní je budeš moci vídati, kdykoli se ti zlíbí.“

„Proč, Marku?“

„Právím ,nyní‘, ale myslím si, že se s nimi budeš moci vídati tehdy, až budeš mou. Ano...! Neboť kdyby se Caesar o tom dověděl a zeptal se, co jsem udělal s ženou, danou za rukojmí, kterou mi svěřil, povím: Pojal jsem ji za choť a k Aulům dochází z mé vůle. – On dlouho v Antiu nepobude, protože má touhu dostat se do Achaie, a kdyby i pobyl, nepotřebuji vídati se s ním každodenně. Až mne Pavel z Tarsu naučí vaší Pravdě, přijmu ihned křest a vrátím se sem, dobudu si opět příchylnosti Aulů, kteří se v těchto dnech vracejí do města, a pak již nebude překážek, a tehdy tě vezmu s sebou a posadím tě ke svému krbu. *O, carissima, carissima!*“

To praviv, vysoko zvedl ruce, jako by samo nebe bral za svědka své lásky, Lygie pak, vzhlédnuvši k němu svýma zářivýma očima, řekla:

„A tehdy povím: ,Kde ty jsi, Caie, tam i já jsem, Caia!““

„Nikoli, Lygie!“ zvolal Vinitius. „Přísahám ti, že nikdy nebyla žena v domě manželově tak ctěna, jako budeš ty v mém!“

Chvíli kráčeli mlčky, nemohouce do prsou vměstnati své štěstí, rozhoření láskou k sobě, podobajíce se dvěma božstvům a tak krásni, jako by je vydalo jaro společně s květy.

Konečně stanuli pod cypřišem, rostoucím blízko vchodu do jizby. Lygie se opřela o jeho kmen, Vinitius pak začal opět prositi přerývaným hlasem: „Rozkaž Ursovi, aby šel do domu Aulů, sebral tvé domácí zařízení a dětské hračky a přenesl je ke mně.“

Ona však, zapálivši se jako růže nebo jako jitřenka, odpověděla:

„Zvyk velí jinak...”

„Vím. Přináší je obvykle *pronuba*³⁶⁹ teprve za nevěstou, ale učiň mi to k vůli! Vezmu je s sebou do svého letohrádku v Antiu a tam budou mi tě připomínati.“

Tu sepal ruce a jal se opakovati jako dítě, které prosí:

„Pomponie se vrátí v těchto dnech. Nuže, učiň tak, *diva*, učiň, *carissima* moje!”

„Ať Pomponie udělá, co jí bude libo!” odpověděla Lygie, zardívajíc se při zmínce o „pronubě” ještě silněji.

A opět se odmlčeli, protože láska začala jim tajiti dech v prsou. Lygie stála opřena zády o cypřiš, s tváří bělající se ve stínu jako květ, se sklopenýma očima a živěji se dmoucí hrudí, Vinitius pak měnil se ve tváři a bledl. V poledním tichu slyšeli tlukot vlastních srdcí a ve vzájemném opojení změnil se jim onen cypřiš, myrtové keře i břechtany besídky v zahradu lásky.

Miriam však ukázala se ve dveřích a pozvala je na polední posilnění. Tehdy zasedli mezi apoštoly, ti pak dívali se na ně s potěchou jako na mladé pokolení, které po jejich smrti mělo uchovati a dále rozsévati sémě nové nauky. Petr lámal chléb a žehnal jej; na všech tvářích byl klid a jakési neskonale štěstí zdálo se naplňovati celou tu jizbu.

„Pohled,” řekl konečně Pavel, obraceje se k Vinitiovi, „jsme-li nepřáteli života a radosti!”

Ten pak odpověděl:

„Vím, jak tomu jest, neboť nikdy jsem nebyl tak šťasten jako mezi vámi!”

369 Matrona, která provázela nevěstu a poučovala ji o povinnostech manželky.

XXXV

Večer téhož dne Vinitius, přecházející Forem domů, zpozoroval u vchodu na Vicus Tuscus pozlacenou lektiku Petroniovu, nesenou osmi Bithýňany, a zastaviv je pokynem ruky, přistoupil k závěsu.

„Kéž bys měl příjemný a blažený sen!“ zvolal, směje se, když zahlédl usínajícího Petronia.

„Ach, to jsi ty!“ řekl Petronius, procitnuv. „Ano, zdříml jsem si, protože jsem strávil noc na Palatině. Ted' jsem se vypravil, abych si koupil nějakou četbu do Antia... Co je nového?“

„Chodíš po knihkupectvích?“ ptal se Vinitius.

„Ano. Nechci zavést nepořádek do knihovny, a proto si na cestu opatřuji zvláštní zásoby. Nejspíše vyšly nové věci Musoniovy a Senekovy. Také hledám Persia³⁷⁰ a spolehlivé vydání eklog³⁷¹ Virgilových, jichž nemám. Ach, kterak jsem unaven a kterak mne bolí ruce od snímání závitků z kolíčků...! Neboť je-li člověk jednou v knihkupectví, jímá jej zvědavost, aby si prohlédl to i ono. Byl jsem u Aviruna, u Atrakta na Argiletu³⁷² a ještě předtím u Sosiů³⁷³ na Vieus Sandalarius. U Kastora, jak se mi chce spát...!“

„Byl jsi na Palatině. Nuže, ptám se tě, co je nového? Nebo víš co? Pošli lektiku a krabice s knihami odtud a pojď ke mně! Pohovoříme si o Antiu a ještě o něčem.“

„Dobrá!“ odvětil Petronius, vystupuje z lektiky. „Ty přece jistě víš, že se pozítří vypravujeme do Antia.“

„Odkud bych to měl vědět?“

370 Satirický básník z Neronovy doby.

371 Básně idylického rázu.

372 Část Říma s četnými obchody, hlavně knihkupeckými.

373 Bratři, historické osobnosti, knihkupci ve starém Římě.

„Na jakém světě to žiješ? Já tedy první ti zvěstuji tu novinu? Ano, buď připraven na pozitří ráno! Hrách na oleji nepomohl, šátek na tlustý krk nepomohl a Rudobradý ochraptěl. Vzhledem k tomu není řeči o odkladu. Proklíná Řím a jeho podnebí, vše, na čem stojí svět, rád by srovnal Řím se zemí nebo jej zničil ohněm a touží po moři, aby na něm byl co nejdříve. Říká, že ten puch, jež zanáší vítr z úzkých uliček, přivede jej do hrobu. Dnes byly dány veliké oběti ve všech chrámech, aby se mu vrátil hlas – a běda Římu a zvláště senátu, nevrátí-li se brzy!“

„Potom by nebylo proč jeti do Achaie.“

„Což náš božský Caesar honosí se pouze tímto jediným nadáním?“ odvětil Petronius, směje se. „Vystoupil by na olympských hrách jako básník se svým požárem Troje, jako vozataj, jako hudebník, jako atlet, ba dokonce jako tanečník, a sebral by všechny koruny, určené vítězům, stůj co stůj. Víš-li pak, proč ta opice ochraptěla? Nuže zachtělo se mu včera, aby se vyrovnal v tanci našemu Paridovi, a zatančil nám Ledinu příhodu, při čemž se zapotil a nasydl. Byl všecek mokrý a slizký jako úhoř, čerstvě vytažený z vody. Měnil škrabošky jednu po druhé, točil se jako vřeten, házel rukama jako zpitý námořník a až ošklivost jímala každého při pohledu na to veliké břicho a na ty tenké nohy. Paris jej učil dvě neděle, ale jen si představ Ahenobarba jako Ledu nebo jako boha-labuť. To je labuť, jen co je pravda! Ale on chce veřejně vystoupiti s tou pantomimou napřed v Antiu a pak v Římě.“

„Budilo pohoršení již to, že zpíval veřejně, ale pomyslí-li si kdo, že římský Caesar vystoupí jako mim – ne, toho snad Řím ani nesnese!“

„Můj drahý, Řím snese všechno a senát odhlasuje díkůvzdání ,otci vlasti!“

Za chvíli pak dodal:

„A ta chátra je ještě hrda tím, že Caesar jest jejím šaškem!“

„Rci sám, bylo-li možno více snížit se tak potupně!“

Petronius pokrčil rameny.

„Ty si pěkně hoviš doma se svými myšlenkami tu na Lygii, tu na křesťany a snad ani nevíš, co se stalo přede dvěma dny. Nero veřejně uzavřel manželství s Pythagorem! Vystupoval jako nevěsta. Zdálo by se, že míra bláznovství jest již dovršena, není-liž pravda? A co bys řekl: Dostavili se obeslaní flaminové a vykonali slavnostní oddávky! Byl jsem při tom! Mohu snést mnoho, ale přece jen se přiznávám, že mne napadlo, že bohové, jsou-li jací, měli by dáti o sobě nějak vědět... Ale Caesar nevěří v bohy a má pravdu.“

„Je tedy nejvyšším knězem, bohem i atheistou v jedné osobě!“ řekl Vinitius.

Petronius dal se do smíchu.

„Zajisté, ani mi to nepřišlo na mysl! Ale je to spojení, jakého svět až dosud neviděl.“

Potom zastaviv se, řekl:

„Je třeba dodati k tomu ještě, že ten nejvyšší kněz, který nevěří v bohy, i ten bůh, který se jim posmívá, bojí se jich jako ateista.“

„Důkazem toho je, co se přihodilo ve chrámu Vestině.“

„Jaký to svět!“

„Jaký svět, takový Caesar! Ale dlouho to nepotrvá!“

Takto rozmlouvajíce, vešli do domu Vinitia, který vesele zvolal, aby podána byla večeře, a pak se obrátil k Petroniovi a řekl:

„Nikoli, můj drahý, svět se musí obroditi!“

„My ho neobrodíme,“ odvětil Petronius, „byť i proto, že za dob Neronových je člověk jako motýl: žije na výsluní přízně, ale při prvním chladném zavanutí hyne – i kdyby nechtěl! U syna Maina, nejednou si dávám otázku, jakým zázrakem mohl takový Lucius Saturninus dožít se devadesáti tří let, přežít Tiberia, Kaligulu, Claudia...! Ale na tom nesejde! Dovolíš mi, abych poslal tvoji lektiku pro Eunike? Přešla mne nějak chuť na spaní a chtěl bych býti vesel. Rozkaž, aby k večeři přišel kytarista, a pak si popovídáme o Antiu. Je nutno uvažovati o tom a zvláště tobě.“

Vinitius vydal rozkaz, aby posláno bylo pro Eunike, ale prohlásil, že o pobytu v Antiu nemá v úmyslu lámati si hlavu. Ať si ji lámou ti, kteří nedovedou žít jinak nežli na výsluní Caesarovy přízně! Svět se nekončí na Palatině, zejména pro ty, kdož mají v srdci i duši cosi jiného.

A řekl to tak nenuceně, s takovým oživením a tak vesele, že Petronia to vše překvapilo; zahleděv se tedy na něho chvíli, řekl:

„Co se to s tebou děje? Jsi dnes takový, jaký jsi býval tehdy, když jsi ještě nosíval zlatou bullu na krku.“

„Jsem šťasten!“ odvětil Vinitius. „Pozval jsem tě k sobě zúmyslně, abych ti to řekl.“

„Co tě potkalo?“

„Něco takového, čeho bych nedal ani za římské impérium.“

To praviv, sedl si, opřel ruku o opěradlo křesla, hlavu o ruku a začal mluvit s tváří plnou úsměvů a se zářícím zrakem:

„Pamatuješ se, jak jsme spolu byli u Aula Plautia a jak tam po prvé jsi viděl božskou dívku, kterou sám jsi nazval jitřenkou a jarem? Pamatuješ se na tu Psyche, tu nedostižnou, tu nejkrásnější z dívek i z vašich bohyň?“

Petronius díval se na něho s takovým překvapením, jako by se chtěl přesvědčiti, má-li v hlavě všecko v pořádku.

„Kterak to mluvíš?“ řekl konečně. „Toť se rozumí, že se pamatuji na Lygii.“

A Vinitius pravil:

„Jsem jejím ženichem!“

„Jakže...?“

Ale Vinitius rychle vstal a zavolal na dispensatora.

„Ať se ke mně dostaví všichni otroci do jednoho! Rychle!“

„Ty jsi jejím ženichem?“ opakoval Petronius.

Nežli se však vzpamatoval z údivu, ohromné atrium Vinitiova domu se zarojilo lidmi. Přiběhli udýchaní starci, muži v plném rozkvětu sil, ženy, jinoši i dívky. Každým okamžikem plnilo se atrium

stále hojněji; na chodbách, zvaných *fauces*³⁷⁴, bylo slyšeti hlasy, jak na sebe volají různými jazyky. Konečně se všichni postavili jako zeď u stěn a mezi sloupovým. Vinitius, postaviv se u impluvia, obrátil se k Demasovi osvobozeni a řekl:

„Ti, kdož v domě vysloužili dvacet let, necht’ se zítra dostaví k praetorovi, kde se jim dostane svobody! Kdož nevysloužili, obdrží po třech kusech zlata a dvojnásobný výměrek stravy na týden. Do venkovských ergastulů budiž vyslán rozkaz, aby prominuty byly tresty, lidem sňaty okovy z nohou a oni sami dostatečně živeni. Vězte, že nadešel pro mne šťastný den, i přeji si, aby v domě byla radost!“

Ti stáli chvíli mlčky, jako by nevěřili vlastnímu sluchu, načež se všechny ruce najednou zvedly a všechna ústa zvolala:

„Aa, pane, aaa...!“

Vinitius dal jim pokyn rukou, aby se vzdálili, a tak přesto, že by byli rádi mu poděkovali a padli k nohám, odešli chvatně, naplňující dům od podzemí až ke střeše štěstím.

„Zítra,“ řekl Vinitius, „rozkáží jim ještě, aby se shromáždili v zahradě a kreslili si před sebou obrazce, jaké chtějí. Ty, kteří nakreslí rybu, osvobodí Lygie.“

Ale Petronius, který se nikdy ničemu dlouho nedivil, již ochladl a ptal se:

„Rybu? Ach, ano, pamatuji se, co říkal Chilon – to je znamení křesťanů!“

Potom podal Vinitiovi ruku a řekl:

„Štěstí je vždy tam, kde je člověk vidí. Kéž vám Flora³⁷⁵ sype květy k nohám po dlouhá léta! Přeji ti všeho, čeho přeješ sám sobě!“

„Pak ti děkuji, neboť jsem se domníval, že mne budeš z toho odrazovati, a to by byl věru promarněný čas!“

374 Chodby spojující starořímské atrium s peristylem.

375 Bohyně květin, jara a mládí.

„Já odrazovati? Ani v nejmenším! Naopak, pravím ti, že dobře děláš.“

„Hled'me vrtkavého člověka!“ vesele odvětil Vinitius. „Což jsi zapomněl, co jsi mi kdysi říkal, když jsme odcházeli z domu Greciny?“

Ale Petronius odpověděl s chladnou krví:

„Nikoli, ale změnil jsem náhled!“

Za chvíli pak dodal:

„Můj milovaný, v Římě se všechno mění! Muži vyměňují ženy, ženy vyměňují muže – proč bych neměl já vyměnit náhled? Nechybělo mnoho a Nero byl by pojal za choť Akté, jejíž původ naschvál kvůli němu odvodili z královského rodu. A což! Měl by počestnou ženu a my počestnou Augustu! U Protea³⁷⁶ a jeho mořských plání, vždycy budu měnit náhled, kdykoli to uznám za vhodné nebo pohodlné! Co se týče Lygie, její královský původ je jistější nežli pergamští³⁷⁷ předkové Akté. Ale ty se měj v Antiu na pozoru před Poppaeou, která je mstivá!“

„Ani mne nenapadne! Vlas mi nespadne v Antiu s hlavy!“

„Máš-li za to, že mne překvapíš ještě jednou, jsi na omylu. Ale odkud máš tu jistotu?“

„Řekl mi to apoštol Petr.“

„Ach, řekl ti to apoštol Petr! Proti tomu není argumentu, nicméně dovol, abych já podnikl některé kroky opatrnosti, byť i jen proto, aby se apoštol Petr neukázal falešným prorokem, neboť kdyby se apoštol Petr náhodou zmýlil, mohl by přijít o tvoji důvěru, která i nadále bude apoštolu Petrovi vhod.“

„Dělej, co ti libo, ale já mu věřím. A máš-li za to, že mne od něho odvrátíš, opakuje stále za sebou uštěpačně jeho jméno, pak se mýlíš!“

„Nuže, ještě jednu otázku! Stal ses již křesťanem?“

376 Mořský všesteký bůh, pastýř stáda a mořských zvířat.

377 Pergama – starořecká Troja.

„Dosud ne, ale Pavel z Tarsu jede se mnou, aby mně vysvětlil nauku Kristovu, a pak přijmu křest, poněvadž to, co jsi říkal, že jsou to nepřátelé života a radosti, je nepravda.“

„Tím lépe pro tebe a pro Lygii,“ odpověděl Petronius.

Pak pokrčiv rameny, řekl jako sám k sobě: „Nicméně je podivuhodno, kterak ti lidé dovedou získávati vyznavačů a kterak ta sekta se šíří!“

Ale Vinitius odpověděl s takovým zápalem, jako by sám byl pokřtěn:

„Ano, tisíce a desetitisíce jsou v Římě, ve městech Itálie, v Řecku i v Asii! Jsou křesťané mezi legiemi i mezi praetoriány, jsou v samém paláci Caesarově. Vyznávají onu nauku otroci i občané, chudásové i boháči, plebs i patriciát. Víš-li, že někteří Corneliové³⁷⁸ jsou křesťany, že křesťankou jest Pomponie Grecina, že byla jí dle všeho Oktávie a jest jí Akté? Ano, ta nauka dobývá světa a ta jediná může jej obroditi. Nekrč rameny, neboť kdož ví, zdali za měsíc nebo za rok sám jí nepřijmeš!“

„Já?“ pravil Petronius. „Nikoli, u syna Létina³⁷⁹, já jí nepřijmu, byť v ní obsažena byla pravda i moudrost lidská právě tak jako božská...! To by vyžadovalo námahy a já se nerad namáhám... To by vyžadovalo odříkání a já se nerad v životě čeho odříkávám. S tvou povahou, podobající se ohni a vroucí vodě, vždy se mohlo něco podobného přihoditi, ale já? Já mám své gemmy, své kameje, své vázy a svou Eunike. V Olymp nevěřím, ale já si jej tvořím na zemi, a pokvetu, dokud nebudu proklán šípy božského lučištníka nebo dokud mi Caesar neporučí, abych si podřezal žíly. Mám příliš rád vůni fialek a pohodlné triclinium. Mám dokonce rád naše bohy – jako řečnické figury i Achaiu, do které se vypravuji s naším oty-

378 Příslušníci jednoho z nejstarších a nejslavnějších římských rodů.

379 Létó – dcera jednoho z Titánů, milenka Diova. Jejím synem byl Apollo.

lým, tenkonohým, nedostižitelným božským Caesarem Augustem, Periodonikem³⁸⁰ ... Herkulem, Neronem...!“

To praviv, rozveselil se při pouhé domněnce, že by mohl přijmouti učení galilejských rybářů, a začal zpívatí polohlasně:

„V myrtovou zeleň zaobalím svůj meč
po příkladu Harmodiově a Aristogeitonově...“

Ale ustal, poněvadž vyvolavač oznámil, že se dostavila Eunike.

Hned také po jejím příchodu byla podána večeře, u které po několika písničkách, zapěných kytaristou, vypravoval Vinitius Petroniovi o návštěvě Chilonově i o tom, jak ta návštěva vnukla mu myšlenku, aby se odebral přímo k apoštolům; napadla jej právě mezitím, co Chilon byl mrskán.

Nato Petronius, jež opět začala zmáhati ospalost, přiložil ruku na čelo a pravil:

„Myšlenka byla dobrá, poněvadž výsledek byl dobrý. Ale co se týče Chilona, já bych mu byl rozkázal, aby mu bylo dáno pět kusů zlata; jestliže však jsi poručil, aby byl trýzněn, pak bylo lépe, abys jej byl dal utrýzniti, neboť kdož ví, nebudou-li se mu jednou senátoři ještě ukláněti, jako se dnes uklánějí našemu rytíři Dratvičkovi-Vatiniovi. Dobrou noc!“

A sňavše věnec, začali se oba, on a Eunike, chystati domů; a když odešli, Vinitius odebral se do knihovny a psal Lygii, co následuje:

– Chci, aby ti tento list, až otevřeš své rozkošné oči, ó, božská, řekl: Dobrý den! Proto píši dnes, ačkoli tě zítra spatřím. Caesar odjíždí pozítří do Antia, a já, eheu, musím jej provázeti! Vždyť jsem ti již řekl, že neuposlechnouti znamenalo by vydat v nebezpečí život, ale neměl bych nyní odvahy umírat. Jestliže však nechceš, odpiš mi jediné slovo a já zůstanu. Starostí Petroniovou pak bude, aby ode

380 Čtyřnásobný vítěz starořeckých her.

mne nebezpečí odvrátil. Dnes, v den radosti, rozdal jsem odměny všem otrokům a ty, kteří vysloužili v domě přes dvacet let, zavedu zítra k praetorovi, aby jim dal svobodu. Musíš mne za to, drahá, pochváliti, poněvadž se mi zdá, že to bude v souhlase s onou sladkou naukou, kterou vyznáváš; a za druhé, učinil jsem tak kvůli tobě. Řeknu jim zítra, že jsou tobě zavázáni vděčností za svobodu, aby ti byli vděční a oslavovali tvé jméno. Já sám pak se za to odevzdám v otroctví blahu a tobě, a kéž bych se nikdy nedočkal vysvobození! Budiž prokleto Antium a cestování Ahenobarbovo! Třikrát, čtyřikrát jsem šťasten, že nejsem tak moudrý jako Petronius, poněvadž bych musil odjetí do Achaie. Naproti tomu chvíle rozloučení osladí mi vzpomínku na tebe. Kdykoliv se budu moci odpoutati, vsednu na koně a pocválám do Říma, abych potěšil oči pohledem na tebe, uši pak tvým sladkým hlasem. Kdykoli nebudu moci, pošlu otroka s listem a dotazem po tobě. Pozdravuji tě, božská, a objímám tvé nohy! Nehněvej se, že tě nazývám božskou. Zakážeš-li, poslechnu, ale dnes ještě nedovedu jinak. Pozdravuji tě z tvého budoucího domu – vřelou duší!

XXXVI

Bylo známo v Římě, že Caesar chce navštívit na cestě Ostii či vlastně největší koráb na světě, který byl právě přivezl obilí z Alexandrie, tamodtud pak Pobřežní³⁸¹ cestou že odebere se do Antia. Rozkazy byly již vydány před několika dny, pročež od rána u Porta Ostiensis shromažďovaly se davy, skládající se z místního lidu a všech národů světa, aby nasytily oči pohledem na císařský dvůr, na nějž se římská plebs nikdy nemohla sdostatek vynadívati. Do Antia nebyla cesta obtížná ani daleká, v samém městě pak, skládajícím se z nádherně zařízených paláců a letohrádků, bylo lze nalézt vše, čeho vyžadovalo pohodlí, ano i nejvytříbenější tehdejší přepych. Nicméně míval Caesar ve zvyku bráti s sebou na cestu všeliké předměty, v nichž měl zálibu, počínaje hudebními nástroji a domácím zařízením až po sochy a mosaiky, které byly nakládány dokonce i tehdy, když se chtěl na krátkou jen chvíli zastaviti na cestě, buď aby si odpočinul, nebo se posilnil. Z té příčiny provázely jej při každé vyjíždce celé zastupy služebnictva, nepočítaje oddílů praetoriánských a Augustianů, z nichž každý míval zvláštní družinu otroků.

Za časného rána toho dne pastýři z Campanie, opatřeni kozlími kožemi na nohou a s tvářemi ožehnutými sluncem, vyhnali branou především pět set oslic, aby Poppaea, až přibude nazítří do Antia, mohla míti svoji obvyklou koupel v jejich mléce. Chátra se smíchem a spokojeností dívala se na dlouhé uši ve stádě, kolébající se v oblacích prachu, a s radostí naslouchala praskání bičů, jakož i divokému křiku pastýřů. Když oslice přešly, vrhly se na cestu roje podruhů a pečlivě ji vyčistivše, začali ji zasypávat květy a jehličím pinií. V davech si lidé opakovali s jakýmsi pocitem hrdosti, že prý

381 Via Litoralis.

celá cesta až do Antia je tak vystlána kvítím, které bylo natrháno po soukromých zahradách v okolí, ano i zakoupeno za drahé peníze od překupnic u Porta Mugionis³⁸². Dle toho, jak ubíhaly ranní hodiny, tlačence rostla každým okamžikem. Někteří přivedli celé rodiny, a aby se jim čas nezdál příliš dlouhý, rozkládali zásoby potravin na kameny, určené pro nový chrám Cereřin³⁸³, a pojídali „prandium“ pod širým nebem. Tu a tam utvořily se hloučky, v nichž hlavní slovo měli světaznalí jednotlivci. Hovořilo se za příčinou Caesarova odjezdu o jeho příštích cestách a cestách vůbec, přičemž námořníci a vysloužilí vojáci vypravovali divy o zemích, o nichž slyšeli na dalekých výpravách a jichž se dosud nedotkla římská noha. Městští peciválové, kteří nebyli v životě dále nežli na Via Appia, naslouchali s údivem o zázracích v Indii a Arábii, o archipelagech, obklopujících Británii, kde na jednom ostrůvku spoutal Briareus³⁸⁴ spícího Saturna a kde se zdržovali duchové, o krajích hyperborejských³⁸⁵, o ztuhlých mořích, o sykotu a vřavě, jaké vydávaly vody oceánu ve chvíli, kdy zapadající slunce se hroužilo do hlubin. Snadno docházely víry u lidu podobné pověsti, jimž věřili dokonce tací lidé jako Plinius a Tacitus³⁸⁶. Také se mluvilo o onom korábu, který měl Caesar navštívit, že prý přiváží pšenice na dva roky, nepočítaje čtyři sta cestujících, stejný počet posádky a množství divokých zvířat, jichž mělo býti použito při letních hrách. Zjednávalo to všeobecné náklonnosti k Caesarovi, který nejen lid sytil, nýbrž i bavit. Proto také se připravovali na nadšené uvítání.

Zatím se ukázal oddíl numidských jezdců, patřících k vojskům praetoriánským. Byli oděni ve žlutý šat, měli červené přepásy

382 Dobyťčí brána.

383 Bohyně úrody.

384 V řeckém bájesloví storuký obr.

385 Hyperborejci – bájný národ na nejzazším severu.

386 Slavný starořímský dějepisec z přelomu 1. a 2. st. n. l.

a veliké náušnice, vrhající zlatý odlesk na jejich černé tváře. Hroty jejich bambusových kopí třpytily se na slunci jako plaménky. Když ti přešli, začal průvod, podobající se procesí. Davy se tísnily, aby se blíže podívaly na pochod, ale přiblížily se oddíly pěších praetoriánů, a rozestavivše se po jedné i druhé straně brány, zamezovaly přístup na cestu. Napřed táhly vozy, odvázející stany z nachu, červené a fialové, a stany z byssu, bílého jako sníh, protkávaného zlatými nitěmi, dále východní koberce a citrové stoly a kusy mosaik a kuchyňské nářadí i klece s ptáky z východu, jihu a západu, jejichž mozky nebo jazyky měly přijíti k Caesarově tabuli, i amfory s vínem i koše s ovocem. Ale předměty, které neměly býti v nebezpečí, že se ohnou nebo potlukou, nesli pěší otroci. A tak bylo viděti celá stadií, nesoucích nádoby i sošky z korintské mědi; bylo viděti zvláštní nosiče pro vázy etrurské³⁸⁷, zvláštní pro řecké, zvláštní pro nádoby zlaté, stříbrné nebo zhotovené z alexandrijského skla. Oddělovaly je od sebe malé šiky praetoriánů, pěších i jízdných, nad každým pak hloučkem otroků bděli dozorcí, opatření biči, které byly zakončeny kousky olova a železa místo zauzlenými šňůrkami. Průvod, skládající se z lidí, nesoucích pozorně a s úctou rozmanité předměty, vypadal jako nějaké slavnostní náboženské procesí, a ta podoba se stávala ještě patrnější, když došlo na hudební nástroje Caesarovy i jeho dvora. Bylo tam viděti harfy, řecké loutny, hebrejské a egyptské loutny, lyry, formingy³⁸⁸, kytary, píšťalky, dlouhé, zprohýbané buciny³⁸⁹ a cimbály. Kdo se díval na to moře nástrojů, lesknoucích se na slunci zlatem, bronzem, drahými kameny a perletí, mohl by se domnívati, že se vydali na cesty po světě Apollo nebo Bakchus. Potom se objevily nádherné carrucy, plné skákačů, tanečníků, tanečnic, malebně seskupených, s thyrsy v rukou. Za nimi jeli otro-

387 Etrurie – kraj severně od Říma.

388 Strunný nástroj podobný kytaře.

389 Polnice, roh.

ci, určení ne k obsluze, nýbrž pro přepych: a to pacholata a malá děvčátka, vybraná z celého Řecka i Malé Asie, dlouhovlasá nebo se splývajícími kadeřemi, jež byly spjaty do zlatých sítěk, podobající se Amorkům, rozkošných tváří, ale vesměs pokrytých silnou vrstvou líčidel, z obavy, aby jejich jemné pleti neošlehal vítr Campanie.

A zase nastupoval praetoriánský oddíl obrovských Sugambru³⁹⁰ s plnovousy, světlo- i rudovlasých, ale modrookých. Před nimi nesli praporečníci, zvaní imaginarii, římské orly, tabulky s nápisy, sošky bohů germánských i římských a konečně Caesarovy sošky i poprsí. Pod kožemi a pancéři vojáků vyhlížely osmahlé a jako válečné stroje silné paže, které byly s to vládnouti těžkou zbraní, jakou byly vyzbrojeny strážé toho druhu. Půda se prohýbala, jak se zdálo, pod jejich stejnoměrným, těžkým krokem, oni pak, jako by si byli vědomi své síly, které mohli použítí proti samým Caesarům, rozhlíželi se spatra na pouliční láji, zapomínajíce patrně, že mnoho z nich přišlo do tohoto města v okovech. Ale těch byla nečetná hrstka, neboť hlavní praetoriánské síly setrvaly v táborech na místě, aby bděly nad městem a držely je v kázní. Když přešli, byli vedeni Neronovi tažní tygři a lvi, aby přijde-li mu chuť napodobiti Dionýsa³⁹¹, bylo co zapřáhnouti do pochodových vozů. Vedli je Indové a Arabové na ocelových řetězech se smyčkou, ale zvířata byla kvítím tak ovinuta, že se zdálo, jako by uvita byla ze samého kvítí. Ochočená zkušenými bestiarii, rozhlížela se po davech svýma zelenýma, jako ospalýma očima, někdy, zvedajíce ohromné hlavy, chrčivě vtahovala do nozder lidské výpary, olizující si tlamy drsnými jazyky.

Táhly ještě Caesarovy vozy a lektiky, větší i menší, zlaté nebo purpurové, vykládané sloní kostí, perlami nebo třpytící se leskem drahokamů; za nimi byl opět malý oddíl praetoriánů v římské zbro-

390 Starověký germánský kmen, usídlený kolem dnešního Kolína nad Rýnem.

391 Bůh plodnosti a života v přírodě. Bývá zobrazován na voze taženém lvy nebo tygry.

ji; skládal se ze samých italských vojáků dobrovolníků³⁹²; pak opět zástupy vybraného služebnictva otrockého a jinochů, a konečně jel sám Caesar, jehož blízkost zdaleka ohlašoval jásot davů.

V tlačenci byl i apoštol Petr, který chtěl jednou v životě spatřit Caesara. Provázela jej Lygie, majíc tvář zahalenu do hustého závoje, a Ursus, jehož síla znamenala pro dívku nejbezpečnější ochranu mezi nespořádanými a rozpoutanými davy. Lyg vzal do rukou jeden z balvanů, určených ke stavbě chrámů, a přinesl jej apoštolovi, aby vystoupiv si na něj, mohl lépe viděti nežli ostatní. Tísnící se dav začal z počátku reptati, protože Ursus jej rozrážel, jako loď rozráží vlny; jakmile však samojediný vyzdvihl balvan, jímž by ani čtyři nejstatnější siláci z lidu nebyli s to hnouti, repot se změnil v obdiv a volání: *Macte!*³⁹³ ozvalo se kolem. Ale zatím dojel Caesar. Seděl na voze, majícím podobu stanu a taženém šesti bílými idumejskými hřebci, zlatem okovanými. Vůz měl podobu stanu se stranami, jež zúmyslně byly otevřeny, aby davy mohly Caesara viděti. Mohlo se tam vejíti několik osob, ale Nero, chtěje, aby se pozornost soustředila na něm, jel městem sám, maje u nohou pouze dva trpasličí zakrslíky. Byl oděn v bílou tuniku a v ametystovou tógu, která vrhala na jeho obličej namodralý odlesk. Na hlavě měl vavřínový věnec. Od té doby, co odjel z Neapole, značně ztloustl. Tvář měl rozplesklou; pod dolejší čelistí visel mu dvojí podbradek, čímž jeho ústa, vzděky položená příliš blízko nosu, zdála se býti vyříznutá hned pod nozdrami. Tlustý krk si zahalil jako obyčejně do hedvábného šátku, který si přes tu chvíli upravoval bílou a tučnou rukou, porostlou v podpaží ryšavými chlupy, které tvořily takřka krvavé skvrny a jež nedovolil epilatorům vytrhati, protože mu bylo řečeno, že to má za

392 Obyvatelé Itálie byli ještě za Augusta zproštěni vojenské služby, čímž tak zvaná *cohors italica*, ležící posádkou obyčejně v Asii, skládala se z dobrovolníků. Rovněž tak ve strážì pretoriánské, pokud se neskládala z cizinců, sloužili dobrovolníci.

393 Výborně! Znamenitě!

následek třesení prstů a překáží ve hře na loutnu. Bezedná ješitnost ve spojení s únavou a nudou zračila se jako vždy na jeho tváři. Vůbec byla to tvář strašlivá a přitom šaškovitá. Při jízdě točil hlavou na obě strany, chvílemi mhouře oči a pozorně naslouchaje, kterak je vítán. Víkala jej bouře potlesku a jásot: „Vítej, božský Caesare, imperátore, vítej, vítězný! Vítej, nevyrovnatelný, synu Apollonův, Apollone!“ Naslouchaje těm slovům, usmíval se, ale chvílemi přeletovala mu po tváři jakási chmura, neboť římský lid byl jízlivý, a spoléhaje na svůj počet, dovoloval si posměšné uštěpačnosti i vůči velkým triumfátorům, takovým, které opravdu miloval a měl v úctě. Vždyť bylo známo, že kdysi bylo voláno za vjezdu Julia Caesara do Říma: „Občané, schovejte ženy, protože vjíždí plešatý lump!“ Ale hnusná sebeláska Neronova nesnesla sebemenších příhan ani uštěpačnosti; zatím však v davu mezi pochvalným jásotem ozývalo se volání: „Rudobradý...! Rudobradý...! Kam vezeš svou hořící bradu? Bojíš se, aby Řím od ní nechtyl?“ A ti, kdož takto volali, nevěděli, že jejich žert skrývá v sobě hrozné proroctví. Ostatně, Caesara nehněvaly příliš takové hlasy, tím méně, že nenosil plnovousu, poněvadž dávno již obětoval jej ve zlaté krabici Jovišovi Kapitolskému. Jiní však, poschovaní za hromadami kamenů a na nehotových zdech chrámu, křičeli: „Matricida!³⁹⁴ Nero! Orestes! Alcmaeo!³⁹⁵“ Jiní zase: „Kde je Oktávie?“ – „Vrať nach!“ – Na Poppaeu, jedoucí hned za ním, bylo voláno: „*Flava coma!*³⁹⁶“ – kterýmžto jménem označována nevěstka. Hudební sluch Neronův zachycoval i takové výkřiky, a tehdy zvedal k oku svými prsty vybroušený smaragd, jako by chtěl spatřiti a zapamatovati si ty, kteří je vydávali. Tím způsobem utkvěl zrakem na apoštolovi, stojícím na balvanu. Chvíli dívali se ti dva

394 Vrah vlastní matky.

395 V řeckém bájesloví syn argejského krále Amfiaraa; zavraždil vlastní matku a pak zešlél.

396 Rusé vlasy!

lidé na sebe, nikoho však ani z toho posvátného průvodu, ani z těch nespočetných davů nenapadlo, že hledí na sebe v této minutě dva vládcové země, z nichž jeden vkrátce zmizí jako krvavý sen, kdežto druhý, onen stařec, oblečený v prostou lacernu, obsáhne věčným panováním svět i město.

Zatím Caesar přešel a hned za ním osm Afričanů přeneslo nádhernou lektiku, ve které seděla Poppaea, lidem nenáviděná. Oděná jako Nero v roucho ametystové barvy, se silnou vrstvou líčidel na tváři, nehybna, zamyšlena a lhostejna, vypadala jako nějaké božství, krásné, ale přitom zlé, které bylo neseno jako na procesí. Kráčel jí v patách celý dvůr mužského i ženského služebnictva, jakož i řady vozů s příslušenstvím pro pohodlí a se šatstvem. Slunce již valně pokročilo z poledne, když začali přejížděti Augustiani – skvělý, zářivý, jako had se měnící a nekonečný průvod. Lenivý Petronius, vlídně vítaný davy, dal se nésti v lektice i se svou bohyní podobnou otrokyní; Tigellinus jel v carruce, tažené malými koníky, zdobenými bílými a purpurovými pery. Byl spatřen, jak vstával na voze, a natahuje krk, rozhlížel se, brzy-li mu Caesar dá znamení, aby si k němu přisedl. Mezi jinými vítaly davy potleskem Liciniana Pisona, smíchem Vitelia, hvízdáním Vatinia. Vůči konsulům Liciniovi a Lecniovi chovaly se netečně, ale Tullius Senetio, který byl v oblibě, neznámo proč, stejně jako Vestinus, dosáhli potlesku lidu. Dvůr byl nepřehledný. Zdálo se, že všechno, co jest v Římě bohatší a skvělejší nebo znamenitější, stěhuje se do Antia. Nero nikdy necestoval jinak nežli s tisíci vozy, družina pak, jež jej provázela, převyšovala téměř vždycky počet vojáků v legii.³⁹⁷ Diváci si tedy ukazovali na Domitia Afra i na vetchého Lucia Saturnina; bylo viděti Vespasiana, který ještě nebyl vytrhl na svoji výpravu do Judey, ze které se vrátil teprve pro císařskou korunu, i jeho syny i mladého Nervu³⁹⁸ i Lucana

397 Za dob císařových čítala legie více nežli 12 000 lidí.

398 Římský konzul, později i císař v 1. st. n. l.

i Annaea Gallona i Quintiana a množství žen, známých bohatstvím, krásou, přepychem a prostopášností. Oči chátřy se přenášely ze známých tváří na spřežení, vozy, koně, prapodivné kroje služebnictva, skládajícího se ze všech národů světa. V té zátopě nádhery a velikosti nebylo možno vědět, na co se dívat, a nejen oči, nýbrž i mysl byla oslněna těmi zlatými lesky, těmi barvami nachu a fioletu, září drahých kamenů, třpytem byssů, perleti, sloní kosti. Zdálo se, že samy sluneční paprsky v té skvělé koupeli se ztrácejí. A přesto, že mezi chátrou nechyběli chudásové se vpadlými břichy a hladem v očích, přece jen ta podívaná rozněcovala je nejen touhou po pozitivě a závidi, nýbrž naplňovala zároveň rozkoší a pýchou, poskytujíc vědomí oné moci a neužitečnosti Říma, kteréžto obě spojoval Řím v sobě a před nimiž klečel svět. Na celém světě nebylo také nikoho, kdo by se opovážil domnívati se, že ta moc nepřetrvá všech věků, nepřezije všech národů a že cosi může se jí na zemi vzepříti.

Vinitius, jedá na konci průvodu a spatřiv apoštola a Lygii, o které se nenadál, že by ji mohl spatřiti, vyskočil z vozu, a přivítav se s nimi se zářící tváří, začal mluvit zrychleným hlasem jako člověk, jenž nemá času nazbyt:

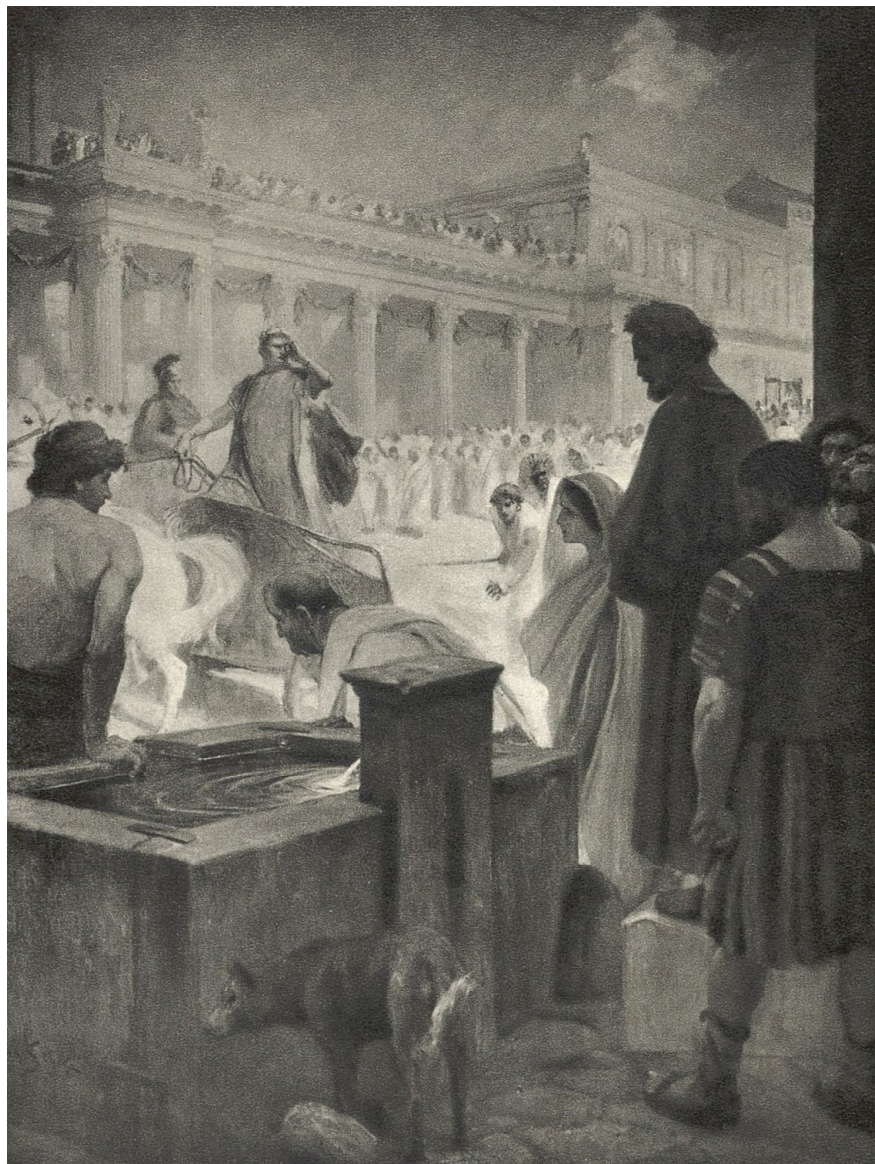
„Přišla jsi? Nevím, jak ti mám děkovati, ó, Lygie!... Bůh mi nemohl seslati lepší věštby. Pozdravuji tě ještě, louče se, ale neloučím se nadlouho. Cestou rozestavím parthské koně a každý volný den budu u tebe, dokud si nevyprosím návratu. Bud' zdravá!“

„Bud' zdrav, Marku!“ odvětila Lygie a pak dodala tišeji:

„Provázej tě Kristus a otevři ti duši na slova Pavlova!“

On pak se zaradoval v srdci, že jde jí o to, aby se brzy stal křesťanem, pročez odpověděl:

„*Ocelle mi*, staniž se, jak pravíš! Pavel chce raději jeti mezi mými lidmi, ale jest u mne a bude mně mistrem i společníkem... Odhrň závoj, radosti má, abych tě ještě spatřil před cestou! Proč ses tak zahalila?“

... utkvěl zrakem na apoštolovi, stojícím na balvanu.

Nadzvedla rukou závoj a ukázala mu svoji jasnou tvář a rozkošné, smějící se oči, tázající se: „Není to tak v pořádku?“

A její úsměv měl v sobě trochu dívčí vzdorovitosti, ale Vinitius, hledě na ni s roztoužením, odpověděl:

„Není to dobře pro mé oči, které by se rády dívaly na tebe jedinou do smrti!“

Pak se obrátil k Ursovi a řekl:

„Urse, měj na ni pozor jako na zřítelnici oka, neboť je to nejen tvá, nýbrž i má – domina!“

To praviv, uchopil její ruku a přitiskl na ni ústa k velikému úžasu luzy, která nemohla pochopiti projevu takové cti ze strany vynikajícího Augustiana vůči dívce, oděné do prostého, téměř otrockého roucha.

„Bud' zdráva...!“

Pak se rychle vzdálil, poněvadž celý průvod Caesarův byl se dostal značně kupředu. Apoštol Petr žehnal Vinitiovi nevelikým znamením kříže, kdežto Ursus jej začal ihned oslavovati, jsa tomu rád, že mladá velitelka naslouchá žádostivě a dívá se na něho vděčně.

Průvod se vzdaloval a zahaloval v oblaka zlatého prachu, ale oni ještě dlouho se dívali za ním, dokud nepřistoupil k nim Demas mlynář, týž, u něhož v noci pracoval Ursus.

Ten, políbiv apoštolovi ruku, začal ho prositi, aby k němu zašli na posilněnou, řka, že jeho dům jest blízko Emporia, oni pak jistě že mají hlad a jsou unaveni, strávivše většinu dne u brány.

Odešli tedy společně, a odpočinuvše si, posilnivše se v jeho domě, teprve k večeru se vraceli na Zatibří. Majíce v úmyslu přejíti přes řeku po mostě Aemiliově³⁹⁹, kráčeli přes Clivus Publicus, vedoucí středem Aventinského návrší mezi chrámem Dianiným a Merkurovým. Apoštol Petr se rozhlížel po budovách jej obklopujících i vzdálenějších, v dálce se ztrácejících, a pohrouživ se v mlčení,

399 Založen r. 179 n. l., vedl přes Tiberu v Římě.

přemýšlel o nesmírnosti a moci tohoto města, do něhož přišel hlásat slovo boží. Dosud vídal římskou vládu a legie v různých zemích, jimiž putoval, ale to byly jaksi jednotlivé články síly, jejíž zosobnění v podobě Caesarově viděl dnes po prvé. To neobsáhlé město, loupeživé a hrabivé a přitom i zhýralé, prohnílé až do morku v kostech a zároveň neochvějné ve své nadlidské síle, ten Caesar, vrah bratra, vrah matky a ženy, za nímž se plížil průvod krvavých přízraků ne menší nežli jeho dvůr; ten prostopášník a šasek, přitom pak pán třiceti legií a tím také celé země; ti dvořané, pokrytí zlatem a šarlatem, nejistí zítřkem a přitom i mocnější nežli králové – to vše dohromady připadalo mu jako pekelné království zla a nepravosti. I podivil se v prostém srdci, jak může Bůh dopřávati takové vševládné moci ďáblu i jak může svěřovati mu zemi, aby ji drtil, převracel, šlapal po ní, vynucoval krev i slzy, běsnil jako vichřice, zuřil jako bouře, spaloval jako plamen. A od těch myšlenek naplnilo se jeho apoštolské srdce úzkostí i začal mluvit v duchu k Mistrovi: „Pane, co si počnu s tímto městem, do něhož Jsi mne poslal? Jeho jsou moře i pevniny, jeho je zvěř na zemi i vodní tvor, jeho jsou ostatní království i města i třicet legií, které ho chrání, kdežto já, Pane, jsem rybář od jezera! Co si počnu? A kterak přemohu jeho zlobu?“

Takto mluvě, zdvíhal svoji šedivou, třesoucí se hlavu k nebi, modle se a volaje z hloubi srdce ke svému božskému Mistrovi, pln smutku a úzkosti.

Ale vtom byla jeho modlitba přerušena hlasem Lygie, která řekla: „Město je všechno jako v ohni...!“

Opravdu, slunce zapadalo toho dne nějak podivně. Jeho ohromná koule se již z poloviny skryla za janiculské návrší, kdežto celá prostora nebes naplnila se rudou září. Z místa, na němž stáli, obsáhl jejich zrak značnou dálavu. Poněkud vpravo viděli prodloužené zdi Cirku Maximu, nad ním se kupící paláce Palatina a přímo před sebou za Forum Boarium a Velabrum vrchol Kapitolu s chrámem Jovišovým. Ale zdi, sloupy i vrcholky chrámů jako by se byly hrou-

žily do té zlaté a nachové záře. Ve zdola viditelných částech řeky jako by proudila krev a dle toho, jak slunce zapadalo za návrší stále více, záře čím dále, tím více rudla, čím dále tím podobnější jsouc požárové záplavě, mohutněla, šířila se, až konečně obsáhla sedm pahorků, s nichž stékala, jak se zdálo, do celého okolí.

„Město je všecko jako v ohni!“ opakovala Lygie.

A Petr zastínil si oči rukou a pravil:

„Hněv boží spočívá nad ním.“

XXXVII

Vinitius Lygii:

– Otrok Flegon, po němž ti posílám tento list, jest křesťanem, bude proto jedním z těch, jimž se dostane svobody z tvých rukou, nejdražší! Je to starý sluha našeho domu, mohu tedy psáti jeho prostřednictvím s plnou důvěrou a bez obavy, že by list padl do rukou jiných nežli tvých. Píši z Laurenta⁴⁰⁰, kde jsme se zastavili, že jsou vedra. Otho měl zde nádherný letohrádek, jež svého času daroval Poppaei, a ta, ač byla s ním rozvedena, uznala za vhodné podržeti si krásný dárek... Když přemýšlím o těch ženách, které mne nyní obklopují, a tobě, připadá mi, jako by z kamene Deukalionova⁴⁰¹ povstaly různé, naprosto sobě nepodobné druhy lidí a že ty náležíš k onomu, který se rodí z křišťálu. Obdivuji se ti a miluji tě z té duše tak, že bych si přál, abych mluvil jen o tobě, a musím se přemáhati, abych psal ti o cestě, o tom, co se děje se mnou, o novinkách u dvora. Nuže, Caesar byl hostem Poppaey, která potají připravila skvělé uvítání. Ostatně, pozvala nemnoho Augustianů, ale já i Petronius byli jsme pozváni. Po prandiu pluli jsme na zlatých lodích po moři, které bylo tak tiché, jako by spalo, a tak modré jako tvé oči, ó, božská! Veslovali jsme sami, poněvadž to Augustě patrně lichotilo, že ji vozí konsulární mužové nebo jejich synové. Caesar, stoje u kormidla v purpurové tóze, zpíval hymnus ku poctě moře, jež zbásnil předešlé noci a k němuž složil hudbu společně s Diodorem. Na jiných lodích doprovázeli jej otroci z Indie, kteří dovedou hráti na mořské škeble, a kolem se objevovali hezcí delfíni, jako by opravdu byli přivábeni hudbou ze hlubin

400 Starořímské město ve střední Itálii.

401 V řeckém bájesloví syn Prometheův, řecký Noe. Při potopě světa se zachránil jen on s manželkou Pyrrhou a oba pak stvořili nové lidstvo.

Amfitrité. A víš, co jsem dělal já? Nuže, myslil jsem na tebe a tesknil po tobě, chtěl sebrati i to moře i to krásné počasí i tu hudbu a dáti to všechno tobě. Přeješ si, abychom jednou bydlili na mořském břehu, milá Augusto, daleko od Říma? Mám na Sicílii statek, kde jest háj mandloní, jež na jaře kvetou do růžova a dosahují k moři tak blízko, že konci větví se téměř dotýkají vody. Tam tě budu milovati a velebiti nauku, které mne přiučí Pavel, neboť to již vím, že není ta nauka proti lásce a štěstí. Přeješ si toho...? Nežli však uslyším odpověď z tvých milovaných úst, popisuji ti dále, co se přihodilo na lodi. Když břeh zůstal již daleko za námi, spatřili jsme v dáli před sebou plachetní loď, a hned vznikl spor, zda je to obyčejný rybářský člun, nebo veliký koráb z Ostie. Rozeznal jsem jej první a tehdy Augusta řekla, že mým očím není patrně nic ukryto, a spustivši pojednou závoj na tvář, tázala se, poznal-li bych ji takto. Petronius ihned odpověděl, že za mraky nelze viděti ani slunce, ona však, jako by se smála, pravila, že tak bystrý zrak jen láska by mohla oslepiti, a uvádějíc různé Augustianky, začala se vyptávati a uhadovati, do které jsem zamilován. Odpovídal jsem klidně, ale ona uvedla nakonec i tvé jméno. Mluvic o tobě, zase odhali-la tvář a začala se na mne dívati zlýma a přitom i zkoumavýma očima. Opravdovou vděčnost chovám k Petroniovi, který v tom okamžiku loď naklonil, čímž všeobecná pozornost byla ode mne odvrácena; neboť kdybych byl uslyšel o tobě nevraživá nebo uštěpačná slova, nebyl bych dovedl utajiti hněv a býval bych musil bojovati s touhou, abych té zhýralé a zlé ženě veslem roztrástil hlavu... Vždyť se pamatuješ, co jsem ti vypravoval den před odjezdem v domě Linově o příhodě na rybníku Agrippově! Petronius se o mne strachuje a ještě dnes mne zapřísahal, abych nedráždil sebelásky Augusty. Ale Petronius již mi nerozumí a neví, že kromě tebe není pro mne ani rozkoše, ani krásy, ani milování, a že vůči Poppaei cítím jen odpor a pohrdání. Ty jsi již valně změnila moji duši do té míry, že bych se ani nedovedl vrátiti k bývalému životu. Ale neobávej se, že by mne tu mohlo potkati něco zlého. Poppaea mne nemiluje, poněvadž není schopna někoho

milovati, a její rozmary pramení jen ze hněvu na Caesara, který jest ještě pod jejím vlivem, a který ji dokonce snad ještě má rád; nicméně jí už nešetří a netají se před ní svými nestoudnostmi a hanebnostmi. Povím ti ostatně také o jiné věci, která tě musí upokojiti: Petr mi totiž řekl před odjezdem, abych se Caesara neobával, protože ani vlas mi s hlavy nespadne, a já mu věřím. Jakýsi hlas praví mi v duši, že se musí vyplniti každé jeho slovo; a jelikož požehnal naší lásce, ani Caesar, ani všechny mocnosti hádu, dokonce ani samo Předurčení nejsou s to, aby mi tě odňaly, ó, Lygie! Když na to myslím, jsem šťasten, jako bych byl nebem, které samo jediné je šťastno a klidno. Tebe však jako křesťanku snad uráží to, co mluvím o Nebi a Předurčení? V té případnosti mi odpust', neboť hřeším nechtě. Křtu jsem ještě nepřijal, ale mé srdce jest jako prázdný pohár, ježž má naplniti Pavel z Tarsu vaší sladkou naukou, tím sladší pro mne, že je tvou. Měj mi za zásluhu, ó, božská, aspoň to, že jsem z toho poháru vylil mok, jenž jej naplňoval dříve, a že ho neodstrkuji, nýbrž po něm ruce vztahuji jako člověk žíznící, který stanul u čisté studánky. Kéž najdu milost ve tvých očích! V Antiu budou mi ubíhati dni i noci nasloucháním Pavla, který mezi mými lidmi již v první den cesty zjednal si takového vlivu, že jej bez ustání obklopují, vidouce v něm nejen Thaumaturga⁴⁰², nýbrž téměř bytost nadpřirozenou. Včera jsem viděl radost na jeho tváři, a když jsem se ho tázal, co dělá, odpověděl mi: „Zasévám.“ Petronius ví, že se zdržuje mezi mými lidmi, a touží po tom, aby jej zhlédl, rovněž tak Seneka, který o něm slyšel od Gallona. Ale již blednou hvězdy, ó, Lygie, a ranní „Lucifer“⁴⁰³ září stále jasněji. Záhy zruřoví jitřenkou moře – a kolem vše spí, jen já myslím na tebe a miluji tě. Buď pozdravena i s ranními červánky, *sponsa mea!*⁴⁰⁴ –

402 „Řehoř divotvorce“, učitel řecké církve ze 3. st. př. n. l.

403 Světloňoš, tj. Jitřenka, ranní červánky.

404 Má snoubenko, nevěsto!

XXXVIII

Vinitius Lygii:

– Byla jsi někdy, drahá, s Auly v Antiu? Ne-li, budu šťasten, až ti je někdy ukáži. Již od Laurenta se táhnou pobřežím letohrádky, jeden za druhým, a samo Antium – toť nekonečná řada paláců a portyků, jejichž sloupy se za pohody shlížejí ve vodě. I já zde mám sídlo, hned u vody, s olivovým hájem a lesem cypřišů za letohrádkem, a když si pomyslím, že se to sídlo stane jednou tvým, jeho mramory připadají mi bělejší, zahrady stinnější a moře lazurovější. Ó, Lygie, kterak dobře jest žítí a milovati! Starý Menikles, jenž tu vede správu letohrádku, nasázel na lukách pod myrtami shluky kosatců a při pohledu na ně přišel mi na mysl dům Aulů, vaše impluvium i vaše zahrada, ve které jsem s tebou sedával. I tobě budou ty kosatce připomínati rodinný dům, a proto jsem jist, že budeš mítí Antium i ten letohrádek ráda. Hned po příchodu jsme dlouho rozmlouvali s Pavlem při prandiu. Mluvili jsme o tobě a pak začal on vyučovati, já pak jsem dlouho poslouchal a řeknu ti jen tolik, že kdybych uměl psáti jako Petronius, ještě bych nedovedl vylíčiti tobě vše, co mi prošlo myslí i duší. Nenadál jsem se, že může býti na světě ještě takové štěstí, krása a klid, o nichž lidé dosud nevědí. Ale to vše si schovávám k rozmluvě s tebou, až zavítám do Říma v první volné chvíli. Rci mi, jak může země nositi na sobě pospolu takové lidi, jako jest apoštol Petr, jako jest Pavel z Tarsu a Caesar! Ptám se proto, že jsem večer po vyučování Pavlově strávil u Nerona, a víš, co jsem tam slyšel? Nuže, napřed on sám četl své básnické dílo o zboření Troje a začal bédovati, že nikdy neviděl hořícího města. Záviděl Priamovi a nazýval jej šťastným člověkem právě proto, že se mohl dívati na požár a zkázu vlastního města. Na to řekl Tigellinus: „Rci slovo, božský, a vezmu pochodně, a nežli uplyne noc, spatříš

hořící Antium!’ Ale Caesar jej nazval hlupákem. ‚Kam bych zajížděl dýchat mořský vzduch – řekl – a ochraňovat hlas, jímž mne obdařili bohové a o který, jak se tvrdí, musím pečovat pro dobro lidu? Což mi neškodí Řím, což dusivé výpary ze Subury a Esquilina⁴⁰⁵ nevyvolávají u mne chrapot a což hořící Řím by neposkytoval stokrát nádhernější a tragičtější podívané nežli Antium?’ Tu všichni začali mluvit, jakou neslýchanou tragédií by byl obraz takového města, které si podmanilo svět a nyní mělo by býti změněno v hromadu šedého popela. Caesar prohlásil, že by jeho básnické dílo vyniklo pak nad písně Homérovy, a pak jal se mluvit, jak by město znovu vystavěl a jak by se pozdější věky jistě obdivovaly jeho dílu, proti němuž by do pozadí ustupovala všechna ostatní díla lidská. Tehdy zpití besedníci začali volati: ‚Učiň tak! Učiň!’ a on řekl: ‚Musil bych mítí věrnější a oddanější přátele!’ Přiznávám se, že naslouchaje tomu, byl jsem hned pln nepokoje, protože jsi v Římě ty, *carissima*. Sám se nyní směji těm obavám a myslím, že Caesar ani Augustiani, ačkoli jsou to ztřeštěnci, neodvážili by se dopustiti se takového šílenství, a přece jen – hled, jak se člověk bojí o svou lásku! – přece jen bych raději chtěl, aby Linův dům nestál v úzké, zatiberské uličce a ve čtvrti, která jest obývána cizími příslušníky, jichž by v té případnosti bylo méně dbáno. Pro mne by samy palatinské paláce nebyly příbytkem tebe důstojným, a proto bych si taktéž přál, aby ti nic nechybělo z oněch zdob a z onoho pohodlí, jímž jsi přivykla od dětství. Přestěhuj se do domu Aulů, má Lygie! Mnoho jsem o tom uvažoval. Kdyby Caesar byl v Římě, zpráva o tvém návratu mohla by se opravdu dostati na Palatin prostřednictvím otroků, obrátiti k tobě pozornost a mítí vzápětí tvé pronásledování za to, že ses opovážila jednat proti vůli Caesarově. Ale on zde zůstane v Antiu dlouho, a nežli se vrátí, přestanou o tom otroci dávno mluvit. Linusa i Ursus mohou bydleti s tebou. Ostatně, žiji nadějí, že nežli

405 Jeden ze sedmi pahorků starého Říma.

Palatin spatří Caesara, ty, božská, budeš bydliti již ve vlastním domě na Carinách. Blahoslaven budiž den, hodina a chvíle, kdy překročíš můj práh, a jestliže Kristus, jež učím se vyznávati, to způsobí, budiž blahoslaveno i jméno Jeho. Budu Mu sloužiti a dám za Něho krev i život. Neříkám to dobře: budeme sloužiti Jemu oba, dokud nám stačí příze života. Miluji tě a pozdravuji z té duše! –

XXXIX

Ursus čerpal vodu z cisterny, a vytahuje po provaze dvojí amfory, polohlasně zpíval divnou píseň lygijskou a přitom rozradostněnými očima pozoroval Lygii a Vinitia, kteří mezi cypřiši v zahrádce Linově běhali se jako dvě sochy. Nejmenší vítr nepovíval jejich rouchy. Na světě se snášel zlatý a liliový soumrak, oni pak ve večerním klidu spolu rozmlouvali, držíce se za ruce.

„Nemůže tě nic zlého potkati za to, Marku, že jsi opustil Antium bez vědomí Caesarova?“ ptala se Lygie.

„Nikoli, má drahá,“ odpověděl Vinitius. „Caesar ohlásil, že se na dva dny zavře s Terpnem a bude skládati nové písně. Dělává tak často a pak neví o ničem jiném a ničeho si nepamatuje. Ostatně, co je mi po Caesarovi, když jsem u tebe a dívám se na tě! Příliš jsem již tesknil a za posledních nocí opustil mne spánek. Nejednou, když jsem si zdříml únavou, probouzel jsem se náhle s pocitem, že se nad tebou vznáší nebezpečí; někdy se mi zdálo, že jsem byl oloupen o koně, rozestavené na různých místech, kteří mne měli přivézt z Antia do Říma a na kterých jsem proletěl tu cestu tak rychle, jako nikdy žádný rychlý posel Caesarův. A déle jsem již bez tebe vydržeti nemohl. Příliš tě miluji, drahá, má nejdražší!“

„Věděla jsem, že přijedeš. Dvakrát vyběhl Ursus k mým prosbám na Cariny a ptal se po tobě ve tvém domě. Linus se mi smál a Ursus také.“

Opravdu, bylo patrné, že jej očekávala, poněvadž místo obvyklého tmavého roucha měla na sobě měkkou bílou stolu, z jejíž rozkošných záhybů vynořovaly se její ruce a hlava jako rozkvetlé prvosenky ze sněhu. Několik růžových sasanek zdobilo její vlasy.

Vinitius přitiskl ústa na její ruku, načež se posadili na kamennou lavičku uprostřed divokého vína, a opřevše se rameny o sebe, od-

mlčeli se, hledíce k červánkům, jejichž poslední lesky se odrážely v jejich očích.

Kouzlo tichého večera zvolna se jich zmocňovalo.

„Jak je tu ticho a jak je svět krásný!“ řekl sníženým hlasem Vinitius. „Blíží se nesmírně klidná noc. Cítím se tak šťasten, jako jsem nebyl nikdy v životě. Rci mi, Lygie, co to jest? Nikdy jsem netušil, že by mohla býti taková láska. Domníval jsem se, že je to pouze oheň v krvi a vášně, kdežto nyní teprve vidím, že lze milovati každou kapkou krve, každým dechem, a přitom cítiti takový sladký a neskonalejší mír, jako by již zkonejšily duši Sen i Smrt. To je pro mne cosi nového. Dívám se na ten klid stromů a zdá se mi, že jest ve mně. Teprve nyní chápu, že může býti štěstí, o němž lidé až dosud nevěděli. Nyní teprve chápu, proč ty i Pomponie Grecina jste tak plny klidu... Ano...! To dává Kristus...!“

A ona v tom okamžiku položila svoji sličnou tvář na jeho rameno a řekla:

„Můj drahý Marku...“

A nemohla mluvití více. Radost, vděčnost i vědomí, že teprve teď smí milovati, zbavily ji hlasu, ale zato naplnily oči slzami pohnutí. Vinitius, paží objev její drobné tělo, vinul ji chvíli k sobě, načež řekl:

„Lygie, blahoslavena budiž chvíle, ve které jsem po prvé slyšel jméno Jeho!“

Ona pak odpověděla tiše:

„Miluji tě, Marku.“

Potom oba opět zmlkli, nemohouce slova vypraviti, jak jim překypovala srdce. Na cypřiších zhasly poslední liliové odlesky a zahrada začala se opřádati stříbrem od měsíčního srpku.

Za chvíli začal Vinitius mluvití:

„Vím... Sotva jsem vešel k tobě, sotva jsem políbil tvé drahé ruce, vyčetl jsem ze tvých očí otázku, pochopil-li jsem tu božskou nauku, kterou ty vyznáváš, a byl-li jsem pokřtěn. Nikoli, pokřtěn ještě nejsem, a víš, květe, proč? Pavel mi totiž řekl: přesvědčil jsem tě,

že Bůh přišel na svět a nechal se ukřižovati, aby svět spasil, ale ať ve zdroji milosti obmyje tě Petr, jenž první nad tebou ruce vztáhl a první ti žehnal! I já jsem rovněž chtěl, abys ty, nejdražší, viděla můj křest a aby kmotrou byla mi Pomponie. Nuže, proto nejsem ještě pokřtěn, ačkoli věřím ve Spasitele i v Jeho sladké učení! Pavel mne přesvědčil, obrátil na pravou víru a což mohlo býti jinak? Kterak bych mohl nevěřiti, že Kristus přišel na svět, když takto mluví Petr, který byl jeho učedníkem, i Pavel, jemuž se zjevil? Kterak mohl bych nevěřiti, že byl Bohem, když vstal z mrtvých? Viděli Jej přece i v městě i u jezera i na hoře, viděli Jej lidé, jejichž ústa nepoznaly lži. Věřil jsem v to již od té doby, co jsem slyšel Petra v Ostrianu, protože jsem si řekl již tenkrát: Na celém světě by spíše každý jiný člověk mohl lháti nežli ten, jenž praví: ‚Viděl jsem.‘ Ale bál jsem se vaší nauky. Zdálo se mi, že mi tě odnímá. Domníval jsem se, že není v ní ani moudrosti ani krásy ani štěstí. Dnes však, když jsem ji poznal, jaký bych to byl člověk, kdybych nechtěl, aby na světě panovala pravda, a ne lež, láska, a ne nenávisť, dobro, a ne zločin, věrnost, a ne nevěrnost, soucit, a ne pomsta! Kde by se našel ten, jenž by si toho raději nepřál a nechtěl tomu? A přece tomu učí vaše nauka! Jiná učení chtějí také spravedlnost, ale ta jediná nauka činí srdce lidské spravedlivým. A kromě toho je činí čistým, jako je tvé a Pomponiino, a činí je věrným, jako je tvé i Pomponiino. Byl bych slep, kdybych toho neviděl. Jestliže pak mimo to Bůh Kristus přislíbil život věčný a štěstí tak neobsáhlé, jak jen všemohoucnost boží dáti může, čeho více může si člověk ještě přát? Kdybych se tázal Seneky, z jakých příčin doporučuje ctnost, když zvrácenost přináší větší štěstí, nedovedl by mi opravdu ničeho rozumného odpovědět. Ale nyní vím, proč mám být ctnostný. Proto zajisté, že dobro i láska vyvěrá z Krista, a pak proto, abych až mi smrt zavře oči, našel opět život, našel opět štěstí, našel opět sama sebe i tebe, má nejdražší...! Kterak nemilovati a nepřijmouti nauky, která mluví pravdu zrovna tak, jako snáší smrt? Kdo by nedával přednosti dobru přede zlem?

Domníval jsem se, že ta nauka je proti štěstí, zatím však Pavel mne přesvědčil, že ona nejen ničeho neodnímá, nýbrž ještě přidává. To vše sotva se mi v hlavě může srovnati, ale cítím, že tomu tak jest, jelikož jsem nikdy nebyl tolik šťasten a ani býti nemohl, kdybych se tě byl zmocnil násilím a měl ve svém domě. Řekla jsi mi před chvílí: ‚Miluji tě,‘ – ale těch slov nebyl bych z tebe dostal za všecku moc Říma. Ó, Lygie! Rozum tvrdí, že tato nauka jest boží a nejlepší, srdce to cítí, a takovým dvěma silám kdo by odolal?“

Lygie mu naslouchala, upřevši na něho své modré oči, podobající se při svitu měsíce mystickým květům a zrosené stejně jako květy.

„Ano, Marku! Zajisté!“ řekla, mocněji tulíc hlavu k jeho rameni.

A v tom okamžiku cítili se oba neskonale šťastni, neboť chápali, že kromě lásky je spojuje ještě jiná jakási moc, sladká a přitom i neobsáhlá, jejímž působením láska sama se stává čímsi nezrušitelným, co nepodléhá změnám a zklamání, zradě, a dokonce ani smrti. Jejich srdce přeplněna byla naprostou jistotou, že ať by se stalo cokoli, oni nepřestanou se milovati a sobě náležeti. A z toho důvodu snášel se do jejich duše nevýslovný mír. Vinitius kromě toho cítil, že je to láska nejen čistá a hluboká, nýbrž zcela nová, taková, jaké svět až dosud neznal a dáti nemohl. Vznikla v jeho srdci působením všeho: i Lygie i učení Kristova i měsíčního světla, tiše spícího na cypřiších, i klidné noci do té míry, že se mu zdálo, že celý vesmír jest jí jedinou přeplněn.

Za chvíli začal opět mluvit hlasem ztišeným a zachvívajícím se:

„Budeš duší duše mé a budeš mi ve světě nejdražší! Budou nám společně tlouci srdce, jedna bude modlitba a jedna vděčnost ke Kristu! Ó, drahá! Spolu žítí, spolu uctívati sladkého Boha a vědětí, že až nadejde smrt, naše oči se opět otevrou jako po blaženém snu k novému světlu – co lepšího lze si pomyslet? Divím se proto jen, že jsem toho nepochopil dříve. A víš, co se mi nyní zdá? Že té nauce neodolá nikdo. Za dvě nebo tři sta let přijme ji celý svět; lidé zapomenou na Joviše a nebude jiných bohů kromě Krista, nebude jiných

chrámů kromě křesťanských. Kdo by si nepřál vlastního štěstí? Ach, vždyť jsem slyšel rozmluvu Pavlova s Petroniem a víš, co řekl Petronius nakonec: ‚To není pro mne,‘ – ale ničeho více odpovědět nedovedl.“

„Opakuj mi slova Pavlova!“ pravila Lygie.

„Bylo to u mne, večer. Petronius počal nenuceně mluvit a žertovat, jak to dělává vždy, a tehdy mu řekl Pavel: ‚Kterak můžeš, moudrý Petronie, popírat, že Kristus byl skutečně a že vstal z mrtvých, když jsi tenkrát nebyl na světě? Petr i Jan viděli Ježíše a já jsem Ho viděl na cestě do Damašku. Dříve tudíž necht’ moudrost tvá prokáže, že jsme lháři, a teprve pak popři naše svědectví!‘ Ale Petronius odpověděl, že nezamýšlí popírat, poněvadž ví, že se děje mnoho nepochopitelných věcí, které však hodnověrnými lidmi jsou potvrzovány. Pravil však, že něco jiného jest objevení jakéhosi nového cizineckého Boha, něco jiného pak přijetí Jeho nauky. ‚Nechci vědět o ničem,‘ – řekl – ‚co by mně mohlo pokaziti život azničiti jeho krásu. Nezáleží na tom, jsou-li naši bohové praví, ale jsou krásní, jest nám u nich veselo a můžeme žít bezstarostně.‘ Tehdy odpověděl Pavel takto: ‚Odmítáš nauku lásky, spravedlnosti a milosrdenství z obavy před starostmi života, ale uvaž, Petronie, je-li život váš opravdu prost starostí! Ani ty, pane, aniž kdo z nejbohatších a nejmocnějších neví zajisté, zdaž usínaje večer, neprobudí se s rozsudkem smrti. Než rci: Kdyby Caesar vyznával učení, které přikazuje lásku a spravedlnost, zdaž by tvé štěstí nebylo bezpečnější? Bojíš se o své radosti, ale život by pak nebyl veselejší? A co se týče ozdoby života a krásy: jestliže jste vystavěli tolik nádherných chrámů ku poctě božstev zlých, mstivých, cizoložných i falešných, čeho byste nevykonali ku poctě jediného Boha lásky a pravdy? Chválíš si svůj osud, protože jsi mocný a žiješ v rozkoši. Ale mohl jsi stejně tak býti chud a opuštěn, třebaš pocházíš ze vzácného domu, a tehdy by ti zajisté lépe bylo na světě, kdyby lidé vyznávali Krista. Ve vašem městě bohatí rodiče, nechtějící se namáhati vychováváním dětí, často je vypuzují z domu, kteréžto děti zovou

alumny. I ty, pane, mohl jsi býti takovým alumnem. Ale kdyby tvoji rodiče žili podle naší nauky, nemohlo by se ti to přihoditi. Kdybys dospěv mužných let, pojal za choť milovanou ženu, raději by sis přál, aby ti zůstala věrna do smrti. Ale naproti tomu hled', co se děje u vás, co mrzkosti, co hanby, co kupčení je s manželskou věrou! Vždyť již sami se divíte, vyskytne-li se žena, které říkáte: univira. Já ti však pravím, že ty, které budou v srdci nositi Krista, neporuší věrnosti mužům, právě tak jako křesťanští manželé dochovají ji svým ženám. Ale vy nemůžete spoléhati ani na své vladaře, ani na své otce, ani na manželky, ani na děti, ani na služebníky. Před vámi se třese celý svět a vy se třesete před vlastními otroky, poněvadž víte, že mohou každé hodiny pozvednouti proti vašemu ujařmení strašlivý boj, jako již pozvedli nejednou. Jsi boháč, nevíš však, nebude-li ti zítra uloženo, abys bohatství opustil; jsi mlád, zítra však budeš musiti snad zemřít. Miluješ, čeká však na tebe zrada; máš zálibu v letohrádcích a sochách, zítra však můžeš býti vypovězen na pustinu Pandatarie; máš tisíce služebníků, zítra však mohou služebníci tvoji prolíti všecku tvou krev. A jestliže je tomu tak, kterak můžete býti klidni, šťastni a žíti v radostech? Zato já hlásám lásku, hlásám nauku, která přikazuje vládařům, aby milovali poddané, pánům, aby milovali otroky, otrokům, aby sloužili z lásky, nauku, která přikazuje konati spravedlnost a milosrdenství a nakonec slibuje nekonečnou blaženost jako nevyčerpatelné moře. Kterak tedy, Petronie, můžeš tvrditi, že tato nauka kazí život, když jej napravuje a když sám bys byl stokrát šťastnější a bezpečnější, kdyby obsáhla svět tak, jako jej obsáhlo vaše římské panování?' – Takto mluvil Pavel, ó, Lygie. A tehdy Petronius pravil: 'To není pro mne,' a předstíraje, že jest ospalý, odešel, ale na odchodu řekl ještě: 'Mně jest má Eunike milejší nežli tvé učení, Judejče, ale nechtěl bych se s tebou pustiti v zápas z řečníště.' Já však jsem naslouchal jeho slovům z té duše, a když mluvil o našich ženách, z plna srdce jsem zbožňoval nauku, ze které jsi vyrostla, jako vyrůstají na jaře lilie z kypré prsti. A myslel jsem si tehdy: Poppaea opustila dva manžely

kvůli Neronovi, Calvie Crispinilla, Nigidie, skoro všechny, které znám, vyjímaje jedinou Pomponii, kupčily věrností a přísahami – a jen ta jediná, jen ta má neodejde, neoklame a neudusí domácího krbu, byť i mne oklamalo a opustilo vše, več jsem choval důvěru. A proto jsem hovořil k tobě v duchu: Čím se ti odvděčím, ne-li láskou a úctou? Zdaž jsi cítila, že jsem tam v Antiu k tobě hovořil a rozprávěl bez ustání, jako bys byla u mne? Stokrát více tě miluji za to, že jsi přede mnou prchla z domu Caesarova. Nechci ho již ani já. Nechci jeho rozkoší a hudby, jen tebe jedinou! Rci slovo a opustíme Řím, abychom se usadili někde daleko!“

„Dobře, Marku. Psal jsi mně o Sicílii, kamž se i Aulové chtějí uchýliti na stará léta...“

A Vinitius ji přerušil s radostí:

„Ano, má drahá, naše statky jsou nablízku! Rozkošný to břeh, kde jest podnebí ještě sladší a noci ještě klidnější nežli římské, vonné a jasné... Tam jest život a štěstí, obé téměř jedno a totéž.“

Pak začal blouzniti o budoucnosti.

„Tam lze zapomenouti na starosti. Budeme choditi v hájích, mezi olivovými stromy, a odpočívati ve stínu. Ó, Lygie, jaký to život milovati tebe, spolu s tebou dívati se na moře, spolu s tebou na nebe, spolu uctívati něžného Boha, konati kolem sebe dobro a spravedlnost v míru!“

Oba se odmlčeli, hledíce do budoucnosti; on Lygii pouze tiskl k sobě stále více, přičemž v měsíční záři zatřpytil se mu na ruce rytířský zlatý prsten. Ve čtvrti obývané chudým dělnickým lidem všechno již spalo, žádný šramot nerušil ticha.

„Dovolíš mi, abych se vídala s Pomponií?“ ptala se Lygie.

„Ano, drahá. Budeme je zváti k sobě do domu nebo sami jezdi ti k nim. Chceš, abychom vzali s sebou apoštola Petra? Je sklíčen věkem i prací. Také Pavel nás bude navštěvovati, obrátí Aula Plautia na pravou víru, a jako zakládají vojáci osady v odlehlých zemích, tak založíme my osadu křesťanů.“

Lygie zdvihla ruku, a uchopivši dlaň Vinitiovu, chtěla na ni přitisknouti ústa, ale on začal mluvit, šeptaje, jako by se obával, že zaplaší štěstí:

„Nikoli, Lygie, nikoli, já uctívám a zbožňuji tebe! Ty mi podej ruku!“

„Miluji tě!“

On však již přitiskl rty na její dlaně, bílé jako jasmín, a chvíli slyšeli pouze tlukot vlastních srdcí. Ve vzduchu nebylo nejmenšího vánku a cypřiše stály tak bez pohnutí, jako by rovněž zatajily dech v prsou...

Pojednou bylo ticho přerušeno nenadálým, hlubokým, jako z podzemí vycházejícím řevem. Mráz přeběhl po těle Lygiině, Vinitius pak povstav, řekl: „To lvi řvou ve vivariích⁴⁰⁶ ...“

A začali oba naslouchati. Zatím však prvnímu řevu odpověděl druhý, třetí, desátý, ze všech stran a čtvrtí. V městě bývalo někdy po několika tisících lvech, umístěných u různých arén, a mnohdy za nocí, přibližující se ke mřížím, a opírajíce o ně ohromné hlavy, dávali najevo tímto způsobem svůj stesk po svobodě a poušti. Tak začali teskniti také nyní a jeden druhému předávající hlas v nočním tichu, naplnili řevem celé město. Bylo v tom cosi nevýslovně hrozného a příšerného, a proto Lygie, již ony hlasy zaplašily jasné a klidné vidiny budoucnosti, naslouchala jim se srdcem stísněným jakousi podivnou úzkostí a smutkem.

Ale Vinitius ji objal paží a řekl:

„Neboj se drahá! Hry jsou blízko, a proto jsou všechna vivaria přeplněna.“

Pak vešli oba do domu Linova, provázeni stále mohutnějším řevem lvím.

406 Obory k chovu zvířat.

XL

V Antiu dobýval zatím Petronius téměř každého dne nových vítězství nad Augustiany, závodícími s ním o přízeň Caesarovu. Tigellinův vliv vzal za své skoro úplně. V Římě, když bylo třeba odstraňovat lidi, kteří se zdáli nebezpečnými, zmocňovati se jich jmění, vyřizovati záležitosti politické, pořádati veřejné podívané, jež uváděly v obdiv svým přepychem a špatným vkusem, a konečně hověti hnusným choutkám Caesarovým, Tigellinus, stejně zkušený jako na všechno odhodlaný, jevil se býti nepostradatelným. Ale v Antiu, mezi paláci, shlížejícími se v lazuru moře, žil Caesar životem helénským. Od rána do večera byly čteny básně, hovořilo se o jejich skladbě a dokonalosti, všichni bývali u vytržení nad šťastnými obraty; pěstována hudba, divadlo, zkrátka výhradně to, co vynalezl a čím život vyzdobil řecký génius. Ale za takových okolností Petronius, nepoměrně vzdělanější nad Tigellina a ostatní Augustiany, důmyslný, výmluvný, pln jemného citu a vkusu, musil nabýti převahy. Caesar vyhledával jeho společnost, vyžadoval si jeho mínění, ptal se ho na radu, když sám tvořil, a jevil živější přátelství než kdykoli jindy. Těm, kdož byli kolem něho, zdálo se, že Petroniův vliv dosáhl svrchovaného vítězství, že přátelství mezi ním a Caesarem vstoupilo již do stálého období a že potrvá léta. Dokonce i ti, kteří dříve dávali najevo uhlazenému epikurejci nechuť, začali jej nyní obskakovati a pachtiti se po jeho přízni. Nejedni také byl tomu v duši upřímně rádi, že nabyl převahy člověk, jenž sice věděl, co si má o kom mysliti a přijímal se skeptickým úsměvem lichotky včerejších nepřátel, ale ať již z lenosti, nebo jemnocitu nebyl mstivý a nezneužíval své moci ke zkáze nebo škodě cizí. Bývaly chvíle, že mohl zničiti dokonce i Tigellina, ale on se mu raději vysmíval a stavěl na odiv jeho nedostatek vzdělanosti i všednost. Senát v Římě si oddychl, protože již

půl druhého měsíce nebyl vydán žádný rozsudek smrti. I v Antiu i ve městě byly sice vypravovány divy o rafinovanosti, jaké dosáhla prostopášnost Caesara a jeho milce, nicméně každému bylo milejší, aby cítil nad sebou rafinovaného Caesara, nežli aby v rukou cítil zvířecky zvrhlého Tigellina. Sám Tigellinus ztrácel hlavu a váhal, nemá-li uznati, že byl přemožen, jelikož se Caesar nejednou ozval, že v celém Římě i u celého dvora jsou jen dvě duše, které jsou s to, aby si rozuměly, a dva opravdoví Heléni: on a Petronius.

Obdivuhodná zručnost tohoto utvrdila lidi v přesvědčení, že jeho vliv přechká všechny ostatní. Nedovedli si již ani ujasniti, jak by Caesar byl schopen obejít se bez něho, s kým by mohl rozmlouvat o poesii, o hudbě, dostizích, a do čí zraků by se díval, chtěje se přesvědčiti, zdali to, co tvoří, jest opravdu dokonalé. Petronius však s bezstarostností, u sebe obvyklou, nepřisuzoval, jak se zdálo, žádné důležitosti svému postavení. Býval jako obyčejně loudavý, líný, důvtipný a skeptický. Často činíval na lidi dojem člověka, který si tropí posměch z nich, ze sebe, z Caesara i z celého světa. Chvillemi se opovažoval činiti Caesarovi výtky do očí, a když se jiní domnívali, že jde příliš daleko nebo že si připravuje přímo zkázu, dovedl pojednou zaobaliti výtku takovým způsobem, že dopadlo to pro něho dobře, kdežto u přítomných budilo to obdiv a přesvědčení, že není situace, ze které by nevyšel vítězoslavně. Jednou, asi tak za týden po návratu Vinitiově do Říma, Caesar předčítal v malém kroužku odstavec své básně o Troji, a když dokončil a když dozněly výkřiky nadšení, Petronius, byv otázan zrakem Caesarovým, řekl:

„Chatrné verše, hodné, aby vrženy byly do ohně!“

Přítomným přestala zděšením tlouci srdce, neboť Nero od dětských let nikdy neslyšel z ničích úst podobného výroku; jen Tigellinova tvář zazářila radostí. Naproti tomu Vinitius zbledl, maje za to, že Petronius, který se nikdy nezpil, tentokrát byl zpit.

A Nero začal se ptáti medovým hlasem, ve kterém se však třásla hluboce zraněná sebeláska:

„Co na nich nalézáš nepěkného?“

Petronius však se na něho rozhorlil.

„Nevěř jim,“ pravil, ukazuje rukou na přítomné, „ti se v ničem neznají! Ptáš se, co je nepěkného v těch verších? Chceš-li vědět pravdu, povím ti ji: Jsou pěkné pro Vergila⁴⁰⁷, jsou pěkné pro Ovidia, ano, jsou pěkné i pro Homéra, ale ne pro tebe. Ty nesmíš psát takových. Ten požár, jež líčíš, dosti nehoří, tvůj oheň dosti nepálí. Neposlouchej lichotek Lucanových! Jemu bych za tytéž verše přiznal genialitu, tobě však nikoli. A víš, proč? Protože jsi větší než oni! Komu dali bohové tolik, co tobě, od toho lze žádati více. Ale z tebe se stává lenoch. Raději spíš po prandiu, nežli aby sis sedl na záhyby roucha. Můžeš stvořiti dílo, o jakém svět až dosud neslyšel, a proto ti pravím do očí: Napiš lepší!“

A mluvil to proti své vůli, jako by si tropil posměch a přitom i plánil, ale oči Caesarovy obestřely se mlhou rozkoše a on řekl:

„Bohové mi dopřáli trochu nadání, ale kromě toho mi dali více, totiž skutečného znalce a přítele, který jediný dovede říci pravdu do očí!“

To praviv, natáhl svoji tlustou, ryšavými chloupky pokrytou ruku ke zlatému svícnu, uloupenému v Delfách, aby spálil básně.

Ale Petronius mu je vytrhl dříve, nežli se plamen dotkl papýru.

„Ne, ne!“ řekl. „I když jsou tak chatrné, náležejí lidstvu! Ponech mi je!“

„Pak dovol, abych ti je poslal v pouzdře, zhotoveném podle mého pokynu!“ odpověděl Nero, objímaje jej.

A za chvíli začal mluvit:

„Tak jest, máš pravdu! Můj požár Troje dosti nesvítí, můj oheň dosti nepálí. Byl jsem však toho domnění, že stačí, vyrovnám-li se Homérovi. Jakási ostýchavost a malé sebevědomí vždycky mi vadily. Ty jsi mi otevřel oči. Ale víš, proč je tak, jak pravíš? Nuže, chce-li so-

407 Slavný starořímský básník z doby císaře Augusta z 1. st. př. n. l.

chař vytvořiti postavu boha, hledá si vzor, já však jsem vzoru neměl. Neviděl jsem nikdy hořícího města, a proto v mém líčení chybí pravda.“

„Řeknu ti tedy, že je nicméně třeba býti velikým umělcem, aby se tomu rozumělo.“

Nero se zamyslel a za chvíli pravil:

„Odpověz mi, Petronie, na jednu otázku: Lituješ, že Troja shořela?“

„Lituji-li...? U chromého manžela Venušina, ani dost málo! A řeknu ti, proč! Troja totiž nebyla by shořela, kdyby Prometheus nebyl daroval lidem oheň a kdyby Řekové nebyli vypověděli Priamovi válku; kdyby pak nebylo ohně, Aischylos⁴⁰⁸ by nebyl napsal svého Promethea právě tak, jako by bez války nebyl napsal Homér Iliadu. Mně je však milejší, že existuje Prometheus a Iliada, nežli aby se zachovalo ubohé městečko, dle všeho bídné a špinavé, ve kterém by teď seděl nanejvýše nějaký ustanovený prokurátor⁴⁰⁹ a nudil tě hádkami s místním areopagem⁴¹⁰.“

„Hle, tomu se říká: mluvit rozumně!“ odpověděl Caesar. „Poesii a umění je dovoleno a nutno obětovati vše! Šťastní Achaiové, kteří poskytli Homérovi látky k Iliadě, a šťastný Priamus, který viděl zkázu vlasti! A co já? Já jsem hořícího města neviděl!“

Nastala chvíle mlčení, kterou konečně přerušil Tigellinus.

„Vždyť jsem ti již řekl, Caesare,“ pravil, „rozkaž a já spálím Antium! Nebo víš co? Je-li ti líto těch letohrádků a paláců, dám spáliti koráby v Ostii nebo ti vystavím na albanském podhoří dřevěné město, do kterého sám vrhneš plamen. Chceš?“

Ale Caesar vmetl mu pohled, plný pohrdání.

„Já se mám dívat na hořící dřevěné boudy? Tvůj duch nadobro zplihl, Tigelline! A kromě toho vidím, že si valně nevážíš mého na-

408 Slavný řecký skladatel tragédií z konce 6. st. př. n. l.

409 Správce města nebo provincie.

410 Nejvyšší soudní dvůr ve starých Athénách.

dání a mé básně o Troji, když se domníváš, že nějaká jiná oběť by byla pro ni příliš veliká.“

Tigellinus padl do rozpaků, Nero pak za chvíli dodal, jako by chtěl změnit předmět rozmluvy:

„Léto se blíží... Ó, jak ten Řím asi teď zapáchá...! A přece jen bude nutno vrátit se tam k letním hrám.“

Vtom řekl Tigellinus:

„Až od sebe vzdálíš Augustiany, Caesare, dovol, abych na okamžik zůstal u tebe...“

Za hodinu později Vinitius, vraceje se s Petroniem z Caesarova letohrádku, pravil:

„Měl jsem chvíli úzkosti o tebe. Domníval jsem se, že jsi neodvratně ztracen, když ses zpil. Pamatuj si, že si hraješ se smrtí!“

„To jest má aréna,“ nenuceně odvětil Petronius, „a mne baví vědomí, že jsem v ní nejlepším z gladiátorů. Pohleď, jak to dopadlo! Můj vliv toho večera ještě vzrostl. Pošle mi svou báseň v krabici, která – chceš se založit? – bude nesmírně drahocenná, ale nesmírně špatného vkusu. Uložím svému lékaři, aby do ní schovával pročišťující léky. Učinil jsem tak ještě také proto, že Tigellinus, vida, jak se takovým věcem daří, chce mne patrně napodobovati, a představuji si, co se stane, až to z něho vyleze. To bude, jako by chtěl pyrenejský medvěd chodit po provaze. Budu se smáti jako Demokritos. Kdybych si přál stůj co stůj, dovedl bych zničit Tigellina a státi se na jeho místě praefektem praetoriánů. Pak bych měl v rukou samého Ahenobarba. Ale jsem na to líný. Chci raději takový život, jaký vedu, a dokonce i Caesarovy básně nežli ubohost.“

„Jaká to obratnost, která i z potupy dovede udělati lichotku! Ale jsou ty verše opravdu tak špatné? Já se v tom neznám.“

„Nejsou horší nežli jiné. Lucanus má v jednom prstě více nadání, ale i v Rudobradém cosi jest. Především je to neobyčejná záliba v poesii a hudbě. Za dva dny máme býti u něho, abychom vyslechli hudbu k hymnu na počest Afroditinu, s nímž bude dnes nebo zít-

ra hotov. Budeme v malém kroužku. Pouze já, ty, Tullius Senetio a mladý Nerva. A co se týče básní, není pravda to, co jsem ti řekl, že totiž jich užívám po hostině, jako používá Vitelius per plameňáka...! Bývají někdy výmluvné. Slova Hekuby⁴¹¹ jsou dojmavá... Stěžuje si na muka porodu a Nero dovedl najít vhodné výrazy snad proto, že sám rodí v mukách každý řádek... Někdy mi ho bývá líto. U Polluxe, jaká to podivná směsice! Kaligula to neměl v hlavě všechno v pořádku, ale přece jen nebyl takový divotvorce.“

„Kdo může tušit, kam až může dospět Ahenobarbovo bláznovství?“ řekl Vinitius.

„Zhola nikdo. Ještě je možno, že dojde k takovým věcem, že lidem budou po celá staletí vstávat vlasy na hlavě při vzpomínce na ně. Ale to je právě zajímavé, to je poutavé, a třebaš někdy se budím jako Joviš Ammonský na poušti, myslím si, že bych se pod jiným Caesarem nudil ještě stokrát více. Tvůj Judejec Pavel jest výmluvný, to mu přiznávám, a budou-li podobní lidé hlásit onu nauku, musí se naši bohové zcela vážně míti na pozoru, aby jednou nebyli hozeni do starého haraburdí. Je pravda, že kdyby na příklad Caesar byl křesťanem, všichni bychom se cítili bezpečnější. Ale tvůj prorok z Tarsu, uváděje své důvody vzhledem ke mně, nepomyslel si, hled', že pro mne ta nejistota znamená tak trochu půvab života. Kdo nehraje v kostky, neprohraje jmění, a přece jen lidé hrají. Je v tom jakási rozkoš a jakési zapomenutí. Znal jsem syny rytířů a senátorů, kteří se dobrovolně stali gladiátory. Říkáš, že si pohrávám s životem, a je tomu tak, ale činím tak proto, že mne to baví, kdežto vaše křesťanské ctnosti by mne unudily za jeden den jako rozpravy Senekovy. Z té příčiny výmluvnost Pavlova vyzněla naprázdno. Měl by pochopit, že tací lidé jako já nikdy nepřijmou toho učení. Ty, to je něco jiného! Při svém duševním stavu mohl jsi buďto nenávidět

411 Choť trojského krále Priama, která po pádu Troje připadla jako kořist Odysseovi.

křesťanova jména jako moru, nebo se jím státi. Přiznávám se, že jsou v právu, a přitom zívám. Blázníme, spějeme ku propasti, cosi neznámého se k nám blíží z budoucna, cosi pod námi praská, cosi vedle nás zmírá – nu, budiž! Ale dovedeme zemřít, prozatím však se nám nechce zatěžovati život a sloužiti smrti dříve, nežli si nás vezme. Život je pro sebe samého, ne pro ni!“

„Je mně tě líto, Petronie.“

„Nelituj mne více nežli já sám sebe! Dříve se ti nevedlo mezi námi zle, a bojuje v Arménii, tesknil jsi po Římě.“

„I nyní teskním po Římě.“

„Ano, protože ses zamiloval do křesťanské vestálky, která sídlí na Zatibří. Ani se tomu nedivím, ani ti toho nemám za zlé. Spíše se divím tomu, že přes tu nauku, o které říkáš, že jest mořem štěstí, i přes onu lásku, která má býti záhy ověnčena, nemízí smutek z tvé tváře. Pomponie Grecina je věčně smutná; ty pak od té doby, co ses stal křesťanem, přestal ses usmívat. Nenamlouvej mi, že je to veselá nauka. Z Říma ses vrátil ještě smutnější. Milujete-li se takto po křesťansku, při světlých kadeřích Bakchových, nepůjdu ve vašich šlépějích!“

„To je něco jiného!“ odpověděl Vinitius. „Přisahám ti nikoli při kadeřích Bakchových, nýbrž při duši svého otce, že za dřívějších dob jsem nikdy neokusil ani špetky takového štěstí, jakým dýši nyní. Ale cítím nesmírný stesk, a co je ještě zvláštnější: jsem-li od Lygie daleko, zdá se mi, že se nad ní vznáší nějaké nebezpečí. Nevím jaké, nevím, odkud by mohlo přijíti, ale tuším je tak, jako se tuší bouře.“

„Za dva dny, doufám, opatřím ti dovolení, abys mohl opustiti Antium na tak dlouho, jak ti bude libo. Poppaea je nějak klidnější, a pokud vím, nic nehrozí od ní ani tobě, ani Lygii.“

„Ještě dnes ptala se mne, co jsem dělal v Římě, ačkoli můj odjezd byl tajemstvím.“

„Dost možná, že tě dala stopovati. Nyní však musí počítati se mnou i ona.“

Vinitius se zastavil a řekl:

„Pavel pravil, že Bůh někdy varuje, ale v předpovědi věřiti nedovoluje, a proto se bráním té víře a nemohu se ubrániti. Povím ti, co se přihodilo, abych se zbavil tíhy na srdci. Seděli jsme s Lygií vedle sebe za tak rozkošné noci, jako je ta dnešní, a spřádali jsme spolu plány o budoucím životě. Nedovedu ti říci, jak jsme byli šťastni a klidni. Ale vtom začali řvátí lvi. Je to v Římě cosi obvyklého, a přece jen od té chvíle nemám klidu. Připadá mi, jako by v tom byla jakási hrozba, jako předzvěst neštěstí... Víš, že se mne strach snadno nechytá, ale tehdy stalo se cosi takového, že strach naplnil všecku tmou noční. Přišlo to tak podivně a znenadání, že mi teď stále znějí v uších ty hlasy a v srdci sídlí stálý nepokoj, jako by Lygie potřebovala ochrany proti něčemu hroznému – byť i proti týmž lvům. A mučím se. Vymož pro mne dovolení k odjezdu, neboť jinak odjedu bez dovolení. Nemohu zde seděti, opakuji ti, nemohu!“

Petronius dal se do smíchu.

„Tak daleko to ještě nedospělo,“ řekl, „aby synové konsulámích hodnostářů nebo jejich manželky byli vydáváni lvům v arénách. Může vás potkati každá jiná smrt, ne však taková. Ostatně, kdož ví, byli-li to lvi, protože germánští tuři neřvou o nic hůř nežli oni. Co se mne týče, jsou mi věštby a osudy k smíchu! Včera byla teplá noc a viděl jsem hvězdy, jak padaly jako déšť. Nejednomu je úzko, dívá-li se na to, ale já jsem si pomyslel: Je-li mezi nimi i má, nebude mi aspoň chyběti společnost...!“

Pak se na chvíli odmlčel a po krátkém přemýšlení řekl:

„Ostatně, podívej se! Jestliže váš Kristus vstal zmrtvých, může i vás oba uchrániti smrti.“

„Může!“ odpověděl Vinitius, rozhlížeje se po nebi, posetém hvězdami.

XLI

Nero hrál a zpíval hymnus k poctě „Vládkyně Kypru“, k němuž sám složil báseň i hudbu. Byl toho dne při hlase a cítil, že jeho hudba opravdu přítomné strhuje, a to vědomí dodalo tolik síly zvukům, jež vydával ze sebe, a tak rozvířilo jeho vlastní duši, že se zdálo, že je nadšen. Nakonec sám zbledl upřímným pohnutím. Zajisté také po prvé v životě nechtěl slyšeti pochval ze strany přítomných. Seděl chvíli, maje ruce opřeny o kytaru a hlavu maje svěšenu, načež pojednou vstal a řekl:

„Jsem unaven a potřebuji vzduchu. Zatím nalad'te kytary!“

To praviv, ovinul si kolem krku hedvábný šátek.

„Vy pojd'te za mnou!“ řekl, obraceje se k Petroniovi a Vinitiovi, kteří seděli v koutě sálu. „Ty, Vinitie, podej mi ruku, protože nemám sil, Petronius pak mi bude mluvit o hudbě.“

Pak vyšli pohromadě na palácovou terasu, vykládanou úbělem a posypanou šafránem.

„Zde se dýše volněji,“ řekl Nero. „Mám rozechvěnou a smutnou duši, ač vidím, že s tím, co jsem vám zazpíval na zkoušku, mohu vystoupiti veřejně a že bude to triumf, jakého nedosáhl ještě nikdy žádný Říman.“

„Můžeš vystoupiti zde, v Římě, i v Achai. Obdivoval jsem se ti z plna srdce i duše, božský!“ odpověděl Petronius.

„Vím. Jsi příliš pohodlný, aby ses nutil do pochval. A jsi upřímný jako Tullius Senetio, ale znáš se v tom lépe. Pověz mi, co soudíš o hudbě!“

„Když naslouchám poesii, když se dívám na kvadrigu, kterou řídíš v cirku, na krásnou sochu, na krásný chrám nebo obraz, cítím, že úplně vnímám to, co vidím, a že v mém nadšení jest obsaženo vše, čeho ty věci mohou poskytnouti. Ale když naslouchám hudbě,

obzvláště tvé, otvírají se přede mnou stále nové krásy a rozkoše. Spějí za nimi, zachycují je, ale nežli je přijmu do sebe, připlývají opět nové a nové, zrovna jako mořské vlny, které přicházejí z nekonečna. Nuže, řeknu ti, že hudba jest jako moře. Stojíme na jednom břehu a vidíme daleko, ale druhého břehu dohlédnouti nemůžeme.“

„Ach, jaký jsi ty hluboký znalec!“ řekl Nero.

A chodili chvíli mlčky, jen šafrán jim tiše šustil pod nohama.

„Vyslovil jsi moji myšlenku,“ řekl Nero, „a proto tvrdím pokaždé, že v celém Římě ty jediný dovedeš mne chápati. Tak jest! Totéž soudím o hudbě i já. Když hrají a zpívám, vidím věci, o nichž jsem nevěděl, že jsou vůbec v mé říši nebo na světě. Hle, jsem Caesar, svět patří mně, mohu všechno! A přece jen hudba mi odhaluje nová království, nové hory a moře i nové rozkoše, jichž jsem dosud neznal. Nejčastěji nedovedu jich pojmenovati ani duchem pochopiti – pouze je cítím. Cítím bohy, vidím Olymp. Jakýsi nadpozemský vítr na mne vane; postřehuji jako v mlze jakési neobsáhlé, ale klidné a tak jasné velkoleposti, jako je východ slunce... Celý Sferos hraje kolem mne a řeknu ti (tu se hlas Neronův zatřásl opravdovým údivem), že já, Caesar a bůh, cítím se tehdy nepatrným jako prášek. Dáš-li tomu víru?“

„Ano. Pouze velicí umělci mohou se cítiti nepatrnými proti umění...“

„Dnes je noc upřímnosti, nuže, otvírám před tebou duši jako před přítelem a řeknu ti více...! Máš za to, že jsem slep nebo zbaven rozumu? Domníváš se, že nevím, že v Římě jsou na zdech psány potupné výroky o mně, že jsem nazýván vrahem matčiným i ženiným – že jsem pokládán za netvora a ukrutníka proto, že Tigellinus vymohl na mně několik rozsudků smrti proti mým nepřítelům? Ano, drahý, jsem pokládán za netvora a já o tom vím...! Namluvili toho o mé ukrutnosti do té míry, že sám si někdy dávám otázku, nejsem-li ukrutník... Ale oni nechápou, že skutky člověka mohou býti někdy kruté, člověk však že nemusí být ukrutník. Ach, nikdo neuvěří a snad

ani ty, drahý, neuvěříš, že chvílemi, když hudba zkolébává moji duši, cítím v sobě, že jsem tak dobrý jako dítě v kolébce! Přísahám ti při hvězdách, které září nad námi, že mluvím ryzí pravdu: lidé nevědí, co dobrého leží v tom srdci a jaké já sám postřehuji v něm poklady, jakmile hudba otevře jim dveře!“

Petronius, jenž neměl nejmenší pochybnosti o tom, že Nero mluví v té chvíli upřímně a že hudba může opravdu vyvolávat na světlo různé ušlechtlejší sklony jeho duše, zavalené horami sobectví, prostopášnosti a zločinu, řekl:

„Tebe je nutno znáti tak zblízka, jako já tě znám. Řím nikdy tě nedovedl oceniti.“

Caesar se opřel silněji o rámě Vinitiovo, jako by se prohnul pod tíhou nespravedlnosti, a odpověděl: „Tigellinus mi řekl, že si v senátě šeptají druh druhu do uší, že Diodoros a Terpnos hrají na kytaru lépe nežli já. Odpírají mně tedy i to! Ale ty, který vždy mluvíš pravdu, rci mi upřímně: hrají ti dva lépe nežli já nebo stejně dobře jako já?“

„Ani zdání! Ty máš jemnější dotyk a přitom více síly. V tobě je znáti umělce, v nich – obratné řemeslníky. Zajisté, kdo napřed slyší jejich hudbu, lépe pochopí, čím jsi ty.“

„Když je tomu tak, ať si tedy žijí! Nebudou nikdy ani tušiti, jakou jsi jim v tomto okamžiku prokázal službu. Ostatně, kdybych je odsoudil, musil bych vzíti jiné místo nich.“

„A lidé by ke všemu ještě řekli, že z lásky k hudbě ničíš ve státě hudbu. Nikdy neubíjej umění pro umění, božský!“

„Jaký jsi ty jiný proti Tigellinovi!“ odpověděl Nero. „Ale podívej se, jsem vlastně umělec ve všem, a protože hudba otvírá přede mnou dálavy, jejichž existence jsem ani netušil, říše, jimiž nevládnou, rozkoš a štěstí, jichž jsem nepoznal, nemohu žít životem obyčejným. Hudba mi říká, že neobyčejnost existuje, a proto ji hledám veškerou silou moci, kterou mi bohové vložili do rukou. Někdy se mi zdává, že mám-li se dostat do těch olympských světů, musím vykonati

cosi takového, čeho žádný člověk dosud nikdy neprovedl, musím vyniknouti nad lidské pokolení ať v dobru, či zlu. Vím taktéž, že lidé mne obviňují, že jsem ztřeštěnec. Ale já netřeštím, já jen hledám, a třeštím-li, tedy jen z nudy a netrpělivosti, že naléztí nemohu. Hledám! Rozumíš mi! A proto chci býti větší nežli člověk, jelikož jen tímto způsobem mohu býti největší jako umělec.“

Tu snížil hlas, aby ho Vinitius nemohl slyšeti, a přiblíživ ústa k uchu Petroniovu, začal šeptati:

„Víš-li pak, že hlavně proto jsem odsoudil k smrti matku i ženu? U bran neznámého světa chtěl jsem přinéstí největší oběť, jakou člověk přinéstí mohl. Domníval jsem se, že se pak něco stane a že se otevrou nějaké dveře, za nimiž spatřím cosi neznámého. Ať by to bylo již bývalo čarokrásnější nebo strašlivější nad lidské představy, jen kdyby to bylo bývalo neobyčejné a veliké...! Ale ta oběť patrně nestačila. Aby se otevřely empirické dveře, je dle všeho třeba větší oběti. Staniž se tedy, jak tomu chce Osud!“

„Co hodláš učiniti?“

„Uvidíš, uvidíš dříve, nežli si myslíš! Zatím věz, že jsou dva Neronové; jeden takový, jakým jej znají lidé, druhý pak umělec, ježž znáš jen ty jediný a který, zabíjí-li jako smrt nebo třeští jako Bakchus, tedy právě proto, že jej dusí mělkost a nicota obyčejného života a rád by je vymýtil, byť i nastala nutnost použití ohně nebo železa... Ó, jaký bude ten svět mělký, až nebude mne...! Nikdo ani netuší ještě, ani ty, drahý, jaký jsem já umělec! Ale právě proto trpím a pravím ti upřímně, že někdy mívám duši tak smutnou jako ty cypřiše, které se tam před námi černají. Je těžko člověku nésti na sobě břímě nejvyšší moci a přitom i největšího nadání...“

„Mám s tebou soucit, Caesare, z plna srdce a se mnou země i moře, nepočítaje Vinitia, který tě v duši zbožňuje.“

„Byl mi také vždy milý,“ pravil Nero, „ač slouží Marsovi, a ne musám.“

„Především slouží Afroditě,“ odvětil Petronius.

A náhle se rozhodl, že vyřídí jednou ranou záležitost synovcovu a zároveň odstraní všeliké nebezpečí, jaké mu mohlo hroziti.

„Je zamilován jako Troilos⁴¹² do Kressidy⁴¹³“, řekl. „Dovol mu, pane, aby odjel do Říma, sice mi uschne. Víš-li pak, že ta lygijská žena rukojmí, kterou jsi mu daroval, byla opět nalezena a Vinitius, odjížděje do Antia, svěřil ji péči jakéhosi Lina? Nezmínil jsem se ti o tom, protože jsi skládal svůj hymnus a to je důležitější nežli všecko. Vinitius chtěl z ní mítí milenkou, ale když se ukázala cudnou jako Lukrecie, zamiloval se do její cudnosti a teď touží po tom, aby se s dívkou oženil. Je to dcera královská, a proto nebude mu to k úhoně, ale on je jako pravý voják: vzdychá, schne, běduje, ale čeká na svolení svého imperátora.“

„Imperátor nevybírám vojákům manželek. K čemu potřebuje mého dovolení?“

„Řekl jsem ti, pane, že tě zbožňuje.“

„Tím spíše může býti jist souhlasu. Je to hezká dívka, ale příliš úzká v kyčlích. Augusta Poppaea stěžovala si přede mnou na ni, že uhranula naše dítě v zahradách Palatina...“

„Ale řekl jsem Tigellinovi, že božstva nepodléhají svým kouzlům. Pamatuješ se, božský, jak byl zmaten a jak sám křičel: *Habet!*“

„Pamatuji.“

Tu se obrátil k Vinitiovi:

„Miluješ ji tak, jak to říká Petronius?“

„Miluji, pane!“ odpověděl Vinitius.

„Nuže, poroučím ti, abys hned zítra odjel do Říma, pojal ji za choť a neukazoval se mi již na očích bez snubního prstenu!“

„Díky tobě, pane, z té duše i srdce!“

„Ó, jak milo jest obšťastňovati lidi!“ řekl Caesar. „Přál bych si, abych po celý život nedělal nic jiného.“

412 Nejmladší syn trojského krále Priama.

413 Dcera trojského kněze Kalchasa.

„Prokaž nám ještě jednu milost, božský!“ řekl Petronius. „Projev tuto svoji vůli před Augustou! Vinitius by se nikdy neodvážil učiniti svou chotí bytostí, k níž Augusta chová nechuť. Ale ty, pane, rozptýlíš jediným slovem její předsudky, oznámíš-li sám, že jsi tak rozkázal.“

„Dobrá,“ řekl Caesar. „Tobě a Vinitiovi nedovedl bych ničeho odepřít.“

A vrátil se do letohrádku, oni pak odešli společně s ním, plni radosti v srdcích nad vítězstvím, Vinitius musil se ovládati, aby se nevrhl Petroniovi kolem krku, neboť nyní se zdálo, že všeliké nebezpečí i překážky jsou odstraněny.

V atriu letohrádku zaměstnávali Augustu Nerva a Tullius Senetio rozmluvou, kdežto Terpnos a Diodoros ladili kytary. Nero vstoupiv, usedl na křeslo, vykládané želvovinou, a zašeptav cosi do ucha služebníkovi, řeckému jinochovi, čekal.

Jinoch se záhy vrátil se zlatou skřínkou. Nero ji otevřel, a vyňav náhrdelník z velikých opálů, pravil:

„Zde jsou šperky, důstojné dnešního večera!“

„Jitřenka na nich hraje měňavými barvami!“ odpověděla Poppaea, jsouc toho přesvědčení, že náhrdelník jest určen jí.

Caesar chvíli brzy pozvedal, brzy nížil na rukou růžové kameny, až konečně řekl:

„Vinitie, odevzdáš ode mne tento náhrdelník darem mladé královně lygijské, kterou po mém rozkazu pojmeš za choť!“

Poppaein zrak, plný hněvu a náhlého údivu, začal těkati z Caesara na Vinitia, nakonec pak utkvěl na Petroniovi.

Ale ten, nakláněje se nenuceně přes opěradlo křesla, přejížděl rukou po krku harfy, jako by si chtěl důkladně zapamatovati jeho tvar.

Zatím Vinitius, vzdav díky za dar, přistoupil k Petroniovi a řekl:

„Čím se ti odvděčím za to, co jsi pro mne dnes učinil?“

„Obětuj Euterpé⁴¹⁴ párek labutí,“ odpověděl Petronius, „písni oslav Caesara a vysměj se věštbám! Doufám, že od této chvíle nebude řev lvů rušit spánek ani tobě, ani tvé lygijské lilii.“

„Nikoli,“ řekl Vinitius, „nyní jsem již úplně kliden.“

„Kéž je k vám Štěstěna vlídnou! Ale teď měj pozor, Caesar opět bere formingu! Zataj dech, poslouvej a roň slzy!“

Caesar opravdu vzal formingu do ruky a zvedl oči. V sále ustal hovor a lidé seděli nehnutě, jako by zkameněli. Pouze Terpnos a Diodoros, kteří měli Caesara doprovázeti, dívali se, otáčejíce hlavy brzy na sebe, brzy na jeho ústa, čekající na první tóny písně.

Vtom se v předsínce strhl povyk a ruch a za chvíli se ze závěsu vynořil napřed císařský osvobozenec Faon a hned za ním konsul Lecanius.

Nero svažtil obočí.

„Odpusť, božský imperátore,“ řekl udýchaným hlasem Faon, „v Římě vypukl požár! Většina města je v plamenech!...“

Na tu zprávu všichni rychle vstali ze svých míst, Nero odložil formingu a řekl:

„Bohové...! Spatřím hořící město a dokončím báseň o Troji!“

Pak se obrátil ke konsulovi:

„Budu ještě s to, abych viděl požár, vyjedu-li odtud ihned?“

„Pane,“ odpověděl konsul, bledý jako stěna. „Nad městem je jediné moře plamenů, kouřem se dusí obyvatelé a lidé padají do mdlob nebo se v návalu pomatenosti vrhají do ohně...! Po Římu je veta, pane!“

Nastala chvíle ticha, které přerušil Vinitiův výkřik:

„*Vae misero mihi...*!“⁴¹⁵

A mladý člověk, odhodiv tógu, vyběhl z paláce v pouhé tunice.

Nero pak zvedl ruce k nebi a zvolal:

„Běda tobě, svaté město Priamovo...!“

414 Múza hudby.

415 Běda mně ubohému!

XLII

Vinitius měl sotva kdy, aby rozkázal několika otrokům, aby jeli za ním, potom, vyskočiv na koně, hnal se cvalem za hluboké noci prázdnými ulicemi Antia ve směru Laurenta. Upadnuv účinkem strašlivé zvěsti takřka v nepříčetnost a duševní zdivočelost, chvílemi nebyl si ani jasně vědom toho, co se s ním děje; měl pouze pocit, jako by na témž koni sedělo mu za zády neštěstí, a křičíc mu do ucha: „Řím hoří!“ – šlehá jej samého i koně a žene je oba do toho ohně. Položiv si svoji obnaženou hlavu na koňský krk, hnal se v pouhé tunice nazdařbůh, nedívaje se před sebe, a nedbaje překážek, o které se mohl roztržiti. V tichu a uprostřed noci, klidné a hvězdnaté, jezdec i kůň, zaliti měsíčním svitem, působili dojmem přízraků ze sna. Idumejský⁴¹⁶ hřebec, schouliv uši, a natáhnuv krk, letěl jako šíp, míjeje nehybné cypřiše a bílé letohrádky, ukryté mezi nimi. Koňský dusot o kamenné desky budil tu a tam psy, kteří štěkotem provázeli podivný zjev, potom však, znepokojeni jeho nenadálým výpadem, začali výti, zvedajíce čumáky k měsíci. Otroci, uhánějící za Vinitiem, majíce koně daleko horší, brzy octli se pozadu. On sám, přeletěv jako bouřka spící Laurentum, zabočil k Ardei⁴¹⁷, ve které právě tak jako v Aricii, v Bovillech⁴¹⁸ a Ustrinu měl připraveny od té doby, co přijel do Antia, koně na vystřídání, aby mohl v čase co nejkratším uraziti vzdálenost, dělící jej od Říma. Jsa toho pamětliv, napínal síly koně do krajností. Za Ardeou se mu zdálo, že se nebe na straně severovýchodní opřádá růžovým odleskem. Mohly to býti i ranní červánky, protože byla pozdní hodina, v červenci pak se brzy rozednívalo. Leč Vinitius nemohl již zadržeti výkřiku zoufalství

416 Idumea – část Palestiny u Mrtvého moře.

417 Město ve střední Itálii blízko Říma.

418 Starořímské město jihovýchodně od Říma.

a vzteku, neboť se mu zdálo, že je to požárová záplava. Rozpomenul se na slova Lecaniova: „Celé město je jediným mořem plamenů.“ – a za chvíli cítil, že opravdu mu hrozí šílenství, poněvadž nadobro pozbyl naděje, že by mohl Lygii zachrániti, ba jen přihnati se dříve, nežli se město promění v jedinou hromadu popela. Jeho myšlenky se nyní ještě zrychlily nad koňský cval a letěly před ním jako hejno černého ptactva – zoufalé a příšerné. Nevěděl sice, která část města začala hořeti, domníval se však, že zatiberská čtvrť, plná nakupených domů, skladišť dříví a dřevěných bud, ve kterých bývali prodáváni otroci, první se mohla státí pastvou plamenů. V Římě docházelo k požárům dosti často a při nich stejně často se udály násilnosti a loupeže, zvláště ve čtvrtích, obývaných chudým, napolo barbarským obyvatelstvem – což teprve se mohlo díti na takovém Zatibří, které bylo hnízdem luzy, pocházející ze všech stran světa! Tu se hlavou Vinitiovou kmitl Ursus se svou nadlidskou silou, ale co by tu byl platen ne snad jen člověk, nýbrž Titán⁴¹⁹ proti ničivé síle ohně? Strach ze vzbouření otroků byl rovněž můrou, která dusila Řím po celá léta. Říkalo se, že statisíce těchto lidí blouzní o dobách Spartakových a jen čekají na vhodný okamžik, aby se chopili zbraně proti utiskovatelům a městu. Hle, ten okamžik nadešel! Možná, že tam ve městě kromě požáru zuří i řež a boj. Dokonce snad i praetoriáni se vrhli na město a vraždí z rozkazu Caesarova. A pojednou se Vinitiovi hrůzou zjezily na hlavě vlasy. Vzpomněl si na všechny rozmluvy o požárech měst, jaké od kteréšiny doby na dvoře Caesarově bývaly vedeny se zvláštní úporností, vzpomenul si na jeho nářky, že musí líčiti hořící město, ač nikdy neviděl opravdového požáru, na jeho pohrdavou odpověď Tigeilinovi, který byl ochoten zapáliti Antium nebo umělé dřevěné město, konečně na jeho stížnosti proti Římu a páchnoucím uličkám Subury. Ano, to Caesar poručil zapáliti město! On jediný se toho mohl

419 Bájeslovní bohové, kteří vedli boj proti novým bohům olympským, v němž podlehl a byli svrženi do tartaru (pekla).

odvážiti, jako zase jediný Tigellinus mohl se uvoliti, že provede takový rozkaz. A hoří-li Řím z rozkazu Caesarova, kdo může zaručiti, že ani obyvatelstvo nebude z jeho rozkazu povražděno? Netvor byl schopen i takového činu. Nuže, požár, vzbouření otroků a řež! Jaký to strašlivý zmatek! Jaké rozkacení ničivých živelů a lidského vzteku, a v tom všem jest Lygie! Bědování Vinitiovo splývalo vjedno s chrčením a říčením koně, kterýž uháněje po cestě, stále stoupající k Aricii, cválal již s napětím posledních sil. Kdo vyrve Lygii z hořícího města a kdo ji může zachrániti? Tu Vinitius, celý se položiv na koně, zabořil se prsty do hřívy koňovy, jsa hotov bolestí se zakousnouti do jeho krku. Ale v té chvíli jakýsi jezdec, uhánějící rovněž jako vichřice, avšak ze strany opačné do Antia, vzkřikl, cválaje mimo něj: „Řím hyne!“ – a pádil dále. Ke sluchu Vinitiovu dolétalo jen ještě slovo: „bohové“ – další řeč byla přehlušena koňským dusotem. Ale to slovo jej vzpamatovalo. Bohové...! Vinitius pojednou zvedl hlavu, a vztáhnuv ruce k nebi, posetému hvězdami, začal se modliti: „Ne vás vzývám, jejichž chrámy hoří, nýbrž Tebe...! Ty sám Jsi trpěl, Ty jediný Jsi milosrdný! Ty jediný Jsi rozuměl lidské bolesti! Ty Jsi přišel na svět, abys lidi naučil soucitu, nuže, projev jej nyní! Jsi-li takovým, jak tvrdí Petr i Pavel, zachraň mi Lygii! Vezmi ji v náruč a vynes z plamenů! Ty to můžeš! Dej mi ji a já Ti dám krev! Nechceš-li však pro mne to učiniti, učiň tak pro ni! Ona tě miluje a důvěřuje Ti. Slibuješ po smrti život a štěstí, ale štěstí po smrti nepřestává – ona však nechce ještě umírati. Dopřej jí života! Vezmi ji v náruč a vynes z Říma! Ty můžeš, leč bys nechtěl...“

A ustal, neboť cítil, že se další modlitba mohla změnit ve hrozbu, i bál se uraziti božství v okamžiku, kdy nejvíce potřeboval Jeho slitování a milosti. Zalekl se při pouhé myšlence na to, a aby nepřipustil ani stínu hrozby do hlavy, začal opět šlehati koně, tím spíše, že bílé zdi Aricie, která ležela na polovině cesty do Říma, zazářily již před ním ve svitu měsíce. Po kteréši době přecválal v plném trysku mimo chrám Merkurův, který stál v háji před městem. Patrně se tu již vědělo o neštěstí, poněvadž před chrámem panoval nezvyklý ruch. Vinitius

zahlédl v přeletu na schodech i mezi sloupy shluky lidí, svítících si pochodněmi, kteří se utekli pod ochranu božství. Cesta nebyla již ani tak prázdná, ani tak volná jako za Ardeou. Davy sice spěchaly do háje postranními pěšinkami, než i na hlavní silnici stály hloučky, které chvatně ustupovaly před uhánějícím jezdcem. Z města dolétal hluk hlasů. Vinitius vrátil se mezi lidi jako vichřice, poraziv jich několik cestou a pošlapav. Kolem dokola jej nyní obklopile výkřiky: „Řím hoří! Město je v ohni! Bohové, zachraňte Řím!“

Kůň klopýtl a ovládnut silnou rukou, zarazil, přisednuv na zadek, před hospodou, ve které měl Vinitius připraveného jiného koně na vystřídání. Otroci, jako by očekávali pánův příchod, stáli před hospodou a na jeho rozkaz vyrazili o překot, aby připravili nového koně. Vinitius pak, vida oddíl, skládající se z desíti jízdných prae-toriánů, kteří dle všeho jeli se zprávou z města do Antia, přihnal se k nim a začal se ptáti:

„Která část města je v ohni?“

„Kdo jsi?“ ptal se desátník.

„Vinitius, vojenský tribun a Augustian! Odpovídej, při své hlavě!“

„Požár vypukl u krámů při Velikém cirku, pane. Když jsme byli vysláni, střed města byl již v ohni.“

„A co Zatibří?“

„Plamen až dosud se tam nedostal, ale s nezadržitelnou silou zachvacuje stále nové čtvrti. Lidé hynou horkem a kouřem, jakákoli pomoc je nemožná.“

V té chvíli byl Vinitiovi předveden nový kůň. Mladý tribun vskočil na něj a uháněl dále.

Cválal nyní k Albanu⁴²⁰, nechávaje vpravo Albu Longu⁴²¹ a její nádherné jezero. Silnice do Aricie vedla k hoře, která bránila v roz-

420 Město jihovýchodně od Říma, které se ve starověku honosilo četnými le-tohrádky vznešených Římanů.

421 Nejstarší město ve střední Itálii nedaleko Říma.

hledu po celém obzoru i po Albanu, ležícím na její druhé straně. Nicméně Vinitius věděl, že jakmile se dostane na vrchol, uvidí nejen Bovilly a Ustrinum, ve kterých na něho čekali noví koně, nýbrž i Řím, neboť se za Albanem táhla po obou stranách Appiovy cesty rovná, nízká Campanie, po které byly položeny k městu jen arkády vodovodů a nic již nebránilo v rozhledu.

„Z vrcholu spatřím plameny,“ řekl si.

A začal opět šlehati koně.

Nežli však docválal na štít hory, ucítil na tváři van větru a zároveň dolétl k jeho nozdrám zápach kouře.

A vtom i vrchol návrší se začal ozlacovati.

„Požárová záře!“ napadlo Vinitia.

Nicméně noc již dávno bledla, rozbřesk přecházel v rozednávání a na všech blízkých pahorcích rovněž zářily růžové a zlaté lesky, které mohly pocházeti od požárové záplavy právě tak jako od ranních červánků. Vinitius přicválal na vrchol a tehdy strašlivá podívaná zjevila se jeho očím.

Celé údolí bylo zahaleno kouřem, který tvořil téměř jediné, těsně u země se válejší mračno, v němž zmizela města, vodovody, letohrádky, stromy, na konci pak té šedé, hrozné pláně hořelo na pahorcích město.

Požár však neměl podoby ohnivého sloupu, jako bývá tehdy, hoří-li jednotlivá, byť i největší budova. Byla to spíše dlouhá, červánkům se podobající stuha.

Nad onou stuhou se vznášela spousta kouře, místy úplně černá, místy se měnící do růžova a krvava, v sobě sražená, dmoucí se, hustá a převalující se jako had, který se svinuje a zase natahuje. Ta příšerná spousta se chvílemi zdála přikrývati dokonce i ohnivou stuhu, takže se zužovala jako tkanice, ale chvílemi ji ta tkanice rozžehovala zdola, proměňujíc její dolejší kotouče ve vlny plamenů. Obě se táhly od jednoho konce obzoru ke druhému, uzavírajíce jej

tak, jako jej někdy uzavírá lesní pásmo; sabinských hor⁴²² nebylo vůbec viděti.

Vinitiovi se na první mžik oka zdálo, že to nejen hoří město, nýbrž celý svět, a že žádná živoucí bytost nemůže se zachrániti z toho oceánu ohně a dýmů.

Vítr dul stále silnější směrem od požáru, přinášeje puch po spálenině a čoud, který začal zahalovati i bližší předměty. Rozednilo se úplně a slunce osvítilo vrcholky, obklopující Albské jezero. Ale světlezlaté ranní paprsky vypadaly v čoudu jako rudé a choré. Vinitius, sjížděje k Albanu, dostával se do dýmů stále hustějších a stále méně prostupných. Městečko samo bylo do nich úplně pohrouženo. Polekaní obyvatelé vyběhli na ulici a bylo hrůzno si pomyslit, co se děje v Římě, jestliže již zde se těžce dýchalo.

Zoufalství se opět zmocnilo Vinitia a zděšením začaly se mu na hlavě ježiti vlasy. Ale pokoušel se vzpamatovati se, jak mohl. „Není možno,“ uvažoval, „že by celé město začalo hořeti najednou. Vítr duje od severu a zahání dým pouze tímto směrem. Na druhé straně dýmu není. Zatibří, oddělené řekou, bylo snad celé uchráněno, ale Ursovi stačí, děj se co děj, dostane-li se s Lygii branou janiculskou, aby vyvázl z nebezpečí. Rovněž jest nemožno, aby zahynulo všechno obyvatelstvo a aby město, které vládne světu, bylo smeteno i s obyvateli z povrchu země. I v dobytých městech, kde řež i oheň zuří pohromadě, vždy zůstává jakýsi počet lidí naživu. Proč by tedy měla nutně zahynouti i Lygie? Vždyť bdí nad ní Bůh, jenž sám zvítězil nad smrtí!“ Takto rozumuje, začal se opět modlit a podle obyčeje, kterému přivykl, zavazovati se vůči Kristovi velikými sliby a zárukou, že věnuje dary a oběti. Procválav Albanem, jehož obyvatelstvo skoro vesměs sedělo na střechách a stromech, aby se dívalo na Řím, uklidnil se poněkud a stal se opět chladnokrevným. Také jej napadlo, že o Lygii pečuje nejen Ursus a Linus, nýbrž i apoštol

422 Hory nedaleko Říma.

Petr. Při pouhé vzpomínce na to nová útěcha mu vstoupila do srdce. Petr byl mu vždy bytostí nepochopitelnou, téměř nadlidskou. Od té chvíle, co jej slyšel v Ostrianu, zůstal mu zvláštní dojem, o němž na začátku pobytu v Antiu psal Lygii: že každé slovo toho starce jest pravdou nebo se musí státi pravdou. Bližší seznámení, jaké uzavřel s apoštolem za nemoci, ještě stupňovalo ten dojem, který se pak změnil v neochvějnou víru. Nuže, jestliže Petr žehnal jeho lásce a slíbil mu Lygii, nemohla Lygie zahynouti v plamenech.

Město ať si shoří, ale žádná jiskra z plamene nepadne na její roucho. Účinkem bezesné noci, šílené jízdy a rozčilení začala se nyní Vinitia zmocňovati jakási zvláštní exaltace, ve které se mu všecko zdálo možným: Petr učiní znamení kříže nad plameny, roztrhne je jediným slovem a všichni projdou bezpečně z ohně jako alejí. Kromě toho Petr znal věci budoucí, a proto určitě předvídal i požárovou pohromu; nuže, kterak by tu nemohl varovati předem a neodvésti z města křesťanů a mezi nimi i Lygie, kterou miloval jako vlastní dítě! A stále mocnější naděje začala vstupovati do srdce Vinitiova. Pomyslel si, že prchají-li oni z města, může je nalézt v Bovillech nebo setkati se s nimi cestou. Snad tedy každým okamžikem vynoří se milovaná tvář z dýmů, šířících se do stále většího okruhu po celé Campanii.

Připadalo mu to tím pravděpodobnějším, že se začal na cestě setkávati čím dále tím více s lidmi, kteří opustivše město, jeli do albanských hor, aby zachránivše se od ohně, dostali se pak mimo oblast dýmů. Nedoraziv do Ustrina, musil zvolnit běh, jelikož byla cesta přeplněna. Vedle pěších s uzlíky na zádech potkával koně s náklady, mezky, vozy, na nichž byl naložen dobytek, a konečně i lektiky, ve kterých otroci nesli zámožnější obyvatele. Ustrinum bylo již přeplněno uprchlíky z Říma, že bylo těžko proklestiti si cestu v davu. Na náměstí, pod sloupovým chrámů i na ulicích hemžilo se to uprchlíky. Tu a tam se již začalo se stavěním stanů, pod nimiž měly hledati útočiště celé rodiny. Jiní tábořili pod širým nebem, křičíce,

vzývající bohy nebo proklínající osud. Ve všeobecném zděšení bylo těžko něčeho se dopátrati. Lidé, na něž se Vinitius obracel, buďto mu vůbec neodpovídali, nebo zvedali k němu oči, zpola nepřítčetné hrůzou, odpovídajíce, že hyne město i svět. Směrem od Říma přibývaly každým okamžikem nové zástupy, skládající se z mužů, žen i dětí, které zvyšovaly zmatek a bědování. Někteří, ztrativše se v tlačnici, zoufale hledali ty, co se ztratili. Jiní se rvali o místa na tábořištích. Hloučky polodivokých pastýřů z Campanie přitáhly do městečka, pídíce se po novinách nebo snažíce se kořistit z krádeží, které byly usnadněny zmatkem. Tu a tam dav, skládající se z otroků všelike národnosti a z gladiátorů, začal pleniti domy a letohrádky v městě a potýkati se s vojáky, vystupujícími na ochranu obyvatelstva.

Senátor Junius, ježž Vinitius zahlédl u hospody obstoupeného zástupem batavských⁴²³ otroků, první dal mu poněkud podrobnější zprávu o požáru. Oheň vypukl ovšem u Velikého cirkus na místě, které se dotýká Palatina a pahorku Caelius⁴²⁴, ale rozšířil se s nepochopitelnou rychlostí, takže zachvátil celý střed města. Ještě nikdy od časů Brennových⁴²⁵ nepotkala města pohroma tak děsná. „Cirkus shořel celý, zrovna jako obklopující jej krámy a domy,“ vypravoval Junius, „Aventin i Caelius jsou v ohni. Plamen, obchvátiv Palatin, dostal se na Cariny...”

Zde Junius, který na Carinách měl nádhernou *insuli*, plnou uměleckých děl, která měl rád, zvedl hrst špinavého prachu, a posypav si jím hlavu, začal chvíli zoufale bědovati.

Ale Vinitius zatřásl jím za ramena.

„I můj dům jest na Carinách,“ pravil, „ale když všechno hyne, ať hyne i ten!“

423 Batavové – starobylý keltský kmen, usazený kdysi mezi ústím řek Rýn a Maasa.

424 Jeden ze sedmi římských pahorků.

425 Vůdce Galů, kteří roku 390 př. n. l. dobyli Řím.

Načež rozpomenuv se, že Lygie, následujíc jeho rady, mohla se přestěhovati do domu Aulů, ptal se:

„A co Vicus Patricius?“

„Jest v ohni!“ odpověděl Junius.

„A co Zatibří?“

Junius pohlédl na něho překvapen.

„Na Zatibří nezáleží!“ řekl, rukama si tiskna oboleté skráně.

„Mně záleží na Zatibří více nežli na celém Římě!“ prudce zvolal Vinitius.

„Pak se tam dostaneš snad přes Via Portuensis⁴²⁶, protože podél Aventina se zadusíš horkem... Zatibří...? Nevím. Oheň se tam snad ještě nedostal, ale nedostal-li se tam již v tomto okamžiku, vědí jediní bohové...“

Tu Junius na chvíli váhal, potom pravil sniženým hlasem:

„Vím, že mne nezradíš; tedy ti řeknu že to není obyčejný požár. Cirk nesměl býti zachráněn... Sám jsem slyšel... Když začaly okolní domy hořeti, tisíce hlasů volalo: ‚Smrt zachráncům!‘ Nějací lidé probíhají městem a vrhají do domů hořící pochodně... Na druhé straně se lid bouří a volá, že město hoří na čísi rozkaz. Ničeho více neřeknu. Běda městu, běda nám všem i mně! Co se tam děje, toho lidská mluva nevylíčí. Obyvatelstvo hyne v ohni nebo se vzájemně vraždí v tlačenci... To je konec Říma...!“

A opět začal opakovati: „Běda! Běda městu i nám!“ – ale Vinitius vskočil na koně a vyrazil na další cestu po silnici Appiově.

Nyní však bylo to spíše prodírání se v přívalu lidí a vozů, který proudil z města. Město nyní leželo před Vinitiem jako na dlani, obchváčeno děsným požárem... Od moře ohně a dýmu sálal strašlivý žár, ale bédování lidí nemohlo přehlušiti sykot a hučení plamenů.

426 Přístavní ulice.

XLIII

Dle toho, jak se Vinitius blížil ke hradbám, ukazovalo se, že bylo snazší k Římu přijeti nežli dostati se do středu města. Po cestě Appiově bylo těžko se prodrati pro přílišný nával lidí. Domy, pole, hřbitovy, zahrady i chrámy, stojící po obou jejích stranách, byly proměněny v tábory. Ve chrámu Martově, stojícím hned vedle Porta Appia, vypálil dav dveře, aby v jeho vnitřku našel útočiště na noc. Na hřbitovech byly obsazovány větší hrobky a sváděny o ně boje, které se končily krveprolitím. Ustrinum se svým nepořádkem poskytovalo sotva slabého nástinu toho, co se dělo u zdí samého města. Přestal jakýkoliv ohled k vážnosti zákona, k úřadu, k rodinným svazkům, ke stavovským rozdílům. Bylo viděti otroky, jak holemi mlátí do občanů. Gladiátoři, zpítí vínem, ukradeným v Emporiu, srotivše se ve větší tlupy, probíhali s divokým křikem po prostranstvích u cesty, rozhánějíce lidi, šlapajíce po nich a loupíce. Množství barbarů, určených na prodej v městě, prchalo z prodejních bud na všechny strany. Požár a zkáza města byly pro ně zároveň koncem otroctví a hodinou pomsty; proto také, když usedlé obyvatelstvo, které přicházelo ohněm o všechno jmění, vztahovalo zoufale ruce k bohům, volajíc o pomoc, oni s radostným řevem vrhali se na davy, strhujíce lidem šat z těla a odvlékajíce mladší ženy. K nim se přidávali otroci, kteří již dávno sloužili v Římě, ubožáci, kteří neměli ničeho na sobě kromě vlněného pásu kolem kyčlí, strašlivé postavy z temných zákoutí, které ve dne skoro nikdy nebyly vídány na ulicích a o nichž těžko bylo se domyslit, že v Římě vůbec žijí. Ten dav, skládající se z Asiatů, Afričanů, Řeků, Thráků, Germánů a Britů, vrískající všemi jazyky země, divoký a rozkacený, řádil, domnívaje se, že nadešla chvíle, ve které si smí vynahradiť léta utrpení a bídy. Uprostřed oné zvířené spousty lidské, v záři dne i požárů, kmitaly se přílby

praetoriánů, pod jejichž ochranu se utíkalo klidnější obyvatelstvo a kteří na mnohých místech rozhodujícím bojem musili udeřiti na rozběsněnou cháttru. Vinitius viděl ve svém životě dobývaná města, ale nikdy se jeho oči nedívaly na obraz, v němž by zoufalství, slzy, bolest, bědování, divoká radost, zběsilost, vztek a zvířecnost splývaly v tak nesmírný, zmatený vír. A nad tím vlnícím se, nepřičetným, tísnícím se davem lidským hořelo na pahorcích největší město na světě, chrlíc do toho zmatku svůj ohnivý dech a zahalujíc jej dýmy, nad nimiž nebylo již viděti blankytu nebe. Mladý tribun s největším úsilím, přes tu chvíli vydávaje život v nebezpečí, dorazil konečně ke bráně Appiově, ale tu zpozoroval, že skrze čtvrt Porta Capena nebude se moci dostat do města nejen pro tlačení nýbrž i pro strašlivý žár, jímž se hned za branou zachvíval všecek vzduch. Kromě toho most u Porta Trigenia proti chrámu Bonae Deae⁴²⁷ ještě tu nebyl; chtěje tudíž se dostat přes Tiber, musil by proniknouti až k mostu Sublitiově, to jest projeti mimo Aventin skrze část města, jež byla zalita jedním mořem plamenů. To bylo holou nemožností. Vinitius pochopil, že se musí vrátiti směrem k Ustrinu, tam odbočiti z cesty Appiovy, přepravit se přes řeku níže od města a dostat se na Via Portuensis, která vedla přímo na Zatibří. Ani to nebylo snadno pro shon, jenž zavládl na cestě Appiově a byl stále větší. Bylo nutno raziti si cestu tam třeba i mečem. Vinitius však zbraně neměl, neboť vyjel z Antia tak, jak jej zpráva o požáru zastihla v letohrádku Caesarově. Ale u Zdroje Merkurova spatřil známého centuriona praetoriánů, jenž v čele několika desítek lidí bránil v přístupu na území chrámu, a tomu uložil, aby jel za ním; ten pak, poznav tribuna a Augustiana, neodvažoval se vzepříti se rozkazu.

Vinitius převzal sám velení nad oddílem, a zapomněv v této chvíli na učení Pavlovo o lásce k bližnímu, bušil do davu a rozrá-

427 Bona Dea – „dobrá bohyně“, která byla starořímskými ženami uctívána jako bohyně úrody a počestnosti.

žel jej před sebou se spěchem, jenž byl zhoubný mnohým, kdož se včas nedovedli uhnouti. Letěly za nimi kletby a přival kamení, ale on toho nedbal, snaže se, aby se co nejdříve dostal na místo volnější. Nicméně bylo možno postupovati kupředu jen s největší námahou. Lidé, kteří se již utábořili, nechtěli ustoupiti vojákům z cesty, proklínajíce Caesara i praetoriány. Na některých místech nabýval dav hrozné tvářnosti. Ke sluchu Vinitiovu dolétaly hlasy, obviňující Nerona, že zapálil město. Zjevně bylo vyhrožováno smrtí i jemu i Poppaei. Výkřiky: „Sannio!“ – „Histrio!“⁴²⁸ – „Vrah matčin!“ – rozléhaly se kolem. Někteří volali, aby byl zavlčen k Tibru, jiní zase, že Řím projevil dosti trpělivosti. Bylo patrné, že ty hrozby se mohou změnit ve zjevné vzbouření, které, jen když by se našel vůdce, může propuknouti každým okamžikem. Zatím vzteklost a zoufalství davu obracely se proti praetoriánům, kteří také ještě proto se nemohli vyprostiti z tlačence, že cesta byla zatarasena hromadami věcí, vynesných narychlo z požáru: skříněmi, sudy, v nichž byly potraviny, cennějšími kusy nábytku, náčiním, dětskými kolébkami, ložními potřebami, vozy a nosítky. Tu a tam docházelo ke srážkám, ale praetoriáni byli s bezradnou chátrou brzy hotovi. Projev s námahou napříč přes cestu Latinskou, Numidskou, Ardejskou, Luvinijskou a Ostijskou, objížděje letohrádky, zahrady, hřbitovy a chrámy, Vinitius konečně dorazil do městečka zvaného Vicus Alexandri, za nímž se přepravil přes Tiber. Bylo tam již volněji a méně kouře. Od uprchlíků, jichž ani zde nechybělo, zvěděl, že pouze některé postranní uličky byly zachváceny požárem, ale jistě nic neobstojí před dravostí ohně, protože jsou lidé, kteří jej zúmyslně zakládají a nedovolují, aby byl hašen, rozkřikujíce, že činí tak z rozkazu. Mladý tribun neměl již nejmenší pochybnosti, že Caesar opravdu dal zapáliti Řím, a pomsta, o jakou volaly davy, připadala mu čímisi oprávněným a spravedlivým. Co více mohl učiniti

428 Šašek, herec.

Mitridates⁴²⁹ nebo kterýkoli z nejzavilejších nepřátel Říma? Míra byla dovršena, běsnění se stalo příliš hrozným a lidský život proti němu příliš nemožným. Také Vinitius věřil, že hodina Neronova udeřila, že ty trosky, ve které se rozpadává město, měly by a musí povaliti ohavného šaška i s jeho všemi zločiny. Kdyby se našel muž dosti odvážný, aby se postavil v čelo zoufalého obyvatelstva, mohlo by se to státi v několika hodinách. Tu začaly smělé a mstivé myšlenky proletovati hlavou Vinitiovou. Což kdyby tak učinil on? Dům Vinitiův, který až do posledních dob vydal celé řady konsulů, byl znám po celém Římě. Davy by jen potřebovaly jména. Vždyť již jednou, když bylo odsouzeno k smrti čtyři sta otroků Pedania Secunda, div nedošlo ke vzbouření a domácí válce. Co by se tedy stalo dnes, při takové strašlivé pohromě, která překonávala skoro všechny, jakých Řím zažil v osmi stoletích? Kdo vyzve do zbraně Quirity (uvažoval Vinitius), ten určitě povalí Nerona a sám se oděje nachem! Nuže, proč neměl by tak učiniti on? Byl statnější, horlivější a mladší nežli jiní Augustiani... Nero sice rozkazoval třiceti legiím, ležícím na hranicích říše, ale zdaž ani tyto legie i jejich velitelé se nevzbouří při zprávě o vyhoření Říma a jeho chrámů...? A v té případnosti on, Vinitius, mohl by se státi Caesarem. Vždyť se šeptalo mezi Augustiany, že jakýsi věstec předpověděl Othovi nachové roucho. V čem jest on horší? Snad i Kristus by mu přispěl svou božskou mocí, snad je to Jeho vnuknutí? „Kéž by tomu tak bylo!“ volal v duchu Vinitius. Pak by se pomstil na Neronovi za nebezpečí pro Lygii i za svůj nepokoj, zavedl by vládu spravedlnosti a pravdy, rozšířil by nauku Kristovu od Eufratu až k mlživým břehům Británie a zároveň by purpurem ozdobil Lygii a učinil ji panovnicí země.

Ale ty myšlenky, vyšlehnuvše z jeho hlavy jako sloup jisker z hořícího domu, zhasly jako jiskry. Především bylo nutno zachrániti Lygii. Díval se nyní na pohromu zblízka, a proto jej úděs jal nanovo a před

429 Starověký pontský král z 1. st. př. n. l., nepřítel Římanů.

tímto mořem ohně a dýmu, před stykem se strašlivou skutečností, ona důvěra, s jakou věřil, že apoštol Petr zachrání Lygii, v jeho srdci odumřela úplně. Zoufalství se ho zmocnilo po druhé, a tak prodrav se na Via Portuensis, vedoucí přímo na Zatibří, nevzpamatoval se až ve bráně, u které bylo mu opakováno to, co dříve říkali uprchlíci, že většina té čtvrti nebyla ještě zachvácená požárem, ačkoli se oheň již na několika místech přenesl přes řeku.

Nicméně i Zatibří bylo plno kouře a prchajících davů, skrze něž bylo obtížněji proniknouti hloub, protože lidé, majíce více kdy, vynášeli a zachraňovali více předmětů. Sama hlavní cesta Přístavní byla na mnohých místech jimi úplně zatarasena a u Naumachie⁴³⁰ Augustovy trčely jich celé hromady. Těsnější uličky, ve kterých se dýmy nakupily hustěji, byly prostě nepřístupny. Obyvatelé prchali z nich po tisících. Vinitius viděl cestou děsné výjevy. Nejednou dvě lidské řeky, tekoucí z opačných stran, setkavše se v těsném přechodu, tísnily se navzájem a bojovaly mezi sebou na život i na smrt. Lidé zápasili s sebou a šlapali druh po druhu. Rodiny se ztrácely ve zmatku, matky zoufale volaly po dětech. Vinitiovi se ježily vlasy při myšlence, co se asi dělo blíže ohně. Ve vřavě a shonu bylo těžko vyptávat se na něco nebo rozuměti výkřikům. Chvílemi se od řeky přihnaly nové kotouče černých a tak těžkých dýmů, že se válely těsně u země, zahalující takto domy, lidi a všechny předměty, jako je zahaluje noc. Ale vítr, vyvolaný požárem, je rozptyloval, a tehdy Vinitius mohl postupovati dále k postranní uličce, ve které stál dům Linův. Vedro červencového dne stupňované žárem, sálajícím od hořících městských čtvrtí, stalo se nesnesitelné. Kouř šťípal do očí, v prsou se tajil dech. Dokonce i ti obyvatelé, kteří v naději, že se plamen přes řeku nedostane, zůstali až dosud v domech, začali je opouštět i a tlačence se rozmáhala každou hodinu. Praetoriáni, provázející

430 Starověké divadlo, jehož součástí byla velká umělá vodní nádrž, na níž se předváděly vodní bitvy.

Vinitia, zůstali pozadu. V tlačenici zranil kdosi jeho koně, který začal házeti zkrvácenou hlavou, vzpínati se a odpírati jezdcí poslušnost. Také byl poznán bohatý Augustian po tunice a ihned se ozvaly kolem výkřiky: „Smrt Neronovi a jeho žhářům!“ Nadešel okamžik hrozného nebezpečí, poněvadž sta rukou napřáhla se proti Vinitiovi, ale polekaný kůň jej odnesl, šlapaje po lidech, a současně se přihnala nová vlna černého kouře a pohroužila ulici ve tmou. Vinitius vida, že neprojde, seskočil konečně na zemi a začal běžeti pěšky, prokrádaje se mimo zdi a čekaje chvílemi, až jej prchající dav mine. V duchu si říkal, že je to marné úsilí. Lygie snad nebyla již ani ve městě, mohla se v této chvíli zachrániti útekem; snazší bylo najít špendlík na břehu moře nežli ji v tom shonu a zmatku. Chtěl však třebas i za cenu života proniknouti k domu Linovu. Chvílemi se zastavoval a mnul si oči. Utrhnuv okraj tuniky, uvázal si jej přes nos i ústa a běžel dále. Dle toho, jak se blížil k řece, vedro se strašlivě vzmáhalo. Vinitius věda, že požár vypukl u Velikého cirku, soudil z počátku, že žár sálá od jeho spáleniště, jakož i od Forum Boarium a Velabrum, kteráž Fora, ležíce nablízku, jistě byla zachvácená plamenem. Ale horko se stávalo nesnesitelným. Kdosi prchající, poslední, jež Vinitius zahlédl, vykřikl: „Nepřibližuj se k mostu Cestiovu⁴³¹! Celý ostrov jest v ohni!“ Opravdu, déle nebylo možno se klamati! Na zatáčce k Vicus Judaeorum, na němž stál dům Linův, spatřil mladý tribun ve mračnech kouře plamen: hořel nejen ostrov, nýbrž i Zatibří, aspoň druhý konec uličky, ve které bydlila Lygie.

Vinitius však se pamatoval, že Linův dům byl obklopen zahradou, za kterou směrem od Tibru bylo nepřítis rozlehlé, nezastavěné pole. Ta myšlenka mu dodala útěchy. Oheň se mohl zastaviti na prázdném místě. V té naději běžel dále, jakkoli každý závan přinášel již nejen dýmy, nýbrž i tisíce jisker, které mohly vznítiti požár na druhém konci uličky a návrat odříznouti.

431 Římský rytíř z 1. stol. př. n. l.

Vinitius viděl cestou děsné výjevy.

Konečně však spatřil skrze kouřovou clonu cypřiše v zahradě Linově. Domy, stojící za nezastavěným polem, již hořely jako hranice dříví, ale malá „insula“ Linova stála ještě netknuta. Vinitius vděčně pohlédl k nebi a chvátal k ní, ačkoli sám vzduch začal jej pálit. Dveře byly zamčeny, ale on do nich vrazil a vrátil se dovnitř.

V zahradce nebylo živé duše a dům, jak se zdálo, rovněž úplně prázdný.

„Snad jsou omámeni kouřem a žárem,“ napadlo Vinitia.

I začal volati:

„Lygie! Lygie!“

Odpovědělo mu ticho. V něm bylo slyšeti jen hučení vzdáleného ohně.

„Lygie!“

Pojednou dolétl k jeho sluchu onen příšerný řev, jež slyšel již jednou v té zahradce. Na blízkém ostrově začalo nejspíše hořeti vivarium, které stálo nedaleko chrámu Aeskulapova⁴³² a v němž zvířata všeho druhu, mezi nimi i lvi, začala rváti zděšením. Vinitiem proběhla hrůza od paty k hlavě. Hle, to již po druhé, v okamžiku, kdy všechna jeho bytost byla upjata k Lygii, ozývaly se ty strašlivé hlasy jako předzvěst neštěstí, jako podivná věštba zlomyslného osudu!

Byl to však jen krátký, okamžitý dojem, protože hučení požáru, ještě strašlivější nežli řev divokých zvířat, přikazovalo mysliti na něco jiného. Lygie arcí neodpověděla na volání, ale mohla býti v tom ohroženém stavení buď ve mdlobách, nebo zadušena kouřem. Vinitius vskočil do vnitřku domu.

V malém atriu bylo prázdné a od kouře tmavé. Hledaje rukama dveře, vedoucí do cubiculí, zahlédl kmitající se plamének lampičky a přiblíživ se, spatřil lararium, ve kterém byl místo lárů kříž. Pod tím křížem hořel kahanec. Hlavou mladého katechumena⁴³³ prole-

432 Bůh lékařství.

433 Učeň v náboženství, který se připravoval na přijetí křestu.

těla rychlostí blesku myšlenka, že ten kříž mu sesílá ono světélko, u něhož může najít Lygii, a proto uchopil kahanec a začal hledat cubicula. Naleznuv jedno, odhrnul závěs a svítě si kahaneem, začal se rozhlížeti.

Ale ani zde nebylo nikoho. Nicméně Vinitius byl jist, že vešel do cubicula Lygiina, jelikož na hřebících, přibitých do stěny, visel její šat, na loži pak leželo „capitium“, to jest přiléhavé roucho, které nosívaly ženy přímo na těle. Vinitius je popadl, přitiskl ke rtům a přehodiv si je přes ruku, vydal se na další pátrání. Domek byl malý, a tak prohledal za krátkou dobu všechny jizby, ano, i sklep. Ale nikde nenašel živé duše. Bylo až příliš jasno, že Lygie, Linus i Ursus společně s ostatními obyvateli čtvrti hledali asi v útěku spásu před požárem. „Je nutno hledat je mezi davem, za branami města!“ napadlo Vinitia.

Nebyl ani příliš udiven, že jich nepotkal na Via Portuensis, neboť mohli odejít ze Zatibří ze strany opačné, směrem od pahorku vatikánského. Buď tomu jakkoli, zachránili se, aspoň před ohněm. Vinitiovi spadl kámen s prsou. Viděl sice, s jak strašlivým nebezpečím byl spojen útek, ale myšlenka na nadlidskou sílu Ursovu dodávala mu útěchy. „Nyní musím odtud prchnouti,“ řekl si, „a přes zahrady Domicie⁴³⁴ dostat se do zahrad Agrippových. Tam je najdu. Tam nejsou strašlivé dýmy, protože vítr duje od hor sabinských.“

Byl však již svrchovaný čas, kdy musil pomýšlet na vlastní záchranu, poněvadž ohnivá vlna přitékala stále blíže směrem od ostrova a kotouče kouře zahalily uličku téměř úplně. Kahanec, jímž sobě svítil po domě, zhasl průvanem. Vinitius, vyběhnuv na ulici, uháněl nyní, co dech stačil, k Via Portuensis, v touž stranu, od které přišel, a požár, jak se zdálo, jej pronásledoval svým ohnivým dechem, tu jej zahaluje stále novými mračny kouře, tu zasypává

434 Vznesená Římanka, která byla roku 54 n. l. zavražděna na popud Neroovy matky Agrippiny.

jiskrami, které mu padaly na vlasy, na krk i oblek. Tunika začala na něm doutnati na několika místech, ale on toho nedbal a běžel dále, obávaje se, aby ho dým nezadusil. Opravdu, v ústech měl příchut' spáleniny a sazí, hrdlo i plíce jej pálily jako oheň. Krev se mu hrnula do hlavy tak, že chvílemi viděl všecko rudé a dýmy samy připadaly mu rovněž rudé. Tehdy si řekl v duchu: „Toť živý oheň! Lépe pro mne, vrhnu-li se na zemi a zahynu!“ Běh jej unavoval čím dále tím více. Hlava, krk i záda se mu zalávaly potem a ten pot jej pařil jako horká voda. Kdyby nebylo jména Lygiina, které si opakoval v mysli, a kdyby nebylo jejího „capitia“, kterým si ovinul ústa, byl by klesl. Za několik okamžiků potom však již přece jen nemohl rozeznati uličku, kterou běžel. Postupně jej opouštělo jasné vědomí a jen si pamatoval, že musí prchat, poněvadž na otevřeném poli čeká na něho Lygie, kterou mu slíbil apoštol Petr. A pojednou se ho zmocnila jakási zvláštní, zpola již horečnatá, předsmrtnému přeludu se podobající jistota, že ji musí spatřiti, pojmuti za choť, a pak hned že zemře.

Nicméně utíkal již jako opilý, potáčeje se z jedné strany ulice na druhou. Ale vtom se cosi změnilo v příšerném ohni, zachvátivším celé město. Všecko, co dosud ještě jen doutnalo, vyšlehlo zjevně jako jedno moře plamenů, protože vítr přestal zanášeti kouř, ten pak, jenž se nahromadil v postranních uličkách, byl rozvát šíleným proudem rozžhaveného vzduchu. Ten proud hnal nyní miliony jisker, takže Vinitius utíkal jako v ohnivém mraku. Zato však mohl viděti lépe před sebe a skoro ve chvíli, kdy již již padal, uzřel konec uličky. Ten pohled mu dodal nové opět síly. Minuv nároží, octl se v ulici, která vedla k Via Portuensis a poli Codetanskému. Jiskry jej přestaly pronásledovati. Pochopil, že podaří-li se mu doběhnouti ke Přístavní cestě, bude zachráněn, i kdyby snad podlehl mdlobám.

Na konci ulice spatřil opět cosi jako mračno, které zahalovalo východ. „Jsou-li to dýmy,“ napadlo jej, „pak již neprojdou.“ Běžel v posledním napětí sil. Cestou shodil se sebe tuniku, která doutnajíc od

jisker, začala jej pálit jako Nessova⁴³⁵ košile i letěl nahý, máje pouze na hlavě a na ústech Lygiino „capitium“. Doběhnuv blíže, rozeznal, že to, co pokládal za kouř, bylo prachem, ze kterého, aby neštěstí bylo dovršeno, dolétaly hlasy a lidské výkřiky.

„Luza plení domy!“ řekl si.

Ale utíkal směrem podle hlasů. Byli tam přece jen lidé, kteří mu mohli přispěti ku pomoci. V té naději, ještě nežli doběhl, začal volati všemi silami hlasu o pomoc. Než bylo to jeho krajní napětí: před očima mu všechno ještě více zrudlo, v prsou se zatajil dech, v kostech nebylo sil – i klesl.

Nicméně lidé jej zaslechli či vlastně zahlédli a dva lidé mu kvapili na pomoc se džbery, plnými vody. Vinitius, který padl vysílením, ale nepozbyl vědomí, popadl nádobu oběma rukama a vyprázdnil ji do poloviny.

„Díky!“ řekl. „Postavte mne na nohy, půjdu dále sám!“

Druhý pracovník mu polil hlavu vodou, oba pak nejen jej postavili na nohy, nýbrž zvedli ze země a odnesli ke hloučku ostatních, kteří jej obstoupili v kruhu, starostlivě se dotazující, nebyl-li snad vážně ohrožen na zdraví. Ta starostlivost Vinitia překvapila.

„Lidé,“ ptal se, „kdo jste vlastně?“

„Bouráme domy, aby se požár nemohl dostat ke Přístavní cestě,“ odpověděl jeden z pracovníků.

„Přispěli jste mi ku pomoci, když jsem již padl. Díky vám!“

„Nesmíme odmítnouti pomoc,“ ozvalo se několik hlasů.

Tehdy Vinitius, který se dříve od rána díval na rozzuřené davy, na rvačky a drancování, pohlédl pozorněji na tváře, které jej obklopovaly, a řekl:

„Kéž vám to odplatí – Kristus!“

„Sláva Jeho jménu!“ zvolal celý sbor hlasů.

„Linus...?“ ptal se Vinitius.

435 V řeckém bájesloví kentaur, kterého Herakles smrtelně zranil šípem.

Ale déle se ptáti nemohl a nezaslechl odpovědi, protože rozčilením a přestálým vysílením omdlel. Přišel k sobě teprve na poli Codetanském, na zahradě, obklopen několika ženami i muži, a první slova, na něž se zmohl, byla:

„Kde je Linus?“

Chvilí nebylo odpovědi, načež jakýsi hlas, Vinitiovi známý, řekl pojednou:

„Za branou Nementskou. Odešel do Ostria – jsou tomu již dva dni... Pokoj tobě, perský králi!“

Vinitius se nadzvedl a usedl, spatřiv nad sebou znenadání Chilonu.

Řek pak mluvil:

„Tvůj dům, pane, jistě vyhořel, protože Cariny jsou v plameni, ale ty budeš stále bohat jako Midas⁴³⁶. Ó, jaké neštěstí! Křesťané, synu Serapidův, předpovídali již dávno, že oheň zničí toto město...! A Linus i s Jovišovou dcerou jest na Ostrianu... Ó, jaké neštěstí pro toto město...!“

Vinitia opět opustily síly.

„Viděl jsi je?“ ptal se.

„Viděl, pane...! Díky buďtež Kristu i všem bohům, že jsem se ti mohl odplatiti šťastnou zprávou za tvá dobrodiní! Ale já se ti, Osirie, ještě odplatím – přísahám při tomto hořícím Římě!“

Venku se snášel večer, ale na zahradě bylo jasno jako ve dne, poněvadž se požár ještě rozmohl. Zdálo se, že hoří již nejen jednotlivé čtvrti, nýbrž celé město, jak bylo dlouhé a široké. Nebe bylo rudé, kam oko dohlédlo, a na světě začala rudnouti noc.

436 Podle řeckého bájesloví fryžský král, který byl od boha Dionýsa nadán zázračnou mocí, že vše, čeho se dotkl, se proměnilo ve zlato.

XLIV

Požárová záplava od hořícího města rozlila se po nebi tak do široka, kam jen lidský zrak mohl dohlédnouti. Za pahorky se vynořil veliký a plný měsíc, který záhy zahořel záplavou, a nabyv barvy rozžhavené mědi, shlížel, jak se zdálo, s údivem na hynoucí světovládné město. V zarůžovělých výšinách nebe rovněž zářily růžové hvězdy, avšak proti obyčejným nocím byla země jasnější nežli nebesa. Řím osvětloval v podobě obrovské hranice celou Campanii. Při krvavé záři bylo viděti vzdálenější pahorky města, letohrádky, chrámy, pomníky i vodovody, sbíhající se se všech okolních hor k městu, na vodovodech pak shluky lidí, kteří se tam utekli pro bezpečí nebo aby se dívali na požár.

Zatím zachvacoval strašlivý živel stále nové čtvrti. Nebylo možno pochybovati o tom, že jakési zločinné ruce zapalují město, poněvadž propukávaly stále nové požáry na místech, vzdálených od hlavního ohně. S pahorků, na nichž byl vystaven Řím, splývaly plameny v podobě mořských vln do údolí, která byla hustě zastavěna domy s pěti i šesti patry a která byla plna bud, krámů, dřevěných a přenosných amfiteatrů, vystavěných přiměřeně podle různých předválečných her, a která konečně byla plna dříví, oleje, obilí, ořechů, piniových šišek, jejichž semeny se živilo chudé obyvatelstvo, plna šatstva, které bývalo někdy z milosti Caesarovy rozdáváno mezi lid, hnízící po těsných uličkách. Tam požár, nalézaje sdostatek hořlavých předmětů, proměnil se téměř v řadu výbuchů a s nelslychanou rychlostí zachvacoval celé ulice. Lidé, tábořící za městem nebo stojící na vodovodech, uhadovali po barvě plamene, co hoří. Prudký proud vzduchu vynášel chvílemi z ohnivé záplavy tisíce a miliony řeřavých skořápek od ořechů a mandlí a ty pojednou vyletovaly vysoko jako nespočetná hejna zářivých motýlů a s třeskem

praskaly ve vzduchu nebo hnány větrem, dopadaly na nové čtvrti, na vodovody i na pole, obklopující město. Jakákoli myšlenka na záchranu zdála se pošetilostí, zmatek pak rostl čím dále tím více, poněvadž z jedné strany prchalo místní obyvatelstvo všemi branami za hradby, z druhé pak požár lákal tisíce lidí z okolí, a to jak obyvatelů malých měst, tak i venkovského lidu a zpola divokých pastýřů z Campanie, které přivábila také naděje na drancování.

Výkřik: „Řím hyne!“ nemizel davu z úst, zkáza města pak zdála se za oněch dob býti koncem panování stejně jako uvolněním všelikých pout, která dosud spojovala lidstvo v jeden celek. Proto také luza, ve které nezáleželo většině lidí, skládající se z otroků a přistěhovalců, pranic na vladaření Říma a kterou převrat mohl jen zbaviti okovů, nabývala tu a tam hroživé tvářnosti. Šířily se násilnosti a plenění. – Zdálo se, že pouze sama podívaná na hynoucí město upoutává lidskou pozornost a ještě zadržuje výbuch řeže, která začne ihned, jakmile se jen město promění v sutiny. Státisíce otroků, zapomínajíce, že Řím kromě chrámů a hradeb má ještě několik desítek legií na všech stranách světa – čekaly jen, jak se zdálo, na heslo a vůdce. Začalo se uváděti jméno Spartakovo – ale Spartakus tu nebyl; naproti tomu občané se začali soustřeďovati a vyzbrojovati, čím kdo mohl. Nejpříšernější zprávy kolovaly po všech branách. Někteří tvrdili, že to Vulkán⁴³⁷ z rozkazu Jovišova ničí město ohněm, vycházejícím ze země; jiní zase, že jeto pomsta Vestina za vestálku Rubrii. Lidé takto přesvědčení nechtěli zachraňovati ničeho, zato však, obléhajíce chrámy, prosili bohů o smilování. Ale nejvšeobecněji se opakovalo, že Caesar dal spáliti Řím proto, aby se zbavil puchu, dolétajícího od Subury, a aby vystavěl nové město pod jménem Neronie. Při pomýšlení na to zachvacoval lidi vztek, a kdyby se byl, jak to mínil Vinitius, našel vůdce, který by chtěl těžiti z tohoto výbuchu nenávisti, hodina Neronova byla by odbila o celá léta dříve.

437 Bůh ohně.

Říkalo se rovněž, že Caesar zešílel, že dal rozkaz praetoriánům a gladiátorům, aby se vrhli na lid a vyvolali všeobecnou řež. Někteří přísahali u bohů, že zvířata ze všech vivarií byla vypuštěna na pokyn Rudobradého. Byli vidělni na ulici lvi s hořícími hřívami i rozzuření sloni i tuři, šlapající po lidech v celých skupinách. Byla v tom dokonce část pravdy, protože na několika místech sloni, vidouce blížící se požár, povalili vivaria a dostavše se na svobodu, hnali se v divokém poplachu opačným směrem proti ohni, ničíce před sebou všecko jako bouře. Veřejná pověst uváděla počet osob, které zahynuly v ohni, na desetitisíce. Opravdu, zahynulo jich mnoho. Byli tací, kteří ztratili celé jmění nebo bytosti srdci nejdražší, dobrovolně se vrhali v zoufalství do plamenů. Jiní se zadusili v kouři. Ve středu města, mezi Kapitolem ze strany jedné a Kvirinálem⁴³⁸, Viminálem a Esquilinem z druhé, jakož i mezi Palatinem a pahorkem Caelius, kde byly nejhustěji zastavěné ulice, vybuchoval požár na tak mnohých místech najednou, že celé skupiny lidí, prchající jedním směrem, narazily zcela neočekávaně na novou ohnivou zeď ve směru opačném a hynuly strašlivou smrtí uprostřed ohnivé zátopy.

Ve zděšení, shonu a nepřičetnosti nevěděl konečně nikdo, kam prchat. Cesty byly přeplněny věcmi a na mnohých místech byly přímo zataraseny. Ti, kteří se zachraňovali na náměstí a širší prostranství, na místo, kde později stál amfiteatr Flaviův⁴³⁹, kolem chrámu Země, u portyku Liviina a výše kolem chrámu Junonina a Lucinina⁴⁴⁰, jakož i mezi Clivus Vibrius a starou branou esquilinskou, kolem dokola obchvázeni mořem ohně, zahynuli žárem. Na místech, k nimž plamen nepronikl, byla později nacházena sta těl, zpečených na uhel, ačkoli tu a tam vytrhávali nešťastníci z dlažby

438 Jeden ze sedmi římských pahorků.

439 Flavius Vespasianus (Titus) – římský císař z 1. st. n. l.

440 „Na světlo přivádějící“, byl to přídomek bohyní Junony a Diany jako ochránkyně rodících žen a novorozenců dětí.

kamenné desky a na ochranu před žárem zahrabávali se z poloviny do země. Skoro žádná z rodin, které obývaly ve středu města, nezachránila se celá, a proto podél hradeb i u všech bran i na všech cestách bylo slyšeti zoufalé bědování žen, volajících drahá jména těch, kdož zahynuli v tlačenci nebo v ohni.

A tak co zatím jedni žebrali u bohů o milosrdenství, druzí se jim rouhali pro tu strašlivou pohromu. Byli viděni starci, obrácení směrem ke chrámu Joviše Liberatora, kteří natahující ruce, volali: „Jsi spasitel, spas tedy svůj oltář a město!“

Nicméně zoufalství obracelo se hlavně proti starým římským bohům, kteří podle lidských pojmů byli povinni bděti starostlivěji nad městem nežli ostatní. Ukázali se bezmocnými, a proto bylo jim spíláno. Zato však se událo, že když na Via Asinaria objevil se hlouček egyptských kněží, odnášejících sochu Isidinu, která byla zachráněna ze chrámu stojícího v okolí Porta Caelimontana, dav se vrhl do průvodu, zapřáhl se do vozu, přitáhl jej až ke bráně Appiově, a uchopiv sochu, umístil ji ve chrámě Martově, ztýrav zároveň kněze téže bohyně, kteří se odvážili vzepřít se tomu. Na jiných místech byl vzýván Serapis, Baal nebo Jehova, jehož vyznavači, vyrojivše se z postranních uliček u Subury a od Zatibří, vrískáním a voláním naplňovali pole, která ležela u hradeb. V jejich výkřicích však zaznívaly tóny téměř vítězoslavné, a proto také, když jedni z obyvatelů se připojili ke sboru, oslavující „Pána světa“, druzí, pobouřeni tímto radostným shonem, snažili se potlačit jej násilím. Tu a tam byly slyšeny zvláštní a slavnostní zpěvy, které byly zpívány muži v plném rozkvětu sil, ženami i dětmi a jejichž význam neuměli jiní chápati, ale ve kterých se přes tu chvíli opakovala slova: „Hle, přichází soudce v den hněvu a pohromy!“ Takto tedy pohyblivá a bezesná vlna lidská obchvacovala hořící město jako rozbouřené moře.

Ale nic nepomáhalo ani zoufalství, ani rouhání, ani písně. Pohroma zdála se býti neodvratná, úplná a neúprosná jako Osud. U amfiteatru Pompeiova vznítila se skladiště konopí a provazů,

jichž bylo mnoho potřebováno do cirků, arén a ke strojům všeho druhu, užívaných při hrách, a zároveň sousední stavení, obsahující sudy se smolou, kterou byly provazy mazány. Několik hodin celá ta část města, za kterou leželo Martovo pole, svítila tak jasně žlutým plamenem, že divákům, kteří zděšením jen z poloviny byli při smyslech, zdálo se nějakou dobu, že při všeobecné zkáze byl pořádek dne i noci rovněž změněn a že vidí sluneční záři. Ale potom krvavá, jednolitá záře zvítězila nade všemi ostatními barvami plamenů. Z ohnivého moře tryskaly k rozzářenému nebi takřka obrovské fontány a plamenné sloupy, rozestupující se nahoře v ohnivě chocholy a pera; vítr pak je uchvacoval, proměňoval ve zlaté niti a vlasy jisker a zanášel daleko ke Campanii až k horám Albským. Noc jasněla čím dále, tím více; vzduch sám byl, jak se zdálo, prosycen nejen září, nýbrž i plamenem. Tiber tekl jako živý oheň. Nešťastné město se měnilo v jediné peklo. Požár zachvacoval stále větší prostoru, útokem hnal na pahorky, rozléval se po rovinách, zatápěl údolí, zuřil, hučel, hřímal.

XLV

Makrinus, tkadlec, do jehož domu byl Vinitius přenesen, jej omyl, opatřil oblekem a dal posilnění, načež mladý tribun, nabyv opět plných sil, prohlásil, že ještě téže noci zahájí další pátrání po Linovi. Makrinus, jenž byl křesťanem, potvrdil slova Chilonova, že Linus i se starším knězem Klemensem odebrali se do Ostria, kde měl Petr pokřtiti celé zástupy vyznavačů nového učení. V městské čtvrti bylo křesťanům známo, že Linus svěřil péči nad svým domem ode dvou dní jakémusi Gaiovi. Vinitiovi bylo to důkazem, že ani Lygie, ani Ursus doma nezůstali a že se asi odebrali rovněž do Ostria.

Ta myšlenka přinesla mu velikou úlevu, Linus byl člověk starý, jemuž bylo obtížno choditi denně ze Zatibří až za odlehlou bránu nomenetskou a vraceti se tamodtud zase na Zatibří; pravděpodobně tedy se ubytoval na těch několik dní u některého ze spoluvyznavačů za hradbami a s ním i Lygie a Ursus. Tím způsobem unikli požáru, který se vůbec nedostal na druhý svah Esquilina. Vinitius v tom všem spatřoval řízení Kristovo; ucítil nad sebou Jeho ochranu a se srdcem, jež překypovalo větší láskou než kdykoli jindy, přísahal Mu v duši, že se odvděčí celým životem za ty zjevné projevy milosti.

Tím více však měl napilno do Ostria. Najde opět Lygii, najde Lina, Petra a vezme je s sebou někam daleko, na kterýkoli ze svých statků, třeba na Sicílii. Řím hoří a za několik dní zůstane po něm jen hromada sutin! K čemu tedy mají tu zůstat při té pohromě a rozruženém obyvatelstvu? Tam budou obklopeni zástupem ukázněných otroků, obestře je ticho venkova a budou žít pokojně, pod křídly Kristovými, žehnáni Petrem. Jen aby je nyní opět vypátral!

Nebylo to však věci snadnou. Vinitius si pamatoval, s jakou námahou se dostal z Via Appia na Zatibří a jak musil obcházeti, aby pronikl ke Přístavní cestě, a proto si teď umínil, že obejde město ze

strany opačné. Kráčeje Vítěznou cestou, mohl tam proniknouti, postupuje podél řeky až k mostu Aemiliovu, tamodtud pak, nechávaje stranou Pintius, podél Martova pole, vedle zahrad Pompeiových, Lukullových⁴⁴¹ a Sallustiových⁴⁴² prodrati se na Via Nomentana. Byla to cesta nejkratší, ale i Makrinus i Chilon byli tou radou, dáti se po ní. Oheň sice nezachvátil do těch dob oné části města, ale všeska náměstí i ulice mohly býti úplně zataraseny lidmi a jejich věcmi. Chilon radil, aby se dali po Ager Vaticanus⁴⁴³ až k Porta Flaminia, tam aby přešli řeku a postupovali dále vně hradeb, za zahradami Aciliovými⁴⁴⁴ k Porta Salaria⁴⁴⁵. Vinitius po chvíli váhání souhlasil s tou radou.

Makrinus musil zůstat na strážu u domu, ale postaral se o dva mezky, kteří mohli posloužiti i na další cestě za Lygií. Chtěl také dodati otroka, ale Vinitius odmítl, domnívaje se, že jako se to stávalo již dříve, první oddíl praetoriánů, s nímž se setká cestou, podrobí se jeho rozkazům.

A za chvíli oba, Vinitius a Chilon, vyrazili přes Pagus Janiculensis k Vítězné cestě. Na otevřených místech byly i zde tábory, pronikali však skrze ně s menší obtíží, poněvadž většina obyvatelů prchala k moři Přístavní cestou. Za branou Septimiovou⁴⁴⁶ klusali mezi řekou a nádhernými zahradami Domiciiny, jejichž mohutné cypřiše rudě svítily od požáru jako od červánků při západu. Cesta se uvolňovala, jen někdy byli nuceni bojovati s proudem hrnoucích se venkovanů. Vinitius poháněl mezka, pokud mohl, Chilon pak jeda hned za ním, mluvil po celou cestu sám k sobě:

441 Mocný Říman z 1. stl. př. n. l., zakladatel nádherných sadů ve starém Římě.

442 Slavný římský dějepisec z 1. st. n. l. Byl v Caesarových službách, zejména jako správce Numidie (provincie v severní Africe).

443 Vatikánská pole.

444 Starořímský vojevůdce z 1. stol. př. n. l.

445 Solná brána.

446 Jméno jednoho z předních římských rodů.

„Hle, požár zůstal za námi a teď nás hřeje do zad! Ještě nikdy nebylo na této cestě v noci tak jasno. Ó, Die, nespustíš-li liják na ten požár, bude to znamením, že nemáš Říma rád. Lidská moc neuhasí toho ohně. Takové město, jemuž sloužilo Řecko a celý svět! A teď první Řek, jenž se tady namane, bude si moci pražit bob v jeho popelech! Kdo by se toho byl nadál...! A nebude již Říma ani římských pánů...! A kdo bude mít chuť chodit po spáleništi a hvízdát si, bude hvízdát v bezpečí. Ó, bohové, hvízdát nad takovým světovládným městem! Kdo by se toho z Řeků, nebo dokonce z barbarů byl mohl nadít...? A přece jen lze hvízdát, protože hromada popela, ať už zůstane po ohništi pastuchů, nebo po vyhořelém městě, je jen hromada popela, kterou dříve či později rozmetá vítr.“

Takto rozprávěje, obracel se chvílemi ve směru požáru a díval se s tváří zlou, ale přitom i radostnou na ohnivou vlnu. Pak pokračoval:

„Hyne, hyne a nebude ho již nikdy na zemi! Kam bude teď svět posílat své obilí, svůj olej a své peníze? Kdo z něho bude vynucovat zlato a slzy? Mramor nehoří, ale rozpadává se v ohni. Kapitol se obrátí v sutiny a Palatin v sutiny. Ó, Die, Řím byl jako pastýř a ostatní národové jako ovce. Když měl pastýř hlad, zaříznul si jednu z ovcí, snědl maso a tobě, otci bohů, obětoval kůži. Kdo bude teď, ó, Mrakovládný, zařezávat a do čí rukou vložíš pastýřský bič? Neboť Řím hoří tak hezky, jako bys jej byl zapálil ty sám bleskem.“

„Pospěš si!“ naléhal Vinitius. „Co tam děláš?“

„Pláči nad Římem, pane!“ odpověděl Chilon. „Takové město Jovišovo...!“

I klusali nějakou dobu mlčky, naslouchající hučení požáru a šumu ptačích křídel. Holubi, jichž mnoho hnízdlilo u letohrádků a po městečkách Campanie, přitom také polní ptáci všeho druhu od moře i z okolních hor, pokládajíce patrně požárovou záplavu za sluneční záři, letěli v celých hejnech slepě do ohně.

Vinitius první přerušil mlčení:

„Kde jsi byl, když vypukl požár?“

„Šel jsem ke svému příteli Euritiovi, pane, který měl krám u Velikého cirkusu, a právě jsem přemýšlel o Kristově učení, když se tu začalo volat: ‚Hoří!‘ Lidé se sběhli kolem cirkusu, aby se zachránili, a pak ze zvědavosti, ale když plameny zachvátily celý cirkus a kromě toho se začaly ukazovat zároveň i na jiných místech, bylo třeba pomyslet na vlastní spásu.“

„Viděl jsi lidi, kteří házeli pochodně do domů?“

„Čeho všeho jsem já neviděl, vnuku Aeneův! Viděl jsem lidi, kteří si razili cestu v tlačenci meči; viděl jsem bitky a na dlažbě rozšlapané vnitřnosti lidské. Ach, pane, kdyby ses na to díval, myslil bys, že města dobyli barbari a že pořádají řež! Lidé kolem volali, že nastal konec světa. Někteří ztratili hlavy nadobro, a vzdavše se útěku, bezmyšlenkovitě čekali, až je obchvátí plameny. Jiní byli zachvácení šílenstvím, jiní zase řvali zoufalstvím, ale viděl jsem i takové, kteří řvali radostí, neboť je na světě mnoho zlých lidí, pane, kteří nedovedou si vážit dobrodiní vašeho mírného panování a těch spravedlivých zákonů, na jejichž základě vy všechno berete těm, co mají, a přivlastňujete si to. Lidé se neumějí spřátelit s vůlí bohů!“

Vinitius byl příliš zaujat vlastními myšlenkami, aby vystihl uštěpačnost, utajenou ve slovech Chilonových. Děsivá hrůza jímla jej při pouhé myšlence, že se Lygie mohla octnouti uprostřed onoho víru, v těch strašlivých ulicích, na nichž byly rozšlapávány lidské vnitřnosti. A tak přesto, že se již přinejmenším desetkrát vyptával Chilona na všechno, co ten mohl vidět, obrátil se němu ještě jednou:

„A viděl jsi je na Ostrianu vlastníma očima?“

„Viděl jsem, synu Venušinu, viděl dívku, dobrého Lyga, svatého Lina a apoštola Petra.“

„Před požárem?“

„Před požárem, Mithro⁴⁴⁷!“

447 Perský bůh uctíváný i v Římě.

Ale v duši Vinitiově vzkličila pochybnost, nelže-li Chilon, a proto zastaviv mezka, pohlédl na starého Řeka vyhrůžně a ptal se:

„Co jsi tam dělal ty?“

Chilon upadl do rozpaků. Jemu jako mnohým lidem sice se zdálo, že se zkázou Říma nadchází i konec římské vlády, ale tentokrát byl s Vinitiem sám a sám a rozpomenul se, že bylo mu zakázáno od něho pod hrozným trestem slídit po křesťanech, zvláště po Linovi a Lygii.

„Pane,“ řekl, „proč mi nevěříš, že je mám rád? Tak jest, byl jsem na Ostrianu, poněvadž jsem napolo křesťanem. Pyrrho mne naučil, abych si více vážil šlechetnosti nežli filosofie, a proto stále více lnu k lidem šlechetným. A kromě toho, pane, jsem chud, a když ty, Joviši, jsi meškal v Antiu, často jsem zmíral hladu nad knihami; sedával jsem tudíž u zdi Ostriana, jelikož křesťané, ačkoli jsou sami chudí, dávají více almužen nežli všichni ostatní obyvatelé Říma dohromady.“

Ten důkaz zdál se Vinitiovi postačitelým, a ptal se tedy méně hrozivě:

„A nevíš, kam se na tu dobu ubytoval Linus?“

„Jednou jsi mne, pane, hrozně ztrestal za zvědavost,“ odpověděl Řek.

Vinitius ztichl i klusal dále.

„Pane,“ řekl Chilon za chvíli, „nebyl bys našel dívku, nebýt mne. Jestliže však ji opět nalezneme, nezapomeneš na chudého mudrce?“

„Dostaneš dům s vinicí u Amerioly⁴⁴⁸,“ odpověděl Vinitius.

„Díky tobě, Herkule! S vinicí...? Díky tobě! Ó, ano! S vinicí!“

Míjeli nyní pahorky vatikánské, které požárem zářily rudě, ale za naumachií zabočili napravo, aby až přejedou vatikánská pole, dostali se k řece, a přepravíce se přes ni, dorazili do Porta Flaminia. Pojednou zarazil Chilon mezka a řekl:

„Pane, mám znamenitý nápad!“

„Mluv!“ odpověděl Vinitius.

448 Starořímské městečko ve střední Itálii.

„Mezi pahorkem janiculským a Vatikánem, za zahradami Agripových, jsou podzemí, ze kterých byl dobýván písek a kamení pro stavbu cirkus Neronova. Poslyš mne, pane! Poslední dobou židé, jichž je na Zatibří mnoho, jak víš, začali krutě pronásledovat křesťany. Pamatuješ se, že již za božského Claudia byly tam takové nepokoje, že Caesar byl nucen vyhnat židy z Říma. Dnes, když se vrátili a – díky ochraně Augustině – cítí se bezpečni, tím drzeji vystupují proti křesťanům. Víím to, viděl jsem to! Žádný edikt proti křesťanům nebyl vydán, ale židé je obviňují před praefektem města, že vraždí děti, uctívají osla a hlásají nauku neuznanou senátem, kdežto oni sami je týrají a modlitebny napadají tak zuřivě, že se křesťané musí před nimi skrývat.“

„Nuže, co chceš říci?“ ptal se Vinitius.

„To, pane, že synagogy jsou zcela volně otevřeny na Zatibří, kdežto křesťané, chtějí-li uniknout pronásledování musí se modlit potají a scházejí se ve zpustlých kolnách za městem nebo v arenariích. Ti, kdož bydlí na Zatibří, vybrali si právě toto arenarium, které povstalo za příčinou stavby cirkus a různých domů podél Tibru. Teď, když hyne město, jistě se vyznavači Kristovi modlí. Najdeme jich nespočetné množství v podzemích, a proto ti radím, pane, abychom tam cestou vstoupili.“

„Vždyť jsi říkal, že se Linus odebral do Ostriana!“ zvolal nevrle Vinitius.

„A ty jsi mi slíbil dům s vinicí u Amerioly,“ odpověděl Chilon. „Nuže, chci hledat dívku všude, kde ji doufám najít. Po vypuknutí požáru mohli se vrátit na Zatibří... Mohli obejít město, jako je v této chvíli obcházíme my. Linus má dům, snad tedy chtěl být blíže domu, aby spatřil, nezachvátí-li požár také tuto čtvrt. Vrátili-li se, pak ti přísahám, pane, u Persefony⁴⁴⁹, že je najdeme při modlitbách v podzemí, a bude-li nejhůř, dopídíme se o nich zpráv.“

449 Bohyně podsvětí a smrti.

„Máš pravdu – nuže, veď!“ řekl tribun.

Chilon nerozmýšleje se, zabočil vlevo, k pahorku. Na chvíli jim zahalil požár svah onoho pahorku tak, že ačkoli blízké vyvýšeniny byly ve světle, oni sami se octli ve stínu. Minuvše cirk, zabočili ještě vlevo a vjeli do jakéhosi úvozu, ve kterém byla úplná tma. Ale v těch temnotách spatřil Vinitius roje kmitajících se lucerniček.

„To jsou oni!“ řekl Chilon. „Dnes jich bude více než kdykoli jindy, protože ostatní modlitebny vyhořely nebo jsou plny kouře jako celé Zatibří.“

„Ano, slyším zpěvy!“ řekl Vinitius.

Vskutku, ze tmavého otvoru úvozu dolétaly zpívající hlasy lidské, lucerničky pak se v něm ztrácely jedna za druhou. Ale z postranních úvozů vynořovaly se stále nové postavy tak, že po nějaké době Vinitius i Chilon octli se uprostřed celé skupiny lidí.

Chilon se šoural z mezka, a pokynuv na výrostka, jenž kráčet vedle něho, řekl k němu:

„Jsem Kristovým knězem a biskupem. Podrž nám mezky a dostaneš ode mne požehnání a odpuštění hříchů.“

Pak nečekaje na odpověď, vstrčil mu do ruky otěže, sám pak se připojil s Vinitiem ke jdoucí skupině.

Za chvíli vešli do podzemí a ubírali se za mdlé záře lucerniček tmavou chodbou, dokud nedorazili do prostrané jeskyně, ze které dle všeho byl dříve dobýván kámen, poněvadž stěny byly utvořeny z čerstvých ploch po vylámaných kvádrech.

Bylo tam více světla nežli na chodbě, protože vedle kahanců a lucerniček hořely pochodně. Při jejich záři spatřil Vinitius celý dav klečících lidí s rukama vysoko vztaženými. Lygie, apoštola Petra ani Lina nemohl nikde spatřiti, zato však jej kolem dokola obklopovaly velebné a vzrušené tváře. Na některých bylo zřejmo očekávání, úzkost i naděje. Lesk se odrážel v bělmech zvedajících se očí, pot splýval po čelech, bledých jako křída; někteří zpívali písně, jiní horečně opakovali jméno Ježíšovo, někteří se bili v prsa.

Na všech bylo znáti, že každým okamžikem čekají na cosi kromobyčejného.

Vtom písně ztichly a nad shromážděním, ve výklenku povstalém po odstranění ohromného balvanu, ukázal se Crispus, Vinitiovi známý, s tváří jako zpola při vědomí, bledou, fanatickou a přísnou. Oči se k němu obrátily, jako by všichni čekali na slova osvěžení a naděje, on pak, učiniv nad shromážděním znamení kříže, začal mluvit rychlým a skoro křiku se podobajícím hlasem:

„Litujte svých hříchů, neboť chvíle nadešla! Hle, na město zločinu a neřesti, na nový Babylon seslal Pán ničivý oheň! Odbila hodina soudu, hněvu a pohromy...! Pán opověděl příchod a spatříte Jej! Ale nepřijde již jako Beránek, jenž obětoval krev za hříchy vaše, nýbrž jako hrozný soudce, který ve spravedlnosti Své do propasti pohrouží hříšníky a nevěrné... Běda světu, běda hříšníkům, neboť nebude již pro ně slitování...! Vidím Tě, Kriste! Hvězdy padají na zemi jako déšť, slunce se zatmívá, země se otvírá do propastí a nebožtíci vstávají – Ty pak přicházíš za hlaholu trub a uprostřed zástupů andělských, za hřmění a blesků! Vidím a slyším Tě, ó, Kriste!“

Zde se odmlčel, a zvednuv tvář, zahleděl se, jak se zdálo, na cosi dalekého a strašlivého. Ale vtom se v podzemí ozval dunivý rachot, jeden, druhý, desátý. To v hořícím městě začaly se řítiti s praskotem celé ulice prohořelých domů. Ale většina křesťanů pokládala ty ohlasy za zjevný projev, že hrozná hodina nastává, poněvadž víra v brzký, opětný příchod Kristův i v konec světa byla beztak mezi nimi rozšířena, nyní pak ještě ji posilnil požár města. Proto také strach před Bohem zmocnil se shromážděných. Četné hlasy jaly se opakovati: „Den soudu...! Hle, přichází!“ Někteří si rukama zakrývali tváře, jsouce přesvědčeni, že se země co nevidět zatřese v základech a z jejího jícnu že vyjdou pekelné šelmy, aby se vrhly na hříšníky. Jiní volali: „Kriste, smiluj se! Vykupiteli, budiž milostiv...!“ – jiní hlasitě se vyznávali ze hříchů, konečně jiní se vrhali sobě do náruči, aby v té děsné chvíli měli nějaká blízká srdce u sebe.

Než byli i tací, jejichž tváře jako obestřené nebeskou blažeností, plné nadpozemských úsměvů, nejevily strachu. Na několika místech se ozval povyk: to lidé v náboženském zanícení začali vykřikovati nesrozumitelná slova nesrozumitelnými jazyky. Kdosi ze tmavého kouta sluje zvolal: „Probud' se, kdo spíš!“ Nade všemi vynikal hlas Crispův: „Bděte! Bděte!“

Chvílemi se však snášelo mlčení, jako by všichni, tajíce dech v prsou, čekali na to, co se stane. A tehdy bylo slyšeti vzdálené dunění městských čtvrtí, rozpadávajících se v trosky, po němž se opět ozývaly nářky, povyk a volání: „Vykupiteli, smiluj se!“ Chvílemi začínal Crispus mluvit a volal: „Zřekněte se pozemských statků, neboť záhy nebudete míti půdy pod nohama! Zřekněte se pozemské lásky, neboť Pán zatratí ty, kdož více milovali ženy a děti nežli Je! Běda tomu, jenž měl stvoření ve větší lásce nežli Stvořitele! Běda boháčům! Běda rozmařilcům! Běda prostopášníkům! Běda muži, ženě i dítěti...!“

Náhlé zadunění, silnější nežli ta předcházející, otřáslo kamenným lomem. Všichni padli k zemi, natahující ruce v podobě kříže, aby se tímto znamením chránili proti zlým duchům. Nastalo ticho, ve kterém bylo jen slyšeti zrychlené oddychování, šepoty plné úzkosti: „Ježíš, Ježíš, Ježíš!“ – tu i tam pláč dětí. A vtom nad tím ležícím, lidským davem řekl jakýsi klidný hlas:

„Pokoj s vámi!“

Byl to hlas apoštola Petra, který před chvílí vstoupil do jeskyně. Při zvuku jeho slov minul strach v jediném okamžiku, jako mívá strach stáda, v němž se objevil pastýř. Lidé se pomalu zvedali se země, ti bližší se začali hrnouti k jeho kolenům, jako by hledali ochranu pod jeho křídly, on pak vztáhl nad nimi ruce a pravil:

„Proč se strachujete v srdcích? Kdo z vás tuší, co jej může potkati, nežli nadejde hodina? Pán ztrestal ohněm Babylon, ale nad vámi, kteří jste očištěni křtem a jejichž hříchy byly vykoupeny krví Beránka, bude milosrdenství Jeho i zemřete se jménem Jeho na rtech svých. Pokoj s vámi!“

Po hrozivých a nemilosrdných slovech Crispových padla slova Petrova na přítomné jako balzám. Místo boží bázně ovládla duše boží láska. Ti lidé našli Krista, jakého si zamilovali z vypravování apoštolských, tudíž nikoli nelítostného soudce, nýbrž sladkého a trpělivého Beránka, jehož milosrdenství stokrát převyšovalo lidskou zlobu. Pocit úlevy snesl se na celé shromáždění a útěchou, jakož i vděčností k apoštolovi překypovala srdce. Hlasy s různých stran začaly volati: „Jsme ovce tvé, pas nás!“ Ti bližší pak říkali: „Neopouštěj nás za dnů pohromy!“ I klekali u jeho kolenou, což vida Vinitius, přistoupil, uchopil okraj jeho pláště, a skloniv hlavu, řekl: „Pane, zachraň mne! Hledal jsem Lygii v kouři požáru a v tísních se davu lidí, ale nikde jsem jí nalézt nemohl. Věřím však, že ty mi ji můžeš vrátiti!“

Petr vložil mu ruku na hlavu.

„Doufej,“ pravil, „a následuj mne!“

XLVI

Město stále hořelo. Veliký cirk sesul se v trosky, ve čtvrtích městských pak, jež první začaly hořeti, bořily se celé uličky i ulice. Po každém takovém zřícení vyrážely na chvíli plamenné sloupy až k nebi. Vítr se obrátil a dul nyní s nesmírnou silou směrem od moře, přinášeje na Caelius, na Esquilin i na Viminál vlny ohně, hořících cárů a oharků. Nicméně se již pomýšlelo na záchranu. Z rozkazu Tigellina, který se třetího dne přihnal z Antia, začalo se s bouráním domů na Esquilinu, aby oheň, až dospěje k prázdným místům, uhasl sám sebou. Byla to však pomoc již zbytečná, podniknutá proto, aby byl zachráněn zbytek města, poněvadž zachrániti to, co již hořelo, na to nebylo lze ani pomyslet. Kromě toho bylo nutno zabrániti i dalším následkům pohromy. Spolu s Římem přicházela ve zkázu nesmírná bohatství, přicházel vniveč všecek majetek jeho obyvatelů, takže u hradeb tábořily nyní statisíce ubožáků.

Již druhého dne začal soužití hlad ony lidské davy, neboť obrovské zásoby potravin, nahromaděné ve městě, hořely i s ním; ve všeobecném zmatku pak a rozvratu v úřadech nikoho ani nenapadlo, aby dopravil nové. Teprve po příchodu Tigellinově šly do Ostie příslušné rozkazy, zatím však obyvatelstvo začalo nabývati tvářnosti stále hrozivější.

Dům na Aqua Appia, ve kterém tou dobou obýval Tigellinus, obstupovaly zástupy žen, křičíce od rána do pozdní noci: „Chléb a přístřeší!“ Marně praetoriáni, přivedení z velkého tábořiště, ležícího mezi Via Salaria a Nomentana, snažili se udržeti jakýs takýs pořádek. Tu a tam činěn jim zjevně ozbrojený odpor; leckde volaly bezbranné hloučky, ukazující na hořící město: „Vražděte nás při tomto ohni!“ Zlořečilo se Caesarovi, Augustianům, praetoriánským vojákům a vzbouření rostlo každou hodinu tak, že Tigellinus, dí-

vaje se v noci na tisíce ohnišť, rozložených kolem města, řekl si, že jsou to ohniště nepřátelských táborů. Na jeho rozkaz bylo kromě mouky dopraveno co největší množství hotových chlebů, které byly staženy nejen z Ostie, nýbrž i ze všech měst a okolních vesnic, ale když první zásilky došly v noci do Emporia, lid ztekl hlavní bránu ze strany Aventina a zásoby mžikem rozchvátil, vyvoláváje tím hrozný zmatek. Za svitu požárové záplavy bylo bojováno o bochánky, z nichž množství bylo zašlapáno do země. Mouka z roztrhaných pytlů pokryla celé prostranství od sýpek až k oblouku Drusovu a Germanikovu jako sněhem, a nepokoje trvaly tak dlouho, dokud vojáci neobsadili všech budov a nezačali davy odháněti šípy a ranami.

Nikdy od nájezdu Gallů pod Brennem nepotkala Říma taková pohroma. Také byla v zoufalství činěna srovnání mezi oběma těmito požáry. Ale tenkrát zůstal aspoň Kapitol. Nyní však i Kapitol byl ovinut strašlivým věncem ohně. Mramory sice nehořely plamenem, ale v noci, když vítr na chvíli plameny rozháněl, bylo viděti řady sloupů hořejšího chrámu Jovišova, rozžhavených a růžově zářících v podobě řeřavého uhlí. Konečně za časů Brennových honosil se Řím ukázněným, jednotným, městu i oltářům oddaným obyvatelstvem, kdežto nyní potloukaly se kolem hradeb hořícího města různojazyčné davy, skládající se většinou z otroků a osvobozenců, rozkacené, nespořádané a odhodlané pod tlakem bídy obrátiti se proti úřadům i městu.

Avšak i sama ohromnost požáru, naplňujíc srdce zděšením, zbavovala do jakési míry chátro sil. Za pohromou ohně mohla přijíti pohroma hladu a nemocí, neboť aby neštěstí bylo dovršeno, nastala strašlivá červencová vedra. Nebylo možno dýchatí vzduch, rozpálený ohněm a sluncem. Noc nejen nepřinášela úlevy, nýbrž stávala se peklem. Ve dne se zjevovala děsná a příšerná podívaná. Uprostřed ohromné město na pahorcích, proměněné v hučící sopku, kolem pak až k horám Albským jediné nepřehledné tábo-

řiště, skládající se z bud, stanů, salaší, vozů, ručních vozíků, nosítek, krámů, ohnišť, zahalené kouřem a prachem, ozářené rudými paprsky slunce, procházejícího požárovou záplavou, plné lomozu, výkřiků, hrozeb, nenávisti a strachu, hrůzného vzezření mužů, žen i dětí. Mezi Quirity byli Řekové, hustovlasé kmeny severu, Afričané a Asiaté; mezi obyvateli otroci, osvobození, gladiátoři, kupci řemeslníci, selský lid a vojáci – pravé lidské moře, oblévající ohnivý ostrov.

Různými zprávami zvlňovalo se ono moře jako skutečná vlna větrem. Zprávy byly příznivé i nepříznivé. Bylo vypravováno o nesmírných zásobách obilí i šatstva, které měly dojít do Emporia a býti rozdávány zdarma. Také se mluvilo o tom, že z rozkazu Caesarova budou provincie v Asii a Africe obrány o všechno bohatství, poklad pak tímto způsobem získaný bude rozdělen mezi obyvatele Říma tak, aby si každý mohl vystavěti vlastní dům. Ale zároveň byly pouštěny do oběhu takové noviny, že voda ve vodovodech byla otrávena a že Nero chce zničit město a vyhubit obyvatelstvo do posledního člověka, aby se přestěhoval do Řecka nebo Egypta a tamodtud vládl světu. Každá zpráva se šířila rychlostí blesku a každá docházela víry u lidu, vyvolávajíc bouři buď naděje, hněvu, strachu, nebo vzteku. Konečně zachvátila ony tisíce tábořícího lidu jakási horečka. Víra křesťanů, že konec světa ohněm je blízký, šířila se i mezi vyznavači bohů každým dnem stále více. Lidé upadali buďto v otupělost, nebo v šílenství. Uprostřed oblaků, prozářených požárovou záplavou, byli viděni bohové, dívající se na zkázu země; vztahovaly se k nim ruce nebo byli proklínáni.

Zatím vojáci, podporovaní jakýmsi počtem obyvatelů, bez ustání bourali domy na Esquilině, na Caeliu a také na Zatibří, které tím ve značné části bylo zachráněno. Ale v samém městě hořely nevyčerpatelné poklady, nahromaděné po staletích vítězství, drahocenná díla umělecká, nádherné chrámy a nejskvělejší památky římské minulosti a římské slávy. Předvídalo se, že z celého města

bude zachráněno sotva několik čtvrtí, položených na obvodu, a že statisíce lidí zůstanou bez přístřeší. Nicméně rozšiřovali jiní zprávu, že vojáci boří domy ne proto, aby postavili hráz ohni, nýbrž proto, aby z města nic nezůstalo. Tigellinus důrazně prosil v každém listě, aby Caesar přijel a svou přítomností upokojil zoufalý lid. Ale Nero sebou hnul teprve pak, když plameny zachvátily „domus transitoria“, a pospíchal, aby neztratil okamžiku, ve kterém požár dostoupil nejvyššího vrcholu.

XLVII

Oheň tou dobou dospěl až k Via Nomentana a od ní spolu se změnou větru obrátil se k Via Lata⁴⁵⁰ a k Tibru, obešel Kapitol, rozlil se po Forum Boarium, a niče všecko, čemu se v prvním rozmachu vyhnul, blížil se opět k Palatinu. Tigellinus, shromáždív všechny síly praetoriánů, posílal rychlé posly jednoho za druhým k blížícímu se Caesarovi, oznamuje, že z nádhery podívané ničeho neztratí, jelikož požár se ještě vmohl. Ale Nero chtěl doraziti v noci, aby tím lépe se pokochal obrazem hynoucího města. Za tím účelem zdržel se v okolních vesnicích Aqua Albana, a obeslav si do stanu tragika Alitura, cvičil se za jeho přispění v postavě, tváři, vzezření a učil se přiměřeným pohybům, prudce se s ním hádaje, má-li při slovech: „Ó, město svaté, jež ses zdálo trvalejším Idy⁴⁵¹“ vysoko zvednouti obě ruce, nebo má-li svěsiti jednu ruku, drže v ní formingu, podél těla a zvednouti jen druhou. A ta otázka mu připadala v té chvíli důležitější nežli všechny ostatní. Vyraziv konečně za soumraku, vyžádal si ještě rady Petroniovy, neměl-li by do básně, věnované pohromě, vložit několik skvělých rouhavých narážek proti bohům a zdali by se taková slova, je-li věc posuzována ze stanoviska umění, nevydrala sama sebou v takové situaci z úst člověka, jenž ztrácí vlast.

Kolem půlnoci konečně se přiblížil ke hradbám i se svým početným dvorem, skládajícím se z celých zástupů dvořanů, senátorů, rytířů, osvobozců, otroků, žen i dětí. Šestnáct tisíc praetoriánů, sestavených cestou do bojovného šiku, bdělo nad klidem a bezpečím jeho vjezdu, udržujíc zároveň v přiměřené vzdálenosti vzbouřený lid. Lid sice klel, křičel a hvízdal, dívaje se na průvod, ale neodvažoval

450 Široká ulice.

451 Pohoří v Malé Asii.

se udeřiti na něj. Na mnohých místech však se ozval i potlesk, opatřený luzou, která ničeho nemajíc, při požáru o nic nepřišla a doufala v hojnější rozdávání obilí, oleje, šatstva a peněz nežli jindy. Konečně byly výkřiky a hvízdání právě tak jako potlesk přehlušeny hlaholem polnic a rohů, do kterých dal zadouti Tigellinus. Nero, projev branou Ostijskou, zastavil se na chvíli a řekl: „Já, domova zbavený vladař lidu, domova zbaveného, kam složím na noc svoji nešťastnou hlavu!“ – načež projev skrze Clivus Dalphini, vystoupil po schodech, pro něho připravených, na vodovod Appiův a za ním Augustiani i sbor zpěváků, nesoucích kytary, loutny a jiné hudební nástroje.

A všichni zatajili dech v prsou, čekajíce, nepromluví-li nějakých velikých slov, která bylo záhodno zapamatovati si pro vlastní bezpečnost. Ale on stál velebný, něm, oděn v purpurový plášť a maje věnec ze zlatého vavřínu, a díval se do rozzuřeného běsnění plamenů. Když mu Terpnos podal zlatou loutnu, zvedl oči k nebi, zalitému požárovou září, jako by čekal vnuknutí.

Lid si z dálky ukazoval na něho, zalitého krvavým jasem. V dáli syčeli hadi plamenů a hořely odvěké, nejposvátnější památky: hořel chrám Herkulův, který vystavěl Evander, i chrám Joviše Statora i chrám Luny, zbudovaný ještě za Servia Tullia, i dům Numy Pompilia i svatostánek Vestin s penáty⁴⁵² římského lidu; ve hřívách plamenů ukázal se občas Kapitol, hořela minulost i duše Říma – a on, Caesar, stál s loutnou v rukou, s tváří tragického herce a s myslí nikoli na hynoucí vlast, nýbrž na postavu a pathetická slova, jimiž by nejlépe mohl vylíčiti velikost pohromy, vzbuditi největší obdiv a docílití nejnadšenějšího potlesku.

Nenáviděl toho města, nenáviděl jeho obyvatelů, miloval jen své písně a verše, a proto se radoval v srdci, že konečně spatřil tragédii, podobnou oné, kterou popisoval. Veršotepec se cítil šťasten, přednášeč cítil se nadšen, vyhledavač silných dojmů opojoval se hrůzným pohledem a s rozkoší myslil na to, že ani zkáza Troje nebyla ničím

452 Domáci bůžkové ochraňující rodinu.

proti zkáze tohoto ohromného starobylého města. Čeho si mohl ještě přát? Hle, hoří Řím, Řím světovládný, a on stojí na obloucích vodovodu, se zlatou loutnou v rukou, viděn, pln nachu, obdivován, velkolepý a poetický! Kdesi tam níže, v soumraku, reptá a bouří se lid! Ale ať si jen reptá! Věky uplynou, tisíciletí přejdou a lidé budou vzpomínati a oslavovati básníka, jenž za takové noci opěval pád a požár Troje. Čím je proti němu Homér? Čím je sám Apollo se svou dutou formingou?

Tu zdvihl ruce, a udeřiv ve struny, ozval se slovy Priamovými:

„Ó, hnízdo otců mých, ó, kolébko drahá...“

Jeho hlas na volném vzduchu za hučení požáru a při vzdálené vřavě tisícerych davů vypadal ku podivu mizivý, třesoucí se a slabý, zpěv sboru pak zněl jako bzučení mouchy. Ale senátoři, úředníci a Augustiani, shromáždění na vodovodu, svěsili hlavy, naslouchajíce v zamlklém nadšení. On pak zpíval dlouho a vyvolával u sebe náladu stále žalostnější. V okamžicích, kdy ustával, aby nabral dech, sbor zpěváků opakoval poslední verše, načež Nero opět pohybem, jemuž se naučil od Alitura, shazoval s ramene „sirmu“⁴⁵³, přejížděl po strunách a pokračoval ve zpěvu. Konečně skončiv píseň, dříve již složenou, začal improvisovati, hledaje velké srovnání s obrazem, jaký se před ním rozvíjel. A tvář se mu začala měnit. Nebyl arcí hluboce dojat zkázou otcovského města, ale byl opojen a hluboce dojat pathosem vlastních slov do té míry, že pojednou loutnu hřmotně upustil k nohám, a zahaliv se do „sirmy“, zůstal jako zkamenělý, podobaje se jedné z oněch soch Niobovců, které zdobily nádvoří Palatina.

Po krátké chvíli odmlčení zaburácela bouře potlesku. Ale z dálky odpověděl mu řev davů. Nyní již nikdo nepochyboval, že Caesar nařídil, aby to město bylo spáleno, aby si vystrojil podívanou a zpíval při ní písně. Nero uslyšev tu vřavu statisíců hlasů, obrátil se k Augustianům se smutným, resignace plným úsměvem člověka, jemuž se děje křivda, a řekl:

453 Dlouhé svrchní roucho, jaké nosili starořeční herci při tragédiích.

Ozval se slovy Priamovými: „Ó, hnízdo otců mých, ó, kolébko drahá!“

„Hle, kterak si Quirité dovedou vážit mne a poesie!“

„Lotři!“ odpověděl Vatinius. „Rozkaž, pane, praetoriánům, aby se na ně vrhli!“

Nero se obrátil k Tigellinovi:

„Mohu spoléhati na věrnost vojáků?“

„Ano, božský!“ odpověděl praefekt.

Ale Petronius pokrčil rameny.

„Na jejich věrnost ano, ne však na jejich počet!“ řekl. „Zůstaň zatím zde, kde jsi, protože je zde nejbezpečněji, ale je nutno upokojit ten lid.“

Téhož mínění byl i Seneka i konsul Licinius. Zatím se dole vzbouření rozmáhalo. Lid se ozbrojoval kamením, tyčemi od stanů, prkny od vozů a ručních vozíků a různými železnými předměty. Po nějaké době přišlo několik náčelníků kohort⁴⁵⁴ s oznámením, že praetoriáni, na něž davy dotíraly, udržují jen s největším napětím bitevní čáru, a nemajíce rozkazu k útoku, nevědí, co činiti.

„Bohové!“ řekl Nero. „Jaká to noc! Z jedné strany požár, z druhé rozbouřené moře lidu.“

A začal dále vyhledávat výrazy, jež by nejskvěleji mohly vystihnouti nebezpečí okamžiku, ale vida dokola bledé tváře a neklidné pohledy, taktéž se zalekl.

„Podejte mi tmavý plášť s kápí!“ zvolal. „Což by opravdu mělo dojít ke srážce?“

„Pane,“ odpověděl nejistým hlasem Tigellinus, „udělal jsem, co jsem mohl, ale nebezpečí je hrozivé... Promluv, pane, k lidu a učiň mu sliby!“

„Caesar že by měl mluvit k luze? Ať to udělá někdo jiný mým jménem! Kdo se k tomu uvolí?“

„Já!“ klidně odvětil Petronius.

„Jdi, příteli! Jsi mi nejvěrnější v každé tísní...! Jdi a nešetři sliby!“

454 Desetina legie, asi 1000 mužů.

Petronius obrátil se k průvodu s nevrlou a jízlivou tváří.

„Přítomní zde senátoři,“ pravil, „a kromě nich Piso, Nerva a Senetio pojedou se mnou!“

Potom zvolna sestoupil s vodovodu, ti pak, jež byl vybídl, kráčeli za ním ne bez váhání, ale s jakousi nadějí, která je naplnila pro jeho klid. Petronius, stanuv na úpatí arkád, poručil, aby mu přivedli bílého koně, a vsednuv na něj, rozjel se v čele druhů hlubokými řadami praetoriánskými k černé řvoucí chátře, bezbranný, drže v rukou tenkou hůl ze sloní kosti, o kterou se obyčejně opíral.

A doklusav blízko k davům, pobodl koně do nich.

Kolem dokola při požárové záři bylo viděti zdvižené ruce, ozbrojené zbraní všeho druhu, rozpálené oči, zpocené tváře a řvoucí, zpěněné rty. Rozzuřená vlna ihned obklíčila jej i průvod, za ní pak bylo viděti opravdu moře hlav, zvltněné, zvířené, strašlivé.

Řev se vzmožil ještě více a změnil se v nelidský ryk; obušky, vidle, ano i meče potřásaly se blíže hlavy Petroniovy, dravé ruce se natahovaly po otěžích jeho koně i po něm, ale on vjížděl mezi ně stále hlouběji, chladný, lhostejný, pohrdavý. Chvillemi udeřil holí po hlavách těch nejdrzejších, jako by si razil cestu v obyčejné tlačeni-ci, a ta jeho jistota, ten klid přece jen překvapovaly rozběsněnou cháttru.

„Petronius! *Arbiter elegantiarum!* Petronius...!“

„Petronius!“ zaburácelo to ze všech stran.

A dle toho, jak bylo opakováno to jméno, tváře kolem dokola se stávaly méně hrozivými a vřava méně vzteklá, neboť onen uhlazený patricius, jakkoliv nikdy nebažil po lásce lidu, byl přece jen jeho miláčkem. Byl pokládán za člověka lidského a štědrého a jeho popularita vzrostla zvláště od případu Pedania Secunda, kdy se přimlouval za zmírnění krutého rozsudku, odsuzujícího k smrti všechny otroky praefektovy. Zejména davy otroků měly jej rády od té chvíle s tak nepřekonatelnou láskou, s jakou lidé ponížení a nešťastní obyčejně milují ty, kdož jim dávají najevo aspoň trochu soucitu.

Kromě toho v tomto okamžiku přidružila se k tomu i zvědavost, co řekne posel Caesarův, poněvadž nikdo nepochyboval, že Caesar jej vyslal zúmyslně.

On pak, sňav se sebe svoji bílou, šarlatovým okrajem lemovanou tógu, vysoko ji vyzvedl a začal jí mávati nad hlavou na znamení, že chce promluvit.

„Ticho! Ticho!“ voláno ze všech stran.

Za chvíli se opravdu všechno ztišilo. Tehdy se na koni vzpřímil a začal mluvit zvučným, klidným hlasem:

„Občané! Ti, kdož mne uslyší, ať opakují má slova těm, kteří stojí dále, všichni pak ať se chovají jako lidé, a ne jako zvířata v arénách!“

„Posloucháme! Posloucháme...!“

„Nuže, slyšte! Město bude znovu vystavěno. Zahrady Lukullový, Maecenovy⁴⁵⁵, Caesarovy i Agrippovy budou vám otevřeny! Od zítřka se začne rozdávati obilí, víno a olej, tak aby každý si mohl nacpat břicho až po hrdlo! Pak vám Caesar uspořádá hry, jakých svět až dosud neviděl a při nichž vás čekají hostiny a dary! Budete bohatšími po požáru nežli před požárem!“

Odpověděl mu hukot, který se šířil od středu na všechny strany, jako se šíří vlny na vodě, do které někdo vhodil kámen; to ti bližší opakovali jeho slova vzdálenějším. Pak se ozvaly tu i tam výkřiky, jež se konečně změnily v jediný, všeobecný, obrovský řev:

„*Panem et circenses...!!!*“⁴⁵⁶

Petronius se zahalil do tógy a nějakou dobu naslouchal nepohnut, podobaje se ve svém bílém rouchu mramorové soše. Řev se rozmáhal, přehlušoval hukot požáru, ozýval se ze všech stran a z hlubin stále větších, posel však měl patrně ještě cosi prohlásiti, neboť čekal.

455 Starořímský státník, spisovatel a štědrý příznivec literatury z dob římského císaře Augusta v 1. st. př. n. l.

456 Chléb a hry. Heslo starořímského lidu za císařské doby.

Až konečně, příkázav opět zdviženou rukou, aby nastalo ticho, zvolal:

„Slibuji vám *panem et circenses*, ale nyní zajásejte k počtě Caesara, který vás šatí, sytí! A pak jdi spát, lide, neboť zanedlouho bude se rozednívatí!“

To praviv, otočil koně, a lehce udeřuje holí po hlavách a tvářích oněch, kdož mu stáli v cestě, zvolna odklusal k praetoriánským řadám.

Za chvíli byl pod vodovodem. Nahoře zastihl bezmála poplach. Nebylo tam rozuměno křiku: *panem et circences*! Mělo se za to, že je to nový výbuch vzteku. Nedoufalo se ani, že by se Petronius mohl zachrániti. Proto také Nero, spatřiv jej, přichvátal až ke schodům a s tváří, pobledlou rozčilením, začal se ptáti:

„Nu, jak? Co se děje? Je již bitva?“

Petronius nabral vzduch do plic, zhluboka si oddychl a odpověděl:

„U Polluxe, všichni se potí a zapáchají! Ať mi někdo podá *epilimmu*⁴⁵⁷, sice omdlím!“

Pak se obrátil k Caesarovi:

„Slíbil jsem jim,“ řekl, „obilí, olej, otevření zahrad a pořádání her. Zase tě zbožňují a řvou vyprahlými ústy na tvoji počest. Bohové, jaký ten plebs má nepříjemný zápach!“

„Měl jsem praetoriány připraveny!“ zvolal Tigellinus. „A kdybys jich nebyl uklidnil, křiklouni by ztichli na věky. Škoda, Caesare, že jsi mi nedovolil, abych použil moci!“

Petronius pohlédl na mluvícího, pokrčil rameny a řekl:

„Ještě není vše ztraceno. Snad budeš jí moci použítí zítra.“

„Ne, ne!“ pravil Caesar. „Dám jim otevřítí zahrady a rozdám obilí. Díky ti, Petronie! Hry uspořádám a tu píseň, kterou jsem vám zpíval dnes, zazpívám veřejně!“

457 Osvěžující voňavka.

To řka, vložil ruku na rameno Petroniovo, chvíli mlčel, až konečně vzpamatovav se, tázal se: „Řekni upřímně: jak jsem se ti zdál, když jsem zpíval?“

„Byl jsi hoden podívané, jako byla podívaná hodna tebe!“ odpověděl Petronius.

Pak se obrátil k požáru.

„Ale ještě se rozhlédněme,“ pravil, „a rozlučme se se starým Římem!“

XLVIII

Slova apoštolova vlila důvěru do duší křesťanských. Konec světa se jim zdál vždy blízký, nicméně začali všichni věřit, že strašlivý soud nenadejde okamžitě a že ještě dříve shlédnou snad konec vlády Neronovy, kterou považovali za vládu Antikristovu, a pak trest boží za jeho zločiny, volající o pomstu. Okrávše tedy v srdcích, začali se rozcházeti z podzemí, když modlitby byly skončeny, a vraceti se do svých prozatímních úkrytů, ano i na Zatibří, poněvadž došly zprávy, že oheň, založený na několika místech, obrátil se podle změny větru opět k řece, a stráviv zde i onde, co strávit mohl, přestal se šířit.

Apoštol v průvodu Vinitia a jdoucího za nimi Chilona rovněž opustil podzemí. Mladý tribun se neodvažoval rušit jej v modlitbě, a proto kráčel nějakou dobu mlčky, pouze očima snažně prose o soucit a chvěje se nepokojem. Ale ještě mnoho osob přicházelo, aby líbalo ruce i lem roucha apoštolova; matky natahovaly k němu děti, jiní klekali ve tmavém, dlouhém průchodu, a zvedajíce kahany, prosili o požehnání, jiní konečně, kráčejíce po boku, zpívali tak, že nebylo vhodné chvíle ani na otázku, ani na odpověď. Tak tomu bylo i v úvoze. Teprve když vyšli na volnější prostranství, ze kterého bylo již viděti hořící město, apoštol, třikrát jim požehnáv, obrátil se k Vinitiovi a řekl:

„Neměj obav! Nedaleko odtud jest chata fossorova, ve které najdeme Lygii s Linem a s jejím věrným služebníkem. Kristus, jenž ti ji usoudil, zachoval ti ji.“

A Vinitius se zapotácel a opřel se rukama o skálu. Cesta z Antia, události pod hradbami, hledání Lygie uprostřed horkých dýmů, bezesnost a hrozný nepokoj o ni vyčerpaly jeho síly, a o jejich zbytky jej připravila zpráva, že ta nejdražší ve světě hlava jest nablízku a že ji za chvíli spatří. Zachvátila jej tak veliká slabost, že se svezl

k nohám apoštolovým, a objev jeho kolena, zůstal tak, nejsa schopen slova.

Apoštol pak, vzpíraje se díkům i poctě, řekl:

„Nikoli mně, nikoli mně, nýbrž Kristu!“

„Jaké to přemocné božství!“ ozval se zezadu hlas Chilonův. „Ale nevím, co mám dělat s mezky, kteří tu čekají opodál.“

„Vstaň a pojd' se mnou!“ řekl Petr, bera mladého člověka za ruku.

Vinitius vstal. Při požárové záři bylo viděti slzy, kanoucí mu po tváři, pobledlé vzrušením. Ústa se mu třásla, jako by se modlil.

„Pojd'mež!“ řekl.

Ale Chilon opakoval:

„Pane, co mám dělat s mezky, kteří čekají? Snad by ten důstojný prorok raději klusal, nežli šel.“

Vinitius sám nevěděl, co odpovědět, ale uslyšev od Petra, že chata kopáčova je nablízku, odvětil:

„Zaved' mezky k Makrinovi!“

„Odpusť, pane, že ti připomínám dům v Ameriole. Při tak strašlivém požáru se snadno zapomíná na věci tak malicherné.“

„Dostaneš jej.“

„Ó, vnuku Numy Pompilia, vždycky jsem byl jist, ale teď, když slib uslyšel i tento velkodušný apoštol, už ti ani nepřipomínám, že jsi mi slíbil také vinici. *Pax vobiscum!* Já tě zas vynajdu, pane. *Pax vobiscum!*“

Oni pak odpověděli:

„I s tebou!“

Pak zabočili oba vpravo k pahorkům. Cestou řekl Vinitius:

„Pane, obmyj mne vodou křtu, abych se mohl zváti pravým vyznavačem Kristovým, poněvadž Jej miluji ze všech sil své duše! Obmyj mne rychle, neboť jsem v srdci již připraven! A co mi přikáže, to učiním, ale ty mi rci, co mohl bych učiniti nadto.“

„Měj rád lidi jako bratry své!“ odpověděl apoštol. „Neboť jen láskou můžeš Mu sloužiti.“

„Ano! Již tomu rozumím a cítím to. Jako dítě jsem věřil v římské bohy, ale nemiloval jsem jich. Tohoto jediného však miluji tak, že bych s radostí dal za Něho život.“

I začal se dívat na nebe, opakuje s vroucností:

„Neboť On jest jediný! On jest dobrý a milosrdný! I kdyby tudíž hynulo nejen toto město, nýbrž i celý svět, Jeho jediného budu uznávati a Jej vyznávati!“

„A on bude žehnati tobě i domu tvému!“ zakončil apoštol.

Zatím zabočili do jiného úvozu, na jehož konci bylo viděti mdlé světélko. Petr ukázal na ně rukou a řekl:

„Hle, tu jest chata kopáče, který nám poskytl útočiště, když vrátivše se s nemocným Linem z Ostria, nemohli jsme proniknouti na Zatibří.“

Za chvíli došli. Chata byla spíše jeskyní, vyhloubenou v zálomu hory; byla zvenčí uzavřena stěnou, slepenou z hlíny a rákosí. Dveře byly zamčeny, ale otvorem, který nahrazoval okno, bylo viděti vnitřek, ozářený ohništěm.

Jakási tmavá, obrovitá postava zvedla se, aby uvítala příchozí, a začala se ptáti:

„Kdo jste?“

„Služebníci Kristovi!“ odpověděl Petr. „Pokoj s tebou, Urse!“

Ursus uklonil se k nohám apoštolovým, načež poznav Vinitia, uchopil jeho ruku v zápěstí a zvedl ji k ústům.

„I ty, pane?“ řekl. „Blahoslaveno budiž jméno Beránkovo za radost, jakou způsobíš Callině!“

To řka, otevřel dveře a oni vešli. Nemocný Linus ležel na hromadě slámy, maje přepadlou tvář a čelo žluté jako sloní kost. Vedle ohniště seděla Lygie, držíc v rukou několik malých ryb, navlečených na provázek, patrně určených k večeři.

Zaměstnána snímáním ryb z provázku a přesvědčena, že to vchází Ursus, ani nepozvedla očí. Ale Vinitius přistoupil k ní, a vysloviv její jméno, vztáhl k ní ruce. Tehdy se rychle vzchopila; záblesk

údivu a radosti přeletěl jí po tváři a beze slova, jako dítě, které po dnech úzkosti a strádání nalézá opět otce nebo matku, vrhla se mu do otevřené náruči.

On pak ji objal a nějakou dobu tiskl na prsa rovněž tak s takovou vroucností, jako by zázrakem byla zachráněna. Potom uvolniv paže, vzal do rukou její skráně, líbal čelo, oči a opět ji objímal, opakoval její jméno, pak se shýbl až k jejím kolenům, pak zase ke dlani, vítal se s ní, velebil ji, prokazoval jí čest, jeho radost neměla prostě mezi jako jeho láska a štěstí.

Konečně jí začal vypravovati, jak přichvátal z Antia, jak ji hledal u hradeb a v kouři, v domě Linově, co se narmoutil a nastrachoval, co vytrpěl, nežli mu apoštol ukázal její útulek.

„Nyní však,“ pravil, „když jsem tě opět našel, nenechám tě zde, v tomto ohni a mezi rozběsněnými davy. Lidé se tu vraždí pod hradbami, otroci se bouří a drancují; Bůh jediný ví, jaké ještě pohromy mohou dopadnouti na Řím. Ale já zachráním tebe i vás všechny. Ó, má drahá...! Chcete všichni se mnou odjet do Antia? Tam vsedneme na koráb a poplujeme na Sicílii. Mé pozemky jsou vašimi pozemky, mé domy jsou vašimi domy. Slyš mne! Na Sicílii vyhledáme Auly, vrátím tě Pomponii a pak si tě vezmu z jejích rukou. Vždyť se mne, carissima, již nebojíš? Křest mne ještě neobmyl, ale optej se tuto Petra, neřekl-li jsem mu, jda k tobě, že chci býti opravdovým vyznavačem Kristovým, a neprosil-li jsem ho, aby mne pokřtil, byť i v této chatě fossorově. Důvěřuj mi a důvěřujte mi všichni!“

Lygie naslouchala těm slovům se zjasněnou tváří. Všichni – dříve proto, že byli pronásledováni ze strany židů, nyní pak, že vypukl požár a zmatek, vyvolaný pohromou – žili tu ve stálé nejistotě a obavách. Odjezd na klidnou Sicílii učinil by přítrž všem nepokojům a zároveň by zahájil nové období štěstí v jejich životě. Kdyby Vinitius chtěl kromě toho vzít s sebou jen samu Lygii, jistě by se vzepřela pokušení, nechtějíc opustiti apoštola Petra a Lina, ale

Vinitius jim přece řekl: „Jed'te se mnou! Mé pozemky jsou vašimi pozemky, mé domy jsou vašimi domy!“

Shýbnuvši se tedy k jeho ruce, aby ji políbila na znamení poslušnosti, řekla:

„Tvůj krb jest mým!“

Potom zastyděvši se, že promluvila slova, která podle římského obyčeje opakovaly pouze nevěsty při sňatku, zalila se ruměncem a stála v záři ohně, se sklopenou hlavou, nejistá, nebudou-li jí vyložena ve zlé.

Než v pohledu Vinitiově zračilo se jen neskonale zbožňování. Pak se obrátil k Petrovi a jal se opět mluvit:

„Řím hoří z rozkazu Caesarova. Již v Antiu si Caesar stěžoval, že nikdy neviděl velikého požáru. Že však neustoupil ani před takovýmto zločinem, uvažte, co se ještě může státi! Kdož ví, nerozkáže-li, až stáhne vojska, aby vyvraždění byli obyvatelé? Kdož ví, jaké nastoupí proskripce⁴⁵⁸; kdož ví, nedojde-li po pohromě požárové k pohromě občanské války, vražd a hladu? Chraňte se tudíž a chraňte Lygie! Tam přecháte bouři v klidu, a až přejde, vrátíte se opět zasévat své símě.“

Venku ze strany Ager Vaticanus, jako by měly dojít potvrzení obavy Vinitiovy, ozvaly se jakési vzdálené výkřiky, plné vzteku a děsivosti. V tom okamžiku také přišel kopáč, majitel chaty, a rychle zavřev dveře, zvolal:

„Lidé se vraždí u cirku Neronova. Otroci a gladiátoři přepadli občany.“

„Slyšíte?“ řekl Vinitius.

„Míra se dovršuje,“ pravil apoštol, „nastanou pohromy, nevyčerpatelné jako moře!“

Pak se obrátil k Vinitiovi, a ukazuje na Lygii, řekl:

„Vezmi tuto dívku, kterou ti určil Bůh, a zachraň ji, Linus pak, jenž jest nemocen, a Ursus ať odjedou s vámi!“

458 Pronásledování.

Ale Vinittius, jenž měl v lásce apoštola ze všech sil své nezkrotné duše, zvolal:

„Přísahám ti, učiteli, že tě tu nenechám, abys byl zničen!“

„A požehná tobě Pán za tvoji dobrou vůli,“ odvětil apoštol, „ale zdaž jsi neslyšel, že Kristus mi třikrát opakoval u jezera: ‚Pasiž beránky mé!‘?“

Vinitius ztichl.

„Nuže, jestliže ty, jemuž nikdo nesvěřil péče nade mnou, pravíš, že mne tu nenecháš, abych byl zničen, kterak chceš, abych já opustil stádo své v den pohromy? Když byla bouře na jezeru a když jsme byli plni úzkostí v srdcích, On nás neopustil – kterak tedy já, služebník, nemám následovati příkladu Pána svého?“

Vtom Linus zvedl svoji hubenou tvář a tázal se: „A já bych neměl, náměstků Páně, následovati příkladu tvého?“

Vinitius začal si rukou přejížděti po hlavě, jako by bojoval sám proti sobě nebo se bil s myšlenkami, načež uchopiv Lygii za ruku, řekl hlasem, v němž se zachvívala energie římského vojáka: „Slyšte mne, Petře, Line, a ty, Lygie! Řekl jsem, co mi velel můj lidský rozum, ale vy máte jiný, jenž nedbá vlastní bezpečnosti, nýbrž přikázání Spasitelových. Ano, nerozuměl jsem tomu a zbloudil, neboť s očí mých nebylo ještě sňato bělmo a dřívější povaha ozývá se ve mně. Že však mám rád Krista a chci býti Jeho služebníkem, klečím, hle, před vámi, byť mi tu šlo o cosi více nežli o vlastní hlavu, a přísahám, že i já splním přikázání lásky a neopustím bratří svých v den pohromy!“

To praviv, poklekl a pojednou byl jat vroucím zanícením i zdvihl ruce a začal volati:

„Zdaž ti již rozumím, ó, Kriste? Zdaž jsem Tebe hoden?“

Ruce se mu chvěly, oči zazářily slzami, tělem otřáslo zachvění víry a lásky, apoštol Petr pak vzal hliněnou amforu s vodou, a přistoupiv k němu, řekl velebně:

„Nuže, křtím tebe ve jménu Otce i Syna i Ducha, amen!“

Tehdy zmocnilo se všech přítomných náboženské nadšení. Zdálo se jim, že se jizba naplňuje jakýmsi nadpozemským světlem, že slyší jakousi nadpozemskou hudbu, že se jeskyňová skála otvírá nad jejich hlavami, že se s nebe snášejí zástupy andělů a tam nahoře že jest viděti kříž a žehnající probodené ruce.

Zatím se zvenčí rozléhaly křiky bojujících lidí a hučení plamenů hořícího města.

XLIX

Lidská tábořiště se rozložila v nádherných zahradách Caesarových, v bývalých zahradách Domiciiných a Agrippových, na poli Martově, v zahradách Pompeiových, Sallustiových a Maecenových. Byly obsazeny portyky, stavení, určená pro hry míčem, rozkošné letohrádky a kůlny, vystavěné pro zvířata. Pávi, plameňáci, labuti a pštrosi, gazely a antilopy z Afriky, jeleni a srnci, sloužící za ozdobu zahrad, byli zaříznuti nožem chátřů. Začalo se s dopravováním potravin z Ostie v míře tak hojné, že po vorech a různých lodích bylo možno přecházeti z jednoho břehu Tibru na druhý jako po mostě. Bylo rozdáváno obilí za neslýchané nízkou cenu tří sestercií, chudším zcela zdarma. Byly dovezeny neobyčejné zásoby vína, oleje a kaštanů; s hor byla každého dne přiháněna stáda volů a ovcí. Ubožáci, skrývající se před požárem v bídnych uličkách Subury a zmírající za obyčejných dob hladem, žili teď lépe než dříve. Hrozící hlad byl nadobro zažehnán, naproti tomu bylo obtížnější zabránit loupežím, drancování a zneužívání moci. Kočovní život zajišťoval zlodějům beztrestnost tím spíše, že prohlašovali o sobě, že jsou zbožňovateli Caesarovými, a neskrblili potleskem, kdekoli se ten ukázal. Když kromě toho činnost úřadů byla tlakem událostí zastavena a přitom chyběla namísto dostatečná ozbrojená moc, která by mohla znemožnit řádící zvůli, dály se v městě, obývaném spodinou celého tehdejšího světa, věci, které překonávaly lidské představy. Každé noci sváděny bitky, páchány vraždy, únosy žen i pacholat. U Porta Mugionis, kde byl pohov pro stáda, přiháněná z Campanie, docházelo k bojům, ve kterých hynula sta lidí. Každého rána břehy Tibru byly přeplněny mrtvolami utopenců, kterých nikdo nepochovával a které, rychle hnijíce pro vedra, ještě zvětšená požárem, prosycovaly vzduch smrdutými výpary. Po tábořištích propukaly nemoci a ti bázlivější předpovídali velký mor.

A město ustavičně hořelo. Teprve šestého dne požár, naraziv na prázdná prostranství Esquilina, na nichž bylo úmyslně zbořeno ohromné množství domů, začal slábnouti. Ale hranice klád svítily ještě tak silně, že lid nechtěl věřiti, že by to byl již konec pohromy. A vskutku, sedmé noci vypukl požár s novou silou v budovách Tigellinových, nicméně, že neměl dosti potravy, trval již krátce. Jen prohořelé domy sesouvaly se ještě tu a tam, a z nich vysoko vyšlehovaly hadovité plameny a sloupy jisker. Ale zvolna začala spáleniště, doutnající uvnitř, na povrchu černati. Nebe po západu slunce přestalo zářiti krvavou záplavou a jen za noci na rozlehlé černé pustině poskakovaly modravé jazyky, vydírající se ze zuhelnatělých částí.

Ze čtrnácti čtvrtí Říma zůstaly sotva čtyři, počítaje v to i Zatibří. Ostatní byly pohlceny plameny. Když konečně se proměnily v popel spousty zuhelnatělých částí, bylo viděti, počínaje Tibrem až k Esquilinu, ohromné prostranství, šedé, smutné, odumřelé, na němž trčely řady komínů v podobě náhrobních sloupů na hřbitově. Mezi těmi sloupy províjely se ve dne posupné hloučky lidí, hledající tu drahé věci, tu opět kosti drahých osob. Za noci vyli psi na spáleništích a troskách bývalých domů.

Všecka štědrost i pomoc, jakou projevil Caesar vůči lidu, nezažela kleteb a rozhořčenosti. Spokojen byl pouze dav kapsářů, zlodějů a ubožáků bez přístřeší, který se mohl dosyta najíst, napít a pak drancovat. Lidé však, kteří ztratili nejbližší bytosti a jmění, nedali se získati ani otevřením zahrad, ani rozdáváním obilí, ani slibem her a darů. Neštěstí bylo příliš veliké a příliš strašlivé. Jiní, v nichž ještě doutnala jakási jiskra lásky k městu-vlasti, uvedeni byli v zoufalství zprávou, že starý název „Roma“ má zmizeti s povrchu země a že Caesar má v úmyslu vystavěti z popelů město nové pod jménem Neropolis. Vlna odporu vzdouvala se a rostla každým dnem a přes lichocení Augustianů, přes všecko lhaní Tigellinovo Nero, citlivý na přízeň davů jako žádný z předchozích caesarů,

s úzkostí myslil na to, že v zavilém boji na život i na smrt, jaký vedl s patricii i senátem, může mu chyběti opora. Sami Augustiani byli neméně znepokojeni, protože každý zítřek mohl jim přinésti zkázu. Tigellinus pomýšlel na přivolání několika legií z Malé Asie. Vatinius, který se smál i tehdy, když byl políčkován, pozbyl humoru; Vitellius ztratil chuť k jídlu.

Jiní se radili mezi sebou, jak odvrátiti nebezpečí, neboť nikoho nebylo tajno, že kdyby nějaký výbuch Caesara smetl, ani jediný z Augustianů, vyjímaje snad Petronia, nevyvázl by živ. Vždyť jejich vlivu byly připisovány šílené skutky Caesarovy, jejich našeptávání zavinilo všechny zločiny, jakých se dopustil. Nenávist proti nim byla skoro silnější nežli proti němu.

Začali si tedy lámati hlavy, jak by se sebe svalili odpovědnost za vyhoření města. Ale chtěli-li ji se sebe svaliti, musili očistiti i Caesara z podezření, neboť jinak by nikdo neuvěřil, že nebyli původci pohromy. Tigellinus radil se za tím účelem s Domitiem Afrem, ano, i se Senekou, byť ho i nenáviděl. Poppaea, rovněž chápajíc, že zkáza Neronova byla by rozsudkem i proti ní, vyžadovala si mínění svých důvěrníků a hebrejských kněží, poněvadž byla všeobecná domněnka, že od několika let vyznávala víru Jehovy. Nero vynalézal prostředky na vlastní vrub, často hrozné, ještě častěji šaškovské, a střídavě brzy upadal ve strach, brzy si hrál jako dítě, ale především bědoval.

Jednoho dne v domě Tiberiově, zachráněném od požáru, trvala dlouhá a bezvýsledná porada. Petronius byl toho názoru, aby nesnáze byly nechány stranou a jelo se do Řecka, potom do Egypta a Malé Asie. Cesta přece byla zamýšlena již dávno; k čemu tedy ji odkládati, když v Římě jest i smutno i nebezpečno!

Caesar přijal radu se zápalem, Seneka však, přemýšleje chvíli, řekl:

„Odjeti je snadno, ale vrátiti se bylo by těžší.“

„U Herakla!“ odpověděl Petronius. „Vrátiti se bylo by možno v čele asijských legií!“

„Učiním tak!“ zvolal Nero.

Ale Tigellinus začal se vzpírati. Sám nedovedl na nic připadnouti, a kdyby byl přišel na myšlenku Petroniovu, byl by ji prohlásil určitě za spásnou, ale jemu šlo o to, aby se Petronius neukázal opět jako jediný člověk, jenž v těžkých okamžicích dovede všecko a všechny zachrániti.

„Slyš mne, božský!“ pravil. „Rada je zhoubná! Nežli dorazíš do Ostie, začne domácí válka, a kdož ví, neprohlásí-li se některý ze žijících ještě potomků božského Augusta caesarem! A co učiníme pak, až se legie postaví na jeho stranu?“

„Učiníme to, že se předem postaráme, aby tu potomků Augustových nebylo,“ odvětil Nero. „Jest jich již nemnoho, a je tudíž snadno zbaviti se jich.“

„Lze tak učiniti, ale což jde pouze o ně? Moji lidé ne tak dávno, totiž včera, slyšeli v davu, že Caesarem by se měl státí takový muž jako Thrasea.“

Nero se zahryzl do rtů. Za chvíli však zvedl oči a řekl:

„Nenasycení a nevděční! Mají dost obilí a paliva, na němž mohou si péci placky. Co chtějí více?“

Na to řekl Tigellinus:

„Pomstu!“

Nastalo ticho. Pojednou Caesar vstal, vztyčil ruce a začal deklamovati:

„Srdce po pomstě volají a pomsta po oběti.“

Potom, zapomenuv na vše, zvolal s vyjasněnou tváří:

„Ať mi podají tabulky a stilus, abych ten verš si zapsal! Nikdy nesložil Lucanus čehosi podobného. Všimli jste si, že jsem na něj připadl ve mžiku?“

„Ó, nedostižný!“ ozvalo se několik hlasů.

Nero si zapsal verš a řekl:

„Ano, pomsta si žádá oběti!“

Pak zatékal zrakem po těch, kdož jej obklopovali.

„Což kdybychom dali do oběhu pověst, že to Vatinius dal zapáliti město, a odevzdali jej pak hněvu lidu?“

„Ó, božský! Kdo že já jsem?“ zvolal Vatinius.

„Pravda, je nutno sáhnouti po někom větším, nežli jsi ty...! Po Viteliovi...?“

Vitelius zbledl, ale pak se dal do smíchu.

„Můj tuk,“ odvětil, „mohl by snad opět zažehnouti požár.“

Ale Nero měl cosi jiného na mysli, neboť hledal v duchu obět, která by opravdu mohla zkonejšiti hněv lidu, a našel ji.

„Tigelline,“ pravil za chvíli, „ty jsi zapálil Řím!“

Shromážděnými prochvěla hrůza. Porozuměli, že Caesar tentokrát přestal žertovati a že nadchází okamžik, bohatý důležitými událostmi.

A Tigellinova tvář se stáhla jako čumák psa, připraveného kousnouti.

„Zapálil jsem Řím na tvůj rozkaz!“ řekl.

A začali se na sebe dívati jako dva démoni. Nastalo takové ticho, že bylo slyšeti bzucení much, přeletujících atriem.

„Tigelline,“ ozval se Nero, „miluješ mne?“

„Ty víš, pane!“

„Obětuj se za mne!“

„Božský Caesare!“ odvětil Tigellinus. „K čemu mně podáváš sladký nápoj, jehož nesmím zvednouti k ústům? Lid reptá a bouří se. Chceš, aby se vzbouřili i praetoriáni?“

Pocit hrůzy sevřel srdce přítomných. Tigellinus byl praefektem praetorie a jeho slova měla přímo význam pohrůžky. Sám Nero tomu porozuměl a jeho tvář se obestřela bledostí.

Vtom vešel Epafroditus, osvobozenec Caesarův, ohlašuje, že božská Augusta si přeje, aby k ní přišel Tigellinus, jelikož má u sebe lidi, jež vyslechnouti jest povinností praefektovou.

Tigellinus uklonil se Caesarovi a odešel s tváří klidnou a po-hrdavou. Hle, když jej chtěli udeřiti, ukázal zuby! Dal na srozuměnou, kdo jest, a znaje Neronovu zbabělost, byl jist, že onen vládce světa nikdy se neodváží zvednouti ruku proti němu.

Nero seděl chvíli mlčky, vida však, že přítomní očekávají od něho nějaké slovo, řekl:

„Vychoval jsem si hada na klíně.“

Petronius pokrčil rameny, jako by chtěl říci, že takovému hadu je těžko utrhnouti hlavu.

„Co ty na to? Mluv, rad!“ zvolal Nero, spatřiv jeho pohyb. „Tobě jedinému důvěřuji, protože ty máš více rozumu nežli oni všichni a máš mne rád!“

Petronius měl již na jazyku: „Jmenuj mne praefektem města a já vydám lidu Tigellina a v jediném dni uklidním město!“ Ale vrozená jemu pohodlnost zvítězila. Býti praefektem znamenalo právě nésti na bedrách osobu Caesarovu a tisíce veřejných záležitostí. A k čemu potřebuje té námahy? Není-li lepší čísti si v rozkošné knihovně básně, prohlížeti si vázy a sochy, chovati na klíně božské tělo Eunike a probírat se prsty v jejích zlatých vlasech a nachylovati ústa k jejím korálovým rtům?

Řekl tedy:

„Radím, abychom odjeli do Achaie.“

„Ach,“ odpověděl Nero, „čekal jsem od tebe cosi více! Senát mne nenávidí. Až odjedu, kdo mi zaručí, nepovstanou-li proti mně jako spiklenci a neprohlásí-li někoho jiného caesarem? Lid mi byl dříve věren, dnes však půjde za nimi... U Háda, kdyby ten senát i ten lid měl jedinou hlavu...!“

„Dovol, božský, abych ti řekl, že má-li býti zachován Řím, je nutno zachovati aspoň několik Římanů,“ řekl s úsměvem Petronius.

Ale Nero začal bědovati:

„Co je mi po Římu a po Římanech? Poslouchali by mne v Achai. Zde mne obklopuje pouze zrada. Všichni mne opouštějí – i vy jste hotovi mne zraditi! Vím to, vím...! Ani nepomyslíte na to, co o vás řeknou příští věky, až opustíte takového umělce, jako jsem já!“

Tu se pojednou udeřil do čela a zvolal:

„Pravda...! V těch starostech i já zapomínám, kdo jsem!“

To praviv, obrátil se k Petroniovi s tváří již úplně vyjasněnou.

„Petronie,“ řekl, „lid reptá, ale kdybych se chopil loutny a vyšel s ní na pole Martovo, kdybych mu zazpíval píseň, kterou jsem vám pěl při požáru, nemyslíš, že bych jej dojal svým zpěvem, jako kdysi Orfeus dojal divoká zvířata?“

Nato Tullius Senetio, který spěchal, aby se vrátil ke svým otrokyním, přivezeným z Antia, a jenž dříve již byl netrpěliv, řekl:

„Zcela určitě, Caesare, kdyby ti dovolili začít.“

„Jedme do Helady!“ zvolal nevrle Nero.

Ale v té chvíli vešla Poppaea a za ní Tigellinus. Oči přítomných bezděky se otočily k němu, neboť nikdy žádný triumfátor nevjížděl s takovou hrdostí na Kapitol, s jakou on stanul před Caesarem.

Pak jal se mluvit zvolna a důrazně hlasem, v němž jako by skřípělo železo:

„Vyslechni mne, Caesare, poněvadž ti mohu říci: Nalezl jsem! Lidu je třeba pomsty a oběti, ale ne jedné, nýbrž sta a tisíců. Slyšel jsi někdy, pane, kdo byl Chrestos, ten, který byl ukřižován Pontiem Pilátem? A víš-li, kdo jsou křesťané? Což jsem ti nevypravoval o jejich zločinech a hanebných obřadech, o předpovědích, že oheň přinese světu konec? Lid jich nenávidí a má je v podezření. Nikdo jich neviděl ve chrámech, jelikož naše bohy pokládají za zlé duchy; nechodí do stadia, protože zhrdají dostihy. Nikdy ruce žádného křesťana neuctily tě potleskem. Nikdy tě žádný neuznal za boha. Jsou to nepřátelé lidského pokolení, nepřátelé města i tvoji. Lid reptá proti tobě, ale nikoli ty jsi mi, Caesare, poručil, abych zapálil

Řím, já pak jsem ho opravdu nezapálil... Lid prahne po pomstě, ať tedy ji má. Lid prahne po krvi a hrách, ať je má! Lid podezřívá tebe, ať se jeho podezření obrátí jiným směrem!“

Nero naslouchal z počátku překvapen. Ale v souhlasu se slovy Tigellinovými začala se měnit jeho herecká tvář a střídavě nabývat výrazu hněvu, lítosti, soucitu a rozhořčení. Pojednou vstal, a svrhnuv se sebe tógu, která se mu svezla k nohám, vztáhl obě ruce do výše a setrval takto chvíli v mlčení.

Konečně se ozval hlasem tragika:

„Die, Apollone, Héro, Athéno, Persefono a vy všichni nesmrtelní bohové, proč jste nám nepřispěli ku pomoci? Co udělalo to nešťastné město oněm ukrutníkům, že je tak nelidsky vypálili?“

„Jsou nepřáteli lidského pokolení i tvými!“ řekla Poppaea.

A jiní začali volati:

„Učiň zadost spravedlnosti! Ztrestej žháře! Bohové sami si přejí pomsty!“

On pak si usedl, svěsil hlavu na prsa a zase mlčel, jako by jej bylo zdrtilo bídáctví, o němž uslyšel. Ale za chvíli zamával rukama a ozval se:

„Jaké tresty a jaká muka jsou hodna takového zločinu...? Bohové však dají mi vnuknutí a za přispění mocností tartaru⁴⁵⁹ poskytnu svému lidu takové podívané, že mne po věky bude s vděčností vzpomínati.“

Čelo Petroniovo se pojednou obestřelo chmurou. Napadlo jej, jaké nebezpečí spočine nad Lygií, nad Vinitiem, ježž miloval, i nade všemi těmi lidmi, jejichž učení sice zavrhoval, ale o jejichž nevině byl přesvědčen. Také jej napadlo, že se začne jedna z takových krvavých orgií, jakých nemohly snést jeho oči estéta. Ale především si řekl: „Musím zachrániti Vinitia, který přijde o rozum, zahyne-li ta dívka.“

459 V řeckém bájesloví podsvětí, peklo.

A ta péče měla převahu nade vším ostatním, neboť Petronius dobře chápal, že zahajuje hru tak nebezpečnou, jako nikdy v životě.

Nicméně začal mluvit nenuceně a bezstarostně, jak mluvíval obyčejně, když posuzoval nedosti estetické nápady Caesarovy a Augustianů nebo se jim posmíval:

„Nu, našli jste si tedy oběti! Dobrá! Můžete je poslati do arény nebo je obléci do ‚tunik bolesti‘. Také dobrá! Ale poslyšte mne! Máte moc, máte praetoriány, máte sílu – nuže, buďte upřímní aspoň tehdy, když vás nikdo neslyší! Podvádějte lid, ne však samy sebe! Vydejte lidu křesťany, odsudte je k mukám, k jakým chcete, ale mějte odvahu povědět si, že nikoli oni spálili Řím...! Fí, nazýváte mne arbitrem elegance – nuže, prohlašuji vám, že nesnesu ubohých komedií! Fí! Ach, jak mi to všechno připomíná divadelní boudy u Porta Asinaria, v nichž herci představují pro vyrazení předměstské luzy bohy a krále a po představení zapíjejí cibuli kyselým vínem nebo jsou spráskáni. Buďte opravdu bohy a králi, neboť vám pravím, že si to můžete dovolit. Co se týká tebe, Caesare, vyhrožoval jsi nám soudem příštích věků. Ale měj na paměti, že vydají soud i o tobě! U božské Klio⁴⁶⁰! Nero, vládce světa, Nero bůh spálil Řím, protože byl tak mocný na zemi jako Zeus na Olympu. Nero básník tak miloval poesii, že jí obětoval vlast! Od počátku světa nikdo ničeho podobného neučinil, ničeho podobného se neodvážil. Zapřísahám tě ve jménu devíti Libethrid⁴⁶¹, nezříkej se takové slávy, neboť budou o tobě znět písně do skonání věků! Čím bude proti tobě Priamus? Čím Agamemnon? Čím Achilles? Čím sami bohové? Nezáleží na tom, je-li vyhoření Říma věcí užitečnou, ale jest velikou a neobyčejnou! A kromě toho ti pravím, že lid nevztáhne ruky proti tobě! To není pravda! Měj odvahu, střež se činů, sebe nedůstojných, jelikož ti hrozí jen to, že příští věky mohou říci: ‚Nero dal spálit Řím, ale jako

460 Múza dějepisectví.

461 Starořecké múzy, jimž byla zasvěcena jeskyně s pramenem.

caesar malého ducha a jako básník malého ducha zapřel ze strachu veliký čin a svalil vinu na nevinné!“

Slova Petroniova působila na Neronu obyčejně mocným dojmem, ale tentokrát sám Petronius se neklamal, neboť chápal, že to, co mluví, jest krajním prostředkem, který sice může za šťastných okolností křesťany zachrániti, ale ještě snadněji může zničiti jej sama. Nicméně neváhal, poněvadž mu přitom šlo o Vinitia, jež měl rád, jakož i o hazardní hru, kterou se bavil. „Kostky jsou vrženy!“ řekl si. „Uvidíme, do jaké míry zvítězí u opice strach o vlastní kůži nad láskou ke slávě!“

A v duchu nepochyboval, že přece jen zvítězí strach.

Zatím po jeho slovech sneslo se mlčení. Poppaea i všichni přítomní dívali se Neronovi do očí jako na zjevení, ten pak začal zdvíhati rty tak vysoko, že je přibližoval až k samým nozdram, jako dělával obyčejně, když nevěděl, co počít; až konečně rozpaky a nevrlost se zjevně zračily na jeho tváři.

„Pane,“ řekl Tigellinus, pozoruje to, „dovol, abych odešel, neboť chce-li kdo vydati tvoji osobu ve zkázu a kromě toho tě nazývá caesarem malého ducha, básníkem malého ducha, žhářem a komediantem, můj sluch nemůže snést takových slov!“

„Prohrál jsem!“ pomyslně si Petronius.

Ale obrátiv se k Tigellinovi, změřil jej zrakem, v němž bylo po-
hrdání mocného pána a uhlazeného člověka ubožákem, načež řekl:

„Tigelline, tebe jsem nazval komediantem, poněvadž jsi jím i nyní!“

„Snad proto, že nechci naslouchati tvým utrhačným řečem?“

„Proto, že předstíráš neskonalou lásku k Caesarovi, kdežto před chvílí jsi mu vyhrožoval praetoriány, čemuž jsme porozuměli my všichni a on také.“

Tigellinus, který se nenadál, že by se Petronius odvážil vrhnouti na stůl takové kostky, zbledl, ztratil hlavu a oněměl. Ale bylo to poslední vítězství arbitra elegance nad sokem, poněvadž v tom okamžiku řekla Poppaea:

„Pane, kterak můžeš dovoliti, aby taková myšlenka mohla problesknouti čísi hlavou, tím spíše, když se někdo opovážil vysloviti ji hlasitě ve tvé přítomnosti!“

„Ztrestej smělce!“ zvolal Vitelius.

Nero opět nadzdvihl rty k nozdrám, a obrátiv na Petronia své skleněné oči krátkozrakého člověka, řekl:

„Takto mi splácíš přátelství, jaké jsem k tobě choval?“

„Mýlím-li se, dokaž mi to!“ odpověděl Petronius. „Než věz, že mluvím to, co přikazuje mi láska k tobě!“

„Ztrestej smělce!“ opakoval Vitelius.

„Učiň tak!“ ozvalo se několik hlasů.

V atriu vyvstal šum a ruch, neboť lidé se začali vzdalovati od Petronia. Vzdálil se dokonce i Tullius Senetio, jeho stálý druh u dvora, i mladý Nerva, který mu dosud projevoval nejživější přátelství. Za chvíli zůstal Petronius na levé straně atria sám a s úsměvem na rtech, rozhrnuje rukou záhyby tógy, čekal ještě, co řekne či co si počne Caesar.

Caesar pak řekl:

„Chcete, abych jej ztrestal, ale je to můj druh a přítel, pročez ač mi zranil srdce, ať zví, že to srdce má ku přátelům pouze – odpuštění!“

„Prohrál jsem a je po mně veta!“ napadlo Petronia.

Nato Caesar vstal; porada byla skončena.

L

Petronius odebral se domů, kdežto Nero s Tigellinem přešli do atria Poppaeina, kde na ně čekali lidé, s nimiž dříve rozmlouval praefekt.

Byli tam dva „rabbí“ od Zatibří, odění do dlouhých slavnostních hávů, s mitrami na hlavách, mladý písař, jejich pomocník, jakož i Chilon. Při pohledu na Caesara kněží zbledli rozčilením, a zvednuvše ruce do výše ramenou, sklonili hlavy až k jeho dlani.

„Bud' vítán, mocnáři mocnářů a králi králů!“ řekl starší. „Bud' vítán, vládce země, ochránce vyvoleného lidu, Caesare, lve mezi lidmi, jehož vláda jest jako sluneční záře a jako cedr libanonský a jako zdroj i jako palma i jako balzám jerišský...!“

„Vy mne nenazýváte bohem?“ ptal se Caesar.

Kněží zbledli ještě silněji; starší opět jal se mluvit:

„Tvá slova, pane, jsou sladká jako hrozen vinné révy a jako zralý fík, jelikož Jehova dobrotou naplnil srdce tvé! Než předchůdce tvého otce, Caesar Gaius, byl ukrutník, a přece jen naši poslové nejmenovali ho bohem, dávajíce přednost smrti před urážkou církve.“

„A dal je Kaligula na pospas lvům?“

„Ne, pane! Caesar Gaius zalekl se hněvu Jehovy.“

A zvedli hlavy, poněvadž jméno mocného Jehovy dodalo jim odvahy. Důvěřující v jeho moc, hleděli již směleji Neronovi do očí.

„Obviňujete křesťany, že spálili Řím?“ tázal se Caesar.

„Obviňujeme je, pane, pouze z toho, že jsou nepřáteli církve, nepřáteli lidského pokolení, nepřáteli Říma i tvými a že dávno již vyhrožovali městu i světu ohněm. Ostatní tobě dopoví tento člověk zde, jehož ústa nejsou poskvrněna lží, poněvadž v žilách jeho matky kolovala krev vyvoleného národa.“

Nero se obrátil k Chilonovi:

„Kdo jsi?“

„Tvůj ctitel, Osirie, a k tomu chudý stoik...”

„Nenávidím stoiků,” řekl Nero, „nenávidím Thrasey, nenávidím Musonia i Cornuta. Protivnou jest mi jejich řeč, jejich pohrdání uměním a jejich špína.”

„Pane, tvůj mistr Seneka má tisíc citrových stolů. Chtěj pouze a bude jich mít dvakrát tolik. Jsem stoikem z nutnosti. Vyzdob, ó, Zářivý, můj stoicismus věncem z růží a postav před něj konvici vína a pak bude zpívat Anakreonta tak, že přehluší všechny epiku-rejce.”

Nero, jemuž byl po chuti přívlastek „Zářivý”, usmál se a řekl:

„Líbíš se mi!”

„Ten člověk stojí za tolik zlata, mnoho-li sám váží!” zvolal Tigellinus.

Chilon pak odpověděl:

„Přidej, pane, k mé váze svoji štědrost, protože jinak odnese odměnu vítr.”

„Ovšem, nevážil bys více nežli Vitelius,” poznamenal Caesar.

„Eheu, Stríbrnoluký, můj důvtip není z olova.”

„Pozoruji, že tvá církev ti nebrání, abys mne zval bohem?”

„Ó, Nesmrtelný, má církev je v tobě: křesťané se rouhali té církvi, a proto jsem k nim zahořel nenávisť.”

„Co víš o křesťanech?”

„Dovolíš mi, abych si zaplakal, božský?”

„Ne,” řekl Nero, „to mne nudí!”

„A máš třikrát pravdu, neboť oči, které tě viděly, měly by jednou provždy oschnout od slz. Pane, chraň mne mých nepřátel!”

„Mluv o křesťanech!” řekla Poppaea s nádechem netrpělivosti.

„Stane se, jak poroučíš, Isido!” odpověděl Chilon. „Věnoval jsem se od mládí filosofii a hledal pravdu. Hledal jsem ji u dřívějších božských mudrců i v Akademii v Athénách i v alexandrijském Serapeu⁴⁶².

462 Staroegyptský chrám, zasvěcený bohu podsvětí Serapidovi.

Uslyšev o křesťanech, domníval jsem se, že je to nějaká nová škola, ve které budu moci nalézat několik zrn pravdy, a seznámil jsem se s nimi, ke svému neštěstí!! První křesťan, s nímž mne osud svedl, byl Glaukos, lékař v Neapoli. Od něho jsem právě časem zvěděl, že vzdávají poctu jakémusi Chrestovi, který jim slíbil, že vyhubí všechny lidi a zničí všechna města na zemi, je však že ponechá, pomohou-li mu vyhubit děti Deukalionovy. Proto nenávidí lidí, ó, pane, proto otravují fontány, proto na svých schůzích sesílají kletby na Řím a na všechny chrámy, v nichž bývá vzdávána pocta našim bohům. Chrestos byl ukřižován, ale slíbil jim, že až bude Řím zničen ohněm, přijde na svět po druhé a odevzdá jim vládu nad zemí...”

„Ted’ lid porozumí, proč byl Řím spálen,“ přerušil jej Tigellinus.

„Rozumí již mnohému, pane,“ odpověděl Chilon, „neboť chodím po zahradách, po poli Martově a poučuji jej. Jestliže však mne chcete vyslechnout až do konce, pochopíte, jaké mám příčiny k pomstě. Glaukos lékař se z počátku přede mnou neprozrazoval, že jejich nauka přikazuje nenávisť k lidem. Naopak, říkal mi, Chrestos že je dobrým božstvem a že základem jeho nauky je láska. Mé tklivé srdce nemohlo se vzepřít takovým pravdám, a proto jsem si Glauka zamiloval a důvěřoval mu. Děлил jsem se s ním o každý kousek chleba, o každý groš, a víš, pane, jak se mi odměnil? Nuže, cestou z Neapole do Říma bodl mne nožem, moji ženu pak, moji krásnou a mladou Bereniku, prodal obchodníkům s otroky. Kdyby Sofokles⁴⁶³ znal mé životní děje – než co to povídám! – mně naslouchá kdosi lepší nežli Sofokles!“

„Ubohý člověk!“ řekla Poppaea.

„Kdo spatřil obličej Afroditin, není ubohý, paní, a já jej v tomto okamžiku vidím. Ale tenkrát jsem hledal útěchu ve filosofii. Příbyv do Říma, snažil jsem se proniknout ke starším u křesťanů, abych dosáhl spravedlnosti proti Glaukovi. Myslil jsem, že bude donucen, aby

463 Nejslavnější starořecký dramatik z 5. stol. př. n. l.

mi vrátil ženu... Poznal jsem jejich arcikněze, poznal jsem druhého, jménem Pavla, který tu byl uvězněn, ale pak byl osvobozen, poznal jsem syna Zebedeova⁴⁶⁴, poznal jsem Lina a Cleta a mnoho jiných. Víím, kde se zdržovali před požárem, víím, kde se scházejí, mohu ukázat jednu podzemní skrýši na vatikánském pahorku a jeden hřbitov za branou Nomentskou, na němž provádějí své nestoudné obřady. Viděl jsem apoštola Petra, viděl Glauka, jak vraždil děti, aby apoštol měl čím skrápěti hlavy přítomných, viděl jsem Lygii, odchovanku Pomponie Greciny, a ta se chlubila, že nemohouc přinést krev dětskou, přináší přece jen smrt dítěte, neboť uhranula malou Augustu, tvoji dceru, ó, Osirie, i tvoji, ó, Isido!“

„Slyšíš, Caesare!“ řekla Poppaea.

„Je-li možná?“ zvolal Nero.

„Mohl jsem odpustit hanebnosti, páchané proti mně,“ pokračoval Chilon, „ale uslyšev o těch, co páchány proti vám, chtěl jsem ji probodnout nožem. Bohužel, překazil mi to šlechtyn Vinitius, který ji má rád.“

„Vinitius? Vždyť ona od něho utekla!“

„Utekla, ale on ji hledal, protože nemohl žít bez ní. Za mizerný plat pomáhal jsem mu hledat a já jsem to byl, co mu ukázal dům, v němž bydlila mezi křesťany na Zatibří. Odebrali jsme se tam společně a s námi i tvůj zápasník Kroto, jež najal šlechtyn Vinitius pro bezpečí. Ale Ursus, Lygiin otrok, Krotona zardousil. Je to člověk hrozná síly, pane, který býkům zakrouťí hlavu tak lehce, jako by jiný kroutil hlavičku máku. Aulus a Pomponie jej za to měli rádi.“

„U Herkula!“ řekl Nero. „Smrtelník, jenž zardousil Krotona, jest hoden, aby měl pomník na Foru! Ale mylíš se nebo lžeš, starče, protože Krotona zabil nožem Vinitius.“

„Takto lidé klamou bohy! Ó, pane, sám jsem viděl, jak se Krotonova žebra lámala v rukou Ursa, který potom povalil i Vinitia. Byl by jej

464 Rybář u Tiberiánského jezera, otec apoštolů Jakuba a Jana.

zabil, kdyby nebylo Lygie. Vinitius pak dlouho stonal, ale oni jej ošetřovali, doufajíce, že se stane křesťanem z lásky. A vskutku, stal se křesťanem!“

„Vinitius?“

„Tak jest.“

„A snad i Petronius?“ chvatně se ptal Tigellinus. Chilon začal se kroutit, mnout si ruce a pravil:

„Obdivuji se tvé prozíravosti, pane...! Ó... je to možné...! Je to docela možné!“

„Nyní rozumím, proč tak hájil křesťanů.“

Ale Nero se dal do smíchu.

„Petronius křesťanem...! Petronius nepřitelem života a rozkoše! Nebud'te hlupáky a nechtějte, abych tomu věřil, poněvadž jsem odhodlán nevěřiti ničemu.“

„Ale šlechetný Vinitius se stal křesťanem, pane. Přísahám u této záře, jaká se z tebe line, že mluvím pravdu a že mne nic nenaplnuje takovým hnusem jako lež. Pomponie je křesťanka, malý Aulus je křesťan i Lygie i Vinitius. Sloužil jsem mu věrně, ale on mne na žádost Glauka lékaře dal zmrskat, ačkoli jsem stár a byl jsem nemocen a hladov. A přísahal jsem u Háda, že mu toho nezapomenu. Ó, pane, pomsti se na nich za zločiny, jichž se na mne dopustili, a já vám vydám apoštola Petra i Lina i Cleta i Glauka i Crispa, dokonce i starší z křesťanů i Lygii i Ursa, ukáží vám jich sta i tisíce, ukáží modlitebny, hřbitovy; všechna vaše vězení jich nepojmou...! Beze mne byste nebyli s to, abyste je našli! Až dosud jsem ve svých bědných poměrech hledal útěchu jen ve filosofii, ať ji nyní najdu v přízni, jaká se na mne snese...! Jsem stár, nepoznal jsem života, ať si odpočinu...!“

„Chceš býti stoikem před plnou mísou!“ řekl Nero.

„Kdo prokazuje službu tobě, již tím ji naplňuje.“

„Nemýlíš se, filosofe.“

Ale Poppaea neztrácela z mysli svých nepřátel. Její roztoužení po Vinitiovi bylo spíše přechodným vzplanutím, vzniklým žárlivostí,

hněvem a uraženou sebeláskou. Ale přece jen chladnost mladého patricia hluboce se jí dotkla a naplnila její srdce zvilou nenávistí. Již to samo, že se opovážil dáti přednost jiné před ní, zdálo se jí přečinem, jenž volal o pomstu. Co se týče Lygie, pojala k ní zášť od prvního okamžiku, ve kterém ji znepokojila krása té severní lilie. Petronius, který se zmínil o příliš úzkých kyčlích dívčiných, mohl Caesarovi namluviti, co chtěl, nikoli však Augustě. Znatelka Poppaea jediným mžikem oka pochopila, že v celém Římě jediná Lygie může s ní závoditi, ano i zvítěziti nad ní. A od té chvíle odpřisáhla její zkázu.

„Pane,“ řekla, „pomsti se za naše dítě!“

„Pospěšte si!“ zvolal Chilon. „Pospěšte si! Jinak ji Vinitius ukryje. Ukáži vám dům, do něhož se zase vrátili po požáru.“

„Dám ti deset lidí a jdi bez meškání!“ řekl Tigellinus.

„Pane, neviděl jsi Krotona v rukou Ursových! Dáš-li padesát, ukáži dům jen zpovzdálí. Ale neuvězníte-li také Vinitia, je po mně veta!“

Tigellinus pohlédl na Nerona.

„Nebylo by na místě, ó, božský, vypořádati se strýcem a synovcem najednou?“

Nero se chvíli rozmýšlel a pak odvětil:

„Nikoli, teď ne...! Lidé by neuvěřili, kdybychom jim chtěli namluviti, že Petronius, Vinitius nebo Pomponie Grecina zapálili Řím. Měli příliš krásné domy... Dnes je třeba jiných obětí a na ty druhé dojde později.“

„Nuže, dej mi, pane, vojáky, kteří by mne chránili!“ řekl Chilon.

„Tigellinus bude o tom uvažovati.“

„Ubytuješ se zatím u mne!“ řekl praefekt.

Radost začala zářiti s tváře Chilonovy.

„Vydám všecky! Jen si pospěšte! Pospěšte si!“ volal ochraptělým hlasem.

LI

Petronius, odešel od Caesara, dal se zanést do svého domu na Carinách, který obklopen ze tří stran zahradou, a máje vpředu malé Forum Caeciliů, byl při požáru výjimečně zachráněn.

Z té příčiny ostatní Augustiani, kteří přišli o domy a v nich o množství bohatství a uměleckých děl, nazývali Petronia šťastným. Ostatně, říkalo se o něm odedávna, že je prvorozeným synem Štěstěny, a stále živější přízeň, jakou mu poslední dobou projevoval Caesar, zdála se potvrzovati pravdu té domněnky.

Ale ten prvorozený syn Štěstěny mohl nyní přemýšleti o vrtkavosti oné matky, či spíše o její podobě s Chronem⁴⁶⁵, požírajícím vlastní děti.

„Kdyby můj dům byl vyhořel,“ pravil k sobě, „a s ním i mé gemmy, mé etruské předměty a alexandrijské sklo i korintská měď, snad by Nero opravdu zapomněl na urážku. U Polluxe, pomyslí-li si, že jen na mně záleželo, abych v této chvíli byl praefektem praetoriánů! Byl bych Tigellina prohlásil za žháře, jímž ostatně jest, byl bych jej dal obléci do tuniky bolesti, vydal lidu, zachránil křesťany a znovu vystavěl Řím. Kdož ví ještě, nezačalo-li by se počestným lidem dařiti lépe. Měl jsem tak učiniti, byť z ohledu na Vinitia! Kdybych byl přetížen prací, ponechal bych mu úřad praefekta – a Nero by se ani nepokusil, aby se tomu vzepřel... Ať by si pak Vinitius pokřtil všechny praetoriány a třeba i samého Caesara – co by mi to mohlo uškoditi! Nero pobožný, Nero ctnostný a milosrdný byl by dokonce rozkošnou podívanou.“

A jeho bezstarostnost byla tak veliká, že se začal usmívati. Ale za chvíli se jeho mysl obrátila jiným směrem. Zdálo se mu, že je v Antiu

465 Bůh času; aby nebyl přemožen od svých synů, pojídal každého z nich hned po narození.

a že Pavel z Tarsu mluví k němu: „Nazýváte nás nepřáteli života, ale odpověz mi, Petronie: Kdyby Caesar byl křesťanem a jednal podle našeho učení, nebyl-li by váš život jistější a bezpečnější?“

A vzpomenuv si na ta slova, pokračoval:

„U Kastora, ať tu bude povražděno křesťanů kolikkoliv, Pavel najde nových právě tolik, neboť nemůže-li svět státi na lotrovství, pak má on pravdu... Ale kdož ví, nemůže-li, když stojí! Já sám, jenž jsem se naučil lecčemu, nenaučil jsem se tomu, jak možno býti dost velkým lotrem, a proto bude nutno, abych si podřezal žíly... Ale přece jen by se tím musilo všechno skončiti, a kdyby se to neskončilo tak, skončilo by jinak. Škoda, že přijdu o Eunike a svoji myrrenskou vázu, ale Eunike je svobodna a váza půjde se mnou. Ahenobarbus jí nedostane, děj se co děj! Také je mi líto Vinitia! Ostatně přes to, že jsem se v poslední době nudil méně nežli dříve, jsem připraven. Věci jsou na světě krásné, ale lidé jsou většinou tak odporní, že nestojí za to, abych litoval života. Kdo uměl žít, ten musí umět zemřít. Jakkoliv jsem náležel mezi Augustiany, byl jsem člověk volnější, nežli ti tam tuší.“

Tu pokrčil rameny.

„Snad si ti myslíš, že se mi v tomto okamžiku třesou kolena a strachem že se mi ježí vlasy na hlavě. Já však, až se vrátím domů, vezmu lázeň ve fialkové vodě, pak mne má zlatovláska sama natře mastmi, a až se oba posilníme, dáme si zazpívati několika hlasy onen hymnus na Apollona, který složil Antemios. Sám jsem kdysi řekl, že smrt nestojí za to, abychom na ni mysleli, protože ona myslí na nás bez našeho přispění. Bylo by však podivuhodno, kdyby opravdu existovala nějaká elysejská pole a na nich stíny... Eunike by někdy přišla ke mně a bloudili bychom spolu po lukách, porostlých asfodelem. Našel bych tam také lepší společnost nežli zde... Jací to šaškové, jací kejklíři, jaká to hnusná lázeň bez vkusu a uhlazenosti...! Deset arbitrů elegance by nepředělalo těch Trimalchionů na slušné lidi! U Persefony, mám jich dosti!“

A zpozoroval s údivem, že jej cosi již odpoutalo od těch lidí. Vždyť je dobře znal a věděl již dříve, co o nich souditi, a přece se mu zdálo, že jsou teď nějak ještě vzdálenější a pohrdání hodnější než jindy. Měl jich opravdu dosti.

Ale pak začal uvažovati o svém položení. Díky svému bystrozraku pochopil, že zkáza mu nehrozí okamžitě. Nero přece těžil ze vhodné chvíle, aby promluvil několik krásných, vzletných slov o přátelství, o odpuštění a poněkud se jimi zavázal. Nyní bude musit hledati záminky, a nežli je najde, může uběhnouti mnoho času. Především uspořádá podívanou, poskytnutou křesťany – řekl si Petronius –, a teprve pak si vzpomene na mne; jestliže je tomu tak, nestojí za to, abych se tím znepokojoval, aniž měnil způsob života. Bližší nebezpečí hrozí Vinitiovi...!

A od té chvíle myslil již pouze na Vinitia, ježž se rozhodl zachrániti.

Otroci rychle nesli lektiku mezi troskami, spáleništi a komíny, jakými byly Cariny ještě přeplněny, ale on jim poručil, aby běželi, seč dech stačil, aby se co nejdříve octl doma. Vinitius, jehož „insula“ vyhořela, bydlil u něho a byl na štěstí doma.

„Viděl jsi dnes Lygii?“ ptal se jej úvodem Petronius.

„Vracím se od ní.“

„Slyš, co ti řeknu, a nemarni času otázkami! Bylo dnes usneseno u Caesara, aby vina za požár Říma byla svalena na křesťany. Hrozí jim pronásledování a muka. Stíhání začne každým okamžikem. Vezmi Lygii a prchněte neprodleně, byť i za Alpy nebo do Afriky. A pospěš si, protože z Palatina je na Zatibří blíže nežli odtud.“

Vinitius byl opravdu příliš vojákem, aby marnil čas zbytečnými otázkami. Naslouchal se svráštělým obočím, s tváří napjatou a hrozivou, ale bez vyděšení. Patrně prvním pocitem, jaký se probouzel v této povaze oproti nebezpečí, byla touha po boji a obraně.

„Jdu!“ řekl.

„Ještě slovo! Vezmi s sebou ,capsu“⁴⁶⁶ se zlatem, vezmi zbraň a hlouček svých lidí křesťanů! Bude-li nutno, užij násilí!“

Vinitius byl již ve dveřích atria.

„Pošli mi zprávu po otrokovi!“ zvolal Petronius za odcházejícím.

A osaměv, začal chodit podél sloupů, zdobících atrium, uvažuje o tom, co se stane. Věděl, že se Lygie i Linus vrátili po požáru do bývalého domu, který jako většina Zatibří byl zachráněn, a to byla okolnost nepříznivá, poněvadž jinak by bylo nesnadno nalézt je mezi davy. Nicméně doufal, že beztak neví nikdo na Palatině, kde oni bydlí, a že tedy, buď jak buď, Vinitius předejde praetoriány. Také mu přišlo na mysl, že Tigellinus, chtěje jedním rozmachem uloviti co největší počet křesťanů, musí roztáhnouti síť po celém Římě, to jest rozdělit praetoriány na malé oddíly. Pošlou-li pro Lygii ne více než deset lidí – myslel si –, sám lygijský obr jim zpřeráží kosti, což teprve když mu přichvátá na pomoc Vinitius. Ovšem postavit se na ozbrojený odpor praetoriánům bylo skoro totéž jako započítí boj s Caesarem. Petronius také věděl, že uchrání-li se Vinitius pomsty Neronovy, může pomsta dopadnouti na něho, ale toho nevalně dbal. Naopak, myšlenka, že Neronovy a Tigellinovy plány budou zkříženy, jej rozveselila. Umínil si, že nebude litovati peněz ani lidí na to; a poněvadž Pavel z Tarsu obrátil ještě v Antiu většinu jeho otroků na víru křesťanskou, mohl býti jist, že co do zachránění ženy křesťanky může spoléhati na jejich odhodlanost a obětavost.

Příchod Eunike přerušil jeho úvahy. Při pohledu na ni prchly všechny jeho nesnáze a starosti beze stopy. Zapomněl na Caesara, na nemilostivost, do jaké upadl, na zvrhlé Augustiany, na pronásledování, jež hrozilo křesťanům, na Vinitia i Lygii a hleděl pouze na ni očima estéta, zamilovaného do rozkošných tvarů, i milence, jemuž z těch tvarů dýše láska. Ona, oděna v průsvitné fialové roucho, zvané Coa vestis, skrze které prohlédalo její růžové tělo, byla

466 Pouzdro, měšec.

opravdu krásná jako božství. Cítíc kromě toho, že jest obdivována, a milujíc jej z té duše, vždy prahnouc po jeho něžnostech, začala se živě zardívati radostí, jako by byla nikoli souložnicí, nýbrž nevinnou dívkou.

„Co mi řekneš, Charitko?“ řekl Petronius, vztahuje po ní ruce.

Ona pak, naklánějíc k nim svoji zlatou hlavu, odvětila:

„Pane, přišel Antemios se zpěváky a ptá se, je-li ti libo vyslechnouti jej dnes.“

„Ať počká! Zazpívá nám u oběda hymnus k Apollonovi. Kolem jsou ještě rozvaliny a spáleniště a my budeme naslouchati hymnu na Apollona! U hájů pafijských, když tě vidím v té Coa vestis, zdá se mi, že se Afrodita zahalila do kouska nebe a stojí přede mnou!“

„Ó, pane!“ řekla Eunike.

„Pojď sem, Eunike, obejmi mne rukama – a nastav mi své rty...! Miluješ mne?“

„Ani Dia bych více nemilovala.“

To pravivši, přitiskla své rty na jeho ústa, chvějíc se mu v objetí samým blahem.

Ale za chvíli řekl Petronius:

„A co kdybychom se musili rozloučiti...?“

Eunike pohlédla mu se strachem do očí.

„Jakže, pane...?“

„Nelekej se...! Nu, pohled'! Kdož ví, nebudu-li nucen vydati se na dalekou cestu!“

„Vezmi mne s sebou...!“

Petronius však náhle změnil předmět rozmluvy a tázal se:

„Rci mi, jsou na trávnících v zahradě asfodely?“

„Na zahradě cypřiše i trávníky zežloutly požárem, s myrt opadlo listí a celá zahrada vypadá jako odumřelá.“

„Celý Řím vypadá jako odumřelý a bude co nevidět opravdovým hřbitovem. Víš-li, že bude vydán edikt proti křesťanům a že započne pronásledování, při čemž zahyne tisíce lidí?“

„Za co je budou trestati, pane? Jsou to dobří a tiší lidé.“

„Právě za to.“

„Nuže, odjedme k moři! Tvé božské oči se nerady dívají na krev.“

„Dobrá – ale zatím se musím vykoupati. Přijď do oleotekia natřít mi paže mastmi! U pasu Kypridina, ještě nikdy ses mi nezdála tak krásnou! Dám ti zhotoviti vanu v podobě lastury a ty v ní budeš jako drahocenná perla... Přijď, zlatovlásko!“

A odešel a za hodinu nato oba ve věncích z růží a se zamlženými očima ulehli ke stolu, zatíženému zlatými přibory. Obsluhovala je pacholata, přistrojená za Amorky, oni pak, popíjejíce víno z konvic, ovinutých břechtanem, naslouchali hymnu na Apollona, zpívanému za zvuku harf pod vedením Antemiovým. Co mohlo jim záležeti na tom, že kolem letohrádku trčely ze sutin komíny domů a že závaný větru roznášely popel z vyhořelého Říma! Cítili se šťastnými a mysliili pouze na lásku, která jim proměnila život takřka v božský sen.

Nežli však hymnus byl skončen, vešel do sálu otrok, představený atria.

„Pane,“ řekl hlasem, v němž se třásl nepokoj, „před vchodem stojí centurio s oddílem praetoriánů a z rozkazu Caesarova si přeje promluvit s tebou.“

Zpěv a zvuky harf přestaly. Nepokoj přešel na všechny přítomné, poněvadž Caesar ve stycích s přáteli obyčejně nepoužíval praetoriánů a jejich příchod nevěštil za oněch dob nic dobrého. Jediný jen Petronius nejevil nejmenšího vzrušení a řekl, jako by promluvil člověk, jež nudí stálé výzvy:

„Mohli by mi dopřáti, abych v klidu poobědval.“

Pak obrátiv se ku představenému atria, pravil:

„Vpusť jej!“

Otrok zmizel za závěsem; za chvíli nato byly slyšány těžké kroky a do sálu vstoupil setník Aper, Petroniovi známý, všecek ve zbroji a v železné přilbě na hlavě.

„Šlechetný pane!“ řekl. „Zde je list od Caesara!“

Petronius líně natáhl svoji bílou ruku, vzal destičky, a změřiv je okem, podal je s naprostým klidem Eunike.

„Bude večer předčítati novou píseň z básně o Troji,“ řekl, „a vybízí mne, abych přišel.“

„Mám jen rozkaz, abych list odevzdal,“ ozval se setník.

„Ano. Odpověď odpadá. Ale snad by sis, setníku, mohl trochu u nás odpočinouti a vyprázdniti číši vína!“

„Díky tobě, šlechetný pane! Číši vína milerád vypiji na tvé zdraví, ale odpočinouti si nemohu, poněvadž jsem ve službě.“

„Proč právě tobě byl list odevzdán, místo aby byl poslán po otrokovi?“

„Nevím, pane. Snad proto, že jsem byl vyslán do této končiny v jiné záležitosti.“

„Vím,“ řekl Petronius, „proti křesťanům.“

„Tak jest, pane!“

„Bylo pronásledování zahájeno již dříve?“

„Některé oddíly byly poslány na Zatibří ještě dopoledne.“

To praviv, setník ukápl z číše trochu vína ku poctě Martově, potom ji vyprázdnil a řekl:

„Kéž ti bohové dají to, po čem zatoužíš, pane!“

„Vezmi si tu číši!“ řekl Petronius.

Nato dal pokyn Antemiovi, aby skončil hymnus na Apollona.

„Rudobradý začíná si se mnou a s Vinitiem hráti,“ řekl k sobě, když se harfy ozvaly nanovo. „Tuším, co obmýšlí. Chtěl mne polekati, posílaje vybídnutí po centurionovi. Budou se večer vyptávati setníka, jakým způsobem jsem je přijal. Ne, nebudeš míti přílišné radosti, zlostná a krutá ochechule! Vím, že nezapomeneš na urážku, vím, že zkáza mne nemine, ale myslíš-li si, že se ti budu prosebně dívati do očí, že spatříš na mé tváři strach a pokoru, mýlíš se!“

„Caesar píše, pane: ‚Přijďte, je-li vám libo!‘,“ řekla Eunike. „Půjdeš?“

„Jsem ve znamenité náladě, a mohu dokonce i poslouchali jeho verše,“ odpověděl Petronius, „a tedy půjdu, tím spíše, že Vinitius přijít nemůže.“

A po skončeném obědě a po obvyklé procházce odevzdal se do rukou otrokyň, upravujících vlasy, a otrokyň, urovnávajících záhyby, a za hodinu potom krásný jako bůžek dal se zanést na Palatin. Byla pozdní hodina, teplý, tichý večer; měsíc svítil tak silně, že „lampadarii“, kráčející před lektikou, zhasli pochodně. Po ulicích a na troskách míhaly se hloučky lidí zpité vínem, zdobené břečtanem a zimolezem, jakož i nesoucí v rukou větvíčky myrty a vavřínu, kterých poskytl zahrady Caesarovy. Hojnost obilí a pak naděje na veliké hry naplňovaly veselím srdce lidu. Tu a tam byly zpívány písně velebící „božskou noc“ a lásku; tu a tam se tančilo při svitu měsíce; otroci několikrát musili volati, aby se udělalo místo lektice „šlechtného Petronia“, a tehdy se dav rozestupoval, jásavě volaje na počest svého miláčka.

On pak myslil na Vinitia a divil se, že nemá od něho žádné zprávy. Byl epikurejcem a sobcem, ale obcuje brzy s Pavlem z Tarsu, brzy s Vinitiem, a slyše každého dne o křesťanech, poněkud se změnil, ačkoli sám o tom nevěděl. Zavál na něho jakýsi vítr, jenž mu vrhl do duše neznámá seménka. Kromě jeho vlastní osoby začali jej zajímat jiní lidé; k Vinitiovi ostatně vždycky cítil náklonnost, poněvadž v dětství horoucně miloval jeho matku, totiž svoji sestru, nyní pak, maje účast v jeho záležitostech, díval se na ně ještě s takovým zájmem, jako by se díval na nějakou tragédii.

Nepozbýval naděje, že Vinitius předešel praetoriány a že prchl s Lygií nebo v krajní nutnosti že jim ji vyrval. Ale byl by raději měl jistotu, protože předvídal, že snad bude nucen odpovídati mu na různé otázky, na které bylo lépe býti připraven.

Octnuv se před domem Tiberiovým, vystoupil z lektiky a za chvíli vešel do atria, naplněného již Augustiany. Včerejší přátelé, jakkoliv byli překvapeni, že byl pozván, ještě se ho stranili, ale on se mezi

nimi pohyboval krásný, nenucený, bezstarostný a tak jist sebe, jako by mohl sám udělovati milost. Někteří také, vidouce jej, byli jati nepokojem v duši, nebylo-li předčasno dávati mu najevo lhostejnost.

Nicméně Caesar se tvářil, že ho nevidí, a nechal nepovšimnutu jeho poklonu, předstíraje, že je zabrán do rozmluvy. Naproti tomu Tigellinus přistoupil k němu a řekl:

„Dobrý večer, arbitře elegance! Tvrdíš ještě stále, že křesťané nezapálili Říma?“

Ale Petronius pokrčil rameny, a poklepáváje mu na lopatku jako osvobozeni, odpověděl:

„Ty víš právě tak dobře jako já, co si o tom mysliti.“

„Neodvažuji se rovnati se tobě v moudrosti.“

„A máš do jakési míry pravdu, poněvadž bude-li nám Caesar předčítati novou píseň z básně o Troji, jistě místo abys křičel jako páv – vyslovil bys nějaké nesmyslné mínění.“

Tigellinus se zahryzl do rtů. Nebyl tomu příliš rád, že se Caesar rozhodl, že zadeklamuje dnes novou píseň, poněvadž to otvíralo pole, na kterém nemohl s Petroniem závoditi. A vskutku, Nero přednášeje, bezděčně po dřívějším návyku otáčel oči po Petroniovi, pozorně sleduje, co z jeho tváře lze vyčísti. Ten pak naslouchal, zvedaje obočí, místy přisvědčuje, místy napínaje pozornost, jako by chtěl zjistiti, slyšel-li dobře. A potom ono chválil, to zase vytýkal, dožaduje se oprav nebo uhlazení některých veršů. Nero sám cítil, že jiným, kteří vychvalovali do nebe, běží pouze o vlastní osoby, kdežto on jediný že se zajímá o poesii pro poesii samu, on jediný že se v tom zná, a pochválí-li cosi, pak lze býti jist, že verše jsou hodny pochvaly. Zvolna také dával se s ním do řeči i do sporu, a když konečně Petronius měl pochybnost o výstižnosti kteréhosi výrazu, řekl mu:

„Uvidíš v poslední písni, proč jsem ho užil.“

„Ach!“ napadlo Petronia. „Nuže, vyčkám poslední píseň!“

Nejeden pak, slyše to, řekl si v duchu:

„Běda mi! Petronius, maje před sebou čas, může opět si získati přízně a přivoditi pád Tigellinův.“

A opět se začali k němu přibližovati. Ale konec večera byl méně šťastný, neboť Caesar v okamžiku, když se s ním Petronius loučil, tázal se pojednou s přimhouřenýma očima a tváří zlomyslnou a přitom i rozradostněnou:

„A proč nepřišel Vinitius?“

Kdyby Petronius byl býval jist, že Vinitius s Lygií jsou již za branami města, byl by odpověděl: „Oženil se, maje tvé svolení, a odjel.“ Vida však zvláštní úsměv Neronův, odpověděl:

„Tvá výzva, božský, nezastihla ho doma.“

„Vyřid' mu, že jej rád spatřím,“ odpověděl Nero, „a vyřid' mu ode mne, aby neopouštěl her, v nichž vystoupí křesťané.“

Petronia znepokojila ta slova, neboť se mu zdálo, že se týkají přímo Lygie. Vsednuv do lektiky, dal se zanésti domů ještě rychleji nežli ráno. Nebylo to však tak snadno. Před domem Tiberiovým stál hustý a povykující dav, zpitý jako dříve, ale ne rozezpívaný a ne tančící, nýbrž jako pobouřený. Zpovzdálí dolétaly jakési výkřiky, jimž Petronius nemohl z počátku rozuměti, ale které mohutněly, rostly, až se konečně proměnily v jediný, divoký řev: „Křesťané lvům!!“

Nádherné lektiky se pohybovaly uprostřed řvoucí chátry. Z vnitřků vyhořelých ulic přibíhaly stále nové hloučky, které zaslechnuvše křik, začínaly jej opakovat. Od úst k ústům byla sdělována pověst, že pronásledování trvá již od poledne, že bylo již schytáno mnoho žhářů, a záhy po nově vytyčených i starých ulicích, po odlehlých uličkách, jež ležely v sutinách, kolem Palatina, po všech návrších i zahradách rozléhal se po Římě, jak byl dlouhý a široký, stále vzteklejší řev: „Křesťané lvům!!“

„Stádo!“ opakoval s pohrdáním Petronius. „Lid, hodný Caesara!“

A začal přemýšleti o tom, že takový svět, spočívající na násilí, na ukrutnostech, o nichž ani barbaři neměli žádné představy, na zločinech a na šíleném řádění nemůže se udržeti. Řím byl pánem světa,

než i jeho vředem. Čišelo to z něho mrtvolným puchem. Na prohnílý život padal stín smrti. Nejednou se o tom hovořilo dokonce i mezi Augustiany, ale Petroniovi se nikdy nezjevila před očima ta pravda jasněji, že onen ověnčený vůz, na němž v podobě triumfátora stojí Řím, vláčeje za sebou spoutané stádo národů, spěje ku propasti. Život světovládného města připadal mu jako průvod šašků a jakási orgie, která však musí se skončiti.

Pochopil nyní, že jediní jen křesťané mají jakési nové základy života, ale domníval se, že zakrátko nezůstane po křesťanech ani stopy. Ale co pak?

I šaškovský průvod půjde dále za vedení Neronova, a zmizí-li Nero, najde se druhý, týž nebo horší, poněvadž při takovém lidu a takových patriciích není žádné příčiny, aby se našel někdo lepší. Bude nová orgie a ke všemu ještě stále odpornější a hnusnější.

Orgie však nemůže trvati věčně a je nutno jíti po ní spát, byť i samou vyčerpaností.

Přemýšleje o tom, Petronius cítil se sám nesmírně unaven. Stojí život za to, a to život v nejistotě o zítřek, jen proto, aby se člověk díval na podobný pořádek světa? Génus smrti není přece méně krásný nežli génus spánku a má také křídla na ramenou.

Lektika se zastavila přede dveřmi domu, které bdělý strážce okamžitě otevřel.

„Vrátil se šlechtný Vinitius?“ tázal se ho Petronius.

„Před chvílí, pane,“ odpověděl otrok.

„Tedy jim jí nevyrval!“ napadlo Petronia.

A shodiv tógu, vběhl do atria. Vinitius seděl na trojnožce, maje hlavu schýlenou téměř ke kolenům a ruce na hlavě, ale při ohlasu kroků zvedl svoji zkamenělou tvář, ve které jen oči horečně svítily.

„Dostavil ses pozdě?“ ptal se Petronius.

„Tak jest. Byla uvězněna před polednem.“

Nastala chvíle mlčení.

„Viděl jsi ji?“

„Ano.“

„Kde jest?“

„V mamertinském vězení.“

Petronius sebou trhl a začal se dívati na Vinitia tázavým zrakem. Ten porozuměl.

„Ne!“ řekl. „Nebyla vsazena do Tulliana⁴⁶⁷, ani dokonce do prostředního vězení. Podplatil jsem strážce, aby jí přenechal svou jizbu. Ursus položil se na prahu a bdí nad ní.“

„Proč jí Ursus neubrání?“

„Bylo posláno padesát praetoriánů. Ostatně, Linus mu to zakázal.“

„A co Linus?“

„Linus umírá. Proto nebyl odvečen.“

„Co zamýšlíš?“

„Bud' ji zachrániti, nebo zemřítí společně s ní. Také já věřím v Krista!“

Vinitius mluvil zdánlivě klidně, ale v jeho hlase bylo cosi tak rozdírajícího, že srdce Petroniovo se zachvělo upřímným soucitem.

„Chápu tě,“ pravil, „ale kterak ji chceš zachrániti?“

„Podplatil jsem ony strážce předně proto, abych jí zbavil poputného zacházení, a za druhé, aby jí nebylo bráněno v útěku.“

„Kdy má k tomu dojít?“

„Odpověděli mi, že mi jí nemohou vydati okamžitě, protože se bojí odpovědnosti. Až se ta vězení naplní množstvím lidí a až se ztratí seznam vězňů, pak mi ji vydají. Ale to je krajní prostředek! Dříve zachraň ji i mne! Jsi přítel Caesarův. On sám mi ji vydal. Jdi k němu a zachraň mne!“

Petronius místo odpovědi zavolal otroka, a rozkázav mu, aby přinesl dva tmavé pláště a dva meče, obrátil se k Vinitiovi.

467 Nejnížší část vězení, ležící pod zemí, s jediným otvorem ve stropu. Tam zemřel hladem Jugurtha.

„Cestou ti odpovím,“ řekl. „Zatím vezmi plášť, vezmi zbraň a pojďme do vězení! Tam dej strážcům sto tisíc sestercií, dej dvakrát i pětkrát tolik, jen když Lygii pustí okamžitě. Jinak bude pozdě!“

„Pojďme!“ řekl Vinitius.

A za chvíli se octli oba na ulici.

„A nyní mne slyš!“ řekl Petronius. „Nechtěl jsem promarniti čas. Jsem ode dneška v nemilosti. Můj vlastní život visí na nitce, a proto nemohu u Caesara ničeho poříditi. Ba, huře ještě! Jsem jist, že bude jednati proti mé žádosti. Kdyby toho nebylo, zdaž byl bych ti radil, abys prchl s Lygií nebo ji vyrval násilím? Vždyť kdyby se ti bylo podařilo prchnouti, hněv Caesarův obrátil by se proti mně. Ale on by dnes něco učinil spíše na prosbu tvoji nežli moji. Nicméně nespolehej na to! Vysvobod' ji z vězení a prchni! Nic jiného ti nezbyvá! Nezdaří-li se to, pak bude kdy mysliti na jiné způsoby. Prozatím věz, že Lygie byla uvězněna nejen pro víru v Krista! Ji i tebe stíhá hněv Poppaein. Pamatuješ se, že jsi urazil Augustu, protože jsi ji odmítl? Ona ví, že jsi ji odmítl kvůli Lygii, které beztak nenáviděla od prvního okamžiku. Vždyť již dříve se zasazovala o to, aby ji zničila, připisujíc jejím kouzlům smrt svého dítěte. Vtom, co se stalo, jest ruka Poppaeina! Čím zajisté vysvětlíš, že Lygie byla uvězněna první? Kdo mohl ukázati na Linův dům? A já ti pravím, že bylo po ní slíděno odedávna! Víím, že ti rozdírám duši a zbavuji tě poslední naděje, ale říkám to zúmyslně proto, že neosvobodíš-li jí, nežli jim připadne na mysl, že se o to pokusíš, je veta po vás obou!“

„Tak jest! Rozumím!“ dutě odvětil Vinitius.

Ulice pro pozdní hodinu byly prázdné, nicméně další rozhovor byl přerušen zpitým gladiátorem, který kráčel proti nim a jenž se zapotácel k Petroniovi tak, že se rukou opřel o jeho rameno, zalévaje mu tvář dechem, jenž byl prosycen vínem, a hulákaje ochraptělým hlasem:

„Křesťané lvům!“

„Mirmillone⁴⁶⁸,“ ozval se klidně Petronius, „poslechni dobré rady a táhni po svých!“

Vtom jej opilec popadl i druhou rukou za rameno.

„Hulákej se mnou, sice ti zakroutím krk: Křesťané lvům!“

Ale Petroniovy nervy měly již dosti onoho řevu. Od okamžiku, co vyšel z Palatina, dusil jej jako můra a rozdíral mu sluch; když tedy mimo to spatřil nad sebou zvednutou pěst obrovu, míra jeho trpělivosti byla u konce.

„Příteli,“ řekl, „čpíš vínem a překážíš mi!“

A řka to, vrazil mu do prsou až po rukojeť krátký mečík, jímž byl ozbrojen, vycházeje z domu, načež uchopiv Vinitia pod paží, pokračoval, jako by se nic nebylo přihodilo:

„Caesar mi dnes řekl: ‚Vyřid’ ode mne Vinitiovi, aby se dostavil ke hrám, v nichž vystoupí křesťané.‘ Rozumíš, co to znamená? Chtějí si uspořádati podívanou na tvou bolest! To je promyšlená věc. Snad proto jsem dosud nebyl uvězněn ani já, ani ty. Nepodaří-li se ti, abys Lygii osvobodil neprodleně, pak – nevím...! Snad se Akté za tebe přimluví, ale zda něco pořídí...? Tvé sicilské usedlosti by rovněž mohly přivésti Tigellina do pokušení. Zkus to!“

„Dám mu vše, co mám,“ odpověděl Vinitius.

Z Carin na Forum nebylo příliš daleko, a proto tam došli brzy. Noc již začala blednouti a zámecké zdi se zřetelně vynořovaly ze stínu.

Pojednou, když zabočili k mamertinskému vězení, Petronius se zastavil a řekl:

„Praetoriáni...! Je pozdě!“

Opravdu, vězení bylo obklíčeno dvojnásobným řetězem vojáků. Úsvit ostříbřoval jejich železné přílby a hroty kopí.

Vinitiova tvář zbledla jako mramor.

„Pojďme!“ řekl.

468 Gladiátor, těžkooděnc.

Za chvíli se octli před řadou. Petronius, který byl obdařen neobyčejnou pamětí, znal nejen stařešinu, nýbrž skoro všechny vojáky praetorie; hned zahlédl známého sobě velitele kohorty a pokynul na něho.

„Nu, co je, Nigře?“ pravil. „Bylo vám rozkázáno, abyste hlídali vězení?“

„Tak jest, šlechetný Petronie. Praefekt se obával, aby se nestal pokus o násilné vysvobození žhářů.“

„Máte rozkaz nikoho nevypouštět?“ ptal se Vinitius.

„Ne, pane. Známí budou navštěvovati uvězněné a tímto způsobem nachytáme více křesťanů.“

„Nuže, vpust' mne!“ řekl Vinitius.

A stisknuv Petroniovi dlaň, pravil k němu:

„Zajdi k Akté a já se potom k tobě dostavím, abych zvěděl, jakou ti dala odpověď!“

„Přijď!“ odpověděl Petronius.

V té chvíli se pod zemí a za silnými zdmi ozval zpěv. Píseň, z počátku nejasná a tlumená, mohutněla čím dále tím více. Hlasy mužské, ženské i dětské spojovaly se v jeden sbor. Celé vězení začalo v tichu svítání zpívat, jako by někdo na harfu hrál. Ale nebyly to hlasy žalosti ani zoufalství. Naopak, zněla v nich radost a vítězosláva.

Vojáci se na sebe udiveně podívali. Na nebi se objevily první zlaté a růžové lesky úsvitu.

LII

Křik „Křesťané lvům!“ rozléhal se stále ve všech čtvrtích města. V první chvíli nejen nikdo nepochyboval, že křesťané byli skutečnými původci pohromy, ale nikdo ani pochybovat nechtěl, protože jejich trest měl býti zároveň nádhernou podívanou pro lid. Nicméně rozšířil se názor, že by pohroma nebyla dostoupila rozměrů tak strašlivých, kdyby nebylo hněvu bohů; proto byla uložena ve chrámech „piacula“ neboli očištné oběti. Na radu knih Sibilinych uspořádal senát slavnosti a veřejné modlitby k Vulkánovi, k Cereře a Proserpině. Matrony⁴⁶⁹ přinášely oběti Junoně; celý jejich průvod se odebral až ke břehu moře, aby nabraly vody a pokropily jí sochu bohyně. Bohaté ženy připravily hostinu bohům⁴⁷⁰ a noční bdění. Celý Řím se očišťoval ze hříchů, přinášel oběti a usmiřoval Nesmrtelné. A zatím na spáleništích domů byly vytyčovány nové ulice. Tu i tam byly již kladeny základy k nádherným budovám, palácům i chrámům. Především byly však stavěny s velkým spěchem ohromné dřevěné amfiteatry, v nichž měli zmírati křesťané. Hned po poradě v domě Tiberiově rozeslány rozkazy na prokonsuly, aby dali dopravit divoká zvířata. Tigellinus vyprázdnil vivaria všech italských měst, nevylučuje ani těch menších. V Africe uspořádány z jeho nařízení ohromné hony, jichž se musilo zúčastniti všechno místní obyvatelstvo. Byli dopraveni sloni a tygři z Asie, krokodýli a hroši z Nilu, lvi z Atlasu, vlci a medvědi z Pyrenejí, zuřiví psi z Hibernie⁴⁷¹, molosští psi z Epiru⁴⁷², buvoli

469 Ctihodná starořímská paní.

470 Sellisternia nebo lectisternia – hostiny obvykle v podobě prosebné oběti za odvrácení nějaké velké pohromy.

471 Dnešní Irsko.

472 Krajina u západního pobřeží severního Říma.

a ohromní, strašliví tuři z Germánie. Pro množství uvězněných měly hry svou obrovskostí překonati vše, co dosud bylo viděno. Caesar zatoužil utopiti vzpomínky na požár v krvi a opojiti jí Řím, a proto se prolítí krve nikdy neohlašovalo skvěleji.

Rozjařený lid pomáhal „vigilům“ a praetoriánům při pronásledování křesťanů. Nebylo to obtížno, poněvadž celé jejich zástupy, táboříce ještě s ostatním obyvatelstvem v zahradách – hlasitě vyznávaly svoji víru. Když byli křesťané obstoupeni, klekali a pějíce písně, nechávali se odvléci bez odporu. Ale jejich trpělivost jen popuzovala hněv lidu, který nechápaje jejího zdroje, pokládal ji za tvrdošijnost a zatvrzelost ve zločinu. Zuřivost zachvátila pronásledovatele. Stávalo se, že luza vyrvala křesťany z rukou praetoriánů a rozsápala je rukama; ženy byly vláčeny do vězení za vlasy, dětem rozbíjeny hlavy o kameny. Tisíce lidí pobíhaly ulicemi dnem i nocí, hulákajíce. Byly hledány oběti na spáleništích, v komínech i ve sklepích. Před věznicemi pořádány u ohnišť kolem sudů s vínem bakchantické hostiny a tance. Za večerů bylo s opojením nasloucháno řevu, který se podobal rachotu hromu a jímž se rozléhalo celé město. Věznice byly přeplněny tisíci lidí, každého dne pak přiháněli praetoriáni a luza nové oběti. Soucit odumřel. Zdálo se, že lidé zapomněli mluvit a v divém rozběsnění si pamatovali pouze jeden výkřik: „Křesťané lvům!“ Dostavily se parné dni i noci, tak dusné, jakých dříve nikdy nebývalo; sám vzduch jako by byl prosycen zuřivostí, krví a zločinem.

A oné překypující míře ukrutenství odpovídala rovněž tak překypující míra touhy po mučednictví. Vyznavači Kristovi kráčeli na smrt dobrovolně, nebo ji dokonce vyhledávali, dokud jich nezadržely přísné rozkazy představených. Na jejich pokyn začali se scházeti již jen za městem, v podzemních prostorách na cestě Appiově a na předměstských vinicích, náležejících křesťanským patriciům, z nichž nebyl uvězněn dosud nikdo. Na Palatině se vědělo velmi dobře, že k vyznavačům Kristovým náležejí: i Flavius

i Domitilla⁴⁷³ i Pomponie Grecina i Cornelius Pudens i Vinitius; Caesar sám se však obával, že si chátra nenechá namluviti, že by tací lidé zapálili Řím; protože pak běželo především o to, aby lid byl přesvědčen, byl trest i pomsta odloženy na dny pozdější. Jiní se domnívali, že oni patriciové byli zachráněni vlivem Akté. Domněnka byla nesprávná. Petronius, rozloučiv se s Vinitiem, odebral se sice k Akté o pomoc pro Lygii, ale ta mohla mu věnovati pouze své slzy, neboť žila v zapomenutí a bolesti, jsouc trpěna jen potud, pokud se skrývala před Poppaeou a Caesarem.

Navštívila však Lygii ve vězení, přinesla jí šat a potraviny, nade všecko pak jí uchránila tím spíše potupného jednání ze strany vězeňských strážců, beztak již podplacených.

Nicméně Petronius, nemoha zapomenouti, že kdyby nebylo jeho a jeho záměrů, aby Lygie byla odňata domu Aulů, nebyla by pravděpodobně teď ve vězení, a kromě toho snaže se, aby ve hře s Tigellinem vyhrál, nešetřil času ni úsilí. Během několika dní viděl se se Senekou, s Domitiem Afrem, s Crispinillou, jejímž prostřednictvím chtěl se dostat k Poppaei, s Terpnem, s Diodorem, s krásným Pythagorem a nakonec i s Aliturem a Paridem, jimž obyčejně Caesar neodříkal ničeho. Za pomoci Chrisothemidy, která nyní byla milenkou Vatiniovou, snažil se dokonce získati si i jeho přispění, nešetře vůči němu i vůči jiným ani slibů, ani peněz.

Ale všechny ty námahy zůstaly bezvýsledny. Seneka, nejša jist vlastním zítřkem, začal mu vykládati, že křesťané, jestliže opravdu nespálili Říma, musí býti vyhlazeni pro jeho dobro, zkrátka: omlouval nastávající řež stávajícími poměry. Terpnos a Diodoros vzali peníze a neudělali za to ničeho. Vatinus donesl Caesarovi, že bylo usilováno o to, aby byl podplacen; jediný Aliturus, jenž smýšleje zprvu o křesťanech nepřátelsky, teď jich litoval, odvážil se připo-

473 Vnučka římského císaře Vespasiana, choť konzula Tita Flavia Clementa (z 1. st. n. l.).

menouti Caesarovi dívčino uvěznění a prositi za ni, ale nedostalo se mu ničeho kromě odpovědi:

„Máš za to, že mám menší duši nežli Brutus⁴⁷⁴, který pro blaho Říma neušetřil vlastních synů?“

A když opakoval tuto odpověď Petroniovi, ten řekl:

„Jakmile nalezl srovnání s Brutem, není již pomoci!“

Nicméně bylo mu Vinitia líto i jímal jej strach, nebude-li chtít vzít si život. „Teď!“ říkal si, „udržuji jej ještě usilovné snahy, které vyvíjí pro záchranu Lygie, pak pohled na ni a sama muka; jestliže však všechny prostředky selhou a zhasne poslední jiskra naděje, u Kastora, ten Lygie nepřezíje a vrhne se na meč!“ Petronius dokonce lépe chápal, že možno takto skončiti, nežli možno takto milovati a takto trpěti. Zatím Vinitius podnikal ještě vše, čeho mohl býti schopen jeho duch, aby Lygii zachránil. Navštěvoval Augustiany, a on, kdysi tak hrdý, dožebraval se nyní jejich pomoci. Prostřednictvím Vitelia nabízel Tigellinovi své sicilské usedlosti i vše, čeho by si žádal. Tigellinus však odmítl, nechtěje patrně upadnouti u Augusta v nemilost. Předstoupiti před samého Caesara, obejmouti mu kolena a snažně se doprošovati nevedlo k ničemu. Vinitius chtěl sice učiniti i to, ale Petronius, uslyšev o tomto úmyslu, ptal se:

„A což, odřekne-li ti, odpoví-li žertem nebo nestoudnou pohrůzkou – co učiníš?“

Nato se tahy Vinitiovy stáhly bolestí a vztekem a ze zaťatých čelistí začalo se dobývatí skřípění.

„Ano!“ pravil Petronius. „Proto tě varuji. Uzavřeš všechny cesty k záchraně!“

Ale Vinitius se opanoval, a přejížděje si rukou po čele, pokrytém studeným potem, řekl:

„Ne, ne! Jsem křesťan...!“

474 Legendární původce patricijského spiknutí v Římě v 6. st. př. n. l.

„Ale zapomeneš na to, jako jsi zapomněl před chvílí. Máš právo zničit sebe, ale ne ji. Měj na paměti, co podstoupila před smrtí dcera Sejanova!“

A takto mluvě, nebyl zcela upřímný, neboť šlo mu více o Vinitia nežli o Lygii. Ale věděl, že ničím ho nezadrží od nebezpečného kroku, leda vyhlásí-li mu, že by mohl přinést neodvratnou zkázu Lygii on sám. Ostatně, měl pravdu, poněvadž na Palatinu předvídali příchod mladého tribuna a byla učiněna přiměřená opatření z opatrnosti.

Nicméně Vinitiova muka překonala vše, co mohou snést lidské síly. Od té chvíle, co Lygie byla uvězněna a co na ni dopadla záře příštího mučednictví, nejen k ní zahořel láskou stokrát větší, nýbrž přímo jí začal prokazovat v duchu poctu téměř náboženskou jako nadpozemské bytosti. A nyní při myšlence, že tuto milovanou a zároveň i svatou bytost musí ztratit a že kromě smrti mohou se na ni snést muka strašlivější nežli sama smrt, stydla mu krev v žilách, duše se měnila v jediný vzlykot, smysly se kalily. Chvílemi se mu zdálo, že jeho lebka jest naplněna živým ohněm, který ji spálí nebo roztrhne. Přestal chápat, co se děje, přestal chápat, proč Kristus, onen milosrdný, onen Bůh, nepřichází na pomoc svým vyznavačům, proč začazené zdi Palatina nepropadávají se do země a s nimi i Nero, Augustiani, tábor praetoriánů a celé to město zločinů! Domníval se, že nemůže a nesmí býti jinak a že to vše, na co se dívají jeho oči, od čeho se hrouť duše a úpí srdce, je pouhý sen. Ale řev zvířat mu říkal, že je to skutečnost; rány seker, pod nimiž vyrůstaly arény, říkaly mu, že je to skutečnost, a potvrzovaly ji vřava lidu a přeplněné věznice. Tehdy děsila se v něm víra v Krista a to zděšení bylo novou mukou, ze všech snad nejstrašlivější.

A zatím Petronius mu řekl:

„Měj na paměti, co podstoupila před smrtí dcera Sejanova!“

LIII

A všecko zklamalo. Vinitius snížil se do té míry, že hledal podporu u osvobozenců a otrokyň jak Caesarových, tak i Poppaeiných, štědře platil jejich pouhé sliby, získával si bohatými dary jejich přízně. Vyhledal prvního manžela Augusty Ruffia Crispina a vymohl si na něm list; daroval letohrádek v Antiu jejímu synovi z prvního manželství Ruffiovi, ale tím jen rozhněval Caesara, který pastorka nenáviděl. Po zvláštním poslovi psal druhému manželovi Poppaeinu Othovi do Španělska, obětoval všecko své jmění i sebe sama, až konečně zpozoroval, že byl jen hříčkou lidí, že kdyby byl předstíral, že na uvěznění Lygiině málo mu záleží, byl by ji spíše osvobodil.

Totéž vystihl i Petronius. Zatím ubíhal den za dnem. Amfitheatry byly hotovy. Byly již rozdávány „tessery“, totiž známky pro vstup na „ludus matutinus“⁴⁷⁵. Tentokrát však „ranní“ hra za příčinou nesmírného počtu obětí měla se roztáhnouti na dny, týdny a měsíce. Již se nevědělo, kam křesťany umístiti. Věznice byly přeplněny a zuřila v nich horečka. „Puticuli“, totiž společná podzemní sklepení, ve kterých byli křesťané umístěni, začala se přeplňovati. Povstala obava, že by se nemoci mohly rozšířiti do celého města, a proto bylo rozhodnuto pospíšiti si.

A ty všechny pověsti narážely o sluch Vinitiův, uhasínající v něm poslední záblesky naděje. Dokud byl čas, mohl se šáliti, že ještě něco pořídí, ale nyní nebylo již ani kdy. Zábavy měly započítí. Lygie mohla každým dnem octnouti se v cirkovém „cuniculu“⁴⁷⁶, odkud byl východ jen do arény. Vinitius nevěda, kam ji vrhne osud a krutost přesily, začal obcházeti všechny cirky, podpláceti strážce a „bestiarie“,

475 Veřejná hra v ranních hodinách.

476 Podzemní chodba, sklepení.

žádaje od nich služby, jichž nemohli splniti. Někdy se přistihl, že pracuje již pouze o tom, aby jí umožnil smrt méně strašnou, a právě tehdy cítil, že místo mozku má v lebce žhavé uhlí.

Nemyslí ostatně, že ji přežije, a umíní si, že zahyne společně s ní. Domníval se však, že bolest v něm sežehne život dříve, nežli se dostaví děsná lhůta. Jeho přátelé i Petronius měli rovněž za to, že se před ním každého dne otevře říše stínů. Vinitiova tvář ztemněla a stala se podobnou oněm voskovým hlavám, které byly chovány v „larariích“. V tazích mu ztuhl údiv, jako by nerozuměl, co se stalo a co se státi může. Když na něho někdo mluvil, zvedal mechanickým pohybem ruce ke hlavě, a dlaněmi tiskna skráně, díval se na mluvícího ulekaným a tázavým zrakem. Noci trávil společně s Ursem u dveří Lygie ve vězení a poručila-li mu, aby odešel a odpočinul si, vracel se k Petroniovi a procházel se do rána po atriu. Otroci jej také často nalézali klečícího se zdviženýma rukama nebo ležícího obličejem k zemi. Modlil se ke Kristu, poněvadž byla to poslední naděje. Všecko selhalo. Lygie mohla býti zachráněna jen zázrakem, a proto Vinitius tloukl čelem do kamenných desek ve dlažbě a prosil o zázrak.

Ale zůstalo mu ještě tolik jasného ducha, že chápal, že modlitba Petrova znamená více nežli jeho. Petr mu slíbil Lygii, Petr jej křtil, Petr sám činil zázraky – ať tedy mu poskytne pomoci a podpory!

A jedné noci odešel vyhledat ho. Křesťané, jichž zůstalo již nemnoho, skrývali jej nyní pečlivě, dokonce druh před druhem, aby někdo z těch, kdo byli slabí duchem, nezradil ho buď bezděčně, nebo úmyslně. Vinitius za všeobecného zmatku a skleslosti, mimo to všecek zaměstnán úsilím o vysvobození Lygie z vězení, ztratil apoštola z očí, takže od svého křtu setkal se s ním jen jednou, ještě před počátkem pronásledování. Ale odebrav se k onomu fossorovi, v jehož chatě byl pokřtěn, dověděl se od něho, že ve vinici, ležící za Porta Salaria a náležející Corneliovi Pudensovi, bude se konati schůze křesťanů. Fossor se uvolil, že Vinitia na ni dovede, ujišťuje ho, že v ní najdou Petra. Vskutku, vyšli za soumraku, a dostavše se

za hradby, krácejíce potom proláklinami, porostlými rákosím, dorazili k vinici, divoce a stranou položené. Schůze konala se v kůlně, ve které bylo obyčejně lisováno víno. Ke sluchu Vinitiovu dolétl při vstupu šum modlitby; vstoupiv, spatřil při mdlém světle lucerniček několik desítek postav, klečících a pohroužených v modlitbu. Odříkávaly cosi jako litanie; sbor hlasů právě tak mužských jako ženských opakoval přes tu chvíli: „Kriste, smiluj se!“ Zachvíval se v těch hlasech hluboký, rozdírající smutek a žal.

Petr byl přítomen. Klečel vpředu před dřevěným křížem, přibitým na stěně kůlny, a modlil se. Vinitius poznal zdaleka jeho bílé vlasy a pozvednuté ruce. První myšlenkou mladého patricia bylo, aby prošel zástupem, vrhl se apoštolovi k nohám a zvolal: „Zachraň!“ – avšak buďto velebnost modlitby, nebo vlastní slabost ohnula pod ním kolena; pokleknuv tedy u vchodu, začal opakovati se vzlykotem a sepjatými dlaněmi: „Kriste, smiluj se!“ Kdyby byl zcela jasného vědomí, byl by pochopil, že nejen v jeho prosbě znělo stenání a že ne pouze on přinesl sem svoji bolest, svůj žal a své úzkosti. Nebylo v tomto shromáždění jediné duše lidské, která by nebyla ztratila bytostí, srdci drahých, a když ti nejhorlivější a odvahou nejvíce naplnění z vyznavačů byli již uvěznění, když se každým okamžikem šířily nové pověsti o potupném zneuctívání a mukách, jaká jim byla připravena ve vězeních, když nesmírnost pohromy překonala všechny představy, když zůstal již jen tento hlouček – nebylo v něm jediného srdce, které by se nebylo zviklalo ve víře a neptalo se v pochybnostech: Kde je Kristus? Proč dovoluje, aby zlo se stalo silnějším Boha?

Ale tentokrát ještě Ho prosili snažně a se zoufalstvím o milosrdenství, protože v každé duši doutnala dosud jiskra naděje, že přijde On, smete zlo, srazí do propasti Nerona a zavládne nad světem... Ještě se dívali na sebe, ještě naslouchali, ještě se modlili s rozechvěním. Také Vinitia dle toho, jak opakoval: „Kriste, smiluj se!“ – začalo zachvacovati náboženské nadšení, takové, jako kdysi v chatě fossorově. Hle, volají k Němu z hloubi bolesti, z propasti,

hle, volá k Němu Petr – nuže, každé chvíle se otevře nebe, země se otřese v základech a sestoupí On v nesmírné záři, se hvězdami u nohou, milosrdný, leč i hrozný, jenž povýší Svě věrné a rozkáže propastem, aby pohltily pronásledovatele!

Vinitius si zastřel rukama tvář a vrhl se k zemi. Pojednou jej opředlo ticho, jako by strach zadrhl v ústech další volání všem přítomným. Zdálo se mu, že se musí cosi státi, děj se co děj, že nadejde okamžik zázraku. Byl jist, že až zvedne a otevře oči, spatří světlo, od něhož slepnou smrtelné zraky, a že uslyší hlas, jímž omdlávají srdce.

Ale ticho trvalo dále. Konečně bylo přerušeno ženským vzlykodem.

Vinitius se zvedl a začal se dívati užaslým zrakem před sebe.

V kůlně místo nadpozemské záře kmitaly se chabé plaménky lucerniček a měsíční paprsky, vnikající otvorem ve střeše, naplňovaly ji stříbrným svitem. Lidé, klečící vedle Vinitia, mlčky zvedali ke kříží oči, zalité slzami; tu a tam se ozvaly jiné vzlykoty a zvenčí dolétalo varovné hvízdání těch, kdo byli na stráž. Vtom Petr vstal, a obrátiv se k zástupu, řekl:

„Děti, povznete srdce ke Spasiteli našemu a obětujte mu své slzy!“

A odmlčel se.

Náhle se mezi shromážděnými ozval ženský hlas, plný žalostné výtky a neskonale bolesti:

„Já, vdova, měla jsem jediného syna, který mne živil... Vrať mi jej, pane!“

Nastala opět chvíle ticha. Petr stál před klečícím zástupem, stár, zasmušilý, a jim připadal v té chvíli jako zosobnění vetčnosti a bezmocnosti.

Vtom začal si stěžovati druhý hlas:

„Katané zneuctili dcery mé a Kristus to dopustil!“

Potom třetí:

„Zůstala jsem sama s dětmi, a až mne odvedou, kdo jim dá chléb a vodu?“

Nato čtvrtý:

„Lina, kterého ušetřili, zmocnili se teď opět a položili na mučení, pane!“

Potom pátý:

„Až se vrátíme domů, chytanou nás praetoriáni. Nevíme, kam se ukrýti!“

„Běda nám! Kdo nás ochrání?“

A tak v nočním tichu zněl nářek za nářkem. Starý rybář zamhouřil oči a potřásl svou bílou hlavou nad onou lidskou bolestí a strachem. Opět se sneslo mlčení, jen ti, kdo byli na stráž, tiše pohvizdovali za kůlnou.

Vinitius opět se zvedl, aby se prodral zástupem k apoštolovi a vyžádal si od něho pomoci, ale po jednou spatřil před sebou cosi jako propast, jejíž objevení zbavilo ho vlády v nohou. Co bude, přizná-li se apoštol ke své bezmocnosti, potvrdí-li, že římský Caesar jest mocnější nad Krista Nazaretského? A tou myšlenkou zježily se mu vlasy na hlavě, poněvadž ucítil, že pak do té propasti se zřítí nejen zbytek jeho naděje, nýbrž i on sám i jeho Lygie i jeho láska ke Kristu i jeho víra i vše, čím žil, a zůstane jen smrt a noc, neobsáhlá jako moře.

Zatím Petr začal mluvit hlasem z počátku tak tichým, že sotva bylo možno jej zaslechnouti:

„Děti mé! Na Golgotě jsem viděl, kterak Boha přibíjeli na kříž. Slyšel jsem kladiva a viděl jsem, kterak vysoko zvedli kříž, aby davu lidu hleděly na smrt Syna člověka...

... A viděl jsem, kterak mu otevřeli bok a kterak zemřel. A tehdy vraceje se od kříže, volal jsem v bolesti: „Běda, běda, Pane! Ty Jsi Bůh! Proč Jsi to dopustil, proč Jsi zemřel a proč Jsi zkormoutil srdce nám, kdož jsme věřili, že přijde království Tvé...?“

... A On, Pán náš i Bůh náš, třetího dne vstal zmrtvých a byl mezi námi, dokud v záři veliké nevstoupil do království Svého...

... A my, poznavše malou víru svoji, stali jsme se silnými v srdcích a od té chvíle rozséváme símě Jeho...”

Tu obrátiv se ve směru, odkud vyšla první stížnost, začal mluvit hlasem již silnějším:

„Proč naříkáte...? Bůh sám podstoupil muka smrt a vy chcete, aby vás jí uchránil? Lidé malé víry, zdaž jste přijali učení Jeho a zdaž slíbil vám tento jediný život? Hle, přichází k vám a praví vám: ‚Pojďte mou cestou!‘ – hle, pozvedá vás k Sobě a vy se rukama zachycujete země, volajíce: ‚Pane, zachraň!‘ Jsem prach před Bohem, ale vůči vám jsem apoštol boží a náměstník i pravím vám ve jménu Kristově: Nikoli smrt jest před vámi, nýbrž život, nikoli muka, nýbrž neskonale rozkoše, nikoli slzy a nářky, nýbrž zpěv, nikoli otroctví, nýbrž kralování! Já, apoštol boží, pravím k tobě, vdovo: Syn tvůj nezemře, nýbrž narodí se v slávě k životu věčnému a ty se s ním spojíš! Tobě, otče, jemuž katané zprznili nevinné dcerky, slibuji, že nalezneš je bělejší nad lilie hebronské! Vám, matky, jež budete odvečeny od dětí, vám, kdož ztratíte otce, vám, kteří budete, vám, kdož se budete dívat na smrt svých předrahých, vám, zármutkem zdrceným, nešťastným, ustrašeným, i vám, kteří máte zemřít, pravím ve jménu Kristově, že se probudíte jako ze sna ke šťastnému bdění a jako z noci k božímu úsvitu. Ve jménu Kristově, spadniž bělmo s očí vašich a rozhořtež se srdce!”

To praviv, zdvihl ruku, jako by rozkazoval, a oni ucítili novou krev v žilách a zároveň i posvátnou hrůzu v kostech, neboť před nimi stál nikoli již vetší a zhroucený stařec, nýbrž silný muž, který se chápal jejich duší a zvedal je z prachu a úzkosti.

„Amen!“ zvolalo několik hlasů.

Jemu pak z očí linul se lesk stále větší a šířila se od něho síla, šířil se majestát, šířila svatost. Hlavy se před ním skláněly, a on, když ztichlo slovo: „Amen“, pokračoval:

„Rozsévejte v pláči, abyste sklízeli v radosti! Proč se lekáte moci zla? Nad zemí, nad Římem, nad hradbami jest Pán, jenž se usídlil

ve vás. Kamení zvlhne slzami, písek nasákne krví, jámy budou plny vašich těl, ale pravím vám: Vy jste vítězi! Pán kráčí na výboj tohoto města zločinu, zotročování a pýchy, vy pak jste Jeho legií! A jako sám vykoupil mukou a krví hříchy světa, tak chce, abyste vy mukou a krví vykoupili to hnízdo nepravostí...! To vám oznamuje mými ústy!“

A rozložil ruce a očima utkvěl nahoře, jim pak srdce téměř přestala tlouci v prsou, neboť ucítili, že jeho zrak cosi vidí, čeho nemohou spatřiti jejich smrtelné oči.

Tvář se mu proto také změnila a zalila jasně i hleděl nějakou dobu mlčky, jako by oněměl nadšením, ale za chvíli slyšán byl jeho hlas.

„Jsi tu, Pane, a ukazuješ mi cesty Svě...! Jakže, ó, Kriste...! Nikoli v Jeruzalémě, nýbrž v tomto městě ďáblově chceš založiti sídlo Svě...? Zde z těchto slz i z této krve chceš vystavěti Církev Svou? Zde, kde vládne dnes Nero, má vyvstati věčné království Tvé? Ó, Pane, Pane! Prikazuješ těmto vystrašeným, aby ze svých kostí zbudovali základ k Sionu světa, a duchu mému prikazuješ, aby se ujal správy nad ním i nad lidmi země...? A hle, zdroj síly vyléváš na slabé, aby se stali statečnými, hle, prikazuješ mi, abych od této chvíle pásł beránky Tvé až do skonání věků...! Ó, pochválen budiž v cestách Svých, jenž velíš zvítěziti! Hossana! Hossana...!“

Ti, kteří byli malého ducha, povstali; do těch, kdož byli jati pochybnostmi, vproudily potoky víry. Jedny hlasy zvolaly najednou: „Hossana!“ – druhé: „Pro Christo!“ a pak se sneslo ticho. Jasně letní blýskavice ozařovaly vnitřek kůlny a tváře pobledlé vzrušením.

Petr zahleděv se do zjevení, modlil se ještě dlouho, ale nakonec se probral, obrátil k zástupu svoji zanícenou, jasu plnou tvář a pravil:

„Nuže, jako Pán zvítězil nad vašimi pochybnostmi, jdětež i vy vítězit ve jménu Jeho!“

A ačkoli již věděl, že zvítězí, ačkoli věděl, co vzroste z jejich slz a krve, přece jen hlas se mu zachvěl hlubokým pohnutím, když začal dělati nad nimi kříž a řekl:

„A nyní vám žehnám, dítky mé, na muka, na smrt, na věčnost!“

Oni však shrnuli se kolem něho, volajíce: „Jsme již připraveni, ale ty, svatá hlavo, chraň se, neboť ty jsi náměstník, jenž spravuje řád Kristův!“ A takto mluvíce, chytali se roucha jeho, on pak vkládal ruce na jejich hlavy, loučil se s každým zvláště, jako se loučí otec s dětmi, které vysílá na dalekou cestu.

A hned začali vycházeti z kůlny, poněvadž měli již naspěch k domovům a z nich do věznic a do arén. Jejich mysli se odpoutaly od země, duše vzlétly do věčna a oni kráčeli jako ve snu nebo v náboženském nadšení, aby se vzepřeli silou, která v nich byla, proti síle a krutosti „bestie“.

Apoštola převzal Nereus, sluha Pudensův, a odváděl jej po stezce, ukryté ve vinici, do svého domu. Ale za jasné noci bral se za nimi Vinitius, a když konečně dospěli k chatě Nereově, vrhl se pojednou apoštolovi k nohám.

Ten pak, poznav jej, tázal se:

„Čeho žádáš, synu?“

Ale Vinitius po tom, co slyšel v kůlně, neodvažoval se ho již prositi o nic, objav pouze rukama jeho chodidla, tiskl k nim se vzlykotem čelo, vyvoláváje tímto němým způsobem soucit.

Ten pak řekl:

„Vím. Odňali ti dívku, kterou jsi miloval. Modli se za ni!“

„Pane!“ zaúpěl Vinitius, ještě silněji objímaje chodidla apoštola. „Pane, jsem bídný červ, ale ty jsi znal Krista, ty Ho pros, ty se za ni přimluv!“

A trásl se bolestí jako list a bil čelem do země, neboť poznav moc apoštolovu, věděl, že on jediný může mu ji vrátiti.

A Petr byl hluboce dojat onou bolestí. Rozpomenul se, jak jednou Lygie, pokořena Crispem, ležela právě tak u jeho nohou, dožebravající se soucitu. Rozpomenul se, že ji zvedl a potěšil, a proto zvedl nyní Vinitia.

„Synáčku,“ řekl, „budu se za ni modlití, ale měj na paměti, co jsem řekl těm, kdož pochybovali: že sám Bůh podstoupil muka kříže, a měj na paměti, že po tomto životě začíná jiný, věčný!“

„Vím...! Slyšel jsem!“ odvětil Vinitius, lapaje do zbledlých úst vzduch. „Ale pohled, pane – nemohu! Je-li třeba krve, pros Krista, aby vzal moji...! Jsem vojín. Ať mi zdvojnásobí, ať mi ztrojnásobí muka, určená jí – snesu je! Ale ať ji zachrání! Je to ještě dítě, pane! A On jest mocnější nežli Caesar, věřím, mocnější...! Ty sám jsi ji měl rád. Tys nám žehnal! Je to ještě nevinné dítě...!“

Tu se opět sklonil, a přitisknuv tvář ke kolenům Petrovým, začal opakovati:

„Ty jsi znal Krista, pane! Tys Jej znal, On tě vyslyší! Přimluv se za ni!“

A Petr přimhouřil víčka a vroucně se modlil.

Letní blýskavice začaly opět osvětlovati nebe. Vinitius upřeně hleděl za jejich svitu na ústa apoštolova, očekávaje z nich rozsudek buď života, nebo smrti. V tichu bylo slyšeti křepelky, volající na sebe po vinicích, a tlumený, vzdálený ohlas valchoven, ležících u Via Salaria.

„Vinitie,“ otázal se konečně apoštol, „zdaž věříš?“

„Pane, což bych jinak byl sem přišel?“ odpověděl Vinitius.

„Nuže, věř do konce, neboť víra hory přenáší! Kdybys tedy i viděl onu dívku pod mečem katovým nebo v tlamě lví, věř ještě, že Kristus ji může spasiti! Věř a modli se k Němu i já se budu modlití společně s tebou!“

Potom, zvednuv tvář k nebi, řekl hlasitě:

„Kriste milosrdný, popatři na toto zblestněné srdce a potěš je! Kriste milosrdný, zmírní vítr, aby byl jako vlna jehněte! Kriste milosrdný, jenž Jsi prosil Otce, aby odňal kalich hořkosti od úst Tvých, odejmi jej od úst tohoto služebníka Svého! Amen!“

A Vinitius, natahuje ruce ke hvězdám, pravil, úpěje:

„Ó, Kriste, jsem Tvůj! Vezmi mne za ni!“

Na východě začalo nebe běleti.

LIV

Vinitius, opustiv apoštola, krácel k vězení se srdcem obrozeným nadějí. Kdesi v hloubi duše křičelo mu ještě zoufalství a zděšení, ale on v sobě ty hlasy tlumil. Připadalo mu nemožností, aby přímluva náměstníka božího a moc jeho modlitby měly zůstat bez účinku. Báł se nemíti naděje, báł se pochybovat. „Budu věřiti v milosrdenství Jeho,“ mluvil k sobě, „byť spatřil bych ji v tlamě lví!“ A při té myšlence, ačkoli se v něm chvěla duše a studený pot mu zaléval skráně, věřil. Každý úder jeho srdce byl nyní modlitbou. Začínal chápati, že víra hory přenáší, poněvadž ucítil v sobě jakousi zvláštní sílu, které dříve nepocíťoval. Zdálo se mu, že bude s to, aby jí vykonal věci, které ještě včera nebyly v jeho moci. Chvillemi měl dojem, jako by zlo již minulo. Když se zoufalství ještě ozývalo stenáním v jeho duši, rozpomínal se na onu noc a na tu svatou šedivou tvář povznesenou k nebi v modlitbě. „Nikoli, Kristus neoslyší svého prvního učedníka a pastýře stáda! Kristus ho neoslyší a já nepodlehnu zoufalství!“ A chvátal do vězení jako hlasatel šťastné noviny.

Ale zde na něho čekalo cosi nenadálého.

Praetoriánské strážce, střídající se u mamertinské věznice, znaly jej už všechny a zpravidla mu nečinily sebemenších obtíží; tentokrát se však řetěz nerozestoupil, zato však přiblížil se k němu setník a řekl:

„Promiň, šlechetný tribune, máme dnes rozkaz, abychom nikoho nepustili.“

„Rozkaz?“ opakoval Vinitius, bledna.

Voják se na něho podíval se soucitem a odvětil:

„Ano, pane. Je to rozkaz Caesarův. Ve věznici jest mnoho nemocných a dost možná, že je tu obava, aby příchozí neroznesli nákazy po městě.“

„Ale řekl jsi, že jen pro dnešek?“

„V poledne se stráže střídají.“

Vinitius se odmlčel a obnažil hlavu, poněvadž se mu zdálo, že „pileolus“⁴⁷⁷, který měl na ní, jež olova. Vtom přistoupil voják blíže a řekl ztišeným hlasem:

„Upokoj se, pane! Stráže i Ursus nad ní bdí.“

To praviv, uklonil se a ve mžiku nakreslil na kamenné desce ve dlažbě svým dlouhým galským mečem obrazec ryby.

Vinitius bystře na něho vzhlédl.

„... A jsi praetoriánem?“

„Dokud se neoctnu tam!“ odvětil voják, ukazuje na věznici.

„I já uctívám Krista!“

„Budiž pochváleno jméno Jeho! Víím, pane. Nemohu tě vpustiti do vězení, ale napíšeš-li list, odevzdám jej strážím.“

„Díky ti, bratře...!“

A stisknuv ruku vojínovu, odešel. „Pileolus“ přestal jej tížiti jako olovo. Ranní slunce vzešlo nade zdi vězení a spolu s jeho září začala opět vstupovati naděje do srdce Vinitiova. Ten voják, křesťan, byl pro něho jako nové svědectví moci Kristovy. Za chvíli se zastavil, a utkvěv zrakem na růžových oblacích, jež spočinula nad Kapitolem a chrámem Satorovým, řekl:

„Neviděl jsem jí dnes, Pane, ale věřím v milosrdenství Tvé.“

Doma čekal na něho Petronius, který jako obyčejně, „z noci čině den“, byl se nedávno vrátil. Nicméně byl již s to, aby vzal koupel a dal se natřít mastmi ke spaní.

„Mám pro tebe noviny,“ řekl. „Byl jsem dnes u Tullia Senetia, u něhož byl i Caesar. Nevím, jak přišlo Augustě na mysl, aby s sebou přivedla malého Ruffia... Snad proto, aby svou sličností obměkčil srdce Caesarovo. Na neštěstí to dítě, zmoženo ospalostí, usnulo při čtení jako kdysi Vespasianus, což když viděl Ahenobarbus, mrštil

477 Plstěná pokrývka hlavy.

po něm pohárem a těžce jej zranil. Poppaea omdlela, všichni pak slyšeli, jak Caesar řekl: ‚Mám dosti toho levobočka!‘ a to víš, to znamená tolik jako smrt!“

„Nad Augustou se vznáší boží trest,“ odpověděl Vinitius. „Ale proč mi to říkáš?“

„Říkám to proto, že tebe i Lygii stíhal hněv Poppaein, kdežto nyní ona, zaujata vlastním neštěstím, snad se vzdá pomsty a lehčeji se nechá získati. Uvidím se s ní dnes večer a promluví s ní.“

„Díky ti! Zvěstuješ mi šťastnou novinu.“

„A ty se vykoupej a odpočiň si! Ústa máš zmodralá a jsi pouhý stín.“

Ale Vinitius se tázal:

„Nemluvilo se o tom, kdy se bude konati první *ludus matutinus*?“

„Za deset dní. Ale napřed sáhnou k jiným věznicím. Čím více nám zbude času, tím tépe. Není ještě všechno ztraceno.“

A mluvě takto, říkal, čemu již sám nevěřil, poněvadž velmi dobře věděl, že jakmile Caesar našel v odpovědi na žádost Aliturovu skvěle znějící odpověď, ve které se srovnával s Brutem, není již Lygii pomoci. Také utajil ze soucitu, co slyšel u Senetia, že se Caesar a Tigellinus rozhodli, že si vyberou pro sebe a své přátele nejkrásnější křesťanské dívky a znásilní je před mučením, zbytek pak měl býti vydán v sám den hry praetoriánům a bestiariům.

Věda, že Vinitius nechce přežít Lygii, ať stane se cokoli, úmyslně posiloval naději v jeho srdci, předně ze soucitu k němu, za druhé pak proto, že tomu estétovi záleželo také na tom, aby Vinitius, má-li zemřít, zemřel krásně, nikoli s tváří zničenou, bolestí a nespavostí nehezkou.

„Řeknu dnes Augustě,“ pravil, „více méně toto: ‚Zachraň Lygii pro Vinitia a já pro tebe zachráním Ruffia.‘ A budu o tom přemýšleti opravdu. Jediné slovo vyřknuté před Ahenobarbem ve vhodném okamžiku, může někoho zachrániti nebo zničiti. Bude-li nejhůř, získáme času.“

„Díky ti!“ opakoval Vinitius.

„Nejlíp mi poděkuješ, když se posilníš a odpočineš si. U Athény, Odysseus v největším neštěstí myslel na jídlo a spaní! Jistě jsi strávil celou noc ve věznici?“

„Nikoli,“ odpověděl Vinitius. „Chtěl jsem jít do věznice teď, ale je rozkaz, aby nikdo nebyl vpuštěn. Vyzvěď, Petronie, je-li rozkaz ten pouze pro dnešek, či až do dne her.“

„Dovím se toho dnes v noci a zítra ráno ti to povím, na jak dlouho a proč byl rozkaz vydán. Ale teď, kdyby třebaš i Helios měl samým zármutkem zapadnouti do kimmerských krajů, jdu spát, ty pak učiň totéž!“

A rozešli se, ale Vinitius odebral se do knihovny a začal psát list Lygii.

Když byl hotov, odnesl jej sám a odevzdal křesťanskému setníkovi, který s ním okamžitě odešel do věznice. Za chvíli se vrátil s pozdravem od Lygie a se slibem, že ještě dnes přinese její odpověď.

Vinitius však se nechtěl vraceti, a posadiv se na balvan, čekal na Lygiin list. Slunce vystoupilo již vysoko na nebi a po Clivus Argentarius ubíraly se houfně davy lidí na Forum jako obyčejně. Překupníci vyvolávali své zboží; hadači nabízeli mimojdoucím své služby; občané vážným krokem brali se k rostrům, aby si vyslechli náhodné řečníky nebo rozhovořili se mezi sebou o nejčerstvějších novinách. Dle toho, jak vedro pátilo stále mocněji, hloučky zahalečů schovávaly se pod portyky chrámů, od nichž přes tu chvíli vyletovala s velikým třepotem křídel celá hejna holubů, zářice bílým perím ve slunečním jasu a v modru.

Přemírou světla, vlivem hluku, tepla a nesmírné únavy začaly se Vinitiovy klížit oči. Jednotvárné povykování hochů, hrajících si vedle hru mora, a odměřené kroky vojáků kolébaly jej v sen. Ještě několikrát zvedl hlavu a očima přelétl věznici, pak opřel hlavu o skalní výběžek, vzdychl si jako dítě, které usíná po dlouhém pláči, a usnul.

A hned se na něho snesly přeludy. Zdálo se mu, že uprostřed noci nese Lygii v náručí neznámou vinicí a před ním že jde Pomponie Grecina s kahanem v ruce a svítí. Jakýsi hlas, jako hlas Petroniův, volal za ním zdaleka: „Vrať se!“ – ale on toho volání nedbal a kráčel dále za Pomponií, dokud nepřišli k chatě, na jejímž prahu stál apoštol Petr. Tehdy mu ukázal na Lygii a řekl: „Přicházíme z arény, pane, ale nemůžeme dívku probudit. Vzbud' ji ty!“ Ale Petr odpověděl: „Kristus sám přijde ji probudit!“

Pak mu obrazy začaly splývatí vjedno. Viděl ve snách Nerona i Poppaeu, držící na rukou malého Ruffia se zkrváceným čelem, které omýval Petronius, a pak Tigellina, posypávajícího popelem stoly pokryté vybranými jídly, a Vitelia, hltajícího ona jídla, i množství jiných Augustianů, ležících u hostiny. On sám ležel po boku Lygie; ale mezi stoly chodili lvi, jimž z plavých tlam stékala krev. Lygie ho prosila, aby ji vyvedl ven, ale jej zachvátila bezvládnost tak strašlivá, že sebou nemohl ani hnouti. Nato v jeho přeludech nastal zmatek ještě větší a konečně zapadlo všechno do čiré tmy.

Ze hlubokého snu vzbudil jej teprve sluneční žár a výkřiky, které se rozléhaly hned vedle místa, na němž seděl. Vinitius promnul si oči: na ulici se to hemžilo lidmi, ale dva běhouni, oblečení do žlutých tunik, rozháněli dlouhými třtinami dav, křičíce a razíce cestu nádherné lektice, kterou nesli čtyři statní egyptští otroci.

V lektice seděl jakýsi člověk, oděný bílým rouchem; jeho tváře nebylo dobře viděti, poněvadž přímo před očima držel závitky papyru a cosi bedlivě četl.

„Místo pro šlechtěného Augustina!“ volali běhouni.

Ulice však byla tak přeplněna, že se lektika musila na chvíli zastavit. Tehdy Augustian nevrle svěsil závitky papyru a vystrčil hlavu, volaje:

„Rozžeňte mi ty ničemy! Rychleji!“

Náhle, zahlédnuv Vinitia, stáhl hlavu zpět a rychle zvedl k očím závitky papyru.

A Vinitius přejel si rukou po čele, domnívaje se, že se mu ještě něco zdá.

V lektice seděl Chilon.

Zatím běhouni uvolnili cestu a Egyptané se chystali vyraziti kupředu, když tu pojednou mladý tribun, který v jediném okamžiku pochopil mnohé věci, jež dříve byly mu nepochopitelné, přistoupil k lektice.

„Pozdrav tobě, Chilone!“ řekl.

„Mladíku,“ odpověděl s důstojností a pýchou Řek, namáhaje se, aby své tváři dodal výrazu klidu, jehož v duši neměl, „bud' vítán, ale nezdržuj mne, protože pospíchám ke svému příteli, šlechtnému Tigellinovi.“

Ale Vinitius, uchopiv okraj lektiky, naklonil se k němu, a dívaje se mu přímo do očí, řekl sníženým hlasem:

„Ty jsi vydal Lygii...?“

„Kolose Memnonův!⁴⁷⁸“ zvolal se strachem Chilon.

V očích Vinitiových hrozby však nebylo, a proto strach přešel Řeka brzy. Napadlo jej, že jest pod ochranou Tigellina a samého Caesara, tedy velikánů, před nimiž se všechno třese, a že jest obklopen statnými otroky, kdežto Vinitius že stojí před ním bezbranný, se zuboženou tváří a postavou, jež se hroutila bolestí.

Při myšlence na to se mu vrátila smělost. Upřel na Vinitia své oči, kolem nichž byly rudé okraje, a zašeptal:

„A ty, když jsem umíral hlady, dal jsi mne zmrskati.“

Na chvíli zmlkli oba, načež se ozval dutý hlas Vinitiův:

„Ublížil jsem ti, Chilone!“

Tehdy Řek zvedl hlavu, a tlesknuv do dlaní, což bylo v Římě projevem pohrdání a ústrku, odvětil tak hlasitě, aby jej všichni mohli slyšeti:

478 Obrovská starověká kamenná socha ethiopského krále Memnona u Théby v Egyptě, která při západu slunce zvučela.

„Příteli, máš-li ke mně prosbu, přijď do mého domu na Esquilině v ranní době, kdy po koupeli přijímám hosty a klienty.“

A kynul rukou, na to znamení pak Egyptané lektiku vyzvedli, kdežto otroci, oblečení do žlutých tunik, začali volati, rozhánějíce se třtinami:

„Místo pro lektiku šlechtného Chilona Chilonida! Místo, místo...!“

LV

Lygie v dlouhém, narychlo psaném listě loučila se s Vinitiem navždy. Bylo jí známo, že do věznice nesměl již nikdo vstoupiti a že bude moci viděti Vinitia teprve z arény. Prosila ho tudíž, aby se dověděl, kdy dojde na ně, a aby byl přítomen divadlu, poněvadž chtěla jej spatřiti za života ještě jednou.

V jejím listě nebylo znáti bázně. Psala, že ona i ostatní již touží po aréně, ve které najdou vykoupení z věznice. Doufajíc, že přijede Pomponie i Aulus, snažně žádala, aby přišli také oni. V každém jejím slově bylo zjevno nadšení a to odpoutání se od života, v němž žili všichni vězňové, zároveň pak neochvějná víra, že sliby musí být splněny za hrobem. „Osvobodí-li mne Kristus nyní (psala), či po smrti, On mne tobě přislíbil ústy apoštolovými, a jsem tedy tvá.“ A zapřísahala jej, aby jí nelitoval a nedal se opanovati bolestí. Smrt nebyla jí zrušením zásnub. S důvěřivostí dítěte ujišťovala Vinitia, že hned po mukách v aréně řekne Kristovi, že v Římě zůstal její ženich, Markus, který po ní touží z plna srdce. A myslila, že Kristus snad dovolí její duši, aby se na chvíli k němu vrátila, aby mu pověděla, že žije, že na muka nevzpomíná a že je šťastna. Celý její list dýchal blahem a neskonanou nadějí. Byla v něm pouze jedna prosba, spojená s věcmi pozemskými: aby Vinitius odnesl ze spolaria její tělo a pochoval ji jako svoji choť v hrobě, v němž jednou sám měl spočinouti.

Četl ten list s duší rozervanou, ale zároveň se mu zdálo nemožno, že by Lygie mohla zahynouti pod tesáky divokých zvířat a že by se Kristus nad ní nesmíloval. Nicméně právě v tom tkvěla naděje i důvěra. Vráťiv se domů, odepsal, že denně bude přicházeti ke zdem Tulliana a čekati, dokud Kristus nerozdrtí zdi a nevrátí mu jí. Uložil jí, aby věřila, že On mu ji může odevzdati i v cirku, že Ho veliký

apoštol o to prosí a že chvíle vykoupení jest blízka. Na víru obrácený centurio měl jí onen list odnésti nazítří.

Ale když Vinitius přišel následujícího dne k věznici, setník, opustiv řadu, přistoupil k němu první a řekl:

„Slyš mne, pane! Kristus, jenž tě zkoušel, projevil ti svoji milost. Dnešní noci přišli osvobození Caesarovi a praefektovi, aby pro ně vybrali křesťanské panny ke zneuctění; vyptávali se na tvoji snoubenku, ale Pán seslal na ni horečku, na kterou umírají vězňové v Tullianu, a nechali ji stranou. Včera večer byla již v bezvědomí; blahoslaveno budiž jméno Spasitelovo, neboť nemoc, která jí uchránila hanby, může jí uchrániti i smrti.“

Vinitius opřel se rukama o nárameník vojákův, aby nepadl, vojín pak pokračoval:

„Děkuj milosrdenství Páně! Lina odvěkli a trýznili mučením, ale vidouce, že dokonává, vydali jej. Snad ti ji nyní také vydají a Kristus jí vrátí zdraví.“

Mladý tribun setrval ještě chvíli, svěsiv hlavu, načež ji zvedl a řekl tiše:

„Tak jest, setníku. Kristus, jenž jí uchránil hanby, uchrání jí i smrti.“

A proseděv u zdí vězení do večera, vrátil se domů, aby poslal své lidi pro Lina, a uložil jim, aby jej zanesli do jednoho z jeho předměstských letohrádků.

Nicméně Petronius, zvěděv o všem, rozhodl se, že zakročí ještě jednou. Byl již dříve u Augusty, teď se k ní odebral po druhé. Zastal ji u lože malého Ruffia. Děcko se zraněnou hlavou blouznilo v horečce, matka pak ošetřovala je se zoufalstvím a hrůzou v srdci, myslíc na to, že zachránil-li dítě, snad jen proto, aby záhy zahynulo smrtí strašlivější.

Zaujata výhradně svou bolestí, nechtěla ani slyšeti o Vinitiovi a Lygii, ale Petronius ji postrašil. „Urazila jsi nové neznámé božství,“ řekl k ní. „Ty, Augusto, uctíváš nejlépe hebrejského Jehovu, ale křesťané tvrdí, že Kristus je jeho synem. Pomysli tedy, nestíhá-li

tě hněv otcův! Kdož ví, zdali to, co tě potkalo, není jejich pomstou, a nezávisí-li život Ruffiův na tom, jak se zachováš.“

„Co chceš, abych učinila?“ tázala se Poppaea se strachem.

„Upros pohněvaná božstva!“

„Kterak?“

„Lygie jest nemocna. Působ na Caesara nebo Tigellina, aby byla vydána Vinitiovi.“

A ona se ptala v zoufalství:

„Ty se domníváš, že já mohu?“

„Nuže, můžeš něco jiného! Uzdraví-li se Lygie, musí jíti na smrt. Jdi do chrámu Vestina a požádej, aby *virgo magna*⁴⁷⁹ octla se náhodou u Tulliana v okamžiku, až budou vyváděni vězňové na smrt, a aby rozkázala onu dívku osvoboditi. Veliká vestálka ti toho neodepře.“

„A zemře-li Lygie horečkou?“

„Křesťané říkají, že Kristus je mstivý, ale spravedlivý; dost možná, že Ho uprosíš pouhou dobrou vůlí.“

„Ať mi dá nějaké znamení, že zachrání Ruffia!“

Petronius pokrčil rameny.

„Nepřicházím jako jeho posel, ó, božská, pravím ti toliko: Buď raději se všemi božstvy, římskými i cizími, zadobré!“

„Půjdu!“ řekla zlomeným hlasem Poppaea.

Petronius si zhluboka oddychl.

„Konečně jsem něco pořídil!“ napadlo jej.

A vrátiv se k Vinitiovi, řekl mu:

„Pros svého Boha, aby Lygie nezemřela horečkou, poněvadž nezemře-li, veliká vestálka rozkáže, aby byla osvobozena.“

Vinitius pohlédl na něho očima, v nichž se leskla horečka, a odpovéděl:

„Ji osvobodí Kristus!“

479 Velká panna.

A Poppaea, která byla hotova obětovati hekatombu všem bohům světa, aby zachránila Ruffia, ještě téhož večera odebrala se na Forum k vestálkám, svěřivši nemocné dítě v ochranu věrné pěstounky Silvie, která byla chůvou jí samé.

Ale na Palatině byl rozsudek proti dítěti již vydán, neboť sotva císařovna lektika zmizela za Velikou branou, do komnaty, ve které ležel malý Ruffius, vešli dva osvobození Caesarovi, z nichž jeden se vrhl na starou Silvii a ucpal jí ústa, kdežto druhý, popadnuv měděnou sošku sfingy, omráčil ji první ranou.

Pak přistoupili k Ruffiovi. Hoch, jenž byl zachvácen horečkou a kromě toho ne při zcela jasném vědomí, nechápal, co se děje kolem něho a usmíval se na ně, mhouřil své krásné, modré oči, jako by se namáhal poznati je. Oni však, sejmuvše pás z chůvy, zvaný *cingulum*⁴⁸⁰, zadržli mu jej kolem krku a začali ho rdousiti. Dítě, zavolavši jednou po matce, lehce skonalo. Potom je zavinuli do prostěradla a vsednuvše na připravené koně, jeli tryskem až do Ostie, kde hodili tělo do moře.

Poppaea, nezastihnuvši veliké panny, která s ostatními vestálkami byla u Vatinia, vrátila se zakrátko na Palatin. Naleznuvši prázdné lože a vychladlé tělo Silviino, padla do mdlob, a když byla přivedena k sobě, dala se do křiku a její divoké výkřiky rozléhaly se po celou noc a následující den.

Ale třetího dne Caesar jí poručil, aby se dostavila k hostině; obléknuvši si tudíž do ametystové tuniky, přišla a seděla s kamennou tváří, zlatovlasá, zamlklá, rozkošná a zlověstná jako anděl smrti.

480 Pás, opasek.

LVI

Nežli Flaviové zbudovali Colosseum, byly amfitheatry stavěny ze dřeva, a proto skoro všechny při požáru shořely. Nero však za účelem uspořádání her dal jich vybudovati několik a mezi nimi jeden obrovský, na který hned, jakmile oheň byl uhašen, začaly býti dopravovány po moři i po Tibru mohutné kmeny stromů, vykácených na svazích Atlasu. Poněvadž hry měly velkolepostí a počtem obětí převýšiti všechny předcházející, pořízeny rozsáhlé prostory pro umístění lidí i zvířat. Tisíce řemeslníků pracovalo o budově dnem i nocí. Stavělo se a zdobilo bez oddechu. Lid si vypravoval zázraky o zábradlích, vykládaných bronzem, jantarem, sloní kostí, perletí a štíty ze zámořských želv. Potrubí, která běžela podél sedadel a byla naplněna ledovou vodou z hor, měla v budově udržovati příjemný chládek, byť i za největších veder. Ohromné, nachové „velarium“ chránilo proti slunečním paprskům. Mezi řadami sedadel byly rozestaveny kadidelnice, na nichž měly hořeti vonné arabské byliny; nahoře byla umístěna zařízení na poprašování diváků šafránovou rosou a vervenou. Proslulí stavitelé Severus a Celer vynaložili všechny svoje vědomosti, aby zbudovali nevyrovnatelné divadlo, které by zároveň mohlo pojmuti takový počet diváků, jakého dosud žádné jiné ze známých nemohlo pojmuti.

Proto také v den, v němž měl býti zahájen *ludus matutinus*, čekaly davy lidu od úsvitu na otevření bran, s rozkoší naslouchající řevu lvů, chrčivému kňučení pardálů a vytí psů. Zvířatům nebylo dáno žrádlo po dva dny, naproti tomu byly před nimi vystrkovány krvavé kusy masa, aby tím více byla u nich vydrážděna vzteklost a hlad. Chvillemi se také zvedala taková bouře divokých skřeků, že lidé stojící před cirkem nemohli spolu rozprávěti a citlivější bledli strachem. Zároveň však s východem slunce ozvaly se v okruhu cirku

mohutné, ale klidné písně, jimž bylo nasloucháno s údivem; lidé si navzájem opakovali: „Křesťané! Křesťané!“ Četné jejich zástupy byly přivedeny do amfiteatru ještě v noci a ne z jednoho jen vězení, jak bylo původně v úmyslu, nýbrž ze všech po částkách. Vědělo se v davu, že podívaná se potáhne po celé týdny a měsíce, ale docházelo k hádkám, budou-li s onou částí křesťanů, která byla určena pro dnešek, hotovi za jeden den. Hlasy mužské, ženské i dětské, zpívající ranní píseň, byly tak četné, že znalci tvrdili, že kdyby třebas i po stu i dvou stech těl bylo vysíláno najednou, zvířata se unaví, nasytí a do večera nestačí, aby všechny rozsápala. Jiní ujišťovali, že příliš veliký počet obětí, vystupujících v aréně najednou, rozptyluje pozornost a nedovoluje, aby se člověk kochal pohledem, jak náleží. Dle toho, jak se blížil okamžik otevření chodeb, vedoucích do vnitřku, zvaných vomitoria, lid oživoval, rozveseloval se a vedl hádky o různých věcech, jež se týkaly podívané. Začaly se tvořit strany, zdůrazňující větší obratnost lvů nebo tygrů při rozsápání lidí. Tu i tam byly činěny sázky. Jiní však hovořili o gladiátorech, kteří měli v aréně vystoupiti dříve nežli křesťané, a opět se tvořily strany brzy Samnitů⁴⁸¹, brzy Gallů, brzy mirmillonů, tu zase Thráků, tu síťovníků⁴⁸². Za časného rána začaly jejich větší nebo menší oddíly za vedení mistrů, zvaných lanisté, hrnouti se do amfiteatru. Nechtějíce se namáhati předčasně, šli beze zbroje, často úplně nazí, často se zelenými větvemi v ruku nebo ověnění kvítím, mladí, krásní, za ranního světla a plni života. Jejich těla, lesknoucí se olejem, mohutná, jako do mramoru tesaná, uváděla v nadšení lid mající zálibu ve tvarech. Mnozí z nich byli osobně známi a přes tu chvíli se ozývaly výkřiky: „Bud’ vítán, Furnie! Bud’ vítán, Leone! Bud’ vítán, Maxime! Bud’ vítán, Diomede!“ Mladé dívky zvedaly k nim oči plné lásky, oni pak se rozhlíželi, kde která je nejkrásnější, a ozývali se

481 Větev sabinského kmene (sídlił mezi řekami Narem, Tiberou a Anienem).

482 Zápasník, opatřený pouze sítí, trojzubcem a krátkým mečem.

k nim žertovnými slovy, jako by jich netížila žádná starost, posílajíce polibky nebo volajíce: „Obejmi, nežli obejme smrt!“ Potom mizeli ve branách, z nichž mnozí neměli již vyjít. Ale stále nové příčiny rozptylovaly pozornost davů. Za gladiátory se ubírali mastigoforové, totiž lidé, opatření bičí, a těch povinností bylo šlehati do zápasníků a povzbuzovati je. Pak táhli mezci směrem ke „spolariu“ celé řady vozů, na nichž byly naloženy hranice dřevěných rakví. Při pohledu na to lid se radoval, usuzuje z jejich počtu na ohromnost podívané. Potom kráčeli lidé, kteří měli raněné dobíjeti, ustrojení tak, aby se každý podobal Charonovi nebo Merkurovi, pak opět lidé, dohlízející na pořádek v cirku a rozdávající místa na sedadla, potom otroci, kteří měli roznášeti jídla a ochlazující nápoje, konečně praetoriáni, které měl každý caesar v amfitheatru po ruce.

Konečně byla otevřena vomitoria a davy se hrnuly dovnitř. Ale množství těch, kdož se nahromadili, bylo takové, že se stále jen hrnuli a hrnuli po celé hodiny, až bylo s podivením, že amfitheatr může pojmuti tak nespočetný lid. Řev zvířat, větrících lidské výpary, ještě se stupňoval. Lid v cirku hlučel jako vlnobití za bouře, zaujímaje místa.

Nakonec přibyl praefekt města, provázen „vigily“, a za ním začaly se nepřerušným již řetězem střídati lektiky senátorů, konsulů, praetorů, aedilů⁴⁸³, úředníků veřejných i palácových, praetoriánské stařešiny, patriciů a elegantních žen. Před některými lektikami ubírali se liktoři⁴⁸⁴, nesouce sekyrky uprostřed svazku prutů, před ostatními hloučky otroků. Na slunci se třpytilo zlacení lektik, bílá a různobarevná roucha, pera, náušnice, šperky, ocel sekyrek. Z cirku

483 Pomocný a podřízený úředník římského tribuna (vyšší vojenský či občanský hodnostář).

484 Starořímské úřední zřízení ve službách vyšších hodnostářů, jimž razili cestu na veřejnosti a před nimiž nosili svazek prutů s vyčnívající sekyrkou jako odznak úřední moci.

dolétal jásos, jímž lid vítal vynikající hodnostáře. Občas dostavovaly se ještě neveliké oddíly praetoriánů.

Nicméně kněží z různých chrámů přibyli o něco později a teprve za nimi byly neseny posvátné panny Vestiny, před nimiž se ubírali liktoři. Se zahájením podívané čekalo se již jen na Caesara, jenž nechtěje lidu rovněž způsobiti příliš dlouhé čekání a snaže se, aby si ho získal spěchem, dostavil se záhy v průvodu Augusty a Augustianů.

Petronius dostavil se s Augustiany, maje ve své lektice Vinitia. Věděl, že Lygie jest nemocna a upadá do bezvědomí, ale poněvadž v posledních dnech byl vchod do věznice nejpřísněji strážěn, poněvadž dřívější stráže byly nahrazeny novými, jimž bylo zakázáno mluvit s hlídkami, jakož i sdělovati sebemenší zprávy těm, kteří přicházeli se vyptávat na věžně, nebyl jist, není-li Lygie mezi oběťmi, určenými pro první den podívané. Lvům dáti mohli na pospas i nemocnou, byť i byla v bezvědomí. Ale protože oběti měly býti obšity kožemi zvířat a posílány v celých tlupách do arény, nemohl se nikdo z diváků přesvědčiti, je-li mezi nimi o jednu více nebo méně, a nikdo nemohl žádné rozeznati. Stráže a všecko zřízeníctvo amfiteatru bylo podplaceno, s bestiarii pak byla uzavřena dohoda, že ukryjí Lygii do nějaké tmavé kobky amfiteatru a v noci ji vydají do rukou jednoho Vinitiova pachtýře, který ji neprodleně zaveze do hor Albských. Petronius, zasvěcen v tajemství, radil Vinitiovi, aby se s ním zjevně odebral do amfiteatru a teprve u vchodu prokradl se v davu a pospíšil do kobek, kdež měl osobně ukázati strážím na Lygii, aby se předešlo možným omylům.

Strážní hlídky jej vpustily malými dvířky, jimiž vycházely samy. Jeden z nich, jménem Syrus, zavedl jej okamžitě ke křesťanům. Cestou pravil:

„Nevím, pane, najdeš-li, co hledáš. Vyptávali jsme se na dívku jménem Lygie, ale nikdo nám nedal odpovědi. Je však možno, že nám nedůvěřují.“

„Je jich mnoho?“ ptal se Vinitius.

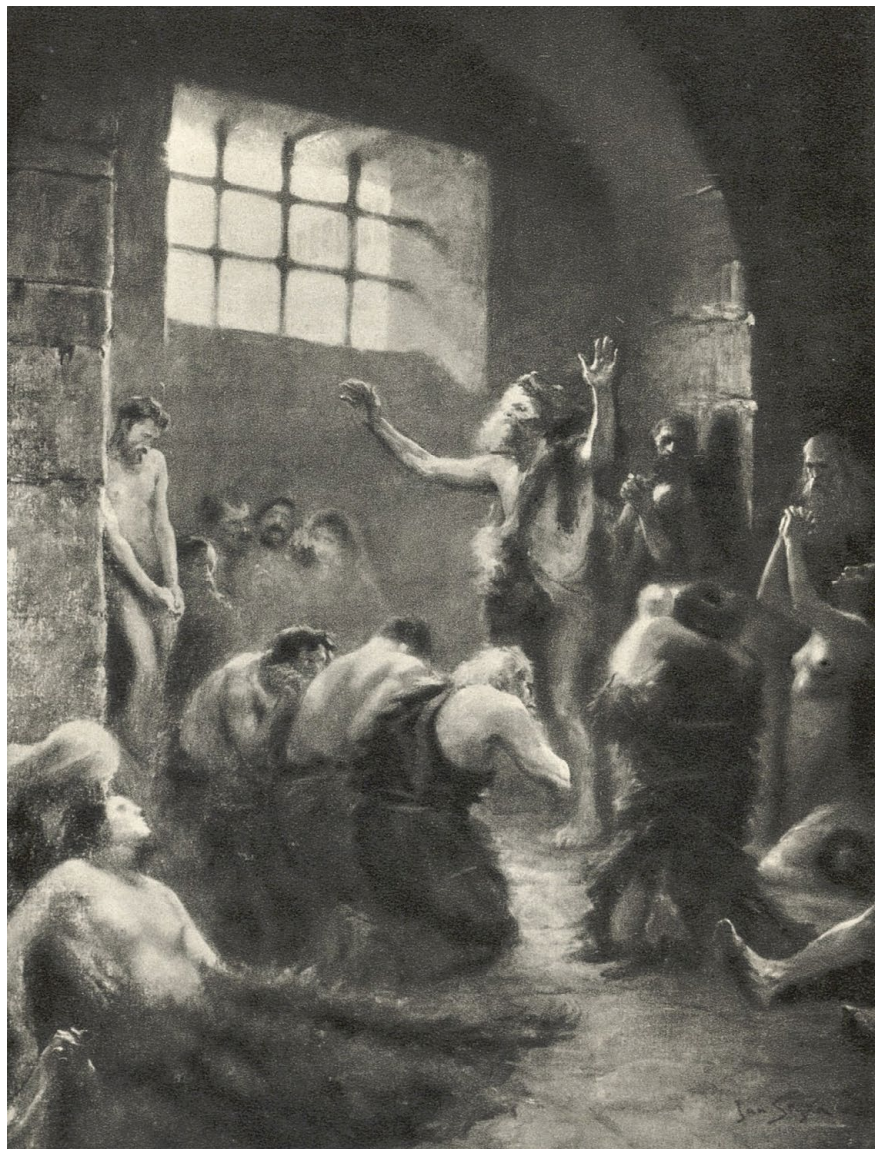
„Mnoho z nich, pane, musí zůstat na zítřek.“

„Jsou mezi nimi nemocní?“

„Takových, kteří by se nemohli udržeti na nohou, není.“

To praviv, Syrus otevřel dveře i vešli do jakéhosi ohromného, ale nízkého a tmavého sklepení, poněvadž světlo přicházelo do něho jen zamřížovanými otvory, oddělujícími je od arény. Vinitius nemohl z počátku ničeho rozeznati, slyšel jen ve sklepení šum hlasů a jásot lidu, dolétající z amfiteatru. Ale za chvíli, když jeho oči uvykly tmě, spatřil celé zástupy prapodivných bytostí, podobajících se vlkům a medvědům. Byli to křesťané, zašití do koží zvířat. Jedni z nich stáli, druzí se modlili, klečící. Tu i tam po dlouhých vlasech, splývajících po kůži, bylo možno uhodnouti, že obětí jest žena. Matky, podobající se vlčicím, nesly na rukou děti, rovněž huňatě obšité. Ale pod kožemi se vynořovaly jasné tváře, oči v přítmí se leskly radostí a horečkou. Bylo zjevné, že většinu těch lidí ovládla jediná myšlenka, výlučná a nadpozemská, která ještě za života je učinila necitlivými ke všemu, co se kolem nich mohlo dít a je potkati. Někteří, tázáni Vinitiem po Lygii, dívali se na něho očima, jako ze sna probuzenýma, neodpovídajíce na otázky; jiní se na něho usmívali, kladouce prst na ústa nebo ukazujíce na železné mříže, jimiž vnikaly jasné proudy světla. Jen děti tu a tam plakaly, poděšeny řevem bestií, vytím psů, vřavou lidu a postavami vlastních rodičů, podobajících se zvířatům. Vinitius, kráčeje po boku strážce Syra, díval se do tváří, hledal, vyptával se, chvílemi klopýtal o těla těch, kdož omdleli v tlačenci, puchu a horku, a prodíral se dále do tmavého pozadí sklepení, které se zdálo býti tak rozlehlé jako celý amfiteatr.

Ale pojednou se zastavil, protože se mu zdálo, že nablízku mříží se ozval jakýsi, jemu známý hlas. Naslouchav chvíli, obrátil se a prodíral se davem, stanul poblíž. Proud světla padal na hlavu mluvícího a v tom jasu rozeznal Vinitius pod vlčí koží hubenou a neúprosnou tvář Crispovu.

Proud světla padal na hlavu mluvícího...

„Pykejte za své hříchy,“ mluvil Crispus, „neboť chvíle nadejde co nevidět! Kdo se však domnívá, že smrtí samou vykoupí viny, ten se dopouští nového hříchu a bude uvržen do ohně věčného. Každým svým hříchem, kterého jste se za života dopustili, obnovovali jste muka Pána; kterak tedy se opovažujete míti za to, že by muka, která na vás čekají, mohla vykoupiti tamta? Stejnou smrtí zemrou dnes spravedliví i hříšní, ale pán své rozezná. Běda vám, neboť zuby lvů rozsápají těla vaše, ale nerozsápají vašich vin ni vašeho účtu s Bohem! Pán projevil dosti milosrdenství, jelikož dovolil, aby přibit byl na kříž, ale od oné chvíle bude jen soudcem, který žádné viny nenechá bez trestu. Kdož tedy jste mysli, že mukami smyjete hříchy své, rouhali jste se spravedlnosti božské a tím hlouběji budete svrženi. Skončilo se milosrdenství a přišel čas hněvu božího. Hle, za okamžik octnete se před strašlivým soudem, před kterým stěží šlechetný ob stojí! Pykejte za hříchy, neboť otevřen jest jícen pekelný, a běda vám, muži i ženy, běda vám, rodiče i děti!“

A natáhnuv kostnaté ruce, potřásal jimi nad skloněnými hlavami, nezastrašen, ale také neúprosný ke smrti, na kterou měli za chvíli jíti všichni ti odsouzenci. Po jeho slovech ozvaly se hlasy: „Pykejme za své hříchy!“ – načež se sneslo mlčení a bylo jen slyšeti pláč dětí a nárazy rukou na prsa. Vinitiovi tuhla krev v žilách. On, jenž všecku naději vložil do milosrdenství Kristova, slyšel nyní, že nadešel den hněvu a že ani smrt v aréně nezjedná milosrdenství. Hlavou mu sice proletěla myšlenka, jasná a rychlá jako blesk, že by aploštol Petr jinak promluvil k těm, kdo mají zemřít, nicméně ta vyhrůžná a fanatismu plná slova Crispova i to tmavé sklepení se mřížemi, za nimiž bylo pole muk, i blízkost jejich i tlačenice obětí, přistrojených již k smrti, naplnily jeho duši hrůzou a zděšením. To vše dohromady připadalo mu strašlivé a stokrát děsnější nežli nejkrvavější bitvy, kterých se zúčastnil. Puch a žár jej začaly dusiti. Studený pot mu vyrazil na čelo. Byl jat obavou, že omdlí jako ti, o jejichž těla klopýtal, pátraje v pozadí sklepení; když tedy ještě si pomyslí, že každé

chvilé se mohou otevřít mříže, začal volati hlasitě Lygii i Ursa, doufaje, že ne-li oni, tedy kdosi, jenž je zná, mu odpoví.

Vskutku také jakýsi člověk, oblečený za medvěda, zatáhl jej za tógu a řekl:

„Pane, zůstali ve vězení. Já poslední byl jsem vyveden a viděl jsem ji nemocnou na loži.“

„Kdo jsi?“ ptal se Vinitius.

„Fossor, v jehož chatě pokřtil tě apoštol Petr, pane. Byl jsem uvězněn před třemi dny a ještě dnes umru.“

Vinitius si oddychl. Vchází sem, přál si, aby našel Lygii, nyní však byl hotov děkovati Kristu, že dívka tu není, a v tom spatřoval projev milosrdenství.

Zatím jej fossor zatáhl ještě jednou za tógu a řekl:

„Pamatuješ se, pane, že jsem tě dovedl k vinici Corneliově, kde v kůlně vyučoval apoštol?“

„Pamatuji,“ odpověděl Vinitius.

„Viděl jsem jej potom tři dni předtím, nežli jsem byl uvězněn. Dal mi požehnání a řekl, že přijde do amfiteatru učinit kříž nad hynoucími. Rád bych na něho hleděl v okamžiku smrti a viděl znamení kříže, neboť pak bude mi snazší zemřít. Nuže, víš-li, pane, kde jest, pověz mi to!“

Vinitius snížil hlas a odvětil:

„Jest mezi lidmi Petroniovými, přestrojen za otroka. Nevím, kde si vybrali místo, ale vrátím se do cirku a rozhlédnu se. Dříve se na mne, až vejdete do arény, já se pak zvednu a obrátím hlavu v jejich stranu. Tehdy jej najdeš očima.“

„Díky ti, pane, a pokoj s tebou!“

„Spasitel budiž ti milostiv!“

„Amen.“

Vinitius vyšel z „cunicula“ a odebral se do amfiteatru, kde měl místo vedle Petronia mezi ostatními Augustiany.

„Je zde?“ ptal se ho Petronius.

„Není. Zůstala ve věznici.“

„Slyš, co mne ještě napadlo! Ale naslouchaje, dívej se raději na Nigidii, aby se zdálo, že mluvíme spolu o jejím účesu...! Tigellinus a Chilon hledí na nás v této chvíli.“

„Nuže, slyš! Ať Lygii položí v noci do rakve a vynesou z věznice jako nebožku – toho ostatního se domyslíš.“

„Ano,“ odpověděl Vinitius.

Další hovor jim přerušil Tullius Senetio, který nachýliv se k nim, řekl:

„Nevíte, dostanou-li křesťané zbraň?“

„Nevíme,“ odpověděl Petronius.

„Byl bych raději, kdyby ji dostali,“ pravil Tullius, „jinak se aréna velmi brzy stane podobnou řeznickým jatkám. Ale jaký to velkolepý amfiteatr!“

Opravdu, pohled byl nádherný. Nižší sedadla, přeplněná tógami, bělela se jako sníh. Na pozlaceném „pódium“ seděl Caesar s diamantovým náhrdelníkem, se zlatým věncem na hlavě, vedle něho krásná a zachmuřená Augusta, vedle po obou stranách vestálky, vysocí úředníci, senátoři v lemovaných pláštích, vojenská stařešina v lesknoucích se pancéřích, zkrátka vše, co bylo v Římě mocné, skvělé a bohaté. V dalších řadách seděli rytíři a výše se do kruhu černalo moře lidských hlav, nad nimiž splývaly se sloupů girlandy, uvité z růží, lilií, sasanek, břečtanu a vinné révy.

Lid hlučně hovořil, jednotlivci volali na sebe, zpívalo se, chvílemi propukal smích nad nějakým vtipným slovem, které bylo navzájem posíláno z řady do řady, dupalo se nedočkavostí, aby podívaná byla urychlena.

Konečně se dupot stal podoben rachotu hromu a trval bez ustání. Tehdy praefekt města, který již dříve byl se skvělou družinou objel arénu, dal znamení šátkem, na němž se v amfiteatru odpovědělo všeobecným: „Aaa...!“, které se vydralo z tisícerych prsou.

Obvyklá podívaná začínala se honbou na divokou zvěř, a v tom vynikali různí barbaři od severu a jihu.

Tentokrát však mělo býti zvířat až příliš mnoho, a proto se začalo andabaty, totiž lidmi opatřenými přilbami bez otvorů na oči, a tudíž zápasících mezi sebou naslepo. Několik jich, vstoupivši pojednou do arény, začalo mávati ve vzduchu meči, mastigofori pak pomocí dlouhých vidlic postrkovali jedny ke druhým, aby mohlo dojít ke srážce. Elegantnější diváci hleděli lhostejně a pohrdavě na podobné divadlo, lid však se bavil nemotornými pohyby šermířů. A když se nahodilo, že se zápasníci postavili k sobě zády, propukal ve hlasitý smích, volaje: „Napravo!“ – „Nalevo!“ – „Přímo!“ – často uváděje protivníky úmyslně v omyl. Nicméně několik dvojic se střetlo a boj začínal býti krvavý. Zuřivější zápasníci odhazovali štíty, a podavše si levé ruce, aby se od sebe již neodloučili, pravicemi bojovali na život a na smrt. Kdo padl, zdvíhal palec vzhůru, prose tímto znamením o milost; ale na začátku podívané lid obvykle se dožadoval smrti raněných, zvláště, šlo-li o andabaty, kteří majíce tváře zakryty, zůstávali mu neznámi. Zvolna se počet bojujících stále menšil, a když konečně zbyli pouze dva, byli poštváni proti sobě, takže střetnuvše se, padli oba na písek a vzájemně se na něm probodli. Tehdy za výkřiků: „Skončeno!“⁴⁸⁵ zřízenci odstranili mrtvolu, jinoši pak zahrabali krvavé stopy v aréně a posypali je lístky šafránu.

Nyní mělo dojít k vážnějšímu boji, vzbuzujícímu dychtivost nejen u prostého davu, nýbrž i u lidí uhlazených, při kterém mladí patriciové nejednou činili ohromné sázky, obehávající se často do poslední nitky. Hned také začaly kolovati z ruky do ruky tabulky, na něž byla vpisována jména oblíbenců, a současně množství sestercií, jaké každý sázel na svého vyvoleného. „Spectati“, totiž zápasníci, kteří v aréně již vystupovali a dosahovali v ní vítězství, získávali nejvíce přívrženců, nicméně mezi hráči byli i tací, kdož sázeli

485 Peractum est.

značné obnosy na gladiátory nové a úplně neznámé, doufajíce, že dosáhnou obrovských výher, dobudou-li ti tam vítězství. Sázky činil sám Caesar i kněží i vestálky i senátoři i rytíři i lid. Lidé prostého původu, nedostávalo-li se jim peněz, často dávali v sázku vlastní svobodu. Proto také se čekalo s tlukoucím srdcem, někdy i s úzkostí, až se šermíři objeví, a ne jeden hlasitě činil sliby bohům, aby si zjednal jejich přízně pro svého oblíbence.

A tak, jakmile se ozvaly zvuky trub, nastala v amfiteatru chvíle očekávání. Tisíce očí se obrátilo k velikým železným závorám, k nimž přistoupil člověk přestrojený za Charona a za všeobecného mlčení třikrát zaklepal na ně kladivem, jako by vyvolával na smrt ony, kdož byli za nimi ukryti. Potom se pomalu otevřely obě polovice vrat, ukazujíce černý jícen, ze kterého se začali hrnouti do světlé arény gladiátoři. Kráčeli ve skupinách po dvaceti pěti lidech, odděleně Thrákové, odděleně mirmilloni, Samnité, Gallové, všichni těžce ozbrojení, a konečně „retiarii“⁴⁸⁶, držící v jedné ruce síť, ve druhé trojzubec. Při pohledu na ně strhl se tu a tam po lavicích potlesk, který se záhy změnil v jedinou ohromnou a dlouhotrvající bouři. Odshora dolů bylo viděti rozpálené tváře, tleskající dlaně a otevřená ústa, z nichž se vydíraly výkřiky. Oni pak obešli celou arénu stejným a pružným krokem, blýskajíce oružím a bohatou zbrojí, pak se zastavili před císařským „pódiem“, hrdi, klidni a nádherní. Pronikavý hlas rohu ztišil potlesk a tehdy zápasníci vysoko vztyčili pravice, a zvedajíce oči i hlavy k Caesarovi, začali volati či vlastně zpívati táhlými hlasy:

„Ave, Caesar imperator!
Morituri te salutant!“⁴⁸⁷

486 Sítovníci – zápasníci, opatření pouze sítí, trojzubcem a krátkým mečem.

487 Zdráv buď, Caesare vladaři! Ti, kdo jdou na smrt, tě pozdravují!

Pak se rychle rozběhli od sebe, zaujímajíce zvláštní místa na obvodu arény. Měli na sebe udeřiti v celých skupinách, ale dříve bylo dovoleno proslulejším šermířům, aby svedli mezi sebou řadu jednotlivých bojů, ve kterých se nejlépe ukazovala síla, obratnost a odvaha protivníků. A tak hned ze středu „Gallů“ vystoupil zápasník, dobře známý milovníkům amfiteatru pode jménem „Řezníka“ (lanio), vítěz při mnohých hrách. Ve veliké přilbě na hlavě a v pancéři, objímajícím vpředu i zezadu jeho statná prsa, vypadal v záři ve žluté aréně jako obrovský, lesknoucí se chrobák. Neméně proslulý retiarius Calendio vystoupil proti němu.

Mezi diváky začaly se činiti sázky.

„Pět set sestercií na Galia!“

„Pět set na Calendia!“

„U Herkula, tisíc!“

„Dva tisíce!“

Zatím Gall, došed do středu arény, začal opět ustupovati s napřaženým mečem, a snižuje hlavu, bedlivě skrze otvory v přilbě sledoval protivníka, kdežto lehký retiarius rozkošných tvarů jako u sochy, úplně nahý kromě přepásky kolem kyčlí, rychle oběhl kolem nepřítele, půvabně pohazuje sítí, skláněje nebo zvedaje trojzubec a prozpěvuje obvyklou píseň „sítovníků“:

„Nechci tebe, rybu hledám,
Proč mi prcháš, Galle?“⁴⁸⁸

Ale Gall neprchal, neboť se za chvíli zastavil, a zůstav na místě, začal se obracet pouze neznačným pohybem tak, aby měl nepřítele vždy vpředu.

V jeho postavě a příšerně veliké hlavě bylo teď cosi strašlivého. Diváci dokonale porozuměli, že to těžké, do mědi zkované tělo chys-

488 Non te peto, piscem peto. Quid me fugis, Galle?

tá se k náhlému výpadu, kterým boj může být rozhodnut. Sítovník zatím tu k němu přiskakoval, tu zase odskakoval, prováděje svou trojzubou vidlicí pohyby tak rychlé, že je lidský zrak stěží mohl sledovati. Zaskřípění hrotů o štít ozvalo se několikrát, nicméně Gall ani sebou nezatřásl, prokazuje tím svou obrovskou sílu. Všecka jeho pozornost zdála se být upoutána nikoli na trojzubec, nýbrž na síť, která bez ustání kroužila nad jeho hlavou jako zlověstný pták. Diváci, zatajivše dech v prsou, sledovali mistrovskou hru gladiátorů. Lanio, vyhlédnuv si vhodný okamžik, konečně se vrhl na protivníka, ten pak se stejnou rychlostí uhnul se pod jeho mečem a zvednuv paži, vzpřímil se a vrhl síť.

Gall, otočiv se na místě, zachytil ji štítem a pak oba odskočili od sebe. V amfiteatru se ozvaly výkřiky: „Macte!“ – kdežto v nižších řadách začaly se činiti nové sázky. Sám Caesar, který z počátku rozmlouval s vestálkou Rubrií a nevalně si dosud všímal divadla, otočil hlavu do arény.

Oni pak začali opět zápasiti tak zručně a s takovou přesností v pohybech, že se chvíli zdálo, že jim nejde o smrt nebo o život, nýbrž o to, aby ukázali svoji obratnost. Lanio, vyváznuv ještě dvakrát ze sítě, začal opětně ustupovati na obvod arény. Tehdy však ti, kdož mu nepřáli, nechtějíce, aby si odpočinul, začali křičeti: „Napadni!“ Gall uposlechl a napadl. Rámě sítovníkovo se pojednou zalilo krví a síť se mu svezla. Lanio se přikrčil a skočil, chtěje zasaditi poslední ránu. Leč v tom okamžiku Calendio, který se zúmýslně stavěl, že již nemůže vládnouti sítí, prohnul se na stranu, vyhnul se bodné ráně, a vhrouživ trojzubec mezi kolena protivníkova, povalil jej k zemi.

Ten chtěl povstati, ale ve mžiku jej opředly osudné provazce, do nichž každým pohybem silněji si zapléтал ruce i nohy. Zatím hroty trojzubce srážely jej k zemi rychle za sebou. Ještě jednou vynaložil všechny síly, opřel se o ruku a vzepjal se, aby povstal – marně! Ještě zvedl ke hlavě ochabující ruku, ve které nemohl již udržeti meč,

a padl naznak. Calendio přitlačil mu k zemi krk hroty vidlice a opřev se oběma rukama o jejich žerd', otočil se směrem k císařské loži.

Celý cirk se začal otřásati potleskem a lidským řevem. Pro ty, kdož přáli Calendiovi, byl jim on v tom okamžiku větší nežli Caesar, ale právě proto zmizela v jejich srdci nenávist i proti laniovi, jenž na útraty vlastní krve jim nacpal kapsy. Rozdvojila se tudíž přání lidu. Na všech lavicích ukázaly se z polovice znamení smrti, z polovice milosti; ale síťovník se díval jen do lože Caesarovy a vestálek, čekaje, jak oni rozhodnou.

Na neštěstí neměl Nero lania rád, poněvadž při posledních hrách před požárem, uzavřev sázku proti němu, prohrál, spoléhaje na Licinia, značný obnos, vystrčil tedy ruku z pódia a obrátil palec k zemi.

Vestálky opakovaly to znamení ihned nato. Tehdy Calendio poklekl Gallovi na prsa, vyňal krátký meč, který nosil u pasu, a poodhrnuv pancéř u krku protivníkovu, vrazil mu do hrdla trojhranný hrot až po rukojeť.

„Peractum est!“ rozlehly se hlasy v amfitheatru.

Lanio nějakou dobu sebou trhal jako podříznutý býk a nohama kopal do písku, potom se natáhl a zůstal bez hnutí.

Merkur⁴⁸⁹ nepotřeboval se přesvědčovati žhavým železem, žije-li ještě. Byl brzy odstraněn a pak vystoupily jiné dvojice, po jejichž zápase teprve se rozpoutal boj celých skupin. Lid se ho účastnil duší, srdcem, očima; řval, hulákal, hvízdal, tleskal, smál se, povzbuzoval bojovníky, zuřil. Gladiátoři, rozdělení v aréně ve dvě skupiny, zápasili se vzteklostí divokých zvířat; prsa narážela na prsa, těla se splétala ve smrtelném objetí, v kloubech praskaly statné údy, meče se hroužily do prsou a břich, ze zbledlých úst se chrlila krev do písku. Několik nováčků bylo ke konci zachváčeno strachem tak děsným, že vytrhnuvše se z víru, dali se na útěk, ale mastigofo-

489 Zde v přeneseném slyslu zřízenec, který se v cirkusě přesvědčoval žhavým železem o skutečné smrti padlého.

rové ihned je zahnali do bitvy biči, na jejichž konci bylo olovo. Na písku se tvořily veliké, tmavé skvrny; čím dále tím více nahých a ozbrojených těl leželo podle sebe v řadě jako snopy. Živí bojovali na mrtvolách, naráželi na sebe pancéři, štíty, zkrvavující si nohy i zlámané oruží a padali. Lid samou radostí byl všecek bez sebe, opájel se smrtí, dýchal jí, nasycoval zrak pohledem na ni a s rozkoší vdechoval do plic její výpary.

Přemožení padli skoro všichni. Sotva jen několik raněných pokleklo uprostřed arény a třesouc se vztahovalo k divákům ruce s prosbou o milost. Vítězům byly rozdány odměny, věnce, olivové ratolesti a nastoupila chvíle odpočinku, která z rozkazu vševládného Caesara změnila se v hostinu. Ve vázách byly zapáleny vonné byliny. Postřikovači skrápěli lid šafránovým a fialovým deštěm. Byly roznášeny ochlazující nápoje, pečená masitá jídla, sladké pečivo, víno, olivy a ovoce. Lid všecko hltal, rozprávěl a jásal ku poctě Caesarově, aby jej naklonil ke štědrosti tím větší. A vskutku, když byl ukojen hlad a uhašena žízeň, sta otroků vnesla koše plné dárků a z těch pacholata, oblečená za Amorky, vybírala různé předměty a oběma rukama je rozhazovala mezi lavice. Ve chvíli, když byly rozdávány loterní „tessery“, vznikla rvačka: lidé se tlačili, poráželi, šlapali druh po druhu, křičeli o pomoc, přeskakovali řady sedadel a dusili se ve strašlivé tlačenci, neboť komu se dostalo šťastnějšího čísla, mohl vyhrát třeba i dům se zahradou, otroka, nádherný šat nebo zvláštní divoké zvíře, které pak ihned zase prodával do amfiteatru. Povstávaly za tou příčinou takové zmatky, že praetoriáni musili často zavádět pořádek, po každém rozdávání pak byli z hlediště vynášeni lidé se zlomenýma rukama, nohama, nebo dokonce ušlapaní v tlačenci k smrti.

Ale ti bohatší neúčastnili se boje o „tessery“. Augustiani se bavili tentokrát pohledem na Chilona a posměchy nad jeho marnou námahou, aby ukázal lidem, že na boj a prolévání krve může se dívat tak dobře jako každý jiný. Marně však nešťastný Řek vraštil obočí,

hryzl se do rtů a zatínal pěsti tak, že se mu až nehty vrážely do dlaní. Jeho řecká přirozenost právě tak jako jeho osobní zbabělost nesnášely takových podívaných. Tvář mu zbledla, čelo se operlilo krůpějemi potu, rty zesinaly, zuby začaly drkotati a tělo bylo zachváčeno třesavkou. Po skončeném boji přišel poněkud k sobě, ale když si o něho jiní brousili jazyky, popadl jej náhlý hněv a Chilon začal se zoufale brániti.

„Vida, Řeku, pohled na roztrhanou lidskou kůži je ti nesnesitelný!“ řekl Vatinius, tahaje ho za plnovous.

Chilon vycenil na něho své poslední dva žluté zuby a odvětil:

„Můj otec nebyl ševcem, a proto jí nedovedu spravovat.“

„*Macte! Habet!*“ zvolalo několik hlasů.

Ale jiní si tropili smích dále:

„On za to nemůže, že má v prsou kus sýra místo srdce!“ zvolal Senetio.

„Ty zase nemůžeš za to, že máš místo hlavy měchýř,“ odvětil Chilon.

„Snad se z tebe stane gladiátor! Vypadal bys hezky se sítí v aréně!“

„Kdybych do ní chytil tebe, chytil bych zasmrádajícího tulpasa.“

„A co bude s křesťany?“ ptal se Festus z Ligurie⁴⁹⁰. „Nechtěl by ses státi psem a kousat je?“

„Nerad bych se stal tvým bratrem.“

„Ty maeotský⁴⁹¹ trubče!“

„Ty ligurský mezku!“

„Nejspíše tě svědíl kůže, ale neradil bych ti, abys mne požádal, abych tě poškrabal.“

„Poškrab sám sebe! Rozškrabeš-li si puchýř, zničíš, co je u tebe nejlepšího!“

490 Krajina v severní Itálii.

491 Maeotové – starověký národ usídlený u Azovského moře.

A tímto způsobem napadali oni jeho a on zase jedovatě je odrážel za všeobecného smíchu. Caesar tleskal do dlaní, opakoval: „Macte!“ a štal je proti sobě. Za chvíli se však přiblížil Petronius, a dotknuv se Řekova ramene hůlkou, vyřezávanou ze sloní kosti, řekl chladně:

„To je dobře, filosofe, ale v jednom jsi pochybil: bohové tě stvořili kapsářem, ty ses však stal démonem, a proto nevydržíš!“

Stařec se na něho podíval svýma zarudlýma očima, nicméně tentokrát nějak nenašel připraveného odseknutí. Na chvíli se odmlčel, potom odpověděl s jakýmsi přemáháním:

„Vydržím...!“

Zatím však trouby ohlašovaly, že přestávka ve hře je skončena. Lidé začali opouštět zvláštní oddělení, ve kterých se nahromadili, aby si narovnali nohy a pohovořili si. Vznikl všeobecný ruch a obvyklé hádky pro sedadla dříve obsazená. Senátoři a patriciové spěchali na svá místa. Zvolna se tišil hluk a amfiteatr přicházel do pořádku. V aréně se ukázal hlouček lidí, aby ještě tu i tam rozhrabali pískové hroudy, oblepené sedlou krví.

Docházelo na křesťany. Protože však to byla nová podívaná pro lid a nikdo nevěděl, jak se zachovají, byli všemi očekáváni s jakousi zvědavostí. Nálada v davech byla napjata, poněvadž se doufalo, že dojde ke kromobyčejným výjevům, ale byla nepřátelská. Vždyť lidé, kteří se nyní měli objeviti, spálili Řím a jeho odvěké poklady! Vždyť se sytili krví nemluvnat, otravovali vody, proklínali celé lidské pokolení a dopouštěli se nejhanebnějších zločinů! Rozdrážděné nenávisti nestačily nejkrutější tresty proti nim, a svírala-li srdce nějaká obava, pak to byla jen obava o to, budou-li muka těchto zlověstných odsouzenců odpovídati jejich zločinům.

Zatím slunce vystoupilo vysoko a jeho paprsky, pronikající nachovým „velariem“, naplnily amfiteatr krvavým přísvitem. Písek nabyl ohnivé barvy a v této záři, v lidských tvářích právě tak jako v prázdné aréně, která se za chvíli měla naplniti lidskými mukami a zvířecí zuřivostí, bylo cosi strašlivého. Zdálo se, že se ve vzduchu

vznáší hrůza a smrt. Dav, jindy veselý, zarputile se odmlčel vlivem nenávisti. Tváře měly výraz plný záští.

Vtom dal praefekt znamení. Tehdy se objevil týž stařec, jenž byl přestrojen za Charona a vyvolával gladiátory na smrt, a přešed volným krokem přes celou arénu, za hlubokého ticha opět třikrát zabušil kladivem na dveře.

Po celém amfiteatru ozval se hlasitý šum:

„Křesťané! Křesťané...!“

Zaskřípěla železná vrata; ve tmavých otvorech rozlehly se obvyklé křiky mastigoforů: „Na písek!“ a v jediné chvíli zalidnila se aréna zástupy jakýchsi silvanů⁴⁹², pokrytých kožemi. Všichni běželi poněkud rychle, horečně, a dorazivše do středu kruhu, poklekli se zvednutýma rukama druh u druhu. Lid se domníval, že je to prosba o smilování, a rozzuřen takovou zbabělostí, začal dupati, hvízdati, házetí prázdnými nádobami od vína, okousanými kostmi a řvati: „Zvířata! Zvířata...!“ Ale náhle se stalo cosi neočekávaného. Ze středu huňatého zástupu totiž zahlaholily zpívající hlasy a v témž okamžiku zazněla píseň, která po prvé byla slyšena v římském cirku:

„Christus regnat...!“⁴⁹³

Tehdy se lidu zmocnil úžas. Odsouzenci zpívali, majíce oči zdviženy k velariu. Bylo viděti pobledlé, ale téměř nadšené tváře. Všichni porozuměli, že ti lidé neprosí o smilování a že se zdá, jako by neviděli cirku ni senátu, ni Caesara. *Christus regnat!*

I znělo stále mohutněji – a v lavicích mezi řadami diváků až tam nahoru nejeden si dával otázku: Co se to děje a kdo je ten *Christus*, jenž kraluje v ústech těchto lidí, kteří mají zemřít? Ale zatím byla

492 Lesní muži, lesní bůžci.

493 Kristus panuje.

otevřena nová mřížová vrata a do arény přihnaly se v divokém úprku a za štěkotu celé smečky psů: plavých, obrovských hafanů molosských z Peloponesu, pruhovaných psů z Pyrenejí a huňáčů z Hibernie, kteří se podobali vlkům a byli úmyslně vyhladověni, se vpadlými boky a krvavými očima. Vytí a skučení naplnilo celý amfiteatr. Křesťané dozpívavše, klečeli nepohnutě, jako by zka-meněli, opakující pouze jedním vzlykavým sborem: *Pro Christo! Pro Christo!* Psi zvětřivše lidi pod kožemi zvířat a překvapeni jejich nehybností, neodvažovali se z počátku vrhnouti se na ně. Jedni vyskakovali na stěny loží, jako by se chtěli dostat k divákům, druzí pobíhali kolem, zuřivě štěkající, jako by pronásledovali nějakou neviditelnou zvěř. Lid se rozlítil. Zařvalo tisíce hlasů; někteří z diváků napodobovali řev zvířat, jiní štěkali jako psi, jiní opět šťvali ve všech jazycích. Amfiteatr se otřásal vřavou. Rozdráždění psi tu začali dorážeti na klečící, tu zase ještě ustupovali, klapající zuby, až konečně jeden z molosských hafanů zaťal tesáky do zad ženy, klečící vpředu, a vtáhl si ji pod sebe.

Tehdy desítky jich se vrhly mezi křesťany jako do průlomu. Davy přestaly řvát, aby se dívaly s větší pozorností. Za vytí psů a kňučení bylo ještě slyšeti žalostné hlasy mužské i ženské: *Pro Christo! Pro Christo!* – ale v aréně tvořily se shluky z lidských a psích těl, jež sebou trhala. Krev nyní tekla z rozsápaných těl proudem. Psi si vzájemně rvali krvavé lidské údy. Zápach krve a roztrhaných vnitřností udusil arabské vůně a naplnil celý cirk. Nakonec bylo již jen tu a tam viděti jednotlivé klečící postavy, které byly brzy napadeny pobíhajícími, vyjícími smečkami.

Vinitius, jenž v okamžiku, když křesťané vběhli dovnitř, zvedl se a otočil, aby podle úmluvy a slibu ukázal fossorovi stranu, na které byl mezi lidmi Petroniovými skryt apoštol, opět se posadil a seděl s tváří nebožtíka, hledě skleněnými očima na strašlivé divadlo. Z počátku jej nadobro zdrtila obava, že fossor se mohl zmýlit a že Lygie může býti mezi oběťmi, ale když uslyšel hlasy: „*Pro Christo!*“ –

když viděl muka tolika obětí, které umírajíce vydávaly svědectví pravdě i svému Bohu, zmocnil se ho jiný pocit, rozrývací jako nej-hroznější bolest, a přece jen neskonalý, že když Kristus sám zemřel v mukách a když hynou za něho tisíce, když jest proléváno moře krve, jediná kapka zde že nic neznamená, a že je dokonce i hříchem prositi o smilování. Ta myšlenka vyvstávala u něho pohledem do arény, pronikala jím se stenáním umírajících a se zápachem z jejich krve. Nicméně se modlil a opakoval zprahlými rty: „Kriste! Kriste! I Tvůj apoštol se modlí za ni!“ Pak se mu zakalila paměť, pozbyl jasného vědomí o tom, kde jest, jen se mu zdálo, že krev v aréně stále více proudí, že se vzdouvá a odteče z cirku na celý Řím. Ostatně, neslyšel ničeho, ani vytí psů, ani řevu lidu, ani hlasů Augustianů, kteří pojednou začali volati:

„Chilon omdle!!“

„Chilon omdle!“ opakoval Petronius, obraceje se směrem k Řekovi.

A ten omdlel opravdu, seděl bled jako plátno, s hlavou nazad nachýlenou a se široce otevřenými ústy, podobaje se mrtvole.

V téže chvíli začali vháněti do arény nové do zvířecích koží zašité oběti.

Ty okamžitě klekly jako jejich předchůdci, ale zchvácení psi nechtěli jich rozsápávati. Sotva jen několik se jich vrhlo na ty, co klečeli nejblíže, kdežto ostatní, lehnuvše si a vysoko zvednuvše zakrvácené čumáky, začali rychle pohybovati boky a těžce supěti.

Tehdy lid, znepokojený v duších, ale spitý krví a rozběsněný, začal hulákati pronikavými hlasy: „Lvy! Lvy! Pustit lvy...!“

Lvi měli býti ponecháni pro následující den, ale v amfiteatrech vynucoval si lid svoji vůli proti všem, dokonce i proti Caesarovi. Jediný jen Kaligula, smělý a vrtkavý ve svých choutkách, opovážil se vzepřítí, ano stávalo se i někdy, že rozkázal, aby lid byl tloučen kyji, než i on nejčastěji podléhal. Nero, jemuž byl potlesk dražší nade všecko ve světě, nevzpíral se nikdy, tím méně pak se vzpíral nyní,

když běželo o uchlácholení davů, podrážděných po požáru, jakož i o křesťany, na které chtěl svaliti vinu za pohromu.

Dal tedy znamení, aby bylo otevřeno „cuniculum“, a lid spatřiv to, ihned se upokojil. Bylo slyšeno zaskřípání mřížových vrat, za nimiž byli lvi. Psi při pohledu na ně srazili se v jednu kupu na protější straně obvodu, tiše kňučíce, kdežto lvi se začali do arény hrnouti jeden po druhém, obrovští, plaví, s velikými huňatými hlavami. Sám Caesar otočil k nim svoji unavenou tvář a přiložil si smaragd na oko, aby si je lépe prohlédl. Augustiani je uvítali potleskem; davy je počítaly na prstech, sledujícíe přitom chtivě, jaký dojem činí pohled na lvy u křesťanů, kteří klečeli uprostřed a opět jali se opakovati slova, jež mnohým byla nesrozumitelná, ale všechny dráždila: „*Pro Christo! Pro Christo...!*“

Avšak lvi přesto, že byli vyhladovělí, nespíchlali k obětem. Zarážela je rudá záře v aréně, a proto mhouřili oči, jako by byli oslněni; někteří líně protahovali svá těla, majíce barvu zlata, někteří zívali, rozvírajíce tlamy – řekl bys, že chtějí divákům ukázati strašlivé tesáky. Potom však zápach krve a rozsápaných těl, jichž v aréně leželo množství, začal u nich účinkovati. Záhy se jejich pohyby staly neklidny, hřívy se ježily, nozdry chtivě do sebe vtahovaly vzduch. Jeden se náhle vrhl na mrtvolu ženy s rozsápaným obličejem, a lehnuv si předními tlapami na tělo, jal se ztuhlou krev olizovati špičatým jazykem, druhý se přiblížil ke křesťanu, držícímu na rukou dítě, které bylo zašito do kůže kolouchovy.

Dítě se tráslo křikem a pláčem, křečovitě objímajíc otce kolem krku, ten pak snaže se, aby mu aspoň o chvíli prodloužil život, namáhal se, aby lva odehnal od krku a aby dítě předal těm, co klečeli dále. Ale křik i pohyby dráždily lva. Pojednou vydal ze sebe krátký, přerušovaný řev, strhl dítě jediným rozmachem tlapy, a prudce popadnuv do tlamy otcovu hlavu, rozmáčkl ji v okamžiku.

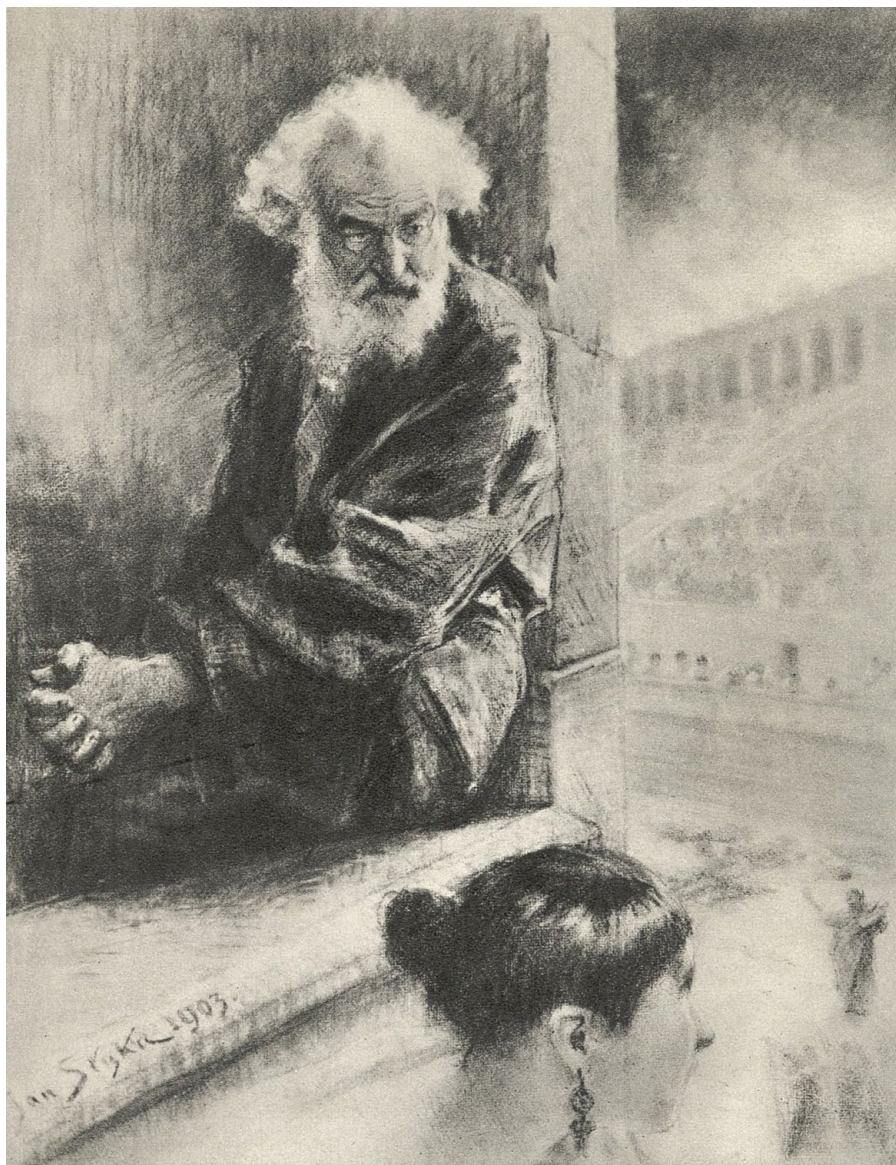
Při pohledu na to všichni ostatní lvi vrhli se na hlouček křesťanů. Několik žen nemohlo zadržeti výkřik zděšení, lid však jej přehlu-

šoval potleskem, který se nicméně záhy ztišil, poněvadž touha po podívané zvítězila. Tehdy byly viděny strašlivé věci: hlavy, které celé mizely v jícních tlam, prsa, roztržená po celé ploše jediným rozmachem tesáků, vyrvaná srdce i plíce; bylo slyšeti chrupání kostí v zubech. Někteří lvi, popadnuvše oběti za boky nebo kříže, pobíhali v divokých skocích po aréně, jako by hledali skryté místo, kde by je mohli pozřít; jiní ve vzájemném boji vzpínali se proti sobě, objímajíce se tlapami jako zápasníci a naplňující amfiteatr řevem. Lidé vstávali z míst; jiní, opouštějíce sedadla, sestupovali po odděleních níže, aby lépe viděli, a tísnili se v nich až k smrti. Zdálo se, že rozzuřené davy vtrhnou nakonec do arény a začnou rozsápávati společně se lvy. Chvillemi bylo slyšeti nelidskou vřavu, chvílemi potlesk, chvílemi řev zvířat, harašení, klepot tesáků, vyty molosských psů, chvílemi jen sténání.

Caesar, přidržuje si smaragd u oka, díval se nyní pozorně. Tvář Petroniova nabyla výrazu odporu a opovržení. Chilon byl již dříve vyneszen z cirku.

A z cuniculů byly vyháněny stále nové oběti.

Z nejvyšší řady v amfiteatru díval se na ně apoštol Petr. Nikdo na něho nehleděl, poněvadž byly všechny hlavy obráceny k aréně, a proto vstal a jako kdysi ve vinici Corneliově křížem žehnal na smrt a věčnost těm, kteří měli býti jati, tak nyní žehnal těm, kdož hynuli pod tesáky zvířat, i jejich krvi i jejich mukám i mrtvým tělům, změněným v beztvaré hmoty, i duším, odletujícím z krvavého písku. Někteří zvedali k němu oči a tehdy se jim zjasňovaly tváře a oni se usmívali, vidouce nad sebou tam vysoko znamení kříže. Jemu pak se rozdíralo srdce i pravil: „Ó, Pane, buď vůle Tvá, neboť ke slávě Tvé, na svědectví pravdě, hynou tyto ovce mé! Ty Jsi rozkázal, abych je pásal, nuže, podrobuji se Ti, Ty pak, Pane, sečti je, vezmi k Sobě, zhoj rány jejich, zkonejši bolest jejich a dopřej ještě většího štěstí, nežli poznali zde muk!“

Z nejvyšší řady v amfiteatru díval se na ně apoštol Petr.

A loučil se s nimi, s jedněmi po druhých, se hloučkem po hloučku, a to s láskou tak velikou, jako by to byly jeho děti, které odevzdával přímo do rukou Kristových. Vtom Caesar buďto ze zuřivé vášně, nebo z touhy, aby podívaná překonala vše, co bylo dosud viděno v Římě, zašeptal několik slov ke praefektovi města, ten pak, opustiv pódium, neprodleně se odebral do cuniculů. A sám lid byl překvapen, když za chvíli opět uzřel otvírající se mřížová vrata. Byla nyní vpuštěna zvířata všeho druhu: tygři od břehů Eufratu, numidští pardálové, medvědi, vlci, hyeny, šakalové. Celá aréna jako by se pokryla pohyblivou vlnou pruhovaných, žlutých, plavých, tmavých, brunátných i skvrnitých koží. Povstal vír, ve kterém oči nemohly již ničeho rozeznati kromě strašlivého převalování se a kupení hřbetů šelem. Podívaná pozbyla vzhledu skutečnosti a proměnila se v jakousi orgii krve, v jakýsi děsný sen, v jakési příšerné řádění pomateného rozumu. Míra byla dovršena. Za řevu, vytí a kňučení ozvaly se tu a tam na lavicích diváků pronikavé křečovitě chechtoty žen, jejichž síly byly konečně vyčerpány. Lidem bylo hrůzostrašně. Tváře se zasmušily. Různé hlasy začaly volati: „Dosti! Dosti!“

Ale snazší bylo vpustiti zvířata dovnitř nežli je zahnati zpět. Nicméně Caesar připadl na prostředek, jak vyčistiti od nich arénu, a ten byl spojen s novým vyražením pro lid. Ve všech odděleních objevily se mezi lavicemi hloučky černých, pery a náušnicemi vyzdobených Numidů s luky v rukou. Lid uhodl, k čemu dojde, a uvítal je výkřiky spokojenosti, oni pak se přiblížili k obvodu a vloživše šípy na tětivy, začali stříleti z luků do skupin šelem. Byla to opravdu nová podívaná. Štíhlá, černá těla prohýbala se nazad, napínajíce pružné oblouky a vysílajíce šíp za šípem. Drnčení tětív a svištění opeřených šípů splývalo v jedno s řevem zvířat a výkřiky obdivu u diváků. Vlci, medvědi, pardálové i lidé, kteří ještě zůstali živi, padali hustě vedle sebe. Tu a tam lev, ucítiv šíp v boku, otáčel prudkým pohybem tlamu, stisknutou vzteky, aby chytil dřevce a rozmačkal je.

Jiní kňučeli bolestí. Zvířecí drobotina, stržena v poplach, pobíhala arénou naslepo nebo tloukla hlavami do mříží, ale šípy zatím jen svištěly a svištěly, dokud všecko, co bylo živo, nepadlo v posledních křečích zmírání.

Tehdy se do arény vrátila sta cirkových otroků, opatřených rýči, lopatami, košťaty, koši na vynášení vnitřností a pytli s pískem. Jedni se hrnuli za druhými a po celém okruhu rozvířila se horečná práce. Brzy byla plocha arény očištěna od mrtvol i zdechlin, od krve a nečistoty, pak rozryta, urovnána a posypána silnou vrstvou čerstvého písku. Potom vběhli Amorkové, rozhazující plátky růží, lilií a nejrozmanitějšího kvítí. Nanovo byly zapáleny kadidelnice a staženo velarium, protože slunce již značně pokleslo.

Davy dívající se na sebe s údivem, ptaly se navzájem, jaká ještě podívaná na ně čeká dnešního dne.

A vskutku čekala taková, jaké se nikdo nenadál. Caesar totiž, který od nějaké doby opustil pódium, objevil se pojednou v aréně, vyzdobené kvítím, oděn porpurovým pláštěm a opatřen zlatým věncem. Dvanáct zpěváků s kytarami v rukou ubíralo se za ním, on pak, drže stříbrnou loutnu, slavnostním krokem vstoupil do prostřed a několikrát se ukloniv divákům, zvedl oči k nebi a nějakou dobu takto stál, jako by čekal na vnuknutí.

Pak udeřil v struny a začal zpívat:

„Ó, zářný synu bohyně Léty,
Tenedu⁴⁹⁴ vládce, Killy⁴⁹⁵ a Chrysy⁴⁹⁶,
jak že jsi mohl, v ochraně maje
posvátné město, Ilion drahé,
vydat je zlobě Achajců krutých,

494 Řecký ostrov u trojského pobřeží.

495 Starořecké město v severozápaním výběžku Malé Asie.

496 Starořecké město v severozápaním výběžku Malé Asie.

strpěti, aby oltáře svaté
zbroceny byly krví těch z Troje?
K tobě se starců třesoucí ruce,
ó, Stríbroluký, v dálku jenž míříš,
k tobě i matky z hloubi svých srdcí
zvedaly hlasy hroužené v slzách,
bys k jejich dětem soucit měl vřelý!
Kámen by spíše nářkem tím hnul se,
ty však, Sminthei⁴⁹⁷, méně jsi citliv
k lidskému bolu nežli ten kámen...!“

Píseň zvolna přecházela v žalostnou a boluplnou elegii. V cirku nastalo ticho. Za chvíli Caesar, sám vzrušen, začal zpívat dále:

„Jak's mohl zvukem formingy božské
přehlušit vzlykot srdcí i výkřik,
když oko slzou dnes ještě vlhou
zamženo bývá jako květ rosou?
Při žalném pění smutné té písně,
jež z sutin města, z popelů jeho,
požáry nítí, hrůzy, den zkázy –
Sminthei, kde jsi tenkrát as meškal?“

Tu mu hlas selhal a oči zvlhly. Na řasách vestálek se ukázaly slzy, lid naslouchal tiše a potom propukl v dlouhou, neustávající bouři potlesku.

Zatím zvnitřku vomitorií, jež byla otevřena za účelem větrání, dolétalo skřípění vozů, na které byly nakládány krvavé trupy křesťanů,

497 „Myši“ – příjmení Apollonovo, myš v kultu tohoto boha znamenala věštecký symbol.

mužů, žen i dětí, aby odvezeny byly do strašlivých jam, zvaných „puticuli“.

A apoštol Petr držel svoji bílou, třesoucí se hlavu oběma rukama a volal v duchu:

„Pane, Pane, komu Jsi svěřil vládu nad světem? A přesto chceš založiti své sídlo v tomto městě?“

Svištění opeřených šípů splývalo v jedno s řevem zvířat.

LVII

Zatím se slunce schýlilo k západu; zdálo se, že se rozplyne ve večerních červácích. Podívaná byla u konce. Davy začaly opouštět amfiteatr a hrnouti se do města skrze východy, zvané vomitoria. Pouze Augustiani otáleli, čekajíce, až odplují vlny. Celý jejich zástup, opustiv svá místa, shromáždil se u pódia, na kterém se Caesar opět objevil, aby vyslechl pochvaly. Jakkoliv diváci neskrbli vůči němu potleskem hned po skončení písně, jemu to nestačilo, neboť doufal, že to bude nadšení, dostupující až ztřeštěnosti. Marně také nyní zněly pochvalné hymny, marně líbaly vestálky jeho „božské ruce“ a Rubrie se při tom ukláněla tak, že její ryšavá hlava dosahovala k jeho hrudi. Nero nebyl spokojen a nedovedl toho utajiti. Byl také jat podivením a zároveň nepokojem, že Petronius zachovává mlčení. Nějaké to pochvalné slovo z jeho úst, které by přitom trefně vyzdvihlo přednosti písně, bylo by mu v této chvíli velikou útěchou. Konečně nemoha vydržeti, pokynul na něho, a když ten vešel na pódium, řekl:

„Mluv...“

Ale Petronius odvětil chladně:

„Mlčím, neboť nemohu nalézt slov. Překonal jsi sám sebe.“

„Tak se zdálo i mně – a přece ten lid...“

„Můžeš-li žádati od míšenců, aby se znali v poesii?“

„Nuže, všiml sis i ty, že mně nebylo poděkováno tak, jak jsem si zasloužil?“

„Protože sis vyvolil nevhodný okamžik.“

„Proč?“

„Protože mozky, začouzené zápachem krve, nemohou pozorně poslouchati.“

Nero zatínal pěsti a odvětil:

„Ach, ti křesťané! Spálili Řím a teď se dopouštějí bezpráví i na mně! Jaké tresty si ještě na ně vymyslím?“

Petronius upozoroval, že se dal špatnou cestou a že jeho slova setkávají se s výsledkem opačným, nežli jakého zamýšlel dosáhnouti; chtěje tedy obrátiti mysl Caesarovu v jiný směr, naklonil se k němu a zašeptal:

„Tvá píseň je čarokrásná, ale učiním jen jednu poznámku: ve čtvrté řádce třetí sloky metrika trochu pokulhávala.“

A Nero se zapálil ruměncem studu, jako by byl dopaden při hanebném činu, i pohlédl se strachem a odpověděl rovněž tiše:

„Ty si všeho všimneš...! Víím...! Přepřacuji to...! Ale nikdo jiný toho nepostřehl, není-liž pravda? Ty pak, pro smilování boží, nezmiňuj se nikomu... je-li ti – život milý...!“

Nato Petronius svažil obočí a odpověděl jako v návalu omrzelosti a zošklivění:

„Můžeš mne, božský, odsouditi k smrti, překážím-li ti, ale nestraš mne jí, neboť bohové nejlépe vědí, bojím-li se jí!“

A takto mluvě, začal se dívati Caesarovi přímo do očí, ten pak za chvíli odvětil:

„Nehněvej se...! Víš, že tě mám rád...“

„To je zlé znamení!“ napadlo Petronia.

„Chtěl jsem vás dnes pozvati na hostinu,“ pokračoval Nero, „ale chci se raději zavřítí a uhladiti onu prokletou řádku třetí sloky. Kromě tebe mohl si chyby všimnouti ještě Seneka a snad i Secundus Karinas, ale těch se zbavím ihned.“

To praviv, zavolal Seneku a prohlásil mu, že společně s Akratem a Secundem Karinem jej posílá do Itálie a do všech provincií pro peníze, které jim prikazuje vybrati z měst, venkova, z proslulých chrámů, zkrátka odevšad, kde jen možno bude je naléztí nebo vydříti. Seneka však, jenž pochopil, že mu je svěřována činnost lupiče, svatokrádce a zbojníka, bez obalu odmítl.

„Musím jeti na venkov, pane,“ řekl, „a čekati tam na smrt, protože jsem stár a mé nervy postonávají.“

Iberské nervy Senekovy, silnější nežli Chilonovy, snad nepostonávaly, ale jeho zdraví bylo vůbec podryto, neboť vypadal jako stín a hlava mu poslední dobou úplně zbělela.

Nero pohlédnuv na něho, také si pomysll, že snad nebude dlouho čekati na jeho smrt, i odvětil: „Nechci tě nutiti k cestě, jsi-li nemocen, ale protože z lásky, jakou k tobě chovám, chci tě mítí nablízku, nuže, místo abys odjel na venkov, zavřeš se do svého domu a neopustíš ho!“

Pak se dal do smíchu a řekl:

„Až pošlu Akrata a Karina samy, jako bych vlky poslal pro ovce. Koho bych měl ustanoviti nad nimi?“

„Ustanov mne, pane!“ řekl Domitius Afer.

„Nikoli! Nechci přivolati na Řím hněv Merkura, který by se zastyděl za vaše zlodějství! Potřebuji nějakého stoika, jako je Seneka nebo můj nový přítel – filosof Chilon.“

To řka začal se ohlížeti a ptal se:

„A co se stalo s Chilonem?“

Chilon, jenž přišel na čerstvém vzduchu k sobě, vrátil se do amfiteatru k Caesarově písni, přišoural se a řekl:

„Zde jsem, zářivý plode slunce a měsíce! Byl jsem nemocen, ale tvůj zpěv mne uzdravil.“

„Pošlu tě do Achaie,“ řekl Nero. „Ty jistě víš do groše, kolik je tam v každém chrámě!“

„Učiň tak, Die, a bohové ti složí takovou daň, jaké nikdy nikomu nesložili.“

„Učinil bych tak, ale nechci tě připraviti o podívanou na hry.“

„Baale...!“ řekl Chilon.

Augustiani však byli tomu rádi, že se Caesarova nálada zlepšila, začali se smáti a volati:

„Nikoli, pane! Nepřipravuj tohoto statečného Řeka o podívanou na hry!“

„Ale zbav mne, pane, podívané na tato kejhavá, kapitolská housata, jejichž mozky všechny dohromady by se nevešly ani do žaludové číšky,“ odvětil Chilon. „Píši právě, prvorozený synu Apollonův, řecký hymnus na tvoji počest, a proto chci strávit několik dní ve chrámu Mus, abych je prosil o vnuknutí.“

„Ó, nikoli!“ zvolal Nero. „Rád by ses vykroutil od příštích her. Z toho nebude nic!“

„Přísahám ti, pane, že píši hymnus!“

„Nuže, napíšeš jej v noci! Pros Dianu o vnuknutí, to je přece Apollonova sestra!“

Chilon svěsil hlavu, zlostně se dívaje na přítomné, kteří se znovu začali smáti.

Caesar pak, obrátiv se k Senetiovi a Suiliovi Nerulinovi, řekl:

„Představte si, že z křesťanů, určených pro dnešek, byli jsme s to vypořádati se sotva s polovinou!“

Nato starý Aquilus Regulus, veliký znatel věcí, jež se týkaly amfiteatru, rozmýšlel se chvíli a pak se ozval:

„Ta podívaná, při které vystupují lidé *sine armis et sine arte*⁴⁹⁸, trvá skoro stejně dlouho, ale méně zajímá.“

„Rozkáži, aby jim dána byla zbraň,“ odpověděl Nero.

Ale pověřivý Vestinus náhle se probral ze zamyšlení a ptal se tajemným hlasem:

„Všimli jste si, že křesťané umírajíce, něco vidí? Vzhlížejí k nebi a umírají, jako by netrpěli. Jsem jist, že cosi vidí...“

To praviv, zvedl oči k hořejšku amfiteatru, nad nímž noc již začala natahovati své hvězdami přeplněné „velarium“. Jiní však odpovíděli smíchem a žertovnými poznámkami, co mohou křesťané viděti ve chvíli smrti. Zatím dal Caesar znamení otrokům držícím

498 Beze zbraní a bez umění.

pochodně a opustil cirk, za ním pak vestálky, senátoři, úředníci a Augustiani.

Byla jasná, teplá noc. Před cirkem ještě se valily davy, zvědavé viděti odjezd Caesarův, ale nějak posupné a zamlklé. Tu a tam se ozval potlesk, ale hned zase utichl. Ze „spoliaria“⁴⁹⁹ bez ustání vyvážely skřípějící vozy zkrvavené mrtvoly křesťanů.

Petronius a Vinitius konali cestu zamlklí. Teprve blízko letohrádku ptal se Petronius:

„Přemýšlel jsi o tom, co jsem ti řekl?“

„Tak jest!“ odvětil Vinitius.

„Věříš, že i pro mne je to nyní záležitost svrchované důležitosti? Musím Lygii osvoboditi proti vůli Caesarově i Tigellinově! Toť zrovna jako boj, ve kterém jsem si umínil zvítěziti. Toť zrovna jako hra, ve které chci vyhráti, byť i na útraty vlastní kůže... Dnešní den mne ještě utvrdil v předsevzetí.“

„Odplatíš tobě Kristus!“

„Uvidíš!“

Takto rozmlouvající, stanuli přede dveřmi letohrádku a vystoupili z lektiky. V tom okamžiku přistoupila k nim jakási tmavá postava a ptala se:

„Je někdo z vás šlechtyný Vinitius?“

„Ano,“ odvětil tribun. „Co chceš?“

„Jsem Nazarius, Miriamin syn, přicházím z věznice a přináším ti zprávu o Lygii.“

Vinitius položil mu ruku na rameno a při záři pochodní začal se mu dívati do očí, nemoha promluvit ani slova; Nazarius však uhodl otázku, zmírající mu na rtech, a odvětil:

„Je dosud živa. Posílá mne k tobě Ursus, pane, abych ti vyřídil, že se dívka v horečce modlí a opakuje tvé jméno.“

499 Svlékárna ve starořímském amfiteátru, kde býval padlým gladiátorům svlékán šat a zbraň a kde byli, pokud ještě žili, dobíjeni.

A Vinitius řekl:

„Sláva Kristu, jenž mi ji může vrátit!“

Potom vzav Nazaria za ruku, zavedl jej do knihovny. Za chvíli však se dostavil i Petronius, aby slyšel jejich rozhovor.

„Nemoc jí uchránila hanby, protože katané se bojí nákazy,“ mluvil mladý hoch. „Ursus i Glaukos lékař bdí nad ní dnem i nocí.“

„Zůstaly strážní hlídky tytéž?“

„Ano, pane, a ona jest v jejich jizbě. Ti vězňové, kteří byli v do-
lejším vězení, pomřeli všichni horečkou nebo se zadusili puchem.“

„Kdo jsi?“ ptal se Petronius.

„Šlechtný Vinitius mne zná. Jsem syn vdovy, u které bydlila Lygie.“

„A křesťan?“

Hoch se zadíval tázavým zrakem na Vinitia, vida však, že se v tom okamžiku modlí, zvedl hlavu a řekl:

„Tak jest.“

„Jakým způsobem můžeš volně chodit do vězení?“

„Dal jsem se najmouti na odnášení mrtvých těl a učinil jsem tak zámyslně, abych přispěl ku pomoci svým bratrům a přinášel jim zprávy z města.“

Petronius si začal pozorněji prohlížeti sličnou tvář chlapcovu, jeho modré oči a černé, bujné vlasy, načež se ptal:

„Z jaké země pocházíš, jinochu?“

„Jsem Galilejec, pane?“

„Přál by sis, aby Lygie byla vysvobozena?“

Hoch pozvedl oči k nebi.

„I kdybych měl sám potom zemřít!“

Vtom se Vinitius přestal modlit a pravil:

„Vyřid' hlídkám, aby ji položily do rakve, jako by již zemřela. Opatři pomocníky, kteří ji v noci vynesou společně s tebou. Blízko
páchnoucích jam' naleznete lidi, kteří budou čekati s lektikou a jimž rakev odevzdáte. Hlídkám ode mne slib, že jim dám tolik zlata, kolik ho každý v plášti bude s to unést.“

A když takto mluvil, jeho tvář ztratila obvyklou otupělost; probudil se v něm voják, jemuž naděje vrátila dřívější energii.

Nazarius zahořel radostí, a zvednuv ruce, zvolal:

„Kéž ji Kristus uzdraví, neboť bude vysvobozena!“

„Myslíš, že budou hlídky souhlasiti?“ ptal se Petronius.

„Ti, pane? Jen kdyby věděli, že je za to nepotká trest a muka!“

„Tak jest!“ řekl Vinitius. „Strážní hlídky chtěly souhlasiti i s jejím útěkem, tím spíše tedy ji nechají vynésti jako nebožku.“

„Je tam sice člověk,“ pravil Nazarius, „který zjišťuje žhavým železem, jsou-li těla, která vynášíme, mrtva. Ale ten bere třebas i několik sestercí za to, aby se železem nedotkl tváře nebožtíků. Za jeden aureus dotkne se rakve, ne těla.“

„Vyříd' mu, že dostane plnou ‚capsu‘ aureů,“ řekl Petronius. „Ale zdaž se ti podaří, aby sis opatřil spolehlivé pomocníky?“

„Podaří se mi opatřit takové, kteří by za peníze prodali vlastní ženy i děti.“

„Kde je najdeš?“

„V samé věznici nebo ve městě. Strážní hlídky, až budou jednou podplaceny, zavedou dovnitř, koho se jim líbí.“

„Pak tedy zaveď jako zjednaného pomocníka mne!“ řekl Vinitius.

Ale Petronius začal jej varovati s plnou rozhodností, aby tak nečinil. Praetoriáni by jej mohli poznati třebas i přestrojeného, a všechno by mohlo býti zmařeno.

„Ani ve věznici, ani u ‚Páchnoucích jam‘,“ pravil. „Je nutno, aby všichni, i Caesar i Tigellinus, byli přesvědčeni, že je nebožkou, jinak by okamžitě nařídili stíhání. Podezření můžeme uspati pouze tím způsobem, že až bude vyvezena do hor Albských nebo dále, na Sicílii, zůstaneme my v Římě. Teprve za týden či za dva ty onemocníš a obešleš si Neronova lékaře, který ti nařídí, abys jel do hor. Pak se shledáte a potom...“

Tu se na chvíli zamyslí, ale pak, mávnuv rukou, řekl:

„Potom snad nadejdou jiné doby.“

„Kéž se Kristus nad ní slituje!“ řekl Vinitius. „Ty hovoříš o Sicílii, kdežto ona je nemocna a může zemřít...“

„Zavezeme ji zatím někam blíže. Ji vyléčí sám vzduch, jen když ji vyprostíme z vězení. Nemáš na horách nějakého pachtýře, jemuž bys mohl důvěřovati?“

„Zajisté! Mám! Ano!“ rychle odpověděl Vinitius. „Je tam blíže Coriol⁵⁰⁰ na horách spolehlivý člověk, jenž mne nosíval na rukou, když jsem byl ještě dítětem a který mne má dosud rád.“

Petronius mu podal destičky.

„Napiš mu, aby se zítra sem dostavil. Vyšlu neprodleně rychlého posla.“

To praviv, zavolal představeného atria a vydal mu přiměřené rozkazy. Za několik okamžiků nato vydal se jízdný otrok před nocí na cestu do Coriol...

„Rád bych,“ řekl Vinitius, „aby ji Ursus provázel na cestě... Byl bych klidnější...“

„Pane,“ řekl Nazarius, „je to člověk nadlidské síly, který vyláme mříže a půjde za ní. Nad strmou, vysokou stěnou jest jedno okno, pod nímž hlídka nestojí. Přinesu Ursovi provaz a to ostatní si provede on sám.“

„U Herkula!“ řekl Petronius. „Ať se tamodtud dostane, jak se mu zlíbí, ale ne společně s ní a ne dva nebo tři dni po ní, protože by šli za ním a odkryli její útočiště. U Herkula, což chcete zničit sebe i ji? Zakazuji vám, abyste se mu zmínili o Coriolách, jinak si myji ruce.“

Oba uznali oprávněnost jeho poznámky a odmlčeli se. Potom se Nazarius začal loučiti, slibuje, že přijde zítra na úsvitě.

Doufal, že se dorozumí se strážními hlídkami ještě této noci, ale dříve si chtěl odběhnouti k matce, která pro nejisté a hrozné doby neměla o něho ani na chvíli pokoje. Rozhodl se, že pomocníka ne-

500 Starořímské město ve střední Itálii.

bude hledati ve městě, nýbrž že si najde a podplatí jednoho z těch, kteří společně s ním vynášeli mrtvoly z věznice.

Nicméně ještě před samým odchodem se zastavil, a vzav Vinitia stranou, začal mu šeptati:

„Pane, nezmíním se o našem záměru nikomu, ani matce ne, ale apoštol Petr slíbil, že k nám přijde z amfiteatru, a tomu řeknu vše.“

„Můžeš v tomto domě mluvit nahlas,“ odpověděl Vinitius. „Apoštol Petr byl v amfiteatru s lidmi Petroniovými. Ostatně, půjdu s tebou sám.“

A dal si podati otrocký plášť, načež vyšli.

Petronius si zhluboka oddychl.

„Přál jsem si,“ uvažoval, „aby Lygie zemřela horečkou, protože pro Vinitia by to bylo nejméně strašlivé. Ale teď jsem hotov obětovati Aeskulapovi za její uzdravení zlatou trojnožku... Ach, ty Ahenobarbe, chceš si uspořádati divadlo z bolesti milencovy! A ty, Augusto, záviděla jsi napřed krásu té dívky a teď bys ji pozřela třebas na syrovo proto, že zahynul tvůj Ruffius... A ty, Tigelline, chceš ji zničit mně na zlost...! Pravím vám, že vaše oči jí nespátří v aréně, poněvadž buďto zemru vlastní smrtí, nebo vám ji vyrvu jako psům z tlamy... A vyrvu ji tak, že nebudete o tom věděti; a potom, kdykoli se na vás podívám, tolikrát si pomyslím: Hle, tupohlavci, na které vyzrál Petronius...!“

A maje radost sám ze sebe, přešel do triclinia, kde společně s Eunike lehl si k večeři. Lektor jim po tu dobu předčítal selanky z Theokrita⁵⁰¹. Venku přihnal vítr mraky směrem od Soracte a náhlá bouře porušila ticho klidné letní noci. Občas rozléhal se na sedmi pahorcích rachot hromu, oni pak, ležíce vedle sebe u stolu, naslouchali idylickému básníkovi, jenž ve zpěvním dórském nářečí opěval lásku pastýřů, a pak uklidnění chystali se ke sladkému odpočinku.

501 Starořecký básník ze 3. st. př. n. l.

Ale ještě předtím vrátil se Vinitius. Petronius, dovědév se o jeho návratu, zašel k němu a ptal se:

„Nu, což...? Neuradili jste se o něčem novém? Odešel Nazarius již do věznice?“

„Ano,“ odpověděl mladý člověk, rozhrnuje si vlasy, promočené na dešti. „Nazarius odešel, aby se dorozuměl se strážními hlídkami, a já jsem se sešel s Petrem, jenž mi uložil, abych se modlil a věřil.“

„Pak je to dobře. Půjde-li všechno zdárně, bude možno osvoboditi Lygii příští noci...“

„Pachtýř s lidmi jistě tu bude na úsvitě.“

„To je krátká cesta. Odpočiň si nyní!“

Ale Vinitius poklekl ve svém cubiculu a začal se modliti.

O východu slunce přibyl od Coriol pachtýř Niger, přiváděje s sebou ve smyslu pokynu Vinitiova mezky, lektiku a čtyři spolehlivé lidi, vybrané z britanských otroků, a ty ostatně nechal z opatrnosti v hospodě na Subuře.

Vinitius, který bděl celou noc, vyšel mu vstříc, ten pak se zarazil při pohledu na mladého muže, a líbaje mu ruce i oči, řekl:

„Drahý, jsi snad nemocen nebo snad ti zármutek vysál krev z obličeje? Vždyť jsem tě sotva mohl poznat na první spatření!“

Vinitius jej odvedl do vnitřního sloupoví, zvaného xystus, a tam jej zasvětil do tajemství. Niger poslouchal s napjatou pozorností a na jeho suché, opálené tváři bylo zjevno veliké pohnutí, které se ani nesnažil opanovati.

„Ona je tedy křesťanka?“ zvolal.

A začal zkoumavě hleděti Vinitiovi do tváře; ten patrně uhodl, na co se ho táže venkovanův zrak, neboť odvětil:

„I já jsem křesťan...“

Tehdy se v očích Nigrových zaleskly slzy; chvíli mlčel, potom zdvihnuv ruce, pravil:

„Ó, díky tobě, Kriste, že Jsi sňal bělmo s očí mně na světě nejdražších!“

Pak objal hlavu Vinitiovu, a vzlykaje štěstím, začal líbatí jeho čelo.

Za chvíli potom přišel Petronius, přiváděje s sebou Nazaria.

„Šťastné zprávy!“ řekl zdaleka.

Zprávy byly opravdu příznivé. Předně se zaručoval Glaukos lékař za život Lygie, jakkoliv měla touž vězeňskou horečku, na kterou v Tullianu i po jiných věznicích zmírala denně sta lidí. Co se týče strážních hlídek a člověka, jenž zjišťoval smrt žhavým železem, nebylo nejmenších obtíží. Pomocník Attys byl již rovněž získán.

„Udělali jsme otvory do rakve, aby nemocná mohla dýchatí,“ řekl Nazarius. „Všecko nebezpečí je v tom, aby nezasténala nebo neozvala se v okamžiku, až budeme přecházet mimo praetoriány. Ale je velice zesláblá a od rána leží se zavřenýma očima. Ostatně, Glaukos jí dá uspávací nápoj, který sám připraví z léků, jež přinesu z města. Víko rakve nebude přibito. Nadzvedněte je lehce a vezmete nemocnou do lektiky, my pak položíme do rakve podlouhlý pytel s pískem; ten mějte připraven.“

Vinitius, naslouchaje těmto slovům, byl bled jako stěna, ale naslouchal s pozorností tak napjatou, že se zdálo, jako by napřed uhadoval, co Nazarius má říci.

„Nebudou z věznice vynášena nějaká jiná těla?“ tázal se Petronius.

„Za dnešní noci zemřelo asi dvacet lidí a do večera jich zemře ještě několik,“ odvětil hoch, „musíme však jít s celým průvodem, ale budeme se loudat, abychom zůstali pozadu. Na první zatáčky můj společník naschvál začne kulhat. Tím způsobem zůstaneme hodně za ostatními. Vy na nás čekejte u malého chrámečku Libitinina. Kéž by Bůh dopřál noci co nejtmavší!“

„Bůh dopřeje!“ řekl Niger. „Včera byl jasný večer, ale pak se náhle strhla bouře. Dnes je nebe opět jasné, ale od rána je parno. Každé noci budou nyní deště a bouře.“

„Půjdete bez světla?“ ptal se Vinitius.

„Jen vpředu jsou nesený pochodně. Buďte, děj se co děj, u chrámu Libitinina, až se setmí, ačkoliv obyčejně vynášíme mrtvolý teprve před samou půlnocí.“

Odmlčeli se i bylo slyšeti jen zrychlený dech Vinitiův.

Petronius se k němu obrátil.

„Řekl jsem včera,“ pravil, „že by bylo nejlépe, kdybychom oba zůstali doma. Nyní však vidím, že mně samému nebude možno poseděti na místě... Ostatně, kdyby šlo o únos, bylo by nutno míti se tím více na pozoru, ale když budou Lygii vynášeti jako nebožku, zdá se, že nejmenší podezření nevznikne v ničí hlavě.“

„Ano, ano!“ odpověděl Vinitius. „Musím tam býti! Sám ji vyjmu z rakve...“

„Až jednou bude v mém domě u Coriol, jsem za ni odpověděn já!“ řekl Niger.

Tím byla rozmluva skončena. Niger se odebral do hospody ke svým lidem. Nazarius, vzav pod tuniku měšec se zlatem, vrátil se do věznice. Pro Vinitia začal den plný nepokoje, horečky, úzkostí a očekávání.

„Podnik se musí zdařiti, protože je dobře promyšlen,“ řekl mu Petronius. „Lépe nebylo ani možno všecko to sestaviti. Musíš se tvářiti zarmoucen a choditi ve tmavé tóze. Ale cirku neopouštěj! Ať každý tě vidí...! Je to všecko tak promyšleno, že nemůže býti zklamání. Ale jsi sobě plně jist svým pachtýřem?“

„Je to křesťan,“ odvětil Vinitius.

Petronius pohlédl na něho s údivem, potom jal se krčiti rameny a mluvit jako sám k sobě:

„U Polluxe, jak se to šíří! A jak se to drží lidských duší...! Pod takovou hrůzou by se lidé rázem zřekli všech bohů římských, řeckých i egyptských. Je to však podivno...! U Polluxe...! Kdybych věřil, že na světě ještě něco závisí na našich bozích, slíbil bych teď každému po šesti bílých býcích a kapitolskému Jovišovi dvanáct... Ale ani ty nešetří sliby svému Kristovi...!“

„Oddal jsem Mu duši!“ odvětil Vinitius.

A rozešli se. Petronius vrátil se do cubacula. Vinitius odešel zpovzdálí se dívat na věznicí, tamodtud pak se odebral až na svah vatikánského pahorku, do oné chaty fossorovy, ve které z rukou apoštolových dostalo se mu křtu. Zdálo se mu, že v této chatě vyslyší jej Kristus spíše než kdekoli jinde; naleznuv ji tedy a vrhnuv se k zemi, napjal všechny své síly zbolestnělé duše v modlitbě za slitování a pohroužil se do ní tak, že zapomněl, kde jest a co se s ním děje.

Odpoledne probudil ho již hlahol trub, přicházející směrem od Neronova cirkusu. Tehdy vyšel z chaty a začal se kolem rozhlížeti, máje oči osvěženy snem. Venku bylo vedro a ticho, rušené jen občas zvukem kovu, zato však bez ustání cvrčením polních koníků. Vzduch se stal parným; nebe nad městem bylo ještě modré, ale směrem k sabinským horám kupila se nízko na pokraji obzoru tmavá mračna.

Vinitius vrátil se domů. V atriu čekal na něho Petronius.

„Byl jsem na Palatině,“ řekl. „Ukázal jsem se tam zámyslně a zasedl potom dokonce i ke kostkám. U Anitia je večer hostina; ohlásil jsem, že přijdeme, ale až po půlnoci, protože dříve se musím vyspat. Také se dostavím a bylo by dobře, kdybys přišel i ty.“

„Což nemohou dojít nějaké zprávy od Nigra nebo Nazaria?“ ptal se Vinitius.

„Ne. Spatříme se s nimi až o půlnoci. Všiml sis, že se schyluje k bouři?“

„Ano.“

„Zítra má být představení s ukřižovanými křesťany. Déšť to však snad překazí.“

To řka, přistoupil, a dotknuv se ramene Vinitiova, řekl:

„Jí však nespátíš na kříži, nýbrž v Coriolách. U Kastora, nedal bych okamžiku, ve kterém ji vysvobodíme, za všechny gemy v Římě! Večer se již blíží...“

Večer se opravdu blížil a tma začala zahalovati město dříve nežli obvykle, a to od mraků, které zahalily celý obzor. S příchodem večera snesl se vydatný déšť, který vypařuje se na kamenné dlažbě, rozpálené denním žářem, naplnil ulice města mlhou. Pak se střídavě hned všecko tišilo, hned zase dostavovaly se krátké lijáky.

„Pospěšme si!“ řekl konečně Vinitius. „Pro bouři mohou býti z věznice vyvezena těla dříve.“

„Je čas!“ odpověděl Petronius.

A vzavše si galské pláště s kápěmi, vyšli dvířkami od zahrady na ulici. Petronius také se ozbrojil krátkým římským mečem, zvaným „sica“, který vždycky brával s sebou na noční výpravy.

Město bylo prázdné, že byla bouřka. Občas protrhly blesky mračna, oslnivým světlem ozařující zdi nově vystavěných nebo teprve stavěných domů a mokré kamenné desky, jimiž byly ulice vydlážděny. Při takovém světle spatřili konečně po dosti dlouhé cestě kopec, na němž stál malý chrámeček Libitinin, a pod kopcem skupinu skládající se z mezků a koní.

„Nigre!“ tiše zvolal Vinitius.

„Tu jsem, pane!“ ozval se hlas za deště.

„Je všecko připraveno?“

„Tak jest, drahý! Jak se setmělo, byli jsme na místě. Ale schovej se do nějakého úkrytu, jinak zmoknete na nit. Jaká to bouře! Myslím, že přijde krupobití.“

Obava Nigrova se opravdu splnila, poněvadž zakrátko se začaly sypati kroupy, z počátku drobné, potom stále větší a hustší... Vzduch se ihned ochladil.

Oni pak, stojíce v úkrytu, chráněni proti větru a ledovým kroupám, rozmlouvali sniženými hlasy.

„I kdyby nás někdo viděl,“ řekl Niger, „nebude jat žádným podezřením, protože vypadáme jako lidé, kteří chtějí přečkat bouři. Ale bojím se, aby vynášení mrtvol nebylo odloženo na zítřek.“

„Krupobití nebude dlouho trvati,“ řekl Petronius. „Musíme čekat, třeba i do úsvitu.“

Čekali tedy, naslouchajíce, nedoletí-li k nim ohlas průvodu. Krupobití přešlo opravdu, ale hned nato začal šumět liják. Chvillemi se strhoval vítr a přinášel směrem od Páchnoucích jam hrozný puch rozkládajících se těl, která byla zahrabávána mělce a nedbale.

Vtom Niger řekl:

„Vidím v mlze světélko... jedno, dvě, tři... To jsou pochodně!“

A obrátil se k lidem:

„Dbejte, aby mezci nehýkali...!“

„Přicházejí!“ řekl Petronius.

Světla se vskutku stávala jasnější. Za chvíli bylo již možno rozeznati plameny pochodní, plápolající na větru.

Niger se začal křížovati a modliti. Zatím posupný průvod přitáhl blíže a konečně, dostihnuv chrámečku Libitinina, se zastavil. Petronius, Vinitius a Niger přitiskli se mlčky ke kopci, nerozumějící, co to znamená. Ale ti tam se zastavili pouze proto, aby si obvázáli tváře a ústa šátky na ochranu proti dusivému zápachu, který u samých „puticuli“ nebylo prostě možno snést, načež vyzvedli nosítka a ubírali se dále.

Jediná jen rakev zastavila se proti chrámečku. Vinitius k ní chvátal, za ním Petronius, Niger a dva britanští otroci s lektikou.

Nežli však doběhli, dal se ve tmě slyšet Nazariův hlas, plný bolesti:

„Pane, dívka byla přenesena i s Ursem do esquilinského vězení... Neseme jiné tělo! Dívka byla odvečena před půlnocí...!!!“

Petronius, vrátiv se domů, byl zamračen jako bouře a ani se nepokoušel, aby Vinitia těšil. Chápal, že na vysvobození Lygie z esquilinských sklepů nelze ani ve snách pomyslet. Tušil, že dívka byla pravděpodobně přenesena z Tulliana proto, aby nezemřela horečkou a neunikla amfiteatru, jenž jí byl usouzen. Ale právě to

bylo důkazem, že byla pod dozorem a hlídána přísněji nežli ostatní. Petroniovi bylo do hloubi duše líto i jí i Vinitia, ale kromě toho byl zmítán ještě myšlenkou, že se mu po prvé v životě cosi nezdařilo a že po prvé v boji byl přemožen.

„Štěstěna mne opouští, jak se zdá!“ mluvil k sobě. „Ale bohové se mýlí, domnívají-li se, že budu souhlasiti s životem, jako na příklad jest tohoto.“

Tu pohlédl na Vinitia, který se rovněž díval na něho rozšířenými zraky.

„Co je ti? Máš horečku?“ řekl Petronius.

Ten pak odpověděl jakýmsi zvláštním, zlomeným a pomalým hlasem, jaký mívá nemocné dítě:

„A já věřím, že mi ji může vrátiti On!“

Nad městem tichl poslední rachot bouře.

LVIII

Třídenní déšť, v Římě výjimečný zjev za léta, a krupobití, dostavující se proti přirozenému pořádku nejen ve dne a za večerů, nýbrž i v noci, přerušily hry. Lid se začal strachovati. Byla předpovídána neúroda pro vinice, a když jednou v poledne srazil blesk na Kapitolu bronzovou sochu Cereřinu, byly nařízeny oběti ve chrámu Joviše Salvatora. Kněží Cereřini dali do oběhu pověst, že hněv bohů obrátil se na město pro příliš liknavou výměru trestu proti křesťanům; proto se davy začaly domáhati toho, aby bez ohledu na počasí bylo pokračování her urychleno, a radost jala celý Řím, když bylo konečně ohlášeno, že po třech dnech přestávky začne „ludus“ nanovo.

Zatím se vrátilo i pěkné počasí. Amfitheatr od úsvitu do noci naplnil se tisíci lidu, Caesar pak se rovněž brzy dostavil s vestálkami i dvorem. Podívaná měla započítí bojem křesťanů mezi sebou, a ti byli za tím účelem přestrojeni za gladiátory a dána jim všeliká zbraň, jaká sloužila zápasníkům z povolání k útočnému i obrannému boji. Ale zde se dostavilo zklamání. Křesťané odhodili do písku sítě, vidlice, kopí i meče, naproti tomu však se začali vzájemně objímati a povzbuzovati k vytrvalosti v mukách i smrti. Tehdy ovládl všechna srdce davů hluboký pocit urážky a rozhořčenost. Jedni jim vytýkali malomyslnost a zbabělost, druzí tvrdili, že se nechtějí zúmyslně potýkati z nenávisti k lidu proto, aby jej připravili o radost, jakou obyčejně vyvolává pohled na statečnost. Konečně z rozkazu Caesarova byli na ně puštěni praví gladiátoři, kteří je, klečící a bezbranné, pobili ve mžiku.

Ale po odstranění mrtvol přestala býti podívaná obrazem boje a změnila se v řadu mytologických výjevů, jak si je vymyslel sám Caesar. A tak byl spatřen Herkules, hořící živým ohněm na hoře

Oeta⁵⁰². Vinitius se zachvěl při myšlence, že pro úlohu Herkulovu byl snad určen Ursus, ale patrně ještě nedošlo na věrného služebníka Lygiina, poněvadž na hranici se octl v plamenech nějaký jiný, Vinitiovi zcela neznámý křesťan. Zato však v následujícím obraze Chilon, jehož Caesar nechtěl zprostiti povinnosti, aby byl přítomen představení, spatřil lidi, jemu známé. Byla předvedena smrt Daidalova a Ikarova.⁵⁰³ V úloze Daidalově vystupoval Euritius, týž stařec, který načrtl svého času Chilonovi obrazec ryby, kdežto v úloze Ikarově jeho syn Quartus. Oba dva byli pomocí zvláštního strojního zařízení vytaženi do ohromné výše a pak náhle shozeni do arény, při čemž mladý Quartus dopadl tak blízko císařského pódia, že krví zbrotil nejen vnitřní výzdobu, nýbrž i opěradlo, vycpané nachovou látkou. Chilon pádu neviděl, protože zavřel oči, slyšel jen dutý náraz těla, a když za chvíli spatřil krev hned blízko sebe, div neomdlel po druhé. Ale obrazy se rychle střídaly. Pohlavně hnusné mučení panen, znásilňovaných před smrtí gladiátory, přestrojenými za zvířata, rozradovala srdce davů. Byly viděny kněžky Kybelininy a Cereřiny, byly viděny Danaidy, byla viděna Dirke⁵⁰⁴ a Pasifaé⁵⁰⁵; konečně byla viděna nedospělá děvčátka, rozsápávána divokými koňmi. Lid provázel potleskem stále nové nápady Caesara, který hrd jimi a blažen potleskem, nesnímal nyní smaragdu s oka ani na okamžik, prohlížeje si bílá těla, drásaná železem, a křečovitě sebou trhající oběti. Byly však předváděny obrazy z dějin města. Po pannách byl viděn Mucius

502 Pohoří na hranicích Makedonie a Thesálie.

503 Daidalos, jemuž se podle jiných podání podařilo přeletěti z Kréty na Sicílii, zahynul v římských amfiteatrech touž smrtí jako Ikaros.

504 V řeckém bájesloví manželka thébského krále Lyka, protože týrala svou příbuznou Antiopu, dali ji Antiopini synové usmrtit divokým býkem.

505 V řeckém bájesloví dcera boha slunce, manželka krále Minoa, zahořela nezřízenou láskou k býkovi.

Scaevola⁵⁰⁶, jehož ruka, připevněná ke trojnožce s ohněm, naplnila amfiteatr zápachem spalovaného masa, ale který jako pravý Scaevola stál bez jediného stenu, s očima vysoko zdviženými a s šepotem modlitby na zčernalých rtech. Když byl dorazen a jeho tělo odvedeno do spoliaria, nastala obvyklá polední přestávka v představení. Caesar společně s vestálkami a Augustiany opustil amfiteatr a odebral se do obrovského šarlatového, zvláště postaveného stanu, v němž bylo pro něho a pro hosty připraveno skvělé „prandium“. Davy následovaly většinou jeho příkladu, a vyvalivše se ven, uvelebovaly se v malebných skupinách kolem stanu, aby dopřály odpočinku údům, znaveným od dlouhého sedění, a požíly jídla, která z milosti Caesarovy hojně roznášeli otroci. Jen ti nejzvědavější, opustivše sedadla, sestoupili do samé arény, a dotýkající se prsty písku, lepkavého krví, rozprávěli jako znalci a milovníci o tom, co bylo již provedeno a k čemu ještě mělo dojít. Brzy však odešli i rozprávěči, aby nezmeškali hostiny; zůstalo jen několik lidí, které zadržela nikoli zvědavost, nýbrž soucit s příštími oběťmi.

Ti se skryli buď v odděleních, nebo na nižších místech; zatím však urovnána aréna a začalo se na ní s kopáním jam, jedné vedle druhé, v řadách, po celé kruhové ploše, od obvodu k obvodu, takže jejich poslední řada vedena byla několik kroků od Caesarova pódia. Zvenčí od cirkusu dolétalo hlučení lidu, jásot i potlesk, kdežto zde s horečným spěchem konaly se přípravy pro jakési nové mučení.

Pojednou se otevřela cunicula a ze všech otvorů, vedoucích do arény, začaly býti vyháněny zástupy nahých křesťanů, nesoucích kříže na ramenou. Zahemžilo se to jimi po celém amfiteatru. Chvátili starci, shrbení pod tíhou dřevěných klád, vedle nich muži v rozkvětu sil, ženy s rozpuštěnými vlasy, jimiž se snažily zakrýti svoji nahotu, nedospělí hoši i zcela malé děti. Kříže byly většinou

506 Starořímský hrdina, který si dobrovolně upálil pravou ruku, když se mu nepodařilo zabít etruského krále Porsennu.

ověňčeny kvítím jako oběti. Zřízenci cirkus, šlehající do nešťastníků biči, nutili je, aby kladli kříže vedle připravených jam a aby sami se postavili u nich do řady. Takovým způsobem měli zahynouti ti, kterých nebylo možno v prvním dni her vyštvať na pospas psům a divokým zvířatům. Teď se na ně sáпали černí otroci, a kladouce oběti naznak na klády, začali jim přibíjeti ruce na příční trámy, horlivě a rychle, aby lid, až se vrátí po přestávce, zastihl již všechny kříže vztyčeny.

Po celém amfiteatru se nyní rozlehlo bušení kladiv, jehož ozvěna zaznívala ve vyšších řadách a pronikla až na místo, obklopující amfiteatr, i ke stanu, ve kterém častoval Caesar vestálky a společníky. Tam se pilo víno, tropily se žerty z Chilona a šeptala se podivná slova do uší Vestiných kněží, v aréně pak usilovně se pracovalo, hřeby se hroužily do rukou i nohou křesťanů, lomozily lopaty, které zasypávaly zemí jámy, do nichž byly kříže vsazovány.

Avšak mezi oběťmi, na něž mělo dojíti teprve za chvíli, byl Crispus. Lvi neměli kdy, aby jej rozsápali, a proto byl mu určen kříž; on pak, vždy připraven na smrt, radoval se myšlenkou, že přichází jeho hodina. Vypadal dnes jinak, poněvadž jeho vychrtlé tělo bylo úplně nahé, pouze břechtanová páska mu zakrývala kyčle, na hlavě pak měl věnec z růží. Ale v očích se mu bez ustání leskla táž nezlomná energie, táž přísná a fanatická tvář vynořovala se pod věncem. Nezměnilo se ani jeho srdce, neboť jako kdysi v cuniculu hrozil božím hněvem spolubratrům, zašitým do zvířecích kůží, tak i dnes hřímal do nich, místo aby je potěšil.

„Děkujte Spasiteli,“ mluvil, „že vám dopřává, abyste zemřeli smrtí, jakou zemřel sám. Snad vám bude za to odpuštěna část vašich vin, nicméně třeště se, poněvadž spravedlnosti musí býti učiněno zadost a nemůže býti stejná odměna pro zlé i dobré!“

A jeho slova byla provázena údery kladiv, jimiž byly přibíjeny ruce i nohy obětí. Stále více křížů tyčilo se v aréně, on pak obrací se k zástupu těch, kteří ještě stáli, každý u svého břevna, pokrač-

čoval: „Vidím otevřené nebe, ale vidím také otevřenou propast... Sám nevím, kterak účet položím Pánu ze života svého, ačkoliv jsem věřil a nenáviděl zla a nelekám se smrti, nýbrž zmrtvýchvstání – nikoli muk, nýbrž soudu, poněvadž nadchází den hněvu...”

A vtom z bližších řad ozval se jakýsi klidný a velebný hlas:

„Nikoli den hněvu, nýbrž milosrdenství, den vykoupení a blaženosti, neboť pravím vám, že Kristus přivine vás k Sobě, potěší a posadí na pravici Svou. Důvěřujte, neboť, hle, nebe se otvírá před vámi!”

Na ta slova se všechny oči obrátily k lavicím; i ti, kteří již viseli na křížích, zvedli bledé, zmučené hlavy a začali se dívati směrem ke mluvícímu muži.

A ten se blížil k pažení, táhnoucímu se kolem arény, a začal jim žehnati znamením kříže.

Crispus vztáhl k němu ruku, jako by jej chtěl okřiknouti, ale spatřiv jeho tvář, svěsil dlaň, načež se pod ním prohnula kolena a ústa zašeptala: „Apoštol Pavel...!”

K velikému údivu zřízenců v cirku poklekli všichni, pro něž nestačil ještě čas, aby přibiti byli na kříž: Pavel z Tarsu pak obrátil se ke Crispovi a řekl: „Crispe, nevyhrožuj jim, neboť ještě dnes budou s tebou v ráji. Domníváš se, že mohou býti zatraceni? Kdo však je zatratí? Zdaž učiní to Bůh, jenž dal za ně Syna Svého? Zdaž Kristus, jenž zemřel, aby spaseni byli, jako oni umírají pro jméno Jeho? A kterak může zatratiti Ten, jenž miluje? Kdo bude žalovati na vyvolence boží? Kdo poví na tuto krev: Je prokleta...?!”

„Pane, nenáviděl jsem zlého!” odvětil starý kněz.

„Kristus přikázal, abychom lidi milovali daleko více, nežli bychom nenáviděli zla, neboť učení Jeho jest láska, nikoli nenávist...”

„Zhřešil jsem v hodině smrti!” odvětil Crispus. A začal se bít v prsa.

Vtom přistoupil k apoštolovi dozorce nad lavicemi a ptal se:

„Kdo jsi, jenž mluvíš k odsouzencům?”

„Občan římský!“ klidně odvětil Pavel.

Potom obrátiv se ke Crispovi, řekl:

„Důvěřuj, poněvadž je to den milosti, a zemři v pokoji, služebníku boží!“

Dva černoši přiblížili se v tom okamžiku ke Crispovi, aby jej položili na dřevo, ale on se ještě jednou rozhlédl kolem a zvolal:

„Bratři moji, modlete se za mne!“

A jeho tvář pozbyla obvyklé přísnosti; kamenné tahy vzaly na se výraz klidu a slasti. Sám roztáhl ruce podél příček kříže, aby usnadnil práci, a hledě přímo na nebe, začal se vroucně modlit. Zdálo se, že ničeho necítí, protože když se hřeby hroužily do jeho rukou, nejmenší trhání neotřáslo jeho tělem, aniž se na obličejích ukázala nějaká vráska bolesti; modlil se, když mu byly přibíjeny nohy, modlil se, když byl vyzvednut kříž a kolem udupávána země. Teprve když davy začaly plnit amfiteatr se smíchem a výkřiky, starcovy brvy se poněkud stáhly, jako by se hněval, že pohanský lid ruší mu ticho a klid sladké smrti.

Ale ještě dříve vztyčeny všechny kříže tak, že v aréně jako by vystal les s lidmi, visícími na stromech. Na příčná břevna křížů a na hlavy mučedníků padala sluneční záře, kdežto na arénu husté stíny, které jako by tvořily černé, rozkouskované mříže, mezi nimiž prosvítal žlutý písek. Byla to podívaná, při které všechna rozkoš pro lid spočívala v pozorování, jak oběti zvolna zmírají. Ale nikdy nebylo až dosud viděti tak hustě postavených křížů. Aréna byla jimi přeplněna do posledního místa tak, že se zřízenci jen stěží mohli prodírat mezi nimi. Na obvodu visely převážně ženy, ale Crispus jako vůdce byl vztyčen zcela blízko před císařským pódiem na ohromném kříži, dole ovinutém zimolezem. Nikdo z obětí ještě neskonal, ale někteří z těch, kteří byli přibiti nejdříve, omdleli. Nikdo nesténal, aniž volal o smilování. Někteří viseli s hlavami skloněnými na ramena nebo svěšenými na prsa, jako obestřeni snem; někteří zase jako by byli zamyšleni, někteří, dívajíce se ještě k nebi, tiše pohybovali ústy.

V tom strašlivém lese křížů, v těch rozpjatých tělech, v mlčení obětí bylo nicméně cosi zlověstného. Lid, který po hostině syt a rozjařen vcházel do cirkus s výkřiky, ztichl, nevěda, na kterém těle utkvěti očima a co si mysliti. Nahota napjatých ženských těl přestala dráždit jeho smysly. Nebyly ani uzavírány obvyklé sázky na to, kdo dříve dokoná, jak se to zpravidla dělávalo, když se v aréně objevovalo menší množství odsouzenců. Zdálo se, že také Caesar se nudí, neboť otočiv hlavu, líně si upravoval náhrdelník, máje unavenou a ospalou tvář.

Vtom Crispus, visící naproti, jenž měl před chvílí zavřené oči jako člověk ve mdlobách nebo umírající, otevřel je a začal se dívat na Caesara.

Jeho tvář nabyla opět výrazu tak neúprosného a zrak zahořel takovým ohněm, že Augustiani si začali šeptati mezi sebou, ukazujíce si na něho prsty, a nakonec i sám Caesar obrátil na něho svoji pozornost a těžkopádně přiložil smaragd k oku.

Nastalo úplné ticho. Oči diváků byly upřeny na Crispa, který se pokoušel hnouti pravou rukou, jako by ji chtěl odtrhnouti od břevna.

Za chvíli se mu hrud' vzedmula, žebra mu vystoupila i začal volati:

„Vrahu matky! – Běda tobě!!“

Augustiani uslyševše hrůzostrašnou potupu, vrženou pánu světa do očí před tváří tisícerych davů, neodvažovali se dýchat. Chilon byl všecek bez sebe. Caesar sebou trhl a pustil smaragd z prstů.

Také lid zatajil dech v prsou. Crispův hlas ozýval se stále mocněji po celém amfiteatru:

„Běda tobě, vrahu ženy a bratra, běda tobě, Antikriste! Propast se otvírá před tebou, smrt po tobě natahuje ruce a hrob čeká na tebe! Běda tobě, živá mrtvolo, neboť zemřeš ve zděšení a zatracen budeš na věky...!“

A nemoha odtrhnouti přibité ruky od břevna, hrozně roztažen, strašliv, podobaje se kostlivci ještě za života, bezohledný jako osud, potřásal bílým plnovousem před Neronovým pódiem, střásaje zároveň pohybováním hlavy lístky růží z věnce, který mu byl vložen na hlavu.

„Běda tobě, vrahu! Dovršena je tvá míra a tvůj čas se blíží...!!!“

Tu se natáhl ještě jednou: zdálo se na chvíli, že odtrhne ruku od kříže a vyhrůžně ji zvedne proti Caesarovi. Leč pojednou jeho vychrtlé paže natáhly se ještě více, tělo se svezlo, hlava mu sklesla na prsa a on skončil.

Uprostřed křížového lesa začali slabší lidé také již usínati věčným snem.

LIX

„Pane,“ mluvil Chilon, „ted' je moře jako olej a vlny spí, jak se zdá... Jedme do Achaie! Tam na tebe čeká sláva Apollonova, tam na tebe čekají věnce, triumfy, tam tě lidé zbožňují a bohové přijmou jako hosta sobě rovného, kdežto zde, pane...“

A ustal, protože se mu dolejší ret začal třásti tak silně, že jeho slova přešla v nesrozumitelné zvuky.

„Odjedeme po skončených hrách,“ odvětil Nero. „Vím, že beztak již někteří nazývají křesťany ,innoxia corpora'⁵⁰⁷. Kdybych odjel, začali by to opakovati všichni. Čeho se bojíš, ty shnilá muchomůrko?“

To řka, svraštil obočí, ale začal se dívatí tázavým zrakem na Chilona, jako by od něho čekal vysvětlení, nebo se jen tak tvářil chladnokrevným. Při posledním představení sám se zalekl slov Crispových, a vrátiv se domů, nemohl usnouti vztekem a hanbou, ale přitom i strachem. Vtom pověřčivý Vestinus, který mlčky naslouchal jejich hovoru, ohlédl se kolem a řekl tajemným hlasem:

„Poslechni, pane, toho starce! U těch křesťanů je cosi divného... Jejich božství jim dává lehkou smrt, ale může být mstivé.“

Nato řekl Nero zhurta:

„Nepořádám her já. To Tigellinus!“

„Tak jest! To já!“ odpověděl Tigellinus, který zaslechl Caesarovu odpověď. „To já, a ti všichni křesťanští bohové jsou mi k smíchu. Vestinus, pane, to je měchýř nafouklý pověrami a ten bojovný Řek je hotov zemřít strachem při pohledu na krev kvočny, rozčepýřené při obraně kuřat.“

„Nu, dobrá!“ řekl Nero. „Ale poruč od této chvíle, aby křesťanům byly vyřezány jazyky nebo zaklížena ústa.“

507 Nevinná těla.

„Zaklíží jim je oheň, ó, božský!“

„Běda mi!“ zaúpěl Chilon.

Ale Caesar, jemůž Tigellinovo sebevědomí dodalo odvahy, dal se do smíchu a pravil, ukazuje na starého Řeka:

„Podívejte se, jak vypadá potomek Achillův!“

Opravdu, Chilon vypadal hrozně. Zbytky vlasů hlavě úplně mu zbělely, ve tváři ztuhl mu výraz jakéhosi nesmírného nepokoje, úzkosti a sklíčenosti. Chvílemi také vypadal jako zmámený a jen zpola při vědomí. Často neodpovídal na otázky, občas opět upadal ve hněv a stával se do té míry drzým, že Augustiani raději ho nepopouzeli. Taková chvíle přišla na něho i teď.

„Dělejte si se mnou, co chcete, ale já na hry již nikdy nepůjdu!“ zvolal zoufale, tluče prsty o sebe.

Nero se na něho chvíli zadíval, a obrátiv se k Tigellinovi, řekl:

„Postaráš se, aby tento stoik byl v zahradách blízko mne! Rád bych viděl, jaký dojem na něho udělají naše pochodně.“

Chilon však se zalekl hrozby, zachvívající se v hlase Caesarově.

„Pane,“ řekl, „nic nespátřím, protože v noci nevidím.“

Ale Caesar odpověděl se strašlivým úsměvem:

„Noc bude jasná jako den.“

Pak se obrátil k ostatním Augustianům, s nimiž začal rozmlouvat o dostizích, které hodlal uspořádati ke konci her.

K Chilonovi přistoupil Petronius, a zatukav mu na rameno, řekl:

„Což jsem ti to neříkal? Nevydržíš!“

Ten pak odpověděl:

„Rád bych se zpil...“

A natáhl třesoucí se ruku po crateru⁵⁰⁸ s vínem, ale nemohl ho pozvednouti až k ústům; což vida Vestinus, vzal mu číši a potom, přisunuv se blízko, tázal se s tváří zvědavou a polekanou:

508 Pohár, případně nádoba, ve které se mísilo víno s vodou.

„Což tě pronásledují Furie? Co...?“

Stařec se na něho díval nějakou dobu s otevřenými ústy, jako by nebyl rozuměl otázce, a jal se pomžikávati očima.

Ale Vestinus opakoval:

„Pronásledují tě Furie?“

„Nikoli,“ odvětil Chilon, „ale přede mnou je noc.“

„Jakže? Noc...? Bohové, smilujtež se nad tebou! Jakže? Noc?“

„Noc hrůzoplňná a neproniknutelná, ve které se cosi hýbe a ke mně se blíží. Ale nevím, co to je, a bojím se.“

„Vždycky jsem byl jist, že to jsou kouzelníci. Nemáš ve snu nějakých vidění?“

„Ne, protože usnout nemohu. Nemyslíl jsem si, že budou tolik potrestáni.“

„Je ti jich líto?“

„K čemu proléváte tolik krve? Slyšel jsi, co říkal ten z kříže? Běda nám!“

„Slyšel,“ tiše odpověděl Vestinus. „Ale to jsou žháři.“

„Není to pravda!“

„A nepřátelé lidského pokolení.“

„Není to pravda!“

„A traviči vod.“

„Není to pravda!“

„A vrahové dětí...“

„Není to pravda!“

„Jakže?“ tázal se s údivem Vestinus. „Ty sám jsi to říkal a vydával je do rukou Tigellinových!“

„Proto také mne obklopila noc a smrt se ke mně blíží... Někdy se mi zdá, že jsem již nebožtíkem a vy také.“

„Nikoli, to oni zemrou, my však jsme živi. Ale pověz mi: Co ti lidé vidí, umírajíce?“

„Krista...“

„Je to jejich bůh? Je to mocný bůh?“

Ale Chilon odpověděl rovněž otázkou:

„Jaké to pochodně mají hořeti v zahradě? Slyšel jsi, co řekl Caesar?“

„Slyšel a vím o tom. Takovým se říká sarmentitii a semaxii... Obléknou je do bolestných tunik, nasáklých pryskyřicí, přiváží je ke sloupům a zapálí pod nimi... Jen aby jejich Bůh neseslal na město nějakých pohrom...! Semaxii! To jsou strašlivá muka!“

„To je mně milejší, protože nebude krve,“ odpověděl Chilon. „Poruč otrokovi, aby mi podal crater k ústům. Chci pít, ale rozlévám víno, protože se mi stáříím třese ruka...“

Ostatní také hovořili v té chvíli o křesťanech. Starý Domitius Afer si z nich tropil smích.

„Je jich takové množství,“ řekl, „že by mohli rozpoutat domácí válku, a vy se pamatujete, že byly obavy, nebudou-li se chtít brániti. Ale oni umírají jako ovce.“

„Jen ať se pokusí jinak!“ řekl Tigellinus.

Nato se ozval Petronius:

„Mýlíte se. Oni se brání!“

„Jakým způsobem?“

„Trpělivostí.“

„Toť nový způsob!“

„Zajisté. Ale můžeme říci, že umírají jako obyčejní zločinci? Nikoli! Umírají, jako by zločinci byli ti, kteří je odsuzují k smrti, to jest my a celý římský lid!“

„Jaké to žvasty!“ zvolal Tigellinus.

„*Hic abdera!*“⁵⁰⁹ odpověděl Petronius.

Ostatní však překvapení trefností jeho poznámky, začali se dívat na sebe v údivu a opakovati:

„Pravda! V jejich smrti jest cosi zvláštního a neobyčejného!“

„Říkám vám, že vidí své božství!“ zvolal Vestinus se strany.

509 Příslovečná slova, znamenající: Hle, nejhluupější z hloupých!

Tehdy se několik Augustianů obrátilo k Chilonovi:

„Hej, starý, ty je dobře znáš! Pověz nám, co vidíš!“

A Řek vyplil víno na tuniku a odvětil:

„Zmrtvýchvstání...!“

A začal se třásti tak, že hosté sedící blíže propukli v smích.

LX

Od několika dní trávil Vinitius noci mimo dům. Petroniovi přicházelo na mysl, že si snad vymyslel nějaký nový plán a že pracuje o vysvobození Lygie z esquilinského vězení; nechtěl však se ho na nic ptáti, aby nepřinesl té práci neštěstí. Ten dokonalý skeptik stal se rovněž v jednom směru pověřčiv neboli lépe řečeno od té doby, co se mu nepodařilo dostatí dívku z mamertinského sklepení, přestal důvěřovati své hvězdě.

Nedoufal ostatně ani teď v příznivý výsledek snah Vinitiových. Esquilinské vězení, narychlo zařízené ze sklepních prostor domů, které byly zbořeny, aby se zamezilo šíření požáru, nebylo sice tak hrozné jako staré Tullianum vedle Kapitolu, ale zato bylo stonásobně více střeženo. Petronius chápal velmi dobře, že Lygie byla tam přenesena jen proto, aby nezemřela a neunikla amfitheatru; a bylo mu tedy snadno domyslit se, že právě z té příčiny musí býti hlídána jako oko v hlavě.

„Dle všeho,“ řekl si, „určil pro ni Caesar s Tigellinem jakási zvláštní muka, strašlivější všech ostatních, a Vinitius spíše sám zahyne, nežli by se mu podařilo vysvoboditi ji.“

Ale také Vinitius pozbyl naděje, že by se mu poštěstilo ji vysvoboditi. Nyní to mohl učiniti pouze Kristus. A mladému tribunovi běželo již jen o to, aby se s ní mohl ve vězení scházeti.

Od nějaké doby nedávala mu pokoje myšlenka, že Nazarius přece jen se dostal do mamertinského vězení jako námezdník pro vynášení mrtvol, a proto si umínil, že se pokusí o tuto cestu.

Správce „Páchnoucích jam“, podplacený obrovskou sumou, přijal jej konečně do počtu svého zřízenectva, které posílal každé noci pro mrtvoly do věznic. Nebezpečí, že by Vinitius mohl býti poznán, bylo opravdu malé. Chránily ho před tím: noc, otrocký oblek

a špatné osvětlení věznic. Komu ostatně mohlo přijít na mysl, že by patricius, vnuk a syn konsulů, mohl se octnouti mezi hrobařskými zřízenci, vydanými výparům z vězení „Páchnoucích jam“, a podvolil se práci, ke které nutilo lidi jen otroctví nebo svrchovaná bída.

On však, jakmile nadešel vytoužený večer, radostně si opásal kyčle a hlavu ovinul cárem, napuštěným terpentýnem, a s tlukoucím srdcem odebral se s hloučkem ostatních na Esquilin.

Praetoriánské strážce nečinily jim obtíží, neboť všichni byli opatřeni příslušnými „tesserami“, které centurio prohlížel při světle lucerny. Za chvíli otevřely se před nimi veliké železné dveře – i vešli.

Vinitius užírl před sebou rozlehlý klenutý sklep, z něhož se přecházelo do řady ostatních. Mdlé kahany osvětlovaly vnitřek, naplněný lidmi. Někteří z nich leželi u zdí, pohroužení ve spánek nebo snad již zemřelí. Jiní obstoupili velikou nádobu s vodou; ta stála uprostřed a lidé z ní pili, jako by sužováni byli horečkou; jiní seděli na zemi, majíce lokty opřeny o kolena a s hlavami ve dlaních; tu a tam spaly děti, přitulený k matkám. Kolem dokola bylo slyšeti brzy stenání a hlasité, zrychlené oddychování nemocných, brzy pláč, brzy šepot modlitby, brzy písně, zpívané polohlasně, brzy klení dozorců. V podzemí panoval mrtvolný puch a tlačení. Ve tmavých pozadích se to hemžilo mlhavými postavami, blíže pak, u kmitavých plamének, bylo viděti vybledlé, zděšené, vpadlé a hladové tváře s očima vyhaslýma nebo hořícíma v horečce, se zsinálými rty, s potůčky potu na čelech a se splepenými vlasy. V koutech hlasitě blouznili nemocní, jiní volali o vodu, jiní zase, aby vedeni byli na smrt. A přece byla to věznice méně hrozná nežli staré Tullianum. Pod Vinitiem se zatřásly nohy při pohledu na to a v prsou se mu zatajil dech. Při myšlence, že Lygie jest uprostřed oné bídy a děsu, zježily se mu vlasy na hlavě a v prsou odumřel výkřik zoufalství. Amfitheatr, tesáky divokých zvířat, ukřižování – to vše bylo lepší nežli ona strašlivá sklepení, která byla plná mrtvolného puchu a v nichž úpěnlivě hlasy lidské opakovaly ze všech koutů:

„Ved'te nás na smrt!“

Vinitius zataľ nehty do dlaní, neboť cítil, že jej opouští síly a že pozbývá vědomí. Vše, co dosud prožil, všechna láska i bolest, změnil se v něm v jedinou touhu po smrti.

Vtom zcela blízko u něho ozval se hlas správce „Páchnoucích jam“:

„Kolik dnes máte mrtvol?“

„Bude jich asi tucet!“ odpověděl vězeňský hlídač, „ale do rána jich bude víc, protože tam u zdí už někteří chroptí.“

A začal naříkati na ženy, že schovávají zemřelé děti, aby je mohly mít déle u sebe a nemusily je, pokud možno, vydávati do „Páchnoucích jam“. Je nutno poznávati mrtvolu teprve po puchu, čímž vzduch, beztak hrozný, ještě více se kazí. „Raději bych byl otrokem ve venkovském ergastulu,“ řekl, „nežli hlídati tyhle psy, hnijící zaživa.“ Správce „jam“ jej těšil, tvrdě, že jeho služba není lehčí. Za tu dobu se Vinitiovi vrátilo vědomí skutečnosti i začal se rozhlížeti ve sklepení, ve kterém však marně pátral očima po Lygii, mysle při tom, že snad jí nespátří vůbec, dokud bude živa. Sklepení bylo několik a byla mezi sebou spojena čerstvými průkopy, hrobařští zřízenci pak vcházeli pouze do těch, ze kterých bylo nutno odnáseti těla nebožtíků; a proto byl Vinitius jat strachem, že to, co jej stálo tolik námahy, nebude mu snad nic platno.

Na štěstí mu jeho patron přispěl ku pomoci.

„Těla musí býti ihned vynesena,“ řekl, „protože se nákaza nejvíce šíří mrtvolami. Jinak pomřete i vy i vězňové.“

„Na všechny sklepy je nás deset,“ odvětil hlídač, „a musíme přece spát.“

„Tedy ti tu nechám své čtyři lidi, kteří v noci budou chodit po sklepech a dívat se, nezemřel-li někdo.“

„Napijeme se zítra, uděláš-li to. Každou mrtvolu ať odnesou ke zkoušce, protože přišly rozkazy, aby nebožtíkům byly probodeny krky, a pak s nimi hned do jam.“

„Dobrá, ale napijeme se!“ ozval se správce.

Potom ustanovil čtyři lidi, mezi nimi i Vinitia, s těmi pak, co zůstali, začal nakládati mrtvoly na nosítka.

Vinitius si vzdychl. Byl aspoň jist tím, že nyní Lygii vypátrá.

A napřed začal pečlivě prohlížeti první sklepení. Nahlédl do všech tmavých koutů, do nichž skoro ani nevnikla záře od kahance, prohlédl postavy spící u zdí pod příkrovem rezného plátna, prohlédl nejnebezpečnější nemocné, kteří byli staženi do zvláštního kouta – nicméně Lygii nemohl nikde nalézt. Ve druhém a třetím sklepení zůstalo jeho pátrání rovněž bez výsledku.

Zatím nadešla pozdní hodina; těla byla již vynesena. Hlídači, uvelebivše se na chodbách, jež spojovaly sklepení, usnuli, děti, unavené pláčem, ztichly, v podzemích bylo slyšeti jen oddychování unavených prsou a ještě tu a tam šepot modlitby.

Vinitius vešel s kahanem do čtvrtého sklepení po řadě, daleko menšího, a nadzvednuv světlo, začal se rozhlížeti.

A náhle sebou trhl, neboť se mu zdálo, že pod zamřížovaným otvorem ve zdi vidí obrovskou postavu Ursovu.

Zhasiv tedy okamžitě kahanec, přistoupil k němu a ptal se:

„Urse, jsi to ty?“

Obr otočil k němu hlavu.

„Kdo jsi?“

„Nepoznáváš mne?“ tázal se mladý člověk.

„Zhasl jsi kahanec – jak tě mohu poznat?“

Ale Vinitius v té chvíli zahlédl Lygii, ležící na plášti u zdi, a nemluvě tedy již ani slova, klekl u ní.

Ursus jej poznal a řekl:

„Sláva Kristu, ale neprobud' jí, pane!“

Vinitius kleče, hleděl na ni v slzách. Přesto, že byla tma, mohl rozeznati její tvář, která se mu zdála bílou jako alabastr, i hubené ruce. A při pohledu na to uchvátila jej láska, podobající se rozdírajícímu bolu, otřásající duši do nejnižších hlubin a zároveň tak plná

lítosti, úcty a zbožňování, že padnuv na tvář, začal k ústům tisknouti okraj pláště, na němž spočívala hlava, jemu nade všecko drahá.

Ursus dlouhou dobu díval se na něho mlčky, nakonec však jej zatáhl za tuniku.

„Pane,“ ptal se, „jak ses dostal sem? A přicházíš ji vysvobodit?“

Vinitius se vzpřímil a ještě chvíli bojoval s hlubokým pohnutím.

„Naznač mi prostředek!“ řekl.

„Myslíš jsem, že jej najdeš ty, pane. Mne napadl jen jeden...“

Tu obrátil oči k zamřížovanému otvoru, načech, jako by odpovídal sám k sobě, ozval se:

„Ano...! Ale tam jsou vojáci...“

„Setnina praetoriánů,“ odpověděl Vinitius.

„Pak tedy – nepronikneme!“

„Ne.“

Lyg si přešel rukou po čele a ptal se opět:

„Jak jsi sem vešel?“

„Mám ,tesseru‘ od správce ,Páchnoucích jam‘...“

A pojednou ustal, jako by mu hlavou probleskla nějaká myšlenka.

„Při mukách Spasitelových!“ začal mluvit prudkým hlasem. „Já zůstanu zde a ona ať vezme moji tesseru, ať si ovine hlavu cárem, zahalí ruce do pláště a vyjde! Mezi hrobařskými otroky je několik nedospělých pomocníků a tak jí praetoriáni nepoznají. A až se jednou dostane do domu Petroniova, bude zachráněna!“

Avšak Lyg svěsil hlavu na prsa a odvětil:

„Ona by s tím nesouhlasila, protože tě má ráda a kromě toho je nemocna, nemůže ani postáti o vlastních silách.“

Za chvíli pak dodal:

„Jediný Kristus...!“

Potom ztichli oba. Lyg ve své prostoduché hlavě myslel si: „Ten by přece mohl všechny zachránit, ale když tak nečiní, přišla patrně doba muk a smrti!“ A souhlasil, pokud šlo o něho, ale bylo mu do hloubi duše líto onoho dítěte, které vyrostlo v jeho rukou a jež miloval nad život.

Vinitius opět poklekl u Lygie. Zamřížovaným otvorem vloudily se do sklepení paprsky měsíce a osvětlily je lépe nežli jediný kahanec, který ještě blikal nade dveřmi.

Vtom otevřela Lygie oči a položivši své rozpálené dlaně na ruce Vinitiovy, řekla:

„Vidím tě – věděla jsem, že přijdeš.“

On pak se vrhl na její ruce a začal si je vkládati na čelo i srdce, pak je poněkud nadzvedl z příkrývky a opřel je o vlastní prsa.

„Přišel jsem, drahá,“ řekl. „Kéž tě Kristus chrání a vysvobodí, ó, Lygie milovaná...!“

A nemohl mluvit dále, poněvadž srdce mu začalo v prsou vzlykati bolestí a láskou, ale bolesti nechtěl před ní dáti najevo.

„Jsem nemocna, Marku,“ odvětila Lygie, „a musím zemřít, ať v aréně, či zde ve vězení... Ale modlila jsem se, abych tě dříve mohla ještě spatřiti, a ty jsi přišel! Kristus mne vyslyšel!“

A protože dosud nebyl schopen slova a jen ji tiskl na prsa, pokračovala:

„Vídala jsem tě oknem z Tulliana a věděla, že jsi chtěl přijít. Nyní mi Spasitel dopřál okamžiku jasného vědomí, abychom se mohli rozloučiti. Jdu již k Němu, Marku, ale miluji tě a vždy budu milovati.“

Vinitius se přemohl, udusil v sobě bolest a začal mluvit hlasem, jež snažil se učiniti klidným: „Nikoli, drahá, ty nezemřeš! Apoštol přikázal, abychom věřili, a slíbil, že se bude za tebe modliti, a on Krista znal, Kristus jej měl rád a ničeho mu neodřekne... Kdybys měla zemřít, Petr by mi neuložil, abych důvěřoval, ale on mi řekl: ‚Důvěřuj!‘ – Nikoli, Lygie, Kristus se nade mnou smiluje...! Nechce tvé smrti, On jí nedopustí... Přísahám ti při jméně Spasitelově, že se Petr za tebe modlí!“

Nastalo ticho. Jediný kahanec, visící nade dveřmi, zhasl, ale zato měsíčné světlo vnikalo celým otvorem. V protějším koutě sklepa zakvílelo dítě a ztichlo. Jen zvenčí dolétaly hlasy praetoriánů, kteří odslouživše si strážní hodiny, hráli u zdi „scriptae duodecim“.

„Ó, Marku!“ odvětila Lygie. „Kristus sám volal k Otcí: ‚Odejmi ode mne tento kalich hořkosti,‘ – a přece jej vyprázdnil! Kristus sám zemřel na kříži a nyní hynou pro Něho tisíce. Nuže, proč by mne jedině měl šetřit? Kdo jsem, Marku? Slyšela jsem, jak Petr řekl, že i on zemře v mukách, nuže, kdo jsem proti němu? Když k nám přišli praetoriáni, bála jsem se smrti i muk, nyní však se jich již nebojím. Hleď, jaké to strašlivé vězení, ale já jdu do nebe. Uvaž, zde že je Caesar, ale tam Spasitel, dobrý a milosrdný! A smrti není. Miluješ mne – nuže, považ, jak budu šťastna! Ó, drahý Marku, považ, že přijdeš tam za mnou!“

Tu se odmlčela, aby nabrala dechu do své nemocné hrudi, načež zvedla k ústům jeho ruku.

„Marku!“

„Co, drahá?“

„Neplač pro mne a měj na paměti, že tam přijdeš za mnou! Žila jsem krátce, ale Bůh mi dal tvoji duši. Chci tedy říci Kristu, že byt' jsem zemřela, byt' ses díval na moji smrt a byt' jsi zůstal v žalu, přece jen ses nerouhal proti Jeho vůli a že Jej stále miluješ. A ty Jej budeš milovati a trpělivě sneseš moji smrt, že...? Neboť tehdy nás spojí On! I já jsem tě milovala a chci býti s tebou...“

Tu opět jí došel dech a hlasem sotva slyšitelným dokončila:

„Slib mi to, Marku...!“

Vinitius ji objal třesoucíma se rukama a odvětil:

„Při tvé svaté hlavě – slibuji...!“

Tehdy ve světlé měsíční záři její tvář se zjasnila. Ještě jednou zvedla k ústům jeho ruku a zašeptala: „Jsem žena tvá...!“

Za zdí praetoriáni, hrající „scriptae duodecim“, vyvolali hlasitější hádku, ale ti zde zapomněli na vězení, na strážce, na celou zemi, a cítíce v sobě navzájem andělské duše, začali se modlit.

LXI

Po tři dny či vlastně po tři noci nic jich nerušilo v klidu. Když bylo skončeno obvyklé vězeňské zaměstnání, záležející v oddělování nebožtíků od živých, těžce nemocných od zdravějších, a když unavené strážní hlídky odebraly se ke spaní na chodby, Vinitius vcházel do sklepení, ve kterém byla Lygie, a zůstával v něm tak dlouho, dokud úsvit nenahlédl mřížemi okna. Kladla mu hlavu na prsa a oba rozmlouvali spolu tichými hlasy o lásce a smrti. Oba bezděčně se v myšlenkách i hovorech, ano, v tužbách i nadějích vzdalovali čím dále tím více života a ztráceli vědomí o něm. Oba byli jako lidé, kteří odrazivše na lodi od pevniny, nevidí již břehu a zvolna se hrouží do nekonečnosti. Oba se postupně měnili ve smutné duchy, zamilované do sebe i do Krista a hotové odletěti. Jen občas vyvstávala v jeho srdci bolest jako vichřice, občas jako blesk zazářila naděje, zrozená z lásky a víry v milosrdenství Ukřižovaného Boha, ale každým dnem více odpoutával se i on od země a odevzdával se smrti. Ráno, když vycházel z vězení, díval se již na svět, na město, na známé i na věci života jako ve snách. Všecko mu připadalo cizí, vzdálené, prázdné a pomíjivé. Přestala jej děsiti i hrůza muk, neboť měl pocit, že je to cosi, co lze jaksi přejít v zamyšlení, s očima, jež jsou upřeny na něco jiného. Oběma se zdálo, že je začíná již obestírati věčnost. Hovořili o lásce, o tom, jak se budou míti rádi a žítí pospolu, ale pouze na tom druhém břehu, za hrobem, a jestliže se jejich mysl obracela někdy ještě k věcem pozemským, bylo to jako u lidí, kteří chystajíce se na dalekou cestu, rozmlouvají spolu o cestovních přípravách. Ostatně je obklopovalo takové ticho, jaké obklopuje dva sloupy, stojící kdesi na prázdném místě a zapomenuté. Šlo jim již jen o to, aby Kristus jich od sebe neodloučil; a poněvadž každá chvíle posilovala v nich tu jistotu, zahořeli k Němu láskou jako k poutu, které

je mělo spojití v nekonečném štěstí a nekonečném míru. Již na zemi spadával s nich pozemský prach. Duše jejich se staly čisty jako slzy. Ve hrůzách smrti, uprostřed bídy a utrpení, ve vězeňském doupěti, začalo se pro ně nebe, jelikož Lygie jej brala za ruku a vedla, jako by již byla spasenou duší a světicí, k věčnému zdroji života.

A Petronius byl v údivu, vida ve tváři Vinitiově klid stále větší a jakousi zvláštní záři, jaké dříve nevídal. Chvillemi se dokonce v jeho hlavě rodily domněnky, že Vinitius našel nějakou cestu spásy, i bylo mu bolestno, že ho do svých tajností nezasvěcuje.

Konečně nemoha vydržeti, řekl k němu:

„Ted' vypadáš jinak. Nuže, nečiň přede mnou tajností, protože chci a mohu ti býti nápomocen. Ustanovil ses na něčem?“

„Ustanovil,“ odpověděl Vinitius, „ale ty mně již nemůžeš býti nápomocen. Po její smrti vyznám zajisté, že jsem křesťan, a půjdu za ní.“

„Nemáš tedy naděje?“

„Ó, ano, mám! Kristus mi ji odevzdá a já se s ní nerozejdu již nikdy.“

Petronius začal choditi po atriu s výrazem zklamání a roztrpčenosti ve tváři, načež řekl:

„K tomu není třeba vašeho Krista, poněvadž tutéž službu ti může prokázati náš Thanatos⁵¹⁰.“

Ale Vinitius smutně se usmál a řekl:

„Nikoli, drahý, ale ty tomu nechceš rozuměti.“

„Nechci a nemohu,“ odpověděl Petronius. „Není kdy na rozpravy, ale pamatuješ se, co jsi říkal, když se nám nepodařilo, abychom ji vysvobodili z Tulliana? Pozbyl jsem všeliké naděje, ale ty jsi řekl, když jsme se vrátili domů: ‚A já věřím, že Kristus mi ji může vrátiti.‘ Nuže, ať ti ji vrátí! Hodím-li drahocenný pohár do moře, nedovede žádný z bohů mi jej dát zpět; jestliže však ani váš bůh není lepší, pak nevím, proč bych jej měl více uctívati nežli ty dávné.“

510 Bůh smrti.

„On mi ji také vrátí!“ odvětil Vinitius.

Petronius pokrčil rameny.

„Víš-li pak,“ ptal se, „že zítra mají býti zahrady Caesarovy osvětleny křesťany?“

„Zítra?“ opakoval Vinitius.

A před blízkou, hrůzostrašnou skutečností zachvělo se v něm srdce přece jen bolestí a děsem. Napadlo jej, že je to snad poslední noc, kterou bude moci strávit s Lygií, a proto rozloučiv se s Petroniem, rychle se odebral ke správci „puticulí“ pro svoji „tesseru“.

Zde však čekalo na něho zklamání, poněvadž správce mu nechtěl dáti odznak.

„Odpusť, pane,“ řekl. „Udělal jsem pro tebe, co jsem mohl, ale nemohu vydat život v nebezpečí. Dnes v noci mají býti křesťané vyvedeni do zahrad Caesarových. Ve věznici bude plno vojáků a úředníků. Kdybys byl poznán, bylo by veta po mně i po mých dětech.“

Vinitius pochopil, že bylo by marno naléhati. Nicméně zasvitla mu naděje, že vojáci, kteří jej dříve vídali, propustí jej snad i bez odznaku, a proto, když nadešla noc, přestrojiv se jako obyčejně do režné tuniky a ovázav si cárem hlavu, odebral se ke branám věznice.

Ale toho dne byly odznaky prohlíženy s přísností ještě větší nežli jindy, a což bylo důležitější: setník Scevinus, voják drsný a duší i tělem oddaný Caesarovi, poznal Vinitia.

Patrně však v jeho hrudi, zkaté do železa, doutnaly ještě nějaké jiskry soucitu s lidským utrpením, poněvadž místo aby udeřil kopím do štítu na znamení poplachu, odvedl Vinitia stranou a řekl mu:

„Pane, vrať se domů! Poznal jsem tě, ale budu zticha, nechť je tě zničit. Vpustiti tebe nemohu, ale vrať se a kéž ti bohové sešlou zkonejšení!“

„Vpustiti mne nemůžeš,“ pravil Vinitius, „ale dovol, abych zde zůstal a viděl ty, kteří budou odtud vyvedeni.“

„Můj rozkaz není s tím v rozporu,“ odpověděl Scevinus.

Vinitius postavil se před vrata a čekal, dokud nezačnou vyvádět odsouzence. Konečně kolem půlnoci otevřela se vrata věznice dokořán a ukázaly se celé řady vězňů: mužů, žen i dětí, obstoupené ozbrojenými oddíly praetoriánů. Byla velice jasná noc – a tak plná světla, že bylo možno rozeznati nejen postavy, nýbrž dokonce i tváře nešťastníků. Šli po dvou ve dlouhém, posupném průvodu a za ticha, rušeného pouze řinčením vojenských zbrojí. Bylo jich vyváděno tolik, že se zdálo, že všechna sklepení zůstanou prázdná.

Na konci průvodu zahlédl Vinitius zřetelně Glauka lékaře, ale ani Lygie, ani Ursus nebyli mezi odsouzcenci.

LXII

Soumrak se ještě nesnesl, když první proudy lidu začaly se hrnouti do zahrad Caesarových. Davy, svátečně oblečené, ověnčené, rozjařené a zpívající, částečně i opilé, šly se dívat na nové, velkolepé divadlo. Výkřiky: „Semaxii! Sarmentitii!“ – rozléhaly se na Via Tecta⁵¹¹, na mostě Aemiliově a z druhého břehu Tibru, na Vítězné cestě, u cirku Neronova a až tam k návrší vatikánskému. Byli sice již dříve vídání v Římě lidé upálení na sloupech, ale dosud nikdy nebyl viděn takový počet odsouzenců. Caesar i Tigellinus, chtějíce skoncovati s křesťany, zároveň pak zameziti nákazu, která se z věznic šířila po městě čím dále tím více, rozkázali, aby byla vyprázdněna všechna sklepení tak, že zůstalo v nich jen několik desítek lidí, určených na konec her. Proto také davy, prošeďše zahradními vraty, oněměly úžasem. Všecky aleje, hlavní i vedlejší, běžící mezi houštinami stromů, mimo luka, mokřiny, rybníky, nádrže a záhony, posázené kvítím, byly přeplněny smolnými sloupy, na které byli přivazováni křesťané. Z vyšších míst, kde v rozhledu nebránily stromy, bylo možno shlédnouti celé řady kůlů a těl, zdobených kvítím, myrtovým listím a břečťanem, táhnoucí se do daleka, po výšinách i údolích, takže kdežto bližší se zdály stěžněmi lodí, ty nejvzdálenější jevily se očím jako barevné, do země vetknuté thyrsy nebo kopí. Jejich množství překonalo očekávání samého lidu. Bylo možno se domnívati, že přímo byl celý národ přivazován ke sloupům pro vyrazení Říma a Caesara. Zástupy diváků se kupily před jednotlivými stěžni dle toho, jak je zajímaly postavy, věk nebo pohlaví obětí, prohlížely si tváře, věnce, břečťanové girlandy a pak se táhly dál a dále, dávající si otázky, plné úžasu: „Což mohlo býti tolik provinilců nebo kterak

511 Krytá (Tajná) ulice.

mohly Řím zapáliti děti, které byly sotva s to, aby chodily o vlastních silách?“ A úžas přecházel zvolna v nepokoj.

Zatím se snesl soumrak a na nebi se zaleskly první hvězdy. Tehdy u každého odsouzence postavil se otrok s hořící pochodní v ruce, a když se hlahol trub ozval na různých místech zahrad na znamení, že divadlo začíná, přiložili všichni plamen k dolejší části sloupů.

Pod kvítím ukrytá, smolou politá sláma ihned se vzňala jasným plamenem, který vzmáhaje se každým okamžikem, rozvíjel spleti břečtanů, stoupal výše a objímal nohy obětí. Lid ztichl, zahrady zazněly jediným obrovským bédováním a výkřiky bolesti. Některé oběti však, zvedajíce hlavy ke hvězdnatému nebi, začaly zpívati ku poctě Kristově. Lid naslouchal. Ale nejzatvrzelejší srdce naplnila se hrůzou, když z menších sloupů začaly volati rozdírající dětské hlasy: „Maminko! Maminko!“ – a děs proběhl dokonce i opilými diváky při pohledu na ony hlavinky a nevinné tváře, zkřivené bolestí nebo omdlévající v kouři, který začal oběti dusit. Ale plamen stoupal stále výše a přepaloval stále nové věnce růží a břečtanů. Rozhořely se hlavní i vedlejší aleje, rozhořely se shluky stromů i louky i květnaté záhony, zaleskla se voda v nádržích i rybnících, zružovělo listí, třesoucí se na stromech – zjasnilo se jako ve dne. Čoud spalovaných těl naplnil zahrady, ale v té chvíli začali otroci nasypávati myrhu a aloe do mis, zvláště k tomu připravených mezi sloupy.

V davech se ozvaly tu i tam výkřiky, neznámo, zda výkřiky soucitu, nebo radosti a opojení, a stupňovaly se každým okamžikem s ohněm, jenž obchvacoval sloupy, stoupal k prsům obětí, kroutil hořícím dechem vlasy na jejich hlavách, vrhal závoje na jejich zčernalé tváře a konečně vyšlehoval ještě výše jako na vítězství a triumf síle, která jej dala vznítiti.

Ale ještě na začátku podívané objevil se mezi lidem Caesar v nádherné cirkové kvadrize, do které byli zapřažení čtyři bílí oři, oděn v kroj vozataje a v barvu strany Zelených, ke které náležel on i jeho dvůr. Následovaly za ním jiné vozy, plné dvořanů ve skvělých krojích,

senátorů, kněží i nahých bakchantek s věnci na hlavách, s konvicemi vína v rukou; ty byly částečně zpity a vydávaly divoké výkřiky. Vedle nich hudebníci, přestrojení za fauny a satyry, hráli na kytary, formingy, píšťalky a rohy. Na jiných vozech jely matrony a římské panny, rovněž opilé a zpola nahé. Vedle kvadrig potřásali poskakující šaškové thyrsy, zdobenými stužkami; jiní tloukli do bubínků, jiní sypali kvítí. Celý ten skvělý průvod pohyboval se za vřískání: „Evoe!“ po nejširší zahradní cestě v kouři a mezi lidskými pochodněmi. Caesar, maje u sebe Tigellina a Chilona, jehož zděšením přál si pobavit se, sám řídil koně, a jeda krok za krokem, díval se na hořící těla a přitom i naslouchal jásotu lidu. Stojе na vysoké, zlaté kvadrize, obklopen lidskou vlnou, která se mu klaněla až k chodidlům, v záři ohně, ve zlatém věnci cirkového vítěze, přecházel hlavou nad dvořany i davy, a zdál se býti obrem. Jeho ošklivé ruce, natažené k udržování opratí, zdály se žehnati lidu. Ve tváři a přimhouřených očích měl úsměv a zářil nad lidmi jako slunce nebo jako božství, strašlivé, ale nádherné a mocné.

Chvillemi se zastavoval, aby se důkladněji podíval buďto na nějakou pannu, jejíž lůno začínalo se škvařiti v plameni, nebo do tváře dítěte, křečovitě stažené, a pak zase jel dále, veda za sebou třestící a hulákající průvod. Chvillemi se lidu ukláněl, tu opět, prohýbaje se nazad, přitahoval zlaté oprati a rozprávěl s Tigellinem. Konečně doraziv k veliké fontáně, stojící uprostřed dvou křižujících se alejí, vystoupil z kvadrigy a pokynuv na druhy, vmísil se do davu.

Byl vítán jásotem a potleskem. Bakchantky, nymfy, senátoři, Augustiani, kněží, faunové, satyrové i vojáci obstoupili jej i s třestícím kruhem, on pak, maje po jedné straně Tigellina, po druhé Chilona, obcházel fontánu, kolem které hořel větší počet pochodní, zastavuje se před každou, čině poznámky o obětech nebo tropě si smích ze starého Řeka, v jehož tváři se zračilo nesmírné zoufalství.

Nakonec se zastavili před vysokým sloupem, vyzdobeným myrtou a ovínutým popínavými rostlinami. Rudé jazyky ohně plazily se ke kolenům oběti, ale její tváře nebylo možno zprvu rozeznali,

neboť čerstvě rozhořelé větvičky zahalily ji kouřem. Za chvíli však tehký noční vítr rozvál dým a odkryl hlavu starce s šedivým, na prsa splývajícím plnovousem.

Při pohledu na něho svinul se Chilon pojednou do klubka jako raněný had, z úst pak se mu vydral výkřik, podobající se spíše skřeku nežli lidskému hlasu:

„Glaukos, Glaukos...!“

Opravdu, z hořícího sloupu hleděl na něho Glaukos lékař.

Ještě žil. Tvář měl plnou bolesti, skloněnou, jako by se chtěl ještě naposledy podívat na svého kata, jenž jej zradil, zbavil ho ženy i dětí, poštvál proti němu vraha, a když mu to vše bylo odpuštěno ve jménu Kristově, ještě jednou jej vydal do rukou katanů. Nikdy se nedopustil člověk na člověku podlostí strašlivějších a krvavějších. Hle, oběť nyní hořela na smolném sloupu a kat stál u jeho paty! Glaukovy oči neodvracely se od tváře Řekovy. Chvillemi je zahaloval kouř, ale když zavál větřík, Chilon viděl opět ony zraky, upírající se na něho. Povstal a chtěl se dáti na útěk, ale nemohl. Pojednou se mu zdálo, že jeho nohy jsou z olova a že jakási neviditelná ruka jej zadržuje před tímto sloupem s nadlidskou silou. I zkameněl. Cítil jen, že v něm cosi překypuje, cosi vyvstává, že má dosti těch muk i krve, že nadchází konec života a že všechno mizí kolem: i Caesar i dvůr i davy a že jej obklopuje pouze jakási bezedná, strašlivá a černá prázdnota, v té pak že jest viděti jen ty oči mučedníkovy, které jej volají na soud. A onen, stále níže naklání hlavu, díval se bez ustání. Přítomní uhodli, že se mezi těmito lidmi cosi odehrává, ale smích jim odumřel na rtech, poněvadž ve tváři Chilonově bylo cosi hrozného: zkřivila ji taková úzkost a taková bolest, jako by ty ohnivé jazyky pálily jeho vlastní tělo. Náhle se zatřásl a vysoko vztáhnuv ruce, zvolal děsným, rozdírajícím hlasem:

„Glauku! Ve jménu Kristově – odpusť!!!“

Kolem se vše ztišilo; hrůza prochvěla přítomnými a všechny oči bezděky se zvedly výše.

A mučedníková hlava lehce sebou pohnula, načež bylo slyšeti z vrcholu sloupu hlas, podobající se zaúpění:

„Odpouštím....!!“

Chilon se vrhl na tvář, vyje jako divá zvěř a nabrav země do obou hrstí, posypal si jí hlavu. Zatím plameny vysoko vyšlehly, obchvátily Glaukova prsa i tvář, rozpletly myrtovou korunu na jeho hlavě a zachvátily provazy na vrcholu sloupu, který se celý rozhořel velikým, jasným světlem.

Ale Chilon za chvíli se zvedl s tváří tak změněnou, že se Augustianům zdálo, že vidí jiného člověka. Oči mu hořely neobyčejným leskem, ze svrstěného čela linulo se nadšení: Řek, před chvílí přebohý, vypadal nyní jako kněz, jenž osvícen božstvem, chce odhaliti neznámé pravdy.

„Co se s ním děje? Zšílel!“ ozvalo se několik hlasů.

On pak se obrátil k davům, a vysoko zvednuv pravou ruku, začal volati, či spíše křičeti tak silně, aby nejen Augustiani, nýbrž i prostý lid mohl slyšeti jeho hlas:

„Lide římský! Přisahám při své smrti, že tu hynou lidé nevinní a žhářem že je – tento zde....!!!“

A prstem ukázal na Nerona.

Nastala chvíle ticha. Dvořané strnuli. Chilon stál napořád s nataženou třesoucí se rukou a prstem, namířeným proti Caesarovi. Pojednou se strhl zmatek. Lid jako vlna, vzedmutá náhlou vichřicí, vrhl se ke starci, chtěje si jej lépe prohlédnouti. Tu a tam se ozvaly výkřiky: „Zadrž!“ – jinde opět: „Běda nám!“ V davu se rozlehlo pískání a řev: „Ahenobarbus! Vrah ženy! Žhář!“ Poplach rostl každým okamžikem. Bakchantky vřiskajíce, až uši zaléhaly, začaly se schovávat za vozy. Pojednou se několik rozhořelých sloupů skácelo, rozsypávajíc kolem jiskry a šíříc zmatek. Slepá, sražená vlna lidu uchvátila Chilona a zanesla jej hlouběji do zahrady.

Všude také sloupy začaly se již přepalovati a padati napříč alejí, naplňujíce je kouřem, jiskrami, čoudem stromů a čoudem lidského tuku. Zhasínala vzdálenější i bližší světla. V zahradách se setmělo.

Znepokojené, posupné a polekané davy tísnily se ke vratům. Pověst o tom, co se přihodilo, kolovala od úst k ústům, změněna a zvětšena. Jedni vypravovali, že Caesar omdlel, druzí opět, že sám se přiznal, že rozkázal, aby Řím byl zapálen, třetí pak, že těžce onemocněl, jiní konečně, že byl odvezen ve voze jako nebožtík. Tu a tam se ozývaly hlasy soucitu s křesťany: „Nikoli oni spálili Řím! K čemu tedy tolik krve, muk a nespravedlností? Nebudou se bohové mstíti za nevinné a jaká, piacula‘ budou s to, aby je opět smířila?“ Slova „innoxia corpora“ byla opakována stále častěji. Ženy hlasitě litovaly dětí, jichž tolik bylo vrženo divokým zvířatům na pospas, přibito na kříže nebo spáleno v těchto prokletých zahradách! Až konečně se lítost měnila ve zlořečení Caesarovi i Tigellinovi. Než byli též tací, kdož zastavující se náhle, dávali sobě nebo jiným otázky: „Jaké je to božství, které dává takovou sílu proti mukám i smrti?“ A vraceli se domů zamyšleni...

Chilon ještě nějakou dobu těkal po zahradách, nevěda, kam jíti a kam se obrátiti. Teď opět cítil, že jej opouštějí síly, že je vetchý a nemocný stařec. Chvillemi klopýtal o nedohořelá těla, narážel nohama o pochodně, které za ním posílaly vzápětí roje jisker, chvillemi usedal, rozhlížeje se nepřítčným zrakem. Zahrady skoro úplně již ztemněly; mezi stromy stoupal jen bledý měsíc, ozařuje nejistým svitem aleje, prostřed ležící zčernalé sloupy a nedohořelé oběti, proměněné v beztvare hmoty. Ale starému Řekovi se zdálo, že vidí v měsíci Glaukovu tvář a že jeho oči se na něho stále ještě dívají, i schovával se před světlem. Konečně však vyšel ze stínu a bezděky, jako by poháněn byl jakousi neznámou silou, začal mířiti k fontáně, u které vypustil duši Glaukos.

Vtom se jeho ramene dotkla jakási ruka.

Stařec se otočil, a spatřiv před sebou neznámou postavu, vzkřikl vyděšen:

„Kdo je to zde? Kdo jsi?“

„Apoštol Pavel z Tarsu.“

„Jsem proklet...! Co chceš?“

A apoštol odvětil:

„Chci tě spasiti.“

Chilon se opřel o strom.

Nohy se pod ním třásly a ruce se mu svezly podél těla.

„Pro mne není spásy!“ řekl dutě.

„Což jsi neslyšel, že Bůh odpustil kajícímu lotrovi na kříži?“ ptal se Pavel.

„Víš, co jsem udělal?“

„Viděl jsem tvoji bolest a slyšel, kterak jsi dal svědectví pravdě.“

„Ó, pane...!!“

„A jestliže služebník Kristův odpustil ti v hodině muk a smrti, kterak by ti neměl odpustiti Kristus?“

Ale Chilon uchopil rukama hlavu jako pomaten.

„Odpuštění! Pro mne odpuštění!“

„Náš Bůh jest Bohem milosrdenství!“ odpověděl apoštol.

„Pro mne?“ opakoval Chilon.

A začal sténati jako člověk, jemuž došly síly, aby mohl opanovati bolest a muka.

Pavel pak řekl:

„Opři se o mne a pojd' se mnou!“

A uchopiv jej, kráčel s ním ke křižujícím se cestám, řídě se ohlasem fontány, která, jak se zdálo, plakala v nočním tichu nad těly umučených.

„Náš Bůh jest Bohem Milosrdenství!“ opakoval apoštol. „Kdyby ses postavil u moře a házel do něho kamení, zdaž bys jím mohl zaházeti mořskou hlubinu? Ale já pravím tobě, že milosrdenství Kristovo jest jako moře a že hříchy i viny lidské zmizí v něm jako kamení v hlubinách. I pravím tobě, že jest jako nebe, které se klene nad horami, pevninou i moři, neboť jest všude a není hranice ni konce jeho. Ty jsi trpěl u sloupu Glaukova a Kristus viděl tvé utrpení. Ty jsi řekl, nedbaje toho, co tě může zítra potkati: ‚Tento jest žhářem!‘ – a Kristus si zapamatoval slova tvá. Minula zajisté tvá

zloba i lhaní, v srdci pak zůstala pouze neskonale lítost... Pojd' se mnou a slyš, co ti pravím: I já jsem Ho nenáviděl a pronásledoval Jeho vyvolené. Nechtěl jsem Ho a nevěřil v Něho, dokud se mi neukázal a nezavolal mne k Sobě. A od té chvíle jest On mou láskou. Nyní pak navštívil tebe hořem, úzkostmi a bolestí, aby tě zavolal k Sobě. Ty jsi Ho nenáviděl, ale On tě miloval. Ty jsi vydával jeho vyznavače mukám, ale On ti chce odpustiti a spasiti tebe.“

Ubožákovou hrudí začal otrásati nesmírný vzlykot, jímž se v něm rozdírala duše až na dno, ale Pavel jej vinul k sobě, podporoval a vedl, jako voják odvádí zajatce.

A za chvíli začal opět mluvit:

„Pojd' se mnou a já tě povedu k Němu! Z jaké jiné příčiny bych k tobě přicházel? Avšak On mi přikázal, abych sbíral duše lidské ve jménu lásky, a tak tedy konám službu Jeho. Domníváš se, že jsi proklet, ale já ti pravím: Uvěř v Něho – čeká na tebe spasení! Ty máš za to, že jsi nenáviděn, ale já ti opakuji, že On tě má rád. Pohled' na mne! Dokud jsem neměl Jeho, ničeho jsem neměl kromě zloby, která sídlila v srdci mém, kdežto nyní Jeho láska mi nahrazuje otce i matku, bohatství i kralování. V Něm jediném jest útočiště, On jediný změří lítost tvoji, shlédne na bídu tvoji, sejme z tebe úzkost a pozvedne tě k Sobě!“

Takto mluvě, přivedl jej k fontáně, jejíž stříbrný proud zdaleka se třpytil v měsíčním svitu. Kolem bylo ticho a prázdno, protože otrocká čeleď již odtud odstranila zuhelnatělé sloupy a těla mučedníků.

Chilon se vrhl se lkaním na kolena, a ukryv tvář do dlaní, setrval bez hnutí. Pavel pak zvedl tvář ke hvězdám a začal se modliti:

„Pane, shlédni na tohoto ubožáka, na jeho lítost, na slzy i muka! Pane Milosrdenství, jenž Jsi prolil krev za viny naše, pro muka Svá, pro smrt i zmrtvýchvstání mu odpusť!“

Načež se odmlčel, ale ještě dlouho se díval na hvězdy a modlil se. A vtom od jeho nohou ozvalo se volání, podobající se vzlykotu: „Kriste...! Kriste...! Odpusť mi...!“

Tehdy Pavel přistoupil k fontáně, a nabrav na dlaně vody, vrátil se ke klečícímu ubožákovi.

„Chilone, křtím tebe ve jménu Otce i Syna i Ducha, amen!“

Chilon zvedl hlavu, roztáhl ruce a setrval takto bez hnutí. Měsíc ozařoval plným světlem jeho zbělelé vlasy a stejně bílou, nehybnou, jako zmrtvělou nebo z kamene tesanou tvář. Chvilé ubíhaly jedna za druhou; z velikých ptačinců, umístěných v zahradách Domitiiných, začalo doléhati kokrhání kohoutů, ale on ještě klečel, podobaje se náhrobní soše.

Konečně se vzpamatoval, vstal, a obrátiv se k apoštolovi, ptal se:

„Co mám činit před smrtí, pane?“

Pavel se rovněž probral ze zadumání nad onou nesmírnou mocí, které nemohly odolati ani takové duše jako onoho Řeka, i odvětil:

„Doufej a vydej svědectví pravdě!“

Načež odešli spolu. U vrat zahrady požehnal apoštol starci ještě jednou a rozešli se, poněvadž si toho přál sám Chilon, předvídaje, že po tom, co se stalo, Caesar i Tigellinus jej dají pronásledovati.

Opravdu, nemýlil se. Vrátiv se domů, zastal již dům obklíčený praetoriány, kteří se ho zmocnili a pod vůdcem Scevinem odvedli na Palatin.

Caesar byl se již odebral na odpočinek, ale Tigellinus čekal, a spatřiv nešťastného Řeka, uvítal jej s klidnou, ale zlověstnou tváří:

„Dopustil ses zločinu urážky majestátu,“ řekl mu, „a trest tě nemine! Jestliže však zítra prohlásíš v amfiteatru, že jsi byl opilý a beze smyslů a že původci požáru jsou křesťané, tvůj trest omezí se na zmrskání a vyhnanství.“

„Nemohu, pane!“ tiše odpověděl Chilon.

Tigellinus přiblížil se k němu pomalým krokem a hlasem rovněž ztišeným, ale strašlivým, ptal se: „Jakže? Ty nemůžeš, řecký pse? Což jsi nebyl opilý a což nechápeš, co na tě čeká? Pohlédni tamto!“

A praviv to, ukázal do kouta atria, ve kterém vedle dřevěné lavice stáli v přítmi čtyři thráčtí otroci bez hnutí s provazy a kleštěmi v rukou.

Ale Chilon odvětil:

„Nemohu, pane!“

Tigellina začal zachvacovati vztek; ještě však se opanoval.

„Viděl jsi,“ tázal se, „jak umírají křesťané? Chceš takto zemřít?“

Stařec pozvedl ubledlou tvář; nějakou dobu pohybovaly sebou tiše jeho rty, načež odvětil:

„I já věřím v Krista...!“

Tigellinus pohlédl na něho s úžasem.

„Pse, ty ses opravdu zbláznil!“

A pojednou vztek, nahromaděný v jeho prsou, protrhl hráze. Přiskočiv k Chilonovi, popadl jej oběma rukama za plnovous, povalil k zemi a začal do něho kopati, opakuje s pěnou na ústech:

„Odvoláš! Odvoláš...!“

„Nemohu!“ odpověděl mu Chilon od země.

„Na mučení s ním!“

Uslyševše ten rozkaz, Thrákové se chopili starce a položili jej na lavici; pak přivázavše jej provazy, začali svíratí do kleští jeho vyhublé pístěle. On však přitom, když jej přivazovali, s pokorou líbal jim ruce, potom zavřel oči a měl vzhled nebožtíka.

Avšak žil, neboť když se nad ním Tigellinus sklonil a ještě jednou se tázal: „Odvoláš?“ – jeho zbělelé rty lehce sebou pohnuly a vyšel z nich sotva slyšitelný šepot:

„Ne... mo... hu!“

Tigellinus rozkázal, aby mučení bylo přerušeno, i jal se choditi po atriu s tváří, změněnou hněvem, ale zároveň bezradnou. Nakonec mu patrně přišla do hlavy jakási nová myšlenka, poněvadž se obrátil k Thrákům a řekl:

„Vytrhněte mu jazyk!“

LXIII

Drama Aureolus bylo dáváno obyčejně v divadlech nebo amfitheatrech tak zařízených, že se mohly otvírati a jaksi tvořiti dvě různá jeviště. Ale po výjevu v zahradách Caesarových bylo od obvyklého způsobu upuštěno, protože šlo o to, aby pokud možno největší počet lidí mohl se dívati na smrt otroka, jenž byl přibit na kříž a kterého v dramatě požíral medvěd. Na divadlech hrával úlohu medvědovu herec, zašitý do kůže; tentokrát však představení mělo býti „opravdové“. Byl to nový nápad Tigellinův. Caesar zprvu prohlásil, že se nedostaví, ale na domluvu milcovu změnil úmysl. Tigellinus mu vysvětlil, že po tom, co se přihodilo v zahradách, je tím více povinen ukázati se lidu, a současně se zaručil, že ukřižovaný otrok již ho nepotupí, jako to učinil Crispus. Lid byl již poněkud přesycen a unaven proléváním krve; proto bylo mu ohlášeno nové rozdělení loterních lístků a dárků, mimo to ohlášena i večerní hostina, jelikož se představení mělo konati večer v bohatě osvětleném amfitheatru.

A tak za soumraku naplnila se celá budova do posledního místečka; Augustiani s Tigellinem v čele dostavili se všichni, ne tak pro podívanou samu, jako spíše proto, aby po poslední události projevili Caesarovi svou věrnost a pohovořili si o Chilonovi, o němž mluvil celý Řím.

Vypravováno si tudíž pošeptmu, že Caesar, vrátiv se ze zahrad, byl zachvácen zuřivostí a že nemohl usnouti, že jej přepadávaly úzkosti a podivné přízraky, výsledek jejich pak že byl ten, že ohlásil nazítří svůj náhlý odjezd do Achaie. Jiní však to popírali, tvrdíce, že se nyní ukáže vůči křesťanům tím neúprosnějším. Nechyběli nicméně ani zbabělci, kteří předpovídali, že obvinění, jaké Chilon vmetl Caesarovi ve tvář přede všemi davy, může mítí nejhorší následky.

Byli konečně i tací, kteří z lidskosti prosili Tigellina, aby upustil od dalšího pronásledování.

„Podívejte se, kam spějete!“ mluvil Barcus Soranus. „Chtěli jste ukojiti pomstu lidu a vštípati mu přesvědčení, že trest padá na viníky, a zatím výsledek je přímo opačný.“

„Zajisté!“ dodal Antistius Verus. „Všichni si nyní šeptají, že jsou nevinní. Má-li to býti zchytralost, pak měl Chilon pravdu, tvrdě, že by vaše mozky nenaplnily ani jediné žaludové číšky.“

Tigellinus obrátil se k nim a řekl:

„Lidé si také šeptají, že Servilie, tvá dcera, Barcu Sorane, i tvá žena, Antistie, skrývaly své křesťanské otroky před spravedlností Caesarovou.“

„To není pravda!“ zvolal s nepokojem Barcus.

„Moji ženu chtějí zničití vaše rozvedené manželky, které jí závidí ctnost!“ řekl s nemenším nepokojem Antistius Verus.

Jiní však rozprávěli o Chilonovi.

„Co se mu stalo?“ mluvil Eprius Marcellus. „Sám je přece vydával do rukou Tigellinových! Z chudáka se stal boháč, mohl dožítí své dny v klidu, míti krásný pohřeb i pomník, avšak – ne!! Najednou chtěl raději přijít o všecko a ztratit se. Opravdu, snad se zbláznil!“

„Nezbláznil, ale stal se křesťanem!“ řekl Tigellinus.

„Což jím nemůže býti?“ ozval se Vitellius.

„Neříkal jsem to!“ poznamenal Vestinus. „Vražděte si křesťany, ale věrte mi: nebojujte s jejich božstvím! Zde není žertů...! Podívejte se, co se děje! Nezapálil jsem Říma, ale kdyby mi Caesař dovolil, hned bych dal hekatombu jejich božství. A všichni by měli učiniti totéž, neboť opakují: Není s tím žertů! Pamatujte si, že jsem vám to říkal!“

„Ale já jsem říkal něco jiného,“ řekl Petronius. „Tigellinus se smál, když jsem tvrdil, že křesťané se brání. Nyní však řeknu více: Oni vítězí!“

„Jakže? Jakže?“ ptalo se několik hlasů.

„U Polluxe...! Jestliže před nimi neobstál takový Chilon, kdo před nimi ob stojí? Myslíte-li si, že po každé podívané nepřibývá křesťanů, pak při své známosti Říma se staňte kotláři nebo začněte holiti brady, poněvadž budete pak lépe věděti, jak lid smýšlí a co se děje v městě.“

„Mluví ryzí pravdu, u svatého pepla Dianina!“ Zvolal Vestinus.

Ale Bareus obrátil se k Petroniovi:

„Kam tím míříš?“

„Končím tím, čím jste začali: Dosti již krve!“

Ale Tigellinus pohlédl na něho jízlivě a řekl:

„Aj, trochu ještě!“

„Nestačí-li ti na to hlava, máš druhou v držadle u hole!“ odvětil Petronius.

Další hovor byl přerušen příchodem Caesara, který zaujal místo ve společnosti Pythagorově. Hned potom začalo představení „Aureola“, které nebylo valně sledováno, poněvadž mysli byly zaujaty Chilonem. Lid uvyklý mukám i krvi nudil se rovněž, syčel, vydával výkřiky, jež dvoru nelichotily, a volal, aby výjev s medvědem byl urychlen, poněvadž pouze toho byl zvědav. Kdyby nebylo naděje, že spatří starce a dárky, podívaná sama by nestačila, aby udržela davy.

Ale konečně nadešla očekávaná chvíle. Zřízenci cirkus přinesli nejdříve dřevěný kříž, dosti nízký, aby medvěd, postaví-li se na zadní nohy, mohl dosáhnouti prsou mučedníkůvých; potom dva lidé přivedli, či spíše přivlekli Chilona, protože sám, maje rozdrčené kosti na nohou, jíti nemohl. Byl položen a přibit na kříž tak rychle, že zvědaví Augustiani nemohli si ho ani řádně prohlédnouti; teprve, když byl vsazen kříž do jámy, zvláště k tomu připravené, všechny oči obrátily se k němu. Ale málokdo mohl poznati v tom nahém starci dřívějšího Chilona. Po mučení, jež s ním provésti rozkázal Tigellinus, nezůstala mu ve tváři ani kapka krve a jen na bílém plnovousu bylo viděti rudou stopu, kterou zanechala krev

po vytržení jazyka. Skrze průsvitnou kůži bylo snadno možno pozorovati jeho kosti. Také připadal daleko starším, téměř vetchým. Kdysi vrhaly jeho oči pohledy, věčně plné nepokoje a zloby, jeho bdělý obličej jevíval dříve věčnou úzkost a nejistotu, kdežto nyní měl tvář bolestnou, ale tak sladkou a klidnou, jakou mívají lidé spící nebo mrtví. Snad mu dodávala důvěry vzpomínka na lotra, jemuž Kristus na kříži odpustil, snad i mluvil v duchu k milosrdnému Bohu: „Pane, štípal jsem jako jedovatý hmyz, ale byl jsem, hle, po celý život chudásem, zmíral hladu, lidé po mně šlapali, tloukli mne, pásli se na mých mukách. Byl jsem chud, Pane, a velice nešťasten, a hle, ještě teď byla mi připravena trýzeň a jsem přibit na kříž! Nuže, Ty Milosrdný, nezapudíš mne v hodině smrti!“ A mír dle všeho vstoupil do jeho zkroušeného srdce. Nikdo se nesmál, neboť bylo v tomto ukřižovaném cosi tak tichého, zdál se býti tak starým, bezbranným, slabým, tak volajícím svojí pokorou o soucit, že si bezděky dával každý otázku: Jak je možno trýzniti a na kříž přibíjeti lidi, kteří beztak umírají?

Dav mlčel. Mezi Augustiany Vestinus, nakláněje se vpravo i vlevo, zašeptal polekaným hlasem: „Hled'te, kterak umírají!“ – jiní čekali na medvěda, přejíce si v duchu, aby se podívaná skončila co nejdříve.

Konečně se medvěd do arény přivalil, a kolébaje svěšenou hlavou na obě strany, rozhlížel se úkosem dokola, jako by o něčem přemýšlel nebo cosi hledal. Zahlédnuv konečně kříž a na něm nahé tělo, přiblížil se k němu, dokonce i postavil se na zadní nohy, ale za chvíli se zase spustil na přední tlapy, a posadiv se u kříže, začal bručeti, jako by se i v jeho zvířecím srdci ozvala lítost nad tím zbytkem člověka.

Z úst zřízenců cirku ozvaly se štvavé výkřiky, lid však mlčel. Chilon zvedl zatím pomalým pohybem hlavu a nějakou dobu těkal očima po hledišti. Nakonec jeho zrak se zastavil kdesi na nejvyšších řadách amfiteatru, prsa se mu začala živěji dmouti a tehdy se

stalo cosi, co uvedlo v údiv a úžas diváky. Hle, tvář se mu zjasnila úsměvem, jeho čelo jako by se opředlo paprsky, oči se vznesly před smrtí a za chvíli dvě velké slzy, vyronivší se pod víčky, skanuly mu zvolna po tváři.

A zesnul.

Vtom jakýsi mocný, mužský hlas nahoře pod velariem zvolal:

„Pokož mučedníkům!!“

V amfiteatru panovalo hluboké ticho.

... a posadiv se u kříže, začal bručeti...

LXIV

Po podívané v zahradách Caesarových se věznice značně vyprázdnily. Byly sice ještě schytávány a vězněny oběti, podezřelé tím, že vyznávají pověrečnou východní víru, ale stíhací výpravy dodávaly jich stále méně, sotva tolik, co jich bylo třeba, aby vyplnily následující podívané, které se již rovněž schylovaly ke konci. Lid, přesycený krví, jevil únavu čím dále tím větší a stále větší nepokoj pro nebývalé dosud chování odsouzených. Obavy pověřivého Vestina zachvátily tisíce duší. V davech se vypravovaly stále podivnější věci o mstivosti křesťanského božství. Vězeňský tyfus, který se rozšířil po městě, zvětšil všeobecnou úzkost. Byly viděny časté pohřby a opakováno si pošeptmu do ucha, že jsou nutná nová „piacula“ na usmíření neznámého boha. Ve chrámech přinášeny oběti Jovišovi i Libitině. Konečně přes všecko úsilí Tigellinovo i jeho chráněnců šířilo se stále více mínění, že město bylo vypáleno z rozkazu Ceasarova a že křesťané trpí nevinně.

Ale právě proto Nero a Tigellinus neustávali je pronásledovati. Pro uklidnění lidu byla vydávána nová nařízení o rozdávání obilí, vína a oleje; byly vyhlášeny předpisy, které usnadňovaly stavby domů a byly plny úlev pro majitele; byla vyhlášena i jiná pravidla o šířce ulic a o hmotách, z nichž je nutno stavěti, aby napříště bylo zabráněno požárové pohromě. Sám Caesar býval na schůzích senátu a konal porady s „otci“ o blahu města a lidu, ale naproti tomu nepadl na odsouzence ani stín milosti. Vládci světa šlo především o to, aby lidu vstúpil přesvědčení, že tak neúprosné tresty mohou potkávat pouze viníky. V senátě se rovněž nižádný hlas neozýval na prospěch křesťanů, poněvadž nikdo nechtěl upadnouti v nemilost u Caesara, a kromě toho lidé, kteří zrakem viděli dále do budoucnosti, tvrdili, že by se proti nové víře nemohly základy římské říše udržeti.

Byli vydáváni jen lidé umírající a nebožtíci rodinám, poněvadž římské právo nemstilo se na mrtvých. Vinitiovi byla jakousi úlevou myšlenka, že zemře-li Lygie, pochová ji v rodinných hrobech a spočine u ní. Nechoval již sebemenší naděje, že by ji vysvobodil od smrti, a sám, napolo odpoután od života, všecek se noře v Kristu, nesnil již o jiném spojení nežli o věčném. Jeho víra se prostě stala tak přehlubokou, že proti ní ta věčnost zdála se mu čímsi nepoměrně skutečnějším a pravdivějším nežli pomíjející život, jakým žil dosud. Srdce se mu přeplnilo soustředěnou vroucností. Ještě za života se měnil v bytost bezmála netělesnou, která toužíc po úplném vykoupení pro sebe, toužila po něm i pro druhou milovanou duši. Představoval si, že se pak oba, on i Lygie, vezmou za ruce a odejdou do nebe, kde jim Kristus požehná a dovolí jim, aby se usídlili ve světle tak klidném a nesmírném, jako je záře ranních červánků. Prosil pouze Krista snažně o to, aby ušetřil Lygie cirkového mučení a dopřál jí, aby ve vězení klidně zemřela, neboť cítil s naprostou jistotou, že zemře společně s ní. Domníval se, že proti tomu moři prolité krve nesmí ani doufati, že by ona jediná byla zachráněna. Slyšel od Petra i Pavla, že také oni musí zemřít jako mučedníci. Pohled na Chilona na kříži jej přesvědčil, že smrt, byť i mučednická, může býti sladká, a proto si již jen přál, aby nadešla jim oběma jako vytoužená změna zlého, smutného a těžkého osudu v lepší.

Chvillemi míval již předtuchu záhrobního života. Onen smutek, jenž se vznášel nad jejich oběma dušemi, pozbýval dřívější žhavé hořkosti čím dále tím více a postupně se měnil v jakési nadpozemské, klidné odevzdání se do vůle boží. Vinitius dříve plul s obtíží proti proudu, bojoval a unavoval se – nyní se vzdal vlně, věře, že jej unáší do věčného ticha. Tušil také, že Lygie stejně jako on se připravuje k smrti, že přes to, že je od sebe dělí vězeňské zdi, krácejí už spolu, a usmíval se na tu myšlenku jako na štěstí.

A opravdu, kráčeli tak svorně, jako by se denně sdíleli o myšlenky. Ani Lygie nechovala u sebe žádných přání ani žádné naděje

kromě té na záhrobní život. Smrt jevila se jí nejen jako vysvobození ze strašlivých zdí věznice, z rukou Caesarových i Tigellinových, nejen jako spása, nýbrž i jako doba sňatku s Vinitiem. Proti této neochvějně jistotě ztrácelo všecko ostatní svoji váhu. Po smrti se pro ni začínalo štěstí, a to i pozemské, a proto čekala na ni tak jako nevěsta čeká na chvíli svatební.

A onen nesmírný proud víry, jenž odpoutával od života a odnášel tisíce oněch prvních vyznavačů za hrob, strhl i Ursa. Ani on se nechtěl dlouho smířiti v srdci se smrtí Lygiinou, ale když denně pronikaly zdmi věznice pověsti o tom, co se děje v amfiteatrech a zahradách, když smrt se zdála společným, neodvratným osudem všech křesťanů a zároveň jejich blahem, vyšším nade všechny smrtelné představy o štěstí, neodvážil se nakonec ani on modliti se ke Kristu, aby ušetřil toho štěstí Lygie nebo je oddálil pro ni na dlouhá léta. Ve své prosté duši barbarově domníval se mimo to, že dceři vůdce Lygů dostane se více oněch nebeských rozkoší nežli celému zástupu prostácků, k nimž patřil sám, a že ve věčné slávě zasedne Lygie blíže „Beránka“ nežli ostatní. Slyšel sice, že před Bohem jsou si lidé rovni, nicméně na dně duše tkvělo mu přesvědčení, že jako dcera vůdce, a k tomu ještě vůdce všech Lygů, není leccjakou otrokyní. Doufal také, že Kristus mu dopřeje, aby jí sloužil i nadále. Co se jeho týče, měl pouze jediné tajné přání, a to aby mohl zemřít jako „Beránek“ – na kříži. Ale to se mu zdálo štěstím tak velikým, že ačkoli věděl, že bývají v Římě ukřižováni nejhorší zločinci, neodvažoval se skoro ani modliti se za takovou smrt. Myslí si, že jistě mu bude rozkázáno, aby zahynul mezi tesáky divokých zvířat, a to bylo jeho vnitřní starostí. Od dětství přebýval v neproniknutelných pralesích, při ustavičných lovech, při nichž – díky své nadlidské síle – proslul již mezi Lygy, ještě dříve, nežli vzrostl na muže. Byly mu tak oblíbeným zaměstnáním, že později, když byl v Římě a musil se jich vzdáti, chodíval do vivarií a amfiteatrů, aby aspoň pohlédl na známá sobě i neznámá zvířata. Podívaná na ně probou-

zela v něm neodolatelnou touhu po boji a zabíjení, a proto se nyní v duši strachoval, že až bude nutno setkati se s nimi v amfiteatru, zmocní se ho myšlenky méně hodné křesťana, který má umíratí zbožně a trpělivě. Ale poroučel se i v tom Kristu, maje pro útěchu jiné, sladší myšlenky. Slyše totiž, že „Beránek“ vypověděl boj mocím pekelným a zlým duchům, k nimž počítala křesťanská víra všechna božstva pohanská, myslil si, že v tom boji bude „Beránkovi“ přece jen velmi na prospěch a že se mu podaří, aby Mu přispěl službou vydatněji nežli ostatní, poněvadž ani to si nemohl srovnati v hlavě, že by jeho duše neměla býti silnější nežli duše ostatních mučedníků. Ostatně, modlil se po celé dny, prokazoval služby vězňům, pomáhal dozorcům a těšil svoji královnu, která chvílemi litovala, že ve svém krátkém životě nemohla vykonati tolik dobrých skutků, kolik jich vykonala proslulá Thabita, o které jí svého času vypravoval apoštol Petr. Strážní hlídky, které byly i ve věznici plny strachu před strašlivou silou tohoto obra, poněvadž nebylo pro něho ani dostatečných pout, ani mříží, oblíbily si jej nakonec pro jeho jemnost. Ti lidé nejednou překvapeni jeho jasnou myslí, dotazovali se ho po její příčině, on pak jim vypravoval s tak neochvějnou jistotou, jaký život čeká na něho po smrti, že mu naslouchali s údivem, vidouce po prvé, že do sklepení, kamž nemohlo vniknouti slunce, může vniknouti štěstí. A když jim domlouval, aby uvěřili v „Beránka“, nejednomu prolétlo hlavou, že jeho služba je službou otroka, život pak životem ubožáka, a nejeden se zamýšlel nad svým osudem, jehož ukončením měla býti teprve smrt.

Jenže smrt naplňovala je novou obavou i neslibovali si od ní ničeho, kdežto onen lygijský obr a ta dívka, podobající se květině, vržené na vězeňskou slámu, spěli k ní radostně jako ke branám štěstí.

LXV

Jednoho večera navštívil Petronia senátor Scevinus a dal se s ním do dlouhé rozmluvy o těžkých časech, v nichž oba žili, a o Caesarovi. Mluvil tak zpříma, že Petronius, ač s ním byl příbuzný, začal se míti na pozoru. Naříkal si, že svět kráčí křivě a bezhlavě, že všechno, vezme-li se to celkem, musí skončiti nějakou pohromou, ještě strašlivější, nežli byl požár Říma. Mluvil, že dokonce i Augustiani jsou roztrpčeni, že Fenius Ruffus, druhý praefekt praetoriánů, snáší s největším sebezapřením hnusnou vládu Tigellinovu a že celý rod Senekův jest uváděn ve svrchované napětí chováním Caesarovým jak vůči starému mistrovi, tak i Lucanovi. Nakonec začal se zmiňovati o nespokojenosti lidu, ano, i praetoriánů, jejichž značné části dovedl si Fenius Ruffus získati.

„Proč to říkáš?“ ptal se ho Petronius.

„Ze starostlivosti o Caesara,“ odpověděl Scevinus. „Mám vzdáleného příbuzného mezi praetoriány, jenž se jmenuje Scevinus jako já, a jeho prostřednictvím je mi známo, co se děje v táboře... Nechuť se vzmáhá i tam... Kaligula, podívej se, byl také šílenec, ale hled', co se stalo! Nuže, našel se Cassius Chaerea... Byl to hrozný čin a není zajisté mezi námi nikoho, kdo by jej pochválil, a přece jen Chaerea zbavil svět netvora.“

„Neboli,“ odvětil Petronius, „říkáš toto: ‚Já Chaerey nechválím, ale byl to znamenitý člověk, a kéž by nám bohové dali takových co možná nejvíce!‘“

Ale Scevinus změnil hovor a začal znenadání chváliti Pisona. Oslavoval jeho rod, jeho šlechtetnost, jeho náklonnost k ženě a konečně rozum, klid a zvláštní dar, jak získávati lidí.

„Caesar je bezdětek,“ řekl, „a všichni spatřují nástupce v Pisonovi. Také by mu jistě každý pomohl z té duše, aby se ujal vlády. Má jej rád

Fenius Ruffus, rod Annaeův je mu všecek oddán. Plautius Lateranus i Tullius Senetio skočili by pro něho do ohně. Zrovna tak i Natalis i Subrius Flavius i Sulpitius Asper i Atranius Quinetianus, ano, i Vestinus.“

„Ten poslední nebude Pisonovi valně platen,“ odvětil Petronius. „Vestinus bojí se vlastního stínu.“

„Vestinus bojí se snů a duchů,“ odvětil Scevinus, „ale je to člověk snaživý, jenž má býti právem jmenován konsulem. A že je v duchu proti pronásledování křesťanů, toho mu nesmíš míti ve zlé, poněvadž i tobě záleží na tom, aby to řádění přestalo.“

„Ne mně, nýbrž Vinitiovi,“ řekl Petronius. „Kvůli Vinitiovi chtěl bych zachrániti jednu dívku, ale nemohu, protože jsem upadl u Ahenobarba v nemilost.“

„Jakže? Nepozoruješ, že se Caesar s tebou opět sbližuje a začíná s tebou rozprávěti? A řeknu ti, proč. Nuže, chystá se zase do Achaie, kde má zpívati řecké písně vlastní skladby. Hoří touhou po té cestě, ale přitom se třese při myšlence na jízlivou náladu Řeků. Domnívá se, že může dosáhnouti buďto nejvyššího triumfu, nebo největšího nezdaru. Potřebuje dobré rady a ví, že nikdo mu nemůže dáti lepší nežli ty. To je příčina, proč zase nabýváš přízně.“

„Mohl by mne nahraditi Lucanus.“

„Rudobradý ho nenávidí a přísahal mu v duši smrt. Hledá jen záminku, protože on vždycky hledá záminky. Lucanus chápe, že bude nutno si pospíšiti.“

„U Kastora!“ řekl Petronius. „Dost možná. Ale měl bych ještě jeden prostředek, abych došel opět přízně.“

„Jaký?“

„Opakovati Rudobradému to, co jsi před chvílí řekl mně.“

„Neřekl jsem ničeho!“ zvolal s nepokojem Scevinus.

Petronius mu položil ruku na rameno.

„Nazval jsi Caesara šilencem, předpovídal jsi nástupnictví Pisonovo a řekl jsi: ‚Lucanus chápe, že je nutno si pospíšiti.‘ S čím si to chcete pospíšiti, carissime?“

Scevinus zbledl a chvíli dívali se oba sobě do očí.

„Nebudeš to opakovati!!“

„U kyčlí Kypridiných, jak dobře mne znáš! Nikoli, nebudu opakovati! Ničeho jsem neslyšel, ale ani nechci slyšeti... Rozumíš? Život je příliš krátký, aby stál nějaký podnik za to. Jen tě prosím, abys navštívil dnes Tigellina a hovořil s ním stejně dlouho jako se mnou, o čem chceš!“

„Proč?“

„Proto, abych, řekne-li mi jednou Tigellinus: ‚Scevinus byl u tebe,‘ – mohl mu odpovědět: ‚Téhož dne byl také u tebe!‘“

Scevinus slyše to, zlomil hůl ze sloní kosti, kterou měl v ruce, a odvětil:

„Ať zlé kouzlo postihne tuto hůl! Zajdu dnes k Tigellinovi a potom na hostinu k Nervovi. Však zajdeš tam i ty? Bud' jak bud' – na shledanou pozítří v amfiteatru, kde vystoupí poslední křesťané...! Na shledanou!“

„Pozítří!“ opakoval Petronius, osaměv. „Není tedy času nazbyt! Ahenobarbus mne opravdu potřebuje v Achai, nuže, snad spoléhá na mne!“

A rozhodl se, že to zkusí s posledním prostředkem.

Při hostině u Nervy Caesar vskutku sám požádal Petronia, aby si lehl vedle něho, poněvadž si chtěl s ním pohovořit o Achai a o městech, v nichž by mohl vystoupiti s nadějí na největší úspěch. Šlo mu nejvíce o Athéňany, kterých se bál. Ostatní Augustiani naslouchali té rozmluvě velmi pozorně, aby zachytivše drobty z názorů Petroniových, vydávali je pak za své vlastní.

„Zdá se mi, že jsem dosud nežil,“ řekl Nero, „a že se narodím teprve v Řecku.“

„Narodíš se k nové slávě a nesmrtelnosti!“ odvětil Petronius.

„Doufám, že se tak stane a že se Apollo neukáže závistivcem. Vráťm-li se s triumfem, obětuji mu hekatombu, jaké dosud neměl žádný bůh.“

Scevinus počal opakovati báseň Horácovu:

„Sic te diva potens Cypri,
sic fratres Helenae, lucida sidera,
ventorumque regat Pater...”⁵¹²

„Koráb již kotví v Neapoli,” řekl Caesar. „Rád bych odjel třebas již zítra.”

Nato se Petronius zvedl, a hledě Neronovi přímo do očí, řekl:

„Dovolíš, božský, abych dříve uspořádal svatební hody, na které pozvu tebe před ostatními.”

„Svatební hody? Jaké?” ptal se Nero.

„Na počest sňatku Vinitiova s dcerou krále Lygů a tvou chráněnkou, jež byla zástavou. Je sice právě ve vězení, ale předně nemůže býti vězněna jako žena rukojmí, a za druhé, sám jsi dovolil Vinitiovi, aby ji pojal za choť. A poněvadž tvá rozhodnutí jsou neodvolatelná jako rozhodnutí Diova, rozkážeš, aby byla propuštěna z vězení, já pak ji odevzdám jejímu snoubenci.”

Chladnokrevnost a klidná jistota sebe, s jakou mluvil Petronius, zmátly Nerona, který byl zmaten pokaždé, kdykoli mluvil k němu někdo tímto způsobem.

„Vím,” řekl, klopě oči. „Myslil jsem na ni i na toho obra, který zardousil Krotona.”

„Pak jsou tedy oba zachráněni!” odpověděl klidně Petronius.

Ale Tigellinus přispíšíl svému pánovi ku pomoci:

„Ona jest ve vězení z vůle Caesarovy, ty sám pak jsi řekl, Petronie, že jeho rozhodnutí jsou neodvolatelná.”

Všichni přítomní, znajíce historii Vinitiovu i Lygiinu, věděli velmi dobře, oč běží, a proto ztichli, plni dychtivosti, jak rozmluva skončí.

512 Provázejž tě mocná bohyně Kypru i Helenini bratři, jasné hvězdy a Otec větrů! – Poznámka vydavatelstva polského originálu.

„Jest ve vězení pro tvůj omyl a z tvé neznalosti práva národů a proti vůli Caesarově!“ odvětil s důrazem Petronius. „Jsi naivní člověk, Tigelline, ale nebudeš přece ani ty tvrdit, že Lygie zapálila Řím, poněvadž kdybys takto tvrdil, Caesar by ti neuvěřil.“

Nero však již se vzpamatoval a začal pomžikávati svýma očima krátkozrakého člověka s výrazem nevylicitelné zloby.

„Petronius má pravdu,“ řekl za chvíli.

Tigellinus pohlédl na něho s údivem.

„Petronius má pravdu,“ opakoval Nero, „zítra budou Lygii otevřena vrata věznice a o svatebních hodech si promluvíme pozítří v amfitheatru.“

„Prohrál jsem opět!“ napadlo Petronia.

A vrátiv se domů, byl již tak jist, že nadešel konec života Lygiina, že poslal nazítří do amfitheatru důvěrného osvobozence, aby se dohodl se správcem spoliaria o vydání jejího těla, poněvadž je chtěl vydati Vinitiovi.

LXVI

Za dob Neronových vešla v obyčej večerní představení, dříve zřídka kdy a výjimečně pořádaná, a to jak v cirku, tak i v amfiteatrech. Augustiani měli je rádi, poněvadž po nich často následovaly hostiny a pitky, trvající až do rána. Jakkoliv lid byl již přesycen proléváním krve, přece jen, když se rozšířila pověst, že se blíží konec her a že poslední křesťané mají zemřít při večerní podívané, nespočetné davy táhly do amfiteatru. Augustiani se dostavili do posledního muže, neboť tušili, že to nebude obyčejné představení a že si Caesar umínil dát si předvésti tragédii bolesti Vinitiovy. Tigellinus uchoval tajemství, jaký druh mučení určen byl nevěstě mladého tribuna, ale to jen dráždilo všeobecnou zvědavost. Ti, kdož vídali kdysi Lygii u Plautiů, vypravovali nyní divy o její kráse. Jiné zajímala především otázka, spatří-li ji opravdu dnes v aréně, protože mnozí z těch, kteří slyšeli odpověď, jakou dal Caesar Petroniovi u Nervy, vysvětlovali si ji dvojím způsobem. Někteří se přímo domnívali, že Nero vydá nebo snad již vydal dívku Vinitiovi; připomínali si, že byla zástavou, a že tudíž směla uctívati taková božstva, jaká se jí zalíbila, a že právo národů nedovolovalo, aby byla trestána.

Nejistota, očekávání a zvědavost zmocnily se všech diváků. Caesar zavítal dříve nežli jindy a spolu s jeho příchodem začali si lidé zase šeptati, že jistě dojde k něčemu mimořádnému, protože Nerona provázel kromě Tigellina a Vatinia ještě Cassius, centurio obrovské postavy a obrovské síly, kterého si Caesar brával s sebou jen tehdy, když chtěl mít po boku ochránce, na příklad, když mu přicházela chuť na noční výpravy na Suburu, kde si pořádal zábavu, zvanou „sagatio“, záležející v tom, že dívky, s nimiž se potkali cestou, byly vyhazovány do výše na vojenském plášti. Také bylo si povšimnuto toho, že v samém amfiteatru byla provedena jakási

opatrnostní opatření. Stráže praetoriánské byly zesíleny, velení nad nimi pak měl nikoli centurio, nýbrž tribun Subrius Flavius, známý dosud slepou oddaností k Neronovi. Tehdy bylo pochopeno, že Caesar si přeje zabezpečiti se pro všechny případy proti výbuchu zoufalství Vinitiova, a zvědavost vzrostla ještě více.

Všecky pohledy obracely se s napjatým zájmem na místo, na němž seděl nešťastný snoubenec. Ten pak velice bled, s čelem pokrytým krůpějemi potu byl v nejistotách jako ostatní diváci, ale rozechvřen do posledních hlubin duše. Petronius, nevěda dobře sám, k čemu dojde, neřekl mu ničeho, jen se ho ptal, vrátiv se od Nervy, je-li na všecko připraven, a potom, přijde-li na podívanou. Vinitius odpověděl na obě otázky: „Ano!“ – ale přitom proběhla mu celým tělem hrůza, jelikož tušil, že se Petronius neptá bez příčiny. On sám žil již od nějaké doby jen jakýmsi položivotem, sám se hroužil ve smrt a smířil se se smrtí Lygiinou, protože měla jim býti oběma vykoupením a přitom i sňatkem, ale nyní poznal, že něco jiného jest mysliti na poslední chvíli zdaleka jako na klidné usnutí, kdežto něco jiného zase jíti se dívat na muka bytosti, dražší nad život. Všecky bolesti, dříve již přetrpěné, ozvaly se v něm nanovo. Ztišené zoufalství začalo opět v duši křičeti; zachvátila jej dávná touha, aby Lygii zachránil stůj co stůj. Od rána se chtěl dostat do cuniculů, aby se přesvědčil, je-li v nich Lygie, ale praetoriánské strážě hlídaly všecky vchody, a rozkazy byly tak přísné, že ani známí vojáci se nenechali obměkčiti prosbou ani zlatem. Vinitiovi se zdálo, že nejistota jej usmrtí dříve, nežli spatří děj v aréně. Kdesi na dně srdce zmítala sebou ještě naděje, že Lygie snad není v amfiteatru a že všecky obavy jsou plané. Chvillemi se chystal této naděje všemi silami. Říkal si, že Kristus mohl ji přece odvésti z vězení, ale že nemůže dovoliti, aby trpěla muka v cirku. Dávno již se smířil ve všem s Jeho vůlí a nyní, když byl zahrán ode dveří cuniculů, vrátil se na své místo v amfiteatru, a když z rozdychtěných pohledů, jaké byly na něho upírány, poznal, že nejstrašlivější domněnky mohou

býti oprávněny, začal Ho prositi v duši s horoucností, podobající se hrozbě, aby ji zachránil. „Ty můžeš!“ opakoval, křečovitě svíraje ruce. „Ty můžeš!“ Předtím ani netušil, že ten okamžik, až se změní ve skutečnost, bude tak strašlivý. Ted' nejse si ani vědom, co se s ním děje, měl přece jen dojem, že spatří-li mučení Lygiino, jeho láska se změní v nenávist, jeho víra v zoufalství. A současně byl polekán oním dojmem, poněvadž se bál urazit Krista, kterého snažně prosil o smilování a zázrak. Neprosil již o její život, chtěl jen, aby zemřela dříve, nežli bude vyvedena do arény, a opakoval si v závrtné hlubině bolesti v duši: „Aspoň toho mi neodřekni a já k Tobě zahořím láskou ještě větší, nežli jakou jsem Tě miloval dosud!“ Nakonec jeho myšlenky se rozbouřily jako vlny, vzedmuté vichřicí. Probouzela se v něm touha po pomstě a krvi. Zachvacovala jej šílená vášeň vrhnouti se na Nerona a zardousiti jej přede všemi diváky, ale zároveň cítil, že tou vášní opět uráží Krista a přestupuje Jeho přikázání. Chvílemi mu prolétly hlavou záblesky naděje, že to vše, před čím se trásla jeho duše, odvrátí ještě všemocná a milosrdná ruka, ale okamžitě hasly jako v neskonalém rozlítostnění, že Ten, jenž mohl jediným slovem rozbořiti tento cirk a zachrániti Lygii, přece ji opustil, ačkoli Mu důvěřovala a milovala Její všemi silami svého čistého srdce. A myslil dále na to, že to ona tam leží ve tmavém cuniculu, slabá, bezbranná, opuštěná, vydaná na milost i nemilost zhovadilých strážců, pracující snad v posledním tažení, kdežto on musí bezradně čekati v tomto strašlivém amfiteatru, nevěda, jaká muka byla pro ni vymyšlena a co spatří za chvíli. Konečně jako člověk, jenž padaje do propasti, zachycuje se o všechno, co roste na jejím pokraji, chytil se oběma rukama myšlenky, že věrou může ji přece jen zachrániti. Vždyť zbýval jen tento jediný prostředek! Vždyť Petr řekl, že věrou možno pohnouti zemí v základech!

A proto sebral všechny duševní síly, potlačil v sobě pochybnosti, všechnu svoji bytost uzavřel do jediného slova: Věřím – a čekal na zázrak.

Ale jako příliš napjatá struna musí prasknouti, zlomilo i jej přílišné napětí. Mrtvolná bledost pokryla mu tvář a tělo začalo tuhnutí. Tehdy jej napadlo, že jeho prosba byla vyslyšena, poněvadž, hle, umírá! Zdálo se mu, že také Lygie zcela určitě zemřela a že Kristus je tímto způsobem přijímá k sobě. Aréna, bílé tógy nepřehledných diváků, světlo tisícerych lamp a pochodní – všechno mu pojednou zmizelo z očí.

Ale ta slabost netrvala dlouho. Za chvíli se probudil či vlastně probudilo jej dupání netrpělivého lidu.

„Jsi nemocen,“ řekl mu Petronius, „dej se zanést domů!“

A nedbaje toho, co tomu řekne Caesar, vstal, aby podpíral Vinitia a odešel spolu s ním. Srdce mu překypovalo soucitem, ale přitom nesnesitelně jej dráždilo, že Caesar se díval skrze smaragd na Vinitia, se zálibou studuje jeho bolest, snad proto, aby ji pak vylíčil v pathetických slokách a došel potlesku posluchačů.

Vinitius zavrtěl hlavou. Mohl zemřít v tomto amfiteatru, ale nemohl z něho odejít. Vždyť se mělo představení započít každou minutu.

Vskutku, téměř v téže chvíli praefekt města hodil před sebe červený šátek a na toto znamení zaskřípěly závory proti císařskému pódiu a ze tmavého jícnu vyšel do jasně osvětlené arény Ursus.

Obr pomžikával, patrně oslněn září arény, pak postoupil do jejího středu, rozhlížeje se kolem, jako by chtěl rozeznati, s čím bude se musiti srazit. Všem Augustianům i většině diváků bylo známo, že je to člověk, jenž zardousil Krotona, a proto při pohledu na něho ozval se šum po všech lavicích. V Římě nechyběli gladiátoři, kteří byli daleko obrovštější nad obvyklou lidskou míru, ale takového ještě neviděly oči Quiritů. Cassius, stojící na pódiu za Caesarem, vypadal proti tomuto Lygovi jako nepatrný človíček. Senátoři, vestálky, Caesar, Augustiani i lid hleděli se zápaem znalců a milovníků na jeho mohutná, jako pařezy silná stehna, na prsa, podobající se dvěma spojeným štítům, i na herkulovské ruce. Šum se vzámahal

každým okamžikem. Pro tyto davy nemohlo býti větší rozkoše nežli viděti takové svaly při zápase, při napínání a v boji. Šum se měnil ve výkřiky a horečné otázky, kde sídlí kmen, jenž vydává takové velikány; ten pak stál uprostřed amfiteatru nahý, podobaje se spíše kamennému kolosu nežli člověku, se soustředěnou, ale přitom smutnou tváří barbara, a vida prázdné jeviště, rozhlížel se udiveně svými modrýma očima dítěte brzy po divácích, brzy po Caesarovi, brzy po mřížích cuniculů, odkud očekával katy.

Ve chvíli, kdy vcházel do arény, jeho prosté srdce naposledy se rozvířilo nadějí, že snad na něho čeká kříž, ale když neuzřel ani kříže, ani připravené jámy, napadlo jej, že není hoden té milosti a že bude musit zemřít jinak, dle všeho v zápase s šelmami. Byl bezbranný i rozhodl se, že zahyne, jak se slušelo vyznavači „Beránka“, klidně a trpělivě. Zatím se ještě chtěl pomodlit ke Spasiteli; poklekl tedy v aréně, sepsal ruce a zvedl zrak ke hvězdám, míhajícím se skrze hořejší otvor v cirku.

Ta posice se davům nelíbila. Měly již dosti oněch křesťanů, umírajících jako ovce. Chápalo se, že nechce-li se obr brániti, bude po divadle. Tu a tam se ozval sykot. Někteří začali volati po mastigoforech, jejichž úkolem bylo mrskati zápasníky, kteří nechtěli bojovati. Nicméně za chvíli všecko ztichlo, poněvadž nikdo nevěděl, co čeká na obra a nebude-li chtít zápasiti, až se střetne se smrtí tváří v tvář.

A vskutku, nečekalo se již dlouho. Pojednou se ozval pronikavý hlahol mosazných trub a na toto znamení otevřely se mříže proti císařskému pódiu a do arény se vřítíl za řevu bestiariů příšerný germánský tur, nesoucí na hlavě nahé ženské tělo.

„Lygie! Lygie!“ vzkřikl Vinitius.

Pak se chytil rukama za vlasy u skrání, svinul se do klubka jako člověk, jenž v sobě ucítil hrot kopí, a sípavým, nelidským hlasem začal opakovati:

„Věřím! Věřím...! Kriste! Zázrak!!“

A ani necítil, jak v tom okamžiku Petronius mu zahalil tvář tógou. Zdálo se mu, že smrt či bolest opřádá mu oči. Nedíval se, neviděl. Zmocnil se ho pocit jakési děsné prázdnoty. V hlavě mu nezůstala jediná myšlenka, jen ústa opakovala jako v pomatenosti:

„Věřím! Věřím! Věřím...!“

Vtom amfiteatr ztichl. Augustiani se zvedli z míst do jednoho, jelikož se v aréně stalo cosi neobyčejného. Ten pokorný a na smrt připravený Lyg, spatřiv svoji královnu na rozích divoké šelmy, trhl sebou, jako by jej ožehli živým ohněm, a sehnuv hřbet, začal oklikou běžeti k rozzuřenému zvířeti.

Ze všech prsou vydral se krátký výkřik úžasu, po němž nastoupilo hluboké ticho. Lyg zatím dorazil k rozběsněnému býkovi a popadl jej za rohy.

„Pohled!“ zvolal Petronius, strhuje tógu z hlavy Vinitiovy.

Ten se zvedl, naklonil nazad svoji tvář, bílou jako stěna, a začal se dívati na jeviště skelným, nepřičetným zrakem.

Všecka prsa přestala dýchat. V amfiteatru bylo možno slyšeti přeletující mouchu. Lidé nechtěli věřiti vlastním očím. Co jest Řím Římem, nebylo viděno nic takového.

Lyg držel divoké zvíře za rohy. Jeho nohy se zabořily do písku nad kotníky, hřbet se mu prohnul jako napjatý luk, hlava se schovala mezi ramena, na rukou vystoupily svaly tak, že kůže bezmála praskala pod jejich tlakem, ale zkrotit býka na místě. Člověk i zvíře setrvali v takové nehybnosti, že se divákům zdálo, že vidí jakýsi obraz, představující činy Herkulovy nebo Theseovy nebo skupinu vytesanou z kamene. Ale v tomto zdánlivém klidu bylo znáti strašlivé napětí dvou sil, které spolu zápasily. Tur se rovněž zabořil nohama do písku jako člověk a jeho tmavé huňaté tělo skrčilo se tak, že se zdál býti podoben obrovské kouli. Kdo bude vysílen první, kdo padne první? To byla otázka, která pro tyto diváky, milující zápasy, měla v tomto okamžiku větší význam nežli jejich vlastní osud, nežli celý Řím i jeho vláda nad světem. Ten Lyg byl jim nyní

polobohem, hodným úcty i pomníků. Sám Caesar rovněž povstal. Oba, on i Tigellinus, slyšíce o síle toho člověka, zúmyslně uspořádali onu podívanou, a tropíce si posměch, říkali si: „Ať ten Krotobijce přemůže tura, kterého mu vybereme!“ – a nyní se dívali v úžasu na obraz, jaký měli před sebou, jako by nevěřili, že by to mohla být skutečnost. V amfiteatru bylo možno viděti lidi, kteří vztyčivše ruce, zůstali v té postavě. Jiným zalil pot čelo, jako by sami zápasili se zvířetem. V cirku bylo jen slyšeti syčení v lampách a škvrcení oharků, padajících z pochodní. Hlasy odumřely divákům v ústech, naproti tomu bušila srdce v prsou, jako by se chtěla rozskočiti. Všem se zdálo, že boj trvá věčnost.

A člověk i zvíře stáli ustavičně ve strašlivém napětí – řekl bys, že byli zakopáni do země.

Vtom se z jeviště ozval řev, který se podobal kňučení a po němž ze všech prsou se vydral výkřik, načež se opět sneslo ticho. Lidé se domnívali, že jsou ve snách. Hle, příšerná hlava býkova začala sebou kroutiti v železných rukou barbarových!

A Lygova tvář, krk i paže zrudly jako purpur, hřbet se prohnul ještě silněji. Bylo patrné, že obr sbírá své poslední nadlidské síly, ale ty že mu již nadlouho nevystačí.

Stále dutější, chroptivější a stále bolestnější řev tura splýval vjedno se svištivým dechem obrových prsou. Hlava zvířete kroutila sebou stále více a z tlamy se vynořil dlouhý, zpěněný jazyk.

Ještě okamžik a ke sluchu blíže sedících diváků dolétlo cosi jako praskot lámaných kostí; pak se zvíře svalilo k zemi s krkem na smrt zakrouceným.

Tehdy obr mžikem strhl provazy z jeho rohů, a uchopiv dívku do náručí, začal rychle oddychovati.

Tvář mu zbledla, vlasy se slepily potem, ramena i ruce zdály se býti polity vodou. Chvíli stál, jako by zpola byl v bezvědomí, ale potom zvedl oči a začal se rozhlížeti po divácích.

Bylo patrné, že obr sbírá své poslední nadlidské síly...

A amfitheatr zuřil.

Zdi budovy začaly se otrásati řevem několika desítitisíců diváků. Od té doby, co byla zahájena představení, nebylo pamatováno takového nadšení. Ti, kdo seděli ve vyšších řadách, opouštěli je a začali sestupovati, tísňice se v přechodech mezi lavicemi, aby si blíže prohlédli siláka. Odevšad se ozvaly hlasy o milost, vášnivé a neodbytné, které se záhy proměnily v jedinou, všeobecnou vřavu. Onen obr stal se nyní drahým tomuto lidu, majícímu zálibu ve fyzické síle, a první osobou v Římě.

On pak pochopil, že se dav domáhá toho, aby mu byl darován život a vrácena svoboda, ale jemu patrně nešlo pouze o sebe. Chvíli se rozhlížel kolem, pak se přiblížil k císařskému pódiu, a kolébaje dívčíným tělem na natažených rukou, zvedl oči s výrazem vroucí prosby, jako by chtěl říci:

„Nad ní se smilujte! Ji zachraňte! Udělal jsem to pro ni!“

Diváci velmi dobře pochopili, čeho žádal. Při pohledu na dívku, padlou do mdlob, která se proti ohromnému tělu Lygovu zdála malým dítětem, zmocnilo se vzrušení davů, rytířů i senátorů. Její drobná postava, tak bílá, jako by vytesána byla z úběle, její mráko-ty, její hrozné nebezpečí, ze kterého ji vysvobodil obr, konečně její krása a jeho oddanost otráslly srdci. Někteří se domnívali, že otec žebra o slitování nad dítětem. Soucit pojednou vyšlehl jako plamen. Dosti již bylo krve, dosti smrti, dosti muk! Slzami tlumené hlasy začaly volati o milost pro oba.

Ursus mezitím postupoval kolem arény, a stále houpaje dívku v náruči, pohybem i očima prosil o život pro ni. A vtom se Vinitius prudce vzchopil z místa, přeskočil pažení, jež dělilo první místa od jeviště, a přikvapiv k Lygii, přikryl tógou její nahé tělo.

Potom roztrhl tuniku na prsou, odhalil jizvy, zbylé po ranách, jaké utržil ve válce arménské, a vztáhl ruce k lidu.

Tehdy nadšení davů překročilo všelikou míru, vídanou v amfitheatrech. Luza počala dupat a výt. Hlasy, volající o milost, staly

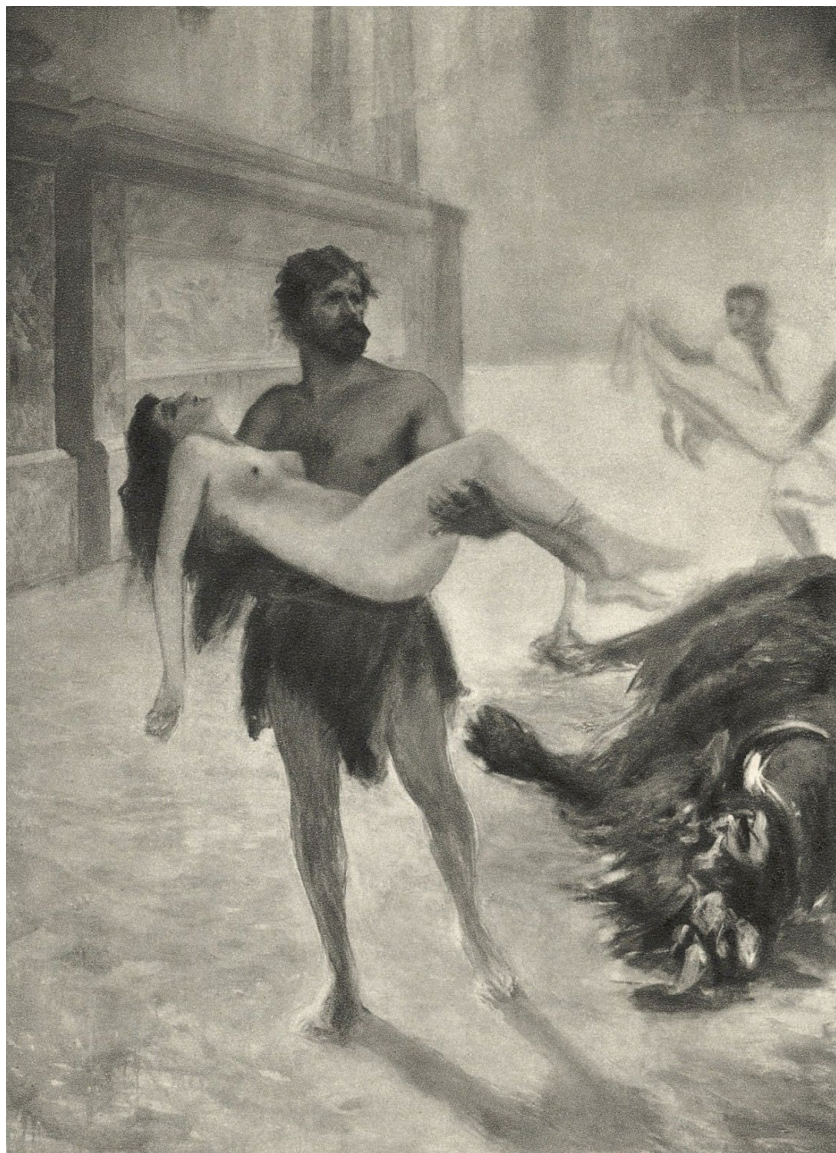
se přímo hrozivými. Lid se přimlouval již nejen za atleta, nýbrž se stavěl na obranu dívky, vojína a jejich lásky. Tisíce diváků obrátilo se k Caesarovi se záblesky hněvu v očích a se zaťatými pěstmi. Nicméně ten otálel a váhal. K Vinitiovi nechoval sice nenávisti a nic mu nezáleželo na smrti Lygiině, ale byl by raději býval viděl dívčino tělo roztrhané býčími rohy nebo rozsápané tesáky zvířat. Jeho krutost stejně jako jeho zvrhlá obraznost a zvrhlé vášně nalézaly jakousi rozkoš v podobných výjevech. A hle, lid ho chtěl o ni připravit. Při myšlence na to zračil se hněv na jeho otlélé tváři. Jeho sebeláska rovněž mu nedovolovala, aby se podrobil vůli davů, ale současně se neodvažoval ze vzrozené zbabělosti stavět se proti ní.

Začal se tudíž rozhlížeti, nespatří-li aspoň mezi Augustiany prstů, obrácených dolů na znamení smrti. Ale Petronius držel ruku vysoko vztyčenu, hledě při tom skoro vyzývavě do jeho tváře. Pověřivý Vestinus, který byl náchylný rozhňovati se, ale bál se duchů, nikoli však lidí, dával znamení milosti. Totéž činil senátor Scevinus, totéž Nerva, totéž Tullius Senetio, totéž starý, proslavený vůdce Ostorius Scapula, totéž Antistius, totéž Piso i Vetus i Crispinus i Minutius Thermus i Pontius Telesinus i nejvážnější, lidem ctěný Thrasea. Při pohledu na to Caesar sňal smaragd s oka, maje výraz pohrdání a urážky, když vtom Tigellinus, jemuž běželo o to, aby učinil tak na zlost Petroniovi, naklonil se a řekl:

„Nepovol, božský! Máme praetoriány!“

Tehdy se Nero obrátil směrem, kde velení nad praetoriány měl drsný a jemu z té duše oddaný Subrius Flavius, a spatřil neobyčejnou věc. Tvář starého tribuna byla hrozivá, ale slzami zalitá a on sám držel ruku vysoko zvednutou na znamení milosti.

Zatím začal davy zachvacovati vztek. Pod nohama dupajících se zvedl prach a ten zahalil amfiteatr. Mezi výkřiky ozývaly se hlas: „Ahenobarbus! Vrah matky! Žhář!“

... a uchopiv dívku do náručí, začal rychle oddychovati.

Nero se zalekl. Lid byl v cirku vševládným pánem. Dřívější Caesarové, zvláště Kaligula, dovolili si někdy jíti proti jeho vůli, což pokaždé vyvolalo bouře, jež někdy končivaly i krveprolitím. Ale Nero byl v položení zcela jiném. Předně jako komediant a zpěvák potřeboval přízně lidu, za druhé, chtěl jej míti na své straně proti senátu a patriciům a konečně po požáru Říma usiloval všelikými prostředky o to, aby si ho naklonil a obrátil jeho hněv proti křesťanům. Pochopil konečně, že vzpírati se déle bylo by přímo nebezpečno. Bouře, jaká se strhla v cirku, mohla zachvátiti celé město a míti nedozírné následky.

Pohlédl tedy ještě jednou na Subria Flavia, na centuriona Scevena, příbuzného senátorova, na vojáky, a vida všude svraštělá obočí, vzrušené tváře a na něho upřené oči, dal znamení milosti.

Tehdy rozlehla se bouře potlesku odshora dolů.

Lid byl již jist životem odsouzených, poněvadž tímto okamžikem dostávali se pod jeho ochranu a ani Caesar by se byl neodvážil pronásledovati je ještě svou pomstou.

LXVII

Čtyři Bithyňané opatrně odnášeli Lygii do domu Petroniova, Vinitius pak a Ursus kráčeli po stranách, pospíchajíce, aby co nejdříve ji odevzdali do rukou řeckého lékaře. Kráčeli mlčky, protože po událostech toho dne nebyli schopni hovoru. Vinitius byl dosud skoro zcela v bezvědomí. Opakoval si, že Lygie je zachráněna, že jí nehrozí již ani vězení, ani smrt v cirku, že jejich utrpení se skončilo jednou provždy a že ji k sobě přijímá, aby již nikdy se s ní nerozloučil. A zdálo se mu, že je to spíše počátek jakéhosi jiného života nežli skutečnost. Občas nakláněl se k otevřené lektice, aby se podíval na tu milovanou tvář, která při měsíčné záři zdála se býti spící, a opakoval si v duchu: „Toť ona! Kristus ji zachránil!“ Také si vzpomínal, že do spoliaria, kam oba, on i Ursus, odnesli Lygii, přišel jakýsi jemu neznámý lékař a ujistil je, že dívka žije a bude žít. Při myšlence na to překypovala mu prsa radostí tak, že chvílemi jej opouštěly síly i opíral se o ruku Ursovu, nemoha jíti o vlastních silách. Ursus pak se díval na nebe, poseté hvězdami, a modlil se.

Kráčeli spěšně ulicemi, v nichž nově postavené, bílé domy silně se leskly v měsíčném svitu. Město bylo prázdné. Jen tu a tam hloučky lidí, ověnčených břečtanem, zpívaly a tančily před portyky – za zvuku fléten, požívajíce rozkošné noci a sváteční doby, která trvala od začátku her. Teprve, když byli již nedaleko domu, přestal se Ursus modliti a začal mluvití potichu, jako by se bál, že Lygii vzbudí: „Pane, to Spasitel ji zachránil od smrti. Když jsem ji spatřil na rozích tura, zaslechl jsem v duši hlas: ‚Braň jí!‘ – a to byl nepochybně hlas Beránkův. Vězení vyčerpalo všechny mé síly, ale On mi je na tu chvíli vrátil, On vnuknul tomu surovému lidu, že se jí zastal. Staň se vůle Jeho!“

A Vinitius odvětil:

„Velebeno budiž jméno Jeho...!“

Avšak dále mluvit nemohl, poněvadž náhle pocítil, že mu prsa překypují nesmírným pláčem. Byl jat neodolatelnou touhou vrhnouti se k zemi a děkovati Spasiteli za zázrak a milosrdenství.

Zatím však dorazili k domu; služební lidé, jež byl předem vyrozuměl otrok, zvláště za tím účelem vyslaný, vyhrnuli se jim vstříc. Pavel z Tarsu obrátil ještě v Antiu většinu těchto lidí na křesťanskou víru. Vinitiovo neštěstí bylo jim dokonale známo, a tak tedy jejich radost, když spatřili oběti, vyrvané zlobě Neronově, byla ohromná a stupňovala se ještě více, když lékař Theokles prohlásil, ohledav Lygii, že neutrpěla žádného těžkého zranění a že až pomine slabost, zbylá po vězeňské horečce, nabude opět zdraví.

Jasně vědomí se jí vrátilo ještě téže noci. Probudivši se v nádherném cubiculu, osvětleném korintskými lampami, uprostřed vůně verveny, nevěděla, kde jest a co se s ní děje. Zůstala jí vzpomínka na chvíli, kdy byla přivazována k rohům býka, řetězy spoutaného, a nyní, vidouc nad sebou tvář Vinitiovu, ozářenou mírným, barevným světlem, domnívala se, že snad již nejsou na zemi. Myšlenky se jí v té zesláblé hlavě ještě kalily; připadalo jí přirozeno, že se kdesi cestou do nebe zastavili, protože byla unavena a slába. Nicméně necítíc žádné bolesti, usmála se na Vinitia a chtěla se ho optati, kde jsou, ale z jejích úst vylinul se pouze tichý šepot, v němž Vinitius mohl sotva rozeznati své jméno.

Poklekl tudíž u ní, a lehce položiv ruku na její čelo, řekl:

„Kristus tě zachránil a vrátil mi tě!“

Její rty se opět pohnuly v nesrozumitelném šepotu, za chvíli však její víčka se přivřela, hrud' se vzedmula lehkým povzdechem a Lygie upadla v hluboký spánek, jež lékař Theokles očekával a po němž předpovídal návrat ke zdraví.

Vinitius zůstal u ní, kleče a pohroužen v modlitbu. Duše mu tála tak neskonalou láskou, že se všecek zapomněl. Theokles několikrát

vkročil do cubicula, několikrát se za poodhrnutým závěsem ukázala zlatovlasá hlava Eunike, konečně jeřábi, chování v zahradách, dali se do křiku, zvěstující počátek dne, ale on stále ještě objímal v duchu nohy Kristovy, nevidá a neslyší, co se děje kolem něho, se srdcem, jež se proměnilo v obětní, děkovný plamen, noře se v nadšené zahloubání, ještě za života napolo vzat do nebe.

LXVIII

Petronius, když Lygie byla vysvobozena, nechtěje popouzeti Caesara, odebral se s ostatními Augustiany za ním do Palatina. Byl by rád slyšel, o čem tam budou mluvit, a zvláště by se rád byl přesvědčil, neobmýšlí-li Tigellinus něčeho nového ke zkáze dívčině. Ona i Ursus vstupovali arci jaksi pod ochranu lidu a nikdo nyní nemohl na ně vztáhnouti ruku, aniž by se nerozpoutaly nepokoje; nicméně Petronius, věda o nenávisti, jakou k němu hořel vševládný praefekt praetorie, měl za to, že ten pravděpodobně, nemoha prostě na něho, vynasnaží se ještě, aby jakýmkoli způsobem vykonal pomstu na jeho synovci.

Nero byl hněviv a podrážděn, jelikož se představení skončilo zcela jinak, nežli si přál. Na Petronia se z počátku nechtěl ani podívat, ale ten, nepozbýváje chladné krve, přistoupil k němu s naprostou nenuceností „arbitra elegance“ a řekl mu:

„Víš-li, božský, co mi přichází na mysl? Napiš píseň o panně, kterou vládce světa osvobozuje od rohů divokého tura a vrací milenci. Řekové mají jemná srdce a jsem jist, že budou okouzleni takovou písní.“

Neronovi přes všecku popudlivost přišla ta myšlenka vhod, a to dvojnásob: předně jako námět k písni, a za druhé, že v ní mohl oslaviti sebe sama jako velkomyslného vládce světa. Zadíval se tedy chvíli na Petronia a pak řekl:

„Tak jest! Máš snad pravdu! Ale což se pro mne sluší, abych opěval vlastní dobrotu?“

„Nepotřebuješ se zmiňovali o sobě. Každý v Římě beztak uhodne, oč běží, a z Říma se šíří pověsti do celého světa.“

„A jsi tím jist, že se to v Achai bude líbiti?“

„U Polluxe!“ zvolal Petronius.

A odešel spokojen, poněvadž nyní byl si již jist, že Nero, jehož život byl stálým přizpůsobováním skutečnosti literárním námětům, nechce si pokaziti látku k písni, a tím také sváže ruce Tigellinovi. Nicméně nezměnilo to jeho úmyslu, že vypraví Vinitia z Říma, jakmile jen Lygiino zdraví přestane tomu býti na závalu. A tak spatřiv jej příštího dne, řekl k němu:

„Odvez ji na Sicílii! Přihodilo se cosi, že ze strany Caesarovy nic vám nehrozí, ale Tigellinus jest hotov použití třebas i jedu, ne-li z nenávisti k vám, tedy ke mně.“

Vinitius na to se usmál a odvětil:

„Byla na rozích divokého tura, a Kristus ji přece jen zachránil!“

„Nuže, ucti jej obětí sto býků!“ odpověděl s nádechem rozmrzelosti Petronius. „Ale neulož Mu, aby ji zachránil po druhé...! Pamatuješ se, jak Aeolus⁵¹³ uvítal Odysea, když ten se vrátil, aby ho pěkně požádal o příznivý směr větrů? Božstva se nerada opakují.“

„Až se jí vrátí zdraví,“ odvětil Vinitius, „odvezu ji k Pomponii Grecině.“

„A učiníš tak tím lépe, ježto Pomponie leží nemocna. Řekl mi o tom příbuzný Aulů Antistius. Zde zatím dojde k takovým událostem, že lidé na vás zapomenou, a za dnešních dob nejšťastnějšími jsou ti, na které se zapomnělo. Kéž vám Štěstěna bude sluncem v zimě a stínem v létě!“

To praviv, zanechal Vinitia jeho štěstí, sám pak odešel, aby se vyptal Theokla po Lygiině zdraví a jejím životě.

Ale jí nehrozilo již nebezpečí. V podzemní kobce při vysílenosti, jaká jí zůstala po vězeňské horečce, byl by ji dorazil ztuchlý vzduch a nepohodlí, nyní však byla zahrnuta nejtklivější péčí a nejen blahobyt, nýbrž i přepychem. Na rozkaz Theoklův začali ji po dvou dnech vynášeti do zahrad, jež obklopovaly letohrádek a v nichž setrvala dlouhé hodiny. Vinitius krášlil její lektiku sasankami, zvláště kosat-

513 Bůh větrů.

ci, aby jí připomínal atrium v domě Aulů. Nejednou, skryti ve stínu rozrostlých stromů, hovořili spolu, držíce se za ruce, o minulých bolestech a minulém utrpení. Lygie mu říkala, že Kristus jej zámýslně provedl mukami, aby změnil jeho duši a povznesl ji k Sobě; on pak cítil, že je tomu tak a že v něm nezůstalo nic z bývalého patricia, který neuznával jiného práva nad vlastní choutky. Ale v tom rozpomínání nebylo nic hořkého. Zdálo se jim oběma, že se nad jejich hlavami přehnala celá léta a že ta strašlivá minulost leží již daleko za nimi. Nyní je opřádá mír, jakého nikdy dosud nezakoušeli. Jakýsi nový, neskonale blažený život krácel k nim a bral je k sobě. V Římě si mohl Caesar řádit a úzkostmi plnit svět, kdežto oni, cítíce nad sebou záštitu stokrát mocnější, neobavali se již ani jeho zloby, ani jeho šílených činů, jako by přestal být pánem jejich života i smrti.

Jednou o západu slunce zaslechli ze vzdálených vivarií přicházející řev lvů a jiných divokých zvířat. Kdysi naplňovaly ty hlasy Vinitia strachem jako zlá předzvěst. Nyní pohlédli na sebe jen s úsměvem a pak oba zvedli oči k večerním červánkům. Lygie, jsouc ještě valně zesláblá a nemohouc chodit o vlastních silách, usínala někdy v zahradním tichu, on pak nad ní bděl, a utkvívaje pohledem na její spící tváři, bezděky myslil na to, že není to již ona Lygie, se kterou se setkal u Aulů. Opravdu, vězení a nemoc zbavily jí částečně půvabu. Tehdy, když ji vídával u Aulů a později, když přišel do domu Miriamina, aby ji odvedl, byla tak čarokrásná jako socha a přitom i jako květina; nyní však se její tvář stala téměř průhlednou, ruce zhubeněly, tělo se spadlo nemocí, ústa pobledla, a oči zdály se býti dokonce méně modré nežli jindy. Zlatovlasá Eunike, která jí přinášela kvítí a drahocenné tkaniny, aby jí přikrývala nohy, vypadala proti ní jako kyperské božství. Estét Petronius marně se namáhal, aby u ní našel dřívější vábné stránky, a krče rameny, myslil si v duchu, že onen stín z polí elysejských nestál za tolik úsilí, za tolik bolestí a muk, které div z Vinitia nevysály života. Ale Vinitius, který nyní miloval její duši, miloval ji zato tím více, a když bděl nad spící, zdálo se mu, že bdí nad celým světem.

Nejednou, skryti ve stínu rozrostlých stromů, hovořili spolu...

LXIX

Zpráva o zázračném zachránění Lygiině rychle se roznesla mezi křesťanskými trosečníky, kteří do těch dob vyvázli z úplné zkázy. Vyznavači se začali scházeti, aby shlédli tu, u níž se zjevně projevila Kristova milost. Přišel napřed mladý Nazarius a Miriam, u nichž se dosud skrýval apoštol Petr, za nimi se dostavovali i jiní. Všichni dohromady i s Vinitiem, Lygií a křesťanskými otroky Petroniovými napjatě naslouchali Ursovu vypravování o hlase, který se ozval v jeho duši a poručil mu, aby zápasil s divokým zvířetem; všichni pak odcházeli s útechou a nadějí, že Kristus přece jen nedopustí, aby jeho vyznavači byli na zemi vyhubeni do posledního, nežli sám přijde ke strašlivému soudu. A ta naděje posilovala jejich srdce, poněvadž pronásledování dosud neustávalo. Koho veřejný hlas jen označil jako křesťana, toho městští vigilové ihned odvěkli do vězení. Obětí bylo sice již méně, protože celek vyznavačů byl téměř schytán a mukami vyhlazen, ti pak, co zůstali, buďto odešli z Říma, aby ve vzdálených provinciích přečkali bouři, nebo se skrývali co nejpečlivěji, neodvažující se shromažďovati se ke společným modlitbám jinak nežli v arenariích, ležících za městem. Nicméně byli stíháni, a přesto, že bylo již po vlastních hrách, byli uchováváni pro hry příští nebo krutě souzeni. Jakkoliv již římský lid nevěřil, že by křesťané byli původci požáru města, byli přece jen prohlašováni za nepřátele lidstva i státu a edikt proti nim zůstal stále v dřívější platnosti.

Apoštol Petr dlouho se neodvažoval ukázati se v domě Petroniově, nicméně jednoho večera oznámil Nazarius jeho příchod. Lygie, která již chodila o vlastních silách, i Vinitius odkvapili mu vstříc a začali objímati jeho nohy, on pak se s nimi vítal s pohnutím tím větším, že mu již nemnoho ovcí zůstalo ve stádě, nad nímž správu

svěřil mu Kristus a nad jehož osudem plakalo nyní jeho veliké srdce. Proto také, když Vinitius mu řekl: „Pane, tvou zásluhou mi ji Spasitel vrátil!“ – odvětil: „Vrátil ti ji pro tvou víru a pak proto, aby se neodmlčela všechna ústa, která vyznávala jméno Jeho.“ A patrně myslil tehdy na ty tisíce svých dětí, rozsápaných divokými zvířaty, na ty kříže, jimiž byly přeplněny arény, na ty ohnivé sloupy v zahradách „Bestie“, neboť mluvil o tom s velikou lítostí. Vinitius a Lygie také zpozorovali, že jeho vlasy úplně zbělely, celá postava se nachýlila a ve tváři že měl tolik smutku a utrpení, jako by prožil všechny ty bolesti i muka, jež prožily oběti vzteku a zuřivosti Neronovy. Oba však již chápali, že když Kristus sám podstoupil muka i smrt, nemůže od nich utéci nikdo. Nicméně rozdíralo se jim srdce při pohledu na apoštola, zhrouceného tíhou let, útrap a bolestí. Proto Vinitius, který již za několik dní měl v úmyslu odvézt Lygii do Neapole, kde se měli setkat s Pomponií, a odebrati se dále na Sicílii, začal ho usilovně prositi, aby opustil Řím společně s nimi.

Ale apoštol vložil ruku na jeho hlavu a odpověděl: „Slyším v duchu slova Pána, který mi řekl u jezera Tiberiadského: ‚Když jsi byl mladší, opásal ses a chodil, kudy jsi chtěl. Ale až zestárneš, natáhneš ruce své a jiný tě opásá a povede, kam ty nebudeš chtít.‘ Je proto na místě, abych následoval stáda svého.“

A když se odmlčeli, nerozumějící, o čem to mluví, dodal:

„Dobíhá ke konci námaha moje, ale pohostinství a odpočinek najdu teprve v domě Pána.“

Pak se obrátil k nim, řka: „Vzpomínejte na mne, neboť jsem vás miloval, jako otec miluje děti své, a co v životě činiti budete, číňte ke slávě Pána!“

Takto mluvě, vztáhl nad nimi své staré, třesoucí se ruce a žehnal jim, oni pak se k němu tulili, cítíce, že je to snad poslední žehnání, jakého se jim dostává z jeho rukou.

Bylo jim však souzeno, aby jej viděli ještě jednou. Za několik dní později přinesl Petronius hrozné zprávy z Palatina. Bylo tam

odhaleno, že jeden z osvobozenců Caesarových byl křesťanem; byly u něho nalezeny listy apoštolů Petra a Pavla z Tarsu, jakož i listy Jakuba, Judy a Jana. Petrův pobyt v Římě byl Tigellinovi znám již dříve, nicméně se domníval, že zahynul společně s tisíci jinými vyznavači. Nyní se zdálo, že oba vůdcové nové víry jsou dosud naživu a zdržují se v hlavním městě. Bylo tudíž rozhodnuto, aby byli nalezeni a chyceni stůj co stůj, protože se doufalo, že teprve jejich smrtí budou vytrženy poslední kořeny nenáviděné sekty. Petronius slyšel od Vestina, že sám Caesar vydal rozkaz, aby již ve třech dnech byli vsazeni Petr i Pavel z Tarsu do mamertinského vězení, a že celé oddíly praetoriánů byly vyslány ku prohlídce všech domů na Zatibří.

Vinitius uslyšev o tom, rozhodl se, že půjde apoštola varovat. Večer odebrali se oba, on i Ursus, vzavše na sebe galské pláště, do domu Miriamina, kde Petr bydlil; dům byl položen na samém obvodě zatiberské části města, na úpatí janiculského pahorku. Cestou viděli domy, obklíčené vojáky, kteří byli provázeni jakýmisi neznámými lidmi. Městská čtvrť byla znepokojena, místy se kupily hloučky zvědavců. Tu a tam vyslýchali centurioni schytané vězně, dotazující se jich po Petru Simeonovi a po Pavlovi z Tarsu.

Ursus a Vinitius však, předstihnuvše vojáky, dorazili šťastně do příbytku Miriamina, v němž zastali Petra, obstoupeného hrstkou věrných. Timotheus, pomocník Pavla z Tarsu, a Linus byli rovněž po boku apoštolově.

Při zprávě o blížkém nebezpečí vyprovodil Nazarius všechny skrytým přechodem k zahradní brance a potom k opuštěným kamenným lomům, vzdáleným několik set kroků od brány janiculské. Ursus musil kromě toho nésti Lina, jehož kosti, zlomené při trýznění, dosud nesrostly. Octnuvše se však jednou v podzemí, ucítili se bezpečni a při svitu kahance, který Nazarius rozsvítil, začali se tiše raditi, jak zachrániti život apoštolův, jim drahý.

„Pane,“ řekl mu Vinitius, „zítra ať Nazarius tě vyprovodí z města k horám Albským. Tam tě vyhledáme a vezmeme tě s sebou do

Antia, kde čeká loď, která nás oba má převézt do Neapole a na Sicílii. Šťastný bude den i hodina, kdy vstoupíš do mého domu a požehnáš mému krbu!“

Ostatní mu radostně naslouchali a naléhali na apoštola, řkouce: „Chraň se, pastýři náš, neboť není možno, abys v Římě zůstal. Uchovej věčnou pravdu, aby nezahynula s námi i s tebou! Vyslyš nás, kteří tebe snažně prosíme jako otce!“

„Učiň tak ve jménu Kristově!“ volali ostatní, chytající se jeho roucha.

On však odpověděl:

„Milé děti! Kdož ví, kdy mi Pán určí konec života!“

Neřekl však, že neopustí Říma, a sám byl na vahách, co učiniti, poněvadž odedávna již se do jeho duše vloudila nejistota, ano i obava. Ale stádo bylo rozehnáno, dílo rozbořeno, církve, která před požárem města vzrostla v nádherný strom, obrácena byla v prach silou „Bestie“. Nezůstalo nic kromě slz, nic kromě vzpomínek, muk a smrti. Setba vydala hojnou žeň, ale ďábel ji zašlapal do země. Zástupy andělů nepřišly na pomoc hynoucím a hle, Nero si hová v slávě nad světem, strašlivý, mocnější nežli kdykoli jindy, pán všech moří i všech pevnin. Nejednou již rybář vztahoval v opuštěnosti ruce k nebi a ptal se: „Pane, co mám činiti? Kterak mám zůstat i kterak jako vetchý stařec mám bojovati s onou neobsáhlou silou Zla, jemuž Jsi dovolil, aby vládlo a vítězilo?“

A volal takto z hlubokosti neskonaleho bolu, opakuje v duši: „Není již oněch ovcí, jež pásti Jsi mi přikázal, není Tvé církve – jen prázdnota a smutek panuje ve Tvém hlavním sídle! Nuže, co přikážeš, abych nyní konal? Mám zde setrvati, či vyprovoditi zbytek stáda, abychom kdesi za moři slavili v úkrytu jméno Tvé?“

A váhal. Věřil, že živá pravda nezahyne a musí mít převahu, ale chvílemi si myslil, že ještě nepřišla její doba, která vzejde teprve tehdy, až Pán sestoupí na zemi v den soudu v slávě a moci, stokrát silnější nežli ta Neronova.

Často se mu zdálo, že opustí-li Řím sám, budou ho věrní následovati a on že je pak zavede až tam, do stinných hájů galilejských, k tiché hlubině tiberiadského moře, k pastýřům, pokojným jako holubi nebo jako ovce, které se tam pasou mezi mateřídouškou a nardem. A stále větší touha po tichu a odpočinku, stále větší stesk po jezeru a Galilei zachvacovaly rybářské srdce, stále častější slzy draly se starci do očí.

Ale když na chvíli se již rozhodl, zmocňoval se ho náhlý strach a nepokoj. Kterak má opustiti město, v němž se vsáklo tolik mučednické krve do země a kde tolik umírajících rtů vydávalo svědectví pravdě? On jediný má se tomu vyhnouti? A co odpoví Pánu, až uslyší slova: „Oni zemřeli pro svoji víru a ty jsi prchl?“

Noci i dni ubíhaly mu ve starostech a zármutku. Jiní, kteří byli rozsápáni lvy, ti, kteří byli přibiti na kříže, ti, kteří byli spáleni v zahradách Caesarových, usnuli v Pánu po okamžicích muk. On však spáti nemohl a cítil muka, větší nežli všechna ta, která si katané vymyslili pro oběti. Úsvit často již bělil střechy domů, když Petr ještě volal v hloubi rozžalostněného srdce:

„Pane, proč Jsi přikázal, abych přišel sem a v tomto pelechu Bestie založil Tvé sídlo?“

Třicet čtyři léta od smrti Pána svého nepoznal odpočinku. S holí v ruce procházel světem a zvěstoval „šťastnou novinu“. Jeho síly byly vyčerpány pochody a útrapami, až konečně, když v tomto městě, které bylo hlavou světa, utvrdil dílo Mistrovo, jediný ohnivý výdech zloby je sežehl, i viděl tedy, že jest nutno podstoupiti boj nanovo. A jaký boj! Z jedné strany Caesar, senát, lid, legie, objímající jako železná obruč celý svět, nespočetná města, nepřehledné državy, moc, jaké nevidělo oko lidské, a z druhé strany on, tak zchvácený věkem i srdcem, že jeho třesoucí se ruce byly sotva s to, aby unesly poutnickou hůl.

Chvillemi si tudíž říkal, že se mu nesluší, aby se měřil s Caesarem Romy, a že to dílo provéstí může jen Kristus sám.

Ty všechny myšlenky probíhaly nyní jeho ustaranou hlavou, když naslouchal prosbě poslední hrstky svých věrných; oni pak, obstupující jej kruhem stále těsnějším, opakovali pokornými hlasy:

„Chraň se, rabí, a vyved' nás z moci Bestie!“

Konečně i Linus sklonil před ním svoji unavenou hlavu.

„Pane,“ pravil, „tobě přikázal Spasitel, abys pásł ovce Jeho, ale těch zde již není nebo jich nebude zítra! Nuže, pojd' tam, kde ještě je můžeš nalézt! Žije zajisté slovo boží i v Jeruzalémě i v Antiochii i v Efesu i v jiných městech. Co pořídíš, zůstaneš-li v Římě? Padneš-li, jen rozmnožíš triumf Bestie. Janovi neurčil Pán konce života, Pavel jest římským občanem a bez soudu nemůže býti trestán. Jestliže však nad tebou, Učiteli, rozběsí se pekelná moc, pak ti, kteří již poklesli na mysli, ptáti se budou: ‚Kdo jest nad Nerona?‘ Ty jsi skalou, na které vystavěna jest církev boží! Poruč, abychom zemřeli, ale nedopouštěj vítězství Antikristova nad Náměstkem božím a nevracej se sem, dokud Pán nerozdrť toho, jenž prolil nevinnou krev!“

„Pohled' na naše slzy!“ opakovali všichni přítomní.

Slzy kanuly i po tváři Petrově. Za chvíli se však vzpřímil, a vztahuje ruce nad klečícími, řekl: „Budiž velebeno jméno Páně a staniž se vůle Jeho!“

LXX

Na úsvitě příštího dne ubíraly se dvě tmavé postavy po cestě Ap-piově k rovinám Campanie.

Jednou z nich byl Nazarius, druhou apoštol Petr, jenž opouštěl Řím a vyznavače, kteří byli v něm mučeni.

Nebe na východě nabývalo již zeleného přisvitu, který zvolna, stále jasněji vinul se jako lem v dolejší části šafránovou barvou. Stromy se stříbrným listím, bílé mramory letohrádků a oblouky vodovodů, běžící po rovině k městu, vynořovaly se ze stínu. Postupně se zjasňovala zeleň nebe, nasycujíc se zlatem. Potom začal růžověti východ a ozářil hory Albské, které se objevily čarokrásné, liliové, jako by se skládaly jen ze samých lesků.

Úsvit se odrážel na krůpějích rosy, chvějících se na listí stromů. Mlha řidla, odhalujíc stále širší výhled na rovinu, na domy, které v ní stály, na hřbitově, městečka a skupiny stromů, mezi nimiž se bělely sloupy chrámů.

Cesta byla prázdná. Venkované, kteří dováželi zeleninu do města, nebyli patrně ještě s to, aby zapřáhli do vozíků. Od kamenných desek, jimiž byla silnice vydlážděna až k horám, dolétal v tichu klapot dřevěných opánků, jaké měli poutníci na nohou.

Pak se slunce vynořilo za řetězem hor, ale současně zvláštní úkaz překvapil oči apoštolovy. Zdálo se mu totiž, že zlatá koule, místo aby stoupala na nebi výš a výše, snesla se s hor a valí se po cestě. Tehdy se Petr zastavil a řekl:

„Vidíš onen jas, jenž se k nám blíží?“

„Nevidím ničeho,“ odpověděl Nazarius.

Ale Petr se za chvíli ozval, zastíniv si oči rukou: „Jakási postava kráčí k nám ve sluneční záři.“ K jejich sluchu však nezalétal nejmenší ohlas kroků. Kolem bylo úplné ticho. Nazarius jen viděl, že

v povzdálí se zachvívají stromy, jako by jimi někdo třásl, a že jas se rozlévá po rovině stále šířeji.

A začal se s údivem dívat na apoštola.

„Rabí, co je ti?“ zvolal s nepokojem.

Ale z rukou Petrových vypadla k zemi poutnická hůl, oči nehnutě zíraly před sebe, ústa byla pootevřena, ve tváři se zračil úžas, radost i nadšení. Pojednou se vrhl na kolena, natahuje ruce před sebe, a z jeho úst vydrál se výkřik:

„Kriste...! Kriste...!“

A hlavou přilnul k zemi, jako by líbal čísi stopy. Dlouho trvalo mlčení, načež se v tichu ozvala starcova slova, přerušovaná vzlykotem:

„*Quo vadis, Domine...*?“⁵¹⁴

Ale Nazarius neslyšel odpovědi, ke sluchu Petrovu však zalétl smutný a sladký hlas, jenž pravil: „Ježto opouštíš lid můj, jdu do Říma, abych byl ukřižován po druhé!“

Apoštol ležel na zemi s obličejem v prachu, bez hnutí a beze slova. Nazariovi se již zdálo, že omdlel nebo zesnul, ale on konečně vstal, třesoucícma se rukama zvedl poutnickou hůl, a ničeho nemluvě, zamířil zpět k sedmi pahorkům města.

Jinoch pak, vida to, opakoval jako ozvěna:

„*Quo vadis, Domine...*?“

„Do Říma!“ tiše odvětil apoštol.

A vrátil se.

Pavel, Jan, Linus a všichni věrní přijali jej s údivem a úzkostí tím větší, že právě na úsvitě, hned po jeho odchodu, obklíčili praetoriáni příbytek Miriamin a hledali v něm apoštola. Ale on na všechny otázky odpovídal jim pouze s radostí a klidem:

„Viděl jsem Pána!“

514 Kam kráčíš, pane?

A ještě téhož večera odebral se na hřbitov ostrianský, aby učil a pokřtil ty, kdož chtěli nechati se skropit vodou života.

A od té doby přicházel tam denně, za ním pak se táhly stále četnější zástupy. Zdálo se, že z každé mučednické slzy rodí se noví vyznavači a že každý sten v aréně odráží se jako ozvěna v tisícerych prsou. Caesar se ztápěl v krvi, Řím a celý pohanský svět šlel. Ale ti, jimž bylo dosti zločinu a šílení, ti, po nichž bylo šlapáno, ti, jejichž život byl životem utrpení a ústrku, všichni utištění, všichni smutní, všichni nešťastní přicházeli naslouchat podivné pověsti o Bohu, jenž z lásky k lidem nechal se ukřižovati, aby vykoupil jejich viny.

Nalézajíce pak Boha, kterého mohli milovati, nalézali to, čeho nemohl tehdejší svět dáti dosud nikomu – štěstí lásky.

A Petr pochopil, že ani Caesar, ani všechny jeho legie nepřemohou živé pravdy, že jí nezalejí ani slzy, ani krev, a že teprve nyní začíná se její vítězství. Rovněž pochopil, proč jej Pán vrátil z cesty: To město pýchy, zločinu, prostopášnosti a moci začínalo býti městem Jeho a dvojnásobným sídlem, ze kterého proudila do světa vláda těl i duší.

Apoštol ležal na zemi s obličejem v prachu, bez hnutí...

LXXI

Až konečně dovršen byl čas pro oba apoštoly. Ale jako na zakončení služby dopráno bylo rybáři božímu, aby ulovil dvě duše dokonce i ve věznicích. Vojáci Processus a Martinianus, kteří jej hlídali ve vězení mamertinském, přijali křest. Pak nadešla hodina muk. Nero nebyl tehdy v Římě. Rozsudek vydali Helius a Polithetes, dva osvobodenci, jimž Caesar svěřil vládu nad Římem po dobu své nepřítomnosti. Věkem zchvácený apoštol byl napřed odevzdán ke zmrskání, jak to nařizovalo právo, a příštího dne byl vyvezen za hradby města, k vatikánským pahorkům, kde měl podstoupiti přisouzený jemu trest kříže. Vojáci byli udiveni davem, který se shromáždil před věznicí, protože podle jejich pojmů smrt prostého člověka, a k tomu ještě cizince neměla budit tolik zájmu. Necháпали, že onen průvod se neskládal ze zvědavců, nýbrž z vyznavačů, kteří si přáli vyprovoditi velikého apoštola na místo muk. Odpoledne se konečně otevřela vrata věznice a Petr se ukázal uprostřed oddílu praetoriánů. Slunce se již poněkud schýlilo k Ostii, byl tichý a jasný den. Petrovi pro jeho šedivá léta nebylo rozkázáno, aby nesl kříž, neboť bylo usuzováno, že nebude s to, aby jej unesl, aniž mu na krk vloženy vidlice, aby mu pochod nebyl ztížen. Kráčel uvolněn a věrní mohli jej viděti dokonale.

Ve chvíli, když mezi železnými přílbami vojenskými objevila se jeho bílá hlava, rozlehl se v zástupu pláč, ale skoro okamžitě ustal, poněvadž starcova tvář měla do sebe tolik míru a zářila takovou radostí, že všichni pochopili, že to nikoli oběť kráčí k záhubě, nýbrž vítěz že slaví triumfální pochod.

Bylo tomu tak opravdu. Rybář, obyčejně pokorný a schýlený, kráčel nyní vzpřímen, vyšší vzrůstem nad vojáky, pln vážnosti. Nikdy nebylo v jeho postavě viděti tolik majestátu. Mohlo by se

zdáti, že se to ubírá panovník, obklopený lidem a vojáky. Ze všech stran pozvedly se hlasy: „Hle, Petr odchází k Pánu!“ Všichni jako by zapomněli, že na něho čekají muka i smrt. Kráčeli ve slavnostním soustředění myslí, ale klidni, cítíce, že od smrti na Golgotě neudálo se dosud nic stejně velikého, a že jako ona vykoupila celý svět, má zase tato vykoupiti ono město.

Cestou se lidé zastavovali při pohledu na onoho starce, vyznavači pak, kladouce jim ruce na ramena, mluvili klidnými hlasy: „Pohleďte, jak umírá spravedlivý, jenž znal Krista a hlásal na světě lásku!“ A oni upadali v zadumání a pak odcházeli, říkajíce k sobě: „Zajisté, ten nemohl býti nespravedliv!“

Cestou tichla vřava a pouliční volání. Průvod pohyboval se mezi domy nově vystavěnými, mezi bílými sloupy chrámů, nad jejichž štíty se klenulo hluboké, zkonejšené a modré nebe. Kráčeli v tichu; jen občas zařinčely zbroje vojáků nebo se zvedl šum modliteb. Petr jim naslouchal a tvář se mu jasnila radostí stále větší, protože jeho zrak mohl stěží obsáhnouti ony tisíce vyznavačů. Cítil, že dílo dokonal, a již věděl, že pravda, kterou hlásal po celý život, zaleje vše jako vlna a že již nic nebude s to, aby ji zadrželo. A přemýšleje takto, zvedl oči k nebi a pravil:

„Pane, přikázal Jsi mi, abych dobyl onoho města, které panuje světu. Nuže, dobyl jsem ho! Přikázal Jsi mi, abych v něm založil sídlo Tvé. Nuže, založil jsem je! Je to nyní Tvé město, Pane, a já jdu k Tobě, poněvadž mnoho jsem se napracoval.“

Přecházeje tudíž mimo chrámy, pravil k nim: „Budete chrámy Kristovými!“ Dívaje se na zástupy lidí, pohybujících se mu před očima, pravil k nim: „Kristovými služebníky budou děti vaše!“ – i kráčel v pocitu vykonaného výboje, vědom si své zásluhy, vědom síly, zkonejšen, veliký. Vojáci jej vedli přes Vítězný most⁵¹⁵, jako by mimoděk vydávali svědectví jeho triumfu, a vedli jej dále, k nau-

515 Pons Triumphalis.

machii a cirku. Věrní ze Zatibří připojili se k průvodu i utvořil se tak hustý dav lidu, že centurio, velící praetoriánům, domysliv se konečně, že odvádí jakéhosi velekněze, kterého obklopují věrní, byl jat nepokojem pro malý počet vojáků. Ale ani jediný výkřik rozhořčení nebo vzteku neozval se v davu. Tváře byly proniknuty velikostí chvíle, velebný a plný očekávání, protože někteří vyznavači, rozpomínajíce se, že při smrti Páně rozestupovala se země zděšením a nebožtíci vstávali z hrobů, domnívali se, že snad i nyní dojde k nějakým zjevným úkazům, jimiž nebude na věky setřena smrt apoštolova. Jiní si dokonce říkali: „Pán si snad zvolí hodinu Petrovu, aby sestoupil s nebe, jak byl slíbil, a vykoná soud nad světem.“ A v té myšlence poroučeli se v milosrdenství Spasitelovo.

Ale kolem bylo klidno. Pahorky, jak se zdálo, vyhřívaly se na slunci a odpočívaly. Průvod se konečně zastavil mezi cirkem a pahorkem vatikánským. Vojáci začali nyní kopati jámu, jiní položili na zemi kříž, kladiwa a hřeby, čekajíce, až budou hotovy přípravy; dav pak, stále tichý a zadumaný, poklekl kolem.

Apoštol s hlavou v paprscích a zlatém lesku obrátil se naposledy k městu. V povzdálí, poněkud dole, bylo viděti třpytící se Tiber; na druhém břehu Martovo pole, výše Augustovo mausoleum, níže obrovské thermy, které právě Nero byl začal stavěti, ještě níže Pompeiovo divadlo a za nimi tu a tam viditelné, místy jinými budovami Septa Julia zakryté množství portyků, chrámů, sloupů, nakupených domů a konečně tam daleko, v dáli, pahorky, obsypané budovami, obrovské lidské mraveniště, jehož konce mizely v modravé mlze, hnízdo zločinu, ale také síly, šílenství, ale také pořádku, hnízdo, jež se stalo hlavou světa, jeho podmanitelem, ale také jeho zákonem a mírem, všemocné, nepřemožitelné, věčné.

Petr, obstoupen vojáky, díval se na město, jako se dívá vladař a král na svoji říši. I pravil k němu: „Jsi vykoupeno a mé!“ A nikdo nejen mezi vojáky, kteří kopali jámu, do níž měl býti vsazen kříž, nýbrž ani mezi vyznavači nedovedl vytušiti, že opravdu mezi nimi stojí sku-

tečný vladař tohoto města a že přejdou Caesarové, převalí se vlny barbarů, minou věky, ale tento stařec bude zde vládnouti nepřetržitě.

Slunce se ještě více sklánělo k Ostii a zohromnělo i zrudlo. Celá západní strana nebe začala hořeti nesmírnou září. Vojáci přistoupili k Petrovi, aby jej odstrojili.

Ale on modle se, pojednou se vzpřímil a vysoko vztáhl pravici. Katané se zastavili, jako by se zarazili jeho postavou; také věrní zatajili dech v prsou, domnívajíce se, že chce promluvit, i nastalo nerušené ticho.

On pak, stoje na vyvýšeném místě, začal nataženou pravicí dělati znamení kříže, žehnaje v hodině smrti:

„Urbi et orbi!”⁵¹⁶

A téhož rozkošného večera odváděl jiný oddíl vojáků ostijskou cestou Pavla z Tarsu k osadě zvané Aquae Salviae. Také za ním postupoval hlouček věrných, které obrátil na křesťanskou víru, a on poznával bližší známé, zastavoval se a rozmlouval s nimi, poněvadž k němu jako římskému občanovi měla stráž větší ohledy. Za branou, zvanou Tergemina, setkal se s Plautillou, dcerou praefekta Flavia Sabina, a vida její mladou, slzami zalitou tvář, pravil: „Plautillo, dce-ro věčné spásy, odejdi v pokoji! Půjč mi jen závoj, kterým budou mi zavázány oči ve chvíli, až budu odcházeti k Pánu!” a vzav závoj, šel dále s tváří tak plnou radosti, s jakou dělník, jenž horlivě pracoval celý den, vrací se domů. Jeho myšlenky, podobající se Petrovým, byly klidné a jasné jako to večerní nebe. Oči hleděly v zamyšlení na rovinu, která se před ním prostírala, i na hory Albské, nořící se do světla. Rozpomínal se na své cesty, na trudy i práci, na boje, v nichž vítězil, na církevní osady, které založil po všech zemích a za všemi moři, i domníval se, že dobře si zaslouží odpočinku. Také on dokonal dílo. Cítil, že jeho setby již nerozvěje vítr zloby. Odcházel

516 Městu i světu.

s jistotou, že v boji, který vypověděla světu jeho pravda, ona zvítězí, a do duše mu vstupoval neskonalejší mír.

Cesta k popravišti byla daleká a večer se začal snášeti. Hory nachově zrudly a jejich úpatí zvolna zapadala do stínu. Stáda se vracela domů. Tu a tam ubíraly se hloučky otroků s pracovním nářadím na ramenou. Před domy na cestě hrály si děti, se zvědavostí se dívající na přecházející oddíl vojáků.

V tomto večeru, v tom průhledném, zlatém vzduchu byl nejen klid a zkonejšení, nýbrž i jakási harmonie, která se zdála stoupati k nebi.

A Pavel ji slyšel a jeho srdce překypovalo radostí při myšlence, že k té hudbě světa připojil jeden zvuk, jehož dosud nebylo, ale bez něhož celá země byla „jako zvučící měď a jako znějící cimbál“.

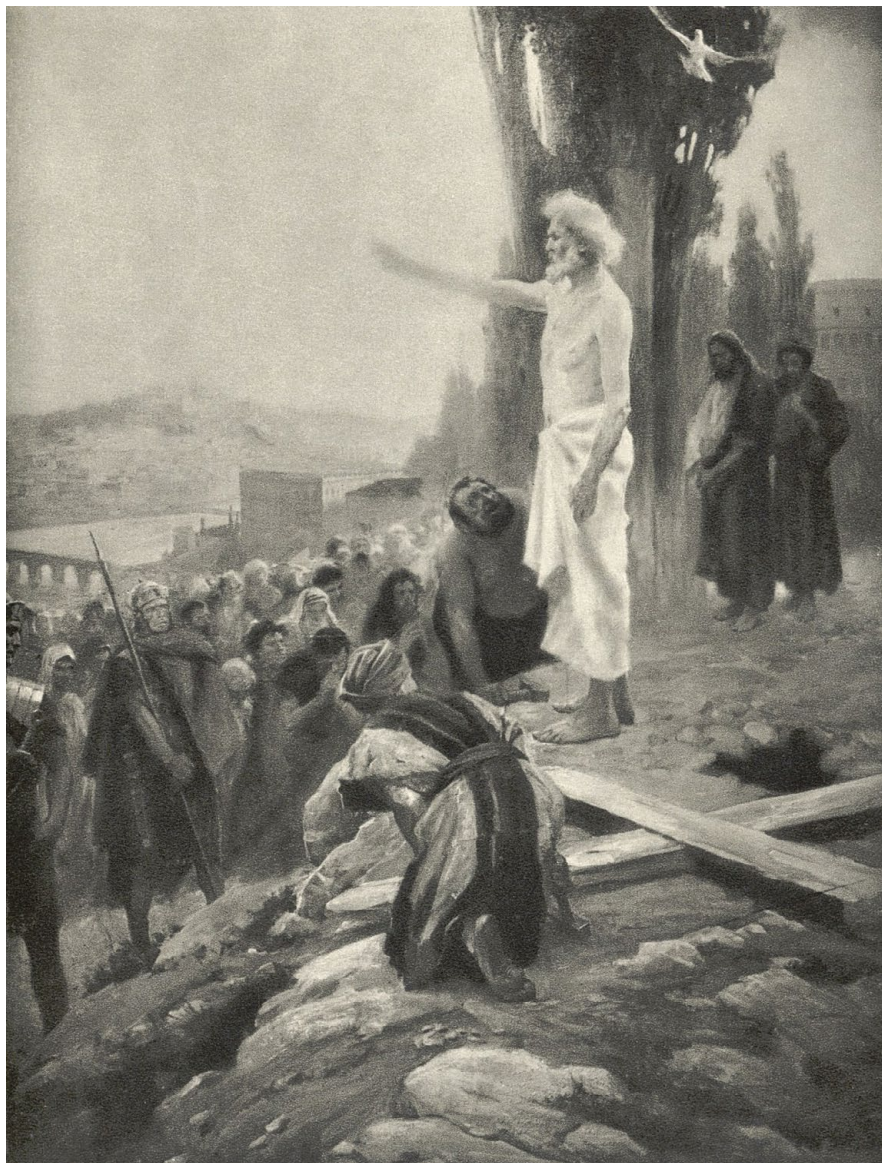
I připomenul si, kterak učil lidi lásce, kterak jim říkával, že byt' i rozdali majetek mezi chudé, byt' i ovládali všechny řeči a znali všechna tajemství a všechny nauky, ničím nebudou bez lásky, která jest vlídná, trpělivá, která nečiní zlého, nebaží po slávě, všechno snáší, všemu věří, ve vše doufá, všechno přestojí.

Hle, jemu věk života uběhl v tom, že učil lidi takové pravdě! A nyní řekl si v duši: Jaká moc jí odolá a co ji přemůže? Kterak bude Caesar s to, aby ji potlačil, byt' měl dvakrát tolik legií, dvakrát tolik měst a moří i zemí i národů?

A šel si pro odměnu jako vítěz.

Průvod konečně odbočil od veliké cesty a dal se na východ úzkou stezkou k Vodám salvijským. Na vřesech leželo rudé slunce. U pramene zastavil centurio vojáky, neboť nadešla chvíle.

Pavel však, přehodiv si přes rameno závoj Plautillin, aby si jím zavázal oči, naposledy zvedl zraky, plné nesmírného klidu, k odvěké večerní záři a modlil se. Ano, chvíle nadešla, ale on viděl před sebou velikou silnici z lesků, která vedla k nebi, a v duši si říkal táž slova, která předtím u vědomí vykonané služby a blízkého konce byl napsal: „Dobrý boj jsem bojoval, víru jsem zachoval, úkol splnil; nakonec dán mi jest věnec spravedlnosti.“

... pojednou se vzpřímil a vysoko vztáhl pravici.

LXXII

A Řím šlel jako dříve, že se zdálo, že město, které si podmanilo svět, začíná se rozkládati samo o sobě z nedostatku vůdců. Dříve ještě, nežli udeřila apoštolům poslední hodina, přišlo spiknutí Pisonovo a po něm utracení nejvyšších hlav v Římě tak neúprosné, že dokonce i těm, kdož v Neronovi spatřovali božství, zdál se sám nakonec božstvím smrti. Smutek padl na město, strach se usadil po domech i v srdcích, ale portyky byly věnčeny břečtanem i kvítím, neboť nebylo dovoleno projevovati žal po zemřelých. Lidé, kteří se ráno probouzeli, dávali si otázku, dojde-li dnes na ně. Průvod děsivých přízraků, jež stíhaly Caesara, množil se každým dnem.

Piso zaplatil spiknutí hlavou, a za ním následovali Seneka i Lucanus, Fenius Rufus a Plautius Lateranus a Flavius Scevinus i Afranius Quinctianus i prostopášný společník Caesarových zhovadilostí Tullius Senetio i Proculus a Araricus i Tugurinus i Gratus i Silanus i Proximus i Subrius Flavius, druhdy oddaný Neronovi z té duše, i Sulpitius Asper. Jedny ničila vlastní podlost, jiné bázeň, jiné opět bohatství, jiné statečnost. Caesar polekán pouhým počtem spiklenců, obklopil hradby vojskem a držel město jako při obléhání, vysílaje každého dne centuriony s rozsudky smrti do podezřelých domů. Odsouzcenci v dopisech plných lichocení ještě se plazili v prachu, děkujíce Caesarovi za rozsudek a odkazujíce mu část majetku, aby zbytek zachránili pro děti. Zdálo se nakonec, že Nero zúmyslně překročuje všelikou míru, aby se přesvědčil, na jaký stupeň poklesli lidé ve slabosti a jak dlouho snesou krvavou vládu. Po spiklencích byli utraceni jejich příbuzní, přátelé, ano, i prostí známí. Obyvatelé nádherných, po požáru vystavěných domů, vycházejíce na ulici, byli jisti, že spatří celé řady pohřbů. Pompeius, Cornelius Martialis, Flavius Nepos a Statius Domitius zahynuli, byvše obviněni z ne-

dostatku lásky k Caesarovi; Novius Priscus, že byl Senekův přítel; Ruffius Crispus byl zbaven práva ohně a vody proto, že byl kdysi manželem Poppaeiným. Velikého Thraseu zahubila šlechetnost; mnozí zaplatili životem ctný původ, ano i Poppaea padla jako oběť chvilkového rozlícení Caesarova.

A senát se plazil před strašlivým vládcem, stavěl k jeho poctě chrámy, činil slavné sliby za jeho hlas, věňčil jeho sochy a ustanovoval mu kněze jako bytosti božské. Senátoři s úzkostmi v duši chodívali na Palatin, aby velebili zpěv „Periodonika“ a šíleli spolu s ním při orgiích nahých těl, víně a kvítí.

A zatím zezdola, na poli prosáklém krví a slzami, tiše, ale stále vydatněji vyrůstala setba Petrova.

LXXIII

Vinitius Petroniovi:

– Víme i zde, carissime, co se děje v Římě, a čeho nevíme, to nám dopovídají tvé listy. Hodíš-li kámen do vody, šíří se vlny stále víc a více dokola; nuže, taková vína zuřivosti a zloby došla z Palatina až k nám. Cestou do Řecka stavěl se tu Karinas, vyslaný Caesarem, a ten vyloupil města i chrámy, aby naplnil prázdnou pokladnici. Za cenu potu a lidských slzí staví se v Římě „domus aurea“⁵¹⁷. Dost možná, že svět neviděl dosud takového domu, ale neviděl ani takových nešlechetností. Ty přece znáš Karina. Jemu podobným byl Chilon, dokud smrtí nevykoupil života. Ale k městečkům ležícím v naší blízkosti jeho lidé nedospěli, snad proto, že v nich není chrámů a pokladnic. Ptáš se, jsme-li bezpečni. Odpovím ti pouze, že jsme zapomínáni, a to ať ti stačí místo odpovědi! Hle, v této chvíli vidím od portyku, pod nímž píši, náš klidný záliv a v něm Ursa na lodi, spouštějícího sít' do jasné hlubiny! Má choť přede vedle mne červenou vlnu a v zahradách pod stínem mandloní zpívají naši otroci. Ó, jaký to mír, carissime, jaké zapomenutí na dávné utrpení a bolesti! Ale nikoli Parky, jak píšeš, předou tak něžně nit našeho života, to Kristus, náš milovaný Bůh a Spasitel, nám žehná. Známe žal i slzy, poněvadž naše pravda nám velí, abychom lkali nad cizími strastmi, ale i v těchto slzách jest utajena útěcha, vám neznámá, že jednou, až se naplní čas života našeho, shledáme se se všemi těmi drahými, kteří zahynuli a kdož mají ještě zahynouti pro učení božské. Pro nás ani Petr, ani Pavel nezemřeli, nýbrž narodili se v slávě. Naše duše je vidí, a když pláčí oči, srdce se raduje jejich radostí. Ó, ano, drahý, jsme šťastni štěstím, jakého nic nedovede zničit, poněvadž smrt,

517 „Zlatý dům“, nádherný Neronův palác na Esquilinu.

kteřá vám je koncem všeho, nám bude jen přechodem ke klidu ještě většimu, k větší lásce, větší radosti.

A tak nám zde ubíhají dny i měsíce v míru srdcí. Naši služebníci i otroci věří jako my v Krista, a protože On přikázal lásku, máme se rádi všichni. Nejednou, když zapadá slunce nebo když měsíc již svítí na vodě, hovoříme s Lygií o zašlých časech, které nám dnes připadají jako sen, a když si pomyslím, jak ta drahá hlava, kterou nyní kolébám každého dne na prsou, byla blízka muk i zkázy, veškerou duši velebím Pána svého, protože z těch rukou On jediný mohl ji vytrhnouti, zachrániti z arény a vrátiti ji navždy mně. Ó, Petronie, viděl jsi přece, co útěchy a vytrvalosti dává ta nauka ve strastech, co trpělivosti a odvahy proti smrti! Nuže, přijed' a zhlédni, kolik štěstí dává v obyčejných, všedních dnech života! Hled', lidé až dosud neznali Boha, jež by možno bylo milovati, a proto se nemilovali ani mezi sebou, a zde měl původ jejich nešťastný osud, poněvadž jako světlo prýští od slunce, tak štěstí od lásky. Nenačili jich té pravdě ani jejich zákonodárci, ani filosofové, a nebylo jí ani v Řecku, ani v Římě. A pravím-li: ani v Římě, znamená to: na celé zemi. Suchá a chladná nauka stoiků, za níž se hrnou lidé ctnostní, zoceluje srdce jako meče, ale činí je spíše lhostejnými, místo aby je činila lepšími.

Ale k čemu to říkám tobě, jenž ses více učil a mnohemu líp rozumíš než já? Znal jsi přece též Pavla z Tarsu a nejednou jsi s ním rozmlouval; víš tedy nejlépe, zdali proti pravdě, kterou hlásal, nejsou všechny nauky vašich filosofů a rétorů pouhými bublinkami a prázdným zvukem slov bez významu. Pamatuješ se na otázku, kterou ti dal? „A kdyby Caesar byl křesťanem, zdaž byste se necítili bezpečnější a jistější v tom, co máte, zbaveni strachu a klidni o svůj zítřek?“ Ale ty jsi mi řekl, že naše pravda jest nepřítelkyní života; já ti však nyní odpovídám, že kdybych od začátku listu opakoval pouze dvě slova: „Jsem šťasten!“ – ještě bych nebyl sto, abych ti naznačil své štěstí. Řekneš mi na to, že mé štěstí jest Lygie! Ano, drahý! Protože miluji její nesmrtelnou duši a máme se oba rádi

v Kristu, a v takové lásce není ani rozloučení, ani zrad, ani změn, ani stárí, ani smrti. Neboť až přejde mládí a krása, až zvadnou naše těla a dostaví se smrt, zůstane láska, protože zůstanou duše.

Nežli se otevřely oči mé ke světlu, byl jsem hotov zapáliti kvůli Lygii třebaš i vlastní dům, ale nyní ti pravím: nemiloval jsem jí, protože milovati mne naučil teprve Kristus. V Něm je zdroj štěstí a míru. To tvrdím nikoli já, nýbrž zřejmost sama. Srovnej s životem křesťanů vaše, strachem provázené rozkoše, vaše opojení, které si není jisto zítřka, vaše orgie, které se podobají pohřebním kvasům, a najdeš hotovou odpověď! Než abys mohl srovnávati lépe, přijed' na naše, mateřídouškou vonící hory, do našich stinných olivových hájů, k našim břehům, pokrytým břechtanem! Čeká tu na tebe klid, jakého jsi dávno nepoznal, a srdce, která tě opravdově mají ráda. Ty, maje šlechetnou a dobrou duši, měl bys býti šťasten. Tvůj bystrý duch dovede rozeznati pravdu, a až ji poznáš, zamiluješ si ji, poněvadž je snad možno býti jí nepřítelem jako Caesar a Tigellinus, ale lhostejným nedovede k ní býti nikdo. Ó, milý Petronie, my oba, já i Lygie, těšíme se nadějí, že tě zanedlouho spatříme. Bud' zdrav a šťasten a přijď sem! –

Petronius dostal Vinitiův list v Kumách⁵¹⁸, kam byl odjel společně s ostatními Augustiany, spěchajícími za Caesarem. Jeho dlouholecný boj s Tigellinem schyloval se ke konci. Petronius již věděl, že v něm musí padnouti, a rozuměl příčinám toho. Postupně, jako Caesar každým dnem upadal stále níže do úlohy komedianta, šaška a vozataje, dle toho, jak zabřídal stále více do chorobné, hnusné a přitom zvrhlé prostopášnosti, uhlazený „arbiter elegantiae“ stával se mu jen břemenem. Když Petronius třebaš jen mlčel, spatřoval Nero v jeho mlčení pohanu, a když chválil, spatřoval v tom jízlivost. Skvělý patricius dráždil jeho sebelásku a vzbuzoval závist. Jeho bohatství a nádherná umělecká díla stala se předmětem žádostivých

518 Starořecká pobřežní osada ve střední Itálii.

choutek i vladaře i vševládného ministra. Měli se k němu šetrně jen za příčinou odjezdu do Achaie, ve které jeho vkus a jeho znalost řeckých věcí mohly být na prospěch. Ale zvolna začal Tigellinus vysvětlovati Caesarovi, že Karinas vkusem a vědami ještě předčí nad Petronia a že lépe než on dovede uspořádati v Achai hry, přijímání a triumfy. Od té chvíle byl Petronius ztracen. Nebylo však odvahy, aby mu rozsudek byl dodán v Římě. I Caesar i Tigellinus rozpomínali se, že tento na oko zženštilý estét, „který dělal z noci den“ a jenž byl zaměstnán pouze rozkoší, uměním a hostinami, projevil obdivuhodnou pracovitost a energii, když byl prokonsulem v Bithýnii a potom konsulem ve hlavním městě. Byl pokládán za způsobilého ke všemu a vědělo se, že se v Římě těší lásce nejen u lidu, nýbrž i mezi praetoriány. Nikdo z důvěrníků Caesarových nemohl předvídati, jak se v tom kterém případě zachová, a proto se zdálo prozíravějším, vyvábiti jej z města a zmocniti se ho až na provincii.

Za tím účelem obdržel pozvání, aby společně s ostatními Augustiany zavítal do Kum, on pak přesto, že tušil úskok, odjel, snad proto, aby nevystoupil se zjevným odporem, snad aby ještě jednou ukázal Caesarovi a Augustianům veselou, jakýchkoli starostí prostou tvář a dosáhl posledního, předsmrtného vítězství nad Tigellinem.

Tou dobou jej onen obvinil z přátelství se senátorem Scevinem, jenž byl duší spiknutí Pisonova. Lidé Petroniovi, kteří zůstali v Římě, byli uvězněni, dům obklíčen praetoriánskou stráží. On však, zvěděv o tom, neprojevil ani bázně, ano, ani rozpaků, a s úsměvem řekl Augustianům, které hostil ve vlastním, nádherném letohrádku v Kumách: „Ahenobarbus nemá rád přímých otázek, a proto uvidíte, jak bude zmaten, až se ho otáží, rozkázal-li to on, aby moje ‚familia‘ byla ve hlavním městě uvězněna.“

Pak jim ohlásil, že uspořádá hostinu „před dalekou cestou“, a právě k ní činil přípravy, když tu přišel Vinitiův list.

Petronius dostav jej, poněkud se zamyslí; za chvíli se mu však zjasnila tvář obvyklým klidem a večer téhož dne odepsal toto:

Raduji se z vašeho štěstí a obdivuji se vašim srdcím, carissime, neboť jsem netušil, že by dvě zamilovaných lidí mohlo pamatovati na někoho třetího a vzdáleného. Vy však jste nejen na mne nezapomněli, nýbrž chcete mne i přemluvit, abych zajel na Sicílii, abyste se rozdělili se mnou o svůj chléb a svého Krista, který, jak píšeš, tak hojně vás daří štěstím.

Jestliže je tomu tak, uctívejte jej! Domnívám se, drahý, že Lygii ti vrátil také tak trochu Ursus a tak trochu i římský lid. Kdyby Caesar byl jiným člověkem, myslil bych dokonce, že bylo upuštěno od dalšího pronásledování pro tvůj příbuzenský poměr k němu prostřednictvím vnučky, kterou Tiberius dal svého času jednomu z Vinitiů. Jestliže se však domníváš, že to byl Kristus, nebudu se s tebou přítí. Ano, nelitujte obětí pro něho! Prometheus rovněž se obětoval pro lidi, než – eheu! Prometheus patrně jest jen výmyslem básníků, kdežto hodnověrní lidé mi říkali, že Krista viděli vlastníma očima. Já s vámi jsem toho mínění, že je to nejpoctivější z bohů.

Na otázku Pavla z Tarsu se pamatuji a souhlasím s tím, že kdyby na příklad Ahenobarbus žil podle učení Kristova, měl bych snad kdy zajeti k vám na Sicílii. Pak bychom ve stínu stromů u zřídél vedli hovory o všech bozích a o všech pravdách, jak je kdysi vedli řeční filosofové. Dnes ti musím dáti krátkou odpověď.

Chci znáti pouze dva filosofy: jeden se jmenuje Pyrrho a druhý Anakreon. Ty ostatní mohu ti levně odprodati i s celou školou řeckých i našich stoiků. Pravda sídlí kdesi tak vysoko, že sami bohové nemohou jí dohlédnouti ze štítů Olympu. Tobě, carissime, zdá se, že váš Olymp je ještě vyšší, a stoje na něm, voláš ke mně: „Vejdi a spatříš takové zjevy, jakých jsi dosud neviděl!“ Dost možná. Ale já ti odpovídám: „Příteli, nemám nohou!“ A až dočteš tento list do konce, mám za to, že mi dáš za pravdu.

Nikoli, šťastný manželi královny jitřenky! Vaše učení není pro mne. Já že mám mít rád Bithyňany, kteří nosí moji lektiku, Egypťany, kteří topí v mých koupelnách, Ahenobarba a Tigellina? U bílých kolenou Charitek, přísahám ti, že toho nedovedu, byť i bych chtěl! V Římě jest aspoň sto tisíc lidí, kteří mají buďto křivé lopatky, nebo tlustá kolena, nebo vyschlá lýtka, nebo vypoulené oči, nebo příliš velké hlavy. Poručíš mi, abych také je miloval? Kde mám najít onu lásku, když jí necítím v srdci? A chce-li váš bůh, abych je miloval všechny, proč ve své všemohoucnosti nedal jim vzezření na příklad Niobovců, které jsi viděl na Palatině? Kdo má rád krásu, nemůže právě proto mít rád ošklivost. Něco jiného jest nevěřit v naše bohy, ale milovati je jest možno, jako je milovali Feidias⁵¹⁹ a Praxiteles a Myro a Skopas a Lisias.

I kdybych chtěl jít tam, kam mne vedeš, nemohu. A poněvadž nechci, tedy nemohu dvakrát. Ty věříš jako Pavel z Tarsu, že jednou z druhého břehu Styxu, na nějakých polích elysejských, uvidíte svého Krista. Dobrá! Ať potom ti řekne, přijal-li by mne s mými gemmami, s mou myrrenskou vázou a s mými pracemi u Sosiů a s mou Zlatovláskou. Při myšlence na to je mi do smíchu, můj drahý, poněvadž přece i Pavel z Tarsu mi říkal, že pro Krista je nutno odříci se růžových věnců, hostin i rozkoše. Sliboval mi sice jiné štěstí, ale já jsem mu odvětil, že jsem pro takové jiné příliš stár a že se mé oči vždy budou těšiti růžemi a vůně fialek že mi rovněž bude vždy milejší nežli zápach špinavého „bližního“ ze Subury.

To jsou příčiny, pro které není vaše štěstí pro mne. Než jest kromě toho ještě jedna, kterou jsem si ponechal na konec. Nuže, volá mne Thanatos! Vám začíná úsvit života, kdežto mně slunce již zapadlo a soumrak obestírá moji hlavu. Jinými slovy, musím zemřít, carissime!

Nestojí za to, abych o tom dlouho mluvil. Musilo se to tak skončit. Ty, jenž znáš Ahenobarba, lehce to pochopíš. Tigellinus nade

519 Nejslavnější starořecký sochař, žijící kolem roku 500 př. n. l.

mnou zvítězil či vlastně ne, pouze se skončila má vítězství. Žil jsem, jak jsem chtěl, a zemru, jak se mi zlíbí.

Nepřipouštějte si toho k srdci! Žádný bůh mi neslíbil nesmrtelnosti, nepotká mne tudíž něco nenadálého. Kromě toho jsi na omylu, tvrdíš-li, že pouze vaše božství učí umírat klidně. Nikoli. Náš svět věděl před vámi, že až poslední pohár bude vyprázdněn, nadejde čas k odpočinku, a dovede to ještě činiti smírně. Plato říká, že ctnost je hudba, život mudrcův pak harmonií. Jestliže je tomu tak, zemru ctnostně, jak jsem žil.

Rád bych se ještě s tvou chotí rozloučil slovy, jimiž jsem ji kdysi uvítal v domě Aulů: „Různé jsem, přerůzné viděl národy, ale tobě rovné neznám.“

Nuže, je-li duše něco více, nežli se domnívá Pyrrho, pak ta má zaletí k vám cestou ke břehům Okeana⁵²⁰ a posadí se u vašeho domu v podobě motýla nebo, jak věří Egyptané, krahujce.

Jinak zavítati nemohu.

Zatím tedy ať se vám Sicílie promění v zahradu Hesperidek, ať polní, lesní a zřidelní rusalky sypou vám cestou kvítí a po všech akantech, ve sloupoví vašeho domu, ať hnízdí bílí holubi! –

520 Moře, které podle představy starověkých národů oblévalo celou zemi.

LXXIV

Petronius opravdu se nemýlil. Za dva dni nato poslal mladý Nerva, jenž mu byl vždy nakloněn a oddán, svého osvobozence do Kum se zprávami o všem, co se dělo na dvoře Caesarově.

O zkáze Petroniově bylo již rozhodnuto. Nazítří večer bylo v úmyslu poslati k němu centuriona s rozkazem, aby se zdržel v Kumách a čekal tam na další pokyny. Následující posel, vypravený o několik dní později, měl přinésti rozsudek smrti.

Petronius vyslechl zprávy osvobozenčovy s nerušeným klidem, načež řekl:

„Odneseš svému pánovi jednu z mých váz, která ti bude vydána, nežli nastoupíš cestu. Vyřid' mu také ode mne, že mu z té duše děkuji, poněvadž tímto způsobem budu moci rozsudku předejít.“

A náhle se dal do smíchu jako člověk, jenž připadnuv na znamenitou myšlenku, těší se předem na její provedení.

A ještě téhož večera rozběhli se jeho otroci, zvouce všechny, v Kumách dlící Augustiany a všechny Augustianky na hostinu do nádherného letohrádku arbitra elegance.

On sám psal v odpoledních hodinách v knihovně, pak vzal koupel, po které rozkázal vestiplicím, aby jej oblékly, a lepý, bohatě oblečen, podobaje se bohům, zašel do triclinia, aby okem znalce shlédl přípravy, potom do zahrad, kde jinoši a mladé Řekyně z ostrovů pletli věnce z růží k večerní hostině.

Na jeho tváři nebylo pozorovati nejmenšího strádání. Služební lidé poznali, že hostina bude čímsi neobyčejným, již i z toho, že poručil, aby se dostalo nevšední odměny těm, s nimiž byl spokojen, kdežto lehké zmrskání všem, jejichž práce nehověla jeho vkusu nebo kteří ještě dříve si zasloužili potupy a trestu. Uložil, aby kytaristům a zpěvákům bylo předem štědře zapláceno, nakonec

pak, posadiv se v zahradě pod buk, jehož listím se prodíraly sluneční paprsky, zpestřující zemi jasnými skvrnami, dal si obeslati Eunike.

Přišla oděna bíle, s haluzkou myrty ve vlasech, rozkošná jako Charitka, on pak ji posadil vedle sebe, a lehce se dotknuv prsty jejích skrání, začal se na ni dívat s takovým roztoužením, s jakým se znalec dívá na božskou sochu, která vyšla pod mistrovým dlátem.

„Eunike,“ řekl k ní, „víš-li, že již dávno nejsi otrokyní?“

A ona zvedla k němu své klidné, jako nebe modré oči a začala popírat vrtěním hlavy.

„Jsem jí stále, pane,“ odvětila.

„Ale snad nevíš,“ pokračoval Petronius, „že tento letohrádek i tito otroci, kteří nám vijí věnce, i vše, co v něm jest, i pole i stáda náležejí ode dneška tobě.“

Eunike uslyševši to, poposedla náhle od něho a tázala se hlasem, v němž se ozval náhlý nepokoj:

„Proč mi to říkáš, pane?“

Potom se opět přiblížila a začala se na něho dívat, pomžikávajíc v úzkostech. Za chvíli její tvář zbledla jako plátno, on pak stále se usmíval a konečně řekl jediné jen slovo:

„Ano!“

Nastala chvíle mlčení, jen lehký vánek hýbal listím buku.

Petronius mohl se opravdu domnívat, že má před sebou sochu, vytesanou z bílého mramoru.

„Eunike,“ pravil, „chci zemřít klidně!“

A dívka, pohlédnuvši na něho s přebolestným úsměvem, zašep-tala:

„Poslouchám, pane.“

K večeru hosté, kteří již nejednou trávili na hostinách u Petronia a věděli, že proti nim i hostiny Caesarovy připadají nudnými a barskými, začali se scházeti houfně, nikoho však ani zdaleka nena-

padlo, že by to mělo býti „symposion“⁵²¹ poslední. Mnozí sice věděli, že se nad uhlazeným arbitrem vznášejí mraky nemilosti Caesarovy, ale to se přihodilo již tolikrát a Petronius je tolikrát dovedl rozeznati nějakým jediným obratným jednáním nebo jediným odvážným slovem, že opravdu nikdo ani netušil, že by mu mělo hroziti vážné nebezpečí. Jeho veselá tvář a obvyklý nenucený úsměv utvrdily všecky v tomto mínění najisto. Krásná Eunike, které řekl, že chce zemřít klidně, a pro kterou každé jeho slovo bylo slovem téměř posvátným, měla v božských tazích úplný klid a jakési zvláštní lesky ve zraku, které bylo možno pokládati za radost. Ve dveřích triclinia kladli jinoši, mající vlasy ve zlatých sítkách, věnce z růží na hlavy příchozích, připomínající jim podle zvyku zároveň, aby překročili práh pravou nohou. Sálem se šířila lehká vůně fialek; světla hořela v různobarevných alexandrijských sklech. U lehátek stály řecké dívky, jež měly voňavkami navlhčovati chodidla hostů. U stěn čekali kytaristé a zpěváci na znamení svého sbormistra.

Úprava tabule zářila přepychem, ale ten přepych nezarážel, nebyl nikomu nevhod a zdálo se, že vzkvétá sám sebou. Veselí a nenucenost proudily dvoranou s vůní fialek. Hosté vcházejíce sem, cítili, že se nad nimi nevznese donucení nebo hrozba, jak tomu bývalo u Caesara, kde bylo možno nedosti nadšené, nebo dokonce nedosti trefné pochvaly za zpěv nebo verše zaplatiti životem. Proto také při pohledu na světla, břečtanem ovinuté konvice na vína, uchovávaná v ledovém obkladě, i na vybraná jídla rozzářila se srdce besedníků. Hovory začaly bodře zníti, jako bzučí rej včel nad jabloní, obsypanou květem. Jen občas přerušoval je výbuch veselého smíchu, občas šum pochval, občas příliš hlasitý polibek, vtisknutý na bílé rameno.

Hosté popíjejíce víno, uléváli z pohárů po několika kapkách nesmrtelným bohům, aby sobě vyžádali jejich přízně a hostiteli zdaru. Nic nevadilo, že mnozí nevěřili v bohy; velel tak zvyk a pověr-

521 Bujné zakončení starořímské hostiny při víně, tanci a různých produkcích.

čivost. Petronius, leže vedle Eunike, rozprávěl o římských novinách, o nejnovějších rozvodech, o lásce, o milostných pletkách, o dostizích, o Spiculovi, který se poslední dobou proslavil v aréně, a o nejnovějších knihách, jaké se objevily u Atracta a Sosiů. Ulévaje po kapkách víno, říkal, že je ulévá pouze k počtě kyperské vládkyně, která je starší a větší nežli všichni bohové, jediná nesmrtelnou, stálou a panující.

Jeho řeč byla jako sluneční paprsek, který přes tu chvíli osvětluje jiný předmět, nebo jako letní vánek, jenž pohybuje kvítím v zahradě. Konečně pokynul na sbormistra, a na to znamení lehce zazněly kytary, mladé hlasy pak se ozvaly, doprovázejíce je. Potom tanečnice z Kosu, rodačky Eunike, začaly se míhati svými těly, růžovými pod průsvitnými závoji. Na konec egyptský hadač začal hostům předpovídati budoucnost podle pohybu duhových paprsků, uzavřených do křišťálové nádoby.

Ale když těch zábav měli již dosyta, Petronius nadzvedl se poněkud na svém syrském polštáři a řekl nenuceně:

„Přátelé, promiňte mi, že se na vás obrátím při hostině s prosbou! Necht' každý přijme ode mne darem pohár, ze kterého napřed ukropí trochu vína ku počtě bohů a na mé štěstí!“

Petroniovy číše leskly se zlatem, drahými kameny a mistrovskými řezbami, a tak přesto, že rozdávání dárků bylo v Římě zjevem obvyklým, naplnila se srdce besedníků radostí. Jedni mu začali děkovati a hlasitě jej velebiti; druzí říkali, že ani sám Joviš neuctil nikdy bohů podobným darem na Olympu; byli konečně i tací, kdo váhali, mají-li dar přijmouti – tak byly ty věci drahoceny nad obvyklou míru.

On pak pozdvihl myrrenskou číši, která leskem podobala se duze a byla prostě nesmírné ceny, načež řekl:

„A zde, hle, jest pohár, z něhož jsem ulil vína ku počtě kyperské vládkyně! Ať se ho od této chvíle nedotknou ničí ústa a ať žádné ruce neulejí z něho ku počtě jiné bohyně!“

A mrštil nádhernou číší o podlahu, která byla posypána liliovými květy šafránu, a když se roztránila na drobné kousky, řekl, vida kolem udivené zraky:

„Drazí, veselte se, místo abyste měli býti udiveni! Stáří, nemo-houcnost – toť smutní společníci posledních let života! Ale dám vám dobrý příklad a dobrou radu: jest možno, podívejte se, nečekati na ně a dobrovolně odejít, nežli přijdou, jako odcházím já.“

„Co chceš učiniti?“ ptalo se nepokojně několik hlasů.

„Chci se veseliti, pít víno, naslouchati hudbě, dívati se na tuto bytost božských tvarů, kterouž, hle, vidíte vedle mne, a pak usnouti s ověnčenou hlavou. Již jsem se rozloučil s Caesarem a chcete si vyslechnouti, co jsem mu napsal na rozloučenou?“

To praviv, vyňal zpod purpurového polštáře list a začal čísti, co následuje:

– Vím, Caesare, že netrpělivě čekáš na můj příchod a že tvé věrné srdce přítelovo touží po mně dnem i nocí. Vím, že bys mne zahrnul dary, svěřil mi praefekturu praetorie a rozkázal Tigellinovi, aby byl tím, k čemu jej stvořili bohové – dozorcem nad mezky na tvých statcích, jež jsi zdědil, otrávil Domitii. Odpusť mi však, neboť, hle, přísahám ti při hádu a v něm při stínu tvé matky, ženy, bratra a Seneky, že k tobě zavítati nemohu! Život je veliký poklad, můj drahý, já pak jsem dovedl z toho pokladu vybírat nejcennější skvosty; ale v životě jsou také věci, kterých již déle snést nemohu. Ach, nedomnívej se, prosím, že jsem se dal zastrašiti tím, že jsi usmrtil matku a ženu bratra, že jsi vypálil Řím a do Erebu poslal všechny počestné lidi ve své říši! Nikoli, milý pravnuku Chronův! Smrt jest údělem lidského pokolení, od tebe pak jiných skutků nebylo možno se nadíti. Ale kaziti si sluch ještě celá léta tvým zpěvem, viděti tvé domitiovské tenké nohy, jak sebou házejí při pyrrhickém tanci⁵²², naslouchati tvé

522 Starořecký válečný tanec, předváděný dvěma řadami ozbrojených mladíků za jejich zpěvu.

hře, tvé deklamaci a tvým básním, ubohý poeto z předměstí – tot' bylo nad mé síly a vyvolalo touhu po smrti. Řím si zacpává uši, naslouchaje ti, svět se ti směje a já se za tebe již déle rdíti nechci a nemohu. Cerberovo vytí, můj milý, byt' se podobalo tvému zpěvu, bude mi méně protivným, protože jsem nikdy nebyl jeho přítelem a nejsem povinen, abych se styděl za jeho hlas. Bud' zdrav, ale nezpívej; vraždi, ale nepiš veršů; otravuj, ale netanči; bud' žhářem, ale nehrej na kytaru! To ti přeje a tu poslední přátelskou radu ti posílá Arbiter elegantiae. –

Besedníci strnuli zděšením, neboť věděli, že kdyby Nero pozbyl říše, byla by to pro něho rána méně krutá. Pochopili také, že člověk, jenž napsal takový list, musí zemřít, a kromě toho byli sami jati bledou bázní, že takovému listu naslouchali.

Ale Petronius dal se do takového upřímného a veselého smíchu, jako by šlo o nejnevinnější žert, načež zatékal očima po přítomných a ozval se:

„Veselte se a daleko od sebe zapud'te strach! Nikdo se nepotřebuje chlubit, že ten list vyslechl, já pak se jím pochlubím leda Charonovi, až mne bude převážeti.“

Potom pokynul na Řeka lékaře a natáhl k němu ruku. Obratný Řek obvázal ji okamžitě zlatou páskou a přeřízl žílu na ohbí ruky. Krev vytryskla na polštář a zbrotila Eunike, která podepřevši hlavu Petroniovu, sklonila se nad ním a řekla:

„Pane, ty sis myslel, že tě opustím? Kdyby mně bohové chtěli dáti nesmrtelnost a Caesar vládu nad světem, ještě bych tě následovala.“

Petronius se usmál, poněkud se nadzvedl, ústy se dotkl jejích rtů a odpověděl:

„Následuj mne!“

Potom dodal:

„Ty jsi mne opravdu milovala, božská...!“

A ona natáhla k lékaři svoji růžovou ruku a za chvíli její krev začala splývati vjedno s krví Petroniovou a spojovati se s ní.

Ale on dal znamení sbormistru a opět se ozvaly kytary a hlasy. Napřed byl zpíván „Harmodios“, pak zazněla píseň Anakreontova, ve které si básník stěžuje, že našel jednou za dveřmi zkřehlé a rozplakané dítě Afroditino; vzal je k sobě, zahřál, osušil křidélka a to dítě nevděčně probodlo mu srdce svým šípem, a od té chvíle jej opustil klid...

Oni pak, opřeni o sebe, krásni jako dvě božstva, poslouchali, usmívajíce se a blednouce. Petronius po dopěné písni poručil, aby víno a jídla byla dále roznášena, potom začal rozmlouvati s besedníky, sedícími poblíž, o nepatrných, ale milých věcech, o jakých se obyčejně hovořovalo při hostinách. Konečně přivolal Řeka, aby mu na chvíli zavázal žíly, poněvadž řekl, že jej přemáhá spánek a že by se ještě rád svěřil „Hypnu“⁵²³, nežli jej Thanatos uspí navždy.

A vskutku, usnul. Když se probudil, dívčina hlava ležela již na jeho prsou, podobajíc se bílému květu. Tehdy ji položil na podušku, aby se ještě jednou na ni podíval. Pak mu byly opět uvolněny žíly.

Zpěváci na jeho pokyn zapěli novou píseň Anakreontovu a kytary je tiše doprovázely tak, aby nepřehlušily slov. Petronius bledl stále více, a když poslední zvuky dozněly, obrátil se ještě jednou k besedníkům a řekl:

„Přátelé, přiznejte, že spolu s námi hyne...“

Leč nemohl domluvit; jeho ruka objala posledním pohybem Eunike, načež mu hlava sklesla na podušku – a zemřel.

Nicméně besedníci, hledíce na ta dvě bílá těla, podobající se rozkošným sochám, dobře pochopili, že s nimi hyne to, co ještě jediné zůstalo jejich světu, to jest jeho poesie a krása.

523 Bůh spánku.

Doslov

Z počátku se vzbouření galských legií pod vůdcovstvím Vindexovým⁵²⁴ nezdálo býti příliš hrozivé. Caesarovi bylo teprve jednací třicet let a nikdo se neodvažoval doufati, že by svět již tak záhy měl býti zbaven dusící jej mŕy. Bylo si připomínáno, že mezi legiemi již nejednou, ještě za dřívějších dob, docházelo ke vzpou-
rám, které však mĕjely, nemajíce za následek změny v panování. Tak za Tiberia potlačil vzbouření panonských⁵²⁵ legií Drusus a porýnských Germanikus. „Kdo by ostatně mohl,“ říkali lidé, „převzít po Neronovi vládu, když téměř všichni potomci božského Augusta pohynuli za jeho panování?“ Jiní dívajíce se na kolosy, představující jej jako Herkula, mimoděk si představovali, že žádná moc nezlomí takové síly. Byli tací, kteří od té doby, co odjel do Achaie, tesknili po něm, poněvadž Helius a Polithetes, jimž zanechal správu Říma a Itálie, vládli ještě krvavěji nežli on.

Nikdo si nebyl jist životem ani jměním. Právo přestalo chrániti. Zhasla lidská důstojnost i šlechtnost, uvolnila se rodinná pouta a zubožená srdce ani se neodvažovala připustiti naději. Z Řecka docházely ozvěny o neslýchaných triumfech Caesarových, o tisíci korunách, jichž dobyl, a o tisících soupeřích, nad nimiž zvítězil. Svět se zdál jedinou orgií, krvavou a šaškovskou, ale zároveň vstřebal se názor, že nastal konec počestnosti a věcí vážných, že přišla doba tance, hudby, prostopášnosti, krve, a od nynějška že již musí život takto ubíhati. Sám Caesar, jemuž vzpoura otvírala cestu k novému loupežení, nevalně se staral o vzbouřené legie a Vindexe, ano

524 Historická osoba, zástupce velitele římských legií, který r. 68 n. l. povstal proti Neronovi.

525 Panonie – starořímská provincie v Podunají.

projevoval často svoji radost nad tím. Nechtěl proto také z Achaie odjetí a teprve, když mu Helius sdělil, že další odklad může jej připraviti o říši, vydal se do Neapole.

Tam opět hrál a zpíval, pouštěje mimo sluch pověsti o stále hrozivějším průběhu událostí. Marně mu Tigellinus vysvětloval, že dřívější vzpoury legií neměly vůdce, kdežto nyní že stojí v čele muž, pocházející z bývalých králů aquitanských⁵²⁶ a kromě toho slavný a zkušený válečník. – „Zde mne poslouchají Řekové,“ odpovídal Nero, „kteří jediní dovedou poslouchati a jediní jsou hodni mého zpěvu.“ Řekl, že jeho první povinností jest umění a sláva. Ale když konečně došla ho zpráva, že Vindex jej prohlásil za chatrného umělce, vzchopil se a odjel do Říma. Rány, které mu způsobil Petronius a které zhojil pobyl v Řecku, otevřely se v jeho srdci nanovo i chtěl hledati u senátu spravedlnost za to, že mu bylo tak neslýchatelně ublíženo.

Spatřiv cestou skupinu, která byla ulita z bronzu a představovala galského bojovníka, přemoženého římským rytířem, považoval to za šťastné znamení a od té chvíle, vzpomenu-li si na vzbouřené legie a Vindexe, učinil tak jedině proto, aby se jim vysmál. Jeho vjezd do města překonal vše, co dosud bylo viděno. Vjel na témž voze, na němž kdysi Augustus slavil triumf. Byl zbořen jeden oblouk cirku, aby umožněn byl průvodu průchod. Senát, rytíři a nepřehledné davy vyhrnuli se k jeho uvítání. Hradby se otřásaly jásotem: „Bud' vítán, Auguste! Bud' vítán, Herkule! Bud' vítán, božský, jediný, olympský, pythický, nesmrtelný!“ Za ním byly neseny dobyté věnce, názvy měst, v nichž triumfoval, a na deskách napsaná jména mistrů, nad nimiž zvítězil. Nero sám byl opojen a ptal se vzrušen Augustianů, kteří jej obklopovali: Čím byl triumf Caesarův proti jeho triumfu? Myšlenky, že se kdokoli ze smrtelníků opovážil zvednouti ruku na

526 Aquitanie – samostatná starořímská provincie v jihovýchodní části Gallie (nynější Francie, severní Itálie, alpské země).

takového mistra poloboha, nedovedl si v hlavě představit. Opravdu se cítil olympským a tím také bezpečen. Nadšení a třeštivost davů podněcovaly třeštivost jeho vlastní. Mohlo se také zdáti v den tohoto triumfu, že nejen Caesar a město, nýbrž i celý svět že pozbyl rozumu.

Pod kvítím a hromadami věnců nedovedl nikdo spatřiti propast. Nicméně ještě téhož večera pokryly se sloupy a zdi chrámů nápisy, ve kterých byly uvedeny Caesarovy zločiny, vyhrožováno mu blížkou pomstou a posmíváno se mu jako umělci. Od úst k ústům kolovala věta: „Tak dlouho zpíval, dokud nevzbudil kohoutů (gallos)!“ Poplašné pověsti začaly probíhati městem a rostly do příšerných rozměrů. Augustianů se zmocnil nepokoj. Lidé v nejistotě, co ukáže budoucnost, neodvažovali se projevovati přání a nadějí, neodvažovali se ani cítiti, ani mysliti.

On pak žil dále divadlu a hudbě. Zajímaly jej nově vynalezené hudební nástroje a nové vodní dílo, s nímž konány pokusy na Palatině. Ve zdětinštlém a jediné rady nebo činu neschopném duchu si představoval, že daleko do budoucnosti sahajícími úmysly na pořádání představení a podívaných odvrátí nebezpečí. Nejbližší vidouce, že místo aby se staral o prostředky a vojsko, stará se pouze o slova, která trefně vystihovala hrůzu, začali ztráceti hlavu. Jiní naproti tomu se domnívali, že sebe i druhé ohlušuje jen citáty, maje v duši bázeň a nepokoj. Jeho skutky se opravdu staly překotnými. Každého dne tisíce jiných záměrů mu problesklo hlavou. Chvillemi se vzchopoval, aby se rázně postavil nebezpečí v cestu, rozkázal, aby se na vozy nakládaly kytary a loutny, aby mladé otrokyně byly vyzbrojeny jako Amazonky a zároveň aby staženy byly legie od východu. Někdy si zase myslel, že se vzpoura galských legií neskončí bojem, nýbrž zpěvem. A jeho duše se usmívala na výjev, k němuž asi dojde po uklidnění vojáků zpěvem. Legionáři jej obklopí se slzami v očích, on pak jim zazpívá epinitium⁵²⁷, po němž se pro něho i pro Řím

527 Vítězná píseň.

začne zlatá doba. Někdy opět volal po krvi, někdy prohlašoval, že se spokojí svrchovanou vládou v Egyptě; vzpomínal si na věštce, kteří mu předpovídali panování nad Jeruzalémem, nebo se rozcítlivěl při myšlence, že si bude vydělávati na vezdejší chléb jako potulný zpěvák, města i země že nebudou v něm již uctívati Caesara, pána pozemské říše, nýbrž pěvce, jakého dosud nevydalo lidstvo.

A tak sebou zmítal, zuřil, hrál, zpíval, měnil úmysly, měnil citáty, měnil život svůj i světa v jakýsi nesmyslný, fantastický a přitom strašlivý sen, ve vřískavou frašku, skládající se z nabubřelých výrazů, ubohých veršů, vzlykotu, slz a krve, co zatím na západě každým dnem rostlo a mohutnělo mračno. Míra byla dovršena, šaškovská komedie chýlila se patrně ke konci.

Když pověsti o Galbovi⁵²⁸ a o připojení Hispanie⁵²⁹ ke vzpouře dostaly se k jeho sluchu, upadl ve vztek a. zuřivost. Roztrástil poháry, překotil stůl při hostině a vydal rozkazy, jež ani Helius, ani sám Tigellinus neodvážili se vykonati. Vyvraždit Gally, obývající v Římě, potom ještě jednou zapáliti město, vypustiti zvířata z arenaríí a přenést hlavní sídlo do Alexandrie – připadalo mu jako veliký, obdivuhodný i snadný čin. Ale dni jeho všemohoucnosti již minuly a sami společníci jeho dřívějších zločinů začali se na něho dívati jako na šílence.

Smrt Vindexova a nesvornost vzbouřených legií zdály se však opět kloniti miskou na váze v jeho prospěch. Byly v Římě ohlášeny zase nové hostiny, nové triumfy a nové rozsudky, když tu jedné noci přicválal na zpěněném koni z tábora praetoriánů rychlý posel, přinášeje zprávu, že v samém městě vztyčili vojáci prapor vzpoury a provolali Galbu caesarem.

528 Římský konzul, později správce Aquitanie, Afriky a Hispanie z 1. st. n. l. Stál v čele vzbouřených hispanských legií proti Neronovi.

529 Dnešní Španělsko a Portugalsko.

Caesar ve chvíli, když posel přibyl, spal, ale probudiv se, marně volal na osobní stráž, jež za nocí bděly u dveří komnat. V paláci bylo již prázdné. Jen otroci drancovali v odlehlejších zákoutích, co se narychlo dalo vydrancovati. Ale jeho zjev je polekal, on pak opuštěn bloudil domem, naplňuje jej výkřiky úzkosti a zoufalství.

Konečně však osvobození Faon, Spiritus a Epafrodit přispěli mu ku pomoci. Chtěli, aby prchl, tvrdíce, že nezbyvá okamžik, aby byl promarněn, ale on ještě se šálil. Což kdyby promluvil k senátu, oděn ve smuteční roucho? Což by senát odolal jeho slzám a výmluvnosti? Kdyby vynaložil všechno krasořečnické umění, všechnu výmluvnost i herecké schopnosti, což by kdokoli ve světě byl s to, aby mu odolal? Což by mu nebyla dána aspoň praefektura Egypta?

A oni, uvyklí lichocením, ještě se neodvažovali popírat, pouze jej varovali, že nežli se mu podaří, aby došel na Forum, lid jej roztrhá na kusy, vyhrožovali mu, že nevsedne-li na koně okamžitě, opustí jej i oni.

Faon mu nabízel útočiště ve svém letohrádku, ležícím za branou nomenetskou. Za chvíli vsedli na koně, a zahalivše hlavy do plášťů, uháněli na obvod města. Noc bledla. Nicméně na ulicích panoval již ruch, zvěstující neobyčejnou chvíli. Vojáci tu jednotlivě, tu v malých oddílech rozptýlili se po městě. Již nedaleko tábora uskočil Caesarův kůň náhle stranou, uviděv mrtvolu. Tehdy se plášť svezl jezdcí s hlavy a voják, jenž vtom okamžiku se ubíral mimo něj, poznal panovníka; ale zmaten nenadálým setkáním s ním, vzdal mu vojenskou čest. Ujíždějící mimo ležení praetoriánů, zaslechli bouřlivý jásot ku počtě Galbově. Nero konečně pochopil, že se blíží hodina smrti. Zmocnil se ho strach a výčitky svědomí. Řekl, že vidí před sebou tmou v podobě mračna, z onoho mračna pak že se k němu vynořují tváře, v nichž poznává matku, ženu a bratra. Jeho zuby drkotaly zděšením, ale jeho komediantská duše přece jen nalézala jakýsi půvab ve hrůze tohoto okamžiku. Býti vševládným pánem země a ztratiti všechno zdálo se mu vrcholem tragédie. A věren sobě,

hrál v ní svoji úlohu až do konce. Zmocnila se ho horečka citátů a vášnivá touha, aby přítomní uchovali je potomstvu. Chvillemi říkal, že chce zemřít, a volal po Spiculovi, který zabíjel nejjobratněji ze všech gladiátorů. Chvillemi deklamoval: „Matka, choť i otec mne vyzývají na smrt!“ Záblesky naděje však se v něm občas probouzely, plané a dětinské. Věděl, že jde na smrt a přitom v ni nevěřil.

Nomentskou bránu našli otevřenu. Klusajíce dále, přehnali se mimo Ostrianum, kde vyučoval a křtil Petr. Na úsvitě byli v letohřádku Faonově.

Tam již osvobození netajili předním děle, že je čas, aby zemřel, a proto si dal pro sebe vykopati jámu a lehl si na zemi, aby si mohli vzít přesnou míru. Ale při pohledu na vyhazovanou hlínu zachvátil jej strach. Jeho otlá tvář zbledla a na čelo mu naskočily krůpěje potu jako kapky ranní rosy. Začal otálet. Třesoucím se a přitom hereckým hlasem prohlásil, že okamžik ještě nenadešel, a pak opět začal citovati. Nakonec prosil, aby jej spálili. „Jaký umělec to zmírá!“ opakoval jako v udivení.

Zatím přicválal rychlý posel Faonův se zprávou, že senát již vydal rozsudek a že „parricida“⁵³⁰ má býti potrestán podle dávného obyčeje.

„Jaký je to obyčej?“ ptal se Nero se zbělelými rty.

„Krk ti sevrou do vidlic a usmaží tě k smrti, tělo pak bude vhozeno do Tibru!“ drsně odvětil Epafrodit.

On pak rozhrnul plášť na prsou.

„Nuže, je čas!“ řekl, pohlédnuv na nebe.

A opakoval ještě jednou:

„Jaký umělec to zmírá!“

V tom okamžiku se rozlehl dusot koní. To centurio v čele vojáků cválal pro hlavu Ahenobarbovu.

„Pospěš si!“ zvolali osvobození.

530 Otcovrah.

Nero si vložil meč na krk, ale bodl se jen bázlivou rukou i bylo patrné, že se nikdy neodvážil hluboko vetknouti si hrot. Tehdy mu Epafrodit znenadání vrazil do ruky a meč se vhroužil až po rukojeť. Jemu oči vylezly z důlků, strašlivé, ohromné, zděšené.

„Přináším ti život!“ zvolal centurio, vcházeje.

„Je pozdě!“ odvětil chroptivým hlasem Nero.

Pak dodal:

„Hle, toť věrnost!“

Ve mžiku začala mu smrt obestírat hlavu. Krev z tlustého krku tryskala na zahradní květy jako černý proud. Jeho nohy začaly kopat do země – a pak skončil.

Věrná Akté zaobalila jej nazítří do nádherných látek a spálila na hranici, přeplněné vonnými bylinami.

A tak přešel Nero, jako přechází vichřice, bouře, požár, válka nebo mor, ale basilika Petrova dosud panuje s výšin vatikánských měst i světa.

Vedle bývalé brány kapenské zvedá se dnes maličká kaple s nápisem poněkud setřeným:

Quo vadis, Domine?

Krev z tlustého krku tryskala na zahradní květy...

Henryk Sienkiewicz

Quo vadis

Edice Klasická světová próza

Překlad Václav Kredba

Ilustrace Jan Styka

Ilustrace na obálce Jan Styka

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 4. 4. 2019

ISBN 978-80-7602-638-4 (epub)

ISBN 978-80-7602-639-1 (pdf)

ISBN 978-80-7602-640-7 (prc)